

B I L T E N
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
2004. GODINA - II dio

Б И Л Т Е Н
УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ
2004. ГОДИНА - II дио

BILTEN USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE
2004. GODINA - II dio
BROJ 11

ISSN: 1512-6366

IZDAVAČ:
USTAVNI SUD BOSNE I HERCEGOVINE
Sarajevo, Ulica Reisa Džemaludina Čauševića 6/III

ZA IZDAVAČA:
MATO TADIĆ

UREDNIK:
FARIS VEHABOVIĆ

REDAKCIJSKI ODBOR:
Prof. dr. GAZIM SADIKOVIĆ
JOVO ROSIĆ
DUŠAN KALEMBER
Mr. MARIJA KOVAČIĆ

LEKTOR-KOREKTOR:
Mr. MARIJA KOVAČIĆ

DTP i IZRADA REGISTRARA:

“MAGISTRAT”, Sarajevo, Ulica Hamdije Kreševljakovića 33

ŠTAMPA:
“Štamparija Fojnica” d.o.o.
Fojnica

Na osnovu Mišljenja Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje u Bosni i Hercegovini br. UO 07-11-05-1043/05 od 07. 11. 2005. godine na ovaj proizvod se na osnovu člana 13. stav 1. tačka 13. Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga ("Službeni glasnik BiH" br. 62/04 i 48/05) ne plaća porez na promet.

KAZALO / SADRŽAJ / САДРЖАЈ

UVODNA RIJEČ	VII
--------------------	-----

ODLUKE USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

SRPANJ 2004. GODINE	11
Odluka U 35/03 od 21. 7. 2004. g.....	13
Odluka U 50/03 od 21. 7. 2004. g.....	22
Odluka U 62/03 od 21. 7. 2004. g.....	32
Odluka U 110/03 od 21. 7. 2004. g.....	38
Odluka U 142/03 od 21. 7. 2004. g.....	40
Odluka U 162/03 od 21. 7. 2004. g.....	46
Odluka AP 83/02 od 23. 7. 2004. g.....	55
Odluka AP 119/02 od 23. 7. 2004. g.....	63
Odluka AP 130/02 od 23. 7. 2004. g.....	70
Odluka AP 190/02 od 23. 7. 2004. g.....	80
Odluka AP 218/02 od 23. 7. 2004. g.....	86
Odluka AP 223/02 od 23. 7. 2004. g.....	92
Odluka AP 54/03 od 23. 7. 2004. g.....	100
Odluka AP 60/03 od 23. 7. 2004. g.....	107
Odluka AP 120/03 od 23. 7. 2004. g.....	115
Odluka AP 160/03 od 23. 7. 2004. g.....	122
Odluka AP 219/03 od 23. 7. 2004. g.....	131
Odluka AP 291/03 od 23. 7. 2004. g.....	137
Odluka AP 407/04 od 23. 7. 2004. g.....	143
Odluka AP 532/04 od 23. 7. 2004. g.....	150

ODLUKE USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

KOLOVOZ 2004. GODINE	155
Odluka U 14/04 od 5. 8. 2004. g.....	157
Odluka AP 145/02 od 26. 8. 2004. g	165
Odluka AP 207/02 od 26. 8. 2004. g	173
Odluka AP 53/03 od 26. 8. 2004. g	185
Odluka U 64/03 od 26. 8. 2004. g	192
Odluka AP 112/03 od 26. 8. 2004. g	199
Odluka U 127/03 od 26. 8. 2004. g	210
Odluka U 130/03 od 26. 8. 2004. g	218
Odluka AP 546/03 od 26. 8. 2004. g	225
Odluka AP 547/03 od 26. 8. 2004. g	230
Odluke AP 646/03, AP 667/03 i AP 668/03 od 26. 8. 2004. g	233
Odluka AP 77/04 od 26. 8. 2004. g	238
Odluka AP 350/04 od 26. 8. 2004. g	242

ODLUKE USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

SEPTEMBAR 2004. GODINE	247
Odluka U 121/03 od 21. 9. 2004. g	249
Odluka U 44/01- Odluka 1 od 22. 9. 2004. g	256
Odluka U 44/01- Odluka 2 od 22. 9. 2004. g	260
Odluka AP 21/03 od 22. 9. 2004. g	264
Odluka U 24/03 od 22. 9. 2004. g	277
Odluka U 83/03 od 22. 9. 2004. g	295
Izdvojeno mišljenje sudije prof. Davida Feldmana	316
Odluka U 128/03 od 22. 9. 2004. g	318
Odluka U 131/03 od 22. 9. 2004. g	326
Odluka AP 163/02 od 29. 9. 2004. g	337
Odluka AP 258/03 od 29. 9. 2004. g	339
Odluka AP 617/04 od 29. 9. 2004. g	346
Odluka AP 687/04 od 29. 9. 2004. g	348

Odluka AP 773/04	od 29. 9. 2004. g.....	350
Odluka AP 784/04	od 29. 9. 2004. g.....	352

ODLUKE USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

ОКТОБАР 2004. ГОДИНЕ		357
Odluka AP 102/03	od 14. 10. 2004. g.....	359
Odluka AP 171/03	od 14. 10. 2004. g.....	369
Odluka AP 255/03	od 14. 10. 2004. g.....	372
Odluka AP 138/02	od 27. 10. 2004. g.....	379
Odluka AP 98/03	od 27. 10. 2004. g.....	393
Odluka U 106/03	od 27. 10. 2004. g.....	402
Odluka AP 256/03	od 27. 10. 2004. g.....	413
Odluka U 117/03	od 29. 10. 2004. g.....	422
Odluka U 14/04	od 29. 10. 2004. g.....	430
Odluka AP 412/04	od 29. 10. 2004. g.....	440
Izdvojeno mišljenje sudije Valerije Galić		450
Odluka AP 757/04	od 29. 10. 2004. g.....	454

RJEŠENJA USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

ОКТОБАР 2004. ГОДИНЕ		463
Rješenje U 1/02	od 29. 10. 2004.g.....	465

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

НОВЕМБАР 2004. ГОДИНЕ		469
Одлука У 77/03	од 19. 11. 2004.г.....	471
Одлука У 107/03	од 19. 11. 2004.г.....	481
Одлука АП 289/03	од 19. 11. 2004.г.....	491
Одлука АП 921/04	од 19. 11. 2004.г.....	501
Одлука У 157/03	од 30. 11. 2004.г.....	507
Одлука АП 214/03	од 30. 11. 2004.г.....	511
Одлука АП 230/03	од 30. 11. 2004.г.....	519

ОДЛУКЕ УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

ДЕЦЕМБАР 2004. ГОДИНЕ	531
Одлука АП 854/04 од 9. 12. 2004. г	533
Одлука У 1/02 од 17. 12. 2004. г	540
Одлука У 42/03 од 17. 12. 2004. г	548
Одлука АП 288/03 од 17. 12. 2004. г	562
Одлука У 18/04 од 17. 12. 2004. г	572
Одлука АП 323/04 од 17. 12. 2004. г	574
Одлука АП 921/04 од 17. 12. 2004. г	584

LISTA SLUČAJEVA	589
------------------------------	------------

REGISTAR PREDMETA	599
--------------------------------	------------

UVODNA RIJEČ

Dragi čitatelji!

Pred vama je *Bilten odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine* za drugu polovicu 2004. godine. U odnosu na ranije godine i biltene tiskane s odlukama donesenima u prethodnim godinama, ovaj bilten sadrži neke promjene koje smo morali iz objektivnih razloga učiniti. Naime, u 2004. godini Ustavni sud BiH je riješio ukupno 1.103 predmeta (broj odluka je nešto manji zbog spajanja istovrsnih predmeta u jednu odluku), i ako bi se tiskale sve odluke onda bi *Bilten* za ovu godinu morao imati barem četiri sveska. Razumjet ćete nas daje to veliki izdatak i da nismo u mogućnosti osigurati toliko sredstava da bismo tiskali sve odluke. Stoga smo se opredijelili da za ovu godinu tiskamo, prije svega, one odluke u kojima su razmatrana neka nova pravna i činjenična pitanja.

Tiskali smo većinu odluka o meritumu, s tim da smo u onim slučajevima gdje su potpuno ista činjenična i pravna pitanja tiskali samo jednu. Inače, sve odluke Ustavnog suda BiH stavljaju se na web stranicu Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, tako da se otvaranjem naše stranice www.ccbh.ba ili www.ustavnisud.ba može doći do svake naše odluke, uključujući i odluke o dopustivosti kao i odluke o privremenim mjerama.

Skrećem pozornost na nekoliko vrlo značajnih odluka koje je u 2004. godini donio Ustavni sud BiH.

Iz nadležnosti ocjene ustavnosti to je Odluka broj U 44/01, kojom će razmatran zahtjev ovlaštenog subjekta za ocjenom ustavnosti Zakona o lokalnoj upravi i samoupravi u Republici Srpskoj, te Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo. Ustavni je sud nakon dulje rasprave ustvrdio povrede Ustava Bosne i Hercegovine, proglasio određene odredbe pobijanih zakona neustavnim i odredio rok za usklađivanje zakona s Ustavom BiH. Međutim, ono što je slijedilo nakon toga pravno je vrlo interesantno. Naime, Narodna Skupština Republike Srpske nije, u ostavljenom roku, izvršila usklađivanje neustavnih odredbi s Ustavom BiH, pa je Ustavni sud na svojoj sjednici od 22. rujna 2004. godine donio novu odluku kojom je stavio pobijane odredbe van snage i sam

ustvrdio, na privremenoj osnovi, nove nazive gradova koji su bili pobijani. Dakako daje ovakva praksa otvorena za pravnu diskusiju, posebice glede pitanja je li Ustavni sud ušao u zakonodavnu nadležnost ili ne?!

Također je interesantna i Odluka o meritumu broj U 83/03 kojom se tražila ocjena ustavnosti članka 3a. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o povratu stanova na kojima postoji stanarsko pravo. Ustavni je sud u ovom predmetu zauzeo stav da se javna vlast, sukladno pravilima iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, mogla uplitati u pitanje povrata stanarskih prava i nije našao povredu Ustava u pobijanim odredbama.

U 2004. godini Ustavni je sud po prvi put rješavao predmete koji su podneseni sukladno članku IV/3.(f) Ustava, a odnosili su se na pitanje zaštite vitalnog nacionalnog interesa u oblasti povratka izbjeglih i raseljenih osoba i uporabe službenih jezika konstitutivnih naroda na visokoškolskim ustanovama. U oba predmeta, br. U 2/04 i U 8/04, Ustavni je sud donio odluke kojim je ustvrdio da su povrijeđeni vitalni nacionalni interesi podnositelja zahtjeva.

Od predmeta koji se odnose na prizivnu nadležnost, a koji obuhvaćaju preko 90% predmeta pred Ustavnim sudom, ukazujemo da se najčešće navode povrede prava na pravično suđenje (članak II/3.(e) Ustava i članak 6. Europske konvencije), te povreda prava na imovinu (članak II/3.(k) Ustava i članak 1. Protokola 1 Europske konvencije), povreda prava na dom (članak II/3.(f) Ustava i članak 8. Europske konvencije), ah i povrede koje se odnose na povredu prava na slobodu i sigurnost (članak 5. Europske konvencije) a najčešće se odnosi na lišavanje slobode i neizvođenje pred suca, odnosno boravak u pritvoru, a da se na vrijeme ne donesu odgovarajući akti o lišavanju slobode.

Pravno su vrlo interesantni i slučajevi u kojima se pojavljuju apelacije na odluke Visokog predstavnika o smjenjivanju s dužnosti. Ustavni je sud u ranijem sazivu zauzeo stav da nije mjerodavan ispitivati ovakve apelacije iz razloga *ratione personae*. Međutim, Ustavni je sud u ovom sazivu učinio korak naprijed pa nije proglasio ovakve apelacije nedopustivim iz razloga *ratione personae*, nego što su preuranjene. Naime, ovim odlukama Ustavni sud upućuje stranke na redovite sudove, iako nije izvjesno da će redoviti sudovi utemeljiti nadležnost.

No, u takvoj situaciji Ustavni sud temelji nadležnost nad odlukom redovitog suda i ulazi u meritum odlučivanja. Svakako da će biti interesantno vidjeti kako će konačno glasiti jedna takva odluka u meritumu.

Također je interesantan predmet broj U 106/03 u kojem je Ustavni sud po prvi puta ocjenjivao "kvalitetu zakona", tj. njegovu usklađenost s ustavnim principima, odnosno s principima Europske konvencije i ustvrdio povredu ustavnih prava. Kasnije, Ustavni je sud usvojio i druge odluke na koje je primijenio isti princip i ocijenio "kvalitetu" zakona, kao u predmetu AP 288/03 u kojem je zakonom "privremeno" odloženo izvršenje pravomoćnih sudskih odluka.

Konačno, u predmetu AP 921/04 Ustavni je sud usvajanjem privremene mjere uticao na izmjenu sudske prakse redovitih sudova glede primjene članka 5. stavak 3. Europske konvencije.

Zbog jednakopravnosti sva tri jezika u Bosni i Hercegovini i dva pisma, i ove smo se godine opredijelili da tiskamo u jednom svesku po jednu trećinu na svakoj od jezičnih varijanti i oba pisma. Nadamo se da to neće stvarati ozbiljnije teškoće pri korištenju ovog biltena.

Uvjereni smo da ćemo se tiskanjem, i na ovakav način objavljivanjem naših odluka u *Biltenu*, približiti javnim institucijama, a posebice svim građanima i pravnim osobama, i pomoći im da se bolje koriste i razumiju instrumente zaštite Ustavom BiH garantiranih prava i prava garantiranih međunarodnim dokumentima, posebice Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Sarajevo, 20. rujna 2005. godine

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

ODLUKE
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

Srpanj 2004. godine

(HRVATSKI JEZIK)

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, rješavajući apelaciju **Z. G.**, u predmetu broj **U 35/03**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof, dr., dopredsjednik

Tudor Pantiru, dopredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

David Feldman, prof, sudac

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici održanoj 21. srpnja 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neutemeljena apelacija Z. G., podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-86/01 od 24. svibnja 2001. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. Z. G. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Sarajeva je podnijela 24. srpnja 2001. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj U-86/01 od 24. svibnja 2001. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnoga suda, od Vrhovnog suda i Društvenog fonda za mirovinsko i invalidsko osiguranje Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Fond) zatraženo je, 3. listopada 2001. godine, da dostave odgovor na apelaciju.

3. Vrhovni je sud dostavio odgovor 19. listopada 2001. godine.

4. Fond je dostavio odgovor 29. listopada 2001. godine.

5. Na temelju članka 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovori Vrhovnog suda i Fonda su dostavljeni apelantu 1. travnja 2004. godine.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

7. Apelantica je 19. svibnja 1998. godine podnijela zahtjev za prijevremenu starosnu mirovinu. Uz zahtjev je priložila prijavnu tiskanicu M-4 (prijava podataka za utvrđivanje osobnog dohotka), koji sadrži podatke ostvarenog osobnog dohotka i broj radnih sati za svaku godinu radnog staža. Ipak, nadležno je prvostupajnsko upravno tijelo zatražilo od apelantice da dostavi i prijavnu tiskanicu M-8, jer je smatralo daje iznos plaće za 1991. godinu netočan. Tiskanicu M-8, kao dodatni dokaz Matičnog ureda radne organizacije u kojoj je apelantica bila uposlena, trebao je potvrditi ovaj iznos ili dati točan iznos ostvarenog osobnog dohotka apelantice za 1991. godinu. Prvostupajnsko je upravno tijelo (podružnica Fonda u Sarajevu) privremenim Rješenjem broj 1810-1809/98-1 od 1. lipnja 1998. godine priznalo apelantici pravo na umanjenu prijevremenu starosnu mirovinu u iznosu od 16601.42 dinara.

8. Apelantica je, nezadovoljna iznosom mirovine i smatrajući daje mjerodavno upravno tijelo pogrešno utvrdilo mirovinsku osnovicu za 1991. godinu prema tiskanici M-8, a ne sukladno tiskanici M-4, podnijela je zahtjev ravnatelju prvostupajnskog upravnog tijela

za ponovnim utvrđivanjem visine mirovine. Apelantica je istaknula daje tiskanicom M-8 utvrđeno daje u 1991. godini ostvarila osobni dohodak od 4471100 dinara za 2.188 radnih sati, dok je tiskanicom M-4 utvrđeno daje ostvarila osobni dohodak od 44711700 dinara za 2.188 radnih sati. Povodom priziva, ravnatelj je usvojio privremeno Rješenje broj 1810-1809-98 od 25. lipnja 1998. godine, kojim je potvrđeno prvostupanjsko rješenje.

9. Nakon toga, apelantica je uložila priziv drugostupanjskom upravnom tijelu (Fondu). Nema informacije o krajnjem ishodu ovog postupka. Međutim, imajući u vidu činjenicu daje u siječnju 1999. godine apelant primio rješenje prvostupanjskog upravnog tijela, Ustavni sud zaključuje daje drugostupanjsko upravno tijelo poništilo rješenje ravnatelja i vratilo predmet prvostupanjskom upravnom tijelu na ponovni postupak i odlučivanje.

10. Prvostupanjsko je upravno tijelo privremenim Rješenjem broj 1810-0313/98-6 od 7. siječnja 1999. godine priznalo apelantičino pravo na prijevremenu starosnu mirovinu u iznosu od 166.0142 KM.

11. Apelantica je, nezadovoljna iznosom mirovine, pozivajući se na pogrešan obračun iznosa osobnog dohotka za 1991. godinu, podnijela priziv drugostupanjskom upravnom tijelu. Apelantica je navela da su službene tiskalice M-4 i M-8 proturječne jedna drugoj i da ne postoji razuman argument zašto bi podaci sa tiskalice M-8 trebali biti ispravni.

12. Drugostupanjsko je upravno tijelo svojim Rješenjem broj 02/1-1080056790 od 27. srpnja 1999. godine, odbilo apelantičin priziv i potvrdilo prvostupanjsko rješenje.

13. Nakon toga, apelantica je podnijela tužbu Vrhovnom sudu protiv drugostupanjskog upravnog rješenja. Vrhovni je sud svojom Presudom broj U-1843/99 od 9. veljače 2000. godine uvažio tužbu, pobijano rješenje i privremeno rješenje poništio i predmet vratio prvostupanjskom upravnom tijelu na ponovno rješavanje. Razlog za ovakvu odluku Vrhovnog suda je bio taj što relevantne činjenice, u bitnim točkama, nisu bile utvrđene u potpunosti.

14. U novom postupku prvostupanjsko je upravno tijelo usvojilo privremeno Rješenje broj 1818-0166/00-6 od 11. srpnja 2000. godine, utvrdivši činjenice relevantne za ovaj slučaj, ali nije u suštini izmijenilo suštinu odluke - apelantici je priznato pravo na umanjenu prijevremenu starosnu mirovinu u iznosu od 166,0142 KM.

15. Apelantica je ponovno uložila priziv ravnatelju prvostupanjskog upravnog tijela, koje je svojim Rješenjem broj 1818-1110/00-2 od 17. studenoga 2000. godine odlučilo usvojiti priziv i neznatno izmijeniti rješenje prvostupanjskog upravnog tijela u smislu da je definitivno utvrdio iznos osobnog dohotka za 1974. i 1976. godinu. Time je određena najpovoljnija desetogodišnja mirovinska osnovica, počevši od 1976, a ne 1973. godine. To je bio i razlog za donošenjem rješenja, a ne privremenog rješenja, koje su usvojili prvostupanjsko upravno tijelo i ravnatelj tog tijela u prvostupanjskom postupku.

16. Apelantica je uložila priziv drugostupanjskom tijelu u kojem je ponovno navela da su dokazi, koje je predočio ravnatelj prvostupanjskog tijela, u svezi iznosa osobnog dohotka za 1991. godinu, kontradiktorni. Drugostupanjsko je tijelo svojim Rješenjem broj 02/1-1080056790 od 13. prosinca 2000. godine odlučio odbiti priziv.

17. Nakon toga, apelantica je podnijela tužbu Vrhovnom sudu, pokrenuvši upravni spor. Apelantica navodi daje drugostupanjsko upravno tijelo, odlučujući o njezinom prizivu, kao zakonsku osnovicu za obračun mirovine uzeo Zakon o mirovinskom i socijalnom osiguranju iz 1998. godine (“Službeni glasnik Federacije BiH”, broj 29/98), unatoč činjenici daje predmetni spor trebao biti vođen sukladno zakonu koji je bio na snazi u vrijeme kada je zahtjev za mirovinu podnesen (Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju, “Službeni glasnik Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine”, br. 38/90 i 22/91). Apelantica ističe daje rješenje utemeljeno na pogrešno utvrđenoj mirovinskoj osnovici. Vrhovni je sud svojom Presudom broj U 86/01 od 24. svibnja 2001. godine odbio tužbu i potvrdio nižestupanjsko rješenje, obrazlažući da apelantičin priziv nije mogao biti uvažen, jer je drugostupanjsko tijelo pravilno utemeljilo rješenje na Zakonu iz 1990. godine.

18. Apelantica je, 24. srpnja 2001. godine, podnijela apelaciju Ustavnom sudu.

IV. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

19. Apelantica neizravno navodi daje presudom Vrhovnog suda došlo do povrede njezinog prava na pravično suđenje iz članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Apelantica, također, navodi daje diskriminirana u odnosu na druge radne kolege koji su, iako s nižim osobnim dohotkom u tijeku radnog odnosa, dobili veću mirovinu nakon što su podnijeli isti zahtjev za prijevremenu umanjenu mirovinu.

b) Odgovor na apelaciju

20. U svom odgovoru od 19. listopada 2001. godine Vrhovni se sud pozvao na razloge navedene u Presudi broj U-86/01 od 24. svibnja 2001. godine.

21. U odgovoru od 29. listopada 2001. godine Fond negira činjenicu da postoji bilo kakva povreda apelantičinih ustavnih prava. Fond naglašava da je presuda usvojena sukladno važećoj zakonskoj osnovici. Dalje, Fond je dao obrazloženje zašto je apelantica ostvarila nižu mirovinu u usporedbi sa svojim radnim kolegicama. Navedeno je da su podaci iz tiskanice M-4, glede dvije apelantičine radne kolegice, ispravni. N. Š. je ostvarila osobni dohodak od 4167550 dinara za 2.188 radnih sati, dok je S. K. ostvarila osobni dohodak od 6115710 dinara za isti broj sati. Fond, nadalje, navodi daje očito daje N. Š.

ostvarila veći osobni dohodak za isto razdoblje, dok je S. K. ostvarila manji osobni dohodak od apelantice. Fond je objasnio daje “usporedivši sva osobna primanja sve tri djelatnice došao do zaključka daje Z. G. imala najniži osobni dohodak što je dovelo do razlike u zakonski utvrđenom iznosu mirovine”. Osim toga, Fond je naveo da je “kontrolor - instruktor matične evidencije ovoga fonda izvršio kontrolu financijskog kartona u radnoj organizaciji, te ustvrdio da su podaci koje je u međuvremenu tiskanicom M-8 dostavila radna organizacija Z. G., i to na iznos od 4471100 dinara za 2.188 sati u 1991. godini, ispravni”.

V. Relevantni propisi

22. Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju

(“Službeni list SRBiH”, br. 38/90 i 22/91)

Članak 11. u relevantnom dijelu glasi:

“Osiguranik može ostvariti pravo na prijevremenu starosnu mirovinu kad navrší najmanje 35 godina mirovinskog staža i 55 godina života (muškarac), odnosno 30 godina mirovinskog staža i 50 godina života (žena).

Osiguraniku iz prethodnog stavka, iznos mirovine određen prema duljini mirovinskog staža umanjuje se za 0,50% za svaku godinu ranijeg odlaska u mirovinu prije navršenih 60 (muškarac) odnosno 55 (žena) godina života. Kada korisnik mirovine navrší 60 (muškarac) odnosno 55 (žena) godina života mirovina se ne umanjuje. [...]”

23. Zakon o mirovinskom i invalidskom osiguranju

(“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 29/98)

Članak 5. glasi:

“Zatečeni nositelji mirovinskog i invalidskog osiguranja na teritoriju Federacije Bosne i Hercegovine na dan stupanja na snagu ovoga zakona (u daljnjem tekstu: nositelji osiguranja) nastavit će sa radom do donošenja zakona iz članka 153. ovog zakona. ”

Članak 145. stavak 1. glasi:

“Nositelj osiguranja je dužan u roku od godinu dana od dana stupanja na snagu ovog zakona privremena rješenja o ostvarivanju prava iz mirovinskog i invalidskog osiguranja zamijeniti trajnim rješenjima. ”

VI. Dopustivost

24. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

25. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

26. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj U-86/01 od 24. svibnja 2001. godine protiv koje nema drugih djelotvornih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Dalje, pobijanu je presudu apelantica primila 19. lipnja 2001. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnoga suda.

27. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnoga suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

28. Predmetni slučaj pokreće pitanje iz članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije.

29. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke ”,

30. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”

a) Primjena zakona

31. Apelantica tvrdi daje Vrhovni sud, potvrdivši drugostupanjsko rješenje upravnog tijela, povrijedio članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. Europske konvencije zbog toga što je drugostupanjski upravni organ primijenio Zakon o mirovinskom i socijalnom osiguranju iz 1998., a ne verziju iz 1990. godine. Dalje, apelantica navodi da se Vrhovni sud nije suočio sa kontradiktornim dokazima, koje je predočio drugostupanjski upravni organ.

32. Ustavni sud napominje da država ima obvezu apelantici priznati pravo na mirovinu, ako je ispunila sve zakonske uvjete. U izvršavanju ove obveze država se služi svojim diskrecijskim ovlastima. Apelantica je uposlenik, a ujedno i ugovorna strana ugovora o radu, koji je reguliran propisima privatnog prava. U svezi toga, apelantičino pravo da dobije svoju mirovinu treba promatrati kao "građansko pravo" u smislu članka 6. stavak 1. Europske konvencije, koji je, stoga, primjenjiv u konkretnom slučaju (vidi Europski sud za ljudska prava, *Paccione protiv Italije*, presuda od 27. travnja 1995. godine, serija A, broj A-315, stavak 15. i dalje). Dalje, ova obveza mora biti izvršena sukladno zakonskim propisima koji su primjenjivi na apelantičin slučaj (vidi, *mutatis mutandis* Odluku Ustavnog suda broj U 65/01 od 25. srpnja 2003. godine, točka 45, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 38/03). To uključuje obvezu mjero-davnog tijela/suda da uzme u obzir sve apelantičine navode koji bi mogli biti značajni za visinu mirovine, kao i da pruži precizne razloge na kojima se temelji presuda, te razloge na temelju kojih su primijenjeni zakonski propisi (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Hadjianastassiou protiv Grčke*, presuda od 16. prosinca 1992. godine, serija A, broj 252, stavak 33).

33. Ustavni sud podsjeća da svaka osoba ima pravo na to da se njezin pravni problem tretira sukladno relevantnim pravnim odredbama u vrijeme donošenja odluke. Isto, u principu, važi i ukoliko se u tijeku postupka promijeni pravna osnovica za donošenje odluke (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 65/01, loc. cit., točka 42. i dalje). U oprečnom, takva odluka bi mogla biti u suprotnosti sa principom pravne države iz članka 1/2. Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. Europske konvencije.

34. U predmetnom slučaju, Zakon o mirovinskom i socijalnom osiguranju u verziji iz 1998. godine u članku 136. predviđa da se "korisnicima mirovina koji su mirovinu ostvarili pod uvjetima utvrđenim po propisima iz mirovinskog i invalidskog osiguranja do dana stupanja na snagu ovog zakona mirovina [...] isplaćuje pod tim uvjetima". Prema članku 143. ovoga zakona, "postupak za ostvarivanje prava pokrenut prema zahtjevu prije stupanja na snagu ovog zakona, okončat će se prema odredbama ovog zakona ako je to za osiguranika povoljnije". Apelantica je ostvarila mirovinu 1. lipnja 1998. godine, nakon što je podnijela zahtjev 19. svibnja 1998. godine. Zakon o mirovinskom i socijalnom osiguranju u verziji iz 1998. godine stupio je na snagu 8 dana nakon objavljivanja u "Službenim novinama" (23. srpnja 1998. godine). Prema tomu, Zakon iz 1990. godine trebao bi biti primijenjen kao materijalno-pravna osnova za apelantičin slučaj.

35. Vrhovni je sud odbio kao neutemeljene apelantičine tužbene navode, u kojim se navodi daje upravno tijelo primijenilo pogrešan zakon (iz 1998. godine). Vrhovni je sud potvrdio drugostupanjsko upravno rješenje. Drugostupanjsko je upravno tijelo, bez ukazivanja na materijalno-pravnu osnovicu za meritorno rješenje slučaja, potvrdilo prvostupanjsko upravno rješenje. Stoga, Ustavni sud mora vidjeti je li prvostupanjsko upravno rješenje zakonski ispravno utemeljeno. Prvostupanjsko je upravno tijelo,

primjenjujući članak 11. Zakona iz 1990. godine, ustvrdilo daje apelantica ispunila uvjete za stjecanje prava na prijevremenu starosnu mirovinu i obračunalo najpovoljniju mirovinsku osnovicu na temelju desetogodišnjeg razdoblja. U svezi s tim, razvidno je da je prvostupanjsko upravno rješenje utemeljeno na materijalno-pravnoj osnovici Zakona iz 1990. godine. Prema tomu, kako Vrhovni sud tako i upravna tijela su primijenili relevantnu materijalno-pravnu osnovicu pri rješavanju apelantičinog slučaja, tj. Zakon iz 1990. godine. Činjenica da su prvostupanjska i drugostupanjska upravna tijela, kako u uvodima tako i u obrazloženjima svojih rješenja, svoje procesne radnje utemeljili na odredbama Zakona iz 1998. godine, ne utiče na ovaj zaključak Ustavnoga suda. Naime, primjena odredbi Zakona iz 1998. godine, koje reguliraju sam “postupak za ostvarivanje prava” (članak 143), određivanje načina stjecanja i dospijevanja prava iz ove oblasti (članak 103), način isplate mirovine (članak 104), te primjena odredbi koje predstavljaju pravnu osnovicu za nastavak rada upravnih tijela nakon donošenja novog Zakona (članak 5) nije isključena u ovom predmetnom slučaju, jer one ne utiču na uvjete pod kojim apelantica ostvaruje svoje pravo na mirovinu, a koji se određuju na temelju Zakona iz 1990. godine (članak 136).

b) Dokazi u postupku

36. Dalje, apelantica tvrdi da upravna tijela i Vrhovni sud nisu pravilno utvrdili iznos plaća za 1991. godinu. Glede ove tvrdnje, Ustavni sud primjećuje daje apelantica ostvarila svoje pravo na mirovinu. S druge strane, sama visina mirovine ovisi o utvrđenom najpovoljnijem desetogodišnjem razdoblju za mirovinsku osnovicu i iznosa plaća za pojedine godine. Prema tomu, visina mirovine je rezultat, prije svega, utvrđenog činjeničnog stanja, koje trebaju uraditi mjerodavna tijela. Ustavni je sud, sukladno ustaljenoj praksi (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 64/02 od 24. listopada 2003. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 8/04, točka 45), ograničen na “pitanja koja su sadržana u ovom Ustavu”. U svezi toga, prizivna jurisdikcija Ustavnoga suda (članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine), u principu, ne podrazumijeva da Ustavni sud može preispitivati odluke redovitih sudova glede utvrđenog činjeničnog stanja ili tumačenja i primjene nižerangiranog prava, sve dok te odluke ne povređuju apelantova ustavna prava. Ovo će biti slučaj, *inter alia*, kada mjerodavna tijela primijene pozitivno-pravne propise ili utvrde činjenično stanje na proizvoljan način.

37. U konkretnom slučaju, upravna su tijela provela u više navrata dokazni postupak, koji je bio predmetom kontrole Vrhovnog suda, što zahtijeva članak 6. Europske konvencije. Upravna su se tijela pozvala na činjenicu daje Odsjek za matičnu evidenciju 22. lipnja 1999. godine, svojim aktom broj 02/3-3-4-350/99, izvršio kontrolu svih registriranih podataka o plaćama apelantice, i tako došao do iznosa. Apelantica nije konkretno navela razloge zašto bi pozivanje na ovaj akt vodilo ka proizvoljno utvrđenom činjeničnom stanju.

38. U svezi navedenog, Ustavni sud smatra da presuda nije povrijedila članak II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. Europske konvencije.

Ostali navodi

39. Imajući u vidu zaključak Ustavnog suda glede povrede članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni sud zaključuje da nije potrebno razmatrati apelantičine navode koji se odnose na navodne povrede njezinih imovinskih prava iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

VIII. Zaključak

40. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud većinom glasova odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

41. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 50/03**, rješavajući apelaciju **D. P.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Gazim Sadiković, prof, dr., dopredsjednik

Tudor Pantiru, dopredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

David Feldman, prof, sudac

Valerija Galić, sutkinja

na sjednici održanoj 21. srpnja 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neutemeljena apelacija D. P. iz Bijeljine, podnesena protiv presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-234/01 od 4. veljače 2002. godine i Okružnog suda u Bijeljini, broj K-12/01 od 18. listopada 2001. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. D. P. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Bijeljine, kojeg zastupa D. D., odvjetnik iz Bijeljine, podnio je 6. travnja 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Vrhovnog suda Republike Srpske (u

daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj KŽ-234/01 od 4. veljače 2002. godine i Okružnog suda u Bijeljini (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj K-12/01 od 18. listopada 2001. godine. Apelant je, 8. srpnja 2002. godine, na traženje Ustavnog suda, dostavio presude koje pobija apelacijom i koje su sada sastavni dio apelacije.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, 23. rujna 2003. godine, zatraženo je od Vrhovnog suda i Republičkog tužiteljstva da dostave odgovore na apelaciju.
3. Vrhovni je sud 23. ožujka 2004. godine dostavio odgovor na apelaciju, a ovaj odgovor dostavljen je apelantu sukladno članku 25. Poslovnika Ustavnog suda. Republički javni tužitelj Republike Srpske nije odgovorio na apelaciju.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata dostavljenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.
5. Prema Presudi Okružnog suda broj K-12/01 od 18. listopada 2001. godine apelant je 8. srpnja 2000. godine prijetnjom da će neposredno napasti na život ili tijelo neke osobe oduzeo tuđu pokretnu stvar u namjeri da njezinim prisvajanjem pribavi sebi protupravnu imovinsku korist, te lišio života A. M. da bi na taj način prikrio kazneno djelo razbojništva, čime je počinio u stjecaju kazneno djelo razbojništva iz članka 223. stavak 1. Kaznenog zakonika Republike Srpske i kazneno djelo ubojstva iz članka 128. stavak 1. točka 2. ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 22/00, 33/00 i 37/01 - u daljnjem tekstu: Kazneni zakonik). Apelantu su utvrđene kazne zatvora i to za kazneno djelo razbojništva iz članka 223. stavak 1. Kaznenog zakonika u trajanju od jedne godine i šest mjeseci, a za kazneno djelo ubojstva iz članka 128. stavak 1. točka 2. Kaznenog zakonika u trajanju od 12 godina, te je, uz primjenu članka 43. Kaznenog zakonika, osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od 13 godina. U kaznu zatvora mu je uračunato vrijeme provedeno u pritvoru od 12. srpnja 2000. godine.
6. Protiv Presude Okružnog suda broj K-12/01 od 18. listopada 2001. godine, prizive su izjavili apelant osobno i njegov branitelj i to zbog bitne povrede odredbi kaznenog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede kaznenog zakona te odluke o kazni.
7. Presudom Vrhovnog suda broj KŽ-234/01 od 4. veljače 2002. godine ovi su prizivi odbijeni kao neutemeljeni, te je potvrđena Presuda Okružnog suda broj K-12/01 od 18. listopada 2001. godine. Nasuprot tvrdnjama u prizivu, Vrhovni je sud smatrao da su odlučne činjenice pravilno utvrđene i potpuno rasvijetljene; da priznanje apelanta u istrazi nije dato pod prinudom ili uporabom sile; očevici događaja, iako nitko od njih nije prepoznao okrivljenog apelanta jer je bio maskiran, događaj su opisali na skoro identičan

način kako gaje opisao i okrivljeni apelant u istrazi; neke važne činjenice, koje je okrivljeni iznio tijekom istrage, potpuno se podudaraju i s objektivnim dokazom (porijeklo crnog kačketa, pronađeni novac kao predmet izvršenja djela upravo na mjestu kojeg je prethodno opisao okrivljeni apelant, struktura njegove osobnosti, detaljan i logičan opis događaja i si.). Vrhovni je sud u presudi također obrazložio da foto-dokumentacija, koja je sačinjena na licu mjesta bez nazočnosti branitelja okrivljenog, ne predstavlja obavještenje iz članka 151. Zakona o kaznenom postupku, a osim toga, ona nije ni korištena kao neposredan dokaz u pravom smislu te riječi, nego se praktično radi samo o očevidnom materijalu koji je korišten za razjašnjenje drugih relevantnih činjenica, te da je besmisleno insistiranje obrane na nalazu poligrafa, jer takav nalaz prema okrivljenom nije ni rađen, kao i daje pobijana presuda Okružnog suda objasnila i zašto nema nalaza uzetih parafinskih rukavica (iz dopisa Kriminalističko-tehničkog centra Banjaluka je vidljivo da parafinska rukavica za apelanta nije dostavljena na analizu). Vrhovni je sud zaključio i da su pojedinačno utvrđene kazne za oba kaznena djela pravilno utvrđene, te daje pravilno za izvršena kaznena djela izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od 13 godina.

IV. Relevantni propisi

8. U **Zakonu o kaznenom postupku** ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 17/85, 26/86, 74/87, 57/89, 3/90 i 27/90, te "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 26/93, 14/94, 6/97 i 61/01), koji je bio na snazi do 1. srpnja 2003. godine, relevantne odredbe glase:

“Članak 15.

- (1) *Sud i državni organi koji sudjeluju u kaznenom postupku dužni su istinito i potpuno utvrditi činjenice koje su važne za donošenje zakonite odluke.*
- (2) *Oni su dužni da s jednakom pozornošću ispituju i utvrde kako činjenice koje terete okrivljenog tako i one koje mu idu u prilog.*

Članak 67.

- (1) *Okrivljeni može imati branitelja u tijeku cijelog kaznenog postupka.*
- (2) *Okrivljeni se prije prvog ispitivanja mora poučiti da ima pravo uzeti branitelja i da branitelj može prisustvovati njegovom ispitivanju.*

(...).

Članak 70.

(...)

- (2) *nakon podignute optužnice zbog kaznenog djela za koje se po zakonu može izreći deset godina zatvora ili teža kazna, okrivljeni mora imati branitelja u vrijeme dostavljanja optužnice.*

(...)

Članak 151.

- (1) *Ako postoje osnovi dvojbe da je izvršeno kazneno djelo za koje se goni po službenoj dužnosti, organi unutarnjih poslova su dužni poduzeti potrebne mjere da se pronađe počinitelj kaznenog djela, da se počinitelj ili suučesnik ne sakrije*

ili ne pobjegne, da se otkriju ili osiguraju tragovi kaznenog djela i predmeti koji mogu poslužiti kao dokaz, kao i da prikupe sve ovlasti koje bi mogle biti korisne za uspješno vođenje kaznenog postupka.

Članak 218.

- (1) Kad se okrivljeni prvi put ispituje, pitat će se za ime i prezime, nadimak ako ga ima, ime i prezime roditelja, djevojačko obiteljsko ime majke, gdje je rođen, gdje stanuje, dan, mjesec i godina rođenja, koje je narodnosti i čiji je državljanin, čime se zanima, kakve su mu obiteljske prilike, je li pismen, kakve je škole završio, je li, gdje i kad služio vojsku, odnosno ima li čin pričuvnog mlađeg časnika, časnika ili vojnog službenika, vodi li se u vojnoj evidenciji i pri kom organu nadležnom za poslove narodne obrane, je li odlikovan, kakvog je imovinskog stanja, je li, kad i zašto osuđivan, je li i kad je izrečenu kaznu izdržao, vodi li se protiv njega postupak za koje drugo kazneno djelo, a ako je maloljetan, tko mu je zakonski zastupnik. Okrivljeni će se poučiti da je dužan odazvati se pozivu ili odmah saopćiti svaku promjenu adrese ili namjeru da promijeni boravište, a upozorit će se i na posljedice ako po tome ne postupi.*
- (2) Zatim će se okrivljenom saopćiti zašto se okrivljuje i osnovu dvojbe koji stoje protiv njega, pa će se pitati što ima navesti u svoju obranu, a saopćit će mu se da nije dužan iznijeti svoju obranu niti odgovarati na postavljena pitanja.*
- (3) Ako okrivljeni neće uopće da odgovara ili neće da odgovara na postavljena pitanja, poučit će se, ako je potrebno, da time može otežati prikupljanje dokaza za svoju obranu.*
- (4) Okrivljeni se ispituje usmeno. Pri ispitivanju okrivljenom se može dopustiti da se koristi svojim zabilježkama.*
- (5) Pri ispitivanju treba okrivljenom omogućiti da se u neometanom izlaganju izjasni o svim okolnostima koje ga terete i da iznese sve činjenice koje mu služe za obranu.*
- (6) Kad okrivljeni izvrši svoj iskaz, postaviti će mu se pitanja ukoliko je potrebno da se popune praznine ili otklone proturječnosti i nejasnost u njegovom izlaganju.*
- (7) Ispitivanje treba obavljati tako da se u punoj mjeri poštuje osobnost okrivljenog.*
- (8) Prema okrivljenom ne smiju se uporabljivati sila, prijetnja ili druga slična sredstva (članak 259. stavak 3) da bi se došlo do njegove izjave ili priznanja.*
- (9) Okrivljeni može biti ispitan u odsustvu branitelja ako se izričito odrekao tog prava, i obrana nije obvezna, ako je branitelju uskraćeno prisustvovanje izvođenju ove istražne radnje, ako branitelj nije nazočan iako je izviješten o ispitivanju (članak 168), ili ako za prvo ispitivanje okrivljeni nije osigurao nazočnost branitelja ili u roku od 24 sata od časa kad je poučen o ovom pravu (članak 67. stavak 2), osim u slučaju obvezne obrane.*
- (10) Ako je postupljeno protivno odredbama st. 8. i 9. ovog članka ili ako izjave okrivljenog iz stavka 9. ovog članka o prisustvovanju branitelja nisu ubilježene u zapisnik, na iskazu okrivljenog ne može se temeljiti sudska odluka.*

Članak 363.

Presuda se može pobijati:

- 1) zbog bitne povrede odredbi kaznenog postupka;*
- 2) zbog povrede kaznenog zakona;*
- 3) zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja;*
- 4) zbog odluke o kaznenim sankcijama, oduzimanju imovinske koristi, troškovima kaznenog postupka, imovinsko-pravnim zahtjevima, kao i zbog odluke o objavljivanju presude preko tiska, radija ili televizije.*

Članak 364.

- (1) Bitna povreda odredbi kaznenog postupka postoji:
(...)*
- 8) ako se presuda temelji na dokazu na kojem se prema odredbama ovog zakona ne može temeljiti presuda, osim ako je, obzirom na druge dokaze, očito da bi bez tog dokaza bila donesena ista presuda.
(...)*
- 11) Ako je izreka presude nerazumljiva, proturječna sama sebi ili razlozima presude, ili ako presuda nema uopće razloga ili u njoj nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama ili su ti razlozi potpuno nejasni ili znatno proturječni, ali ako o odlučnim činjenicama postoji znatna proturječnost između onog što se navodi u razlozima presude o sadržaju isprava ili zapisnika o iskazima datim u postupku i samih tih isprava ili zapisnika.*
- (2) Bitna povreda odredbi kaznenog postupka postoji i ako sud za vrijeme pripremanja glavnog pretresa ili u tijeku glavnog pretresa, ili pri donošenju presude, nije primijenio ili je nepravilno primijenio koju odredbu ovog zakona ili je na glavnom pretresu povrijedio pravo obrane, a to je uticalo ili je moglo uticati na zakonito i pravilno donošenje presude.*

Članak 366.

- (1) Presuda se može pobijati zbog pogrešno ili nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja kad je sud neku odlučnu činjenicu pogrešno utvrdio ili je nije utvrdio.
(...)*

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelant u svojoj apelaciji pobija presude Vrhovnog suda broj Kž-234/01 od 4. veljače 2002. godine i Okružnog suda, broj K-12/01 od 18. listopada 2001. godine, zbog pogrešne primjene Zakona o kaznenom postupku, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja te povrede Kaznenog zakonika, žaleći se da su povrijedile njegova ljudska prava koje garantira Ustav Bosne i Hercegovine. Apelant navodi da je njegov iskaz u istražnom postupku iznuđen, jer je iz Središnjice javne sigurnosti, gdje je sa njim operativno rađeno,

prosljiđen izravno pred istražnog suca u pratnji policije i inspektora, koji su bili u pratnji upravo da bi on kod istražnog suca potvrdio ono stoje iznuđeno. Dalje da mu, u tijeku postupka koji je prethodio prvom saslušanju apelanta, kada je provedena "istražna radnja da li uviđaja ili rekonstrukcija navodnog događaja", nije bila osigurana obrana, koja je obzirom na zapriječenu kaznu obvezna, da su pobijane presude utemeljene na kriminaloško-penološkoj obradi njegove osobnosti prvenstveno se služeći onim stoje sadržano u nalazu vještaka neuropsihijatra te, općenito, na pogrešno i nepotpuno utvrđenom činjeničnom stanju. Smatra da na temelju izvedenog dokaznog postupka nema nijednog dokaza, bilo subjektivne ili objektivne naravi, daje on izvršitelj kaznenog djela za koje je optužen, nego, dapače, jedini objektivni dokaz - DNK nalaz da dlaka sa njegove glave i kape nađene na mjestu događaja nisu identične, njega isključuje kao izvršitelja kaznenih djela. Dodaje i da prvostupanjski sud nije provjerio okolnost daje nad njim rađen poligraf, kao i da nema podataka je li se pokušala pribaviti parafinska rukavica koja je od njega uzeta. Konačno, apelant smatra da i činjenica da za Vrhovni sud više nije bitan krunski dokaz - DNK nalaz, kada je evidentno daje prvostupanjski sud pokušao sakriti protuzakonito ponašanje na štetu okrivljenog, ne samo inspektora koji su radili u predkaznenom postupku, nego i svih onih koji se u svezi istražnog postupka upućuju na flagrantno kršenje njegovih ljudskih prava u kontekstu povreda koje se kvalificiraju kao bitne povrede Zakona o kaznenom postupku.

b) Odgovor na apelaciju

10. Vrhovni je sud, u svom aktu od 23. ožujka 2004. godine, odgovorio da su, povodom apelantovih prigovora, u presudi Vrhovnog suda od 4. veljače 2002. godine dati valjani razlozi, kao i da su dokazi pojedinačno i u uzajamnoj povezanosti analizirani i da je procijenjena njihova vjerodostojnost. Vrhovni sud smatra daje kazneni postupak protiv apelanta proveden sukladno važećim procesnim i materijalnim propisima, te da u tom postupku nije povrijeđeno niti jedno od prava zagarantiranih Ustavom Bosne i Hercegovine i Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, pa i važeće da se apelacija odbije kao neutemeljena.

VI. Dopustivost

11. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

12. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

13. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestupanjsku odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu.

14. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj KŽ-234/01 od 4. veljače 2002. godine, donesena u predviđenom drugostupanjskom kaznenom postupku, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Dalje, pobijana je presuda, 28. veljače 2002. godine, dostavljena prvostupanjskom sudu radi uručjenja apelantu, a apelacija je podnesena 6. travnja 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

15. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

16. Apelant u svojoj apelaciji ukazuje daje pobijanim presudama povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i to po više osnova: daje pravo da ne inkriminira sam sebe bilo povrijeđeno jer su prvostupanjski i drugostupanjski sudovi koristili izjavu apelanta uzetu pod prisilom; da su sudovi svoje odluke temeljili na nepotpuno i pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju, te zanemarili odlučne činjenice koje idu njemu u prilog. Prema članku 31. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud kod odlučivanja *“ispituje postoje li samo one povrede koje su iznesene u zahtjevu”*.

17. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine garantira *“pravo na pravično saslušanje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u vezi sa kaznenim postupkom”*. Ovo se pravo, prema stavku 1. istog članka, osigurava na najvišoj razini međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda, prema tome i Europske konvencije, koja se, prema stavku 2. istog članka, izravno primjenjuje u Bosni i Hercegovini. Stoga se izjašnjenje Ustavnog suda glede članka 6. Europske konvencije odnosi i na članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine.

18. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, u relevantnom dijelu, glasi:
“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke”.

19. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u prvoj rečenici, predviđa da:
“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.”

U istom članku stavak 3.c.glasi:

- “3. Svako tko je optužen za krivično djelo ima sljedeća minimalna prava:

[...]

c. da se brani sam ili uz pomoć branitelja kojega sam izabere ili, ukoliko ne raspoláže sredstvima da plati branitelja, da ga dobije besplatno, kada to nalažu interesi pravde.”

20. Ustavni sud je ranije, u Odluci broj U 22/03 (objavljena u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 24/04 od 28. svibnja 2004. godine), imajući u vidu i praksu Europskog suda za ljudska prava, kao u predmetima *Kraška*, presuda od 19. travnja 1993. A. 254-B, *Crociani protiv Italije*, Godišnjak XXIV (1981), *Saunders protiv Ujedinjenog Kraljevstva* presuda od 17. prosinca 1996. godine RJD 1996-VI, *Heaney i Mc Guinness protiv Irske*, aplikacija broj 34720/97, presuda od 21. prosinca 2000. godine, *Edwards i Lewis protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, aplikacija broj 39647/98 i 4046/98, presuda od 22. srpnja 2003. godine, zauzeo stav da se članak 6. Europske konvencije primjenjuje na kazneni postupak u cjelini, što uključuje i preliminarna saslušanja.

22. Pravo da se netko ne prisiljava da inkriminira sam sebe je jedan od temeljnih elemenata poimanja pravičnog saslušanja u kaznenim postupcima. Kazneni sud, koji koristi dokaze dobivene prisilom “krši članak 6. stavak 1. Europske konvencije (vidi Europski sud za ljudska prava, *Saunders protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 17. prosinca 1996. godine, RJD 1996-VI, i *Heaney i Mc Guinness protiv Irske*, aplikacija broj 34720/97, presuda od 21. prosinca 2000. godine).

23. Iz dokaza u spisu i činjeničnog utvrđivanja proizlazi da je Okružni sud, pored najznačajnijih činjeničnih zaključaka glede utvrđivanja činjeničnog stanja, smatrao važnim rasvijetljavanje postojanja ili nepostojanja prisile kod preliminarnog saslušanja apelanta. U dokaznom postupku Okružni je sud saslušao ovlaštene djelatnike kriminalističke službe i predmetnog istražnog suca, koji su bili izričiti u tvrdnji daje okrivljeni apelant svoju obranu iznio i djelo priznao bez uporabe sile ili prijetnje, a zaključak se istražnog suca temelji na utvrđivanju neposrednim opažanjem tragova prinude u fizičkom smislu, ili straha u osobnosti okrivljenog.

24. Ustavni sud smatra da predočeni dokazi ne pokazuju bilo kakvu prisilu, a apelant nije naveo bilo kakve pojedinosti o djelovanju službenih osoba na njegovu volju glede davanja izjave. Ustavni sud odbija tvrdnju da su ovlaštene djelatnice kriminalističke struke i istražni sudac, te prvostupanjski i drugostupanjski sud, povrijedili apelantovo pravo na pravično saslušanje po ovoj osnovi.

25. Što se tiče apelantovih navoda da su sudovi svoje odluke temeljili na nepotpuno i pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju, kao i da su zanemarili odlučne činjenice koje idu njemu u prilog, Ustavni sud podsjeća da se nadležnost Ustavnog suda u svezi apelacija iz članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine odnosi na “pitanja koja su sadržana u ovom ustavu” te Ustavni sud, prema tomu, nije nadležan vršiti provjere utvrđivanja činjenica, kao ni ponovno tumačiti odluke redovitih sudova, osim ako odluka redovitog suda krši ustavna prava. To se događa u slučaju kada odluka redovitog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavna prava, te u slučaju kada je primjena prava bila očito proizvoljna, kada je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede procesnih prava (pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivni pravni lijek i u drugim slučajevima). U konkretnom slučaju glede apelantovih navoda, Ustavni sud smatra da sudovi nisu zlouporabili pozitivno-pravne odredbe na kojima se temelji odluka, te da Ustavni sud nije nadležan taj aspekt preispitivati.

26. Jedan od apelantovih navoda ukazuje da u tijeku postupka koji je prethodio prvom saslušanju apelanta, kada je provedena “istražna radnja da li uviđaja ili rekonstrukcije navodnog djela”, apelantu “nije osigurana obrana ...”.

27. Stavak 3.c članka 6. Europske konvencije garantira pravo optuženome da se brani sam, osobno ili uz pravnu pomoć, prema vlastitom izboru, i/ili ako nema dovoljno sredstava da plati pravnu pomoć ima pravo na dodjelu besplatne pravne pomoći, kada interes pravde to zahtijeva. Prema praksi Europskog suda za ljudska prava, način na koji se ova odredba primjenjuje u svezi prvog stavka članka 6. Europske konvencije u prizivnim i kasacionim postupcima, ili tijekom prethodne istrage, ovisi o karakteristikama određenog postupka. Ako, prema domaćim zakonima, stav optuženog u prvoj fazi policijske istrage podrazumijeva određene posljedice, članak 6. Europske konvencije u principu zahtijeva pomoć odvjetnika i u prethodnoj fazi (presuda od 8. veljače 1996. godine, *John Murray*, Izvješća 1996-1, stavak 63). Ako članak 6. Europske konvencije ne traži pomoć odvjetnika na početku, ili tijekom ispitivanja, smatra se relevantnim vrednuju li se ti dokazi u sudnici u nazočnosti optuženog i njegovog odvjetnika, koji onda ima priliku očitovati se o tim dokazima, a za svako priznanje tužitelj mora dokazati daje dato dobrovoljno (predstavka 9370/81, *XV United Kingdom*). Ukoliko prava na obranu nisu bila nepopravljivo prekršena propustom da se ispuni zahtjev iz stavka 3.c članka 6. Europske konvencije, to se u principu može nadoknadi prizivom, pod uvjetom da prizivni sud može provesti punu reviziju predmeta (presuda od 24. svibnja 1991. godine, *Quaranta*, A. 205, str. 18).

28. Iz pobijanih presuda, a što ni apelacija ne dovodi u dvojbu, proizlazi da foto-dokumentacija, koja je sačinjena na licu mjesta bez nazočnosti apelantovog branitelja, 12. srpnja 2000. godine, tj. dan prije prvog apelantovog saslušanja, ne predstavlja obavijest iz članka 151. Zakona o kaznenom postupku, nego se radi samo o očevidnom materijalu, koji je korišten za rasvjetljavanje drugih relevantnih činjenica. U navedenom kontekstu,

a imajući u vidu relevantne odredbe Zakona o kaznenom postupku (vidi točku 8. ove odluke), posebice odredbe članka 67. stavak 2. koje propisuju da se okrivljeni prije prvog saslušanja mora poučiti da ima pravo uzeti branitelja i da branitelj može prisustvovati njegovom ispitivanju, i članka 70. stavak 2. prema kojem, nakon podignute optužnice zbog kaznenog djela za koje se po zakonu može izreći kazna od deset godina zatvora ili teža kazna, okrivljeni mora imati branitelja u vrijeme dostavljanja optužnice, Ustavni sud zaključuje da ova foto-dokumentacija ne sadrži inkriminirane informacije, koje se odnose na apelanta, jer na taj način ne utiče na njegovo pravo da ne bude inkriminiran Stoga Ustavni sud zaključuje, oprečno apelantovim navodima, da pravo na obranu apelanta nije bilo prekršeno zbog toga što je foto-dokumentacija sačinjena bez nazočnosti apelantovog branitelja. Ova foto-dokumentacija se također ne odnosi na dokaze na temelju kojih je u odnosu na njega sud temeljio svoju odluku. Pored toga, Ustavni sud smatra da su ovo pitanje razmotrili sudovi koji su rješavali predmet.

29. Pravičnost postupka se ocjenjuje na temelju postupka kao cjeline (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španjolske*, od 6. prosinca 1988. godine, serija A, broj 146, stavak 68. i odluku Ustavnog suda, broj U 63/01 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 38/03).

30. Uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, Ustavni sud zaključuje da u konkretnom predmetu nije došlo do povrede članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

VIII. Zaključak

31. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

32. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broju **U 62/03**, rješavajući apelaciji **S. Č. i H. E.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2Y04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof, dr., dopredsjednik

Tudor Pantiru, dopredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

David Feldman, prof, sudac

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici održanoj 21. srpnja 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neutemeljena apelacija S. Č. i H. E., podnesena protiv rješenja Kantonalnog suda u Bihaću broj GŽ-727/01 od 28. veljače 2002. godine i Općinskog suda u Sanskom Mostu broj R-223/01 od 3. rujna 2001. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. S. C. i H. E. (u daljnjem tekstu: apelanti) iz Sanskog Mosta, koje zastupa N. H., odvjetnik iz Sanskog Mosta, podnijeli su 6. travnja 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv rješenja Kantonalnog suda u Bihaću broj GŽ-727/01 od 28. veljače 2002. godine i Općinskog suda u Bihaću broj R-223/01 od 3. rujna 2001. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, od sudionika u postupku Kantonalnog suda u Bihaću, Općinskog suda u Bihaću i S. Č. je zatraženo, 14. veljače 2004. godine, da dostave odgovore na apelaciju.

3. Odgovori nisu dostavljeni u ostavljenom roku, pa su od sudionika u postupku i od Centra za socijalnu skrb u Sanskom Mostu 28. lipnja 2004. godine ponovno zatraženi odgovori na apelaciju.

4. Odgovori na apelaciju nisu dostavljeni.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. U vrijeme podnošenja apelacije malodobna djeca S. Č., rođena 5. studenoga 1983. godine i S. Č., rođen 16. ožujka 1987. godine, žive u Sanskom Mostu sa punoljetnom sestrom S. Č. u kući svog djeda H. E. u dva odvojena kućanstva, djed u svom, a S. sa bratom i sestrom u svom. Majka djece je umrla 1991. godine, a otac S. Č. se nakon njezine smrti više ne brine o djeci. O malodobnoj djeci se brinu punoljetna sestra S. i djed H., ali oni nisu u mogućnosti osigurati neke bitne potrebe djece kao što su putovnice, zdravstveno osiguranje, dok im djed želi pokloniti nekretnine ali nema ih tko zastupati. S. i H. su se više puta bezuspješno, posljednji put i uz pomoć odvjetnika, obraćali Centru za socijalnu skrb u Sanskom Mostu radi poduzimanja mjera o staranju i oduzimanju roditeljskog prava ocu S. Č. Djed H. je, prije punoljetnosti S. Č., od Centra za socijalnu skrb u Sanskom Mostu tražio da se malodobna djeca dodijele njemu na staranje, ali Centar o tome uopće nije odlučivao. Sestra S. je, nakon punoljetnosti, također tražila od istog Centra da nju odredi za staratelja nad svojim malodobnim bratom i sestrom, ali Centar ni o tomu nije ništa odlučio.

7. Zbog svega navedenog, S. Č. i H. E. su Općinskom sudu u Sanskom Mostu podnijeli prijedlog za oduzimanje roditeljskog prava protupredlažaću S. C., zbog neizvršavanja roditeljske dužnosti prema malodobnoj djeci S. i S. C..
8. Općinski je sud u Sanskom Mostu Rješenjem broj R-223/01 od 3. rujna 2001. godine, koje je potvrđeno Rješenjem Kantonalnog suda u Bihaću broj Gž-727/01 od 28. veljače 2002. godine, odbio prijedlog predlažaća za oduzimanje roditeljskog prava kao nedopušten. Sudovi su zaključili da predlažaći nisu aktivno legitimirani za podnošenje prijedloga za pokretanje postupka oduzimanja roditeljskog prava.
9. U međuvremenu je, 5. studenoga 2001. godine, S. C. postala punoljetna.

IV. Relevantni propisi

10. U **Zakonu o vanparničnom postupku** (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 2/98) relevantna odredba glasi:

“Članak 87.

Postupak za oduzimanje i vraćanje roditeljskog prava pokreće se na prijedlog roditelja, odnosno usvojitelja koji ima roditeljsko pravo ili organa starateljstva, a postupak za vraćanje roditeljskog prava pokreće se i na prijedlog roditelja kojem je bilo oduzeto to pravo. ”

11. U **Konvenciji o pravu djeteta** relevantne odredbe glase:

“Članak 1.

Za potrebe ove konvencije, dijete je ljudsko biće koje nije navršilo osamnaest godina života, ako se, na temelju odnosnog zakona, punoljetstvo ne stiče ranije.

Članak 3.

U svim aktivnostima koje se tiču djece, od primarnog su značaja interesi djeteta. Bez obzira na to provode li ih javne ili privatne institucije za socijalnu skrb, sudovi, administrativni organi ili zakonodavna tijela.

Države članice obvezuju se djetetu osigurati takvu zaštitu i skrb koja je nužna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i obveze njegovih roditelja, zakonskih staratelja ili drugih pojedinaca koji su pravno odgovorni za dijete i poduzimaju u tom cilju sve potrebne zakonodavne i administrativne mjere.

[...]

Članak 12.

Države članice osiguravaju djetetu koje je sposobno formirati vlastito mišljenje pravo slobodnog izražavanja mišljenja o svim pitanjima koja su u vezi sa djetetom, sa tim što se mišljenju djeteta posvećuje dužna pozornost sukladno uzrastu i zrelosti djeteta.

U tu svrhu, djetetu se posebno daje prilika da bude saslušano u svim sudskim i administrativnim postupcima koji se odnose na njega, bilo neposredno ili preko zastupnika ili odgovarajućeg organa, na način koji je sukladan pravilima postupka nacionalnog zakona.

Članak 19.

Države članice poduzimaju sve odgovarajuće zakonske, administrativne, socijalne i obrazovne mjere radi zaštite djeteta od svih oblika fizičkog ili mentalnog nasilja, povreda ili zlouporabe, zanemarivanja ili nemarnog odnosa, maltretiranja ili eksploatacije, uključujući i seksualnu zlouporabu, dok je na skrbi kod roditelja, zakonskih zastupnika ili nekog druge osobe kojoj je povjerena skrb o djetetu.

[...].“

V. Apelacija

12. Apelanti u apelaciji navode daje u konkretnom slučaju drugi roditelj umro, te ne može pokrenuti postupak za oduzimanje roditeljskog prava, a usvajanje nije moguće jer djeca imaju živog oca. Prema tomu, postupak je mogao pokrenuti samo Centar za socijalnu skrb, ali on to nije učinio i pored apelantovog traženja. Smatraju da su zbog toga sestra i djed djece bili aktivno legitimirani za podnošenje prijedloga za oduzimanje roditeljskog prava i daje sud morao prihvatiti prijedlog i pokrenuti postupak o kojemu je trebalo da obavijesti i Centar za socijalnu skrb. Apelanti smatraju da su sudovi, odlukom o odbijanju prijedloga kao nedopuštenog, odlučili oprečno interesima djece o čemu su bili dužni voditi računa i po službenoj dužnosti, te da su, odbivši da raspravljaju o meritumu prijedloga, povrijedili prava apelanata na pravično suđenje kao i prava djece zaštićena člankom II/3.(c), (f) i (m) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno prava iz čl. 6, 13. i 17. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija).

VI. Dopustivost

13. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

14. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

15. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću broj GŽ-727/01 od 28. veljače 2002. godine, protiv kojeg nema drugih efektivnih

pravnih lijekova mogućih po zakonima. Dalje, apelanti su podnijeli apelaciju Ustavnom sudu 6. travnja 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

16. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15, stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

17. Apelanti pobijaju navedena rješenja tvrdeći da su tim rješenjima povrijeđena njihova prava iz članka II/3.(e), (f) i (m) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 6, 13. i 17. Europske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

18. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke.

(j) Pravo na privatni i obiteljski život, dom i dopisivanje ”.

19. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]“

20. Apelanti smatraju da su sudovi, odlukom o odbijanju prijedloga za pokretanje postupka kao nedopuštenog, odlučili oprečno interesima djece o čemu su bili dužni voditi računa i po službenoj dužnosti, te da su, odbivši da raspravljaju o meritumu prijedloga, povrijedili prava apelanata na pravično suđenje.

21. Pravo na sud ugrađeno je u članak 6. stavak 1. Europske konvencije, a pravo pristupa, tj. pravo na pokretanje postupka pred sudom u građanskim pitanjima, predstavlja samo jedan od aspekata ovog prava. Pravo pristupa sudu nije apsolutno pravo i sama njegova priroda zahtijeva da ga regulira država. Međutim, ovo reguliranje ne smije biti na štetu suštine ovog prava, niti u opreci sa drugim pravima propisanim Europskom konvencijom (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 21. veljače 1975. godine). Svako ograničavanje prava pristupa sudnje kompatibilno sa

člankom 6. stavak 1. Europske konvencije, samo ako je u cilju koji je opravdan zakonom i ako postoji razumno proporcionalan odnos između sredstava koja su korištena i cilja koji se želi postići (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava *Ashingdane protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 28. svibnja 1985. godine).

22. U konkretnom je slučaju apelantima, kao sestri i djedu malodobne djece, pobijanim sudskim odlukama odbijen pristup sudu jer nemaju aktivnu legitimaciju za pokretanje postupka za oduzimanje roditeljskog prava, budući da Zakon o vanparničnom postupku to omogućuje samo roditelju, odnosno usvojitelju i tijelu starateljstva.

23. Ustavni sud smatra da ovlasti date Zakonom o vanparničnom postupku određenom broju subjekata za pokretanje sudskog postupka za oduzimanje roditeljskog prava predstavljaju razumno proporcionalan odnos između sredstava koja su korištena i cilja koji se želi postići, te da su sudovi u pobijanim odlukama pravilno primijenili odredbe zakona na kojima se temelji odluka i dali valjano obrazloženje.

24. Ustavni sud zaključuje da u konkretnom predmetu nije došlo do povrede članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Ostali navodi

25. Obzirom na zaključak Ustavnog suda glede navodnog kršenja prava iz članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak E Europske konvencije, Ustavni sud smatra da nije nužno posebice razmatrati ostale navode apelanta.

VIII. Zaključak

26. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud većinom glasova odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

27. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, dopredsjednici prof. dr. Gazim Sadiković, Tudor Pantiru i prof. dr. Miodrag Simović, suci prof. David Feldman, Hatidža Hadžiosmanović, Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 21. srpnja 2004. godine u predmetu broj U **110/03**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. točka 9. i članka 59. stavak 2. točka 1. Poslovnika Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), donio

Odluku o dopustivosti

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija S. S. podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Zenici broj Gž-274/02 od 24. lipnja 2002. godine zbog toga stoji *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Obrazloženje

1. S. S. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Orahovice-Zenice je 12. kolovoza 2002. godine podnio apelaciju Ustavnome sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Zenici broj Gž-274/02 od 24. lipnja 2002. godine.
2. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnome sudu mogu se sumirati na sljedeći način.
3. Apelant je 5. rujna 2001. godine podnio tužbu Općinskome sudu u Zenici (u daljnjem tekstu: Općinski sud) protiv tuženoga "Zenicatrans-Prevoz putnika", d.d. Zenica, radi poništenja odluka o prestanku ugovora o radu, zbog teže povrede radne dužnosti, broj 136-3/00 od 4. rujna 2000. godine i broj 180-3/00 od 30. listopada 2000. godine.
4. Općinski je sud, nakon održane rasprave 15. siječnja 2002. godine, donio Presudu broj P-1210/01 kojom se apelantov zahtjev odbija kao neutemeljen.
5. Kantonalni je sud u Zenici (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud), odlučujući o apelantovom prizivu izjavljenom protiv presude Općinskoga suda, donio 24. lipnja 2002. godine Presudu broj Gž-274/02 kojom se priziv odbija i presuda prvostupanjskoga suda potvrđuje.

6. Protiv presude Kantonalnoga suda je podnesena apelacija Ustavnome sudu.

Apelant smatra da mu je presudom Kantonalnog suda, kao i presudom Općinskog suda povrijeđeno pravo na rad koje je, tvrdi apelant, Ustavom Bosne i Hercegovine utvrđeno kao jedno od temeljnih prava.

7. Prigodom ispitivanja dopustivosti apelacije Ustavni je sud pošao od odredaba članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. točka 9. Poslovnika Ustavnoga suda.

8. Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su obuhvaćena ovim ustavom kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.”

Članak 16. stavak 2. točka 9. Poslovnika Ustavnoga suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

(...)

9. apelacija je ratione materiae inkompatibilna sa Ustavom; ”.

9. Apelant se žali daje povrijeđeno njegovo pravo na rad. Pravo na rad nije zagarantirano Ustavom Bosne i Hercegovine, niti Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda koja se, prema članku II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, izravno primjenjuje u Bosni i Hercegovini. Međutim, u Aneksu I. točka 8. Ustava Bosne i Hercegovine - Dodatni sporazumi o ljudskim pravima koji će se primjenjivati u Bosni i Hercegovini je, između ostaloga, naveden i Međunarodni pakt o gospodarskim, socijalnim i kulturnim pravima (1996). Ovim je paktom u čl. 6. i 7. zagarantirano pravo na rad i pravo na uživanje pogodnih uvjeta rada. Uživanje je ovoga prava garantirano člankom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine - Nediskriminacija. Obzirom da apelant ne navodi daje diskriminiran u uživanju prava na rad ili drugih sličnih prava, a takva diskriminacija nije bjelodana iz činjenica koje je apelant predočio, Ustavni je sud zaključio daje apelacija nedopuštena.

10. Sukladno navedenom, a imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. točka 9. Poslovnika Ustavnoga suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

11. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnoga suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broju **U 142/03**, rješavajući apelaciju **M. K.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Čazim Sadiković, prof, dr., dopredsjednik

Tudor Pantiru, dopredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

David Feldman, prof, sudac

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici održanoj 21. srpnja 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neutemeljena apelacija M. K., podnesena protiv presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-97/02 od 22. srpnja 2002. godine i Okružnog suda u Banjaluci broj K-76/01 od 6. veljače 2002. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. M. K. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Kneževa, kojeg zastupaju J. J. i J. I., odvjetnici iz Banjaluke, podnio je 21. rujna 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-97/02 od 22. srpnja 2002. godine i Okružnog suda u Banjaluci broj K-76/01 od 6. veljače 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, od sudionika u postupku Vrhovnog suda Republike Srpske, Okružnog suda u Banjaluci i Okružnog javnog tužiteljstva Banjaluka je zatraženo, 21. siječnja 2004. godine, da dostave odgovore na apelaciju. Vrhovni je sud Republike Srpske odgovor na apelaciju dostavio 6. travnja 2004. godine, Okružni sud u Banjaluci 9. veljače 2004. godine, a Okružno javno tužiteljstvo Banjaluka 6. veljače 2004. godine.

3. Na temelju članka 21. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovori Vrhovnog suda Republike Srpske, Okružnog suda u Banjaluci i Okružnog javnog tužiteljstva su, 12. travnja 2004. godine, dostavljeni apelantu.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Okružni je sud u Banjaluci Presudom broj K-76/01 od 6. veljače 2002. godine apelanta proglasio krivim zbog kaznenog djela ubojstva iz članka 127. stavak 1. Kaznenog zakonika Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 22/00, 33/00 i 37/01), izvršenog tako stoje 17. svibnja 2001. godine u kave-baru "Dis" u Kneževu, stojeći za šankom i razgovarajući sa S. M., konobaricom, koja je stajala sa unutarnje strane šanka, u jednom momentu iza pojasa izvadio pištolj, repetirao ga, pa cijev usmjerio u njezinom pravcu i sa udaljenosti od oko 1 m povukao obarač i tom prilikom pogodio

5. u predjelu grudi, nanoseći joj time prostrjelnu ranu od koje je 8. lipnja 2001. godine preminula u Kliničkom centru u Banjaluci, te ga osudio na kaznu zatvora u trajanju od 7 godina i 6 mjeseci. Ujedno mu je izrečena zaštitna mjera oduzimanja pištolja i obvezan je platiti troškove kaznenog postupka.

6. Vrhovni je sud Republike Srpske Presudom broj Kž-97/02 od 22. srpnja 2002. godine odbio kao neutemeljen apelantov priziv izjavljen na Presudu Okružnog suda u

Banjaluci, broj K-76/01 od 6. veljače 2002. godine, dok je uvažio priziv Okružnog javnog tužiteljstva iz Banjaluke i preinačio odluku o kazni, tako da se apelant osuđuje na kaznu zatvora u trajanju od 9 godina. Ovaj sud nije prihvatio apelantove prizivne navode, usmjerene na promjenu pravne kvalifikacije djela, prema kojima je smrt žrtve nastupila 22 dana nakon kritičnog događaja i to od posljedica neodgovarajućeg medicinskog tretmana u bolnici, a ne kao izravna posljedica ranjavanja. Nasuprot tomu, prihvaćenje priziv tužitelja, jer je ocijenjeno da su prvostupanjskom presudom precijenjene olakšavajuće okolnosti, pa je izrečena kazna zatvora u duljem trajanju.

IV. Relevantni propisi

7. U **Kaznenom zakoniku Republike Srpske** ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 22/00, 33/00 i 37/01) relevantna odredba glasi:

"Članak 127.

- (1) Tko dragog liši života kaznit će se zatvorom najmanje pet godina.*
- (2) Ako je djelo iz stavka 1. ovog članka učinjeno pod osobito olakotnim okolnostima, počinitelj će se kazniti zatvorom od jedne do osam godina. "*

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

8. Apelant u apelaciji navodi da oba suda u pobijanim presudama pogrešno zaključuju da je žrtva preminula od prostrjelne rane i pored pravodobne kirurške intervencije. Unatoč tomu, apelant navodi činjenice daje žrtva nakon ranjavanja živjela još 22 dana i prvih dana liječenja se osjećala dobro. Pozivajući se na mišljenje sudskih vještaka, angažiranih u postupku, apelant navodi da povreda nije bila apsolutno smrtonosna i da je neposredan uzrok smrti bila infekcija. Infekcija može biti posljedica prostrela, ali i unošenja mikroorganizama u grudnu duplju kao komplikacija liječenja drenažom. Pacijentica je bila tretirana antibioticima bez urađenog antibiograma, što se smatra propustom. Poslije nastupanja komplikacija, u liječenju se lutalo i bespotrebno je izvršena kirurška intervencija odstranjivanja slijepog crijeva. Prema apelantovom mišljenju, od uzroka do posljedice se uočavaju razni propusti u nizu kauzalnog tijeka sastavljenog iz raznih ljudskih radnji, činjenja i nečinjenja. Činjenica je da sepsa, koja je neposredni uzrok smrti, može biti različito prouzročena, a sud tu odlučnu činjenicu nije utvrdio i odbio je prijedlog da Institut za sudsku medicinu provede dokaze vještačenjem. Nalazeći se u dvojbi, sud je trebalo da u najgorem slučaju promijeni pravnu kvalifikaciju djela na tešku tjelesnu povredu, dakle na inkriminaciju koja povlači blažu kaznu. Zbog svega navedenog, apelant smatra da suđenje nije bilo pravično i da mu je time prekršeno pravo zaštićeno člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine.

b) Odgovor na apelaciju

9. Vrhovni sud Republike Srpske, Okružni sud u Banjaluci i Okružno javno tužiteljstvo iz Banjaluke su u odgovorima na apelaciju naveli da se apelacija temelji na ukazivanju da je došlo do povrede apelantovih ljudskih prava zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, pa je apelacija samo ponovljen priziv na prvostupanjsku presudu, koju je već razmatrao drugostupanjski sud. Zbog toga smatraju da, u konkretnom slučaju, nije bilo kršenja navedenih ljudskih prava.

VI. Dopustivost

10. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

11. U konkretnom slučaju, postupak pred sudovima se odnosi na utvrđivanje utemeljenosti kaznene optužbe protiv apelanta, pa prema tomu, Ustavni sud ima nadležnost *ratione materiae* ispitati pravičnost postupka u smislu članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine.

12. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

13. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-97/02 od 22. srpnja 2002. godine protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Dalje, pobijanu je presudu apelant primio 27. kolovoza 2002. godine, a apelaciju je Ustavnom sudu podnio 21. rujna 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz Članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

14. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

15. Apelant pobija navedene presude tvrdeći daje tim presudama povrijeđeno njegovo pravo iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine.

16. Ove ustavne odredbe odgovaraju članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljem tekstu: Europska konvencija).

Članak II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine, u relevantnom dijelu, glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke”.

17. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.

[...].”

18. Ustavni sud ponavlja da se postupak pred sudovima u konkretnom slučaju odnosi na utvrđivanje utemeljenosti kaznene optužbe protiv apelanta, te se članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjuje u datom slučaju. Prema tomu, Ustavni sud mora preispitati je li spor pred sudovima bio pravičan onako kako to zahtijeva članak 6. stavak

1. Europske konvencije.

19. Ustavni sud napominje da nije nadležan vršiti provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su nižestupanjski sudovi protumačili pozitivno-pravne propise, osim ukoliko odluke nižih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovitog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kad je primjena pozitivno-pravnih propisa bila očito proizvoljna, kad je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 29/02 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 31/03).

20. Pravičnost postupka se ocjenjuje na temelju postupka kao cjeline (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španjolske* od 6. prosinca 1988. godine, serija A, broj 146, stavak 68. i Odluku Ustavnog suda broj U 63/01 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 38/03).

21. Pravo na pravično suđenje daje, *inter alia*, mogućnost da se predoče razlozi za donošenje sudske odluke u određenom pravcu, obzirom da to omogućuje apelantu djelotvorno korištenje raspoloživih pravnih lijekova. Međutim, članak 6. stavak 1. Europske konvencije ne predviđa da sud ispituje sve argumente koje su strane izložile u tijeku postupka, nego samo argumente koje sud smatra relevantnim. Sud mora uzeti u obzir argumente strana u postupku, ali oni ne moraju svi biti izneseni u obrazloženju presude (vidi Presudu Ustavnog suda broj U 62/01 od 5. travnja 2002. godine, točka 19, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 24/02).

22. Ustavni sud uočava da je u postupku pred sudovima data razumna mogućnost i optužbi i obrani za iznošenje dokazne građe. Apelant je, u tijeku cijelog postupka, imao branitelje odvjetnike, iskorištena je mogućnost pozivanja i saslušanja svjedoka, angažirani odgovarajući sudski vještaci i izvršena potrebna stručna vještačenja. Odbijen je samo prijedlog obrane za angažiranjem Instituta za sudsku medicinu radi vještačenja, jer su mišljenje u tom pravcu već dala dva sudska vještaka, pa bi to, prema mišljenju suda, samo odugovlačilo i poskupljivalo postupak. Apelant je bio nazočan suđenju i dobio priliku komentirati izvješće sudskih vještaka i izjave svjedoka. Sud je primijenio određene zakonske odredbe u predmetu, a sudska odluka navodi sve potrebne razloge na kojima je utemeljena. Osim toga, apelant nije naveo niti jednu posebnu procesnu radnju za koju smatra da mu je njome povrijeđeno pravo na pravičan postupak. Sto se tiče navoda apelanta “daje trebalo promijeniti pravnu kvalifikaciju djela na tešku tjelesnu povredu”, Ustavni sud smatra da sudovi nisu zlouporabili pozitivno-pravne odredbe na kojima se temelji odluka, te da Ustavni sud nije nadležan taj aspekt preispitivati, sve dok se radi o tumačenju navedenih odredbi.

23. Uzimajući u obzir dojam koji ostavlja postupak kao cjelina, Ustavni sud zaključuje da u konkretnom predmetu nije došlo do povrede članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

VIII. Zaključak

24. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

25. Prema Članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 162/03**, rješavajući apelaciju **S. S.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof, dr., dopredsjednik

Tudor Pantiru, dopredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

David Feldman, prof, sudac

Valerija Galić, sutkinja

na sjednici održanoj 21. srpnja 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neutemeljena apelacija S. S., podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-99/02 od 14. listopada 2002. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. S. S. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Gornjih Vijačana, općina Čelinac, kojeg zastupa J. J., odvjetnik iz Banjaluke, podnio je 31. prosinca 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu

Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj KŽ-99/02 od 14. listopada 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni je sud 8. siječnja 2004. godine, sukladno članku 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, dostavio apelaciju Vrhovnom sudu radi davanja odgovora.
3. Ustavni je sud, 4. veljače 2004. godine, od Vrhovnog suda primio odgovor na apelaciju.
4. Navedeni odgovor Ustavni je sud, 23. ožujka 2004. godine, sukladno članku 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, dostavio apelantovoj punomoćnici.

III. Činjenično stanje

Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

5. U sudskom je postupku utvrđeno daje 20. ožujka 1993. godine M. K., nalazeći se u osobnom automobilu "Zastava 101" kojim je upravljao Z. J., a u kojem se nalazio i P. V, od projektila ispaljenog iz ručnog vatrenog oružja zadobio smrtonosne povrede i daje povredama podlegao 22. ožujka 1993. godine u anesteziološkoj službi Kirurške klinike u Banjaluci.
6. Vojni je sud u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Vojni sud), Presudom broj IK.103/94 od 15. prosinca 1994. godine, proglasio krivim i osudio apelanta daje sa umišljajem lišio života M. K. i sa umišljajem doveo u opasnost život još dvije osobe, čime je počinio kazneno djelo ubojstva iz članka 36. stavak 2. točka 2. Kaznenog zakona Republike Srpske - Posebni dio (u daljnjem tekstu: Kazneni zakon). Također, sud gaje proglasio krivim i osudio za pokušaj lišavanja života vojne osobe prilikom vršenja poslova čuvanja javnog reda, čime je izvršio, s umišljajem, kazneno djelo ubojstva u pokušaju iz članka 36. stavak 2. točka 3. u svezi čl. 19. i 48. stavak 1. Kaznenog zakona. Sud je apelantu za navedena kaznena djela izrekao jedinstvenu kaznu zatvora od 20 godina, u koju je uračunato i vrijeme provedeno u pritvoru.
7. Vojni je sud, Presudom broj IK.103/94 od 7. srpnja 1997. godine, proglasio krivim i osudio apelanta stoje 20. ožujka 1993. godine oko 17.00 sati na Željezničkoj postaji u Banjaluci, ispucavši neutvrđen broj metaka iz automatskog pištolja na mjestu gdje je bio okupljen veći broj ljudi, izazvao opasnost po život ljudi, te ozbiljnom prijetnjom - uporabom oružja napao na službenu osobu u vršenju poslova javne sigurnosti i na taj način počinio kazneno djelo izazivanja opće opasnosti iz članka 172. stavak 3. Kaznenog zakona i kazneno djelo napada na službenu osobu u vršenju poslova sigurnosti iz članka 199. stavak 2. istog zakona. Sud mu je, za navedena kaznena djela, izrekao jedinstvenu

kaznu zatvora u trajanju od tri godine i šest mjeseci, u koju je uračunao i vrijeme provedeno u pritvoru.

8. Vrhovni je vojni sud Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni vojni sud), Rješenjem broj II K 14/98 od 14. travnja 1999. godine, rješavajući priziv apelantovog branitelja i Osnovnog vojnog tužitelja iz Banjaluke, izjavljene protiv Presude Vojnog suda broj IK. 103/94 od 7. srpnja 1997. godine, ukinuo Presudu Vojnog suda broj IK.103/94 od 7. srpnja 1997. godine i predmet vratio istom sudu na ponovno suđenje.

9. Obzirom da su u međuvremenu prestali postojati vojni sudovi u Republici Srpskoj, daljnje je vođenje postupka u ovom predmetu preuzeo Okružni sud u Banjaluci. Okružni je sud u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Okružni sud), Presudom broj K-119/00 od 27. svibnja 2002. godine, osudio apelanta na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od četiri godine i deset mjeseci zbog kaznenog djela ubojstva iz članka 36. stavak 2. točka 2, u svezi članka 19. Kaznenog zakona, kaznenog djela izazivanja opće opasnosti iz članka 172. stavak 3. u svezi stavka 1. Kaznenog zakona i kaznenog djela napada na službenu osobu u vršenju poslova sigurnosti iz članka 199. stavak 2. u svezi stavka 1. Kaznenog zakona, izvršenih 20. ožujka 1993. godine u Banjaluci.

10. Apelant je, 25. lipnja 2002. godine, protiv navedene presude Okružnog suda izjavio priziv Vrhovnom sudu iz svih zakonom predviđenih razloga.

11. Pobijanom je Presudom Vrhovnog suda, broj Kž-99/02 od 14. listopada 2002. godine, odbijen kao neutemeljen priziv apelantovog branitelja, a uvažen priziv Okružnog javnog tužitelja iz Banjaluke u odluci o kazni i preinačena Presuda Okružnog suda broj K-1 19/00 od 27. svibnja 2002. godine, te je apelant osuđen na jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od osam godina i tri mjeseca zbog navedenih kaznenih djela.

IV. Relevantni propisi

12. **Zakon o sudovima i sudskoj službi** ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 13/00)

Članak 108. stavak 2. glasi:

*"Zakon o vojnim sudovima ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 27/93 i 8/96) prestaje važiti stupanjem na snagu ovog zakona.
(...)"*

Članak 109. glasi:

"Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenom glasniku Republike Srpske".

13. **Zakon o kaznenom postupku Republike Srpske** (preuzeti Zakon o kaznenom postupku "Službeni list SFRJ", br. 26/86, 74/87, 57/89, 3/90, koji se primjenjuje na

temelju članka 12. Ustavnog zakona za provođenje Ustava Republike Srpske i “Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 50/03)

“Članak 364.

1) Bitna povreda odredbi kaznenog postupka postoji:

(...)

11) ako je izreka presude nerazumljiva, proturječna sama sebi ili razlozima presude, ili ako presuda nema uopće razloga ili u njoj nisu navedeni razlozi o odlučnim činjenicama ili su ti razlozi potpuno nejasni ili znatno proturječni, ili ako o odlučnim činjenicama postoji znatna proturječnost između onog što se navodi u razlozima presude o sadržaju isprava ili zapisnika o iskazima datim u postupku i samih tih isprava ili zapisnika.

Članak 387.

1) Drugostupanjski sud će uvažavajući priziv ili po službenoj dužnosti presudom preinačiti prvostupanjsku presudu ako utvrdi da su odlučne činjenice u prvostupanjskoj presudi pravilno utvrđene i dase s obzirom na utvrđeno činjenično stanje po pravilnoj primjeni zakona ima donijeti drukčija presuda, a prema stanju stvari i u slučaju povrede iz članka 364. stavka 1. toč. 5, 9. i 10. ovog zakona. ”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Prema sadržaju apelacije i dokumenta predloženih Ustavnom sudu, apelant pobija Presudu Vrhovnog suda broj Kž-99/02 od 14. listopada 2002. godine zbog bitne povrede odredbi kaznenog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, povrede kaznenog zakona i odluke o kazni, smatrajući je nezakonitom. Apelant traži da se pobijana presuda ukine i predmet vrati prvostupanjskom sudu na ponovno odlučivanje ili da se prvostupanjska presuda preinači i optuženi oslobodi optužbe za sva kaznena djela za koja je proglašen krivim ili da se oslobodi optužbe za prvo navedeno kazneno djelo, tj. kazneno djelo ubojstva u pokušaju, a da mu se za ostala dva kaznena djela izrekne blaža kazna ili uvjetna osuda ili da se prvostupanjska presuda preinači i apelant oslobodi.

15. Apelant smatra da pobijane presude nemaju uporište u provedenom dokaznom postupku i izvedenim dokazima. Apelant je pokrenuo i pitanje nedostatka nepristranosti sudaca vojnih sudova koji su, prema njegovom mišljenju, bili pristrani u korist oštećene M. K., supruge ubijenog M. K. Ističe daje M. K. sve vrijeme bila nazočna suđenjima i bila uposlena kao tipkačica Okružnog suda Banjaluka, te daje njezina nazočnost suđenju moglo uticati na odluku sudova u konkretnom kaznenom postupku. Apelant tvrdi da prvostupanjska presuda Okružnog suda sadrži raznovrsne oblike bitnih povreda kaznenog postupka iz članka 364. stavak 1. točka 11. Zakona o kaznenom postupku. On

navodi da se iz izreke prvostupanjske presude ne vidi motiv, tj. povod zašto je on sa umišljajem lišio života M. K. i doveo u opasnost život više osoba. Dalje, nema opisa pogodaka projektila na vozilu, nema razloga o odlučnim činjenicama, obrazloženje prvostupanjske presude je proturječno i nerazvidno. Zatim, glede odlučnih činjenica ističe daje netočno prezentiran sadržaj izvedenih dokaza i da presuda nije obrazložena prema zahtjevima članka 357. Zakona o kaznenom postupku. Konačno, apelant se žali i na pogrešno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje i pogrešnu primjenu materijalno-pravnih propisa Kaznenog zakona, navodeći detaljno vlastito viđenje činjeničnog i pravnog stanja stvari, odnosno propuste sudova koji su odlučivali u konkretnom slučaju.

16. Pobijajući apelacijom presudu Vrhovnog suda kao nezakonitu, apelant smatra da pobijana presuda predstavlja povredu njegovog ustavnog prava na pravično suđenje i povredu njegovih drugih prava u svezi kaznenog postupka jer nije donesena na temelju dokaza.

b) Odgovor na apelaciju

17. Vrhovni je sud u odgovoru na apelaciju ostao u cijelosti kod razloga pobijane presude i predložio da se apelacija odbije kao neutemeljena.

VI. Dopustivost

18. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

19. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

20. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj Kž-99/02 od 14. listopada 2002. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Dalje, pobijanu je presudu apelant primio 8. studenoga 2002. godine, a apelacija je protiv navedene presude podnesena Ustavnom sudu 31. prosinca 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

21. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

22. Apelant pobija navedenu presudu Vrhovnog suda jer smatra da su presudom povrijeđena njegova ustavna prava, tj. pravo na pravičan postupak i druga prava u svezi kaznenog postupka iz članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), što odgovara članku II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine.

Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije

Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

„Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke ”.

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u prvoj rečenici glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.

[...]

23. Pravo na pravično suđenje, *inter alia*, daje mogućnost da se predoče razlozi presude obzirom da to omogućuje apelantu da djelotvorno koristi raspoložive pravne lijekove (Europski sud za ljudska prava, *Hadjianastassiou protiv Grčke*, presuda broj 12945/98 od 16. prosinca 1992. godine, stavak 33). Međutim, članak 6. stavak 1. Europske konvencije ne predviđa da sud ispituje sve argumente koje su strane izložile u tijeku postupka, nego samo argumente koje sud smatra relevantnim. Sud mora uzeti u obzir argumente strana u postupku, ali oni ne moraju svi biti izneseni u obrazloženju presude (Europsko povjerenstvo za ljudska prava, Odluke o dopustivosti broj 10938/84 od 9. prosinca 1986. godine, Odluke i izvješća OI, 50, 98, i broj 10153/82 od 13. listopada 1986. godine, OI 49/67). Konačne odluke prizivnih sudova ne moraju imati iscrpna obrazloženja (vidi Europsko povjerenstvo za ljudska prava, Odluka o dopustivosti broj 8769/79 od 16. srpnja 1981. OI 25, 240).

24. Ustavni sud naglašava daje prihvatljivost dokaza prvenstveno pitanje koje regulira domaći zakon i da je opće pravilo da domaći sudovi cijene provedene dokaze. Zadaća Ustavnog suda nije da odlučuje jesu li izjave pravilno prihvaćene kao dokazi, već da utvrdi je li postupak u cjelini pravedan, uključujući način na koji su dokazi dobiveni (vidi, između ostalih izvora, presudu Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Doorson protiv Nizozemske*, 26. ožujak 1996. godine, Izvješća presuda i odluka 1996-11, stavak 67).

25. Nadležnost je Ustavnog suda u prizivnim postupcima ograničena “na pitanja koja su sadržana u ovom ustavu” i Ustavni sud nije mjerodavan preispitivati činjenično stanje ili tumačenje i način na koji su primijenili zakon redoviti sudovi, osim u slučajevima u kojima su odluke nižih sudova povrijedile ustavna prava, tj. to je slučaj ukoliko je neki redoviti sud pogrešno tumačio ili primijenio neko ustavno pravo, ili je zanemario to pravo, ako je primjena zakona bila proizvoljna ili diskriminacijska, ukoliko je došlo do povrede procesnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvorni pravni lijek i u drugim slučajevima), ili ukoliko utvrđeno činjenično stanje ukazuje na povredu Ustava.

26. Ustavni sud konstatira daje Vrhovni sud ispitao prvostupanjsku presudu u dijelu koji se prizivima (apelanta i javnog tužitelja) pobija. Apelantov je priziv protiv prvostupanjske presude, prema mišljenju Vrhovnog suda, glede bitnih povreda kaznenog postupka, uopćen i neutemeljen. Vrhovni je sud u cijelosti prihvatio činjenično stanje koje je utvrđeno u prvostupanjskom postupku na glavnom pretresu, na temelju izvedenih dokaza i iznesenih činjenica. Na tako utvrđenom činjeničnom stanju Vrhovni je sud utemeljio pobijanu - drugostupanjsku odluku. Vrhovni je sud u pobijanoj presudi ocijenio, polazeći od neprijepornih činjenica i apelantove obrane, a posebice od provedenih dokaza, da je apelant nedvojbeno izvršio kaznena djela za koja se tereti i zaključio daje donesena presuda rezultat ocjene svakog od provedenih dokaza i svih dokaza u cjelini, kako je to propisano i relevantnim odredbama Zakona o kaznenom postupku. Na neprijeporno utvrđeno činjenično stanje primijenjeni su materijalno-pravni propisi, tj. odgovarajuće odredbe Kaznenog zakona Republike Srpske. Zaključci prvostupanjskog suda nisu ni na koji način dovedeni u dvojbu, niti glede činjeničnog stanja, a ni glede primjene materijalnog prava. Vrhovni je sud, ispitujući prvostupanjsku presudu glede odluke o kazni koja je izrečena apelantu, ocijenio daje prvostupanjski sud pravilno i potpuno utvrdio činjenice predmeta i okolnosti koje utiču na odmjeravanje kazne, ali i da sukladno članku 387. Zakona o kaznenom postupku apelantu treba izreći strožu kaznu kao što je to navedeno u dispozitivu presude Vrhovnog suda. Zbog svega navedenog, Ustavni sud smatra da su i u ovom dijelu prigovori apelanta neutemeljeni. U tijeku sudskog postupka nisu uočene bilo kakve povrede relevantnih zakona na koje sudovi paze po službenoj dužnosti. U svezi pitanja poštivanja načela materijalne istine, odnosno nepristranosti suđenja, koja su apelacijom pokrenuta, podsjeća se daje Vrhovni vojni sud, Rješenjem broj II K 14-98 od 14. travnja 1999. godine, zaključio daje Presuda Vojnog suda broj IK-103/94 od 7. srpnja 1997. godine sadržavala bitne povrede kaznenog postupka na koje sud mora paziti po službenoj dužnosti, a zbog kojih se presuda ne može ispitati, te da se ona mora ukinuti i predmet vratiti istom sudu na ponovno suđenje. Vrhovni je vojni sud, Rješenjem broj II K 14-98 od 14. travnja 1999. godine, povodom priziva apelantovog pravobranitelja i osnovnog vojnog tužitelja, a po službenoj dužnosti, ukinuo Presudu Vojnog suda broj IK-103/94 od 7. srpnja 1997. godine i predmet vratio istom sudu na ponovno suđenje. Vrhovni je vojni sud zaključio da se, zbog te bitne povrede kaznenog postupka, pobijana presuda mora

ukinuti i predmet vratiti na ponovno suđenje. Iz istih razloga, Vrhovni se vojni sud nije upuštao u ocjenu ostalih prizivnih navoda, jer je presuda donesena zbog bitnih povreda kaznenog postupka. Slijedi daje navedena prvostupanjska presuda Vojnog suda ukinuta navedenim rješenjem Vrhovnog vojnog suda ne zbog nedostataka nepristranosti Vojnog suda, već zbog bitnih povreda kaznenog postupka na koje sud mora paziti po službenoj dužnosti, zbog čega je predmet i vraćen na ponovno prvostupanjsko odlučivanje.

27. Zakonom o sudovima i sudskoj službi ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 13/00), koji je stupio na snagu osmog dana po objavi, a objavljen je 25. svibnja 2000. godine (članak 108. stavak 2. i 109), propisano je da danom stupanja na snagu ovog zakona prestaje važiti Zakon o vojnim sudovima ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 27/93 i 8/96). Slijedi, da predmetni kazneni postupak treba voditi sukladno navedenom Zakonu o sudovima i sudskoj službi, tj. za vođenje prvostupanjskog postupka postaje nadležan Okružni sud u Banjaluci.

28. Obzirom na navedeno, a prije svega, prestanak važenja Zakona o vojnim sudovima i ustanovljenje nadležnosti redovitih sudova po Zakonu o sudovima i sudskoj službi iz 2000. godine, postupak u konkretnom kaznenom predmetu započeo je ponovno, ali sada pred Okružnim sudom sukladno navedenom zakonu. Slijedi, stoga, da navedenim rješenjem Vrhovnog vojnog suda broj II K-14/98 od 14. travnja 1999. godine nije konačno odlučeno o meritumu konkretnog kaznenog predmeta i da prvostupanjska Presuda Vojnog suda broj IK-103/94 od 7. srpnja 1997. godine nije konačno odlučila o apelantovoj kaznenoj odgovornosti za konkretna kaznena djela, već je predmet vraćen na ponovno - prvostupanjsko odlučivanje pred istim sudom.

29. Na temelju analize dokumenata i spisa predmeta proizlazi da pobijana presuda Vrhovnog suda sadrži odgovarajuće razloge o svim odlučnim činjenicama, a osobito onim koje se odnose na oblike apelantove vinosti. Slijedi da nisu utemeljeni apelantovi prigovori iz osnova navodnih bitnih povreda odredbi kaznenog postupka. Drugim riječima, u postupku pred sudovima, glede apelantovog prava na pravično suđenje, Ustavni sud nalazi da su apelantu bile date mogućnosti da predoči razloge presude i da je apelant na taj način mogao djelotvorno koristiti raspoložive pravne lijekove. Ustavni sud, također, smatra da su u postupku pred sudovima uzeti u obzir, sukladno domaćim relevantnim zakonima, argumenti strana u postupku i da su bitni argumenti na odgovarajući način navedeni u obrazloženju pobijane presude Vrhovnog suda. Konačno, pobijana presuda Vrhovnog suda, prema praksi Europskog suda za ljudska prava, ne mora imati iscrpna obrazloženja. U postupku pred sudovima je nedvojbeno utvrđeno da je suština apelantove obrane, u odnosu na kaznena djela koja mu se stavljaju na teret, da se on ne sjeća daje učinio bilo koju od inkriminiranih radnji i daje uopće bio na mjestima gdje su radnje učinjene. To je istaknuo i Vrhovni sud u obrazloženju presude koja se apelacijom pobija.

Glede apelantovih tvrdnji o navodnom nedostatku nepristranosti suđenja pred Okružnim i Vrhovnim vojnim sudom, koji su prema njegovom mišljenju bili pristrani u suđenju u korist oštećene M. K., Ustavni sud smatra da ove tvrdnje moraju imati čvrsto uporište u provedenim dokazima i biti nedvojbeno utvrđene u dokaznom postupku. Obzirom da to u konkretnom predmetu nije slučaj, odnosno da nazočnost oštećene M. K. suđenju, samo po sebi, ne bi moglo značiti utjecaj na suce i odlučivanje sudova, Ustavni sud zaključuje da u predmetnom slučaju nisu utemeljeni ni apelantovi navodi o nedostatku nepristranosti suda.

30. Obzirom da ni na temelju apelantovih navoda, a ni iz dokumenata sudskih spisa, nije utvrđeno da su sudovi na bilo koji način povrijedili pravila kaznenog postupka i na bilo koji način apelantu uskratili prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni je sud zaključio da pobijana presuda Vrhovnog suda suštinski ispunjava temeljne proceduralne zahtjeve iz navedenih odredbi Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije.

Izuzev apelantovog nezadovoljstva pobijanom presudom Vrhovnog suda, odnosno prvostupanjskom presudom Okružnog suda i nedostataka dokaznog postupka koji, prema ocjeni Vrhovnog suda, nisu bitno uticali na odluku, nisu ustanovljene druge nepravilnosti ili proceduralne pogreške u postupku. Uvažavajući činjenicu daje zadaća Ustavnog suda da se bavi samo uskraćivanjem prava iz članka 6. Europske konvencije, odnosno da utvrdi je li postupak u cjelini bio pravičan te da je utvrđeno da pobijana presuda u suštini ispunjava proceduralne zahtjeve članka 6. Europske konvencije, Ustavni je sud zaključio da u konkretnom slučaju nisu povrijeđena apelantova prava iz članka 6. Europske konvencije i članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i daje provedeni sudski postupak u cjelini bio pravedan.

VIII. Zaključak

31 Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

32. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 83/02**, rješavajući apelaciju **Šumarskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1.13. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Čazim Sadiković, prof, dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof dr., dopredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici održanoj 23. srpnja 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neutemeljena apelacija Šumarskog fakulteta Univerziteta u Sarajevu, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-261/01 od 11. ožujka 2002. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu (u daljnjem tekstu: apelant), kojeg zastupaju B. G. i Š. T., odvjetnici iz Sarajeva, podnio je 13. svibnja 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude

Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-261/01 od 11. ožujka 2002. godine. Ustavni je sud zatražio 24. ožujka 2004. godine da apelant dopuni apelaciju jer ona nije sadržavala elemente iz članka 18. stavak 2. alineja 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, apelant je podnio dopunu apelacije u ostavljenom roku, 14. travnja 2004. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda od sudionika u postupku Vrhovnog suda, R. M. i M. V. iz Sarajeva, je zatraženo 22. travnja 2004. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. R. M. i M. V. su odgovor na apelaciju dostavili 12. svibnja 2004. godine. Vrhovni sud nije dostavio odgovor na apelaciju u ostavljenom roku od 15 dana.

4. Na temelju članka 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor R. M. i M. V. je, 19. svibnja 2004. godine, dostavljen apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Općinski sud II u Sarajevu je Presudom broj P-1334/99 od 25. rujna 2000. godine, koja je potvrđena Presudom Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-1386/00 od 21. ožujka 2001. godine, odbio kao neutemeljen tužbeni zahtjev tužitelja R. M. i M. V. iz Sarajeva da se utvrdi daje pravno valjan ugovor o kupoprodaji stana na kojem postoji stanarsko pravo, zaključen i potpisan 26. studenoga 1998. godine između S. V. kao kupca i apelanta kao prodavača, a dosljedno tomu je odbijen kao neutemeljen i dio tužbenog zahtjeva koji se odnosio na uknjižbu prava vlasništva u zemljišnim knjigama. Sudovi su utvrdili daje prednik tužitelja S. V. 26. studenoga 1998. godine zaključila sa apelantom ugovor o otkupu stana na kojem je bila nositelj stanarskog prava, da je ugovor dostavljen nadležnom pravobraniteljstvu na ovjeru, daje S. umrla 19. ožujka 1999. godine, prije nego što je pravobraniteljstvo ovjerilo ugovor, nakon čega je apelant obustavio postupak otkupa, te da su tužitelji kao njezina djeca jedini zakonski nasljednici. Na temelju ovako utvrđenog činjeničnog stanja sudovi su tumačili da prijeporni ugovor, pošto ga nije ovjerilo nadležno pravobraniteljstvo i pošto na njemu nisu ovjereni potpisi ugovarača, nije pravno valjan, jer samo zaključenjem ugovora 26. studenoga 1998. godine prednik tužitelja nije izgubio stanarsko pravo, pa tužbeni zahtjev treba u cijelosti odbiti kao neutemeljen.

7. Vrhovni je sud Presudom broj Rev-261/01 od 11. ožujka 2002. godine uvažio reviziju tužitelja R. M. i M. V. iz Sarajeva, izjavljenu protiv presude Kantonalnog suda u Sarajevu

broj Gž-1386/00 od 21. ožujka 2001. godine, te preinačio nižestupanjske presude tako da se utvrđuje da je pravno valjan ugovor o kupoprodaji stana na kojem postoji stanarsko pravo, zaključen 26. studenoga 1998. godine između umrle S. V kao kupca i apelanta kao prodavača, po kojem je S. V stekla pravnu osnovu za upis prava vlasništva na predmetnom stanu, pa je apelant dužan prihvatiti da se tužitelji R. M. i M. V, kao zakonski nasljednici umrle, upišu u knjigu položenih ugovora kao vlasnici sa po V_2 dijela kupljenog stana. U obrazloženju ove presude je navedeno daje ugovor o kupoprodaji stana na kojem postoji stanarsko pravo, u smislu čl. 9, 29, 30. i 33. Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 27/97 i 11/98), postao pravno valjan onog dana kada je zaključen i kada su ga potpisali ugovarači, a to je 26. studeni 1998. godine, i da je tog dana kupac izgubio stanarsko pravo na kupljenom stanu. Dalje se navodi da takav ugovor ne može prestati postojati nakon kupčeve smrti u smislu članka 359. Zakona o obligacijskim odnosima (“Službeni list SFRJ”, br. 29/78, 39/85, 57/89 i “Službeni list Republike Bosne i Hercegovine”, br. 2/92, 13/93 i 29/03), pa zakonski nasljednici kupca mogu ostvariti uknjižbu prava vlasništva na predmetnom stanu nakon što ugovor bude ovjeren kod nadležnog pravobraniteljstva, potpisi ugovarača budu ovjereni i uplaćena kupoprodajna cijena.

IV. Relevantni propisi

8. U **Zakonu o obligacijskim odnosima** (“Službeni list SFRJ”, br. 29/78, 39/85, 57/89 i “Službeni list Republike Bosne i Hercegovine”, br. 2/92,13/93 i 29/03), relevantne odredbe glase:

“Članak 26.

Ugovor je sklopljen kad su se ugovorne strane suglasile o bitnim sastojcima ugovora.

Članak 137.

Kad je ispunjenje obveze jedne strane u dvostranom ugovoru postalo nemoguće zbog događaja za koji nije odgovorna ni jedna ni druga strana, gasi se i obveza druge strane, a ako je ova nešto ispunila od svoje obveze, može zahtijevati vraćanje po pravilima o vraćanju stečenog bez osnove.

[...]

Članak 296.

Obvezu može ispuniti ne samo dužnik nego i treća osoba.

Povjeritelj je dužan primiti ispunjenje od svake osobe koja ima neki pravni interes da obveza bude ispunjena, čak i kad se dužnik protivi tom ispunjenju.

[...]

Članak 359.

Smrću dužnika ili povjeritelja prestaje obveza samo ako je nastala s obzirom na osobna svojstva koje od ugovornih strana ili osobne sposobnosti dužnika. ”

9. U **Zakonu o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo** (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 27/97 i 11/98) relevantne odredbe glase:

“Članak 7.

Svaki nositelj stanarskog prava, izuzev u slučaju iz članka 5. ovog zakona, može istaknuti zahtjev za kupnju stana u pismenom obliku nositelju prava raspolaganja stanom (u daljnjem tekstu: prodavač), a prodavač ga je dužan prodati.

[...]

Ako prodavač na zahtjev nositelja stanarskog prava koji želi kupiti stan, ne sklopi ugovor u roku iz stavka 2. ovog članka, kupac ima pravo pokrenuti sudski postupak.

Presuda u cijelosti nadomješta ugovor.

[...];

Članak 27.

Pravo vlasništva na stan kupac stiče upisom u zemljišne knjige.

[...]

Ako nekretnina nije upisana u zemljišne knjige, pravo vlasništva na stan stječe se polaganjem ugovora u zemljišno-knjižnoj službi suda na čijem području se stan nalazi i upisom u knjigu položenih ugovora koju osniva sud.

[...]

Članak 29.

Prodavač je dužan ugovor o prodaji stana dostaviti na potvrdu nadležnom pravobraniteljstvu u roku od 30 dana od dana sklapanja ugovora.

[...]

Članak 30.

Ugovorne strane su dužne ovjeriti svoje potpise.

Organ nadležan za ovjeru potpisa ovjerit će potpise stranaka nakon što utvrdi da je ugovor podnesen na potvrdu nadležnom pravobraniteljstvu, što se potvrđuje na poleđini ugovora.

Članak 33.

Danom sklapanja ugovora o kupoprodaji stana nositelju stanarskog prava prestaje stanarsko pravo na stanu koji koristi. ”

U **Zakonu o nasljeđivanju** (“Službeni list SRBiH”, br. 7/80 i 15/80) relevantna odredba glasi:

“Prelazak zaostavštine na nasljednike

Članak 133.

Zaostavština umrle osobe prelazi po sili zakona na njegove nasljednike u trenutku njegove smrti. ”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelant navodi da je Vrhovni sud u pobijanoj odluci, na pravilno utvrđeno činjenično stanje od prvostupanjskog suda, pogrešno tumačio i primijenio odredbe materijalnih propisa, te tako prekršio njegovo pravo na imovinu, zaštićeno člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine. Prema mišljenju apelanta, činom potpisivanja ugovora o kupoprodaji stana na kojem postoji stanarsko pravo ne može se smatrati daje ovaj ugovor zaključen, jer mu nedostaju bitni elementi propisani specijalnim zakonom, i to: potvrda pravobraniteljstva da je otkupna cijena točno utvrđena, ovjereni potpisi ugovarača i plaćanje otkupne cijene. Obzirom da nije ispunjena propisana forma ugovora, takav stan na kojem nije prestalo stanarsko pravo, odnosno još nije stečeno pravo vlasništva, ne može biti predmetom nasljeđivanja. Apelant je mišljenja daje, u odnosu na predmetni ugovor o otkupu stana, pogrešno protumačena odredba članka 359. Zakona o obligacijskim odnosima, zanemarujući da se radi o ugovoru koji je vezan za osobu jedne od ugovornih strana, te je trebalo primijeniti odredbu članka 137. istog zakona.

b) Odgovor na apelaciju

11. U odgovoru na apelaciju R. M. i M. V. navode da su naslijedili imovinsko pravo njihove prednice, koje je ona za života stekla i u čijem je posjedu bila u trenutku svoje smrti, što im je omogućeno pobijanom presudom. Ističu daje, prema članku 26. Zakona o obligacijskim odnosima, ugovor zaključen kada se ugovorne strane suglase o bitnim sastojcima ugovora, što je u konkretnom slučaju potvrđeno potpisivanjem ugovora obje ugovorne strane. Dalje ukazuju da, prema članku 296. Zakona o obligacijskim odnosima, ugovornu obvezu može ispuniti ne samo dužnik, nego i treća osoba, a povjeritelj je dužan trpjeti ovakvo ispunjenje. Zbog svega navedenog, smatraju daje apelacija pravno neutemeljena i da ne postoji povreda prava na imovinu apelanta, pa predlažu da se iz tih razloga odbije.

VI. Dopustivost

12. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

13. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

14. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj Rev-261/01 od 11. ožujka 2002. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Dalje, pobijanu je presudu apelant primio 15. travnja 2002. godine, a apelacija je podnesena 13. svibnja 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

15. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

16. Apelant pobija navedenu presudu, tvrdeći daje tom presudom povrijeđeno njegovo pravo iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine.

Pravo na imovinu

Članak II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke".

17. Ove ustavne odredbe odgovaraju članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija).

18. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

"Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine.

Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni."

19. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju obuhvaća tri različita pravila. Prvo pravilo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stavka i koje je opće naravi, izražava princip mirnog uživanja imovine. Drugo se pravilo, u drugoj rečenici istog stavka, odnosi na lišavanje imovine i podvrgava ga izvjesnim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u stavku dva ovog članka, dopušta da države potpisnice imaju pravo, među ostalim, kontrolirati korištenje imovine sukladno općem interesu. Ova tri pravila nisu različita, u smislu da nisu povezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedine slučajeve miješanja u pravo na

mirno uživanje imovine i trebaju biti tumačena u svjetlu općeg principa izraženog u prvom pravilu (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava *Šporrong i Lönnorth protiv Švedske* od 23. rujna 1982. godine, serija A, broj 52, stavak 61).

20. Ustavni sud uočava da se apelant nije konkretno pozvao na neki od principa sadržanih u članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Drugim riječima, apelant nije naveo predstavlja li pobijana presuda "lišavanje" imovine u smislu druge rečenice stavka 1. ovoga članka, "nadziranje korištenja imovine" u smislu stavka 2. ovoga članka ili miješanja sa pravom na mirno uživanje imovine u smislu prve rečenice stavka 1. ovoga članka. Apelant smatra da mu je pravo na imovinu prekršio sud pogrešnim tumačenjem materijalnih propisa, čija se odluka osporava.

21. Ustavni sud, uopćeno govoreći, nije nadležan vršiti provjeru utvrđivanja činjenica niti pravilno tumačiti odluke nižih sudova, osim ukoliko odluka nižih sudova krši ustavna prava. To je u slučaju kada odluka redovitog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, te u slučaju kad je primjena prava bila očito proizvoljna, kad je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 29/02 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 31/03).

22. U konkretnom slučaju, navodi apelanta da se činom potpisivanja ugovora o kupoprodaji stana na kojem postoji stanarsko pravo ne može smatrati daje ovaj ugovor zaključen, jer mu nedostaju bitni elementi, propisani specijalnim zakonom, te da je, nakon smrti druge ugovorne strane, trebalo primijeniti odredbu članka 137. Zakona o obligacijskim odnosima prema kojoj prestaje ugovorna obveza apelanta, predstavljaju jedan vid tumačenja pozitivno-pravnih propisa. Međutim, sud je u pobijanoj presudi, razmatrajući pravnu situaciju i utvrđeno činjenično stanje, zaključio da u konkretnom slučaju treba primijeniti odredbu članka 359. Zakona o obligacijskim odnosima, što znači da smrću jedne ugovorne strane nije prestao postojati predmetni kupoprodajni ugovor. Dalje, da prema članku 133. Zakona o nasljeđivanju zakonski nasljednici jedne ugovorne strane nasljeđuju njezina prava i obveze iz predmetnog ugovora, što znači da mogu ostvariti uknjižbu prava vlasništva nakon što ugovor ovjeri mjerodavni pravobranitelj, potpise ovjere ugovarači i isplati se kupoprodajna cijena. Dakle, sud je tumačio i primijenio relevantne pozitivno-pravne odredbe u predmetu, a sudska odluka navodi sve potrebne razloge na kojima je utemeljena. Ustavni sud smatra da sud nije zloupotrijebio odredbe pozitivno-pravnih propisa na kojima se temelji odluka, te da Ustavni sud nije mjerodavan taj aspekt preispitivati sve dok se radi o tumačenju i dok primjena relevantnih zakonskih odredbi ne krši Ustavom Bosne i Hercegovine garantirana prava.

23. Sukladno navedenom, Ustavni sud zaključuje da pobijana presuda nije povrijedila apelantovo pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

VIII. Zaključak

24. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

25. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 119/02**, rješavajući apelaciju **M. M.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3, članka 16. stavak 2. točka 4, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

“Службени гласник Брчко Џазим

Sadiković, prof, dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Valerija Galić, sutkinja

na sjednici održanoj 23. srpnja 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija M. M., podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-4442/01 od 14. ožujka 2002. godine, zbog proteka roka za podnošenje.

Odbija se kao neutemeljena apelacija M. M., podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-929/02 od 23. svibnja 2002. godine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. M. M. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva, kojeg zastupaju E., A. i M. G., odvjetnici iz Sarajeva, podnio je 21. lipnja 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj U-929/02 od 23. svibnja 2002. godine i broj U-4442/01 od 14. ožujka 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, od sudionika u postupku, Vrhovnog suda i Federalnog ministarstva za pitanja boraca i invalida obrambeno-oslobodilačkog rata - Federalnog ministarstva boraca i invalida domovinskog rata (u daljnjem tekstu: Federalno ministarstvo) je zatraženo, 6. svibnja 2004. godine, da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni je sud dostavio odgovor na apelaciju 5. srpnja 2004. godine. Federalno je ministarstvo dostavilo odgovor 24. svibnja 2004. godine.

4. Na temelju članka 21. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, dostavljeni odgovori sudionika u postupku su, 16. lipnja i 6. srpnja 2004. godine, dostavljeni apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Općinska je služba za boračka pitanja Općine Novi grad Sarajevo Rješenjem broj 04-569-986/95 od 27. kolovoza 2001. godine, koje je potvrđeno Rješenjem Federalnog ministarstva broj WP-II-04/1-41-493/01 od 26. listopada 2001. godine, ustvrdila da apelantu prestaje svojstvo ratnog vojnog invalida i pravo na osobnu vojnu invalidninu zaključno sa 29. veljačom 2000. godine. U upravnom je postupku pred organima uprave utvrđeno daje apelant bio vojno angažiran za potrebe namjenske proizvodnje na mjestu VKV metalo-strugara u Armiji Republike Bosne i Hercegovine, da nije ranjen u momentu vršenja vojne službe već od gelera granate pri dolasku na posao, a dolazak na dužnost, odnosno na posao ili odlazak sa posla se ne smatra vršenjem vojne dužnosti.

7. Vrhovni je sud Presudom broj U-4442/01 od 14. ožujka 2002. godine odbio kao neutemeljenu apelantovu tužbu, izjavljenu protiv Rješenja Federalnog ministarstva UP-11-04/1-41-493/01 od 26. listopada 2001. godine. U obrazloženju ove presude je navedeno

da su organi uprave u upravnom postupku potpuno i pravilno utvrdili činjenično stanje i pravilno primijenili materijalno pravo.

8. Federalno je ministarstvo Rješenjem broj UP-I-04-41-3080/01 od 3. siječnja 2002. godine, u obnovljenom postupku po službenoj dužnosti, poništilo točku 23. stavak 1. privremenog Rješenja tadašnje Federalne uprave za pitanja boraca i invalida domovinskog rata, broj UP-I-02/1-589-3058/96 od 8. listopada 1996. godine, te je riješeno da apelantu ne pripada pravo na osobno iznimno materijalno osiguranje. I u ovom je upravnom postupku utvrđeno daje apelant bio vojno angažiran za potrebe namjenske proizvodnje na mjestu VKV metaloglodača u Armiji Republike Bosne i Hercegovine, da nije ranjen u momentu vršenja vojne službe već od gelera granate pri dolasku na posao, a dolazak na dužnost, odnosno na posao, ili odlazak sa posla, se ne smatra vršenjem vojne dužnosti.

9. Vrhovni je sud Presudom broj U-929/02 od 23. svibnja 2002. godine odbio kao neutemeljenu apelantovu tužbu, izjavljenu protiv Rješenja Federalne uprave za pitanja boraca i invalida domovinskog rata broj UP-I-04-41-3080/01 od 3. siječnja 2002. godine. U obrazloženju ove presude je navedeno kako je rješenje organa uprave, koje je poništeno pobijanim aktom, doneseno kao privremeno, pa je organ uprave bio nadležan u obnovljenom postupku po službenoj dužnosti donijeti trajno rješenje. Dalje je navedeno daje organ uprave u upravnom postupku potpuno i pravilno utvrdio činjenično stanje i pravilno primijenio materijalno pravo.

IV. Relevantni propisi

10. U **Zakonu o iznimnom materijalnom osiguranju** ("Službeni list Republike Bosne i Hercegovine", br. 33/95, 37/95 i 17/96) relevantna odredba glasi:

“Članak 1.

Pravo na iznimno materijalno osiguranje, počevši od prvih oružanih sukoba u Republici Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Republika) mogu ostvariti: vojne osobe, pripadnici policije Ministarstva unutarnjih poslova Republike Bosne i Hercegovine vršeći vojne dužnosti (u daljnjem tekstu: policija MUP-a), pripadnici postrojbi Hrvatskog vijeća obrane u sastavu Armije Republike Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: HVO) kao i pripadnici drugih naoružanih formacija, koje su se samoorganizirale ili organizirale pod raznim nazivima u snage otpora protiv agresije na Republiku u vremenu od 30. travnja 1991. godine do 15. travnja 1992. godine, prema odluci koju će donijeti Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine, koji su poginuli odnosno nestali ili kod kojih je utvrđen gubitak radne sposobnosti za privređivanje.

Iznimno od odredbi stavka 1. ovog članka, pravo na iznimno materijalno osiguranje mogu ostvariti i osobe koje su po naređenju ili nalogu nadležnih vojnih organa ili državnog organa uprave nadležnog za poslove obrane ili unutarnje poslove,

vršeći vojnu dužnost, poginule odnosno nestale ili zadobile ranu, povredu, ozljedu ili bolest uslijed čega je nastupio gubitak radne sposobnosti za privređivanje. ”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelant navodi kako su dokazi o okolnostima njegovog ranjavanja bili poznati organu uprave prilikom donošenja rješenja o priznavanju statusa, da organ uprave nije imao pravo, na temelju istog činjeničnog stanja, pokrenuti obnovu postupka i donijeti rješenje o nepriznavanju statusa. Smatra da i dolazak na posao predstavlja sastavni dio radne obveze i da su i organ uprave i sud zauzeli neprihvatljivo usko tumačenje zakona u ovom pogledu, čime su mu uskratili stečena prava bez pravnog osnova, što predstavlja povredu prava na pravično suđenje iz članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija).

b) Odgovor na apelaciju

12. Vrhovni sud, u odgovoru na apelaciju, navodi kako smatra da nisu prekršena apelantova zaštićena ljudska prava, te predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

13. Federalno je ministarstvo, u odgovoru na apelaciju, navelo da ostaje kod pravnog stajališta obrazloženog u rješenju, kojim je utvrđeno da apelant ne ispunjava uvjete za priznavanje prava na iznimno materijalno osiguranje, jer je ranjen za vrijeme dolaska na posao, a ne za vrijeme vršenja vojnih dužnosti.

VI. Dopustivost

14. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

15. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

16. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom su dvije presude Vrhovnog suda i to Presuda broj U-4442/01 od 14. ožujka 2002. godine i Presuda broj U-929/02 od 23. svibnja 2002. godine, protiv kojih nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Međutim, Presudu Vrhovnog suda broj U-4442/01 od 14. ožujka 2002. godine, apelant je primio 20. travnja 2002. godine, a apelaciju je podnio 21. lipnja 2002. godine, pa proizlazi daje podnesena nakon što je protekao rok za podnošenje apelacije

predviđen Poslovníkom Ustavnog suda. Sukladno navedenom, Ustavni je sud zaključio daje apelacija podnesena nepravodobno, odnosno nakon proteka roka od 60 dana od dana kada je apelant primio pobijanu presudu.

17. Imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. točka 4. Poslovníka Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko ju apelant podnese nakon proteka roka za podnošenje, odbacuje se apelacija u dijelu u kojem se odnosi na Presudu Vrhovnog suda broj U 4442/01 od 14. ožujka 2001. godine.

18. Pobijana je Presuda Vrhovnog suda broj U-929/02, donesena 23. svibnja 2002, a apelacija je podnesena 21. lipnja 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovníka Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovníka Ustavnog suda.

19. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovníka Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija, u dijelu koji se odnosi na Presudu Vrhovnog suda broj U 929/02 od 23. svibnja 2003. godine, ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

20. Apelant pobija navedenu presudu tvrdeći daje tom presudom povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije, koje ima isto materijalno-pravno djelovanje kao i pravo iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine.

Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke”.

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.

[...]”

21. Ustavni sud primjećuje da se postupak pred sudom u konkretnom slučaju odnosi na apelantova građanska prava, te se članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjuje u danom slučaju. Prema tomu, Ustavni sud mora preispitati je li spor pred sudovima bio pravičan, onako kako to zahtijeva članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

22. Ustavni sud, općenito, nije nadležan vršiti provjeru utvrđivanja činjenica niti tumačiti odluke nižih sudova, osim ukoliko odluka nižih sudova krši ustavna prava. To

je u slučaju kada odluka redovitog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, te u slučaju kad je primjena prava bila očito proizvoljna, kad je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi Odluku Ustavnog suda broj *U 29/02* od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 31/03).

23. Pravičnost postupka se ocjenjuje na temelju postupka kao cjeline (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španjolske* od 6. prosinca 1988. godine, serija A, broj 146, stavak 68. i Odluku Ustavnog suda broj *U 63/01* od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 38/03).

24. Pravo na pravično suđenje daje, *inter alia*, mogućnost predočavanja razloga za donošenje sudske odluke u određenom pravcu, obzirom da to omogućuje apelantu da djelotvorno koristi raspoložive pravne lijekove. Međutim, članak 6. stavak 1. Europske konvencije ne predviđa da sud ispituje sve argumente koje su strane izložile u tijeku postupka, nego samo argumente koje sud smatra relevantnim. Sud mora uzeti u obzir argumente strana u postupku, ali oni ne moraju svi biti izneseni u obrazloženju presude (vidi Presudu Ustavnog suda broj *U 62/01* od 5. travnja 2002. godine, točka 19, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 24/02).

25. Ustavni sud uočava da je Vrhovni sud odluku donio u nejavnoj sjednici gdje je ispitao zakonitost pobijanog akta, razmatrajući utvrđeno činjenično stanje, procesna i pravna pitanja. U smislu članka 1. stavak 1. Zakona o iznimnom materijalnom osiguranju, pravo na iznimno materijalno osiguranje mogu ostvariti osobe kod kojih su kumulativno ispunjena dva uvjeta, i to daje nastao gubitak radne sposobnosti za privređivanje i daje taj gubitak posljedica događaja nastalog za vrijeme vršenja vojne službe. U postupku su prikupljeni svi relevantni dokazi o ispunjavanju oba ova uvjeta, sud je protumačio i primijenio određene zakonske odredbe u predmetu, a sudska odluka navodi sve potrebne razloge na kojima je utemeljena. Ustavni sud smatra da Vrhovni sud nije zlorabio pozitivno-pravne odredbe na kojima se temelji odluka, te da Ustavni sud nije nadležan taj aspekt preispitivati, sve dok se radi o tumačenju navedenih odredbi.

26. Uzimajući u obzir u cjelini postupak pred organima uprave, odnosno pred redovitim sudovima, Ustavni sud zaključuje da u konkretnom predmetu nije došlo do povrede članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

VIII. Zaključak

27. Na temelju članka 16. stavak 2. točka 4. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

28. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 130/02**, rješavajući apelaciju **Z. D. i I. D.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. točka 17. članka 59. stavak 2. točka 2. članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Gazim Sadiković, prof, dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici održanoj 23. srpnja 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Usvaja se apelacija Z. D. i I. D.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukidaju se:

- **Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-334/01 od 4. travnja 2002. godine;**
- **Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-1149/00 od 15. svibnja 2001. godine;**
- **Rješenje Općinskog suda II Sarajevo broj P-2476/99 od 20. kolovoza 2000. godine.**

Nalaže se Općinskom sudu u Sarajevu da po žurnom postupku donese novu odluku, sukladno članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku

6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Općinskom sudu u Sarajevu da, u roku od 90 dana od dana dostave ove odluke, obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama, sukladno članku 75. stavak 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Z. D. i I. D., podnesena protiv Rješenja Ministarstva prostornog uređenja i komunalnih poslova - Uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove broj 25-31-921-D/99 od 27. lipnja 2000. godine i Zaključka načelnika Općine Novo Sarajevo - Službe za stambenu oblast broj 05-23-2224/99 od 25. listopada 1999. godine, zbog neiscrpljivanja pravnih lijekova.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. Z. D. i I. D. (u daljnjem tekstu: apelanti) iz Sarajeva, koje zastupa N. M., odvjetnik iz Sarajeva, podnijeli su 8. srpnja 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-334/01 od 4. travnja 2002. godine, Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Gž-1149/00 od 15. svibnja 2001. godine, Rješenja Općinskog suda II Sarajevo (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj P-2476/99 od 20. kolovoza 2000. godine, Rješenja Ministarstva prostornog uređenja i komunalnih poslova - Uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove (u daljnjem tekstu: Ministarstvo prostornog uređenja), broj 25-31-921-D/99 od 27. lipnja 2000. godine i Zaključka načelnika Općine Novo Sarajevo - Službe za stambenu oblast (u daljnjem tekstu: načelnik Općine Novo Sarajevo), broj 05-23-2224/99 od 25. listopada 1999. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Vrhovnog je suda zatraženo, 11. ožujka 2004. godine, da dostavi odgovor na apelaciju.

3. Odgovor na apelaciju nije dostavljen.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Apelanti su se kao suvlasnici stana u Sarajevu, u ulici Ložionička broj 13, obratili Općini Novo Sarajevo - općinskom načelniku, tražeći da iz stana iseli F. B. U zahtjevu je navedeno da su A. I. i I. I. bili nositelji stanarskog prava na predmetnom stanu, da su umrli u tijeku rata, i daje u stan uselio F. B., koji nema suglasnost za useljenje od vlasnika stana - apelanata. U zahtjevu je zatraženo da se postupi sukladno članku 17.a Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prestanku primjene Zakona o privremeno napuštenim nekretninama u vlasništvu građana ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, broj 27/99).

6. Načelnik Općine Novo Sarajevo je, Zaključkom broj 05-23-2224/99 od 25. listopada 1999. godine, odbacio navedeni zahtjev zbog nenadležnosti smatrajući da se u konkretnom slučaju ne radi o nekretnini koja je bila privremeno napuštena tijekom rata, obzirom da apelanti, kao vlasnici stana, nisu bili u njegovom posjedu ni ranije, jer je na predmetnoj nekretnini bilo stečeno stanarsko pravo i stan su koristili nositelji stanarskog prava, A. i I. I. U obrazloženju navedenog zaključka je također navedeno daje, nakon njihove smrti, stan koristio F. B., kojeg vlasnik stana može iseliti ulaganjem vlasničke tužbe redovitom sudu. Kako u ovom slučaju nije primjenjiv članak 17.a Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prestanku primjene Zakona o privremeno napuštenim nekretninama u vlasništvu građana, Zaključkom je odlučeno prema članku 65. Zakona o upravnom postupku.

7. Protiv navedenog su zaključka apelanti pravodobno uložili priziv Ministarstvu prostornog uređenja zbog pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i pogrešne primjene materijalnog prava.

8. Rješenjem broj 25-31-924-D/99 od 27. lipnja 2000. godine Ministarstvo prostornog uređenja je priziv odbilo kao neosnovan i potvrdilo prizivom pobijani zaključak načelnika Općine Novo Sarajevo, broj 05-23-224/99 od 25. listopada 1999. godine. Razmatrajući priziv, pobijani zaključak i ostale spise predmeta, drugostupanjsko je tijelo ustvrdilo daje prvostupanjski postupak pravilno proveden i daje pobijani zaključak pravilan i na zakonu utemeljen, budući da su predmetni stan, vlasništvo apelanata, koristili A. i I. I. u svojstvu nositelja stanarskog prava, a nakon njih ga koristi F. B. Zato se, u konkretnom slučaju, ne može primijeniti članak 17.a Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prestanku primjene Zakona o privremeno napuštenim nekretninama u vlasništvu građana, prema kojem se odredbe ovog zakona odnose i na nekretnine u vlasništvu građana, koje nisu proglašene napuštenim u smislu propisa iz članka 1. ovog zakona, ukoliko je vlasnik

odnosnu nekretninu napustio prije 4. travnja 1998. godine. Dakle, zaključak je drugostupanjskog tijela uprave da predmetnu nekretninu apelanti-vlasnici nisu privremeno napustili tijekom rata, obzirom da nisu ni bili u posjedu stana jer je na predmetnom stanu bilo stečeno stanarsko pravo koje su koristili A. i I. I. kao nositelji stanarskog prava, a nakon njihove smrti bespravni korisnik F. B. Konačno, drugostupanjsko je tijelo, polazeći od navedenog, zaključilo daje prvostupanjsko tijelo uprave odlučilo pravilno i sukladno članku 65. Zakona o upravnom postupku ("Službene novine Federacije BiH", broj 2/98). Ovo drugostupanjsko rješenje je konačno u upravnom postupku i apelanti nisu imali protiv njega pravo priziva, ali su mogli pokrenuti u zakonskom roku upravni spor tužbom Kantonalnom sudu Sarajevo. Apelanti nisu postupili sukladno pravnim uputama danim u navedenom drugostupanjskom rješenju, tj. nisu protiv njega pokrenuli upravni spor.

9. Apelanti su, potom, 8. studenoga 1999. godine, podnijeli Općinskom sudu II Sarajevo tužbu protiv F. B. iz Sarajeva, radi predaje u posjed nekretnina (vrijednost spora 49.000,00 KM). Općinski se sud Rješenjem broj P-2476/99 od 20. kolovoza 2000. godine proglasio nenadležnim za rješavanje tužbenog zahtjeva i tužbu je odbacio, smatrajući da je člankom 17.a Zakona o prestanku primjene Zakona o privremeno napuštenim nekretninama u vlasništvu građana ustanovljena nadležnost tijela uprave, a ne sudova, za rješavanje konkretnog tužbenog zahtjeva.

10. Kantonalni je sud, Rješenjem broj Gž-1149/00 od 15. svibnja 2001. godine, odlučujući o prizivu apelanata protiv Rješenja Općinskog suda broj P-2476/99 od 20. kolovoza 2000. godine, priziv odbio kao neutemeljen i prvostupanjsko rješenje potvrdio.

11. Odlučujući o reviziji apelanata protiv Rješenja Kantonalnog suda broj Gž-1149/00 od 15. svibnja 2001. godine Vrhovni je sud, na temelju članka 375. Zakona o parničnom postupku, reviziju odbio kao neutemeljenu i, umjesto posebnog obrazloženja, primjenom članka 376. istog zakona, pozvao se na razloge navedenog drugostupanjskog rješenja Kantonalnog suda.

12. Federalno tužiteljstvo Sarajevo je aktom, broj GT-258/02 od 27. lipnja 2002. godine, obavijestilo apelante da, nakon uvida u spis Općinskog suda broj P-2476/99, nije našlo osnova za podizanje zahtjeva za zaštitom zakonitosti u konkretnom predmetu.

IV. Relevantni propisi

13. **Zakon o prestanku primjene Zakona o privremeno napuštenim nekretninama u vlasništvu građana** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 11/98)

“Članak 10.

Vlasnik nekretnine ima pravo u svako vrijeme nadležnom organu podnijeti zahtjev za vraćanje u posjed nekretnine koja je proglašena napuštenom ili koja je dana na privremeno korištenje.

Članak 11.

Zahtjev za vraćanjem u posjed nekretnine u smislu članka 10. ovog zakona podnosi vlasnik nadležnom općinskom, gradskom, odnosno kantonalnom/županijskom organu uprave nadležnom za imovinsko-pravne poslove. [...]“.

14. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim nekretninama u vlasništvu građana (“Službene novine Federacije BiH”, broj 27/99)

“Članak 17.a

Odredbe ovog zakona odnose se i na nekretnine u vlasništvu građana koje nisu proglašene napuštenim u smislu propisa iz članka 1. ovog zakona, ukoliko je vlasnik odnosnu nekretninu napustio prije 4. travnja 1998. godine.

Sve konačne sudske odluke kojima se nalaže vraćanje nekretnine u posjed vlasnika izvršava sud.

Započeti sudski procesi za vraćanje nekretnina u posjed vlasniku nastavljaju se, dok se novi zahtjevi za vraćanje nekretnine podnose nadležnom organu iz članka 11. ovog zakona.”

15. Zakon o upravnom postupku (“Službene novine Federacije BiH”, br. 2/98 i 48/99)

“Članak 65. stavak 3.

(3) Ako organ nije nadležan za prijem pismenog podneska, odnosno priopćenja na zapisnik, službena osoba ovog organa će upozoriti na to podnositelja i uputiti ga organu nadležnom za prijem. Ako podnositelj i pored toga zahtijeva da se njegov podnesak odnosno priopćenje na zapisnik primi, službena osoba je dužna primiti takav podnesak, odnosno usmeno priopćenje. Ako organ nađe da nije nadležan za rad po takvom podnesku, donijet će zaključak kojim će odbaciti podnesak zbog nenadležnosti i zaključak odmah dostaviti stranci.”

16. Zakon o parničnom postupku (“Službene novine Federacije BiH”, br. 42/98 i 3/99)

“Članak 375.

Revizijski će sud presudom odbiti reviziju kao neutemeljenu ako utvrdi da ne postoje razlozi zbog kojih je revizija izjavljena, a ni razlozi na koje pazi po službenoj dužnosti.

Članak 376.

Kad odbije reviziju. Vrhovni sud Federacije može se umjesto posebnog obrazloženja pozvati u izreci presude na razloge iz prvostupanjske ili drugostupanjske presude.

Revizijski sud ne mora obrazložiti svoju odluku, ako odbije reviziju zbog toga što smatra da ne postoje povrede odredbi parničnog postupka koje revident ističe.”

V. Apelacija

17. Apelanti se žale da im, kao vlasnicima predmetnog stana, pobijanim odlukama sudskih i upravnih tijela u razdoblju duljem od tri godine nije uopće omogućen pristup rješavanju njihove vlasničke tužbe, odnosno pravo na djelotvoran pravni lijek. Prema sadržaju apelacije očito je da apelanti pobijaju odluke sudova i tijela uprave smatrajući da im je pobijanim odlukama povrijeđeno pravo na pravično suđenje u građanskim stvarima iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i imovinska prava zajamčena člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Predložili su da Ustavni sud u što kraćem roku odredi nadležnost upravnog tijela ili suda ili da sam meritorno riješi predmetni spor, zbog mogućnosti pogrešnog interpretiranja pobijanih odluka.

VI. Dopustivost

18. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

19. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

20. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestupanjsku odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tomu, apelant odlučuje hoće li koristiti pravni lijek, bez obzira radi li se o redovitom ili izvanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. svibnja 2001. godine).

21. U konkretnom slučaju predmet pobijanja apelacijom su rješenja Ministarstva prostornog uređenja broj 25-31-921-D/99 od 27. lipnja 2000. godine i Vrhovnog suda broj Rcv-334/01 od 4. travnja 2002. godine.

22. Glede Rješenja Ministarstva prostornog uređenja broj 25-31-921-D/99 od 27. lipnja 2000. godine apelanti su imali mogućnost protiv ovog konačnog upravnog akta tužbom pokrenuti upravni spor pred nadležnim sudom. Međutim, apelanti nisu koristili ovaj pravni lijek. Prema tomu, za razmatranje apelacije, glede navedenog rješenja, nije ispunjen uvjet iscrpljivanja svih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. točka 17. Poslovnika Ustavnog suda, apelacija je glede ovog rješenja nedopuštena.

23. Protiv Rješenja Vrhovnog suda broj Rev-334/01 od 4. travnja 2002. godine nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Pobijano su rješenje apelanti primili preko svog punomoćnika 23. svibnja 2002. godine. Obzirom da je apelacija podnesena 8. srpnja 2002. godine podnesenaje pravodobno, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

24. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

25. Apelanti pobijaju navedene odluke sudova tvrdeći da im tim odlukama u periodu duljem od tri godine, kao vlasnicima predmetnog stana, nije omogućen pristup sudu u rješavanju vlasničke tužbe, odnosno djelotvoran pravni lijek, te od Ustavnog suda traže da odredi upravno tijelo ili sud koji bi bio nadležan meritorno odlučiti o ovom predmetu ili da to sam učini sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine. Prema sadržaju apelacije očito je da apelanti traže zaštitu prava na pravično suđenje, odnosno zaštitu svojih imovinskih prava iz čl. II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, te članka 6. stavak 1. Europske konvencije, kao i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

26. Članak II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Popis prava - Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke”.

(...)

(k) Pravo na imovinu. ”

Pravo na pravično suđenje

27. Predmetni se slučaj odnosi, prije svega, na članak II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovina i članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

28. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”

29. Nadležnost je Ustavnog suda u prizivnim postupcima ograničena “na pitanja koja su sadržana u ovom Ustavu” i Ustavni sud nije nadležan preispitivati činjenično stanje ili tumačenje i način na koji su primijenili zakon redoviti sudovi osim u slučajevima u kojima su odluke nižih sudova povrijedile ustavna prava. To je, primjerice, slučaj kad je neki redoviti sud pogrešno tumačio ili primijenio neko ustavno pravo ili je zanemario to pravo, ako je primjena zakona bila proizvoljna ili diskriminacijska, ukoliko je došlo do povrede procesnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvorni pravni lijek i u drugim slučajevima) ili ukoliko utvrđeno činjenično stanje ukazuje na povredu Ustava.

30. Prema praksi Europskog suda za ljudska prava, pravičnost suđenja se ocjenjuje na temelju postupka u cjelini (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava u predmetu *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španjolske* od 6. prosinca 1988. godine, serija A, broj 146, stavak 68).

31. Obzirom da se apelanti žale na nepravičnost postupka (proizvoljna primjena zakona koja je vodila u lišavanje imovine), zadaća je Ustavnog suda provjeriti, u prvom redu, je li sud ispitivao priziv apelanata sukladno članku 6. stavak 1. Europske konvencije, zbog čega će ispitivati postupke koji su vođeni prilikom ispitivanja predmetnog zahtjeva.

32. Ustavni sud podsjeća da, prema praksi Europskog suda za ljudska prava, članak 6. stavak 1. Europske konvencije (pravično suđenje) zahtijeva da se osigura pristup sudu. Zbog toga će se Ustavni sud fokusirati na ispitivanje apelacije prema članku 6. stavak 1. Europske konvencije smatrajući, u isto vrijeme, nepotrebnim da ovaj predmet razmotri u svezi priziva na onemogućavanje korištenja efektivnih pravnih lijekova, kako je to propisano člankom 13. Europske konvencije (vidi odluku Europskog suda za ljudska prava, *Airey protiv Irske*, 1979. godine).

33. Ustavni sud posebice ističe da pravo na pristup sudu, odnosno pravo na pravično suđenje, može biti predmetom ograničenja samo ukoliko ovakva ograničenja služe legitimnom cilju i gdje postoji razuman stupanj proporcionalnosti između iskorištenih sredstava i cilja koji se želi postići (vidi odluku Europskog suda za ljudska prava *Eliazer protiv Nizozemske*, odluke i izvješća 2001. godine, X, strana 187. par. 27). U ovom se predmetu postavlja pitanje može li se ili ne uskraćivanje prava apellantima na meritornu odluku o njihovom vlasništvu, odnosno prava na pristup sudu i djelotvoran pravni lijek, podvesti pod legitiman cilj koji predstavlja, ustvari, opći interes društva i koji može opravdati miješanje.

34. Pristup sudskom ili upravnom tijelu mora biti suštinski, a ne samo formalan (vidi odluku u predmetu Europskog suda za ljudska prava *Airey protiv Irske*, 1979. godine). Država mora osigurati pristup sudu svakomu tko ima zahtjev koji ulazi u okvir članka 6. stavak 1. Europske konvencije i ne može taj pristup ograničiti određenim kategorijama ljudi (vidi *Keegen protiv Irske*, 1994. godine). Tijela koja imaju slobodu sudskog odlučivanja imaju široki opseg slobodne procjene sve dok se drže suštinskih zahtjeva iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije (vidi *Ettl i drugi protiv Austrije*, 1987. godine, i *Skärby protiv Švedske*, 1990. godine). Ustavni sud, u stvari, ima zadaću baviti se uskraćivanjem prava iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije, a ne samo nezadovoljstvom pojedinca nekom upravnom ili sudskom odlukom.

35. Ustavni sud podsjeća da se pravičnost postupka ocjenjuje na temelju postupka kao cjeline i da država mora osigurati pristup sudu svakomu tko ima zahtjev koji ulazi u okvir prava na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Ustavni sud također naglašava da u predmetnom slučaju apelanti, kao vlasnici prijeporne nekretnine, nisu, osim procesnih odluka tijela uprave i sudova, u razdoblju duljem od tri godine, dobili meritornu odluku o svom zahtjevu odnosno vlasničkoj tužbi.

36. Ustavni sud konstatira da su predmetni stan, vlasništvo apelanata, koristili A. i I. I. u svojstvu nositelja stanarskog prava, a nakon njih bespravni korisnik F. B., i da se na konkretan slučaj ne može primijeniti članak 17.a Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o prestanku primjene Zakona o privremeno napuštenim nekretninama u vlasništvu građana, jer predmetnu nekretninu nije privremeno napustio vlasnik niti tijekom rata, niti prije 4. travnja 1998. godine, obzirom da vlasnici nisu bili u posjedu stana, već je na predmetnom stanu bilo konstituirano stanarsko pravo trećih osoba.

37. Unatoč tomu, sudovi su pobijane odluke utemeljili na članku 17.a Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o privremeno napuštenim nekretninama u vlasništvu građana, koji je stupio na snagu 6. srpnja 1999. godine, kojim je propisano da se zahtjev za povrat tih nekretnina podnosi nadležnom tijelu uprave, kao i na činjenici da je u predmetnom slučaju tužba podnesena 8. studenoga 1999. godine, tj. nakon stupanja na snagu ovog zakona. Zadaća je Ustavnog suda prvenstveno utvrditi je li postupak u cjelini bio pravičan i, u tom okviru, je li u konkretnom slučaju pristup sudskom tijelu bio suštinski, a ne samo formalan.

38. Ustavni sud, imajući u vidu činjenice predmeta i navedenu praksu Europskog suda za ljudska prava, smatra daje u okolnostima konkretnog slučaja apellantima, glede njihovog zahtjeva, koji ulazi u okvir članka 6. stavak I. Europske konvencije, bio osiguran samo formalan, ali ne i suštinski pristup sudovima. U tom pogledu, ograničenja prava na pristup sudu, odnosno prava na pravično suđenje, nisu u konkretnom slučaju služila legitimnom cilju niti postoji razuman stupanj proporcionalnosti između iskorištenih sredstava i cilja koji se želi postići. Uskraćivanje apellantima prava na meritornu odluku

o njihovom vlasništvu, odnosno prava na pristup sudu, ne bi se, zato, moglo podvesti pod legitiman cilj koji predstavlja, ustvari, opći interes i koji bi opravdavao miješanje u ustavna prava za koja apelanti tvrde da su im pobijanim odlukama sudova povrijeđena. Proizlazi daje, u okolnostima predmetnog slučaja, lišavanje meritornog odlučivanja o vlasničkoj tužbi apelanata, odnosno njihovoj imovini, oprečno članku II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije.

39. Polazeći od navedenog, a prije svega od činjenice da tijekom cjeline postupka apelanti nisu ishodili meritornu odluku o svom tužbenom zahtjevu u razdoblju duljem od tri godine, proizlazi da apelanti, pored formalnog, nisu imali i suštinski pristup sudu i daje pobijanim sudskim odlukama povrijeđeno njihovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

40. Ustavni sud zaključuje da, u svjetlu prethodnog zaključka, nije nužno razmatrati ostale navode iz apelacije.

VIII. Zaključak

41. Imajući u vidu izneseno, a polazeći od članka 16. stavak 2. točka 17. i članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u izreci ove odluke

42. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, dopredsjednici prof dr. Gazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, suci Hatidža Hadžiosmanović i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 23. srpnja 2004. godine, u predmetu broj **AP 190/02**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. točka 7. i članka 59. stavak 2. točka 1. Poslovnika Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), donio

Odluku o dopustivosti

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija J. R. S. podnesena protiv Rješenja Vrhovnoga suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-509/02 od 20. studenoga 2002. godine zbog toga što je bjelodano (*prima facie*) neutemeljena.

Obrazloženje

1. J. R. S. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva, kojega zastupa doc. dr. M. B., odvjetnik iz Sarajeva, je podnio 7. listopada 2002. godine apelaciju i 22. studenoga 2002. godine dopunu apelacije Ustavnome sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Odluke bivšeg Doma za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu broj CH/02/12027 od 2. listopada 2002. godine, Presude Vrhovnoga suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kvl-z 91/02 od 31. srpnja 2002. godine, Rješenja toga suda broj Kž-509/02 od 20. studenoga 2002. godine, rješenja Kantonalnoga suda u Sarajevu broj KV 403/02 od 23. listopada 2002. godine, broj E-4/02 od 4. srpnja 2002. godine i broj Kv-297/02 od 5. srpnja 2002. godine.

a) Poništenje državljanstva i ostalih apelantovih dokumenata

2. Apelant je njemački državljanin koji se 1987. godine oženio državljanicom Bosne i Hercegovine. Prema apelantovim navodima, on je postao naturalizirani državljanin Bosne i Hercegovine 14. kolovoza 2000. godine. Apelant nije predočio nikakvu službenu odluku kojom mu se dodjeljuje državljanstvo Bosne i Hercegovine. Unatoč tomu, da bi

potkrijepio svoju apelaciju, apelant je Ustavnome sudu dostavio određene dokumente. Ustavni je sud ustvrdio da apelant stanuje u Federaciji Bosne i Hercegovine od 14. kolovoza 2000. godine, da ima osobnu iskaznicu Bosne i Hercegovine izdatu na svoje ime, da posjeduje potvrdu o državljanstvu Bosne i Hercegovine koju je izdala Općina Centar i uz sve to je priložio i izvadak iz matične knjige rođenih.

3. Rješenjima Ministarstva unutarnjih poslova Kantona Sarajevo - Redarstvena uprava Centar, broj 06/3-13-0-2337/02 i broj 06/3-13-0-2338/02 od 19. srpnja 2002. godine su proglašeni ništavim Rješenje Redarstvene uprave Centar broj 05/3-13-6-2256/00 od 14. kolovoza 2000. godine u predmetu naknadnoga utvrđivanja apelantovoga prebivališta i Rješenje toga tijela broj 05/3-13-6-2257/00 od 14. kolovoza 2000. godine u predmetu naknadnoga apelantovoga upisa u Matičnu knjigu rođenih i Knjigu državljana Na ova je rješenja apelant uložio prizive. Uprava administracije i potpore Ministarstva unutarnjih poslova Kantona Sarajevo je odbacila prizive svojim rješenjima broj UP-2-04/3.1-13-6-61/02 i broj UP-2-04/3.1-13-0-63/02 od 28. kolovoza 2002. godine kao nepravodobne. Protiv ovih je rješenja apelant 20. rujna 2002. godine podnio tužbu Kantonalnome sudu Sarajevo radi poništenja rješenja Ministarstva unutarnjih poslova Kantona Sarajevo. Kantonalni je sud u Sarajevu svojom Presudom U-569/02 od 13. veljače 2003. godine uvažio tužbu, poništio pobijana rješenja broj UP-2-04/3.1-13-6-61/02 i broj UP-2-04/3.1-13-0-63/02 od 28. kolovoza 2002. godine, te vratio predmet na ponovni postupak.

4. Osim toga, apelant je protiv rješenja broj 05/3-13-6-2256/00 i broj 05/3-13-6-2256/00 od 14. kolovoza 2000. godine podnio zahtjev za obnovu postupka. Ministarstvo unutarnjih poslova Kantona Sarajevo je 14. listopada 2002. godine svojim rješenjima broj UP/2-04/3.1-13-0-74/02 i UP/2-04/3.1-13-0-75/02 odbilo apelantov zahtjev za obnovu postupaka koji su okončani rješenjima broj UP-2-04/3.1-13-6-61/02 i broj UP-2-04/3.1-13-0-63/02 od 28. kolovoza 2002. godine. Na ova je rješenja apelant uložio tužbe Kantonalnome sudu u Sarajevu, koji je svojom Presudom broj U 72/03 od 5. уда Босне и Херцеговине, 2004. година - II дио
“Члан I став 4

Устав Босне и Херцеговине, као и Redarstvena uprava Središnjice Ministarstva unutarnjih poslova Kantona Sarajevo, broj 06/3-13-0-2337/02 od 19. srpnja 2002. godine su proglašeni ništavim Rješenje Redarstvene uprave Središnjice Ministarstva unutarnjih poslova Kantona Sarajevo, broj 05/3-13-6-2256/00 od 14. kolovoza 2000. godine u predmetu naknadnoga utvrđivanja apelantovoga prebivališta, osobnu iskaznicu i apelantov jedinstveni matični broj. Na ovo je rješenje apelant uložio priziv koji je Rješenjem broj UP-2-04-/3.1-13-5-83/02 od 14. studenoga 2002. godine odbijen. Protiv ovoga je rješenja apelant uložio tužbu Kantonalnome sudu u Sarajevu. Kantonalni je sud u Sarajevu svojom Presudom broj U-71/03 od 5. svibnja 2003. godine uvažio apelantovu tužbu protiv Rješenja Ministarstva unutarnjih poslova Kantona broj UP-2-04-/3.1-13-5-83/02 od 14. studenoga 2002. godine i pobijano rješenje poništio.

b) Lišavanje slobode, određivanje pritvora i izručenje apelanta Republici Sloveniji

6. Apelant je lišen slobode 3. srpnja 2002. godine u Ministarstvu unutarnjih poslova Federacije Bosne i Hercegovine prigodom predavanja zahtjeva za produljenje bosanskohercegovačke putovnice. Apelant je izveden pred istražnoga suca Kantonalnoga suda u Sarajevu na temelju Interpolove tjeralice broj 2252-4-92IP-2973/02. Ovu je tjeralicu 16. srpnja 2001. godine izdao istražni sudac Okružnoga suda Ptuj, Republika Slovenija, na temelju opravdane sumnje daje apelant počinio djelo krađe iz članka 217. stavak 1. Kaznenoga zakona Republike Slovenije. Apelant je tijekom prve istrage istaknuo prigovor da on ne može biti izručen obzirom daje državljanin Bosne i Hercegovine.

7. Istražni je sudac Kantonalnoga suda u Sarajevu 4. srpnja 2002. godine donio Rješenje broj E-4/02 kojim je apelantu odredio pritvor od 3. srpnja 2002. godine do okončanja ekstradicijskoga postupka koji se vodi protiv osumnjičenoga po zahtjevu Republike Slovenije. Glede apelantovoga priziva na rješenje Kantonalnoga suda u Sarajevu od

4. srpnja 2002. godine, Kantonalni je sud u Sarajevu istoga dana donio Rješenje broj Kv-297/02 kojim je priziv odbio kao neutemeljen i potvrdio prvostupajnsko rješenje. Apelant je protiv navedenoga rješenja Kantonalnoga suda podnio zahtjev za zaštitu zakonitosti Vrhovnome sudu Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud). Vrhovni je sud 31. srpnja 2002. godine donio Rješenje broj Kvl-z 91/02 kojim je odbio zahtjev za zaštitu zakonitosti i potvrdio rješenje od 5. srpnja 2002. godine.

8. Republika je Slovenija 1. listopada 2002. godine službenim putem dostavila tijelima vlasti u Bosni i Hercegovini zahtjev za apelantovim izručenjem.

9. Apelant je 13. kolovoza 2002. godine podnio aplikaciju bivšem Domu za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu (u daljnjem tekstu: Dom), žaleći se na povredu čl. 5. i 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija). Apelant je pred Domom osporio rješenje Vrhovnoga suda od 31. srpnja 2002. godine.

10. Apelant je 7. listopada 2002. godine podnio apelaciju Ustavnome sudu protiv Presude Vrhovnoga suda broj Kvl-z 91/02 od 31. srpnja 2002. godine, te rješenja Kantonalnoga suda u Sarajevu broj E-4/02 od 4. srpnja 2002. godine i broj Kv-297/02 od 5. srpnja 2002. godine. U dopuni apelacije apelant je naknadno pobijao i Odluku Doma broj CH/02/12027 od 10. siječnja 2003. godine.

11. Kantonalni je sud u Sarajevu 23. listopada 2002. godine donio Rješenje broj KV 403/02 kojim je ustvrdio da su ispunjeni opći preduvjeti za apelantovo izručenje mjerodavnim tijelima Republike Slovenije. Apelant je podnio priziv Vrhovnome sudu protiv ovoga rješenja. Vrhovni je sud 20. studenoga 2002. godine donio Rješenje broj Kž-509/02 kojim je odbio priziv i potvrdio prvostupajnsko rješenje.

12. Apelant je 22. studenoga 2002. godine dopunio svoju apelaciju tako stoje u nju uključio Rješenje Kantonalnoga suda u Sarajevu broj KV 403/02 od 23. listopada 2002. godine i Rješenje Vrhovnoga suda broj KŽ-509/02 od 20. studenoga 2002. godine. Isto je to uradio i u postupku pred Domom.
13. Zastupnik apelanta je 16. prosinca 2002. godine obavijestio Ustavni sud daje Federacija Bosne i Hercegovine izručila apelanta Republici Sloveniji 15. prosinca 2002. godine između 14 i 18 sati.
14. U pismu apelantovoga odvjetnika od 29. prosinca 2003. godine Ustavni je sud obaviješten daje apelant već 27. prosinca 2002. godine "vraćen" u Bosnu i Hercegovinu kao apatrid. Osim toga, apelantov je odvjetnik istim pismom otkazao ovlast o zastupanju apelanta.
15. Dom je 10. siječnja 2003. godine donio Odluku broj CH/02/12027 kojom je aplikaciju proglasio nedopustivom. Ovom je odlukom ustvrđeno daje aplikacija bjelodano neutemeljena i da nema povrede prava i sloboda iz Europske konvencije na koja se apelant pozivao. Glede pitanja apelantovoga bosanskohercegovačkoga državljanstva Dom se proglasio nenadležnim.
16. Apelant ističe da su sudske odluke navedene u točki 1. ovoga rješenja povrijedile njegovo pravo na slobodu i sigurnost iz članka 5. Europske konvencije, posebice članka 5. st. 1. i 3. Europske konvencije. Osim toga, apelant se žali da su mu navedena tijela vlasti povrijedila pravo na državljanstvo iz članka 1/7. Ustava Bosne i Hercegovine.
17. Prigodom ispitivanja dopustivosti apelacije Ustavni je sud pošao od odredaba članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 16. stavak 2. točka 7. Poslovnika Ustavnoga suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su obuhvaćena u ovome ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini. "

Članak 16. stavak 2. točka 7. Poslovnika Ustavnoga suda glasi:

"Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

(...)

7. apelacija je bjelodano (prima facie) neutemeljena ili je zlouporabljeno pravo na podnošenje apelacije. "

18. Ustavni sud, prije svega, primjećuje daje konkretan apelantov slučaj već bio predmet odlučivanja pred Domom, registriran pod brojem CH/02/12027. Dom je 10. siječnja 2003. godine donio odluku kojom je odbacio apelantovu aplikaciju glede prava i sloboda iz Europske konvencije, a nije odlučivao o pravu na apelantovo državljanstvo obzirom da ovo pravo nije zaštićeno Europskom konvencijom.

19. Iz ovoga proizlazi da Ustavni sud mora razriješiti tri pitanja glede dopustivosti apelacije. Prvo se pitanje odnosi na dopustivost apelantovoga predmeta glede preispitivanja konkretne odluke Doma. Drugo se pitanje odnosi na dopustivost apelantovoga predmeta glede pitanja koja su već bila predmetom odlučivanja pred Domom. Treće se pitanje odnosi na dopustivost dijela apelacije glede apelantovoga bosanskohercegovačkoga državljanstva obzirom da o tome pitanju nije odlučivano pred Domom, jer se ne radi o pitanju iz Europske konvencije.

20. Glede prvoga i drugoga pitanja, Ustavni je sud već u svojoj ranijoj jurisprudenciji zaključio da nema apelacijsku jurisdikciju u svezi odluka Doma (vidi obrazloženje odluka Ustavnoga suda broj U 7/98 i 8/98 od 26. veljače 1999. godine, objavljenih u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 9/99). Osim toga, Ustavni sud zaključuje da u slučaju istovjetnoga zahtjeva upućenoga Ustavnome sudu i Domu predmet rješava institucija koja je prije primila apelaciju (vidi rješenja Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine broj U 30/00 od 16. prosinca 2000. godine i AP 69/00 od 23. ožujka 2001. godine). Obzirom da je apelant uputio aplikaciju Domu prije nego što je uputio apelaciju Ustavnome sudu, Ustavni sud nije mjerodavan odlučivati o apelaciji glede apelantovih prava i sloboda iz Europske konvencije a u svezi pobijanih odluka nižestupanjskih tijela iz točke 1. ove odluke.

21. Ipak, stajalište se Ustavnoga suda iz prethodne točke odluke ne može slijediti glede apelantovoga prava na državljanstvo. Obzirom da se radi o pitanju iz Ustava Bosne i Hercegovine (članak 1/7. Ustava Bosne i Hercegovine), a Dom nema jurisdikciju odlučivati o pitanju državljanstva, Ustavni sud mora imati nadležnost da donese konačnu odluku o ovome ustavnome pitanju, kako ne bi bilo pravne praznine u sudbenoj zaštiti prava na državljanstvo u okolnostima slučaja kao što je ovaj. Ipak, da bi Ustavni se sud upustio u meritorno odlučivanje, potrebno je prvo ispitati dopustivost apelacije po ovome osnovu.

22. Ustavni sud, sukladno članku 31. Poslovnika Ustavnoga suda, ispituje postoje li one povrede koje su iznesene u zahtjevu. Sukladno članku 18. stavak 2. Poslovnika Ustavnoga suda, apelacija treba sadržavati, između ostaloga, presudu suda u Bosni i Hercegovini koja se pobija. U apelaciji od 7. listopada 2002. godine, te u dopuni apelacije od 16. prosinca 2002. godine apelant nije pobijao pravne dokumente koji su navedeni pod naslovom "a" ove odluke, već samo one koji su navedeni u činjeničnom stanju pod naslovom "b". S druge strane, Ustavni sud ne vidi izravnu vezu pobijanih presuda i drugih akata sa apelantovim pravom na državljanstvo. Prema tomu, Ustavni sud smatra da su apelantovi navodi o povredi prava na državljanstvo iz članka 1/7. Ustava Bosne i Hercegovine neutemeljeni u pobijanim aktima u apelaciji.

23. Sukladno navedenom, a imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. točka 7. Poslovnika Ustavnoga suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena

ukoliko je bjelodano (*prima facie*) neutemeljena ili je zlouporabljeno pravo na podnošenje apelacije, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

24. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnoga suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 218/02**, rješavajući apelaciju “**Astra ITB**” d.o.o., na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 24)4), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici održanoj 23. srpnja 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neutemeljena apelacija “Astra ITB” d.o.o., podnesena protiv Presude Apelacijskog suda Brčko Distrikta broj Rev-8/02 od 30. rujna 2002. godine, Presude Apelacijskog suda Brčko Distrikta broj PŽ-22/01 od 24. listopada 2001. godine i Presude Osnovnog suda Brčko Distrikta broj Ps-20/96 od 22. lipnja 2001. godine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”, “Službenom glasniku Republike Srpske” i “Službenom glasniku Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. "Astra ITB" d.o.o. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Beograda, koju zastupa punomoćnik N. K., odvjetnik iz Teslića, podnio je 17. prosinca 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Apelacijskog suda Brčko Distrikta (u daljnjem tekstu: Apelacijski sud) broj Rcv-8/02 od 30. rujna 2002. godine, Presude Apelacijskog suda broj Pž-22/01 od 24. listopada 2001. godine i Presude Osnovnog suda Brčko Distrikta broj Ps-20/96 od 22. lipnja 2001. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Apelacijskog suda i odvjetnika S. Z., kao zastupnika sudionika u postupku DD "Palis" Brčko zatraženo je 1. lipnja 2004. godine da dostave odgovor na apelaciju. Zastupnik DD "Palis" Brčko nije u ostavljenom roku dostavio odgovor na apelaciju. Apelacijski sud je dostavio odgovor na apelaciju 21. lipnja 2004. godine.

3. Na temelju članka 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Apelacijskog suda je, 25. lipnja 2004. godine, dostavljen apelantu.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanta i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Poduzeće "Astra ITT" iz Teslića je, 3. travnja 1992. godine, prema profakturi DP Industrija pića, alkohola i sokova "Palis" Brčko, broj 100/3, navodno uplatila novčani iznos od 5.600.000 tadašnjih dinara na ime kupnje 20.000 litara rafiniranog špirita. Svoje je potraživanje "Astra ITT" iz Teslića ustupila apelantu. Međutim, DP Industrija pića, alkohola i sokova "Palis" Brčko nije apelantu isporučio kupljenu količinu robe. Zbog toga je apelant, 28. rujna 1996. godine, predao tužbu Osnovnom sudu Brčko Distrikta i tražio ispunjenje ugovora, odnosno isporuku predmetne robe. Presudom Osnovnog suda Brčko Distrikta broj Ps-20/96 od 22. lipnja 2001. godine odbijen je tužbeni zahtjev apelanta kao neutemeljen. Kao razlog za ovakvu odluku, Osnovni sud Brčko Distrikta, među ostalim, navodi daje apelantovo potraživanje zastarjelo, na što se pozvao punomoćnik tužene na ročištu za glavnu raspravu.

6. Apelant je preko svoga zastupnika protiv navedene prvostupanjske presude uložio priziv Apelacijskom sudu. U prizivu apelant, među ostalim, iznosi daje bio spriječen, uslijed ratnih dešavanja na području Brčkog, pristupiti sudu i tako ostvariti svoja prava.

Apelacijski je sud Presudom broj Pž-22/01 od 24. listopada 2001. godine, priziv apelanta odbio kao neutemeljen i potvrdio prvostupanjsku presudu. U obrazloženju predmetne presude Apelacijski sud navodi, u suštini, daje prvostupanjski sud potpuno i pravilno utvrdio prijeporne činjenice i da nije povrijedio zakon na štetu apelanta, osim u dijelu presude koji se odnosi na troškove postupka.

7. Nakon toga, apelant je izjavio reviziju Apelacijskom sudu protiv drugostupanjske presude. Taj je sud Presudom broj Rev-8/02 od 30. rujna 2002. godine izjavljenu reviziju odbio kao neutemeljenu. Iznoseći razloge za ovakvu odluku Apelacijski sud navodi, u suštini, da su apelantovi revizijski navodi već izneseni u prizivu na prvostupanjsku presudu i da ne postoje povrede procesnog zakona i materijalnog prava.

8. Potom, apelant je podnio apelaciju Ustavnom sudu 17. prosinca 2002. godine.

IV. Relevantni propisi

9. **Zakon o obligacijskim odnosima** ("Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89 i "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 17/93)

Članak 374. glasi:

"(1) Međusobna potraživanja pravnih osoba iz ugovora o prometu robe i usluga, kao i potraživanja naknade za izdatke učinjene u svezi tih ugovora, zastarijevaju za tri godine.

(2) Zastarijevanje teče odvojeno za svaku isporuku robe, izvršeni rad ili uslugu. "

Članak 382. stavak 1., u relevantnom dijelu, glasi:

"Zastarijevanje ne teče:

1) za vrijeme mobilizacije, u slučaju neposredne ratne opasnosti ili rata glede potraživanja osoba na vojnoj dužnosti;

2) [...]" "

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelant u apelaciji ističe daje pobijanim nižestupanjskim presudama povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija). Povredu ovoga prava apelant vidi isključivo u činjenici da nižestupanjski sudovi nisu prihvatili da apelant, odnosno njegov zakonski zastupnik i osnivač, kao jedini uposleni, nije imao pristup sudu uslijed ratnih dešavanja na području Brčkog u razdoblju od 1992. godine do potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. Stoga, apelant smatra da se od njega, odnosno od njegovog zakonskog zastupnika, nije moglo tražiti da radi ostvarenja ovog obligacijskog prava

riskira dobro veće vrijednosti, svoj život, dolaskom u Brčko. Ujedno, apelant navodi da je od tadašnjih vlasti njegovom zakonskom zastupniku, ako dođe u Brčko, prijeto hapšenje i mobilizacija kao dezertoru. Zbog toga, apelant smatra daje tužbu podnio u optimalnom roku koji mu je faktično stanje omogućilo.

b) Odgovor na apelaciju

11. U odgovoru na apelaciju Apelacijski sud ističe daje apelant navode iz apelacije isticao i u prizivu i u reviziji, o čemu je taj sud dao razloge koje nema potrebe ponavljati. Dalje, iako je odlazak apelanta iz Bosne i Hercegovine i izbjegavanje osobnog pristupa sudu u tijeku rata sasvim razumljivo, to prema ocjeni tog suda nije predstavljalo nesavladivu prepreku za poduzimanje radnji u cilju ostvarivanja potraživanja zbog čega bi došlo do zastoja zastarijevanja. Taj sud smatra daje apelant mogao podnijeti tužbu ne samo preko punomoćnika, nego i poštom ili na drugi način, pa makar i nenadležnom sudu. Ovakav stav u svezi zastoja zastarijevanja zbog ratnog stanja i nesavladivih prepreka, navodi taj sud, zauzet je i u mnogim drugim predmetima, a baziran je na stajalištu Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, izraženom u Presudi broj PŽ-97/01 od 15. kolovoza 2001. godine. Obzirom na sve navedeno, kao i razloga istaknutih u obrazloženju pobijane presude, taj sud smatra da u konkretnom slučaju nije bilo kršenja apelantovih ustavnih prava i prava zaštićenih Europskom konvencijom.

VI. Dopustivost

12. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

13. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

14. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je presuda Apelacijskog suda Brčko Distrikta, broj Rev-8/02 od 30. rujna 2002. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Dalje, pobijanu je presudu apelant primio 21. listopada 2002. godine, a apelaciju je Ustavnom sudu podnio 17. prosinca 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

15. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

16. Apelant pobija navedene presude tvrdeći da su tim presudama povrijeđena njegova prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, u relevantnom dijelu, glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke ”.

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili utemeljenosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”

17. U konkretnom slučaju Ustavni sud, prije svega, zapaža da se apelant žali da mu je pobijanim odlukama, zbog nemogućnosti da u razdoblju od travnja 1992. do potpisivanja Općeg mirovnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini podnese tužbu nadležnom sudu u Brčkom, uskraćeno pravo na pristup sudu zbog čega je nastupila zastara ostvarivanja njegovog obligacijskog prava. Ustavni sud podsjeća daje, prema članku XII Ustava Bosne i Hercegovine, Ustav stupio na snagu nakon potpisivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini kao ustavni akt koji zamjenjuje i stavlja van snage Ustav Republike Bosne i Hercegovine. Opcije okvirni sporazum potpisan 14. prosinca 1995. godine, pa, prema tomu, proizlazi daje Ustav Bosne i Hercegovine stupio na snagu istoga dana, zbog čega je prijemni događaj *ratione temporis* inkompatibilan sa njegovim odredbama.

18. Ustavni sud, dalje, smatra da u predmetnom slučaju nije prijeporno pitanje je li apelant imao pravo na pristup sudu radi ostvarivanja svojih građanskih prava ili ne. Ovo zbog toga što je apelant, nakon podnošenja tužbe u ovom predmetu ostvario pravo da se odlučuje o njegovim građanskim pravima pred sudom, odnosno ostvario je pravo na pristup sudu, kao jedno od principa iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Sama činjenica da je apelant izdejstvovao da nižestupanjski sudovi donesu pobijane odluke nepobitno potvrđuje da je pravo apelanta na pristup sudu u konkretnom slučaju ostvareno. Ovo zato što su nižestupanjski sudovi o tužbenom zahtjevu apelanta raspravljali i odlučivali o meritumu ovog predmeta, što, samo po sebi, isključuje postojanje povrede prava na pristup sudu iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Jer, u slučajevima u kojima je povrijeđeno pravo na pristup sudu potrebno je, kao uvjet

postojanja te povrede, daje sud odbacio iz nekog od procesnih razloga da odlučuje o meritumu spora, što u ovom predmetu nije slučaj.

19. Kao prijeporno pitanje u ovom se predmetu pojavljuje pitanje utemeljenosti stava nižestupanjskih sudova glede nemogućnosti apelanta da u zastarnom roku traži ostvarivanje prava pred sudom. Rješavajući to pitanje, nižestupanjski su sudovi na temelju rezultata provedenih postupaka utvrdili da je apelant, bez obzira na postojanje raznih ograničenja, bio u mogućnosti pristupiti sudu s ciljem poduzimanja aktivnosti radi ostvarivanja prava.

20. Ustavni sud podsjeća daje njegova nadležnost u prizivnim postupcima ograničena "na pitanja koja su sadržana u ovom ustavu" i da Ustavni sud nije nadležan preispitivati činjenično stanje ili tumačenje i način na koji su primijenili zakon redoviti sudovi, osim u slučajevima u kojima odluke nižih sudova krše ustavna prava, tj. ukoliko je neki redoviti sud pogrešno protumačio ili primijenio neko ustavno pravo, ili je zanemario to pravo, ako je primjena zakona bila proizvoljna ili diskriminacijska, ukoliko je došlo do povrede procesnih prava (pravo na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvorni pravni lijek i u drugim slučajevima), ili ukoliko utvrđeno činjenično stanje ukazuje na povredu Ustava (vidi Odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, broj *U 39/01*, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 25/02). Zbog toga, Ustavni sud neće, preispitivanjem činjenica predmeta, ulaziti u pitanje opravdanosti stavova nižestupanjskih sudova, je li apelant mogao ili nije mogao, u prijepornom razdoblju, poduzeti aktivnosti pred nadležnim sudom s ciljem ostvarivanja svoga prava.

21. Obzirom na navedeno, a imajući u vidu činjenicu da se apelant žali samo na nemogućnost pristupa sudu, Ustavni sud konstatira da u predmetnom slučaju nije došlo do povrede apelantovog prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i Članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

VIII. Zaključak

22. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

23. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 223/02**, rješavajući apelaciju “**Šeha Es**” d.o.o. i E. Š., na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici održanoj 23. srpnja 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neutemeljena apelacija “Šeha Es” d.o.o. i E. S. podnesena protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Pkž-23/02 od 15. studenoga 2002. godine i Općinskog suda u Sanskom Mostu broj Pk-4/02 od 30. kolovoza 2002. godine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. “Šeha Es” d.o.o. i E. Š. (u daljnjem tekstu: apelanti) iz Sanskog Mosta, koje zastupa N. H., odvjetnik iz Sanskog Mosta, podnijeli su 16. prosinca 2002. godine apelaciju

Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Pkž-23/02 od 15. studenoga 2002. godine i Općinskog suda u Sanskom Mostu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj Pk-402 od 30. kolovoza 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda od sudionika u postupku, Kantonalnog suda, Kantonalnog tužiteljstva u Bihaću i Općinskog suda, zatraženo je 26. veljače 2004. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Kantonalni sud i Kantonalno tužiteljstvo u Bihaću su dostavili odgovore na apelaciju 12. ožujka, odnosno 7. travnja 2004. godine. Općinski sud nije dostavio odgovor na apelaciju u ostavljenom roku od 15 dana.

4. Na temelju članka 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovori na apelaciju Kantonalnog suda i Kantonalnog tužiteljstva u Bihaću su, 7. svibnja 2004. godine, dostavljeni apelantima.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Općinski je sud Presudom broj Pk-4/02 od 30. kolovoza 2002. godine apelante, i to "Šeha Es" d.o.o. kao pravnu osobu i E. Š. kao odgovornu osobu, proglasio odgovornima zbog gospodarskog prestupa iz članka 375. stavak 1. točka 1. u svezi članka 7. stavak 3. Zakona o gospodarskim društvima ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 23/99, 45/00,2/02, 6/02 i 29/03), izvršenog tako što su obavljali registriranu djelatnost proizvodnje rezane građe bez odobrenja nadležnog tijela o ispunjavanju minimalno-tehničkih uvjeta, i to od dana upisa društva u sudski registar 17. veljače 2000. godine do izvršenog inspekcijskog pregleda 6. svibnja 2002. godine, te su im izrečene novčane kazne primjenom članka 24. Zakona o gospodarskim prestupima ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 6/95), u iznosu od 6.000 KM, odnosno 600 KM, i obvezani su platiti troškove postupka.

7. Kantonalni je sud Presudom broj Pkž-23/02 od 15. studenoga 2002. godine, rješavajući priziv apelanata, preinačio Presudu Općinskog suda broj Pk-4/02 od 30. kolovoza 2002. godine tako što je apelantima, zbog gospodarskog prestupa za koji su proglašeni odgovornim, izrekao novčane kazne u iznosu od 5.000 KM, odnosno 500 KM. U obrazloženju ove presude je navedeno daje prvostupanjski sud pravilno i potpuno utvrdio činjenično stanje, te na temelju provedenih dokaza pravilno zaključio da su apelanti izvršili gospodarski prestup za koji se terete, ali su izrečene kazne prestrogo odmjerene, pa je prvostupanjska presuda u tom dijelu preinačena.

IV. Relevantni propisi

8. U **Zakonu o gospodarskim društvima** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02 i 29/03) relevantne odredbe glase:

“Članak 7.

Društvo može kao svoju djelatnost obavljati sve poslove, osim onih koji se po zakonu ne mogu obavljati kao gospodarska djelatnost.

Zakonom može biti utvrđeno da se određene djelatnosti mogu obavljati samo na temelju odobrenja nadležnog organa.

Društvo može početi s obavljanjem djelatnosti danom upisa u sudski registar i kada je aktom nadležnog organa utvrđeno da ispunjava uvjete za obavljanje djelatnosti.

Članak 375.

Za gospodarski prestup kaznit će se novčanom kaznom u iznosu od 10.000 do 70.000 KM društvo koje:

- 1) *obavlja djelatnost protivno odredbama članka 7. ovog zakona;*
[...]

Članak 376.

Za gospodarski prestup iz članka 375. ovog zakona kaznit će se i odgovorna osoba u društvu novčanom kaznom u iznosu od 1.000 do 5.000 KM. ”

9. U **Zakonu o uvjetima i načinu obavljanja djelatnosti rezanja drveta** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 27/97) relevantne odredbe glase:

“Članak 5.

Nadležni organ uprave kantona/županije ili organ kojeg on ovlasti, izdat će suglasnost za obavljanje djelatnosti rezanja drveta ako su ispunjeni uvjeti iz čl. 2., 3. i 4. ovog zakona.

Nadležni organ uprave županije ili organ kojeg on ovlasti, izdat će rješenje za obavljanje djelatnosti rezanja drveta za novoizgrađene pilane ako su ispunjeni uvjeti iz čl. 2. i 3. ovog zakona

[...]"

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelanti u apelaciji navode daje pravna osoba registrirana u Kantonalnom sudu u Bihaću 1997. godine u organizacijskom obliku kao društvo jedne osobe (d.j.l.) i kao takvo, nakon registriranja, dobilo od Općine Sanski Most dozvolu za obavljanje rezanja građe i izrade proizvoda od drveta. Nakon usklađivanja organizacije sa Zakonom o

gospodarskim društvima pravna je osoba nastavila rad u organizacijskom obliku kao društvo sa ograničenom odgovornosti (d.o.o.) i podnijela Kantonalnom ministarstvu industrije, energetike i rudarstva zahtjev za izdavanjem odobrenja za rad. Međutim, ovaj zahtjev nije riješen. Apelanti smatraju da nakon usklađivanja organizacije pravne osobe sa novim Zakonom o gospodarskim društvima nisu ni bili dužni pribaviti novo odobrenje za rad, jer prethodno odobrenje nije poništeno, te da ovaj zakon ne propisuje koje je to mjerodavno tijelo koje izdaje odobrenje. Pored toga, smatraju daje rad pregledao i prijavu podnio nenadležan inspektor rada. Prema uvjerenju apelanata, sudovi su pogrešno i nepotpuno utvrdili činjenično stanje i pogrešno primijenili materijalni zakon, te tako utvrdili odgovornost apelanata za gospodarski prestup i izrekli im novčane kazne. Zbog svega navedenog ističu da su im povrijeđena ljudska prava iz čl. II/3.(e) i (k) i II/7. Ustava Bosne i Hercegovine, te čl. 6, 7, 13. i 17. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

b) Odgovor na apelaciju

11. U odgovorima na apelaciju Kantonalni sud i Kantonalno tužiteljstvo u Bihaću su naveli da apelanti u apelaciji ponavljaju navode istaknute u prizivu na prvostupanjsku sudsku odluku, koji je drugostupanjski sud već razmatrao i potvrdio prvostupanjsku odluku. Prema tomu, u postupku pred sudovima nisu povrijeđena ljudska prava apelanata, te predlažu da se apelacija odbije kao neutemeljena.

VI. Dopustivost

12. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

13. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

14. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Kantonalnog suda broj Pkž-23/02 od 15. studenoga 2002. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Dalje, apelanti su apelaciju podnijeli 16. prosinca 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

15. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

16. Apelanti pobijaju navedene presude tvrdeći da su tim presudama povrijeđena njihova prava iz čl. II/3.(e) i (k) i II/7. Ustava Bosne i Hercegovine, te čl. 6, 7, 13. i 17. Europske konvencije i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

17. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke ”.

18. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.[...]“

19. Prema odredbama Zakona o gospodarskim društvima, obavljanje djelatnosti bez odobrenja mjerodavnog tijela predstavlja gospodarski prestup, a ne kazneno djelo. Međutim, ovo ne određuje primjenjivost članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Europski sud za ljudska prava smatra daje “kaznena optužba” autonomni koncept - to jest, neko djelo koje je u domaćem zakonu klasificirano kao gospodarski prestup može, ipak, pokrenuti pitanje kaznene optužbe u smislu članka 6. stavak 1. ako je suštinski karakter legislativne sheme po svojoj naravi kazneni, a ne građanski - da bi se osiguralo da država ne može izbjeći obvezu osiguravanja pravičnog saslušanja jednostavnim klasificiranjem nekog djela nekaznenim u svom zakonodavstvu (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Engel protiv Nizozemske (broj 1)*, presuda od 8. lipnja 1976. godine, serija A, broj 22; *Oztürk*, presuda od 27. svibnja 1984. godine, serija A, broj 73, st. 46-50; *A. R. M. P. i T. P. protiv Švicarske*, presuda od 19. kolovoza 1997. godine, Izvješća 1997-V; *Lauko protiv Slovačke*, presuda od 23. rujna 1998. godine, Izvješća 1998 -VI, str. 2492. stavak 56; *Janosevic protiv Švedske*, presuda od 23. srpnja 2002. godine, stavak 65). Da bi se odredilo je li suštinski karakter legislativne sheme kaznen, sudovi moraju razmotriti čitav niz faktora, uključujući posebice: a) je li cilj ili jedan od ciljeva relevantnih zakona sprečavanje ili kažnjavanje određenog ponašanja; b) ako postoji cilj sprečavanja ili kažnjavanja, implicira li ponašanje koje treba biti spriječeno ili kažnjeno krivnju (primjerice nepoštenje ili nebriga); i c) koja se visina kazne može nametnuti za prekršaj. Europski sud za ljudska prava smatra da se postupkom nametanja kazni ili dodatnih poreza i oduzimanja imovine u svezi neplaćanja taksi pokreću pitanje kaznene optužbe iz članka 6. stavak 1. ako je suštinski karakter legislativne sheme kaznen glede tih faktora: *Vastberga Taxi Aktiebolaget i Vulic protiv Švedske*, presuda od 23. srpnja 2002. godine;

Lauko protiv Slovačke, gore; Janosevic protiv Švedske, gore, st. 66-70. Domaći sudovi u drugim državama su zauzeli isti stav (vidi, Apelacijski sud Engleske i Velsa, Han i ostali protiv carinskih i akciznih povjerenika (2001) Apelacijski sud Engleske i Velsa Civ 1040, (2001) 1 WLR 2253, International Transport Roth GmbH protiv Secretary of State for Home Department, (2002) Apelacijski sud Engleske i Velsa Civ 158, 8 (2002) 3 WLR344).

20. Promatrano sa stajališta sudske prakse članka 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni sud smatra daje legislativna regulativa vezana za ovaj predmet, u suštini, kaznena po svojoj naravi. Njezin je zoran cilj sprečavanje da gospodarsko društvo obavlja određene djelatnosti prije dobivanja odgovarajućeg odobrenja za to, u slučajevima kada je za obavljanje djelatnosti potrebno odobrenje mjerodavnog tijela, kao i kažnjavanje društva kao pravne osobe i u njemu odgovorne osobe, koji čine takva djela. Ustanovljavanje krivnje je u ovom slučaju utemeljeno na odluci da su apelanti obavljali djelatnost za koju je potrebno odobrenje mjerodavnog tijela prije dobivanja takvog odobrenja. Novčana je kazna, nametnuta apelantima, veliki novčani iznos. Uzimajući u obzir sve relevantne faktore, Ustavni sud zaključuje da apelanti imaju prava na ukupnu proceduralnu zaštitu, koja je na raspolaganju pri utvrđivanju kaznene optužbe iz članka 6. Europske konvencije.

21. Ustavni sud napominje da nije mjerodavan vršiti provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su nižestupanjski sudovi protumačili pozitivno-pravne propise, osim ukoliko odluke nižih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovitog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kad je primjena pozitivno-pravnih propisa bila očito proizvoljna, kad je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi odluku Ustavnog suda, broj U 29/02 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 31/03).

22. Pravo na pravično suđenje daje, *inter alia*, mogućnost predočavanja razloga za donošenje sudske odluke u određenom pravcu, obzirom da to omogućuje apelantu djelotvorno korištenje raspoloživih pravnih lijekova. Međutim, članak 6. Europske konvencije ne predviđa da sud ispituje sve argumente koje su strane izložile tijekom postupka, nego samo argumente koje sud smatra relevantnim. Sud mora uzeti u obzir argumente strana u postupku, ali oni ne moraju svi biti izneseni u obrazloženju presude (vidi presudu Ustavnog suda, broj U 62/01 od 5. travnja 2002. godine, točka 19, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 24/02).

23. Pravičnost postupka se ocjenjuje na temelju postupka kao cjeline (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španjolske*, od 6. prosinca 1988. godine, serija A, broj 146, stavak 68. i odluku Ustavnog suda, broj U 63/01 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 38/03).

24. Ustavni sud uočava da je u postupku pred sudovima dana razumna mogućnost i optužbi i obrani za iznošenje dokazne građe. U postupku su sudjelovali apelanti, i to zastupnik pravne osobe i odgovorna osoba, koji su iznijeli svoju obranu, sud je izvršio uvid u zapisnik inspekcije rada, u izvod iz sudskog registra Kantonalnog suda u Bihaću, rješenje Službe za komunalne, gospodarske i obrtničke djelatnosti Općine Sanski Most, rješenje Službe za prostorno uređenje, imovinsko-pravne i stambene poslove Općine Sanski Most, dopis Federalnog ministarstva energije i rudarstva, ugovor o zakupu i odobrenja privremenog karaktera, zahtjev za izdavanjem odobrenja za rezanje drveta. Posebice treba imati u vidu priznanje sadržano u obrani zastupnika apelanta kao pravne osobe, prema kojem nisu imali rješenje o obavljanju djelatnosti usklađeno s pozitivnim propisima, zato što nisu riješeni imovinsko-pravni odnosi na zemljištu na kojem se nalazi pilana. Sud je primijenio relevantne pozitivno-pravne zakonske odredbe u predmetu, a sudska odluka navodi sve potrebne razloge na kojima je utemeljena. Osim toga, apelant nije naveo niti jednu posebnu procesnu metodu donošenja pobijane presude za koju smatra da mu je njome povrijeđeno pravo na pravičan postupak. Sto se tiče samih navoda apelanata, Ustavni sud smatra da sudovi nisu zlouporabili pozitivno-pravne odredbe na kojima se temelji odluka, te da Ustavni sud nije mjerodavan taj aspekt preispitivati sve dok primjena relevantnih zakonskih odredbi ne krši Ustavom Bosne i Hercegovine garantirana prava.

25. Uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, Ustavni sud zaključuje da u konkretnom predmetu nije došlo do povrede članka 6. stavak 1. Europske konvencije i članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine.

Pravo na imovinu

26. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju glasi:

"Svaka fizička ili pravna osoba ima pravo na neometano uživanje svoje imovine. Nitko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utječu na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine sukladno općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni. "

27. Članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju obuhvaća tri različita pravila. Prvo pravilo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stavka i koje je opće naravi, izražava princip mirnog uživanja imovine. Drugo se pravilo, u drugoj rečenici istog stavka, odnosi na lišavanje imovine i podvrgava ga izvjesnim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u stavku dva ovog članka, dopušta da države potpisnice imaju pravo, među ostalim, kontrolirati korištenje imovine sukladno općem interesu. Ova tri pravila nisu različita, u smislu da nisu povezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedine slučajeve miješanja u pravo na

mirno uživanje imovine i trebaju biti tumačena u svjetlu općeg principa izraženog u prvom pravilu (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Sporrong i Lönnorth protiv Švedske*, od 23. rujna 1982. godine, serija A, broj 52, stavak 61).

28. Ustavni sud smatra da se apelanti nisu konkretno pozvali na neki od principa sadržanih u članku 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, već se pozivaju na to da im je nepravičnim sudskim postupkom izrečena novčana kazna, čijim plaćanjem bi se njihova imovina umanjila.

29. Ustavni je sud već zaključio da pobijane sudske presude nisu povrijedile pravo na pravično suđenje, kako je navedeno u točki 26. ove odluke, pa slijedi da nema kršenja prava na imovinu iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

30. Obzirom na odluke Ustavnog suda glede kršenja prava iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije i prava iz članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju, nije nužno posebice razmatrati navode o kršenju prava iz članka 11/7. Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 7, 13. i 17. Europske konvencije.

VIII. Zaključak

31. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

32. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 54/03**, rješavajući apelaciju **M. K.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici održanoj 23. srpnja 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Usvaja se apelacija M. KL

Utvrđuje se povreda članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6, stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukidaju se presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kvlp-45/02 od 16. prosinca 2002. godine i Okružnog suda u Banjaluci broj KŽ-100/02 od 7. kolovoza 2002. godine.

Predmet se vraća Okružnom sudu u Banjaluci, koji je dužan po žurnom postupku donijeti novu odluku sukladno članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Okružnom sudu u Banjaluci da, u roku od 90 dana od dana dostave ove odluke, izvijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim

mjerama sukladno članku 75. stavak 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. M. K. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Kozarske Dubice, kojeg zastupa Z. G., odvjetnik iz Kozarske Dubice, podnio je 21. veljače 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kvlp-45/02 od 16. prosinca 2002. godine, Okružnog suda u Banjaluci broj Kž-100/02 od 7. kolovoza 2002. godine i Osnovnog suda u Kozarskoj Dubici broj K-52/01 od 25. prosinca 2001. godine. Apelant je tražio donošenje privremene mjere, kojom bi se obustavilo izvršenje navedenih sudskih odluka do donošenja konačne odluke o apelaciji.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Vrhovnog suda Republike Srpske i Osnovnog javnog tužiteljstva u Kozarskoj Dubici je zatraženo, 19. ožujka 2004. godine, da dostave odgovor na apelaciju.

3. Okružno tužiteljstvo Banjaluka je odgovor na apelaciju dostavilo 5. svibnja 2004. godine, dok Vrhovni sud Republike Srpske nije dostavio odgovor na apelaciju.

4. Na temelju članka 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Okružnog tužiteljstva Banjaluka je 11. svibnja 2004. godine dostavljen apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Osnovni je sud u Kozarskoj Dubici, Presudom broj K-52/01 od 25. prosinca 2001. godine, osudio apelanta na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci zbog toga što je izvršio kazneno djelo ugrožavanja javnog prometa iz članka 400. stavak 3. u svezi stavka 1. Kaznenog zakona Republike Srpske (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 15/92, 4/93, 17/93, 26/93, 14/94, 3/96, 22/00, 33/00 i 37/01). Također, apelantu je izrečena i

mjera sigurnosti kojom mu se zabranjuje upravljanje motornim vozilom "B" kategorije u trajanju od šest mjeseci. Uslijed izvršenja navedenog kaznenog djela kod jedne je osobe (pješačka) nastupila smrt.

7. Protiv navedene su presude apelant i osnovni javni tužitelj uložili priziv Okružnom sudu Banjaluka. Apelant se žalio zbog bitnih povreda odredbi kaznenog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i odluke o kazni.

8. Povodom priziva apelanta i osnovnog javnog tužitelja, Okružni je sud u Banjaluci 7. kolovoza 2002. godine održao sjednicu vijeća na kojoj je bio nazočan ovlašten i javni tužitelj, dok apelant nije bio obaviješten o sjednici vijeća, zbog toga što su stavljene izvan snage odredbe članka 371. tada važećeg Zakona o kaznenom postupku Republike Srpske ("Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije", br. 4/77, 14/85, 74/87, 57/89, 3/90, 27/90 i "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 26/93, 14/94, 6/97 i 61/01). Nakon toga, Okružni je sud u Banjaluci donio Presudu broj Kž-100/02 od 7. kolovoza 2002. godine kojom je odbio kao neutemeljen apelantov priziv, dok je istodobno uvažio priziv osnovnog javnog tužitelja, te preinačio prvostupanjsku presudu Osnovnog suda u Kozarskoj Dubici u dijelu koja se odnosi na visinu kazne i osudio apelanta na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine.

9. Apelant je Vrhovnom sudu Republike Srpske uložio zahtjev za izvanrednim preispitivanjem presuda Osnovnog suda u Kozarskoj Dubici i Okružnog suda u Banjaluci. Vrhovni je sud Republike Srpske Presudom broj Kvlp-45/02 od 16. prosinca 2002. godine odbio apelantov zahtjev kao neutemeljen.

10. Nakon toga je apelant podnio apelaciju Ustavnom sudu.

IV. Relevantni propisi

11. Zakon o kaznenom postupku Republike Srpske

Članak 371. Zakona u svom relevantnom dijelu glasi:

"(1) O sjednici vijeća obavijestit će se onaj optuženi i njegov branitelj, oštećeni kao tužitelj ili privatni tužitelj koji je u roku predviđenom za priziv ili odgovor na priziv zahtijevao da bude obaviješten o sjednici [...]. Predsjednik vijeća ili vijeće može odlučiti da se o sjednici vijeća obavijeste stranke i kad nisu to zahtijevale [...]."

Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku

("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 26/93)

Članak 5.

"Neće se primjenjivati rečenica prva u stavku 1, stavak 4. i stavak 7. članka 371. "

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

12. Apelant smatra da mu je pobijanim presudama povrijeđeno ustavno pravo na pravičan postupak iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija). Također, apelant posebice smatra da presuda Okružnog suda u Banjaluci ne ispunjava kriterije iz članka 6. Europske konvencije, jer mu nije dana mogućnost sudjelovanja u postupku pred drugostupanjskim sudom, iako je to u prizivu tražio. Obzirom na činjenicu da je okružni javni tužitelj bio nazočan sjednici vijeća drugostupanjskog suda, apelant smatra da nije ispoštovano načelo jednakosti stranaka u postupku.

b) Odgovor na apelaciju

13. U odgovoru na apelaciju Okružno javno tužiteljstvo ističe daje, prema tada važećem Zakonu o kaznenom postupku, o sjednici vijeća pred drugostupanjskim sudom obaviješten ovlašteni tužitelj koji je i bio nazočan na toj sjednici. Apelant i njegov branitelj nisu obaviješteni o sjednici vijeća pred drugostupanjskim sudom, jer su odredbe članka 371. tada važećeg Zakona o kaznenom postupku stavljene izvan snage.

VI. Dopustivost

14. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

15. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

16. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kvlp-45/02 od 16. prosinca 2002. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Nadalje, pobijanu je presudu apelant primio 19. veljače 2002. godine, a apelacija je podnesena 21. veljače 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

17. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

Pravo na pravično suđenje

18. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke ”.

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u prvoj rečenici utvrđuje da:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”

19. Ustavni sud primjećuje da se apelant žali daje Okružni sud u Banjaluci donio presudu kojom apelantu nije dana mogućnost sudjelovanja u postupku pred tim sudom, iako je to u prizivu tražio. Obzirom daje Okružni javni tužitelj bio nazočan sjednici vijeća drugostupanjskog suda, koja je održana pred Okružnim sudom u Banjaluci, apelant smatra da nije ispoštovano načelo jednakosti stranaka u postupku, te da navedena presuda ne ispunjava kriterije iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

20. Sukladno navedenom, Ustavni sud zaključuje daje članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjiv i u prvostupanjskom i u prizivnom postupku. Ipak, način primjene članka 6. Europske konvencije ovisi o posebnim osobinama na koje ukazuje predmetni postupak. Pitanje je li optuženi imao pravedan postupak mora se riješiti na temelju cjelokupnog postupka (vidi odluku Europskog suda za ljudska prava *Monnel and Moris* od 2. ožujka 1987. godine, serija A, broj 115, st. 54. i 56).

21. Imajući u vidu navedeno, postavlja se pitanje ima li opravdanja u konkretnom slučaju, uzimajući u obzir i posebne okolnosti kompletnog prizivnog postupka, odustati od principa kontradiktornosti pred Okružnim sudom u Banjaluci, na kojem bi apelant imao pravo prisustvovati i obrazložiti svoj stav glede prizivnih navoda.

22. Obzirom daje člankom 5. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku ukinuta odredba koja predviđa mogućnost pozivanja optuženog i njegovog branitelja na sjednicu vijeća drugostupanjskog suda na kojoj se rješava o izjavljenom prizivu, Ustavni sud zaključuje da je Okružni sud Banjaluka postupio sukladno navedenom članku, koji je u to vrijeme predstavljao pozitivno pravo. Međutim, postavlja se pitanje je li odluka suda, u konkretnom slučaju, u suglasnosti sa standardima i kriterijima članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

23. Ustavni sud, dalje, primjećuje da članak 6. stavak 1. Europske konvencije razmatra javnu raspravu, dok Zakon o kaznenom postupku navodi sjednicu vijeća. Obzirom da Europska konvencija, prema članku II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, ima supremaciju nad svim ostalim zakonima, a sve domaće institucije su obvezne izravno ju primjenjivati, pojam “sjednice vijeća” se mora tumačiti u duhu pojma “javne rasprave” iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

24. Rješavajući pitanje potrebe kontradiktornog postupka, treba poći od činjenice daje u prizivnom postupku pred Okružnim sudom u Banjaluci apelant tražio da se prvostupanjska presuda Osnovnog suda u Kozarskoj Dubici ispita glede bitne povrede odredbi kaznenog postupka, kao i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. To znači da prizivni sud nije vezan samo onim što je utvrđeno na nižem sudu, nego ima mogućnost preispitati prizivne navode glede činjeničnog stanja i bitnih povreda odredbi kaznenog postupka, te u slučaju prihvatanja tih navoda napadnutu presudu potvrditi, preinačiti ili ukinuti, te predmet vratiti prvostupanjskom sudu na ponovni postupak i odlučivanje.

25. Ustavni sud, također, uzima u obzir da je Okružni sud u Banjaluci, rješavajući apelantov priziv, preinačio prvostupanjsku presudu Osnovnog suda u Kozarskoj Dubici glede odluke o visini kazne, te apelanta osudio na kaznu zatvora u trajanju od dvije godine. Stoga, Ustavni sud zaključuje daje ishod suđenja pred drugostupanjskim sudom u Banjaluci bio od velikog značaja za apelanta (vidi odluke Europskog suda za ljudska prava *Ekbatani protiv Švedske* od 26. svibnja 1988. godine, serija A 134 i *Kremzov protiv Austrije* od 21. rujna 1993. godine, serija A 268-B).

26. Činjenica daje u prizivnom postupku pred Okružnim sudom u Banjaluci sudjelovao nadležni javni tužitelj narušava princip kontradiktornosti postupka, pri čemu apelantu i njegovom branitelju nije bila dana ta mogućnost. To predstavlja povredu principa jednakosti stranaka u postupku, što je inherentan ijedan od temeljnih principa članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

27. Na temelju izloženog, a imajući u vidu svoju ustaljenu praksu u ovakvim slučajevima (vidi odluke Ustavnog suda broj U 28/01 od 22. lipnja 2001. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, te broj 5/02 i broj U 40/01, objavljene u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 25/02) Ustavni sud zaključuje daje došlo do povrede članka 6. stavak 1. Europske konvencije, te predmet vraća Okružnom sudu u Banjaluci koji će provesti drugostupanjski postupak sukladno kriterijima iz članka 6. Europske konvencije.

VIII. Zaključak

28. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

29. Obzirom na odluku Ustavnog suda, u ovom predmetu nije nužno posebice razmatrati apelantov prijedlog za donošenjem privremene mjere.

30. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 60/03**, rješavajući apelaciju **I. H.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici održanoj 23. srpnja 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neutemeljena apelacija I. H. podnesena protiv presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-117/02 od 25. listopada 2002. godine, Okružnog suda u Banjaluci broj Gž-911/01 od 25. rujna 2001. godine i Osnovnog suda u Banjaluci broj P-I-310/00 od 30. studenoga 2000. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. I. H. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banjaluke je podnio 24. veljače 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv

presuda Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-117/02 od 25. listopada 2002. godine, Okružnog suda u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj Gž-911/01 od 25. rujna 2001. godine i Osnovnog suda u Banjaluci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj P-I- 310/00 od 30. studenoga 2000. godine. Od apelanta je 7. kolovoza 2003. godine zatraženo da u roku od 15 dana dopuni apelaciju jer nije sadržavala odredbe Ustava Bosne i Hercegovine za koje se smatra da su povrijeđene. Apelant je podnio dopunu apelacije 2. rujna 2003. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda od sudionika u postupku, Vrhovnog suda, Okružnog suda, Osnovnog suda i B. H. iz Banjaluke, zatraženo je 16. travnja 2004. godine da dostave odgovore na apelaciju.
3. Odgovore na apelaciju su dostavili Vrhovni sud 6. svibnja 2004. godine Osnovni sud 11. lipnja 2004. godine i B. H. 4. svibnja 2004. godine. Okružni sud nije dostavio odgovor na apelaciju.
4. Na temelju članka 21. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, dostavljeni odgovori sudionika u postupku su 21. lipnja 2004. godine dostavljeni apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.
6. Osnovni je sud Presudom broj P-I-310/00 od 30. studenoga 2000. godine, koja je potvrđena Presudom Okružnog suda broj Gž-911701 od 25. rujna 2001. godine, rastavio brak između apelanta i B. H., zaključen 26. srpnja 1986. godine u Banjaluci. Sve troje malodobne djece bivših supružnika je povjereno na čuvanje i odgoj majci kao tužiteljici, a apelant je obvezan na ime svog doprinosa za svako dijete plaćati mjesečno po 15% od plaće koju ostvaruje u Zavodu "Dr. Miroslav Zotović" u Banjaluci, sve dok za to postoje zakonski razlozi ili do druge odluke suda.
7. Vrhovni je sud Presudom broj Rcv-117/02 od 25. listopada 2002. godine odbio apelantovu reviziju izjavljenu protiv Presude Okružnog suda broj Gž-911/01 od 25. rujna 2001. godine.

IV. Relevantni propisi

8. U **Obiteljskom zakonu** ("Službene novine SRBiH", br. 21/79 i 44/89) relevantne odredbe glase:

“Članak 92.

*Kad sud u bračnom sporu odbije tužbeni zahtjev za utvrđenje da brak postoji, ili kad presudom utvrdi da brak ne postoji, kao i kad odluči da se brak poništava ili da se brak rastavlja, odlučit će u istoj presudi i o povjeravanju djece na zaštitu i odgoj.
[...]*

Članak 93.

*Sud odnosno organ starateljska koji donosi odluku o povjeravanju djece na zaštitu i odgoj odlučit će, nakon što ispita sve odlučujuće činjenice, hoće li sva djeca biti kod jednog roditelja, ili će neka biti kod majke, a neka kod oca.
[...]*

Članak 95.

Sud odnosno organ starateljstva koji donosi odluku o povjeravanju djece na zaštitu i odgoj, uzet će u obzir i želje djeteta ako je ono sposobno izraziti ih.

Sud odnosno organ starateljstva može ispitati dijete i bez nazočnosti roditelja i drugih osoba. ”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelant navodi kako ne pobija odluku o rastavi braka, međutim smatra daje sud nepravično donio odluku o povjeravanju sve troje malodobne djece majci na čuvanje i odgoj. Smatra da se odluka suda temelji na mišljenju Centra za socijalni rad Banjaluka, koje je dano pristrano, jer je u njemu radio otac njegove bivše supruge. Iznosi da uopće nije saslušan prije davanja mišljenja Centra, te da se od malodobne djece ne može očekivati da donose zrele i pametne odluke. Kako dalje navodi apelant, sud je odbio njegov prijedlog da se mišljenje zatraži od nekog drugog centra za socijalni rad, nije usporedio njega i bivšu suprugu kao osobe i njihove mogućnosti da obavljaju roditeljsko pravo, zanemarujući činjenicu da će djeca, njihovim povjeravanjem majci, biti pod utjecajem njezinih roditelja, koji su druge nacionalnosti i koji su stalno ispoljavali nacionalnu netrpeljivost. Pored toga, bivša supruga radi na više mjesta, pa joj takvo angažiranje ostavlja premalo vremena za boravak sa djecom. Zbog svega navedenog smatra da je pri odlučivanju o povjeravanju djece na čuvanje i odgoj majci on diskriminiran temeljem nacionalne pripadnosti i spola. Konačno apelant ističe kako je zbog materijalne situacije lišen pravne pomoći, pa nije u mogućnosti precizno navesti odredbe Ustava Bosne i Hercegovine koje su povrijeđene u konkretnom slučaju.

b) Odgovor na apelaciju

10. Vrhovni je sud u odgovoru na apelaciju naveo da ostaje kod pravnog stajališta iz svoje pobijane odluke. Osnovni sud, u odgovoru na apelaciju, navodi kako u postupku nije

prekršeno niti jedno od relevantnih apelantovih ljudskih prava, jer mu je omogućen pristup sudu, saslušanje i u postupku pred centrom za socijalni rad i pred sudom, a postupak je okončan u razumnom roku. B. H. u odgovoru na apelaciju naglašava da su u postupku pred centrom za socijalni rad saslušani i ona i apelant i njihova djeca, pa je sudska odluka donesena na temelju svih bitnih činjenica.

VI. Dopustivost

11. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

12. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

13. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj Rev-117/02 od 25. listopada 2002. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Dalje, pobijanu je presudu apelant primio 26. prosinca 2002. godine, a apelacija je podnijeta 24. veljače 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

14. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete iz navedenih članaka glede dopustivosti.

VII. Meritum

15. Iako apelant to eksplicitno ne navodi, Ustavni sud smatra da njegovo pobijanje navedenih presuda pokreće pitanja poštivanja prava iz članka II/3.(c) i (f) i članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine.

16. Ove ustavne odredbe odgovaraju čl. 6, 8. i 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija).

Pravo na pravično suđenje

17. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) *Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke*”.

18. Članak 6. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

„1. *Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.*

[...]”

19. Ustavni sud napominje da nije mjerodavan vršiti provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su nižestupanjski sudovi protumačili pozitivno-pravne propise, osim ukoliko odluke nižih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovitog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kad je primjena pozitivno-pravnih propisa bila očito proizvoljna, kad je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 29/02 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 31/03).

20. Pravo na pravično suđenje daje, *inter alia*, mogućnost predočavanja razloga za donošenje sudske odluke u određenom pravcu, obzirom da to omogućuje apelantu djelotvorno korištenje raspoloživih pravnih lijekova. Međutim, članak 6. Europske konvencije ne predviđa da sud ispituje sve argumente koje su strane izložile u tijeku postupka, nego samo argumente koje sud smatra relevantnim. Sud mora uzeti u obzir argumente strana u postupku, ali oni ne moraju svi biti izneseni u obrazloženju presude (vidi Presudu Ustavnog suda broj U 62/01 od 5. travnja 2002. godine, točka 19, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 24/02).

21. Pravičnost postupka se ocjenjuje na temelju postupka kao cjeline (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španjolske* od 6. prosinca 1988. godine, serija A, broj 146, stavak 68. i Odluku Ustavnog suda broj U 63/01 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 38/03).

22. U konkretnom slučaju u sudskom postupku su saslušani apelant i tužitelj u svojstvu parničnih stranaka, sud je procijenio prijedlog Centra za socijalni rad Banjaluka, gdje su saslušana malodobna djeca i oba roditelja, te izvršio uvid u izvod iz matične knjige vjenčanih za supružnike i izvode iz matične knjige rođenih za djecu rođenu u braku. Odluku o povjeravanju i uzdržavanju djece sud je temeljio na prijedlogu Centra za socijalni rad. U ovom je prijedlogu apelant također ocijenjen sposobnim starati se o djeci, međutim na temelju izjava djece da žele živjeti sa svojom majkom i na temelju stručne ocjene svih odlučnih činjenica, procijenjeno je daje u najboljem interesu djece da se povjere na čuvanje i odgoj majci. Sud je primijenio određene zakonske odredbe u predmetu, a sudska odluka navodi sve potrebne razloge na kojima se temelji. Sa druge

strane, apelant nije pružio nikakve dokaze u prilog svoje tvrdnje da je sudska odluka donesena pristrano i njegovom diskriminacijom temeljem spola i nacionalne pripadnosti.

23. Uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, Ustavni sud zaključuje da u konkretnom predmetu nije došlo do povrede članka 6. stavak 1. Europske konvencije i članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine.

Pravo na obiteljski život

24. Članak II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(j) Pravo na privatni i obiteljski život, dom i dopisivanje”.

25. Članak 8. Europske konvencije glasi:

„1. Svako ima pravo na štovanje svog privatnog i obiteljskog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava, osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, gospodarske dobrobiti zemlje, sprječavanje nereda ili sprječavanja zločina, zaštite zdravlja i morala ili zaštite prava i sloboda drugih.”

26. Ustavni sud podsjeća na praksu Europskog suda za ljudska prava glede primjene članka 8. Europske konvencije koja uključuje sljedeće principe: a) garantiranjem prava na poštivanje obiteljskog života članak 8. Europske konvencije pretpostavlja postojanje obitelji (vidi presudu u predmetu *Marckx*, serija A, broj 31. stavak 31); b) članak 8. Europske konvencije je primjenjiv na “obiteljski život” “nelegalne” obitelji kao i na slučajeve koji se tiču “legalne” obiteljske zajednice; c) iako je suštinski objekt članka 8. Europske konvencije zaštita pojedinaca od arbitrarnog miješanja državnih vlasti, također postoji pozitivna obveza tih vlasti da efektivno “poštuju” obiteljski život. U tom smislu, Ustavni sud podsjeća da vlasti imaju široko polje procjene u određivanju koji koraci trebaju biti poduzeti glede potreba zajednice i potreba pojedinaca (vidi *Abdulaziz, Cabales i Balkandali protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 28. svibnja 1985. godine, serija A, broj 94, stavak 67).

27. Članak 8. Europske konvencije ne sadrži specifične propise koji se tiču pitanja koji roditelj treba dobiti staranje nad djetetom. Ako se obiteljska zajednica raspadne rastavom, u principu to je ostavljeno nacionalnim organima vlasti na temelju relevantnog domaćeg zakona. Iz članka 8, dakle, ne može se izvući prioritet za bilo kojeg od dva roditelja. Svaka odluka oko davanja starateljstva nad djecom podrazumijeva miješanje u pravo na poštivanje obiteljskog života jednog ili oba roditelja.

28. Da bi “miješanje” bilo opravdano, mora biti “sukladno zakonu”. Ovaj se uvjet zakonitosti, sukladno značenju termina Europske konvencije, sastoji iz više elemenata: a) miješanje mora biti utemeljeno domaćim ili međunarodnim zakonom; b) zakon o kojem je riječ mora biti primjereno dostupan tako da pojedinac bude primjereno upućen na okolnosti zakona koji se mogu primijeniti na dati predmet i c) zakon također mora biti formuliran sa odgovarajućom točnošću i rzvidnošću da bi se pojedincu dopustilo da prema njemu prilagodi svoje postupke (Europski sud za ljudska prava, *Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 26. travnja 1979. godine, serija A, br. 30, stavak 49).

29. U slučaju da se ispostavi da je to “miješanje” sukladno zakonu i tada može predstavljati povredu članka 8. Europske konvencije ako se smatra da nije “nužno” postići jedan od zakonitih ciljeva iz stavka 2. članka 8. Europske konvencije. Nužno u ovom kontekstu znači da “miješanje” odgovara “pritiscima društvenih potreba” i, što je ovdje slučaj, da postoji razumna relacija proporcionalnosti između miješanja i zakonitog cilja kojem se teži (vidjeti, npr., Europski sud za ljudska prava, presuda *Niemietz protiv Njemačke* od 16. prosinca 1992. godine, serija A, broj 251).

30. Kako je Ustavni sud već zaključio, u konkretnom je slučaju odluka o povjerenju i uzdržavanju djece donesena na temelju stručne ocjene svih odlučnih činjenica u najboljem interesu djece, uz uvažavanje želje djece i na temelju pozitivnih zakonskih odredbi. Ova odluka ne ometa pravo pristupa djeci koji ima apelant, niti okončava njegov obiteljski život sa djecom i ne prekida autentičnost njihovih obiteljskih veza. U interesu društvene zajednice je da se, ako već roditelji ne mogu postići sporazum, djeci omoguće najbolji uvjeti za zaštitu i odgoj. Slijedi da nema kršenja prava iz članka 8. Europske konvencije i članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine.

Nediskriminacija

31. Članak II/4. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Nediskriminacija

Uživanje prava i sloboda, predviđenih ovim člankom ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovom Ustavu, osigurano je za sve osobe u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, vezivanje za neku nacionalnu manjinu, imovina, rođenje ili drugi status. ”

32. Članak 14. Europske konvencije glasi:

Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom konvencijom osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, sveza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status.

33. Ustavni sud podsjeća na činjenicu da članak 14. Europske konvencije osigurava zaštitu od diskriminacije u pitanjima koja potpadaju pod okvir drugih članaka Europske konvencije (Europski sud za ljudska prava, *Marckx protiv Belgije*, vidi presudu od 13. lipnja 1979, serija A, broj 31, stavak 32).

34. Ustavni sud, također, podsjeća da postoji diskriminacija ako rezultira različitim tretmanom pojedinaca u sličnim pozicijama i ako taj tretman nema objektivnog ili razumnog opravdanja. Da bi bio opravdan, tretman mora težiti zakonitom cilju, te mora postojati razuman odnos proporcionalnosti između korištenih sredstava i cilja koji se treba ostvariti (Europski sud za ljudska prava, *Marckx protiv Belgije*, stavak 33). Stoga je potrebno ustanoviti je li se prema apelantu postupalo drukčije nego prema drugima u istim ili sličnim situacijama. Svako različito postupanje se ima smatrati diskriminacijskim ako nema razumno i objektivno opravdanje, tj. ako ne stremi legitimnom cilju ili ako nema razumnog odnosa proporcionalnosti između uporabljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti (vidi odluke u predmetima *Doma za ljudska prava br. CH/97/67, Zahirović*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 10. siječnja 1999, točka 120, odluke siječanj-srpanj 1999; *CH/9750, Rajić*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 3. travnja 2000, točka 53, odluke siječanj-srpanj 2000; *CH/98/1309* i drugi, *Kajtaž i drugi*; Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 4. rujna 2001, točka 154).

35. Ustavni sud primjećuje da apelant nije dostavio nikakve argumente na kojima temelji svoje navode o diskriminaciji. Imajući u vidu zaključak do kojeg je Ustavni sud došao glede navodne povrede čl. 6. i 8. Europske konvencije, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nije bilo povrede članka 14. u svezi čl. 6. i 8. Europske konvencije, kao ni povrede članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine.

VIII. Zaključak

36. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

37. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **U 120/03**, rješavajući apelaciju **“Bobar osiguranje” a.d.** Bijeljina, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Gazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici održanoj 23. srpnja 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neutemeljena apelacija **“Bobar osiguranje” a.d. Bijeljina**, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-12/01 od 22. veljače 2002. godine.

Odluku objaviti u **“Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”**, **“Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine”** i **“Službenom glasniku Republike Srpske”**.

Obrazloženje

I. Uvod

1. **“Bobar osiguranje” a.d.** (u daljnjem tekstu: apelant) iz Bijeljine je podnio, 8. srpnja 2002. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-12/01 od 22. veljače

2002. godine. Budući uz apelaciju nije bila priložena presuda protiv koje je apelacija podnesena, od apelanta je 21. siječnja 2004. godine zatražena dopuna apelacije. Apelant je apelaciju dopunio 23. veljače 2004. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, od sudionika u postupku Vrhovnog suda Republike Srpske i D. V iz Brčkog je zatraženo, 21. siječnja 2004. godine, da dostave odgovore na apelaciju u roku od 15 dana.

3. Vrhovni je sud Republike Srpske odgovor na apelaciju dostavio 6. travnja 2004. godine, dok D. V odgovor nije dostavio.

4. Na temelju članka 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Vrhovnog suda Republike Srpske je, 28. travnja 2004. godine, dostavljen apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanta i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Presudom Osnovnog suda u Bijeljini broj P-316/98 od 9. rujna 1999. godine koja je potvrđena Presudom Okružnog suda u Bijeljini broj Gž-683/99 od 15. ožujka 2000. godine, obavezan je apelant da tužitelju D. V. isplati, na ime naknade štete, iznos od 4.324,27 KM zajedno sa pripadajućom kamatom od dana podnošenja tužbe do isplate, kao i da naknadi troškove parničnog postupka u iznosu od 850 KM.

7. Vrhovni je sud Republike Srpske Presudom broj Rev-12/01 od 22. veljače 2002. godine odbio kao neutemeljenu apelantovu reviziju, izjavljenu protiv Presude Okružnog suda u Bijeljini broj Gž-683/99 od 15. ožujka 2000. godine. U obrazloženju ove presude se navodi daje, kao posljedica prometne nezgode koju je 28. listopada 1997. godine prouzročio apelantov osiguranik, nastala šteta u iznosu od 6.577 KM, koju su pretrpjeli tužitelj D. V. i treći učesnik u nezgodi, Č. L. Neprijeporna je činjenica da je apelant izvansudskom nagodbom isplatio tužitelju, 14. ožujka 1998. godine, iznos od 7.434 dinara, a Č. L., 25. svibnja 1998. godine, iznos od 2.566 dinara, odnosno ukupno obojici iznos od 10.000 dinara. Apelant smatra daje isplatom iznosa od 10.000 dinara u cijelosti iscrpljena tada važeća ugovorena suma osiguranja, koja se morala ugovoriti sukladno Odluci Vlade Republike Srpske o određivanju najnižih osiguranih iznosa na koje se mora ugovoriti osiguranje auto-odgovornosti za štete pričinjene trećim osobama ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 15/94), koja je za autobuse i teretna vozila iznosila 20.000 dinara, a za ostala motorna vozila 10.000 dinara. Vlada Republike Srpske je kasnije donijela novu odluku o određivanju najnižih osiguranih suma na koje se mora ugovoriti osiguranje auto-odgovornosti za štete pričinjene trećim osobama ("Službeni glasnik Republike

Srpske”, broj 23/98), prema kojoj limit osiguranja iznosi za autobuse i teretna vozila 20.000 DM, a za ostala motorna vozila 10.000 DM. U vrijeme donošenja prve odluke Vlade Republike Srpske iz 1994. godine, paritet dinara i DM bio je 1:1, a u vrijeme štetnog događaja 1:3,3. Kako tumači Vrhovni sud Republike Srpske u obrazloženju pobijane presude, ratio odluka je bio u tomu da se održi stvarna vrijednost osiguranih suma na istoj razini za sve to razdoblje. Ovo je nametalo obvezu organizacijama za osiguranje (ovdje apelanta) da održe vrijednost osigurane sume, tako što bi, do uvođenja KM kao sredstva plaćanja, tu sumu ugovarale u dinarskoj protuvrijednosti iznosa od 20.000 DM za autobuse i teretna vozila, odnosno 10.000 DM za ostala motorna vozila. U konkretnom slučaju to znači daje osiguranik, koji je prouzročio štetni događaj, morao ugovoriti sa apelantom sumu osiguranja u iznosu od 10.000 DM. U vrijeme kada je apelant tužitelju izvansudskim poravnanjem isplatio sumu od 7.434 dinara odnos između dinara i DM je bio 1:3,3, pa proizlazi daje tužitelju isplaćen iznos od 2.252 DM, odnosno sada KM, a u vrijeme kada je Č. L. isplaćen iznos od 2.566 dinara, odnos između dinara i DM je bio 1:6, pa proizlazi da mu je isplaćen iznos od 428 DM, odnosno sada KM, što ukupno obojici iznosi 2.680 KM. Kako je tužitelj pretrpio štetu u iznosu od 6.577 KM, proizlazi daje ukupno isplaćeni iznos od 2.680 KM ispod propisanog limita. Vrhovni sud zaključuje da su nižestupanjski sudovi pravilno postupili kada su ukupno utvrđeni iznos štete umanjili za već isplaćeni iznos tužitelju od 2.252 KM i apelanta obvezali da tužitelju naknadi preostali iznos od 4.324,27 KM sa pripadajućom kamatom i troškovima spora.

IV. Relevantni propisi

8. U **Zakonu o obligacijskim odnosima** (“Službeni list SFRJ, br. 29/78,39/85, 57/89 i “Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 17/93, 3/96 i 39/03) relevantne odredbe glase:

“Članak 15.

U zasnivanju dvostranih ugovora sudionici polaze od načela jednake vrijednosti uzajamnih davanja.

Zakonom se određuje u kojim slučajevima narušavanje toga načela povlači pravne posljedice.

Članak 940.

U slučaju osiguranja od odgovornosti osiguravatelj odgovara za štetu nastalu osiguranim slučajem samo ako treća oštećena osoba zahtijeva njenu naknadu.

Osiguravatelj snosi, u granicama svote osiguranja, troškove spora o osiguranikovoj odgovornosti.

Članak 941.

U slučaju osiguranja od odgovornosti oštećena osoba može zahtijevati neposredno od osiguravatelja naknadu štete koju je pretrpjelo događajem za koji odgovara osiguranik, ali najviše do iznosa osiguravateljeve obveze.

[...]

9. U **Zakonu o osnovama sustava osiguranja imovine i osoba** ("Službene novine SFRJ", br. 17/90, 82/90, 18/91 i "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 21/92) relevantne odredbe glase:

“Članak 93.

Najniže osigurane sume na koje se mora ugovoriti osiguranje od auto-odgovornosti određuje Savezno izvršno vijeće.

Obveza organizacije za osiguranje na naknadu štete po temelju osiguranja auto-odgovornosti ne može biti veća od iznosa koje utvrđuje Savezno izvršno vijeće, ako ugovorom o osiguranju nije predviđen veći iznos.

10. U **Odluci o određivanju najnižih osiguranih iznosa na koje se mora ugovoriti osiguranje auto-odgovornosti za štete pričinjene trećim osobama** ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 15/94) relevantna odredba glasi:

“Članak 1.

Najniži osigurani iznosi na koje je vlasnik, odnosno korisnik motornog i priključnog vozila dužan, sukladno članku 90. Zakona o osnovama sustava osiguranja imovine i osoba zaključiti ugovor o osiguranju auto-odgovornosti za štetu pričinjenu trećim osobama, iznose, po jednom štetnom događaju:

- 1. 20.000 dinara za autobuse i teretna vozila,*
- 2. 10.000 dinara za ostala motorna vozila. "*

11. U **Odluci o određivanju najnižih osiguranih suma na koje se mora ugovoriti osiguranje auto-odgovornosti za štete pričinjene trećim osobama** ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 23/98) relevantna odredba glasi:

“Članak 1.

Najniže osigurane sume na koje je vlasnik, odnosno korisnik motornog i priključnog vozila dužan, sukladno članku 90. Zakona o osnovama sustava osiguranja imovine i osoba zaključiti ugovor o osiguranju auto-odgovornosti za štetu pričinjenu trećim osobama, iznose, po jednom štetnom događaju:

- 1. 20.000 DM ako štetu pričine autobus i teretno vozilo,*
- 2. 10.000 DM ako štetu pričine ostala motorna vozila. "*

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

12. Prema navodima apelanta, sva su osiguravajuća društva dužna, prema ugovoru o osiguranju za slučaj nastanka osiguranog slučaja, isplatiti stvarnu štetu, ali ne veću od osigurane sume. Prema tome, oštećeni pravo na naknadu štete od osiguravatelja može ostvariti samo do visine osigurane sume osiguranja, na koju se morao osigurati od

odgovornosti za štete pričinjene motornim vozilom trećim osobama. U konkretnom slučaju, visina osigurane sume osiguranja je iznosila 10.000 dinara i apelant ju je u cijelosti isplatio izvansudskom nagodbom.

13. Apelant smatra daje pobijana presuda Vrhovnog suda Republike Srpske nepravilna i nezakonita, jer je ovaj sud prekoračio svoje ovlasti u tumačenju zakona i, oprečno važećoj odluci Vlade Republike Srpske, utvrdio veći opseg odgovornosti nego što je određen ugovorom o osiguranju, te su mu time prekršena prava na pravično suđenje i na imovinu zaštićena člankom II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno člankom 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

b) Odgovor na apelaciju

14. U odgovoru na apelaciju Vrhovni sud Republike Srpske navodi kako u cijelosti ostaje kod pravnog shvaćanja danog u pobijanoj presudi, te da ovom presudom nisu prekršena apelantova ljudska prava i temeljne slobode.

VI. Dopustivost

15. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

16. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

17. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rcv-12/01 od 22. veljače 2002. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Dalje, pobijanu je presudu apelant primio 10. svibnja 2002. godine, a apelaciju je podnio 8. srpnja 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

18. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

19. Apelant pobija navedenu presudu tvrdeći da su tom presudom povrijeđena njegova prava na pravično suđenje i imovinu iz članka II/3.(c) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine

i članka 6. stavak 1. Europske konvencije i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Pravo na pravično suđenje

Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke ”.

20. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”.

21. Ustavni sud zaključuje da se postupak u konkretnom slučaju odnosi na utvrđivanje građanskih prava i obveza apelanta, te je članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjiv na konkretni slučaj. Prema tomu, Ustavni sud mora preispitati je li spor pred sudom bio pravičan onako kako to zahtijeva članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

22. Apelantov se priziv, poglavito, odnosi na nepravilno tumačenje zakona i pogrešnu primjenu materijalnog zakona suda u sudskom postupku.

23. Ustavni sud napominje da nije mjerodavan vršiti provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su nižestupanjski sudovi protumačili pozitivno-pravne propise, osim ukoliko odluke nižih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovitog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kad je primjena pozitivno-pravnih propisa bila očito proizvoljna, kad je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 29/02 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 31/03).

24. Pravičnost postupka se ocjenjuje na temelju postupka kao cjeline (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španjolske*, od 6. prosinca 1988. godine, serija A, broj 146, stavak 68. i Odluku Ustavnog suda, broj U 63/01 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 38/03).

25. Ustavni sud zaključuje da se u konkretnom slučaju način na koji je sud tumačio pozitivno-pravne propise ne može smatrati proizvoljnim i ne predstavlja kršenje ustavnih prava apelanta. U odluci su navedeni svi potrebni razlozi i dano detaljno obrazloženje.

Također ne postoje drugi elementi koji bi ukazivali da je postupak bio nepravičan. Uzimajući u obzir dojam koji ostavlja postupak kao cjelina, Ustavni sud zaključuje da u konkretnom predmetu nije došlo do povrede članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravo na imovinu

26. U svjetlu zaključka Ustavnog suda glede navodne povrede članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni sud zaključuje da nije nužno posebice razmatrati dio apelacije koji se odnosi na navodnu povredu članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

VIII. Zaključak

27. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

28. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **U 160/03**, rješavajući apelaciju **D. R.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Gazim Sadiković, prof, dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici održanoj 23. srpnja 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Usvaja se apelacija D. P. iz Banjaluke podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-11/02 od 2. srpnja 2003. godine.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukida se Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-11/02 od 2. srpnja 2003. godine.

Nalaže se Vrhovnom sudu Republike Srpske da po žurnom postupku donese novu odluku, sukladno članku II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Vrhovnom sudu Republike Srpske da, u roku od šest mjeseci od dostave ove odluke, izvijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama, sukladno članku 75. stavak 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. D. R (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banjaluke je podnio, 23. kolovoza 2003. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-I 1/02 od 2. srpnja 2003. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud 23. siječnja 2004. godine od Vrhovnog suda Republike Srpske i 5. ožujka 2004. godine od Ministarstva za urbanizam, stambeno-komunalne djelatnosti, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, zatražio da dostave odgovore na apelaciju.

3. Ustavni je sud primio odgovor od Vrhovnog suda Republike Srpske 25. ožujka 2004. godine. Ministarstvo za urbanizam, stambeno-komunalne djelatnosti, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske nije dostavilo odgovor na apelaciju.

4. Na temelju članka 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, primljeni odgovor na apelaciju je, 30. travnja 2004. godine, dostavljen apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanta i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelant je kao član obiteljskog kućanstva stanovao sa nositeljima stanarskog prava M. i G. T, svojim djedom i bakom, u dvosobnom stanu u Banjaluci u ul. Anđe Knežević broj 7 (ranije ul. Omladinska), koji je nastavio nesmetano koristiti i nakon njihove smrti, djeda 1994. godine i bake 1997. godine.

7. Apelant se 19. veljače 1997. godine obratio Općinskom tajništvu za prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove Grada Banjaluka sa zahtjevom za utvrđivanje prijenosa stanarskog prava sa njegovog djeda M. T., nositelja stanarskog prava na prijepornom stanu.

8. Rješenjem Općinskog tajništva za prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove Grada Banjaluka, broj 11-372 od 4. ožujka 1998. godine, utvrđeno je daje apelant kao član obiteljskog kućanstva iza smrti M. T, svoga djeda, stekao po zakonu položaj nositelja stanarskog prava na dvosobnom stanu u državnom vlasništvu u Banjaluci, u ul. Anđe Knežević br. 7/TV Apelant se obratio Odjeljenju za stambeno-komunalne poslove Grada Banjaluka sa zahtjevom za donošenje rješenja koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana.

9. Rješenjem Odjeljenja za stambeno-komunalne poslove Grada Banjaluka, broj 05-372-635/2000 od 19. srpnja 2001. godine, apelantov zahtjev za donošenjem rješenja koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana je odbijen zato što se unuk nije smatrao članom obiteljskog kućanstva prema tada važećim propisima.

10. Apelant je na rješenje Odjeljenja za stambeno-komunalne poslove Grada Banjaluka, broj 05-372-635/2000 od 19. srpnja 2001. godine, izjavio priziv Ministarstvu za urbanizam, stambeno-komunalne djelatnosti, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, koje je Rješenjem broj 01-372-830/2001 od 17. listopada 2001. godine odbilo apelantov priziv.

11. Apelant je protiv Rješenja Ministarstva za urbanizam, stambeno-komunalne djelatnosti, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske broj 01-372-830/2001 od 17. listopada 2001. godine, pokrenuo upravni spor kod Vrhovnog suda Republike Srpske. Vrhovni je sud Republike Srpske Presudom broj U-11/02 od 2. srpnja 2003. godine, odbio je apelantovu tužbu kao neutemeljenu.

IV. Relevantni propisi

12. **Prema Zakonu o stambenim odnosima** ("Službeni list SRBiH", br. 13/74,23/76, 34/83, 12/87 i 36/89) korisnikom se stana, u smislu ovog zakona, smatraju nositelj stanarskog prava i članovi njegovog obiteljskog kućanstva koji zajedno sa njim trajno žive i stanuju, kao i osobe koje su prestale biti članovi tog kućanstva, a ostale su u istom stanu (članak 6. stavak 1); članovima obiteljskog kućanstva nositelja stanarskog prava smatraju se, između ostalih, i unuci nositelja stanarskog prava (članak 6. stavak 2); korisnici stana, zajedno sa nositeljem stanarskog prava, imaju pravo trajno i neometano koristiti taj stan, pod uvjetima propisanim zakonom, a članovi obiteljskog kućanstva nositelja stanarskog prava imaju to pravo i nakon smrti nositelja stanarskog prava, kao i kada nositelj stanarskog prava iz drugih razloga prestane koristiti taj stan (članak 21. st. 1. i 2); kad nositelj stanarskog prava umre ili iz drugih razloga trajno prestane koristiti stan, a članovi njegovog obiteljskog kućanstva nastave s korištenjem stana, ukoliko u stanu nije ostao bračni drug kao nositelj stanarskog prava, članovi obiteljskog kućanstva će sporazumno između sebe odrediti jednu osobu za nositelja stanarskog prava i o tomu izvijestiti davatelja stana (članak 22. stavak 1); ako članovi obiteljskog kućanstva u određenom roku ne postignu sporazum, a ni nadležni sud u izvanparničnom postupku na zahtjev

Članova obiteljskog kućanstva ili davatelja stana ne odredi nositelja stanarskog prava, a davatelj stana smatra da nijedna od osoba koje su ostale u stanu poslije smrti nositelja stanarskog prava ili je nositelj iz određenih razloga trajno prestao koristiti stan, može tražiti od stambenog organa iseljenje osoba koje su ostale u stanu, a prilikom prinudnog iseljenja u ovakvom slučaju ne osigurava se nužni smještaj (članak 20. st. 2, 3. i 4).

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 19/93 i 22/93) - člankom 2. kojim je izmijenjen članak 6. stavak 2. Zakona o stambenim odnosima, iz kruga osoba koje se smatraju članovima obiteljskog kućanstva izostavljeni su unuci nositelja stanarskog prava.

Odluka Visokog predstavnika ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 31/99) - Odlukom Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu donesen je Zakon o ukidanju članaka u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima. Prema članku 1. Odluke, čl. 2,3, 6, 7. i 8. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima se brišu. Prema članku 2. Odluke novi Zakon stupa na snagu 28. listopada 1999. godine.

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

13. Apelant pobija Presudu Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-I 1/02 od 2. srpnja 2003. godine jer smatra daje tom presudom i ranijim rješenjima povrijeđeno njegovo pravo na poštivanje doma i pravo na mirno uživanje imovine iz članka II/3.(f) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

14. Apelant predlaže da Ustavni sud apelaciju usvoji, ukine pobijanu presudu Vrhovnog suda Republike Srpske i donese odluku o meritumu.

b) Odgovor na apelaciju

15. Vrhovni sud Republike Srpske, u svom odgovoru na navode iz apelacije, ističe da apelant nikad nije imao konstituiran status nositelja stanarskog prava, niti je u vrijeme smrti svog djeda, 29. studenoga 1994. i bake 1. veljače 1997. godine, imao pravnu poziciju člana obiteljskog kućanstva nositelja stanarskog prava. Dalje, ističe da u cijelosti ostaje kod razloga danih u obrazloženju pobijane presude i smatra da pobijanom presudom nisu povrijeđena bilo koja prava iz Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije, te njezinih protokola kao sastavnog dijela Ustava.

VI. Dopustivost

16. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. Sukladno članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

18. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-11/02 od 2. srpnja 2003. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Dalje, apelacija je podnesena 23. kolovoza 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

Imajući u vidu odredbe Članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

19. Prema članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud ima prizivnu nadležnost u pitanjima iz Ustava koja proizlaze iz presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini. Prizivna je nadležnost Ustavnog suda ograničena na ocjenu ustavnih pitanja i Sud, općenito, nije mjerodavan ispitivati jesu li redoviti sudovi pravilno primijenili zakone i utvrdili činjenice. To, u konkretnom predmetu, znači da Ustavni sud treba ocijeniti krši li odluka koja se tiče stanarskog prava nad prijepornim stanom Ustav Bosne i Hercegovine i članak 8. Europske konvencije, te članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

20. Apelant navodi daje Vrhovni sud Republike Srpske, Presudom broj U-1 1/02 od 2. srpnja 2003. godine, odbio njegov tužbeni zahtjev u predmetu donošenja rješenja koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana (prenošenje stanarskog prava sa umrle bake na njega). Navodi daje sud zanemario činjenicu daje on bio član obiteljskog kućanstva nositelja stanarskog prava u vrijeme kada je donesena zakonska odredba koja je isključivala unuke iz tog kruga, daje Zakon o izmjenama i dopuna Zakona o stambenim odnosima, kojim su iz kruga osoba koje se smatraju članovima obiteljskog kućanstva izostavljeni unuci nositelja stanarskog prava iako su živjeli u zajedničkom kućanstvu, donesen u ratu. Ovakvim tvrdnjama apelant ukazuje na povrede njegovog prava na poštivanje doma iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije.

21. Ustavni sud, prije svega, mora ispitati je li, Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-11/02 od 2. srpnja 2003. godine, došlo do povrede apelantovog ustavnog prava na poštivanje doma zagaraniranog člankom H/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 8. Europske konvencije.

Pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije

Apelant se poziva na članak II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 8. Europske konvencije.

Članak II/3.(f) glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(j) Pravo na privatni i obiteljski život, dom i dopisivanje“.

Članak 8. Europske konvencije glasi:

“1. Svako ima pravo na štovanje svog privatnog i obiteljskog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava, osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, gospodarske dobrobiti zemlje, sprječavanje nereda ili sprječavanja zločina, zaštite zdravlja i morala ili zaštite prava i sloboda drugih. ”

22. Ustavni se sud poziva na činjenicu daje bitna svrha članka 8. Europske konvencije zaštita pojedinaca od arbitrarnih miješanja vlasti sa njihovim pravima garantiranim člankom 8. Europske konvencije (Europski sud za ljudska prava *Kroon protiv Nizozemske*, presuda od 27. listopada 1994. godine, serija A, broj 297-c, stavak 31).

Prema sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava termin “dom” obuhvaća kako iznajmljen tako i dom u privatnom vlasništvu (vidi presudu Europskog suda za ljudska prava, *Gillow protiv Velike Britanije*, od 24. studenoga 1986. godine, serija A, br. 109, stavak 46.f). Sukladno ovoj interpretaciji, Ustavni sud je proširio domenu članka 8. Europske konvencije na stanove u kojima se stanuje na temelju postojećeg stanarskog prava (vidi Odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U 8/99 od 11. svibnja 1999. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 24/99).

23. Sto se tiče utvrđivanja činjenica u cilju zaključivanja radi li se ovdje o povredi prema članku 8. Europske konvencije, mora se prvo utvrditi jesu li prostorije o kojima je riječ predstavljale apelantov “dom” sukladno značenju stavka 1. članka 8. Europske konvencije i odnose li se mjere, na koje se apelant poziva, na “miješanje” u smislu poštivanja tog “doma”.

24. Da bi miješanje bilo opravdano, mora biti “sukladno zakonu”. Ovaj se uvjet zakonitosti, sukladno značenju termina Europske konvencije, sastoji od više elemenata: a) miješanje mora biti utemeljeno domaćim ili međunarodnim zakonom; b) zakon o kojemu je riječ mora biti primjereno dostupan, tako da jedan pojedinac bude primjereno upućen na okolnosti zakona koje se mogu primijeniti na dati predmet, i c) zakon također mora biti formuliran sa odgovarajućom točnošću i zornošću da bi se pojedincu dopustilo da prema njemu prilagodi svoje postupke (Europski sud za ljudska prava, *Sanday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 26. travnja 1979. godine, serija A, broj 30, stavak 49).

Čak ako se i ispostavi daje to miješanje sukladno zakonu, i tada može predstavljati povredu članka 8. Europske konvencije, ako se smatra da nije “nužno” postići jedan od zakonitih ciljeva iz stavka 2. članka 8. Europske konvencije. “Nužno” u ovom kontekstu znači da miješanje odgovora “pritiscima društvenih potreba” i da postoji razumna relacija proporcionalnosti između miješanja i zakonitog cilja kojem se teži (Europski sud za ljudska prava, *Niemietz protiv Njemačke*, presuda od 16. prosinca 1992. godine, serija A, broj 251).

25. Što se tiče pitanja može li se stan o kojemu je riječ smatrati kao apelantov “dom”, što je svrha članka 8. Europske konvencije, Ustavni sud zapaža da je apelant živio u obiteljskom kućanstvu sa djedom i bakom od rođenja, te da je poslije njihove smrti nastavio koristiti stan, što je neprijeporno utvrđeno i u postupcima pred upravnim organima (rješenje Općinskog tajništva za prostorno uređenje i stambeno-komunalne poslove Grada Banjaluka, broj 11-372 od 4. ožujka 1998. godine, rješenje Odjeljenja za stambeno-komunalne poslove Grada Banjaluka broj 05-372-635/2000 od 19. srpnja 2001. godine i rješenje Ministarstva za urbanizam, stambeno-komunalne djelatnosti, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske broj 01-372-830/2001 od 17. listopada 2001. godine).

26. Vrhovni je sud Republike Srpske u upravnom sporu o apelantovoj tužbi protiv Ministarstva za urbanizam, stambeno-komunalne djelatnosti, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, u predmetu donošenja rješenja koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana, donio Presudu broj U-11/02 od 2. srpnja 2003. godine kojom je odbio apelantovu tužbu kao neutemeljenu.

27. Vrhovni sud Republike Srpske svoju odluku temelji na odredbama članka 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima kojim je, između ostalog, sužen krug osoba mogućih članova obiteljskog kućanstva pa su eliminirani unuci iz tog kruga, a u obrazloženju pobijane presude navodi daje, saslušanjem svjedoka i uvidom u uvjerenje Ministarstva unutarnjih poslova Republike Srpske Centar javne sigurnosti Banjaluka, ustvrdio daje postojala zajednica života između apelanta i njegovog djeda i bake, koji su bili nositelji stanarskog prava na predmetnom stanu.

28. Vrhovni sud Republike Srpske ne pobija daje odredba članka 2. Zakona o izmjenama i dopunama zakona o stambenim odnosima citiranog zakona brisana odredbom članka 1. Zakona o ukidanju članaka u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima, koji je stupio na snagu 28. listopada 1999. godine, tj. poslije smrti nositelja stanarskog prava. Naime, ovaj sud svoj pravni stav temelji na činjenici da ovaj zakon nema odredbi o povratnom djelovanju, pa bi drukčija odluka bila oprečna odredbama članka 110. stavak 1. Ustava Republike Srpske, zbog čega smatra daje navedeni zakon irelevantan u ovoj predmetnoj stvari.

29. Glede činjenica u konkretnom slučaju, Ustavni sud zapaža daje apelantova baka bila nositeljem stanarskog prava sve do smrti, 1. veljače 1997. godine, i daje apelant sa svojom obitelji živio u tom stanu i nastavio koristiti predmetni stan sve dok nije donesen Zaključak broj 05-372-267 od 26. ožujka 2002. godine o dozvoli administrativnog izvršenja Rješenja Odjeljenja za stambeno-komunalne poslove Gradske uprave Banjaluka broj 05-372-267 od 26. ožujka 2002. godine, kojim je apelantu naloženo da najkasnije do 8. travnja 2002. godine preda mirnim putem stan tražitelju izvršenja, Ministarstvu unutarnjih poslova Republike Srpske Centar javne sigurnosti Banjaluka.

30. Ustavni sud nalazi daje postupak prijenosa stanarskog prava, koje je apelant tražio, pravomoćno okončan nakon što je došlo da izmjena i dopuna prijepornog članka Zakona o stambenim odnosima Republike Srpske, prema kojem su unuci nositelja stanarskog prava ponovno uključeni u krug članova obiteljskog kućanstva nositelja stanarskog prava, 1 da je Visoki predstavnik svojom Odlukom stavio izvan snage odredbe Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima iz ratnog razdoblja kojim su iz kruga osoba koje se smatraju članovima obiteljskog kućanstva izostavljeni unuci nositelja stanarskog prava i odlučio o uspostavljanju pravne norme iz 1991. godine. Ustavni sud smatra da bi drukčije tumačenje i primjena izmijenjenog članka 6. stavak 2. Zakona o stambenim odnosima bilo nepravilno i ne bi vodilo zakonitom cilju i imalo bi za posljedicu stavljanje apelanta, kao člana obiteljskog kućanstva, u nejednakopravan položaj glede ostvarivanja prava na stan.

31. Ustavni sud zaključuje daje Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-11/02 od 2. srpnja 2003. godine apelantu uskraćena mogućnost korištenja prijepornog stana, koji nedvojbeno predstavlja njegov dom i zaključuje da u konkretnom slučaju miješanje u apelantovo pravo na poštivanje doma nije bilo sukladno zakonu u smislu stavka 2. članka 8. Europske konvencije i da nije bilo opravdano.

Prema tomu, presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-11/02 od 2. srpnja 2003. godine je prekršila apelantovo pravo na poštivanje doma iz članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije.

**Pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine
i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju**

32. U svjetlu zaključka glede povrede članka II/3.(f) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 8. Europske konvencije, Ustavni sud smatra da nije nužno posebice razmatrati navodnu povredu članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

VIII. Zaključak

33. Polazeći od navedenog, a na temelju članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

34. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 219/03**, rješavajući apelaciju **Č. D.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici održanoj 23. srpnja 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Usvaja se apelacija Č. D. Utvrđuje se povreda članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Ukidaju se:

- Rješenje Okružnog suda u Srpskom Sarajevu broj Gž-16/03 od 20. ožujka 2003. godine;
- Rješenje Osnovnog suda u Srpskom Sarajevu broj P-124/02 od 23. listopada 2002. godine. Predmet se vraća Osnovnom sudu u Srpskom Sarajevu, koji je dužan po žurnom postupku donijeti novu odluku sukladno članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Osnovnom sudu u Srpskom Sarajevu da, u roku od 90 dana od dana dostave ove odluke, izvršiti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama, sukladno članku 75. stavak 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Č. D. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Srpskog Sarajeva, kojeg zastupa punomoćnik B. J., odvjetnik iz Srpskog Sarajeva, podnio je 28. srpnja 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Okružnog suda u Srpskom Sarajevu (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj Gž-16/03 od 20. ožujka 2003. godine i Rješenja Osnovnog suda u Srpskom Sarajevu (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj P-124/02 od 23. listopada 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Okružnog suda i ZDP “Elektro-Sarajevo” p.o., kao sudionika u postupku, zatraženo je 21. i 26. siječnja 2004. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Odgovor na apelaciju Okružni sud je dostavio 4. ožujka 2004. godine, dok ZDP “Elektro-Sarajevo” p.o. nije dostavio svoj odgovor.

4. Na temelju članka 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Okružnog suda je, 6. svibnja 2004. godine, dostavljen apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelant je protiv ZDP “Elektro-Sarajevo” p.o. iz Srpskog Sarajeva, kao tuženog, podnio tužbu Osnovnom sudu, kojom je tražio da Sud utvrdi daje tuženom prestalo pravo da zahtijeva od apelanta, prinudnim putem, naplatu potraživanja u iznosu od 536,89 KM sa pripadajućom kamatom za isporučenu električnu energiju, jer je nastupila zastarjelost potraživanja. Ujedno, apelant je istom tužbom tražio da se tuženi obveže da ne smije isključiti isporuku električne energije i da se uzdrži od takvih radnji radi naplate tog zastarjelog potraživanja.

7. Postupajući prema navedenoj tužbi, Osnovni je sud donio Presudu broj P-186/01 od 26. prosinca 2001. godine, kojom je usvojio apelantov tužbeni zahtjev. Odlučujući o

prizivu tuženog, Okružni je sud donio Rješenje broj Gž-180/02 od 7. lipnja 2002. godine, kojim je uvažio priziv, ukinuo prvostupanjsku presudu i predmet vratio na ponovni postupak.

8. U ponovnom postupku Osnovni je sud donio Rješenje broj P-124/02 od 23. listopada 2002. godine i njime je apelantovu tužbu odbacio kao nedopuštenu. Obrazlažući ovu odluku, Osnovni je sud naveo da apelant navedenim tužbenim zahtjevom nije tražio utvrđivanje postojećeg odnosa, nego konstituiranje novog. Naime, prema stajalištu tog suda, u konkretnoj se stvari ne radi o tužbi za utvrđivanje, obzirom daje apelant tražio utvrđivanje prestanka prava, odnosno zastare potraživanja, radi čega takav tužbeni zahtjev, kako navodi Osnovni sud, ne ispunjava uvjete za podnošenje tužbe za utvrđivanje iz članka 187. tadašnjeg Zakona o parničnom postupku (u daljnjem tekstu: ZPP).

9. Protiv navedenog je prvostupanjskog rješenja apelant podnio priziv Okružnom sudu, na koji je Okružni sud donio Rješenje broj Gž-16/03 od 20. ožujka 2003. godine. Ovim je rješenjem drugostupanjski sud apelantov priziv odbio kao neutemeljen i potvrdio prvostupanjsko rješenje. U razlozima za ovakvu odluku Okružni sud navodi daje apelant tužbom tražio utvrđivanje postojanja činjenice daje njegov dug zastario i da se ne radi o utvrđivanju postojanja ili nepostojanja nekog prava ili pravnog odnosa. Radi toga, prema shvaćanju tog suda, kako nije dopušteno utvrđivanje postojanja ili nepostojanja činjenice nastupanja zastare potraživanja, nije dopušteno podnošenje ovakve tužbe.

IV. Relevantni propisi

10. **Zakon o parničnom postupku** ("Službeni list SFRJ", br. 4/77,36/77,36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91, te "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 17/93, 14/94 i 32/94).

Članak 187. st. 1. i 2., u relevantnom dijelu, glasi:

"Tužitelj može u tužbi tražiti da sud samo utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa, ili istinitost, odnosno neistinitost neke isprave.

Ovakva tužba može se podići [...] kad tužitelj ima pravni interes da sud utvrdi postojanje, odnosno nepostojanje nekog prava ili pravnog odnosa, [...] ili kad tužitelj ima neki drugi pravni interes za podizanje ovakve tužbe".

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. U svojoj apelaciji Ustavnom sudu apelant pobija rješenja Okružnog i Osnovnog suda, navodeći daje njima povrijeđeno njegovo pravo na pravičan postupak iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija).

Apelant, naime, smatra daje postavljeni tužbeni zahtjev sukladan uvjetima iz članka 187. ZPP-a, jer je apelant tražio da se utvrdi nepostojanje prava tuženog da zahtijeva prinudnim putem naplatu zastarjelog potraživanja. Da bi se utvrdio prestanak tog prava nužno je utvrditi daje istekao rok zastare, što ne znači daje traženo utvrđivanje postojanja činjenice zastarjelosti potraživanja. Prema apelantovom mišljenju, odlukom sudova da se odbaci tužba apelantu je uskraćeno “pravo na sud” i pravo na “pristup sudu” kod odlučivanja o njegovom građanskom pravu. “Pravo na pravično suđenje”, navodi apelant, nije ispoštovano jer sud uopće nije dao apelantu priliku da se pred sudom raspravlja o meritumu spora. Konačno, apelant predlaže da Ustavni sud ukine pobijane odluke i predmet vrati na ponovni postupak i odluku.

b) Odgovor na apelaciju

12. Okružni sud u odgovoru na apelaciju navodi daje apelant u konkretnom slučaju tražio utvrđivanje činjenice zastarjelosti potraživanja tuženog, što kod tužbe za utvrđivanje nije dopušteno. U suštini, odgovor na apelaciju sadrži razloge koji su dati u obrazloženju njegove pobijane odluke.

VI. Dopustivost

13. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

14. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

15. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Rješenje Okružnog suda broj Gž-16/03 od 20. ožujka 2003. godine, protiv kojeg nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Dalje, pobijano je rješenje apelant primio 12. lipnja 2003. godine, a apelacija je podnesena 28. srpnja 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

16. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

17. Apelant pobija navedena rješenja tvrdeći da su tim rješenjima povrijeđena njegova prava iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije koja u materijalno-pravnom smislu odgovaraju članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine.

Pravo na pravično suđenje

Članak II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(ej Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke”.

18. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.

[...].“

19. U konkretnom slučaju, Ustavni sud konstatira da je predmet postupka pred Okružnim i Osnovnim sudom apelantov zahtjev da se utvrdi nepostojanje prava tužene da izvrši naplatu njegovog duga na prinudan način, zbog nastupanja zastarjelosti tog potraživanja. Dakle, apelantov zahtjev je usmjeren na to da navedeni sudovi na meritoran način, razmatrajući činjenična i pravna pitanja ovog slučaja, odluče o njegovom građanskom pravu, odnosno obvezi. Navedeni su sudovi, ipak, smatrajući da ne postoje uvjeti propisani člankom 187. ZPP-a, odlučili da meritorno ne razmotre i ne odluče o apelantovom zahtjevu, pa su njegovu tužbu odbacili, smatrajući da takav zahtjev, *de facto* i *de iure*, ne može uživati sudsku zaštitu.

20. Iz svega navedenog postavlja se pitanje ima li opravdanja u predmetnom slučaju, imajući u vidu posebne okolnosti glede ograničenja iz članka 187. ZPP-a, da navedeni sudovi odustanu od meritornog odlučivanja o apelantovom zahtjevu odbacujući njegovu tužbu.

21. Pravo pristupa sudu, zajamčeno u članku 6. stavak 1. Europske konvencije nije, dakako, apsolutno pravo i ono može biti predmetom ograničenja. Međutim, ta ograničenja ne mogu biti tolikog opsega da “je sama suština prava umanjena” (vidi Europski sud za ljudska prava, *Guerin protiv Francuske*, presuda od 29. srpnja 1998, 1998-V). Dalje, ograničenje neće biti sukladno članku 6. stavak 1. Europske konvencije ako ne služi legitimnom cilju i ako ne postoji razuman odnos ravnomjernosti između uporabljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti (vidi *Bellet protiv Francuske*, presuda od 20. studenoga 1995, serija A, tom 333). Razmatrajući konkretan slučaj u svjetlu prakse

Europskog suda za ljudska prava, Ustavni sud konstatira da su nižestupanjski sudovi suviše restriktivno prišli tumačenju članka 187. ZPP-a i u njemu danim ograničenjima. Takav formalan pristup ograničenjima iz navedene zakonske odredbe u ovom slučaju nema svoj, ne samo legitiman, nego bilo kakav cilj, a rezultirao je apelantovom nemogućnošću da se odluči o njegovom građanskom pravu, odnosno obvezi. Iako je neprijeporno daje apelant imao pravni interes da sud utvrdi nepostojanje prava tuženog i, napokon, svega što iz takve odluke proističe, sudovi su u konkretnoj stvari, prenebregavajući ove činjenice, donošenjem pobijanih odluka eliminirali suštinu apelantovog prava da traži sudsku zaštitu.

22. Dalje, u situacijama gdje postoji bar i dvojba u kvalitetu i opseg ograničenja koja onemogućuju pravo na pristup sudu iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije, bez obzira na njihovo izričito postojanje u domaćem zakonu, Europska konvencija ima prednost u primjeni u odnosu na svaki drugi domaći zakon, jer je inkorporirana u Ustav Bosne i Hercegovine. Stoga, nižestupanjski su sudovi bili u obvezi primjenom standarda sadržanih u članku 6. stavak 1. Europske konvencije razmotriti apelantov zahtjev u meritumu, čak i da postoje "čvršća" ograničenja od onih postojećih iz članka 187. ZPP-a. Naposljetku, mogućnost da se podnese zahtjev i da, potom, o tom zahtjevu ne bude odlučeno ne ispunjava zahtjeve iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije (vidi Dom za ljudska prava, predmet br. CH/98/1309 i ostali, *Kajtas i ostali protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, odluka o prihvatljivosti i meritumu uručena 7. rujna 2001. godine, točka 146).

23. Prema tomu, obzirom na sve okolnosti predmetnog slučaja u cjelini, Ustavni sud konstatira da apelant nije imao praktično, efikasno pravo pristupa sudu čime su pobijanim odlukama Okružnog i Osnovnog suda prekršeni članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

VIII. Zaključak

24. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

25. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, dopredsjednici prof. dr. Čazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, suci Hatidža Hadžiosmanović i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 23. srpnja 2004. godine u predmetu broj AP 291/03, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. točka 9. i članka 59. stavak 2. točka 1. Poslovnika Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), donio

Odluku o dopustivosti

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija A. S. iz Sarajeva podnesena protiv Presude Vrhovnoga suda Federacije Bosne i Hercegovine broj UŽ-406/02 od 19. lipnja 2003. godine zbog toga što je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Obrazloženje

1. A. S. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Sarajeva, koju zastupa F. H., odvjetnik iz Sarajeva, je podnijela 15. listopada 2003. godine apelaciju Ustavnome sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnoga suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj UŽ-406/02 od 19. lipnja 2003. godine.
2. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantičnih navoda i dokumenata predočenih Ustavnome sudu mogu se sumirati na sljedeći način.
3. Apelantica i V. Z. su tijekom 1993. godine zamijenile stanove na kojima su bile nositeljice stanarskih prava. Apelantica je bila nositeljica stanarskoga prava na stanu koji se nalazi u Sarajevu u Ul. Safvet-bega Bašagića br. 90/D1. V Z. je bila nositeljica stanarskoga prava na stanu koji se nalazi u Sarajevu u Ul. zelenih beretki br. 28. Propisi koji su važili tijekom ratnih djelovanja u Bosni i Hercegovini su zabranjivali strankama zaključivanje ugovora o zamjeni stanova na kojima su bili nositelji stanarskog prava. Zbog toga su se stranke obratile Općini Stari Grad, kao vlasniku predmetnih stanova, da donese rješenja kojima bi se, s ciljem zamjene, izvršila dodjela navedenih stanova.

4. Općina je Stari Grad donijela dva rješenja o dodjeli navedenih stanova. Rješenjem broj 05/1-372-39/93 od 6. prosinca 1993. godine V. Z. je dodijeljen na korištenje stan koji se nalazi u Sarajevu u Ul. Safvet-bega Bašagića br. 90/II (raniji nositelj stanarskoga prava na stanuje bila A. S.). Rješenjem broj 05/1-372-392/93 od 6. prosinca 1993. godine je A. 5. dodijeljen na korištenje stan koji se nalazi u Sarajevu u Ul. zelenih beretki br. 28 (raniji nositelj stanarskoga prava na stanuje bila V. Z.).
5. Apelantica i V Z. su se preselile u zamijenjene stanove i nastavile ih koristiti. V. Z. je tijekom rata napustila stan, u koji se uselila nakon izvršene zamjene, te ga ostavila na čuvanje trećoj osobi. Dakle, apelantica i V Z. su se uselile u zamijenjene stanove samo na temelju rješenja Općine Stari Grad Sarajevo.
6. Nakon završetka ratnih djelovanja V Z. se vratila u Sarajevo, međutim, nije mogla ući u posjed zamijenjenog stana, jer je osoba kojoj je stan ostavila na čuvanje odbijala iseliti se iz njega. U međuvremenu, apelantica je uspjela zaključiti ugovor o korištenju stana u koji se uselila nakon zamjene sa V. Z.
7. V. Z. podnosi zahtjev za povrat zamijenjenoga stana (koji se nalazi u Ul. Safvet-bega Bašagića br. 90/11).
8. Nakon provedenoga postupka Uprava za stambena pitanja Kantona Sarajevo (u daljnjem tekstu: Uprava za stambena pitanja) je donijela Rješenje broj 23/1-372-2057/99 od 2. studenoga 2001. godine kojim je potvrdila daje V Z. nositeljica stanarskoga prava na stanu koji se nalazi u Sarajevu u Ul. zelenih beretki br. 28 (radi se o stanu u koji se nakon izvršene zamjene uselila apelantica). Također, istim rješenjem je V. Z. dopušten povrat u navedeni stan, a apelantici je naloženo da se u roku od 15 dana iseli iz stana, uz konstataciju da priziv ne odgađa izvršenje rješenja.
9. Osim toga, Uprava za stambena pitanja je donijela Rješenje broj 23/1-372-3105/98 od 2. studenoga 2001. godine kojim potvrđuje daje apelantica nositeljica stanarskoga prava na stanu koji se nalazi u Sarajevu u Ulici Safvet-bega Bašagića broj 90/II (radi se o stanu na kojem je apelantica prije zamjene bila nositeljica stanarskoga prava). Istim je rješenjem apelantici dopušten povrat u posjed predmetnoga stana.
10. Apelantica je uložila dva priziva na rješenja Uprave za stambene poslove. Priziv od 24. prosinca 2001. godine je apelantica uložila na Rješenje Uprave za stambena pitanja broj 23/1-372-2057/99 od 2. studenoga 2001. godine, a priziv od 28. siječnja 2002. godine je apelantica uložila na Rješenje Uprave za stambena pitanja broj 23/1-372-3105/98 od 2. studenoga 2001. godine.
11. Uprava je za stambena pitanja donijela Zaključak broj 23/1-372-2057/99 od 12. veljače 2002. godine kojim se utvrđuje daje Rješenje broj 23/1-372-2057/99 od 2. studenoga 2001. godine postalo pravomoćno, a kojim je V Z. dopušten povrat u posjed stana koji se nalazi u Ul. zelenih beretki br. 28. Navedenim se zaključkom određuje ovrha tako što će se apelantica prisilno iseliti iz stana u Ul. zelenih beretki br. 28. Dopisom je

Uprave za stambena pitanja od 12. veljače 2002. godine apelantica obaviještena da će se pristupiti iseljenju iz predmetnoga stana 7. ožujka 2002. godine uli sati.

12. Apelantica je Upravi za stambena pitanja 17. siječnja 2002. godine podnijela zahtjev za prekid upravnih postupaka glede povrata V. Z. u posjed stana koji se nalazi u Ul. zelenih beretki br. 28, kao i postupka glede apelantičinog povrata u posjed stana koji se nalazi u Ul. Safvet-bega Bašagića br. 90/II. Kao razlog za prekid postupaka apelantica je navela daje V. Z. pobila zakonitost izvršene zamjene predmetnih stanova, nakon čega je apelantica 15. siječnja 2002. godine Općinskom sudu I u Sarajevu podnijela tužbu radi utvrđivanja daje izvršena zamjena bila dragovoljna i sukladna zakonu. Stoga, apelantica je od Uprave za stambena pitanja tražila da se prekinu predmetni upravni postupci dok se najprije ne riješi pitanje zakonitosti izvršene zamjene stanova.

13. Osim toga, apelantica je 21. veljače 2002. godine Ministarstvu stambenih poslova uložila dva priziva. Prvi je priziv usmjeren na Zaključak Uprave za stambena pitanja broj 23/1-372-2057/99 od 12. veljače 2002. godine kojim je utvrđeno daje Rješenje kojim se V. Z. dopušta povrat stana u posjed postalo pravovaljano. Drugi se priziv odnosi na isti zaključak s tim da se u prizivu traži odgoda dopuštene ovrhe dok se najprije, u sudskome postupku, ne riješi pitanje valjanosti izvršene zamjene stanova.

14. Uprava je za stambena pitanja donijela Zaključak broj 23/1-372-2057/99 od 5. ožujka 2002. godine kojim se prekida postupak u predmetu V. Z., koji se odnosi na njezin povrat u posjed stana u Ul. zelenih beretki br. 28 do okončanja postupka koji se vodi pred Općinskim sudom I u Sarajevu, a glede utvrđivanja zakonitosti izvršene zamjene stanova.

15. V. Z. je uložila priziv na zaključak Uprave za stambena pitanja kojim se dopušta prekid postupka. Rješavajući po navedenom prizivu, Ministarstvo je stambenih poslova donijelo Rješenje broj 27/02-23-1342/02 od 29. travnja 2002. godine kojim poništava Zaključak o prekidu postupka koji je donijela Uprava za stambena pitanja pod brojem 23/1-372-2057/99 od 5. ožujka 2002. godine.

16. Osim toga, Ministarstvo je stambenih poslova donijelo Rješenje broj 27/02-23-1342/02 od 26. travnja 2002. godine kojim je odbijen apelantičin priziv podnesen protiv Rješenja Uprave za stambena broj 23/1-372-2057/99 od 2. studenoga 2001. godine, kojim je ustvrđeno daje V. Z. nositelj stanarskoga prava na stanu koji se nalazi u Ul. zelenih beretki br. 28 i kojim joj je dopušten povrat u posjed navedenoga stana.

17. Također, Ministarstvo je stambenih poslova donijelo Rješenje broj 27/02-23-1342/02 od 29. travnja 2002. godine kojim je odbilo apelantičin priziv uložen protiv Zaključka Uprave za stambena pitanja broj 23/1-372-2057/99 od 12. veljače 2002. godine kojim je dopušteno apelantičino iseljenje iz stana u Ul. zelenih beretki br. 28.

18. Apelantica je Kantonalnom sudu u Sarajevu podnijela upravnu tužbu protiv Rješenja Ministarstva stambenih poslova broj 27/02-23-1342/02 od 29. travnja 2002. godine kojim je ukinut zaključak o prekidu postupka koji je donijela Uprava za stambena pitanja.

Kantonalni je sud u Sarajevu odbio apelantičinu tužbu Presudom broj U-313/02 od 8. kolovoza 2002. godine.

19. Protiv navedene je presude apelantica uložila priziv Vrhovnome sudu. Vrhovni je sud odbio apelantičin priziv Presudom broj UŽ-406/02 od 19. lipnja 2003. godine.

20. Nakon toga, apelantica je Ustavnom sudu podnijela apelaciju protiv Presude Vrhovnoga suda broj UŽ-406/02 od 19. lipnja 2003. godine. Apelantica se žali daje navedenom presudom Vrhovnoga suda povrijeđeno njezino ustavno pravo na pravičan postupak iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, kao i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine.

21. Prigodom ispitivanja dopustivosti apelacije Ustavni je sud pošao od odredaba članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 16. stavak 2. točka 9. Poslovnika Ustavnoga suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su obuhvaćena u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.”

Članak 16. stavak 2. točka 9. Poslovnika Ustavnoga suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

(...)

9. apelacija je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom;”.

22. Apelantica se poziva na navodnu povredu prava na pravičan postupak iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine. Konstantna dosadašnja praksa Ustavnoga suda je bila da popis ustavnih prava iz članka II/3. Ustava Bosne i Hercegovine odgovara popisu prava iz Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija). Stoga, Ustavni sud konstatira da pravo na pravičan postupak iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine odgovara pravu iz člana 6. Europske konvencije, te će, u konkretnome slučaju, navodna povreda prava na pravičan postupak biti ispitana glede članka 6. Europske konvencije.

23. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u svom relevantnom dijelu glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega, svatko ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom”

24. Ustavni se sud poziva na praksu Europskoga suda za ljudska prava koji smatra da se ključno pitanje je li članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjiv ili ne sastoji od odgovora na sljedeće pitanje: “*je li posljedica predmetne procedure odlučujuća za utvrđivanje građanskih prava i obveza*” (vidi odluke Europskoga suda za ljudska prava *Tre*

Traktor Aktiebolag od 17. srpnja 1989. godine, stavak 41, i *H. v. France* od 24. listopada 1989. godine, stavak 47). Dakle, ukoliko je posljedica predmetne procedure odlučujuća za utvrđivanje građanskih prava i obveza, članak 6. stavak 1. Europske konvencije se smatra primjenjivim, ukoliko predmetna procedura nije odlučujuća za utvrđivanje građanskih prava i obveza, članak 6. stavak 1. Europske se konvencije smatra neprimjenjivim.

25. Imajući u vidu navedenu praksu Europskog suda za ljudska prava koju Ustavni sud podržava, u konkretnom slučaju Ustavni sud mora ispitati je li rezultat ili “posljedica” predmetnoga upravnoga postupka (“procedure”), za koji je apelantica tražila prekid dok se najprije u sudskome postupku ne riješi pitanje zakonitosti izvršene zamjene stanova, bila odlučujuća za utvrđivanje njezinih građanskih prava i obveza. Ustavni sud mora ispitati navedeno zbog toga što je apelantica podnijela apelaciju na Presudu Vrhovnoga suda broj UŽ-406/02 od 19. srpnja 2003. godine kojom je odlučeno o procesnoj stvari, tj.

0 postojanju zakonskih uvjeta za prekid predmetnoga upravnoga postupka, te je na kraju apelantičin zahtjev za prekidanjem postupka bio odbijen.

26. Ustavni sud smatra da se u proceduri koja se odnosi na prekid postupka ne utvrđuju građanska prava i obveze. Sukladno navedenom, rezultat takve procedure nije odlučujući za utvrđivanje građanskih prava i obveza. Navedeno stajalište Ustavni sud temelji na činjenici da se u proceduri povodom zahtjeva za prekid postupka rješavaju procesne stvari, tj. odlučuje se jesu li ispunjeni zakonski uvjeti za prekidanje postupka. U takvoj se proceduri ne utvrđuju građanska prava i obveze, već se samo rješava o procesnim pitanjima glede ispunjavanja zakonskih uvjeta za prekid postupka, te, stoga, rezultat takve procedure ne može biti odlučujući za utvrđivanje građanskih prava i obveza.

27. U svezi točke 26. ove odluke, Ustavni sud naglašava da smatra da rezultat procedure u kojoj se odlučuje o prekidu postupka nije odlučujući za utvrđivanje građanskih prava

1 obveza samo u slučaju kada zahtjev za prekid postupka bude odbijen. Ustavni sud navedeno ističe zbog toga što se odbijanjem zahtjeva za prekid postupka nastavlja određeni postupak čiji je cilj utvrditi građanska prava i obveze, te će u takvom postupku stranke moći aktivno sudjelovati i braniti svoja stajališta. Dakle, odbijanjem zahtjeva za prekid postupka nije ustvrđeno nikakvo građansko pravo ili obveza, te rezultat takve procedure ne može biti odlučujući za utvrđivanje građanskih prava i obveza. Stoga, Ustavni sud smatra da članak 6. stavak 1. Europske konvencije nije primjenjiv na procedure u kojima je odbijen zahtjev za prekidom postupka.

28. U obrnutoj situaciji, tj. ukoliko bi zahtjev za prekidom postupka bio usvojen, te bi takva odluka postala pravomoćna, Ustavni bi sud morao ispitati takvu odluku s aspekta članka 6. stavak 1. Europske konvencije obzirom da bi prekidom postupka bilo privremeno onemogućeno utvrđivanje građanskih prava i obveza, te je očividno daje rezultat takve odluke odlučujući za njihovo utvrđivanje. Stoga, Ustavni sud smatra daje članak 6. stavak 1. Europske konvencije primjenjiv u procedurama kada je pravomoćno odlučeno da se usvoji zahtjev za prekid postupka.

29. Ustavni sud primjećuje daje u konkretnom slučaju apelacija podnesena protiv Presude Vrhovnog suda broj UŽ-406/02 od 19. lipnja 2003. godine kojom je konačno odbijen apelantičin zahtjev za prekidom postupka nedopuštena. U toč. 25. i 26. Ustavni je sud objasnio zašto članak 6. stavak 1. Europske konvencije nije primjenjiv na procedure u kojima je odbijen zahtjev za prekidom postupka. Stoga, Ustavni sud konstatira da članak 6. stavak 1. Europske konvencije nije primjenjiv u konkretnome slučaju.

30. Sukladno zaključku glede primjenjivosti članka 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni sud smatra da nema potrebe raspravljati o navodnoj povredi prava na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

31. Sukladno navedenom, a imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. točka 9. Poslovnika Ustavnoga suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

32. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnoga suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj AP 407/04, rješavajući apelaciju D. Z., na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof, dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici održanoj 23. srpnja 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neutemeljena apelacija D. Z., podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-102/02 od 10. prosinca 2003. godine i presude Kantonalnog suda u Bihaću broj 23/01 od 8. siječnja 2002. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. D. Z. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Rasavaca, općina Prijedor, kojeg zastupaju punomoćnici M. D. i D. Z., odvjetnici iz Prijedora, podnio je 27. travnja 2004. godine

apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj KŽ-102/02 od 10. prosinca 2003. godine i Presude Kantonalnog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud), broj K-23/01 od 8. siječnja 2002. godine. Apelant je, također, podnio zahtjev za donošenjem privremene mjere kojom bi Ustavni sud privremeno odložio izvršenje izrečene zatvorske kazne do donošenja odluke o apelaciji.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Vrhovnog suda i Kantonalnog tužiteljstva u Bihaću je zatraženo, 10. svibnja 2004. godine, dostavljanje odgovora na apelaciju. Kantonalno je tužiteljstvo iz Bihaća odgovor na apelaciju dostavilo 26. svibnja 2004. godine, dok Vrhovni sud nije dostavio traženi odgovor.

3. Na temelju članka 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Kantonalnog tužiteljstva iz Bihaća je, 4. lipnja 2004. godine, dostavljen apelantu.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Apelant je Presudom Kantonalnog suda broj K-23/01 od 8. siječnja 2002. godine, proglašen krivim i osuđen na kaznu zatvora u trajanju od 12 godina, jer je prilikom krađe jednog konja ijedne krave iz štale oštećenog A. T. razbio staklo na vratima njegove kuće i, nakon ulaska u hodnik, oštećenom zadao više udaraca sjekirom u glavu od kojih je oštećeni umro isti dan u bolnici u Banjaluci. Time je apelant počinio kazneno djelo teškog slučaja razbojničke krađe iz članka 277. stavak 2. Kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 43/98, 2/99, 15/99, 29/00 i 59/02). Kantonalni je sud donio navedenu presudu u odsutnosti apelanta, kojeg su po službenoj dužnosti u ovom postupku zastupali S. H., D. Dž. i J. K., odvjetnici iz Bihaća.

6. Protiv navedene prvostupanjske presude niti apelant, niti njegovi branitelji, nisu uložili priziv, ali je Vrhovni sud prema prizivu kantonalnog tužitelja u prizivnom postupku donio Presudu broj KŽ-102/02 od 10. prosinca 2003. godine, kojom je preinačena prvostupanjska presuda tako da je apelantu zbog počinjenog navedenog kaznenog djela izrečena kazna zatvora od 14 godina.

7. Apelant je podnio apelaciju Ustavnom sudu protiv pobijanih presuda nakon što je, kako navodi u apelaciji, dobio poziv Osnovnog suda u Prijedoru, broj IKS-5/2004, da se 13. travnja 2004. godine javi na izdržavanje izrečene kazne zatvora.

IV Relevantni propisi

8. Zakon o kaznenom postupku (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 35/03)

Članak 455. stavak 2. glasi:

“Ako je prije stupanja na snagu ovog zakona optuženom suđeno u odsustvu i donesena presuda, postupak će se dovršiti po dosadašnjim propisima, osim ako odredbama ove glave nije drugačije propisano”.

9. Zakon o kaznenom postupku (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 43/98 i 23/99)

Članak 402. st. 1. i 2, u relevantnom dijelu, glasi:

“(1) Kazneni postupak u kojem je neka osoba osuđena u odsustvu [...], a nastupila je mogućnost da mu se ponovo sudi u njegovoj nazočnosti, ponovit će se [...], ako osuđeni ili njegov branitelj podnesu zahtjev za ponavljanjem postupka u roku od jedne godine od dana kada je osuđeni saznao za presudu kojom je osuđen u odsustvu.

(2) U rješenju kojim se dozvoljava ponavljanje kaznenog postupka po odredbi stavka 1. ovog članka, sud će odrediti da se osuđenom dostavi optužnica ako mu ranije nije dostavljena, a može odrediti da se stvar vrati u stanje istrage

i-]-

V Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. U apelaciji apelant navodi daje pobijanim presudama Vrhovnog i Kantonalnog suda povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija). Obrazlažući takvu tvrdnju apelant ističe da je kompletan kazneni postupak vođen u njegovoj izočnosti i bez njegovog sudjelovanja, te daje nazočnost njegovih branitelja, koje je po službenoj dužnosti postavio sud, bilo samo formalno, a ne i aktivno, s ciljem obrane. Apelant posebice ističe neprofesionalan odnos navedenih odvjetnika glede činjenice da nisu uložili priziv na prvostupanjsku presudu i pored veoma visoke kazne koja mu je njome izrečena. Obzirom na činjenicu, navodi apelant, da mu nije omogućeno da sudjeluje u postupku, niti da se brani, sam ili uz pomoć izabranog branitelja, smatra da mu je povrijeđeno navedeno pravo na pravično suđenje. Ujedno, navodi da za suđenje u izočnosti nije bilo osnova jer nikad nije dobio poziv suda iako je stalno nastanjen u Rasavcima, općina Prijedor, te da već dulje od deset godina radi u inozemstvu i nije u kontaktu sa drugim osobama koje su optužene za isto djelo. Apelant predlaže da Ustavni sud ukine pobijane presude Kantonalnog i Vrhovnog suda.

b) Odgovor na apelaciju

11. Kantonalno tužiteljstvo iz Bihaća u odgovoru na apelaciju smatra daje kazneni postupak u svezi sa postupcima tužiteljstva proveden sukladno zakonu, te da su apelantovi navodi iz apelacije u potpunosti neutemeljeni.

VI. Dopustivost

12. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

13. Su¹no članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

14. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestupanjsku odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tomu, apelant odlučuje hoće li koristiti pravni lijek, bez obzira radi li se o redovitom ili izvanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. svibnja 2001. godine).

15. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je presuda Vrhovnog suda protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. S ciljem utvrđivanja, između ostalog, i pravodobnosti apelacije, Ustavni je sud od Kantonalnog suda tražio na uvid spis ovog predmeta, kako bi se na pouzdan način ustvrdilo kad je i na koji način apelant došao u posjed presude Vrhovnog suda. Razmatrajući spise predmeta Ustavni je sud ustvrdio da je dostavljanje pobijane presude Vrhovnog suda izvršio Kantonalni sud njezinim isticanjem na oglasnu ploču tog suda u razdoblju od 25. veljače 2004. godine do 11. ožujka 2004. godine. Dalje, Ustavni je sud ustvrdio daje apelant podnio apelaciju na pobijanju presudu 27. travnja 2004. godine, tj. u roku od 60 dana od posljednjeg dana njezinog isticanja na oglasnu ploču suda, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

16. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

17. Apelant pobija navedene presude tvrdeći da su tim presudama povrijeđena njegova prava iz članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

18. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, u relevantnom dijelu, glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:
(...)”

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke”.

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije glasi:

“7. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili utemeljenosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.
[...]

19. Ustavni sud, prije svega, podsjeća daje u svojim ranijim odlukama, oslanjajući se na jurisprudenciju Europskog suda za ljudska prava, konstatirao daje članak 6. Europske konvencije primjenjiv i u prvostupanjskom i u prizivnom kaznenom postupku. Ipak, način primjene članka 6. Europske konvencije visi o posebnim okolnostima na koje ukazuje predmetni postupak. Pitanje je li optuženi imao pravičan postupak mora se riješiti na temelju cjelokupnog postupka (vidi Odluku Europskog suda za ljudska prava *Monnel and Morris* od 2. ožujka 1987, serija A, broj 115, str. 21. stavak 54. i str. 52. stavak 56, Odluku Ustavnog suda broj U 28/01 od 22. lipnja 2001, Bilten za 2001, str. 467).

20. Suđenje u izočnosti predstavlja izuzetak koji se može primijeniti u samo zakonom propisanim slučajevima. Isto tako, Europsko je povjerenstvo za ljudska prava zauzelo stav da suđenje u odsustvu može biti dozvoljeno u interesu provođenja pravde ili u slučajevima bolesti osobe protiv kojeg se vodi kazneni postupak. Pored toga, opravdano je i nenazočenje optuženog suđenju ako je nesposoban nazočiti pružajući pri tom argument da optuženog predstavlja njegov odvjetnik koji je u stalnom kontaktu s optuženim (*Ensslin i drugi protiv Njemačke*, Odluke i izvješća 14, strana 64). Također i Europski sud smatra da se strana u postupku može odreći svoga prava nazočenja na usmenom saslušanju, ali samo kad je ovo odricanje razvidno i “ako postoji minimum zaštitnih mehanizama koji su proporcionalni njegovoj važnosti” (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Paitrimol protiv Francuske*, presuda od 23. studenoga 1993, serija A, 277-A, stavak 31). Drugim riječima, pravni sustav može dopustiti suđenje u izočnosti kada postoji dovoljna osnova za to kao što je nedvojbena odricanje ili ako je to odricanje u

interesu pravde. Međutim, suđenje u izočnosti ne smije dovesti u pitanje zaštitne mehanizme pravičnog suđenja kao stoje pravo pojedinca da se brani. U ovom pogledu Europski je sud za ljudska prava zauzeo stajalište da, iako se apelant odrekao svog prava da bude nazočan, on i dalje ima pravo na pravnog zastupnika (vidi, Europski sud za ljudska prava, *Patrimol protiv Francuske*, presuda od 23. studenoga 1993. godine, serija A, broj 277, točka 38).

21. U predmetnom je slučaju Ustavni sud, na temelju uvida u spis ovog predmeta, ustvrdio da je cjelokupan kazneni postupak vođen u izočnosti apelanta i da sudovi, osobito Vrhovni sud, nisu iskoristili sve mogućnosti u okviru zakona da osiguraju njegovu nazočnost. Ujedno, Ustavni je sud stekao utisak da su apelantovi branitelji, postavljeni po službenoj dužnosti, svoju funkciju obrane u ovom postupku obavljali radi ispunjenja procesne forme, a nikako s ciljem suštinske zaštite apelantovih prava i interesa, što dokazuje i činjenica da nisu niti izjavili priziv protiv prvostupanjske presude, kojom je apelantu izrečena kazna zatvora u visokom trajanju. Pored toga, Ustavni je sud ustvrdio daje apelant "obaviješten" o sjednici prizivnog vijeća Vrhovnog suda preko oglasne ploče i da joj nije nazočio. Pri tome, Ustavni sud podsjeća da osoba optužena za kazneno djelo, kao što je apelant, ne smije biti prinuđena da dokazuje da ona nije težila da izbjegne pravdi ili daje njezina izočnost bila prouzročena višom silom (vidi Odluku Europskog suda za ljudska prava *Colozza protiv Italije* od 12. veljače 1985, serija A broj 89, str. 17, stavak 30).

22. Međutim, u navedenom predmetu, Colozza nije imao mogućnost za novo suđenje i Europski je sud za ljudska prava smatrao da novo saslušanje u predmetu mora uslijediti nakon suđenja u izočnosti: "Kad domaći zakon omogućuje suđenje bez obzira na odsustvo osobe "koja je optužena za neko kazneno djelo", a koja je u položaju gosp. Colozze, ta osoba, čim sazna za postupak, treba od suda koji je nije saslušao dobiti novo utvrđenje optužbi u meritumu (stavak 29).

23. Dalje, u još jednom predmetu pred Europskim sudom za ljudska prava Sud je zaključio da će suđenje u izočnosti biti sukladno članku 6. u slučaju da postoji mogućnost novog utvrđivanja optužbi u meritumu (Europski sud za ljudska prava, *Krombach protiv Francuske*, presuda od 13. veljače 2001. godine, Izvješća o presudama i odlukama 2001-II, stavak 85).

24. Činjenica, dakle, da u cjelokupnom kaznenom postupku nisu sudjelovali apelant i njegov izabrani branitelj, a da se, pri tomu, nije izričito odrekao prava saslušanja i sudjelovanja u postupku, ozbiljno dovodi u pitanje princip jednakopravnosti stranaka. Ipak, i pored svega navedenog, Ustavni sud konstatira da u konkretnom slučaju, obzirom na obveznost primjene ranijeg ZKP-a u ovom postupku, apelant ima mogućnost u ovom predmetu podnijeti izvanredni pravni lijek - zahtjev za ponavljanjem postupka. Podnošenjem navedenog apelantovog zahtjeva nadležnom sudu, po samom automatizmu, bez ikakvog diskrecijskog prava u odlučivanju, taj sud je dužan donijeti rješenje kojim će

dopustiti ponavljanje postupka. Tako će apelant doći u poziciju da u ponovljenom postupku, uživajući sva prava i procesne garancije iz članka 6. Europske konvencije, sudjeluje u rješavanju pitanja utemeljenosti optužbe protiv njega. Ujedno, Ustavni sud nije upoznat ni sa jednom činjenicom koja bi sugerirala da apelant neće imati pravično saslušanje u ponovnom postupku. Uzevši sve u obzir, Ustavni sud zaključuje da u konkretnom predmetu nije povrijeđen članak 6. stavak 1. Europske konvencije i članak II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine na štetu apelanta.

VIII. Zaključak

25. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

26. Obzirom na odluku Ustavnog suda, u ovom predmetu nije nužno posebice razmatrati apelantov prijedlog za donošenjem privremene mjere.

27. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, dopredsjednici prof. dr. Gazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, suci Hatidža Hadžiosmanović i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 23. srpnja 2004. godine, u predmetu broj **AP 532/04**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3, članka 16. stavak 2. točka 4. i članka 59. stavak 2. točka 1. Poslovnika Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), donio

Odluku o dopustivosti

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Pokretnih komunikacija ERONET, d.o.o. Mostar, i B. K. iz Čapljine podnesena protiv presuda Županijskoga suda Odžak broj PKZ-3/03 od 7. studenoga 2003. godine i Općinskoga suda Odžak broj PK-1/02 od 15. srpnja 2003. godine zbog proteka roka za podnošenje.

Obrazloženje

1. Pokretne komunikacije ERONET, d.o.o. Mostar (u daljnjem tekstu: ERONET, d.o.o. Mostar), koje zastupaju A. G. i B. K. iz Čapljine (u daljnjem tekstu: apelanti) su 18. lipnja 2004. godine podnijeli apelaciju Ustavnome sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Županijskoga suda Odžak broj PKŽ-3/03 od 7. studenog 2003. godine i Općinskoga suda Odžak broj PK-1/02 od 15. srpnja 2003. godine. Apelanti su tražili da Ustavni sud donese privremenu mjeru kojom bi odgodio ovrhu Rješenja suda Županijskoga suda Odžak broj PKŽ-2/04 od 28. travnja 2004. godine.
2. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelanata i dokumenata predloženih Ustavnom sudu mogu se sumirati na sljedeći način.
3. Općinsko je javno tužiteljstvo Odžak 18. siječnja 2002. godine podnijelo optužili prijedlog Općinskome sudu Odžak protiv apelanata, tj. ERONET-a d.o.o. Mostar, kao pravne osobe, i B. K. kao odgovorne osobe. U optužnom se prijedlogu navodi da su apelanti počinili privredni prijestup iz članka 375. stavak 1. točka 4. Zakona o gospodarskim društvima koji je kažnjiv po čl. 375. i 376. Zakona o gospodarskim društvima ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" br. 23/99, 45/00, 2/02, 6/02 i 29/03).

4. Apelanti su 25. ožujka 2002. godine uložili prigovor na mjesnu nenadležnost Općinskoga suda Odžak, smatrajući daje Općinski sud I u Mostaru nadležan da vodi postupak u ovome predmetu. Nakon prigovora apelanata, Općinski je sud Odžak donio Rješenje broj PK-1/02 od 2. svibnja 2002. godine kojim se proglasio mjesno nenadležnim za vođenje postupka u ovome predmetu. Općinsko je javno tužiteljstvo 30. svibnja 2002. godine podnijelo priziv protiv navedenoga rješenja Općinskoga suda Odžak. Rješavajući o navedenom prizivu, Županijski je sud Odžak donio Rješenje broj PKZ-2/02 od 11. srpnja 2002. godine kojim je odredio daje Općinski sud Odžak nadležan za vođenje postupka o gospodarskome prijestupu protiv ERONET-a d.o.o. Mostar, kao pravne osobe, i B. K. kao odgovorne osobe.
5. Općinski je sud Odžak donio Presudu broj PK-1/02 od 15. srpnja 2003. godine kojom je apelante proglasio odgovornim za gospodarski prijestup iz članka 7. stavak 3. Zakona o gospodarskim društvima koji je kažnjiv prema članku 375. stavak 1. točka 1. i članku 376. istoga zakona. Navedenom je presudom izrečena novčana kazna ERONET-u d.o.o. Mostar od 30.000 KM, a B. K. je izrečena novčana kazna od 3.000 KM.
6. Nakon priziva apelanata, Županijski je sud Odžak donio Presudu broj PKZ-3/03 od 7. studenoga 2003. godine kojom je preinačio prvostupanjsku presudu Općinskoga suda Odžak u dijelu koji se odnosi na visinu izrečene novčane kazne. Navedenom je presudom Županijskoga suda Odžak izrečena ERONET-u d.o.o. Mostar novčana kazna od 24.000 KM, a B. K. novčana kazna od 2.000 KM.
7. Apelanti su 24. studenoga 2003. godine podnijeli prijedlog za ponavljanjem postupka Općinskome sudu Odžak. Rješavajući o prijedlogu za ponavljanjem postupka, Općinski je sud Odžak donio Rješenje broj PK-1/02 od 20. siječnja 2004. godine kojim je odbacio prijedlog apelanata o obnovi postupka, koji je završen pravomoćnom Presudom toga suda broj PK-1/02 od 15. srpnja 2003. godine.
8. Na navedeno su rješenje Općinskoga suda Odžak apelanti 28. siječnja 2004. godine uložili priziv Županijskome sudu Odžak. Županijski je sud Odžak donio Rješenje broj PKZ-2/04 od 28. travnja 2004. godine kojim je odbio priziv apelanata kao neutemeljen.
9. Nakon toga, apelanti su podnijeli apelaciju Ustavnome sudu. Apelacija je podnesena protiv presuda Županijskoga suda Odžak broj PKŽ-3/03 od 7. studenoga 2003. godine i Općinskoga suda Odžak broj PK-1/02 od 15. srpnja 2003. godine. Apelanti smatraju da je navedenim presudama povrijeđeno njihovo pravo na pravično suđenje i pristup sudu iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija).
10. Prigodom ispitivanja dopustivosti apelacije Ustavni je sud pošao od odredaba članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. točka 4. Poslovnika Ustavnoga suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su obuhvaćena u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini. ”

Članak 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnoga suda glasi:

“Sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koga je koristio. ”

Članak 16. stavak 2. točka 4. Poslovnika Ustavnoga suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

(...)

4. protekao rok za podnošenje apelacije ”.

11. Ustavni sud mora, prije svega, ustvrditi koja je konačna odluka u ovome slučaju, tj. jesu li apelanti iscrpili sve učinkovite pravne lijekove i podnijeli apelaciju u roku od 60 dana, kako je to predviđeno člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnoga suda.

12. Ustavni sud podsjeća da pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelanti dođu do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na posljednji pravni lijek, koji je učinkovit i adekvatan za ispitivanje nižestupanjske odluke kako u činjeničnome tako i u pravnome pogledu. Odluka kojom je učinkovit pravni lijek odbačen zbog toga što apelanti nisu ispoštovali formalne zahtjeve pravnoga lijeka (rok, plaćanje pristojbi, forma ili ispunjenje zakonskih uvjeta i si.) ne može se smatrati konačnom. S druge strane, uporaba neučinkovitoga pravnoga lijeka ne prekida rok od 60 dana za podnošenje apelacije Ustavnome sudu (vidi Odluku Ustavnoga suda, *U 12/01*, od 5. svibnja 2001. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 20/02).

13. Glede zahtjeva za iscrpljivanjem svih pravnih lijekova i poštivanje roka za podnošenje apelacije od 60 dana nakon donošenja konačne odluke, slijedi da se samo učinkoviti i adekvatni pravni lijekovi moraju iscrpiti. Iz prakse tijela Europske konvencije slijedi da zahtjevi za ponavljanjem pravomoćno okončanoga postupka ne predstavljaju učinkovite pravne lijekove sve dok nemaju uspjeha i dok njihov rezultat ne bude ponovno otvaranje postupka (vidi odluku bivšeg Europskog povjerenstva za ljudska prava, *G. v. the Federal Republic of Germany*, aplikacija broj E 10431/83 od 16. prosinca 1983. godine, Odluke i izvješća (OI), broj 35). Time ovi zahtjevi ne zaustavljaju rok od 60 dana za podnošenje apelacije Ustavnome sudu, propisan člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnoga suda. Navedeno je stajalište Ustavni sud usvojio u svojoj Odluci o dopustivosti broj *AP 49/03* od 17. ožujka 2004. godine.

14. U svezi toga, Ustavni sud zaključuje da se zaštita ustavnih prava, a prije svega procesnih prava, kakva su ona iz članka 6. Europske konvencije, ne može garantirati u

postupcima u kojima apelanti koriste neučinkovite pravne lijekove, jer ovi postupci učinkovito ne rješavaju pitanja iz materijalnopravne domene pojedinih ustavnih prava. Također, u svezi navedenoga, Ustavni se sud poziva na stajalište bivšeg Europskog povjerenstva za ljudska prava u predmetu *X protiv Austrije* (vidi odluku o dopustivosti glede aplikacije broj 7761/77 od 8. svibnja 1978. godine, Odluke i izvješća (OI) broj 14, strana 171. i dalje). U navedenome je predmetu Europsko povjerenstvo za ljudska prava usvojilo stajalište da se članak 6. Europske konvencije ne primjenjuje na postupak glede zahtjeva za obnovu postupka, jer takav postupak ne "utvrđuje f...] utemeljenost bilo kakve kaznene optužbe protiv apelanta". Ovaj postupak odlučuje samo o tomu hoće li biti odobreno ponovno suđenje ili ne. Ustavni bi sud usvojio drukčije stajalište daje prihvaćen zahtjev za ponavljanjem postupka. U tome bi slučaju apelant imao pravo na ponovno odlučivanje o njegovome zahtjevu uz jamstvo svih standarda članka 6. Europske konvencije. Navedeno je stajalište Ustavni sud usvojio u svojoj Odluci o dopustivosti broj AP 94/04 od 18. ožujka 2004. godine. Ustavni sud primjećuje da konkretni slučaj nije obnovljen, tj. nije dopušteno ponavljanje postupka za učinjeni gospodarski prijestup za koji su apelanti proglašeni odgovornim pravomoćnom presudom Općinskoga suda Odžak.

15. U konkretnome slučaju, Ustavni sud naglašava da su apelanti podnijeli apelaciju na presude Županijskoga suda Odžak broj PKZ-3/03 od 7. studenoga 2003. godine i Općinskoga suda Odžak broj PK-1/02 od 15. srpnja 2003. godine, smatrajući daje navedenim odlukama povrijeđeno njihovo pravo na pravičan postupak iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije. Apelanti nisu naveli da apelaciju podnose u svezi odluka glede njihovoga zahtjeva za obnovom postupka. Odluke kojima je riješen zahtjev apelanata za ponavljanjem postupka su Rješenje Općinskoga suda Odžak broj PK-1/02 od 20. siječnja 2004. godine i Rješenje Županijskoga suda Odžak broj PKŽ-3/03 od 7. studenoga 2003. godine.

16. Dovodeći u svezu ovu činjenicu sa toč. 13. i 14. ove odluke, Ustavni sud zaključuje daje zahtjev za ponavljanjem postupka neučinkovit pravni lijek, jer njegov rezultat nije bilo ponovno otvaranje postupka. U svezi toga, Ustavni sud ne garantira ustavnu zaštitu u takvim postupcima, s jedne strane, a odluke donesene prema takvim pravnim lijekovima, s druge strane, ne prekidaju rok od 60 dana za podnošenje apelacije.

17. Ostaje još da se utvrdi koji je konačni pravni lijek u konkretnome slučaju i jesu li apelanti ispoštovali rok od 60 dana, propisan Člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnoga suda.

18. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da u konkretnome slučaju konačnu odluku predstavlja Presuda Županijskoga suda Odžak broj PKŽ-3/03 od 7. studenoga 2003. godine obzirom daje tom odlukom riješeno o prizivu apelanata na prvostupanjsku presudu, kojom su apelanti proglašeni odgovornim za učinjeni gospodarski prijestup, te im je ujedno izrečena i novčana kazna.

19. Zakon o kaznenome postupku ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj 35/03), koji je na snazi od 1. kolovoza 2003. godine, ne predviđa mogućnost ulaganja bilo kakvoga učinkovitoga pravnoga lijeka na odluke sudova koje su donesene u drugostupanjskom kaznenome postupku. Dakle, apelanti su, ukoliko su smatrali da im je povrijeđeno neko od ustavnih prava, trebali podnijeti apelaciju Ustavnome sudu u roku od 60 dana od dana prijama Presude Županijskoga suda Odžak broj PKZ-3/03 od 7. studenoga 2003. godine obzirom daje apelacija bila jedino učinkovito pravno sredstvo koje im je ostalo na raspolaganju. Međutim, apelanti to nisu uradili, već su podnijeli zahtjev za ponavljanjem postupka protiv prvostupanjske odluke Općinskoga suda Odžak, koja je postala pravomoćnom nakon drugostupanjske odluke Županijskoga suda Odžak broj PKZ-3/03 od 7. studenoga 2003. godine. U toč. 13. i 14. ove odluke Ustavni je sud objasnio zašto se članak 6. Europske konvencije ne primjenjuje na odluke kojim se rješavaju zahtjevi za ponavljanje postupka. Sukladno tomu, u konkretnome se slučaju ne može smatrati konačnim Rješenje Županijskoga suda Odžak broj PKŽ-2/04 od 28. travnja 2004. godine kojim je odbijen priziv apelanata na prvostupanjsko Rješenje Općinskoga suda Odžak broj PK-1/02 od 20. siječnja 2004. godine glede uloženoga zahtjeva za ponavljanjem postupka.

20. Prema tomu, rok za utvrđivanje pravodobnosti u ovome predmetu morao bi se računati od dana prijama Rješenja Županijskoga suda Odžak broj PKŽ-3/03 od 7. studenoga 2003. godine. Ovo su rješenje apelanti primili prije 24. studenoga 2003. godine, kada su podnijeli zahtjev za ponavljanjem postupka Općinskome sudu Odžak. Apelacija je Ustavnome sudu podnesena 18. lipnja 2004. godine iz čega proizlazi daje podnesena nakon što je protekao rok za podnošenje apelacije predviđen člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnoga suda.

21. Imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. točka 4. Poslovnika Ustavnoga suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko apelant podnese apelaciju nakon proteka roka za podnošenje, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

22. Obzirom na odluku o dopustivosti u ovome predmetu, Ustavni sud zaključuje da nema osnova za razmatranje prijedloga apelanata za izdavanje privremene mjere.

23. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnoga suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

ODLUKE
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

Kolovoz 2004. godine

(HRVATSKI JEZIK)

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Malom vijeću, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, dopredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, na sjednici održanoj 5. kolovoza 2004. godine, u predmetu broj U 14/04, na temelju članka VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 5. i članka 78. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), donio

Odluku o privremenoj mjeri

Usvaja se zahtjev Adnana Terzića, predsjedatelja Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, za donošenjem privremene mjere.

Obustavlja se primjena Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 39/04) i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 39/04) do donošenja konačne odluke o zahtjevu za ocjenom suglasnosti ovih zakona s Ustavom Bosne i Hercegovine, a obustava stupa na snagu danom usvajanja odluke o privremenoj mjeri.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

1. Adnan Terzić, predsjedatelj Vijeća ministara Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: podnositelj zahtjeva), podnio je 3. kolovoza 2004. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenom suglasnosti s Ustavom Bosne i Hercegovine odredbi čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga, te odredbi čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića. Oba zakona usvojio je Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, objavljeni su u "Službenim novinama Federacije Bosne i

Hercegovine” broj 39/04, a stupili su na snagu 25. srpnja 2004. godine. Podnositelj zahtjeva je također podnio zahtjev za donošenjem privremene mjere, kojom bi Ustavni sud obustavio primjenu Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona posebnom porezu na bezalkoholna pića, do donošenja konačne odluke o zahtjevu za ocjenom suglasnosti ovih zakona s Ustavom Bosne i Hercegovine.

2. Podnositelj zahtjeva navodi da Parlament Federacije Bosne i Hercegovine nije osigurao obveznu suglasnost Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje u Bosni i Hercegovini, prije usvajanja Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića. Navedenu je suglasnost Parlament Federacije Bosne i Hercegovine bio obvezan osigurati sukladno odredbama članka 25. stavak 4. Zakona o sustavu neizravnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 44/03), koja propisuje da danom stupanja na snagu citiranog Zakona uvođenje bilo kojih neizravnih poreza u Bosni i Hercegovini, kao i proglašenje ili izmjene zakonskih propisa o neizravnom oporezivanju, mora prethodno odobriti Upravni odbor Uprave za neizravno oporezivanje. U smislu odredbe članka 1. stavak 2. navedenog Zakona, pojam “neizravni porez” odnosi se na uvozne i izvozne dažbine, akcize, porez na dodatnu vrijednost i sve druge poreze zaračunate na robu i usluge, uključujući i porez na promet i putarine. Dakle, Parlament je Federacije Bosne i Hercegovine donio izmjene zakona koje reguliraju oblast neizravnog oporezivanja, a da prethodno nije osigurao suglasnost Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje, na što je bio obvezan u smislu citirane zakonske odredbe.

3. Osim toga, podnositelj je zahtjeva priložio presliku pisma predsjednika Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje od 2. kolovoza 2004. godine, u kojem se traži pokretanje postupka pred Ustavnim sudom, obzirom da su pobijani zakoni donijeti oprečno predviđenoj proceduri, čime su povrijeđene odredbe Ustava Bosne i Hercegovine. Također, podnositelj je zahtjeva priložio pismo Ministarstva Financija Federacije Bosne i Hercegovine od 2. kolovoza 2004. godine u kojem se navodi da to ministarstvo nije dalo pozitivno mišljenje prije usvajanja pobijanih zakona, te da bi se njihovom primjenom županijskim proračunima i proračunu Federacije Bosne i Hercegovine nanijela ogromna šteta.

4. Podnositelj zahtjeva podsjeća daje Zakon o sustavu neizravnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini donijet nakon zaključivanja Sporazuma o nadležnostima u oblasti neizravnog oporezivanja, koji je zaključen između Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, te kojim se oblast neizravnog oporezivanja u okviru sustava porezne politike prenosi na državu Bosnu i Hercegovinu. Potpisivanju navedenog Sporazuma su prethodile odluke entitetskih parlamenata o davanju suglasnosti na njega. Odluku o davanju suglasnosti na navedeni Sporazum, Parlament je Federacije Bosne i Hercegovine

donio 3. prosinca 2003. godine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 64/03), čime je oblast neizravnog oporezivanja u okviru sustava porezne politike prenesena u isključivu nadležnost države Bosne i Hercegovine, u smislu članka III/5.(a) Ustava Bosne i Hercegovine.

5. Podnositelj zahtjeva naglašava da članak III/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine obvezuje entitete da se u potpunosti pridržavaju odluka zajedničkih institucija Bosne i Hercegovine. Takvu odluku, bez dvojbe, predstavlja i Zakon o sustavu neizravnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini, koji je usvojila Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine. Pobijane je zakone usvojio Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, bez prethodno pribavljene suglasnosti Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje, koja je kao obvezna predviđena člankom 25. stavak 4. Zakona o sustavu neizravnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini. U navedenom, podnositelj zahtjeva vidi povredu članka III/3. (b) i članka 111/5. (a) Ustava Bosne i Hercegovine. Osim toga, podnositelj zahtjeva smatra da se primjenom pobijanih zakona sprječava neometano funkcioniranje jedinstvenog ekonomskog prostora, što je garantirano člankom 1/4. Ustava Bosne i Hercegovine.

6. Kao osnovu za donošenje privremene mjere, podnositelj zahtjeva navodi sprječavanje buduće štete koja bi nastupila primjenom pobijanih zakona. Buduću štetu podnositelj zahtjeva vidi u tomu što je, prema obavijestima iz Federalnog ministarstva financija, u 2003. godini u Federaciji Bosne i Hercegovine, temeljem poreza na promet građevinskog materijala i građevinskih usluga, prikupljeno 65.647.806 KM, dok je istim temeljem u razdoblju siječanj - lipanj 2004. godine prikupljeno 32.331.753 KM. Procjene su tog ministarstva da će se, primjenom pobijanog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga do konca godine u županijskim proračunima iskazati gubitak u iznosu od oko 30.000.000 KM. Osim toga, navodi se da su prije usvajanja pobijanih zakona rješenja u oblasti Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga u entitetima i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine bila harmonizirana glede temeljnih elemenata oporezivanja i poreznog tretmana građevinarstva. Primjenom pobijanih zakona i poreznim tretmanom građevinarstva kao proizvodne, umjesto uslužne djelatnosti, može doći do negativnog utjecaja na proračune Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, budući da sada građevinski materijal nije oporezovan u Federaciji Bosne i Hercegovine, te će ga kao takvog pravne osobe, koja se bave građevinskom djelatnosti a imaju sjedišta u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine, moći nabavljati u Federaciji Bosne i Hercegovine bez plaćanja poreza na promet. Također, prema podacima za 2003. godinu, temeljem akcize na bezalkoholna pića i voćne sokove u proračunu Federacije Bosne i Hercegovine su ostvareni sljedeći prihodi: na uvozna je bezalkoholna pića prikupljeno akciza u iznosu od 5.915.587 KM, a na bezalkoholna je pića proizvedena u Federaciji Bosne i Hercegovine prikupljeno akciza u iznosu od 6.773.258 KM. U razdoblju siječanj - lipanj 2004. godine u proračunu je Federacije Bosne i Hercegovine prikupljeno akciza na uvozna bezalkoholna pića u iznosu od 2.901.131

KM, a na bezalkoholna pića proizvedena u Federaciji Bosne i Hercegovine je prikupljeno akciza u iznosu od 2.683.359 KM. Procjenjuje se da će do konca godine, primjenom pobijanog zakona, u proračunu Federacije Bosne i Hercegovine biti iskazan gubitak u iznosu od 2,2 milijuna KM. Daljnji se nepovoljni efekti mogu odraziti i na proračune Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, jer je za očekivati da će kupci u Bosni i Hercegovini preferirati mjesta gdje su pojedina bezalkoholna pića oslobođena od obveze plaćanja posebnog poreza - akciza.

7. Prilikom ispitivanja utemeljenosti zahtjeva za donošenjem privremene mjere, Ustavni je sud pošao od odredbi članka VI/3. (a) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 78. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda.

Članak VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, u relevantnom dijelu, glasi:

“Ustavni sud ima isključivu nadležnost odlučivanja o svim sporovima koji proisteknu iz ovog Ustava između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, ili između institucija Bosne i Hercegovine [...]”

Članak 78. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Malo vijeće može, do donošenja konačne odluke, na zahtjev stranke, odrediti strankama svaku privremenu mjeru za koju smatra da je treba donijeti u interesu stranaka ili pravilnog vođenja postupka pred Sudom ”,

8. Prije svega, Ustavni sud konstatira daje predmetni zahtjev za ocjenom ustavnosti pobijanih zakona podnijela ovlaštena osoba, Adnan Terzić, koji se nalazi na funkciji predsjedatelja Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, koji je ovlašten za podnošenje zahtjeva sukladno članku VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine. Zahtjev je dovoljno obrazložen i sadrži razloge na kojima se temelji. Dakle, predmetni zahtjev za ocjenom ustavnosti navedenih zakonskih odredbi udovoljava formalne razloge za dopustivost, koji su propisani člankom VI/3.(a) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 18. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda.

9. Ustavni sud naglašava da donošenje privremene mjere ima smisla i nalazi svoje opravdanje jedino u situaciji kada buduća šteta, čije je nastupanje nedvosmisleno naznačeno u zahtjevu za njezino donošenje, može biti spriječena ili ograničena uvođenjem privremenih mjera. Također, Ustavni sud podsjeća daje članak 78. Poslovnika Ustavnog suda primjenjiv u situacijama u kojima Ustavni sud ocijeni da bi mogle nastupiti neotklonjive štetne posljedice, čije eventualno nastupanje Ustavni sud može, u principu, procijeniti jedino na temelju razloga i dokaza o opravdanosti dostavljenih uz zahtjev za donošenjem privremene mjere, odnosno uz zahtjev za ocjenom ustavnosti. Navedeni je stav Ustavni sud zauzeo u više svojih odluka, a kao najskoriji primjer poziva se na rješenja u predmetima *AP 312/04* od 19. travnja 2004. godine i *AP 476/04* od 30. lipnja 2004. godine.

10. Osim toga, Ustavni sud naglašava da se članak 78. Poslovnika ne odnosi samo na određenu vrstu postupaka pred Ustavnim sudom, već daje primjenjiv na sve postupke koji se vode pred Ustavnim sudom. Kada se radi o zahtjevima za ocjenom ustavnosti, u kojima se traži donošenje privremene mjere kojom bi se naložila privremena obustava primjene određenih zakona koji se nalaze na pravnoj snazi, Ustavni sud mora postupati sa maksimalnim oprezom. Stoga, prilikom navedenih zahtjeva, Ustavni će sud uzeti u obzir posljedice koje bi mogle nastupiti ako privremena mjera ne bi bila usvojena, a zahtjev za ocjenom ustavnosti bi bio osnovan prilikom donošenja odluke u meritumu, sa posljedicama koje bi mogle nastupiti ako bi privremena mjera bila usvojena, a zahtjev za ocjenom ustavnosti ne bi imao uspjeha kod donošenja odluke u meritumu. Ovakav je metodološki pristup karakterističan za ustavne sudove koji u pravnoj hijerarhiji zauzimaju posljednju instancu, npr. vidi odluku Saveznog ustavnog suda Savezne Republike Njemačke BverfGE 34, 341.

11. U konkretnom je slučaju očito da okolnosti ovog predmeta pokreću više pitanja od vitalnog značaja za funkcioniranje Bosne i Hercegovine kao demokratske države utemeljene na vladavini prava, kako je to propisano člankom 1/2. Ustava Bosne i Hercegovine, kao i pitanje jesu li pobijani Zakon o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga i Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića, donijeti oprečno odredbama članka III/3.(b) i članka III/5.(a) Ustava Bosne i Hercegovine, te narušavaju li oni princip jedinstvenog tržišta, odnosno slobodnog kretanja roba, usluga, kapitala i osoba iz članka 1/4. Ustava Bosne i Hercegovine, obzirom da je, kako se navodi u zahtjevu, Parlament Federacije Bosne i Hercegovine citirane zakone donio bez prethodno pribavljene suglasnosti Upravnog odbora Uprave za neizravno oporezivanje, na što je bio obvezan prema članku 25. stavak 4. Zakona o sustavu neizravnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini. Ova će pitanja Ustavni sud razmatrati prilikom odlučivanja o ustavnosti navedenih zakona.

12. Ustavni sud mora odlučiti o utemeljenosti zahtjeva za izdavanjem privremene mjere, kojim se traži obustava primjene Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića, do donošenja konačne odluke o predmetnom zahtjevu za ocjenom ustavnosti. Kao razlog za usvajanje privremene mjere podnositelj zahtjeva navodi da bi, primjenom pobijanih zakona, za županijske proračune i proračun Federacije Bosne i Hercegovine do konca 2004. godine nastupila šteta u iznosu od preko 32,2 milijuna KM.

13. Prije svega, Ustavni sud primjećuje da su pobijani zakoni stupili na snagu 25. srpnja 2004. godine, iz čega je vidljivo da se primjenjuju relativno kratko vrijeme, što znači da bi se usvajanjem privremene mjere mogla spriječiti buduća šteta.

14. Ustavni sud naglašava daje evidentna činjenica daje Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, usvajanjem pobijanih zakona, načinio intervenciju u svom poreznom

zakonodavstvu. Ta je intervencija određene usluge i nabavku određenih proizvoda oslobađala od obveze plaćanja poreza na promet, a određeni proizvodi su oslobođeni od obveze plaćanja posebnog poreza - akciza.

15. Usvajanjem pobijanog Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga propisano je da građevinska i građevinsko-obrtnička poduzeća više ne moraju plaćati porez na promet prilikom nabavke reprodukcijanskog materijala. Osim toga, navedenim je izmjenama zakona propisano da se više ne plaća porez na promet kod izvršenih građevinskih usluga. Navedeno je vidljivo kad se usporede bivše odredbe članka 11. stavak 2. Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga - Prečišćeni tekst ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 49/02) sa člankom 1. pobijanog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga. Naime, prije stupanja na snagu pobijanog zakona nije bilo propisano da građevinske i građevinsko-obrtničke pravne osobe obavljaju proizvođačku djelatnost koja je oslobođena plaćanja poreza na promet prilikom nabavke reprodukcijanskog materijala. Također, kad se uspoređi bivša odredba članka 23. stavak 3. alineja 8. Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga sa člankom 2. pobijanog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga, vidljivo je daje nakon izmjena ukinuta porezna osnovica prema kojoj se obračunava porez na promet kod izvršenih građevinskih usluga.

16. Osim toga, člankom 1. pobijanog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića je propisano da se voćni sok, sok od voćne baze i sok od povrća više ne smatraju bezalkoholnim pićima na čiji se promet mora plaćati poseban porez. Također, u članku 2. pobijanog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića propisano je da se ne smatraju bezalkoholnim pićima naravne, mineralne, gazirane i negazirane vode, 100% naravni sokovi bez dodataka šećera i konzervansa, te voćni sokovi i voćni sirupi bez konzervansa, koji su urađeni i puštaju se u promet ili se uvoze sukladno preuzetom i važećem Pravilniku o kvaliteti proizvoda od voća, povrća, gljiva i pektinskih preparata ("Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije", br. 1/79, 20/82 i 74/90). Prije stupanja na snagu pobijanog zakona postojala je obveza plaćanja posebnog poreza - akciza na navedene proizvode, koji su bili svrstani kao bezalkoholna pića, što je vidljivo iz odredbi bivšeg članka 3. Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 6/95, 51/99, 52/01 i 37/03).

17. Ustavni sud primjećuje da pobijani zakoni, kojima je intervenirano u porezno zakonodavstvo Federacije Bosne i Hercegovine, idu u pravcu smanjenja broja poreznih obveza, odnosno smanjenja ukupnih poreznih davanja za pravne osobe na području Federacije Bosne i Hercegovine, koja se bave određenom vrstom djelatnosti. Svako smanjenje poreznih obveza i poreznih davanja nužno vodi smanjenju priliva proračunskih sredstava. Međutim, Ustavni sud smatra da, ovisno o drugim ekonomskim pokazateljima, ovo ne mora nužno predstavljati negativnu posljedicu na ekonomsku

situaciju u Federaciji Bosne i Hercegovine obzirom na moguće pozitivne efekte u zaštiti domaće proizvodnje. Osim toga, Ustavni sud smatra da bi se, bez obzira na navedeno, primjenom pobijanih zakona, firme koja imaju sjedište u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine i koje se bave istom vrstom djelatnosti, mogle staviti u nepovoljniji položaj u odnosu na firme koje imaju sjedište u Federaciji Bosne i Hercegovine, jer prema odredbama pobijanih zakona poduzeća iz Federacije, koja se bave građevinskom djelatnošću, ne moraju plaćati porez na promet prilikom nabavke reprodukcijuskog građevinskog materijala te vršenja građevinskih usluga, za razliku od istih poduzeća u Republici Srpskoj i Brčko Distriktu Bosne i Hercegovine. Također, primjenom pobijanih zakona, proizvođači i trgovci bezalkoholnim pićima u Federaciji Bosne i Hercegovine mogli bi biti stavljeni u povoljniji položaj od ostalih proizvođača i trgovaca bezalkoholnim pićima iz Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine, jer se sada u Federaciji Bosne i Hercegovine na određena bezalkoholna pića ne mora plaćati poseban porez - akcize.

18. Obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da primjena pobijanih zakonskih odredbi ima utjecaja na kompletan porezni sustav u Bosni i Hercegovini. Ustavni sud podsjeća da je uvjet za početak ostvarivanja ustavnog principa jedinstvenog tržišta zakonsko reguliranje poreznog sustava i njegova harmonizacija u Bosni i Hercegovini, tako da se izbjegnu sve administrativne, tehničke i druge barijere. U ovom je kontekstu usvojen i Zakon o sustavu neizravnog oporezivanja ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 44/03, stupio na snagu osmog dana nakon objave, 31. prosinca 2003. godine), koji uspostavlja jedinstven sustav i organizacijsku osnovu za neizravne poreze. Međutim, podnositelj zahtjeva ukazuje na moguće veoma ozbiljne nedosljednosti u poštivanju ovog zakona i principa koji su njime uspostavljeni prilikom usvajanja pobijanih zakona. Ova bi činjenica mogla imati negativne posljedice za cjelokupan porezni sustav u Bosni i Hercegovini i samim tim prouzročiti neotklonjive štetne posljedice za državu Bosnu i Hercegovinu.

19. Dalje, u svezi obrazloženja iz prethodnih točaka ove odluke, Ustavni je sud razmatrao i posljedice koje bi mogle nastupiti u slučaju da se privremena mjera ne usvoji, a predmetni zahtjev za ocjenom ustavnosti bi bio proglašen osnovanim prilikom donošenja odluke u meritumu. U tom bi slučaju porezna sredstva, koja ne bi bila prikupljena uslijed primjene pobijanih zakona, bila nepovratna, jer Ustavni sud ne vidi nijedan efikasan način na koji bi se mogao izvršiti povrat tih sredstava nakon što zahtjev za ocjenom ustavnosti bude eventualno usvojen. S druge strane, Ustavni je sud uzeo u obzir i posljedice koje mogu nastati ako privremena mjera bude usvojena, a zahtjev za ocjenom ustavnosti eventualno bude odbijen. U tom slučaju Ustavni sud smatra da ne bi mogle nastupiti štetne posljedice, jer privremenom mjerom primjena pobijanih zakona se samo "privremeno" obustavlja, a Ustavni će sud u meritumu odlučiti o ustavnosti pobijanih zakonskih odredbi, te ukoliko eventualno takav zahtjev ne bude usvojen,

privremena će se mjera staviti van snage i određeni porezni obveznici u Federaciji Bosne i Hercegovine će neometano moći uživati olakšice koje su im date pobijanim zakonima.

20. U danim okolnostima, Ustavni sud smatra da bi primjenom Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića, čija će se ustavnost tek ocjenjivati, mogle nastupiti neotklonjive štetne posljedice, koje se zrcale u mogućnosti negativnog utjecaja na cjelokupan porezni sustav u Bosni i Hercegovini, mogućem narušavanju principa jedinstvenog tržišta i kao, najvažnije, nepoštivanje procedure za usvajanje zakona na razini entiteta, koja je sporazumom prenesena na razinu države. Time bi entitet preuzeo ovlasti prethodno prenesene na razinu države, čime se dovodi u pitanje funkcioniranje Bosne i Hercegovine na principu “vladavine prava”. Ustavni sud zaključuje daje navedeno dovoljno razloga za donošenje privremene mjere, pa je ocijenio da su ispunjeni uvjeti da se privremeno obustavi primjena pobijanih zakona. Osim toga, Ustavni sud podsjeća da bi primjenom pobijanih odredbi, u postupcima koji su započeti na temelju navedenih zakona, te u okolnostima usvajanja zahtjeva za privremenom mjerom, također mogle biti prouzročene neotklonjive štetne posljedice, zbog čega smatra da i ti postupci trebaju biti promatrani u svjetlu ove odluke.

21. Imajući u vidu odredbe članka 78. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud odlučio usvojiti zahtjev za donošenjem privremene mjere.

22. Na temelju izloženog je jednoglasno odlučeno kao u dispozitivu ove odluke.

23. Ustavni sud podsjeća da odluka o privremenoj mjeri, ni u kojem slučaju, ne prejudicira odluku o dopustivosti, odnosno o meritumu, predmetnog slučaja.

24. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 145/02**, rješavajući apelaciju **Ž. K.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2, članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof, dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Valerija Galić, sutkinja

na sjednici održanoj 26. kolovoza 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Usvaja se apelacija Ž. K.

Utvrđuje se povreda članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukida se Presuda Okružnog suda u Banjaluci broj KŽ-495/01 od 10. svibnja 2002. godine.

Nalaže se Okružnom sudu u Banjaluci da provede ponovni, žuran postupak sukladno članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Okružnom sudu u Banjaluci da, u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke, izvijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o poduzetim mjerama, sukladno članku 75. stavak 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Z. K. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Prnjavora, kojeg zastupa G. B., odvjetnik iz Banjaluke, podnio je, 1. kolovoza 2002. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Okružnog suda u Banjaluci broj Kž-495/01 od 10. svibnja 2002. godine i Presude Osnovnog suda u Prnjavoru broj K-69/99 od 22. studenoga 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni je sud 11. lipnja 2004. godine, na temelju članka 21. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, zatražio od Okružnog suda u Banjaluci i Osnovnog javnog tužiteljstva u Prnjavoru da dostave odgovore na apelaciju.

3. Okružni sud u Banjaluci i Osnovno javno tužiteljstvo u Prnjavoru nisu dostavili odgovore.

4. Na traženje Ustavnog suda, Osnovni je sud u Prnjavoru dostavio kompletan kazneni spis broj K-69/99.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Presudom Osnovnog suda u Prnjavoru broj K-69/99 od 22. studenoga 1999. godine apelant je proglašen krivim za kazneno djelo posluge iz članka 229. stavak 1. Kaznenog zakona Republike Srpske.

7. Apelantu je izrečena uvjetna osuda, kojom mu je utvrđena kazna zatvora u trajanju od tri mjeseca, s tim što je istodobno određeno da se kazna zatvora neće izvršiti ako apelant u roku od godinu dana ne počini novo kazneno djelo. Apelant je obvezan sudu izmiriti troškove na ime paušala, a oštećeni je upućen, sa svojim imovinsko-pravnim zahtjevom, na parnicu radi ostvarivanja prava na naknadu štete.

8. Okružni je sud u Banjaluci Presudom broj Kž-495/01 od 10. svibnja 2002. godine odbio kao neutemeljene prizive apelanta i Osnovnog javnog tužiteljstva Prnjavor, potvrdivši Presudu Osnovnog suda u Prnjavoru broj K-69/99 od 22. studenoga 1999. godine.

IV. Relevantni propisi

9. U **Zakonu o kaznenom postupku** (“Službeni list SFRJ”, br. 4/77, 17/85, 26/86, 74/87, 57/89, 3/90, 27/90 i “Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 26/93, 14/94, 6/97, i 61/01) koji je bio na snazi do 1. srpnja 2003. godine, relevantna odredba glasi:

“Članak 371. stavak 1.

(1.) O sjednici vijeća obavijestit će se onaj optuženi i njegov branitelj, oštećeni kao tužitelj ili privatni tužitelj koji je u roku predviđenom za priziv ili za odgovor na priziv zahtijevao da bude obaviješten o sjednici ili je predložio održavanje pretresa pred drugostupanjskim sudom (čl. 373. do 375). Predsjednik vijeća ili vijeće može odlučiti da se o sjednici vijeća obavijeste stranke i kad nisu to zahtijevale, ili da se o sjednici obavijesti i stranka koja nije to zahtijevala, ako bi njihovo prisustvo bilo korisno za razrješenje stvari. ”

10. U **Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku** (“Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 26/93) relevantna odredba glasi:

“Članak 5.

Neće se primjenjivati rečenica prva u stavku 1, članka 371. ”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelant apelacijom pobija presude Okružnog suda u Banjaluci i Osnovnog suda u Prnjavoru, tvrdeći da mu je povrijeđeno pravo na pravično suđenje zaštićeno člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, člankom 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) i člankom 2. Protokola broj 7 uz Europsku konvenciju. Apelant navodi da u postupku pred prvostupanjskim sudom nije imao branitelja iz reda odvjetnika, dok je u prizivnom postupku pred Okružnim sudom u Banjaluci zastupnik javne optužbe bio nazočan sjednici vijeća drugostupanjskog suda, a on i njegov branitelj nisu bili ni obaviješteni, niti su bili nazočni sjednici vijeća i nisu imali mogućnost odgovoriti na argumente zamjenika javnog tužitelja. Apelant ističe da je u konkretnom slučaju nepravilno primijenjen Kazneni zakon, Zakon o kaznenom postupku, te da nije primijenjen Zakon o državnim poduzećima.

VI. Dopustivost

12. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

13. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

14. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom su presude Okružnog suda u Banjaluci, broj KŽ-495/01 od 10. svibnja 2002. godine i Osnovnog suda u Prnjavoru, broj K-69/99 od 22. studenoga 1999. godine, protiv kojih nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Dalje, pobijanu je presudu Okružnog suda u Banjaluci apelant primio 4. lipnja 2002. godine, a apelaciju Ustavnom sudu podnio 1. kolovoza 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

15. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VI. Meritum

16. Prema članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, prizivna je nadležnost Ustavnog suda ograničena na ustavna pitanja i Ustavni je sud mjerodavan ocjenjivati je li kroz primjenu zakona došlo do povrede prava i sloboda zaštićenih Ustavom Bosne i Hercegovine, Europskom konvencijom i njezinim protokolima. Prema članku II/2. Ustava Bosne i Hercegovine prava i slobode predviđeni Europskom konvencijom i njezinim protokolima su izravno primjenjiva u Bosni i Hercegovini.

17. Apelant se žali daje tijekom postupka pred sudovima Republike Srpske povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje, zaštićeno člankom II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine, člankom 6. Europske konvencije, te povredu članka 2. Protokola broj 7 uz Europsku konvenciju. Prema navodima apelanta, povreda se odnosi na njegova procesna prava, obzirom na jednakopravnost stranaka, a sastoji se u nenazočenju njegovog branitelja u drugostupanjskom postupku jer apelant niti njegov branitelj nisu obaviješteni niti su prisustvovali sjednici vijeća Okružnog suda u Banjaluci. Apelant ističe da nije imao branitelja iz reda odvjetnika u prvostupanjskom postupku, te da se povreda sastoji i u zanemarivanju odlučnih činjenica koje idu u prilog okrivljenom, jer nisu pravilno

primijenjeni Kazneni zakon, Zakon o kaznenom postupku i Zakon o državnim poduzećima.

18. Pitanje koje proizlazi iz apelacije se odnosi na povredu prava zaštićenog Ustavom Bosne i Hercegovine i Europskom konvencijom. Stoga je Ustavni sud mjerodavan preispitati je li zaštićeno pravo, na koje se apelant poziva, povrijeđeno.

a) Pravo na pravično suđenje

19. Pravo na "pravično suđenje" je predviđeno i odredbom članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine. Ovo se pravo osigurava na najvišoj razini međunarodno priznatih ljudskih prava i temeljnih sloboda, prema tomu i Europske konvencije. Stoga, izjašnjenje Ustavnog suda glede članka 6. Europske konvencije, u svezi članka II/2. Ustava, odnosi se i na članak II/3.(e) Ustava.

Članak II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke".

20. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u svom relevantnom dijelu, glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]."

21. Ustavni sud prema članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine mora obraditi pitanje ukazuju li utvrđene činjenice u konkretnom slučaju daje došlo do povrede prava zaštićenih člankom II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. stavak 1. Europske konvencije.

22. Ustavni sud nije mjerodavan preispitivati način na koji su sudovi utvrdili činjenice, izuzev ako postupak nije sadržavao povredu prava na pravično suđenje u okviru značenja članka 6. Europske konvencije. Jedan od važnijih elemenata prava na pravično suđenje iz članka 6. Europske konvencije jeste jednakopravnost stranaka, što podrazumijeva da optuženi u kaznenom postupku treba imati ista procesna prava kao i javni tužitelj. Drugi važan princip, koji je blisko vezan za to pravo, jeste da postupak mora biti sukladan principu kontradiktornosti tako što optuženi mora imati informacije o svim navodima i dokazima koje je iznio javni tužitelj, kao i da ima mogućnosti odgovoriti na iznesene navode i dostaviti druge dokaze u korist svoje obrane.

23. "Načelo kontradiktornosti", u svojoj biti, znači priliku za stranke u kaznenom ili građanskom postupku da budu upoznate sa svim predočenim dokazima ili mišljenjima,

pa čak i onim koje je iznio neovisni član državne službe pravne pomoći, u smislu utjecaja na sudsku odluku (vidi, između ostalih izvora, i *mutatis mutandis* sljedeće presude: *Me Michael protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 24. veljače 1995. godine, serija A br. 307-B, str. 53-54, str. 80. i *Kerajärni protiv Finske* od 19. srpnja 1995. godine, serija A, br. 322, str. 16. st. 42).

a.1.) Pravo na obranu

24. Ustavni sud opaža, iz dokumenata dostavljenih Ustavnom sudu, odnosno zapisnika o glavnom pretresu održanom 22. studenoga 1999. godine u Osnovnom sudu Prnjavor, kada je i donesena prvostupanjska presuda, da su na saslušanju bili nazočni javni tužitelj, apelant i svjedoci. Apelantov branitelj nije bio nazočan, iako je bio uredno obaviješten, a apelant je, u smislu članka 301. Zakona o kaznenom postupku, pozvan da uzme drugog branitelja. Apelant se izjasnio da će se sam braniti na tom pretresu i da neće uzimati branitelja jer je njegov branitelj spriječen. O tomu Osnovni sud u Prnjavoru, u smislu članka 301. Zakona o kaznenom postupku, nije donio rješenje sa obrazloženjem koje se unosi u zapisnik, da izočnost branitelja ne bi bila štetna za obranu. U konkretnom se slučaju nije radilo o obveznoj obrani predviđenoj Zakonom o kaznenom postupku.

25. Navodi apelacije protiv prvostupanjske presude Osnovnog suda Prnjavor nisu utemeljeni.

26. Iz presude Okružnog suda Banjaluka, koja je donesena u sjednici vijeća održanoj 10. svibnja 2002. godine, prema prizivu apelantovog branitelja i prizivu Osnovnog javnog tužitelja protiv presude Osnovnog suda u Prnjavoru, proizlazi da sjednici nisu bili nazočni ni apelant ni njegov branitelj. Međutim, sjednici je bio nazočan zamjenik okružnog javnog tužitelja. Činjenica daje u prizivnom postupku sudjelovao zamjenik okružnog javnog tužitelja narušava princip prava na obranu koji je nerazdvojna karakteristika koncepta pravičnog suđenja koje garantira članak 6. Europske konvencije.

27. U konkretnom se predmetu može postaviti pitanje je li se apelant odrekao svog prava na obranu iz članka 6. Europske konvencije. Iako postoji mogućnost odricanja prava na obranu, postavlja se pitanje je li se apelant u ovom slučaju odrekao prava da bude nazočan sjednici Okružnog suda Banjaluka. Dapače, apelant se žali da nisu pozvan ni on ni njegov branitelj, niti su imali informacije o navodima i dokazima koje je iznio zamjenik okružnog javnog tužitelja. Uslijed činjenice da ni apelant niti njegov branitelj nisu mogli prisustvovati sjednici, apelantu je uskraćena mogućnost da sudu ukaže na razne aspekte dokaza na koje se on poziva kako bi podržao svoj priziv. Kako apelant nije bio obaviješten o mjestu i nadnevku održavanja sjednice, te kako njemu, a niti njegovom branitelju, nije bilo omogućeno da bude nazočan sjednici, ne može se smatrati da je apelant imao pravično suđenje.

a.2.) Jednakost stranaka

28. Ustavni sud podsjeća da apelant mora imati mogućnost osobno nazočiti sjednici suda. Ovo se odnosi, prvenstveno, na suđenje pred prvostupanjskim sudom. Međutim, pravo na pravično suđenje također podrazumijeva pravo da se bude nazočan pred sudovima više instance koja odlučuje o prizivima, osim kada je razmatranje pred ovim sudovima ograničeno na procesna ili čisto pravna pitanja, kada osobno nazočenje optuženog nije od značaja.

29. Rješavajući pitanja potrebe kontradiktornog postupka, činjenica je daje apelant u prizivnom postupku tražio da se ispita prvostupanjska presuda glede bitne povrede odredbi kaznenog postupka, kaznenog zakona kao i pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja. Prizivni sud nije vezan onim što je utvrđeno na nižem sudu, nego ima mogućnost preispitati prizivne navode glede činjeničnog stanja i bitnih povreda odredbi kaznenog postupka. U slučaju prihvaćanja tih navoda, predmet vraća prvostupanjskom sudu na ponovni postupak i odlučivanje ili o njemu sam odlučuje.

30. Ustavni sud uzima u obzir da je optuženom izrečena uvjetna osuda, kojom je utvrđena kazna zatvora u trajanju od tri mjeseca s tim što je istodobno određeno da se kazna zatvora neće izvršiti ako u roku od godinu dana ne počini novo kazneno djelo, te zaključuje daje ishod postupka pred Okružnim sudom Banjaluka bio za njega od velikog značaja (vidi Odluku Europskog suda za ljudska prava *Ekbatani protiv Švedske* od 26. svibnja 1988. godine, serija A 134 i Odluku *Kremzov protiv Austrije* od 21. rujna 1993. godine, serija A, broj 268-B).

31. Glede apelantovih navoda da su sudovi Republike Srpske zanemarivali odlučne činjenice koje idu u njegov prilog, Ustavni sud podsjeća na svoju dosadašnju praksu prema kojoj je nadležnost Ustavnog suda u svezi apelacija iz članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine ograničena na "pitanja koja su sadržana u ovom ustavu". Prema tomu, Ustavni sud nije mjerodavan preispitivati i utvrđivati činjenice, kao ni tumačiti odluke nižih sudova, osim ukoliko odluka nižih sudova krši ustavna prava. To se događa u slučaju kada odluka redovitog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavna prava, kao i u slučaju kada je primjena prava bila očito proizvoljna, kada je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava (pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivni pravni lijek, i u drugim slučajevima).

32. Ustavni je sud ustvrdio daje Okružni sud u Banjaluci, rješavajući o apelantovom prizivu protiv presude Osnovnog suda u Prnjavoru, propustio da pri razmatranju pitanja, koja su ukazivala na povrede, ima u vidu članak 6. stavak 1. Europske konvencije. U konkretnom predmetu, imajući u vidu kazneni postupak u cjelini, Ustavni sud zaključuje da nisu ispoštovana apelantova prava iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, te se predmet vraća na ponovni postupak, koji treba biti sukladan ovim odredbama.

b) Ostali navodi

33. U odnosu na navode iz apelacije koji se odnose na članak 2. Protokola broj 7 uz Europsku konvenciju Ustavni sud smatra da, u svjetlu svog zaključka u odnosu na članak 6. stavak 1. Europske konvencije, nije nužno posebice razmatrati ove navode apelacije.

VII. Zaključak

34. Polazeći od navedenog, na temelju članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

35. Na temelju članka VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 207/02**, rješavajući apelaciju **T. K.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. članka 16. stavak 2. toč. 9. i 14, članka 59. stavak 2. toč. 1. i 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Gazim Sadiković, prof, dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Valerija Galić, sutkinja

na sjednici održanoj 26. kolovoza 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neutemeljena apelacija T. KL podnesena protiv Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-138/01 od 10. srpnja 2002. godine, jer je preuranjena.

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija T. K. podnesena protiv Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj Su-VII-12/02 od 12. studenoga 2002. godine, Rješenja Okružnog suda u Trebinju broj Gž.366/02 od 22. studenoga 2002. godine i Rješenja broj Gž.366/02 od 27. studenoga 2002. godine, zbog toga što je *ratione materiae* inkompatibilna s Ustavom Bosne i Hercegovine.

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija T. K. podnesena protiv Rješenja Službe za stambena i javna pitanja Općine Trebinje broj 06-372-96/02 od 27. studenoga 2002. godine i Rješenja Ministarstva za izbjeglice i raseljene osobe Republike Srpske broj 05-050-01-4/03 od 10. siječnja 2003. godine, zbog toga što je preuranjena.

Odluku objavit u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. T. K. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Trebinja, koju zastupa R. R., odvjetnik iz Trebinja, podnijela je 16. studenoga 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) na Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rcv-138/01 od 10. srpnja 2002. godine, Rješenja Službe za stambena i javna pitanja Općine Trebinje broj 06-372-96/02 od 27. studenoga 2002. godine, Rješenja Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske broj 05-050-01-4/03 od 10. siječnja 2003. godine, Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj Su-VTI-12/02 od 12. studenoga 2002. godine, Rješenja Okružnog suda u Trebinju broj Gž.366/02 od 22. studenoga 2002. godine i Rješenja broj Gž.366/02 od 27. studenoga 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Apelantica je 30. prosinca 2002. godine podnijela novu apelaciju Ustavnom sudu, zavedenu pod brojem AP 3/03. Ova se apelacija tiče istog činjeničnog i pravnog pitanja kao i prethodna apelacija pod brojem AP 207/02.

3. Apelantica je 12. veljače 2003. godine dostavila Ustavnom sudu novu dokumentaciju, koja dopunjuje njezine apelacije.

4. Na temelju članka 25. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud 18. veljače 2002. godine spojio apelacije AP 207/02 i AP 3/03 u jednu apelaciju, zavedenu kao AP 207/02.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantičinih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelantica je unuka umrle K. K., koja je bila nositeljica stanarskog prava na stanu površine 54 m² u ulici S. Fajčevića u Trebinju, sve do njezine smrti 13. siječnja 1993. godine. Apelantica je, navodno, živjela zajedno sa svojom bakom K. K., od 1984. godine pa do njezine smrti, što je, prema apelantičinih navodima, bilo dovoljno dugo da nastavi koristiti predmetni stan u smislu čl. 21. i 22. Zakona o stambenim odnosima (“Službene novine SR Bosne i Hercegovine”, br. 14/84 i 36/89; “Službeni glasnik Republike Srpske”,

br. 19/93, 22/93 i 12/99). Apelantica je kao član kućanstva ostala u stanu sve do 1997. godine.

Prvi set postupaka - parnični postupak

7. Apelantica je podnijela tužbu Osnovnom sudu u Trebinju protiv Javnog fonda za stambena pitanja u Trebinju, Javnog fonda MIO Trebinje (u daljnjem tekstu: Fond), Općine Trebinje i gosp. R. B., radi donošenja utvrđujuće presude i odluke o ništavosti. Apelantica je zatražila daje taj sud proglasi nositeljicom stanarskog prava nad predmetnim stanom, kao i da ukine rješenja prema kojima je Fond, u svojstvu vlasnika, prenio prava na stan na Općinu Trebinje, a koja gaje naknadno dodijelila gosp. R. B.

8. Pored toga, apelantica je izjavila da joj je 1997. godine Povjerenstvo za izbjeglice pri Općini Trebinje obećalo dodijeliti jednosoban stan u Trebinju ako predmetni stan ustupi osobama koje su živjele u manjem stanu. Ovi dogovori bi se temeljili na ugovoru o zamjeni stanova. Apelantica je prihvatila navedene uvjete iz dogovora zato što joj je Povjerenstvo obećalo dodijeliti stan na trajno korištenje. Nakon oko dva mjeseca, ugovor se nije mogao provesti. Apelantica je morala iseliti iz dodijeljenog manjeg stana, jer je druga ugovorna strana morala iseliti iz njezinog stana, kojeg je Općina dodijelila gosp. R. B. Nakon svih ovih preseljavanja, R. B. je nastavio živjeti u njezinom stanu na temelju općinskog rješenja, dok se obitelj s kojom je ona napravila dogovor o zamjeni stanova vratila u svoj prijašnji stan, a apelantica je uselila u stan svojih roditelja.

9. Osnovni je sud u Trebinju donio Presudu broj P-302/98 od 26. travnja 2000. godine, kojom je odbio apelantičinu tužbu. Sud je ustanovio da apelantica ne ispunjava uvjete precizirane u Zakonu o stambenim odnosima na temelju kojih bi mogla nastaviti koristiti stan. Pored toga, Sud je ustanovio da apelantica nikad nije zatražila od mjerodavnog tijela daju proglasi nositeljicom stanarskog prava, što je bila obvezna sukladno članku 22. navedenog zakona.

10. Apelantica je protiv prvostupanjske presude izjavila priziv Okružnom sudu u Trebinju, koji je donio Presudu broj 272/00 od 30. siječnja 2001. godine, kojom je odbio priziv kao neutemeljen i potvrdio prvostupanjsku presudu.

11. Apelantica je nakon toga izjavila reviziju Vrhovnom sudu Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud), koji je donio Rješenje broj Rcv-138/01 od 10. srpnja 2002. godine kojim je uvažio reviziju, ukinuo prvostupanjsku i drugostupanjsku presudu i odbacio tužbu. Vrhovni je sud ustanovio da su nižestupanjske presude pogrešno primijenile relevantne odredbe. Vrhovni je sud, također, ustvrdio da su na temelju članka

28. Zakona o stambenim odnosima u slučaju smrti nositelja stanarskog prava osobe iz članka 21. i 22. ovoga zakona obvezne zatražiti od mjerodavne ugovorne strane da zaključi ugovor o korištenju. Ukoliko ta ugovorna strana neće da zaključi ugovor o korištenju stana u roku od 30 dana od podnesenog traženja, zainteresirani mora tražiti od stambenog

tijela donošenje rješenja koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana dok taj ugovor ne bude zaključen prema odredbama ovog zakona. Vrhovni sud, dalje, ističe da apelantica nije iscrpila pravne lijekove glede pitanja prijenosa stanarskog prava, o čijoj konačnoj odluci bi ovisile i sve druge odluke, pa i pitanje dodjele stana gosp. R. B.

Drugi set postupaka - pred stambenim organom

12. Nakon obrazloženja Vrhovnog suda, apelantica je zatražila da Fond, kao vlasnik stana, zaključi s njom ugovor o korištenju stana sukladno članku 22. Zakona o stambenim odnosima. Obzirom da Fond nije dostavio odgovor na ovaj zahtjev, apelantica se 24. rujna 2002. godine obratila Službi za stambena i javna pitanja Općine Trebinje sa zahtjevom da donese rješenje kojim se zamjenjuje ugovor o korištenju stana i stanarsko pravo prenosi na apelanticu.

13. Prvostupanjsko je upravno tijelo donijelo Rješenje broj 06-372-96/02 od 27. studenoga 2002. godine, kojim je odbilo apelantičin zahtjev uz obrazloženje da se ne smatra nadležnim pošto predmetni stan nije bio u društvenom već u privatnom vlasništvu. Ovo je tijelo, na temelju ugovora o otkupu predmetnog stana, ustvrdilo daje on vlasništvo gosp. R. B. Na ovo je rješenje apelantica 5. siječnja 2003. godine izjavila priziv drugostupanjskom upravnom tijelu.

14. Ovaj je postupak, prema stanju spisa, još uvijek u tijeku obzirom daje apelantica imala pravo voditi upravni spor nakon upravnog postupka.

Treći set postupaka - pred Ministarstvom za izbjeglice i raseljene osobe

15. Obzirom daje, prema njezinim navodima, deložirana iz stana 1997. godine (točan nadnevak nepoznat Ustavnom sudu), apelantica je podnijela zahtjev Ministarstvu za izbjeglice i raseljene osobe Republike Srpske, Općinskom odjelu u Trebinju, za povrat predmetnog stana, na kojem je ona, prema navodima, nositeljica stanarskog prava. U prilog svome zahtjevu je dostavila Ugovor o korištenju stana broj 2942-1 od 25. travnja 1974. godine na ime svoje bake, presliku njezine osobne iskaznice i ugovor o izdržavanju u korist njezine bake. Ovo je tijelo donijelo Rješenje broj 05-050-48-1159/99 od 11. ožujka 2002. godine kojim je uvažilo apelantičin zahtjev i proglasilo ju nositeljicom stanarskog prava, te naložilo da dobije povrat stana.

16. Korisnik stana, gosp. R. B., je na ovo rješenje izjavio priziv istom tijelu, koje je donijelo novo, izmijenjeno i dopunjeno prvostupanjsko Rješenje broj 05-050-48-1159/1-99 od 10. travnja 2002. godine, kojim je uvažio priziv i preinačio prvostupanjsko rješenje tako što je odbacio apelantičin zahtjev i proglasio se nenadležnim za odlučivanje o ovom slučaju. U obrazloženju svoje odluke je naveo da nisu ispunjeni zakonski uvjeti za povrat stana iz čl. 1. i 3. Zakona o prestanku primjene Zakona o korištenju napuštene imovine ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 38/98, 12/99, 31/99 i 65/01), jer stan, na dan

njegovog dodjeljivanja gosp. R. B., 17. veljače 1999. godine, nije bio proglašen napuštenim.

17. Apelantica je protiv ovog rješenja izjavila priziv drugostupanjskom upravnom tijelu, Ministarstvu za izbjeglice i raseljene osobe Republike Srpske, koje je donijelo Rješenje broj 05-050-01-4/03 od 10. siječnja 2003. godine, kojim je odbilo apelantičin priziv kao neutemeljen i potvrdilo prvostupanjsko rješenje. Ovo je tijelo zauzelo stajalište da su presude Osnovnog suda u Trebinju broj P-302/98 od 26. travnja 2000. godine i Okružnog suda u Trebinju broj Gž-272/2000 od 30. siječnja 2002. godine ustanovile da se apelantica ne može proglasiti nositeljicom stanarskog prava nad predmetnim stanom, što je uzeto kao relevantno za odlučivanje pred ovim tijelom.

18. Apelantica je podneskom od 12. veljače 2003. godine obavijestila Ustavni „ud daje pokrenula upravni spor protiv rješenja drugostupanjskog tijela pred Vrhovnim sudom.

19. Prema stanju spisa i obavijesti apelantičinog odvjetnika od 26. siječnja 2004. godine, ovaj postupak je još uvijek u tijeku.

Četvrti set postupaka - traženje privremene mjere

20. Apelantica je 24. rujna 2002. godine podnijela prijedlog Osnovnom sudu u Trebinju za izdavanje privremene mjere upisa spora nad predmetnim stanom u gruntovne knjige i zabrane upisa vlasništva gosp. R. B. nad predmetnim stanom.

21. Osnovni je sud u Trebinju donio Rješenje broj 1-573/02 od 25. rujna 2002. godine, kojim je odbio apelantičin prijedlog kao neutemeljen. Sud je u obrazloženju naveo da prijedlog nije potkrijepljen opravdanim razlozima i dokazima.

22. Apelantica je Okružnom sudu u Trebinju izjavila priziv protiv rješenja Osnovnog suda u Trebinju. Okružni sud je donio Rješenje broj Gž.366/02 od 27. studenoga 2002. godine, kojim je odbio apelantičin priziv i potvrdio prvostupanjsko rješenje.

23. Apelantica se obratila ombudsmanu Republike Srpske, kod kojeg je tvrdila postojanje opstrukcije, odugovlačenje postupka i indolentno ponašanje Osnovnog suda. Predsjednik Okružnog suda u Trebinju je dostavio odgovor ombudsmanu u kojem je negirao navode apelantičinog zastupnika. Pored toga, predsjednik suda je zatražio od Odvjetničke komore Republike Srpske da pokrene stegovni postupak protiv apelantičinog zastupnika zbog neprikladnog ponašanja i kršenja odvjetničkog kodeksa. Predsjednik je, također, zatražio da mu ombudsman dostavi dopis koji mu je uputio apelantičin zastupnik kako bi eventualno utvrdio postojanje kaznene odgovornosti.

24. Apelantica je u prizivnom postupku zatražila od Vrhovnog suda da izuzme predsjednika Okružnog suda u Trebinju zbog pristranosti. Apelantica je tvrdila da predsjednik suda nije bio nepristran, obzirom daje otvoreno napao njezinog zastupnika u svom odgovoru ombudsmanu Republike Srpske i na taj način zloupotrijebio svoje ovlasti.

Uzevši ovo u obzir, apelantica tvrdi da nema velikih izgleda za uspjeh u postupku pred ovim sudom. Poslije ovoga, apelantica je zatražila izuzeće svih sudaca Okružnog suda iz istog razloga.

25. Vrhovni je sud donio Rješenje broj Su-VII-12/02 od 12. studenoga 2002. godine, kojim je odbio apelantičin zahtjev kao očito neutemeljen. Okružni je sud u Trebinju 22. studenoga 2002. godine donio Rješenje broj Gž.366/02 kojim je odbio apelantičin zahtjev za izuzeće svih sudaca Okružnog suda u Trebinju kao očito neutemeljen.

IV. Relevantni propisi

26. **Zakon o stambenim odnosima** (“Službene novine SR Bosne i Hercegovine”, br. 14/84 i 36/89; “Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 19/93, 22/93 i 12/99), u relevantnom dijelu, glasi:

Članak 6. (Korisnik stana. Članovi obiteljskog kućanstva):

“Korisnikom stana, u smislu ovog zakona, smatraju se: nositelj stanarskog prava i članovi njegovog obiteljskog kućanstva koji zajedno s njim trajno žive i stanuju, kao i osobe koje su prestala biti članovi toga kućanstva a ostala su u istom stanu.

Članovima obiteljskog kućanstva nositelja stanarskog prava, u smislu ovog zakona, smatraju se: bračni drug, djeca (rođenu u braku ili van braka, usvojena, pastorčad), bračni drugovi djece, roditelji bračnih drugova (otac, majka, očuh, maćeha, usvojitelj), braća i sestre, unučad bez roditelja, kao i osoba koja je nositelja stanarskog prava dužna po zakonu izdržavati ili su te osobe dužne po zakonu izdržavati nositelja stanarskog prava, a koja zajedno s njima trajno žive i stanuju, kao i osobe koja sa nositeljem stanarskog prava žive u ekonomskoj zajednici u istom stanu više od devet godina ili više od pet godina ako su se uselila u stan na temelju ugovora o doživotnom izdržavanju nositelja stanarskog prava.”

Članak 21. (Prava na neometano korištenje za ostale):

“Korisnici stana (članak 6. stavak 1) koji stanuju zajedno sa nositeljem stanarskog prava imaju pravo trajno i neometano koristiti taj stan pod uvjetima koji su propisani ovim zakonom.

Članovima obiteljskog kućanstva (članak 6. stavak 2) pripada pravo iz prethodnog stavka i poslije smrti nositelja stanarskog prava, kao i kad nositelj stanarskog prava iz drugih razloga trajno prestane koristiti stan, osim ako je prestao koristiti stan na temelju otkaza ugovora o korištenju stana odnosno raskida tog ugovora ili na temelju ugovora o zamjeni tog stana, kao i u slučaju kad je stekao stanarsko pravo na drugi stan koji mu je dodijeljen i za članove obiteljskog kućanstva, kao i u slučaju iz članka 13. ovog zakona.”

Članak 22. (Prijenos na ostale članove obiteljskog kućanstva):

"Kad nositelj stanarskog prava umre ili iz drugih razloga trajno prestane koristiti stan, a članovi njegovog obiteljskog kućanstva nastave s korištenjem stana, ukoliko u stanu nije ostao bračni drug kao nositelj stanarskog prava, članovi obiteljskog kućanstva će sporazumno između sebe odrediti jednu osobu za nositelja stanarskog prava i o tome obavijestiti davatelja stana na korištenje.

Ako članovi obiteljskog kućanstva u roku od tri mjeseca ne postignu sporazum iz prethodnog stavka, nadležni će sud u vanparničnom postupku, na zahtjev članova obiteljskog kućanstva ili davatelja stana na korištenje, odrediti koji će član obiteljskog kućanstva biti nositelj stanarskog prava vodeći računa o materijalnom i zdravstvenom stanju svakog člana kućanstva kao i drugim okolnostima.

Ako davatelj stana na korištenje smatra da nijedna od osoba, koje su ostale u stanu poslije smrti nositelja stanarskog prava, ili kad je on iz drugih razloga trajno prestao koristiti stan, nema pravo da po odredbi članka 21. stavak 2. ovog zakona nastavi s korištenjem stana, može po isteku roka od tri mjeseca tražiti od stambenog organa iseljenje svih osoba koje su ostale u stanu.

Prilikom prinudnog iseljenja iz prethodnog stava ne osigurava se nužni smještaj. "

Članak 28. (Odluka o zamjeni ugovora):

"Ako jedna ugovorna strana neće da zaključi ugovor o korištenju stana u roku od 30 dana od dana useljenja u stan odnosno ako jedna od ugovornih strana u slučajevima iz čl. 21., 22., 32. stavak 1. i članka 33. st. 3. i 4. ovog zakona neće da zaključi ugovor o korištenju stana u roku od 30 dana od dana podnesenog traženja, stambeni organ na zahtjev jedne od ugovornih strana, donosi rješenje koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana dok taj ugovor ne bude zaključen po odredbama ovog zakona. "

V. Apelacija

27. Apelantica tvrdi da joj je rješenjima Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-138/01 od 10. srpnja 2002. godine i Su-VII-12/02 od 12. studenoga 2002. godine, Službe za stambena i javna pitanja Općine Trebinje broj 06-372-96/02 od 27. studenoga 2002. godine, Ministarstva za izbjeglice i raseljena lica Republike Srpske, broj 05-050-01-4/03 od 10. siječnja 2003. godine, te rješenjima Okružnog suda u Trebinju broj Gž-366/02 od 22. studenoga 2002. godine i Gž-366/02 od 27. studenoga 2002. godine povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e), pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života iz članka II/3.(d) i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava.

28. Apelantica, također, tvrdi da postupak na koji ju je uputio Vrhovni sud u svojem Rješenju broj Rcv-138/01 od 10. srpnja 2002. godine nije bio efikasan pravni lijek jer je

bilo očito da će mjerodavna tijela vršiti opstrukciju implementacije stambenih propisa. Pored toga, apelantica se žalila da joj je postupkom o zahtjevu za privremenu mjeru o kojem je odlučeno Rješenjem Okružnog suda u Trebinju broj GŽ.366/02 od 27. studenoga 2002. godine, uključujući i odluke sudova o njezinom zahtjevu za izuzeće koje su donesene unutar istog postupka, povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka 6. i članka 14. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija).

VI. Dopustivost

29. Prilikom ispitivanja dopustivosti apelacije Ustavni je sud pošao od odredbi članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. točka 14. Poslovnika Ustavnog suda i relevantnih odredbi Zakona o stambenim odnosima.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost za pitanja iz Ustava koja se pojave na temelju presude bilo kojeg drugog suda u Bosni i Hercegovini. ”

Članak 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonima entiteta i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio”.

Članak 16. stavak 2. toč. 14. i 19. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji koji od sljedećih slučajeva:

[...]

9. apelacija je ratione materiae inkompatibilna sa Ustavom;

[...]

14. apelacija je preuranjena“.

30. Ustavni sud prije svega, prema navedenim odredbama, naglašava da se apelacija može podnijeti samo protiv presude kojom je postupak u određenom predmetu završen. Drugim riječima, pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do tzv. konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestupanjsku odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tome, pravni lijek mora ovisiti o apelantu, bez obzira radi li se o redovitom ili izvanrednom pravnom lijeku (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 5. svibnja 2001. godine).

31. U konkretnom slučaju, apelacija je podnesena protiv odluka donesenih u četiri niza postupaka. Ustavni sud mora ispitati dopustivost protiv odluka iz sva četiri postupka.

32. Prvi set postupaka je okončan Rješenjem Vrhovnoga suda broj Rev-138/01 od 10. srpnja 2002. godine. Protiv ovog rješenja apelantica nema drugih djelotvornih pravnih lijekova. Ovo je rješenje dostavljeno apelantici 18. rujna 2002. godine. Apelacija je Ustavnom sudu podnesena 16. studenoga 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, ovaj dio apelacije ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

33. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b), članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da ovaj dio apelacije ispunjava uvjete iz navedenih članova glede dopustivosti. Slijedi da je apelacija, u dijelu kojim pobija Rješenje Vrhovnog suda broj Rev-138/01 od 10. srpnja 2002. godine, dopustiva.

34. Kako je to već navedeno u toč. 14. i 19. ove odluke, drugi i treći niz postupaka su još uvijek u tijeku. U svezi toga, a ne prejudicirajući druga pitanja dopustivosti, odluke apelantice koje se pobijaju u ovim postupcima ne mogu se smatrati konačnim. Apelantica nije okončala upravni postupak, tj. upravni spor. S druge strane, apelantičine tvrdnje da je drugi niz postupaka nedjelotvoran u konkretnom slučaju ne temelji se na dokazima, te se stoga, kao paušalne, moraju odbaciti.

35. Imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. točka 14. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je preuranjena, Ustavni je sud odbacio apelaciju u ovom dijelu.

36. Za Ustavni sud ostaje još da ispita dopustivost četvrtog niza postupaka.

37. U svezi postupka u kojem je apelantica tražila od Općinskog suda u Trebinju i Okružnog suda u Trebinju izdavanje privremene mjere upisa spora nad predmetnim stanom u zemljišne knjige i zabranu upisa vlasništva gosp. R. B. nad predmetnim stanom, te u okviru njega tražila izuzeća određenih sudaca, Ustavni sud naglašava daje suština članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), a koji odgovara članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, da garantira pravičnost postupka u kojem se, između ostalog, utvrđuju građanska prava. Dovodeći u vezu prvi i drugi dio prethodne rečenice, Ustavni sud mora prvo ispitati utvrđuje li postupak za izdavanje privremene mjere apelantičina građanska prava.

38. Članak 6. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.

[...]“

39. U svezi pitanja iz točke 38, Ustavni se sud poziva na sudsku praksu bivšeg Europskog povjerenstva za ljudska prava. Europsko je povjerenstvo za ljudska prava, u slučaju *X protiv Ujedinjenog Kraljevstva* (E 7990/77, Odluke i izvješća (OI) broj 24, str. 57), zaključio sljedeće:

“[...] Ustvari, ovaj postupak ne utvrđuje ni konačno, čak, ni na privremenoj osnovi građanska prava [...]. On samo regulira privremeni položaj [apelanta] do završetka glavnog postupka. Prema tome, zaključak je Povjerenstva da apelacija nije u okviru članka 6. Konvencije, te se priziv aplikanta mora odbaciti [...] kao inkompatibilan sa odredbama Konvencije.”

40. Slijedi da privremena mjera ne prejudicira glavnu odluku. Privremena mjera prestaje biti na snazi kad se donese glavna odluka. Ona regulira privremeni zakonski položaj apelanta do završetka glavnog postupka. Prema tomu, postupkom donošenja rješenja o privremenoj mjeri se ne utvrđuju građanska prava apelanta u smislu članka 6. Europske konvencije. Uzevši ovo u obzir, ovaj se dio apelacije, u kojem se od Ustavnog suda traži ocjena ustavnosti rješenja, mora odbaciti kao nedopustiv jer je *ratione materiae* inkompatibilan s Europskom konvencijom. Ovaj zaključak obuhvaća i odlučanja sudova glede pitanja pristranosti sudaca, jer ovo pitanje mora dijeliti pravnu sudbinu glavnog pitanja.

41. Sukladno navedenom, a imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. točka 9. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je *ratione materiae* inkompatibilna s Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavni je sud odbacio apelaciju u ovom dijelu.

VII. Meritum

42. Za Ustavni sud ostaje da preispita je li rješenje Vrhovnog suda povrijedilo prethodno navedena apelantičina prava iz Ustava Bosne i Hercegovine.

43. Prema standardima iz Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije, svatko ima pravo da mu barem jedan sud pune jurisdikcije meritorno raspravi njegova građanska prava i slobode. Pitanje stanarskog prava je građansko pravo. Ipak, u konkretnom slučaju, Vrhovni sud nije meritorno raspravljao o pitanju prijenosa stanarskog prava na apelanticu. Taj je sud utvrdio da su, na temelju članka 28. Zakona o stambenim odnosima, u slučaju smrti nositelja stanarskog prava osobe iz članka 21. i 22. ovoga zakona obvezne zatražiti od mjerodavne ugovorne strane i, ako ta ugovorna strana neće da zaključi ugovor o korištenju stana u roku od 30 dana od podnesenog traženja, od stambenog se tijela traži da donese rješenje koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana dok taj ugovor ne bude zaključen prema odredbama ovog zakona. Vrhovni je sud, dalje, istaknuo da apelantica nije iscrpila pravne lijekove glede pitanja prijenosa stanarskog prava, o čijoj konačnoj odluci bi ovisile i sve druge odluke, pa i pitanje dodjele stana gosp. R. B.

44. Apelantica tvrdi da joj je ovakvim rješenjem Vrhovnog suda Republike Srpske, broj Rev-138/01 od 10. srpnja 2002. godine, povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e), pravo na poštivanje privatnog i obiteljskog života iz članka II/3.(d) i pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava.

45. Prema ustaljenoj praksi Europskog suda za ljudska prava, “na svakoj državi potpisnici sporazuma je da uspostavi odgovarajuće sudove i tribunale, da utvrdi granice svoje nadležnosti i predvidi uvjete za pokretanje postupaka (vidi Europski sud za ljudska prava, *Guzzardy protiv Italije*, presuda od 6. studenoga 1980. godine, serija A, broj 39, stavak 72). Međutim, taj sud ističe da su mehanizmi zaštite koje je uspostavila Europska konvencija sekundarni u odnosu na pravne sustave država koji se tiču zaštite ljudskih prava. Europska konvencija prepušta zadaću osiguravanja prava i sloboda koji su u okrilju Europske konvencije mjerodavnim tijelima svake države potpisnice. “Institucije uspostavljene Konvencijom daju svoj doprinos ovoj zadaći, ali će one biti uključene u postupak tek kada se iscrpe svi pravni lijekovi u domaćem pravnom sustavu” (vidi Europski sud za ljudska prava, *Handyside protiv Velike Britanije*, serija A broj 24, stavak 48). Prema tomu, zaštita apelantičinih prava je, prije svega, zadaća redovitih upravnih tijela i sudova, a tek onda Ustavnog suda. Analogno tomu, u domaćem se pravnom sustavu mjerodavna tijela ne mogu smatrati odgovornim pred Ustavnim sudom ako im se apelant nije obratio za pomoć.

46. Vrhovni je sud ustvrdio da apelantica nije iscrpila adekvatne pravne lijekove predviđene Zakonom o stambenim odnosima za zaštitu svojih prava. Vrhovni se sud pozvao na članak 28. citiranog zakona. Drugim riječima, Vrhovni se sud pozvao na nciserpljivanje pravnih lijekova iz čl. 22. i 28. Zakona o stambenim odnosima. Ove odredbe obavezuju člana obiteljskog kućanstva nositelja stanarskog prava da nakon smrti potonjeg obavijesti vlasnika stana o tomu tko će biti novi vlasnik stanarskog prava. Novog nositelja stanarskog prava štiti zakonska mogućnost pokretanja upravnog postupka ako vlasnik, kao jedna od ugovornih strana, neće da zaključi ugovor o korištenju stana u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva novog nositelja stanarskog prava. Prema tomu, stambena su tijela dužna, na zahtjev jedne od ugovornih strana, donijeti rješenje koje zamjenjuje ugovor o korištenju stana dok taj ugovor ne bude zaključen prema odredbama ovog zakona.

47. Apelantica tvrdi da se usmeno obratila nadležnom stambenom tijelu, ali da nikada nije zvanično pokrenula postupak za prijenos stanarskog prava sa svoje bake na sebe. Naknadno, podnescima od 12. veljače 2002. godine, apelantica je obavijestila Ustavni sud da je pokrenula postupak na koji ju je uputio Vrhovni sud, te da je ovaj postupak u tijeku.

48. Prema tomu, kako je to Vrhovni sud točno naglasio, apelantica nije iscrpila sve efektivne i adekvatne pravne lijekove, tj. adekvatan pravni postupak, koje predviđaju relevantni entitetski zakoni. U svezi toga, Ustavni sud zaključuje da Vrhovni sud, svojim Rješenjem broj Rcv-138/01 od 10. srpnja 2002. godine, nije povrijedio apelantičina prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e), na poštivanje privatnog i obiteljskog života iz članka II/3.(d) i na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine.

VIII. Zaključak

49. Ustavni sud zaključuje da apelantica ne može tvrditi da su joj povrijeđena ustavna prava ako ne pokrene adekvatan postupak za ostvarivanje svojih prava koji je predviđen u pravnom sustavu i koji ispunjava Ustavom Bosne i Hercegovine predviđene uvjete.

50. Na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 53/03**, rješavajući apelaciju **S. K.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. članka 61. st. 1. i 2. i članka 64. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Gazim Sadiković, prof, dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Valerija Galić, sutkinja

na sjednici održanoj 26. kolovoza 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Usvaja se apelacija S. K.

Utvrđuje se povreda članka II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka

6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Ukidaju se presude Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsz-276/02 od 23. siječnja 2003. godine i Općinskog suda u Sanskom Mostu broj P-211/01 od 22. ožujka 2002. godine.

Nalaže se Općinskom sudu u Sanskom Mostu da po žurnom postupku donese novu odluku sukladno članku II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članku 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

Nalaže se Općinskom sudu u Sanskom Mostu da, u roku od šest mjeseci od dostave ove odluke, izvijesti Ustavni sud o poduzetim mjerama, u smislu članka 75. stavak 5. Poslovnika Ustavnog suda.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. S. K. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sanskog Mosta, kojeg zastupa N. H., odvjetnik iz Sanskog Mosta, podnio je 22. veljače 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Kantonalnog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Rsz-276/02, od 23. siječnja 2003. godine i Općinskog suda u Sanskom Mostu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj P-211/01 od 22. ožujka 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, od Kantonalnog suda, Općinskog suda i DOO “Famos” Tvornica spojnica Sanski Most, zatraženo je 21. travnja 2004. godine da dostave odgovore na apelaciju.
3. Kantonalni je sud odgovor na apelaciju dostavio 27. travnja 2004. godine, Općinski sud 7. svibnja 2004. godine, a DOO “Famos” Tvornica spojnica Sanski Most nije dostavila odgovor u ostavljenom roku od 15 dana.
4. Na temelju članka 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, dostavljeni odgovori su, 18. lipnja 2004. godine, dostavljeni apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.
6. Općinski je sud Presudom broj P-211/01 od 22. ožujka 2002. godine obvezao tuženu DOO “Famos” Tvornica spojnica Sanski Most da apelantu, kao tužitelju, isplati na ime dospjelih neisplaćenih plaća za razdoblje od 1. rujna 1998. godine do 31. prosinca 2001. godine pojedinačno naznačene mjesečne iznose za pojedine godine sa pripadajućom zateznom kamatom od dana dospijeca svake mjesečne plaće do konačne isplate, te da mu naknadi troškove postupka.
7. Apelant je, nakon donošenja Presude Općinskog suda broj P-211/01 od 22. ožujka 2002. godine, tom sudu podnio prijedlog za dopunu presude, smatrajući da o tužbenom

zahtjevu nije odlučeno u cijelosti Jer tužena nije obvezana i na isplatu plaća od 31. prosinca 2001. godine do dana zaključenja glavne rasprave, kao i na isplatu plaća nakon tog nadnevka do konačne isplate, te priziv iz istih razloga. Poslije prijama ovog podneska, Općinski je sud cijeli spis odmah dostavio Kantonalnom sudu na odlučivanje o apelantovom prizivu.

8. Kantonalni je sud Presudom broj Rsz-276/02 od 23. siječnja 2003. godine odbio kao neutemeljen apelantov priziv izjavljen protiv Presude Općinskog suda broj P-211/01 od 22. ožujka 2002. godine. U obrazloženju ove presude je navedeno kako je prvostupanjski sud pravilno primijenio materijalni propis, jer se ne može odlučivati o zahtjevu koji nije niti postavljen niti preciziran, budući da se u konkretnom slučaju radi o naknadi plaća koje se obračunavaju prema dospelosti svake pojedinačne plaće, a apelant je precizirao tužbeni zahtjev za isplatu plaća do 31. prosinca 2001. godine.

IV. Relevantni propisi

9. U **Zakonu o parničnom postupku** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 42/98) relevantne odredbe glase:

“Članak 171.

Tužba treba sadržavati određen zahtjev glede glavne stvari i sporednih traženja, činjenice na kojima tužitelj temelji zahtjev, dokaze kojima se utvrđuju te činjenice, a i druge podatke koje mora imati svaki podnesak (članak 95).

[...]

Članak 306.

Presudom sud odlučuje o zahtjevu koji se tiče glavne stvari i sporednih traženja.
[...]

Članak 307.

Sud može naložiti tuženom da obavi određenu radnju samo ako je ona dospjela do zaključenja glavne rasprave.

Ako sud prihvati zahtjev za izdržavanje, može obvezati tuženog i na radnje koje nisu dospjele.

[...]

Članak 321.

Ako je sud propustio da odluči o svim zahtjevima o kojima se mora odlučiti presudom, ili je propustio odlučiti o dijelu zahtjeva, stranka može u roku od petnaest dana od prijema presude predložiti parničnom sudu da se presuda dopuni.

[...]

Članak 323.

Ako je uz prijedlog za dopunu presude podnesena i priziv protiv presude, prvostupanjski sud zastat će s dostavom tog priziva drugostupanjskom sudu dok se ne

donese odluka o prijedlogu za dopunu presude i dok ne protekne rok za priziv protiv te odluke:

Ako protiv odluke o dopuni presude bude podnesen priziv, taj priziv zajedno sa prizivom protiv prvobitne presude dostavit će se drugostupanjskom sudu.

Ako se prvostupanjska presuda pobija prizivom samo zato što prvostupanjski sud nije presudom odlučio o svim zahtjevima stranaka koji su predmet parnice, priziv će se smatrati prijedlogom stranke da se donese dopunska presuda.”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelant u apelaciji navodi daje tijekom parničnoga postupka precizirao tužbeni zahtjev, tako da je tražio da se tužena obveže na isplatu dospjelih neisplaćenih plaća u točno određenom ukupnom i pojedinačnom mjesečnom iznosu za razdoblje od 1. rujna 1998. godine do 30. lipnja 2001. godine, a dalje od 1. srpnja 2001. godine do konačne isplate u mjesečnim iznosima od po 298,08 KM. Međutim, sud je pobijanom presudom obvezao tuženu na isplatu plaća samo do konca 2001. godine, ne obuhvaćajući i plaće od konca 2001. godine do zaključenja glavne rasprave i dalje sve do konačne isplate, uz obrazloženje da za to razdoblje tužbeni zahtjev nije bio ni postavljen ni preciziran. Apelant smatra da pobijanom presudom sud nije odlučio o tužbenom zahtjevu u cijelosti i navodi nekoliko presuda drugih vijeća istog suda, gdje su na temelju istog činjeničnog stanja donesene drukčije odluke glede razdoblja za koji je ista tužena obvezana na isplatu plaća. Zbog svega navedenog, apelant smatra da su mu prekršena prava iz članka II/3.(e) i (k) i članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 6, 13, 14. i 17. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija).

b) Odgovor na apelaciju

11. Kantonalni sud u odgovoru na apelaciju navodi kako se tužena nije mogla obvezati na isplatu budućih plaća ni pobijanom ni dopunskom presudom, jer bi obvezivanje tužene na isplatu nezarađenih plaća unaprijed bilo nezakonito. Prema navedenom, ovaj sud smatra da nisu povrijeđena apelantova prava istaknuta u apelaciji i predlaže da se ona odbije kao neutemeljena.

12. Općinski sud u odgovoru na apelaciju također navodi kako smatra da pobijanim presudama nisu prekršena apelantova prava istaknuta u apelaciji.

VI. Dopustivost

13. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

14. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

15. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Kantonalnog suda broj Rsž-276/02 od 23. siječnja 2003. godine protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu, a apelacija je podnesena 22. veljače 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

16. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

17. Apelant pobija navedene presude tvrdeći da su tim presudama povrijeđena njegova prava iz članka II/3.(e) i (k), članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 6, 13, 14. i 17. Europske konvencije.

Pravo na pravično suđenje

18. Članak II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke ”.

19. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.

[...]“

20. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije garantira svakomu pravo da iznese pred sud bilo koji zahtjev koji se odnosi na njegova građanska prava i obveze, sa “pravom na pravično suđenje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u vezi sa kaznenim postupkom” (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava *Golder protiv Velike Britanije* od 21. veljače 1975, serija A, broj 18, stavak 36). Ustavni sud primjećuje da prava, garantirana člankom II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 6. stavak 1. Europske konvencije obuhvaćaju, *inter alia*, pravo na

sudsku zaštitu, a pravo na pristup sudu čini jedan od njegovih aspekata. Pravo na pristup sudu iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije ne podrazumijeva samo široke proceduralne garancije i zahtjev za žuran i javni postupak, nego i suglasnost sa zakonom (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava *Hornsby* od 19. ožujka 1997. godine, stavak 40). Međutim, ako pravo na pristup sudu ograničava vlast, (eventualno) primijenjena ograničenja ne smiju ukinuti ili umanjiti taj pristup pojedincima u smislu da sama suština tog prava bude umanjena (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava *Tolstoy Mioloalawsky protiv Velike Britanije* od 13. srpnja 1995. godine, stavak 59). Dalje, ograničenja neće biti spojiva sa člankom 6. stavak 1. Europske konvencije ukoliko ne slijede legitiman cilj i ukoliko nema razumnog odnosa proporcionalnosti između korištenih sredstava i cilja kojem se teži (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava *Ashingdane protiv Velike Britanije* od 28. svibnja 1985. godine, stavak 57).

21. Pravičnost postupka se ocjenjuje na temelju postupka kao cjeline (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španjolske* od 6. prosinca 1988. godine, serija A, broj 146, stavak 68. i Odluku Ustavnog suda broj U 63/01 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 38/03).

22. Ustavni sud primjećuje da je u postupku pred Općinskim sudom izvršen uvid u preslik apelantove radne knjižice, uvid u posebne podatke o plaćama i broju uposlenih kod tužene, uvid u podatke o obračunu apelantove plaće koji je izvršio ovlašteni djelatnik tužene. Apelant je tijekom postupka precizirao tužbeni zahtjev, a tužena je dostavila detaljan odgovor na tužbu. U preciziranom tužbenom zahtjevu apelant je naveo da traži da se tužena obveže na isplatu dospjelih neisplaćenih plaća u točno određenom ukupnom i pojedinačnim mjesečnim iznosima za razdoblje od 1998. godine do 30. lipnja 2001. godine “a dalje od 1. srpnja 2001. godine do isplate mjesečno 298,08 KM dok za to postoje zakonski uvjeti”. Na ovaj je način postavljen tužbeni zahtjev za isplatu svih apelantovih plaća, u navedenim mjesečnim iznosima od po 298,08 KM, i za razdoblje od 1. srpnja 2001. godine do prestanka radnog odnosa kod tužene, odnosno dok tužena ne počne redovito isplaćivati mjesečne iznose plaće, i o takvom tužbenom zahtjevu je sud trebalo da odluči u cijelosti u smislu članka 306. stavak 1. i članka 307. stavak 1. Zakona o parničnom postupku. Međutim, sudovi su stali na stajalište da je tužbeni zahtjev podnesen i preciziran samo glede isplate dospjelih neisplaćenih plaća do konca 2001. godine, pa je presudom tužena obvezana apelantu isplatiti dospjele a neisplaćene plaće za razdoblje od 1. rujna 1998. godine do 31. prosinca 2001. godine, dok u izreci presude nije ništa navedeno glede preostalog dijela tužbenog zahtjeva.

23. Pored toga, nakon donošenja prvostupanjske presude, apelant je istim podneskom podnio i prijedlog za dopunu presude i priziv na prvostupanjsku presudu. Dosljednom primjenom odredbe članka 323. Zakona o parničnom postupku, prvostupanjski je sud trebao zastati s dostavom tog priziva drugostupanjskom sudu, dok se ne donese odluka

o prijedlogu za dopunu presude i dok. ne protekne rok za priziv protiv te odluke. Međutim, prvostupanjski je sud odmah cijeli spis dostavio drugostupanjskom sudu na odluku o prizivu.

24. Uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, Ustavni sud zaključuje daje u konkretnom predmetu došlo do povrede članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, jer u sudskom postupku nije u cijelosti odlučeno o apelantovom tužbenom zahtjevu, čime mu je onemogućen pristup sudu.

Ostali navodi

25. U svjetlu zaključka glede povrede članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni sud zaključuje da nije nužno odvojeno razmatrati ostale navode iz apelacije.

VIII. Zaključak

26. Na temelju članka 61. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

27. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **U 64/03**, rješavajući apelaciju “**Multiprodukt**” d.o.o., na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof, dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Valerija Galić, sutkinja

na sjednici održanoj 26. kolovoza 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neutemeljena apelacija “Multiprodukt” d.o.o. Sanski Most podnesena protiv Rješenja Kantonalnog suda u Bihaću broj PŽ-166/01 od 28. veljače 2002. godine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. “Multiprodukt” d.o.o. Sanski Most (u daljnjem tekstu: apelant), kojeg zastupa N. H., odvjetnik iz Sanskog Mosta, podnio je 29. travnja 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Bihaću broj PŽ-166/01 od 28. veljače 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Kantonalnog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) i Općinskog pravobraniteljstva u Sanskom Mostu je zatraženo, 11. rujna 2003. godine, da dostave odgovor na apelaciju.

Kantonalni je sud dostavio 29. rujna 2003. godine odgovor na apelaciju, a odgovor je proslijeđen apelantu, sukladno članku 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda. Općinsko pravobraniteljstvo u Sanskom Mostu nije dostavilo odgovor.

III. Činjenično stanje

3. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

4. U izvrsnom predmetu Općinskog suda u Sanskom Mostu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj IP-7/00, Općinski sud kao prodavač i apelant kao kupac po slobodnoj pogodbi, na prijedlog povjerenika-apelanta, zaključili su 3. listopada 2000. godine Ugovor o kupoprodaji prema kojem Općinski sud kao prodavač prodaje apelantu kiosk (montažni objekt) izgrađen na građevinskom zemljištu k.č. 1476/1 k.o. Sanski Most, po cijeni od 5.157,51 KM. Predajom predmeta ugovora u posjed povjereniku-apelantu smatra se daje povjerenik u cijelosti podmiren glede novčanih potraživanja protiv dužnika TP "Esnaf" Sanski Most, vlasnika F. H., kako glede duga tako i glede sporednog potraživanja.

5. Apelant se dopisom od 2. studenoga 2000. godine obratio Općini Sanski Most - Služba za imovinsko-građevinske i komunalne poslove, kojim obavještava daje vlasnik montažnog kioska, koji se nalazi na k.č. 1476/1 k.o. Sanski Most, ranije vlasništvo F. H., pa kako ovaj kiosk trenutačno koristi Zlatna dolina d.o.o. - Sanski Most bez pravnog osnova, izvješćuje da za navedeni kiosk nitko ne može dobiti odobrenje za rad bez njegove suglasnosti.

6. Općina Sanski Most, dopisom broj 07-30-4580/2000 od 29. studenoga 2000. godine, je obavijestila apelanta daje parcela na kojoj se nalazi kiosk k.č. 1476/1 upisana u Pl. 764 k.o. Sanski Most, državno vlasništvo - korisnik putovi. Prema tomu, apelant nema pravo korištenja ni pravo raspolaganja, pa se na temelju Zakona o građevinskom zemljištu i članka 23. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima zahtjev odbija u cijelosti kao neutemeljen.

7. Apelant je, potom, 13. prosinca 2000. godine podnio prijedlog Općinskom sudu radi izvršenja upisa prava vlasništva tražeći da sud dozvoli izvršenje Ugovora o kupoprodaji od 3. listopada 2000. godine tako što će obvezati dužnika, Općinu Sanski Most, da izvrši upis prava vlasništva na montažnom objektu i pravo korištenja na nekretninama označenim u posjedovnim knjigama kao k.č. 1476/1 sa dijelom 1/1 u korist apelanta.

8. Općinski je sud, Rješenjem broj IP-1/2001 od 10. travnja 2001. godine, dozvolio predloženo rješenje.

9. Općina Sanski Most, koju zastupa općinski pravobranitelj, uložila je prigovor na rješenje Općinskog suda od 10. travnja 2001. godine zato što se predmetno izvršenje ne može provesti upisom prava vlasništva, kako traži apelant, obzirom da se radi o montažnom objektu - korisniku - kiosku, koji se prema odredbama Zakona o vlasničkim odnosima smatra pokretnom stvari, dakle privremenim objektom, a ne građevinskim objektom koji je namijenjen trajnoj uporabi. Prema tomu, on ne može biti predmetom upisa prava vlasništva u zemljišnim knjigama.

10. Rješenjem Općinskog suda broj IP-1/01 od 20. travnja 2001. godine stavljeno je van snage Rješenje o izvršenju ovog suda, broj IP-1/01 od 10. travnja 2001. godine, a postupak se nastavlja kao povodom prigovora na platni nalog.

11. Apelant je 24. travnja 2001. godine uložio priziv Kantonalnom sudu protiv Rješenja Općinskog suda, broj IP-1/01 od 20. travnja 2001. godine.

12. Kantonalni je sud Rješenjem broj Pž-88/01 od 18. lipnja 2001. godine uvažio apelantov priziv, ukinuo pobijano rješenje i predmet vratio prvostupanjskom sudu na ponovni postupak.

13. Općinski je sud nakon toga, 17. srpnja 2001. godine, dostavio Rješenje broj 1/01 kojim se dužnikov prigovor odbija kao neutemeljen i Rješenje broj IP-1/01 od 20. travnja 2001. godine stavlja van snage.

14. Kantonalni je sud, odlučujući o dužnikovom prizivu (Općina Sanski Most), Rješenjem broj Pž-166/01 od 28. veljače 2002. godine uvažio priziv, pobijano rješenje preinačio i usvojio dužnikov prigovor kao utemeljen, a rješenje o izvršenju je preinačio tako da se prijedlog za izvršenje odbija, izvršenje obustavlja i ukidaju sve provedene izvršne radnje. U obrazloženju ovog rješenja se navodi da Općina Sanski Most nije dužnik u ovoj izvršnoj stvari, a da prijedlog za izvršenje nije usklađen s izvršnom ispravom, jer se prijedlogom traži upis prava vlasništva na montažnom objektu koji je predmet kupoprodaje kao pokretna stvar, kao i prava korištenja na nekretninama gdje se kiosk nalazi u korist apelanta. Stoga ne postoje zakonske pretpostavke za određivanje izvršenja i donošenje rješenja o izvršenju.

15. Protiv ovog je rješenja podnesena apelacija Ustavnom sudu.

IV. Relevantni propisi

16. **Zakon o vlasničko-pravnim odnosima** ("Službene novine Federacije BiH", br. 6/98 i 29/03)

“Članak 23.

Pravo vlasništva stječe se po samom zakonu, na temelju pravnog posla, odlukom nadležnog organa i nasljeđivanjem. ”

Zakon o izvršnom postupku (“Službene novine Federacije BiH”, br. 2/92, 16/92 i 13/94)

“Članak 16.

Sud određuje izvršenje na temelju izvršne isprave.

Izvršne isprave su:

1.) izvršna sudska odluka i izvršno poravnanje;
2.) izvršna odluka u upravnom postupku, poravnanje u upravnom postupku i izvršna odluka u prekršajnom postupku, ako glase na ispunjenje novčane obveze;
3.) druga odluka koja je kao izvršna isprava predviđena zakonom. ”

Zakon o parničnom postupku (“Službene novine Federacije BiH”, U. 42/98 i 3/99)

“Članak 363.

U postupku po prizivu protiv rješenja na odgovarajući način će se primjenjivati odredbe koje važe za priziv protiv presude, osim odredbi o odgovoru na priziv i o održavanju rasprave pred drugostupanjskim sudom. ”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

17. Apelant navodi da sudovi nisu pravilno primijenili Zakon o izvršnom postupku, Zakon o vlasničko-pravnim odnosima, Zakon o prostornom uređenju, Zakon o građevinskom zemljištu i Zakon o premjeru i katastru nekretnina, te da su povrijeđena apelantova prava iz članka II/3.(e) i II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno čl. 6., 13. i 17. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), te članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

b) Odgovor na apelaciju

18. Kantonalni sud tvrdi da u ovom izvršnom predmetu nisu bile ispunjene zakonske pretpostavke za donošenje rješenja o izvršenju u odnosu na Općinu Sanski Most koja je označena kao dužnik.

VI. Dopustivost

19. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

20. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija

iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

21. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću broj PŽ-166/01 od 28. veljače 2002. godine protiv kojeg nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Dalje, pobijano je rješenje Kantonalni sud donio 28. veljače 2002. godine. Apelantov je punomoćnik primio ovo rješenje 10. travnja 2002. godine, a apelaciju je podnio 29. travnja 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

22. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

23. Apelant pobija navedeno rješenje tvrdeći da su njime povrijeđena njegova prava iz članka II/3.(c) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno čl. 6, 13. i 17. Europske konvencije i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke ”.

24. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.

[...]“

25. Pravo na pravično suđenje, *inter alia*, daje mogućnost da se predoče razlozi presude obzirom da to omogućuje apelantu djelotvorno korištenje raspoloživih pravnih lijekova (Europski sud za ljudska prava *Hadzianastassiou protiv Grčke*, presuda broj 12945/98 od 16. prosinca 1992. godine, stavak 33). Međutim, članak 6. stavak 1. Europske konvencije ne predviđa da sud ispituje sve argumente koje su strane izložile tijekom postupka nego samo argumente koje sud smatra relevantnim. Sud mora uzeti u obzir argumente strana u postupku, ali oni ne moraju biti izneseni u obrazloženju presude (Europsko povjerenstvo za ljudska prava, Odluka o dopustivosti, broj 10938/ 84 od 9. prosinca 1986. godine, Odluke i izvješća OI, 50, 98 i broj 10156/82 od 13. listopada 1986. godine, OI

49/67). Konačne odluke prizivnih sudova ne moraju imati iscrpna obrazloženja (vidi Europska konvencija za ljudska prava, Odluka o dopustivosti, broj 8769/79 od 16. srpnja 1981. OI 25,240).

Osim toga, nadležnost Ustavnog suda je u prizivnim postupcima ograničena “na pitanja koja su sadržana u ovom ustavu” i Ustavni sud nije mjerodavan ispitivati činjenično stanje ili tumačenje ili način na koji su primijenili zakon redoviti sudovi osim u slučajevima u kojima su odluke nižih sudova povrijedile ustavna prava. To je slučaj ukoliko je redoviti sud pogrešno tumačio ili primijenio neko ustavno pravo, ili je zanemario to pravo, ako je primjena zakona bila proizvoljna ili diskriminacijska, ukoliko je došlo do povrede procesnih prava (prava na pravično suđenje, pravo na pristup sudu, pravo na djelotvoran pravni lijek i u drugim slučajevima) ili ukoliko utvrđeno činjenično stanje ukazuje na povredu Ustava Bosne i Hercegovine.

26. U predmetnom se slučaju radi o izvršnom postupku, odnosno donošenju rješenja o izvršenju. Ustavni sud konstatira da se postupak izvršenja smatra sastavnim dijelom pravičnog suđenja koje se garantira u članku 6. Europske konvencije.

Međutim, u konkretnom slučaju apelant ukazuje da mu nije dostavljen priziv Općine Sanski Most na Rješenje Općinskog suda broj IP-1/2001 kojim se prigovor dužnika odbija kao neutemeljen. Ustavni sud konstatira da će se, prema Zakonu o parničnom postupku, u postupku o prizivu protiv rješenja na odgovarajući način primjenjivati odredbe koje važe za priziv protiv presude, osim odredbi u odgovoru na priziv i o održavanju rasprave pred drugostupanjskim sudom (članak 363).

Prema ocjeni Ustavnog suda, Kantonalni je sud pravilno postupio u konkretnom slučaju jer je priziv protiv rješenja jednostrani pravni akt pa se ne dostavlja protivnoj stranci na odgovor. Pored toga, Ustavni sud ponovo ističe da nije u njegovoj nadležnosti ispitivanje načina na koji su primijenili zakon redoviti sudovi. Ustavni sud, međutim, ne uočava u ovom slučaju bilo kakvu povredu Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno povredu apelantovih prava, zaštićenih člankom 6. stavak 1. Europske konvencije.

Ovo tim više što iz Presude Općinskog suda broj P-554/00 od 23. maja 2001. godine, koju je dostavio apelant, proizlazi da se pred Općinskim sudom vodi i spor radi utvrđivanja u pravnoj stvari apelanta protiv tužene Općine Sanski Most i Zlatne doline d.o.o. Ovom je presudom odbijen apelantov tužbeni zahtjev da se “utvrdi daje vlasnik montažnog kioska ležećeg na k.č. 1476/1 kao i korisnik zemljišta k.č. 1476/1 sa dijelom 1/1 koji služi trajnoj namjeni kioska, slijedom čega se obvezuje prvotužena Općina Sanski Most da trpi upis vlasništva na kiosku i prava korištenja na zemljištu k.č. 1476/1 koji je apelant stekao 3. listopada 2000. godine, zaključenjem ugovora o kupoprodaji sa prodavačem Općinskim sudom Sanski Most u izvršnom postupku, broj I: 7/00”.

Konačno, Ustavni sud zaključuje da apelantovo pravo na pravično suđenje, u smislu značenja članka 6. stavak 1. Europske konvencije, nije povrijeđeno.

Ostali navodi iz apelacije

27. U odnosu na navode iz apelacije koji se odnose na pravo na djelotvoran pravni lijek (članak 13), zabranu zlouporabe prava (članak 17) i zaštitu imovine (članak 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju) Ustavni sud smatra da, u svjetlu svog zaključka u odnosu na članak 6. stavak 1. Europske konvencije, nije nužno posebice razmatrati ove navode apelacije.

VIII. Zaključak

28. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

29. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **AP 112/03**, rješavajući apelaciju **Općine Vitez**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Čazim Sadiković, prof, dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., dopredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sutkinja

Valerija Galić, sutkinja

na sjednici održanoj 26. kolovoza 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neutemeljena apelacija Općine Vitez, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-1919/02 od 23. siječnja 2003. godine i Rješenja Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva broj UP-I-07-25-1226/01 od 25. srpnja 2002. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. Općina Vitez (u daljnjem tekstu: apelant), koju zastupa N. G., odvjetnik iz Sarajeva, podnijela je 18. travnja 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u

daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj U-1919/02 od 23. siječnja 2003. godine i Rješenja Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva (u daljnjem tekstu: Federalno ministarstvo) broj UP-I-07-25-1226/01 od 25. srpnja 2002. godine.

2. Ustavni je sud od apelanta 5. svibnja 2003. godine tražio dopunu navedene apelacije. Apelant je postupio prema nalogu Ustavnog suda, te je dopunu apelacije dostavio 2. lipnja 2003. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

3. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Vrhovnog suda i Federalnog ministarstva je zatraženo, 11. i 25. svibnja 2004. godine, da dostave odgovor na apelaciju.

4. Vrhovni je sud odgovor na apelaciju dostavio 20. svibnja 2004. godine, dok je Federalno ministarstvo odgovor na apelaciju dostavilo 8. lipnja 2004. godine.

5. Na temelju članka 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovori Vrhovnog suda i Federalnog ministarstva su, uz dopis Ustavnog suda od 15. srpnja 2004. godine, dostavljeni apelantu.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

7. Apelant je Federalnom ministarstvu 17. srpnja 2001. godine, pod brojem 01-1-05-35-98/01, podnio zahtjev za dodjelu koncesije nad izvorištem "Ilidža" i regionalnim vodovodom Kruščica-Vitez-Zenica do granice općine Vitez. U zahtjevu za dodjelu koncesije apelant je naveo da su u zemljišnim knjigama, kao vlasništvo Općine Vitez, evidentirane zemljišne čestice na kojima se nalazi izvorište "Ilidža". Imajući u vidu činjenicu da se izvorište "Ilidža" nalazi na teritoriju općine Vitez, apelant je smatrao daje njegovo neprijeporno pravo da nad njim dobije koncesiju.

8. Federalno je ministarstvo donijelo Rješenje broj UP-I-07-25-1226/01 od 25. srpnja 2002. godine kojim je odbilo apelantov zahtjev za dodjelom koncesije nad izvorištem "Ilidža" i regionalnim vodovodom Kruščica-Vitez-Zenica do granice općine Vitez.

9. Federalno je ministarstvo navelo da smatra kako, u smislu odredbi čl. 33. i 35. Zakona o vodama ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 18/98), apelant nema pravo dobiti koncesiju nad izvorištem "Ilidža" samo na temelju toga što se navedeno izvorište nalazi na njegovom teritoriju.

10. Osim toga, Federalno je ministarstvo navelo da apelant nije podnio zahtjev za

dodjelom koncesije u propisanom roku od 6 mjeseci, te zato nije ispunio uvjet za provođenje postupka za dodjelom koncesije prema odredbama članka 231. Zakona o vodama.

11. Također, Federalno je ministarstvo naglasilo da je Javno poduzeće “Vodovod i kanalizacija” Zenica u propisanom roku podnijelo zahtjev za dodjelom koncesije nad izvorištem “Ilidža”. Nakon provedenog postupka, Federalno je ministarstvo zaključilo da Javno poduzeće “Vodovod i kanalizacija” Zenica udovoljava uvjetima da mu se dodijele koncesije koje su regulirane člankom 231. Zakona o vodama. Federalno je ministarstvo donijelo i Rješenje broj UP-I-07-25-35/02 od 27. svibnja 2002. godine, kojim je Javnom poduzeću “Vodovod i kanalizacija” Zenica dodijelilo koncesiju za korištenje vode s izvorišta “Ilidža”, a s ciljem vodoopskrbe naselja Vitez i Zenica.

12. Apelant je pokrenuo upravni spor protiv Rješenja Federalnog ministarstva broj UP-1-07-25-1226/01 od 25. srpnja 2002. godine, kojim je odbijen njegov zahtjev za dodjelom koncesije. Vrhovni je sud donio Presudu broj U-1919/02 od 23. siječnja 2003. godine, kojom je odbio apelantovu tužbu. U citiranoj presudi Vrhovni sud naglašava daje apelant nepravodobno podnio zahtjev za dodjelom koncesije nad izvorištem “Ilidža”, te zato Federalno ministarstvo u obrazloženju pobijanog rješenja nije moralo navoditi druge razloge o neutemeljenosti zahtjeva za dodjelom koncesije.

13. Naime, apelant je Federalnom ministarstvu podnio zahtjev za dodjelom koncesije 17. srpnja 2001. godine. Apelant je naveo da zahtjev podnosi na temelju čl. 69, 70. i 71. Zakona o vodama, te članka 30. Uredbe o koncesijama na vodama i javnom vodnom dobru (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 8/00). Apelant je također istaknuo da su zemljišne čestice, na kojima se nalazi izvorište “Ilidža”, u vlasništvu Općine Vitez te da su ispunjeni uvjeti za dobivanjem koncesije prema članku 231. Zakona o vodama.

14. Vrhovni je sud naglasio daje odredbom članka 231. Zakona o vodama propisano da će se pravnim i fizičkim osobama, koje su korisnici voda i vodnog dobra za čije je korištenje obvezna koncesija, dodijeliti koncesija bez provedenog natječaja ukoliko podnesu zahtjev u roku od 6 mjeseci od dana stupanja na snagu Zakona o vodama. Ukoliko u navedenom roku pravne ili fizičke osobe ne podnesu zahtjev za dodjelom koncesije, smatrat će se da im je prestalo pravo na korištenje voda prema vodoprivrednoj dozvoli izdanoj prije stupanja na snagu Zakona o vodama.

15. U konkretnom je slučaju apelant zahtjev za dodjelom koncesije podnio 17. srpnja 2001. godine, dok je Zakon o vodama stupio na snagu 19. svibnja 1998. godine. Zahtjev za dodjelom koncesije se mogao podnijeti sukladno odredbama članka 231. Zakona o vodama do 19. studenoga 1998. godine. Dakle, apelant je podnio zahtjev za dodjelom koncesije nakon proteka više od 2,5 godine, te ga se moralo odbiti neovisno o tomu bi li bio utemeljen daje podnesen u zakonskom roku, jer je rok iz članka 231. Zakona o

vodama materijalno-prekluzivni rok, čijim protekom stranka gubi pravo na podnošenje zahtjeva za ostvarivanjem određenog materijalnog prava.

16. Osim toga, Vrhovni je sud odbio apelantov prigovor daje zahtjev podnio u roku, s obrazloženjem da o tomu nije pružio nikakve dokaze. Vrhovni je sud naglasio da se ne može smatrati dokazom zahtjev za dodjelom koncesije Javnog komunalnog poduzeća "Vitkom" Vitez, koji je "navodno podnesen nemjerodavnom tijelu 19. studenoga 1998. godine", jer se radi o zahtjevu druge pravne osobe a ne apelanta. Također, Vrhovni je sud odbio apelantov prigovor glede rješenja o dodjeli koncesije Javnom poduzeću "Vodovod i kanalizacija" iz Zenice, s obrazloženjem da zainteresirane osobe, koje smatraju da navedeno rješenje o davanju koncesije nije doneseno sukladno zakonu, mogu zahtijevati izmjenu tog rješenja ukoliko su za takav zahtjev ispunjeni zakonski uvjeti.

17. Nakon odbijajuće presude Vrhovnog suda, apelant je podnio apelaciju Ustavnom sudu.

IV. Relevantni propisi

18. **Zakon o upravnom postupku** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 2/98 i 48/99)

"Članak 48.

Stranka je osoba po čijem je zahtjevu pokrenut postupak ili protiv koje se vodi postupak, ili koja radi zaštite svojih prava ili pravnih interesa ima pravo da učestvuje u postupku".

19. **Zakon o vodama** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 18/98)

"Članak 32.

Vodno je dobro, prema ovome zakonu, skup zemljišnih čestica koji obuhvaća:

- 1. vodonosna i napuštena korita i obale površinskih kopnenih voda i njihovi otoci,*
- 2. uređeni ili neuređeni inundacijski pojasi.*

Vodno dobro je i skup zemljišnih čestica ispod i pored vodoprivrednih objekata iz članka 19. ovog zakona.

Vodno dobro služi i za održavanje i razvitak vodoprivrednog sustava.

Vodno dobro je dobro od interesa za Federaciju i županije-kantone.

Vodno dobro koristi se na način utvrđen ovim zakonom.

Članak 33.

Zemljište iz članka 32. stavak 1. ovog zakona i zemljište ispod i pokraj vodoprivrednih objekata (članak 32. stavak 2), čiji je, prema ovom zakonu, vlasnik Federacija, vodno je dobro i u vlasništvu Federacije, osim vodnog zemljišta koje je

do dana stupanja na snagu ovog zakona bilo u vlasništvu poduzeća i drugih pravnih osoba i građana.

Vodnim dobrom iz stavka 1. ovog članka upravljaju javna poduzeća za vodna područja na način utvrđen ovim zakonom.

Članak 35.

Javno vodno dobro čine zemljišne čestice iz članka 33. stavak 1. ovog zakona koje su do dana stupanja na snagu ovog zakona bile upisane u zemljišnim knjigama odnosno katastru nekretnina kao javno dobro, vodno dobro, državno vlasništvo ili vlasništvo općine, odnosno koje su na temelju zakona postale vlasništvo države.

Javnim vodnim dobrom smatraju se, sve do dokaza suprotnog, i one zemljišne čestice iz članka 33. stavak 1. ovog zakona koje su do dana njegovog stupanja na snagu bile upisane u zemljišne knjige odnosno katastar nekretnina, ali nitko nije naveden kao vlasnik.

Članak 231. si. 1. i 2.

Pravnim odnosno fizičkim osobama koje su korisnici voda i javnog vodnog dobra iz članka 33. stav 1. ovog zakona za čije je korištenje po ovom zakonu obavezna koncesija, a ispunjavaju propisane uvjete, dodijelit će se koncesija bez provedenog natječaja.

Osobe iz stavka 1. ovog članka dužne su, u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ovog zakona, podnijeti zahtjev za davanje koncesije. Ako u tom roku ne podnesu zahtjev smatrat će se da im je prestalo pravo na korištenje voda po vodoprivrednoj dozvoli izdanoj prije stupanja na snagu ovog zakona odnosno javnog vodnog dobra po rješenju nadležnog tijela donesenog prije stupanja na snagu ovog zakona ”.

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

20. Apelant se žali da je pobijanim odlukama povrijeđeno njegovo ustavno pravo na pravičan postupak iz članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), te pravo na imovinu iz članka II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

21. Povredu prava na pravičan postupak apelant vidi u sljedećem:

- a) Rješenjem broj UP-I-07-25-35/02 od 27. svibnja 2002. godine koncesija za korištenje vode sa izvorišta “Ilidža” je dana javnom poduzeću “Vodovod i kanalizacija” Zenica. U navedenom postupku apelant nije sudjelovao kao stranka, a za citirano je rješenje apelant saznao iz obrazloženja Rješenja Federalnog ministarstva broj UP-I-07-25-1226/01 od 25. srpnja 2002. godine, kojim je odbijen njegov zahtjev za dodjelom

koncesije nad izvorištem "Ilidža". Apelant smatra daje ovakvim postupkom, osim prava na pravičan postupak, prekršen i članak 48. Zakona o upravnom postupku.

- b) Povredu prava na pravičan postupak apelant vidi i u odnosu na postupak i ovlasti koje ima Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva.
- c) Apelant smatra i daje pravičnost postupka narušena time što Vrhovni sud nije uzeo u obzir zahtjev za dodjelom koncesije koji je podnijelo Javno komunalno poduzeće "Vitkom" Vitez. Apelant naglašava da je Javno komunalno poduzeće "Vitkom" Vitez osnovala Općina Vitez, da njime upravlja Općina Vitez i da ono odgovara za svoj rad Općini Vitez. Zbog toga apelant smatra daje Vrhovni sud morao zaključiti daje apelant zahtjev za dodjelom koncesije podnio u roku.

22. Povredu prava na imovinu apelant vidi u tomu stoje Općina Vitez vlasnik zemljišnih čestica na kojima se nalazi izvorište "Ilidža" za čije je korištenje tražena koncesija. Traženu koncesiju apelant nije dobio, te smatra da se nisu ostvarili uvjeti uplitanja u imovinu koji su predviđeni člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

b) Odgovor na apelaciju

23. Vrhovni sud u odgovoru na apelaciju navodi daje zahtjev za dodjelom koncesije podnesen nakon proteka materijalno-prekluzivnog roka iz članka 231. Zakona o vodama, te daje na temelju te činjenice zahtjev trebalo odbiti. Osim toga, Vrhovni je sud naglasio da apelant nije naveo konkretne činjenice i dokaze koji bi ukazivali daje u predmetnom sudskom postupku narušeno pravo na pravičan postupak i pravo na imovinu.

24. Federalno ministarstvo, u odgovoru na apelaciju, navodi da apelant nije podnio zahtjev za obnovom postupka na presudu Vrhovnog suda. Zahtjev za obnovom postupka je predviđen člankom 52. Zakona o upravnim sporovima ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 2/98 i 8/00) i apelant gaje bio dužan iscrpiti prije podnošenja apelacije, što znači da nije ispunjen uvjet iscrpljivanja pravnih lijekova. U nastavku odgovora, Federalno ministarstvo detaljno obrazlaže zašto nije došlo do povrede prava na apelantovu imovinu. Suština se sastoji u tvrdnji Federalnog ministarstva da: *"voda je resurs, a apelant spominje izvorište koje je u vlasništvu Općine Vitez. Predmet koncesije nije zemljište nego voda kao resurs, odnosno pravo na korištenje resursa. Dakle, zemljišna parcela može i pripadati općini Vitez, ali voda iz izvorišta je opće dobro."* Na koncu, Federalno je ministarstvo naglasilo da ne postoje ni povrede prava na pravičan postupak jer je apelant sve vrijeme postupka bio tretiran kao jednakopravna stranka.

VI. Dopustivost

25. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

26. Ustavni sud naglašava daje, u konkretnom slučaju, apelant Općina Vitez. Općine su definirane Ustavom Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 1/94). Usporedbom relevantnih odredbi Ustava Federacije Bosne i Hercegovine s odredbama članka 34. Europske konvencije, vidljivo je da “Općina” ne spada u krug “*pojedince, nevladinih organizacija i udruženja građana*” koje, u principu, štiti članak 34. Europske konvencije. Zato, striktno slijedeći odredbe članka 34. Europske konvencije, “Općina” ne bi mogla biti ovlašten subjekt koji bi mogao podnijeti apelaciju Ustavnom sudu. Međutim, u Odluci AP 39/03 od 27. veljače 2004. godine (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 19/04) Ustavni je sud zauzeo stav da, sukladno odredbama članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, svako tko je bio stranka u određenom postupku i tko ima presudu bilo kojeg suda, kojom smatra da su povrijeđena njegova ustavna prava, može podnijeti apelaciju Ustavnom sudu. U konkretnom slučaju, apelant se pojavljuje kao stranka u postupku za dodjelom koncesije, koji je konačno završen presudom Vrhovnog suda. Prema tomu, Ustavni sud zaključuje daje apelant ovlašten podnijeti apelaciju Ustavnom sudu. Za detaljnije razloge glede dopustivosti o ovom pitanju, Ustavni se sud poziva *mutatis mutandis* na svoju Odluku broj AP 39/03 od 27. veljače 2004. godine.

27. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

28. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan za ispitivanje nižestupanjske odluke, kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tomu, apelant odlučuje hoće li koristiti pravni lijek, bez obzira radi li se o redovitom ili izvanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. svibnja 2001. godine).

29. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj U-1919/02 od 23. siječnja 2003. godine protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonima. Prema ustaljenoj praksi Europskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda, zahtjev za obnovom postupka ne smatra se efektivnim pravim lijekom, zbog čega apelanti nisu dužni iscrpiti ga prije podnošenja apelacije. Dalje, pobijanu je presudu apelant primio 21. veljače 2003. godine, a apelaciju je podnio Ustavnom sudu 18. travnja 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

30. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete iz navedenih članaka glede dopustivosti.

VII. Meritum

Pravo na pravičan postupak

31. Članak II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke.“

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u prvoj rečenici utvrđuje da:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom... ”.

32. Ustavni sud primjećuje da se predmetni postupak odnosio na dodjelu koncesije. Dodjela koncesije podrazumijeva stjecanje određenih imovinskih prava, obzirom da koncesija u međunarodnom pravu znači davanje povlastice određenoj fizičkoj ili pravnoj osobi za vršenje određenih prava, koja se najčešće odnose na eksploatiranje prirodnih bogatstava. Stoga, Ustavni sud zaključuje daje Članak 6. Europske konvencije primjenjiv u datom slučaju. Prema tomu, Ustavni sud mora ispitati je li postupak pred redovitim sudovima bio pravičan, onako kako to zahtijeva članak 6. Europske konvencije.

33. Ustavni sud napominje da nije mjerodavan vršiti provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su nižestupanjski sudovi protumačili pozitivno-pravne propise, osim ukoliko odluke nižih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluke redovitih sudova ne uključuju ili pogrešno primjenjuju ustavno pravo, kad je primjena pozitivno-pravnih propisa bila očito proizvoljna, kad je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i si. (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 29/02 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 31/03).

34. Pravičnost postupka se ocjenjuje na temelju postupka kao cjeline (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španjolske* od 6. prosinca 1988. godine, serija A, broj 146, stavak 68, i Odluku Ustavnog suda broj U 63/01 od 27. lipnja 2003. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 38/03).

35. Pravo na pravično suđenje daje, *inter alia*, mogućnost da se predoče razlozi za donošenje sudske odluke u određenom pravcu, obzirom da to omogućuje apelantu djelotvorno korištenje raspoloživih pravnih lijekova. Međutim, članak 6. Europske konvencije ne predviđa da sud ispituje sve argumente koje su strane izložile tijekom postupka, nego samo argumente koje sud smatra relevantnim. Sud mora uzeti u obzir argumente strana u postupku, ali oni ne moraju svi biti izneseni u obrazloženju presude (vidi Presudu Ustavnog suda broj U 62/01 od 5. travnja 2002. godine točka 19, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 24/02).

36. U konkretnom slučaju, Ustavni će sud ispitati apelantove prigovore koji se odnose na povredu prava na pravičan postupak.

37. Kao prvi prigovor apelant je naveo da nije sudjelovao u postupku koji je rezultirao Rješenjem Federalnog ministarstva broj UP-I-07-25-35/02 od 27. svibnja 2002. godine, kojim je Javnom poduzeću “Vodovod i kanalizacija” Zenica dodijeljena koncesija nad izvorištem “Ilidža”. Također, apelant je istaknuo da mu navedeno rješenje nije uručeno. Ustavni sud primjećuje daje Vrhovni sud u Presudi broj U-1919/02 od 23. siječnja 2003. godine odbio navedeni apelantov prigovor, uz obrazloženje da zainteresirane osobe, koje smatraju da rješenje o dodjeli koncesije nije doneseno sukladno zakonu, mogu zahtijevati izmjenu tog rješenja ukoliko su ispunjeni zakonski uvjeti za takav zahtjev. Sukladno točki

33. ove odluke, Ustavni sud naglašava da ne vidi nijedan razlog da navedeno obrazloženje Vrhovnog suda smatra proizvoljnim, niti da smatra da se njime krše apelantova ustavna prava, ili pak, daje takvim obrazloženjem apelant ostao uskraćen za neko od procesnih prava ili daje bio izložen diskriminaciji. Zato, Ustavni sud neće ulaziti u daljnje ispitivanje navedenog obrazloženja Vrhovnog suda. Osim toga, Ustavni sud naglašava daje predmet ove apelacije postupak po zahtjevu za dodjelom koncesije koji je podnio apelant, a ne postupak za dodjelom koncesije na zahtjev Javnog poduzeća “Vodovod i kanalizacija” Zenica, te da se kod ispitivanja pravičnosti postupka treba ograničiti na postupak za dodjelom koncesije koji je vođen na zahtjev apelanta, a ne druge pravne osobe. Također, Ustavni sud primjećuje da iz odredbi članka 48. Zakona o upravnom postupku nije proizlazila obveza tijela uprave da obavijesti apelanta da se vodi postupak za dodjelom koncesije na zahtjev druge pravne osobe. Imajući u vidu izloženo, Ustavni sud odbija navedeni apelantov prigovor kao neutemeljen.

38. Kao drugi prigovor, apelant je naveo da povredu prava na pravičan postupak vidi i u odnosu na postupak i ovlasti koje ima Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva. Ustavni sud naglašava da navedeni prigovor neće razmatrati jer je postavljen neprecizno, odnosno iz njega se ne vidi na temelju kojih zakonskih odredbi apelant smatra daje pravo na pravičan postupak povrijeđeno “u odnosu na postupak i ovlasti koje ima Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva”. Imajući u vidu izloženo, Ustavni sud odbija navedeni apelantov prigovor kao paušalan.

39. Kao treći prigovor apelant je naveo da je pravičnost postupka narušena time što Vrhovni sud nije uzeo u obzir zahtjev za dodjelom koncesije koji je podnijelo Javno komunalno poduzeće "Vitkom" Vitez. Apelant navodi da je Javno komunalno poduzeće "Vitkom" zahtjev za dodjelom predmetne koncesije podnijelo u roku, tj. 19. studenoga 1998. godine, i to županijskom tijelu koji nije odlučilo o tom zahtjevu. Apelant navodi da je Javno komunalno poduzeće "Vitkom" Vitez osnovala Općina Vitez, te da njoj odgovara za svoj rad. Zbog toga je apelant smatrao daje Vrhovni sud trebao uzeti u obzir daje apelant podnio zahtjev za dodjelom koncesije u roku, obzirom daje taj zahtjev prethodno podnijelo Javno komunalno poduzeće "Vitkom" Vitez. Ustavni sud primjećuje da je navedeni prigovor Vrhovni sud odbio uz obrazloženje da se prilikom ocjene je li apelant pravodobno podnio zahtjev za dodjelom koncesije ne može prihvatiti zahtjev Javnog komunalnog poduzeća "Vitkom" Vitez, obzirom da se radi o zahtjevu druge pravne osobe a ne apelanta. Ustavni sud se ponovno poziva na točku 33. ove odluke, te naglašava kako u navedenom obrazloženju Vrhovnog suda ne vidi elemente proizvoljnosti, niti se može zaključiti da su primijenjeni zakonski propisi koji su sami po sebi neustavni, niti da su apelantu bila uskraćena neka od njegovih procesnih prava ili da je bio izložen diskriminaciji. Zato, Ustavni sud neće ispitivati obrazloženje Vrhovnog suda, koje je dato glede pravodobnosti apelantovog zahtjeva za dodjelom predmetne koncesije. Osim toga, Ustavni sud naglašava da na zahtjevu za dodjelom koncesije, koje je podnijelo Javno komunalno poduzeće "Vitkom" Vitez, nigdje nije navedeno da se taj zahtjev podnosi u ime Općine Vitez, pa Ustavni sud ne vidi nijedan razlog zbog kojeg je Vrhovni sud trebao smatrati daje navedeni zahtjev apelant podnio pravodobno. Također, ostaje nejasno zašto apelant nije koristio zakonom predviđene mogućnosti da se riješi zahtjev za dodjelom koncesije koji je podnijelo Javno komunalno poduzeće "Vitkom" Vitez, ukoliko je doista zahtjev namjeravao podnijeti preko tog poduzeća, nego je tek 17. srpnja 2001. godine, pod brojem 01-1-05-35-98/01, podnio novi zahtjev za dodjelom predmetne koncesije Federalnom ministarstvu. Imajući u vidu izloženo, Ustavni sud odbija navedeni apelantov prigovor kao neutemeljen.

40. Obzirom na navedeno, Ustavni sud zaključuje daje apelant imao na raspolaganju pravičan postupak za dodjelom koncesije koji je proveden sukladno odredbama članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije, te konstatira da pravo na pravičan postupak nije povrijeđeno odlukama koje se pobijaju apelacijom.

Pravo na imovinu

41. Ustavni sud konstatira da, u svjetlu zaključka donesenog glede navodne povrede prava na pravičan postupak, nije nužno razmatrati ostale apelantove navode koji se tiču navodne povrede prava na imovinu. Navedeni je zaključak Ustavni sud zauzeo sukladno praksi iz *mutatis mutandis* odluke Ustavnog suda u predmetu broj AP 39/03 od 27. veljače 2004. godine.

VIII. Zaključak

42. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje daje apelant imao pravičan postupak glede svog zahtjeva za dodjelom koncesije, te da su prigovori koju su isticani u apelaciji isticani i pred Vrhovnim sudom, koji je navedene prigovore odbio uz obrazloženja za koja Ustavni sud ni u kojem slučaju ne može reći da su bila proizvoljna, ili da su utemeljena na propisima koji su sami po sebi neustavni. Također, ne može se reći da je apelant u postupku pred Vrhovnim sudom bio uskraćen za neko od njegovih procesnih prava ili daje bio izložen diskriminaciji.

43. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

44. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **U 127/03**, rješavajući apelaciju **J. B.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Matu Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof. dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., dopredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici održanoj 26. kolovoza 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neutemeljena apelacija J. B., podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-1013/02 od 28. kolovoza 2002. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. J. B. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Kiseljaka je podnijela 28. studenoga 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj GŽ-1013/02 od 28. kolovoza 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Kantonalnog je suda zatraženo 29. listopada 2003. godine da dostavi odgovor na apelaciju.
3. Odgovor na apelaciju je dostavljen 13. studenoga 2003. godine.
4. Na temelju članka 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda odgovor Kantonalnog suda je, 21. siječnja 2004. godine, dostavljen apelantici.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantičnih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.
6. Presudom Općinskog suda I Sarajevo (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj P-78/02 od 27. ožujka 2002. godine, je odbijen apelantičin tužbeni zahtjev kojim je tražila da se tuženi Bosna i Hercegovina - Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa Sarajevo (u daljnjem tekstu: Ministarstvo) obveže da joj naknadi troškove prijevoza sa posla i na posao za razdoblje ožujak - listopad 2001. godine u ukupnom iznosu od 4.000 KM sa pripadajućim kamatama, te da nastavi sa budućom mjesečnom isplatom ovih troškova u iznosu od 500 KM. Prvostupanjski je sud ustvrdio daje tijekom 1998. godine apelantici odobrena isplata naknade troškova za korištenje osobnog automobila za prijevoz s posla i na posao, a na temelju Odluke tuženog Ministarstva, broj 08-564/98 od 19. kolovoza 1998. godine. Za vrijeme dok je navedena odluka bila na snazi, apelantici je isplaćivana ova naknada u mjesečnim iznosima od po 500 KM. Međutim, tuženo je Ministarstvo donijelo novu Odluku, broj 08-2056/01 od 19. travnja 2001. godine, kojom se stavlja van snage navedena ranija odluka od 19. kolovoza 1998. godine, što je bila osnova da se apelantici prestane isplaćivati navedena naknada.
7. Protiv navedene je prvostupanjske presude apelantica pravodobno izjavila priziv Kantonalnom sudu zbog pogrešne primjene materijalnog prava.
8. Kantonalni je sud Presudom broj GŽ-1013/02 od 28. kolovoza 2002. godine priziv odbio kao neutemeljen i prvostupanjsku presudu potvrdio. Apelantičin je priziv odbijen zato što stavak 4. točke XIX Odluke Ministarstva, broj 08-2056/01 od 19. travnja 2001. godine, propisuje daje za isplatu naknade za korištenje osobnog automobila djelatnicima koji ispunjavaju uvjete potrebno odobrenje, čije je izdavanje u nadležnosti, odnosno ovlastima, ministra. Kako je utvrđeno da apelantica nema odobrenja za isplatu naknade troškova prijevoza na posao osobnim automobilom, prema Odluci broj 08-2056/01 od 19. travnja 2001. godine, u konkretnom slučaju, prema mišljenju suda, nedostaju pravne osnove prema kojima bi se vršila isplata zatražene naknade troškova prijevoza. Kantonalni je sud, konačno, ocijenio da ostali prizivni navodi nisu od utjecaja na valjanost odluke prvostupanjskog suda.

IV. Relevantni propisi

9. Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima:

“Članak 6. stavak 1.

Države potpisnice ovog pakta priznaju pravo na rad, koje podrazumijeva pravo svake osobe da dobije mogućnost da osigura sebi sredstva za život slobodno izabranim ili prihvaćenim radom, te će poduzeti odgovarajuće mjere za zaštitu ovog prava.

Članak 7.

Države potpisnice ovog pakta priznaju pravo svakome na uživanje pravičnih i povoljnih uvjeta rada, koji osigurava osobito:

a) nagrađivanje koje, kao minimum, donosi svakom trudbeniku:

(I) pravičnu plaću i jednaku nagradu za rad jednake vrijednosti bez ikakve razlike, ...

(II) pristojan život za njih i njihove obitelji prema odredbama ovog pakta;

...“

10. Odluka o načinu obračuna plaća i ostalih materijalnih prava uposlenih u Vijeću ministara, ministarstvima i drugim organima Vijeća ministara Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Odluka Vijeća ministara), broj 08-2056/01 od 19. travnja 2001. godine, kojom je stavljena van snage Odluka od 19. kolovoza 1998. godine

“Točka XIX st. 3. i 4.

3. Djelatniku koji stanuje van mjesta rada, a za prijevoz na posao koristi osobni automobil, pripada naknada troškova u iznosu od 20% cijene jedne litre benzina po 1 km.

4. Odobrenje za isplatu naknade za korištenje osobnog automobila iz stavka 3. ove točke daje nadležni funkcionar. ”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

11. Apelantica se žali na povredu ljudskih prava iz čl. II/3.(c) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija) kao i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju. Apelantica tvrdi da su sudovi u pobijanim presudama pogrešno primijenili materijalno pravo i predlaže da se njezinom tužbenom zahtjevu udovolji u cijelosti. Pogrešnu primjenu materijalnog prava apelantica nalazi u zaključku sudova da je pravo na isplatu naknade za korištenje osobnog automobila za prijevoz do posla i nazad naknada vezana za dispoziciju nadležnog funkcionara - ministra i njegovog

zamjenika. Ističe daje Odlukom o načinu obračuna plaća i ostalih materijalnih prava uposlenih u Vijeću ministara, ministarstvima i drugim tijelima Vijeća ministara BiH propisano da djelatniku koji stanuje van mjesta rada, a za prijevoz na posao koristi osobni automobil, pripada naknada troškova u iznosu od 20% cijene jedne litre benzina po jednom kilometru, a odobrenje za isplatu te naknade daje nadležni funkcionar. Prvostupanjski sud, prema apelantičinom mišljenju, pogrešno tumači odredbe navedene odluke i zaključuje daje nadležni funkcionar ovlašten da daje ili ne odobrenje za isplatu ove naknade. Međutim, apelantica smatra da je njegova ovlast u tomu da samo utvrdi stanuje li djelatnik van mjesta rada i koristi li za prijevoz na posao osobni automobil te, u tom slučaju odredi visinu naknade, uzimajući u obzir udaljenost mjesta stanovanja od mjesta rada. Apelantica smatra da takvo pravno shvaćanje prvostupanjskog suda, koje je prihvatio i drugostupanjski sud u pobijanoj presudi, može dovesti do diskriminacije, jer bi nadležni funkcionar prema navedenoj odluci nekim djelatnicima mogao dati odobrenje, a nekima ne. Ona ukazuje na povredu prava na pravičan postupak. Konačno, poziva se i na primjenu Međunarodnog ugovora o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima kao dijela Aneksa I Ustava Bosne i Hercegovine.

12. Apelantica predlaže da Ustavni sud apelaciju usvoji i naloži Ministarstvu da joj isplati iznos od 10.246,81 KM, i obveže ga na daljnju isplatu naknade prijevoza osobnim automobilom.

b) Odgovor na apelaciju

13. Kantonalni je sud u odgovoru naveo da u cijelosti ostaje kod razloga danih u obrazloženju svoje pobijane presude.

VI. Dopustivost

14. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

15. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

16. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Kantonalnog suda broj GŽ-1013/02 od 28. kolovoza 2002. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Dalje, apelantica je primila pobijanu presudu 15. listopada 2002. godine, a apelacija je podnesena 28. studenoga 2002. godine, pa proizlazi daje podnesena u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika

Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

17. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

18. Apelantica se žali na povrede ljudskih prava iz članka II/3.(c) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, kao i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

a) Pravo na pravičan postupak

19. Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke ”.

20. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve kaznene optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.

[...]

21. Ustavni sud zapaža daje spor oko isplate naknade troškova prijevoza sa posla i na posao građanskopravne naravi pa i kada se kao poslodavac pojavljuje državno tijelo ili javna ustanova (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava, *Darnell protiv VB*, od 26. listopada 1993, serija A, broj 272). Članak II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije garantiraju svakomu pravo da iznese pred sud bilo koji zahtjev koji se odnosi na njegova građanska prava i obveze, sa “pravom na pravično suđenje u građanskim i kaznenim stvarima i druga prava u svezi kaznenog postupka” (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava *Golder protiv VB* od 21. veljače 1975, serija A, broj 18, stavak 36). Pravičnost postupka se ocjenjuje na temelju postupka kao cjeline (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava *Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španjolske* od 6. prosinca 1988, serija A, broj 146, stavak 68. i Odluku Ustavnog suda broj U 63/01, od 27. lipnja 2003, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 38/03).

22. Ustavni sud napominje da nije mjerodavan vršiti provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su nižestupanjski sudovi protumačili pozitivno-pravne propise, osim

ukoliko odluke nižih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluke redovitih sudova ne uključuju ili pogrešno primjenjuju ustavno pravo, kad je primjena pozitivno-pravnih propisa bila očito proizvoljna, kad je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede temeljnih procesnih prava, kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efektivan pravni lijek i u drugim slučajevima (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 29/02 od 27. lipnja 2003. godine objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 31/03).

23. Ustavni sud smatra daje apelantici u predmetnom slučaju pružena mogućnost da iznese i brani svoja ustavna i zakonska prava i interese, odnosno svoj tužbeni zahtjev pred nadležnim sudovima tijekom cjelokupnog sudskog postupka i to na dvije sudske instance pune jurisdikcije. Sudovi su prikupili dovoljno dokaza s ciljem utvrđivanja činjeničnog osnova za svoje odluke, a apelantica nije argumentirano pobila nijednu procesnu radnju u postupku donošenja prvostupanjske i drugostupanjske odluke. Dalje, sudovi su uzeli u obzir sve navode i tvrdnje apelantice, pri čemu su nekima dali veći, a nekima manji značaj. Proizlazi da su sve činjenice, relevantne za presuđivanje predmetne pravne stvari pravilno i potpuno utvrđene, da su sudovi pravilno primijenili materijalno pravo na činjeničnoj osnovi predmeta i dali pravno valjane razloge za odluke koje se apelacijom pobijaju.

Ustavni sud uočava da je na temelju utvrđenog činjeničnog osnova uslijedio zaključak o neutemeljenosti apelantičinog predmetnog zahtjeva za isplatom naknade za prijevoz na posao i s posla, odnosno neutemeljenosti apelantičinog prigovora daje ovlast ministra ograničena samo na utvrđivanje činjenica vezanih za mjesto rada, mjesto stanovanja, te korištenje osobnog automobila za prijevoz u kojem slučaju samo određuje visinu naknade obzirom na udaljenost mjesta rada i stanovanja, jer stavak 4. točke XIX navedene odluke regulira da je za isplatu naknade za korištenje osobnog automobila djelatnicima koji ispunjavaju uvjete iz stavka 3. navedene točke odluke, a na koji i apelantica ukazuje, potrebno odobrenje, a njegovo davanje je u nadležnosti i ovlastima ministra. Kako apelantica nema odobrenje za isplatu naknade troškova prijevoza na posao osobnim automobilom prema Odluci broj 08-2056/01 od 19. travnja 2001. godine to u konkretnom slučaju nedostaje pravna osnova po kojoj bi se vršila isplata predmetne naknade troškova prijevoza.

Dalje, sudovi su dovoljno zorno obrazložili svoje odluke u smislu članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije. U svezi navedenog, Ustavni sud ocjenjuje da nije došlo do procesnih povreda na koje se apelantica poziva, a koje bi bile od važnosti za poštivanje principa pravičnog suđenja.

24. Ustavni sud zaključuje da pobijane presude nisu povrijedile apelantičino pravo na pravičan postupak iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

b) Nediskriminacija

25. Apelantica ističe daje prilikom utvrđivanja njezinih prava pred nadležnim sudovima pretrpjela diskriminaciju temeljem nacionalne i političke pripadnosti.

Članak II/4. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Uživanje prava i sloboda, predviđenih ovim člankom ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovom Ustavu, osigurano je za sve osobe u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko ili drugo uvjerenje, nacionalno ili društveno podrijetlo, vezivanje za neku nacionalnu manjinu, imovina, rođenje ili drugi status. ”

26. Članak 14. Europske konvencije glasi:

Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom konvencijom osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno podrijetlo, sveza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status.

27. Prema praksi Europskog suda za ljudska prava, diskriminacija nastupa ako se osoba ili skupina osoba, koje se nalaze u analognoj situaciji, različito tretiraju na temelju spola, rase, boje, jezika, vjere (...) glede uživanja prava iz Europske konvencije, a ne postoji objektivno i razumno opravdanje za takav tretman ili uporaba sredstava naspram željenog cilja koji nisu u proporcionalnom odnosu (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava *Belgijski jezični slučaj* od 9. veljače 1967, serija A, broj 6, stavak 10). Pri tomu, nevažno je da li je diskriminacija posljedica različitog zakonskog tretmana ili primjene samog zakona (vidi Presudu Europskog suda za ljudska prava *Irska protiv VB* od 18. siječnja 1978, serija A, broj 25, stavak 226).

28. Različit tretman glede različite primjene identičnih zakona u identičnim situacijama treba uzeti u obzir u slučajevima u kojim sudovi ne uživaju pravo slobodne procjene, kao što je slučaj sa odmjeravanjem kazne u kaznenim predmetima. U takvim slučajevima treba poštovati neovisnost sudova glede njihovog odlučivanja (vidi Odluku o dopustivosti bivšeg Europskog povjerenstva za ljudska prava *K. v. SR Njemačke* od 21. studenoga 1990, aplikacija broj E 15252). Ipak, ako ne postoji slobodna procjena, identični predmeti bi trebali biti odlučeni na identičan način. Takva obveza proizlazi iz principa pravne sigurnosti, koji operira kao sastavni element principa vladavine prava unutar demokratskog društva glede svih ustavnih prava (vidi *mutatis mutandis* Presudu Europskog suda za ljudska prava *Iatridis v. Grčke* od 25. ožujka 1999, Izvješća i odluke 1999-11, stavak 58).

29. Ipak, različita primjena zakona u sličnim predmetima dopušta se ako iza nje stoji razuman i opravdan razlog. Ovo je slučaj, primjerice, kada je odluka koja se pobija zakonita i ustavna. Čim je odluka zakonita i ustavna, gubi se pravni interes za dokazivanjem diskriminacije i traženjem jednakog tretmana. Takvo tumačenje vodi ograničenju principa zabrane različitog tretmana u smislu principa pravne sigurnosti, ali

je sukladno principu pravne države iz članka I/4. Ustava Bosne i Hercegovine. Naime, u takvim slučajevima princip pravne države ima prevagu.

30. Da bi dokazala diskriminaciju, apelantica je navela, pored ostalog, da joj je kao pripadnici hrvatske nacionalnosti i prema političkoj osnovi kao članici Hrvatske demokratske zajednice, promjenom vlasti, Ministarstvo u kojem je uposlena oduzelo pravo čiju zaštitu traži pred Ustavnim sudom. Apelantica, dalje, navodi da su, poslije ukidanja navedene odluke od 19. kolovoza 1998. godine, nastavljene isplate naknade za prijevoz temeljem korištenja osobnog automobila nekim drugim uposlenicima tog ministarstva. Apelantica smatra da je to pravo njoj uskraćeno diskriminacijom na političkoj i nacionalnoj osnovi i daje time povrijeđeno njezino pravo iz članka 14. Europske konvencije.

31. Ustavni sud zapaža da apelantica nije dostavila nikakve argumente na kojima bi se mogao temeljiti zaključak daje sud, čija se odluka pobija apelacijom, drukčije odlučivao u sličnim slučajevima. Naime, apelantica ukazuje da joj Ministarstvo više ne vrši isplate naknade, a nekim drugim uposlenicima se i dalje ta naknada isplaćuje.

32. Imajući u vidu zaključak do kojeg je Ustavni sud došao glede navodne povrede članka 6. stavak 1. Europske konvencije, te praksu Ustavnog suda, obzirom daje pobijana presuda donesena sukladno Ustavu Bosne i Hercegovine, nestao je pravni interes za dokazivanje diskriminacije na koju se apelantica poziva. Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nije bilo povrede članka 14. Europske konvencije u svezi članka 6. stavak 1. Europske konvencije, kao ni članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine.

c) Ostali navodi

33. U svjetlu navedenih zaključaka glede prava na pravično suđenje iz članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni sud zaključuje da nije nužno posebice razmatrati ostale navode iz apelacije.

VIII. Zaključak

34. Na temelju članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

35. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u predmetu broj **U 130/03**, rješavajući apelaciju **S. I.**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 59. stavak 2. točka 2. i članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Gazim Sadiković, prof dr., dopredsjednik

Miodrag Simović, prof dr., dopredsjednik

Valerija Galić, sutkinja

Jovo Rosić, sudac

na sjednici održanoj 26. kolovoza 2004. godine donio

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neutemeljena apelacija S. L, podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev. 137/02 od 13. studenoga 2002. godine, Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-880/01 od 22. studenoga 2001. godine i Presude Općinskog suda I Sarajevo broj P-1436/97 od 11. travnja 2001. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. S. I. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva, kojeg zastupaj. J., odvjetnik iz Sarajeva, podnio je 8. siječnja 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u

daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev. 137/02 od 13. studenoga 2002. godine, Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-880/01 od 22. studenoga 2001. godine i Presude Općinskog suda I Sarajevo broj P-1436/97 od 11. travnja 2001. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na temelju članka 21. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, od Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine i “BH osiguranja” d.d. Sarajevo, zatraženo je 23. listopada 2003. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine nije dostavio odgovor na apelaciju, a “Triglav BH osiguranje” d.d. (pravni slijednik “BH osiguranje” d.d. Sarajevo) je odgovor dostavio 7. studenoga 2003. godine

4. Na temelju članka 25. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor “Triglav BH osiguranja” d.d. je, 5. ožujka 2004. godine, dostavljen apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelant je 16. lipnja 1997. godine sa “BH osiguranjem” d.d. Sarajevo zaključio ugovor o kombiniranom osiguranju za motorno vozilo “Rover 620 DI” reg. oznaka SA 2323 GB na osiguranu sumu od 59.500 DEM sa početkom osiguranja od 16. lipnja 1997. godine.

7. Apelant je predmetno vozilo uvezao iz Nizozemske sa registarskim tablicama broj 4 NG 902 i u vrijeme zaključenja ugovora o kombiniranom osiguranju je pokrenuo postupak carinjenja i u MUP-u Kantona Sarajevo PU Novi Grad rezervirao registarske tablice broj SA 2323 GB, ali ih još nije dobio.

8. Apelantu je 4. rujna 1997. godine vozilo ukradeno u Splitu, dok je na sebi imalo nizozemske tablice 4 NG 902.

9. Apelant je povodom štetnog događaja podnio zahtjev za isplatom štete osiguravajućem društvu “BH osiguranje” d.d. Sarajevo. Osiguravajuće društvo “BH osiguranje” d.d. Sarajevo nije udovoljilo apelantovom zahtjevu za isplatom štete za ukradeno vozilo, zato što je svojom izjavom od 31. listopada 1997. godine raskinulo ugovor, jer je apelant u prijavi dao netočne podatke, navodeći da se radi o vozilu domaće registracije sa oznakom SA 2323 GB.

10. Zbog neispunjenja obveza prema ugovoru o kombiniranom osiguranju, apelant je protiv “BH osiguranje” d.d. Sarajevo podnio tužbu Općinskom sudu I Sarajevo za naknadu štete po štetnom događaju krađe motornog vozila “Rover 620 DI” reg. oznake SA 2323 GB.

11. Općinski je sud I Sarajevo Presudom broj P-1436/97 od 11. travnja 2001. godine odbio apelantov tužbeni zahtjev kao neutemeljen.

12. Protiv presude prvostupanjskog suda apelant je uložio priziv Kantonalnom sudu u Sarajevu, koji je Presudom broj GŽ-880/01 od 22. studenoga 2001. godine odbio priziv i potvrdio prvostupanjsku presudu.

13. Protiv presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-880/01 od 22. studenoga 2001. godine apelant je izjavio reviziju Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine, koji je presudom broj Rev-137/02 od 13. studenoga 2002. godine reviziju odbio.

IV. Relevantni propisi

14. U **Zakonu o obligacijskim odnosima** ("Službeni list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 57/89, "Službeni list RBiH", br. 2/92,13/93, 13/94 i "Službene novine FBiH", broj 29/03) relevantne odredbe glase:

“Članak 909.

- (1) *Ako je ugovaratelj osiguranja učinio netočnu prijavu ili je propustio dati dužnu obavijest, a to nije učinio namjerno, osiguratelj može, po svom izboru, u roku od mjesec dana od saznanja za netočnost ili nepotpunost prijave izjaviti da raskida ugovor ili predložiti povećanje premije razmjerno većem riziku.*
- (2) *Ugovor u tom slučaju prestaje nakon isteka četrnaest dana od kada je osiguratelj svoju izjavu o raskidu priopćio ugovaratelju osiguranja, a u slučaju osiguravateljevog prijedloga da se premija poveća, raskid nastupa po samom zakonu ako ugovaratelj osiguranja ne prihvati prijedlog u roku od četrnaest dana od kada ga je primio.*
- (3) *U slučaju raskida osiguratelj je dužan vratiti dio premije koji otpada na vrijeme do konca razdoblja osiguranja.*
- (4) *Ako se osigurani slučaj dogodio prije nego što je utvrđena netočnost ili nepotpunost prijave ili nakon toga, ali prije raskida ugovora odnosno prije postizanja sporazuma o povećanju premije, naknada se smanjuje u razmjeru između stope plaćenih premija i stope premija koje bi trebalo platiti prema stvarnom riziku.*

Članak 910.

Odredbe prethodnih članaka o posljedicama netočne prijave prešućivanja okolnosti značajnih za ocjenu rizika primjenjuju se i u slučajevima osiguranja sklopljenih u ime i za račun drugoga, ili u korist trećeg, ili za tuđi račun, ili za račun kojeg se tiče, ako su te osobe znale za netočnost prijave ili prešućivanje okolnosti značajnih za ocjenu rizika.

Članak 911.

- (1) *Osiguratelj kojem su u momentu sklapanja ugovora bile poznate ili mu nisu mogle ostati nepoznate okolnosti koje su značajne za ocjenu rizika, a koje je*

ugovaratelj osiguranja netočno prijavio ili presudo, ne može se pozivati na netočnost prijave ili prešućivanje.

(2) Isto vrijedi u slučaju kad je osiguratelj saznao za te okolnosti za trajanja osiguranja, a nije se koristilo zakonskim ovlastima. ”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

15. Iz navoda apelacije proizlazi da se apelant žali da su pobijanim presudama povrijeđena njegova ljudska prava iz članka II/3.(e) i (k) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 6. stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), kao i članka 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

Apelant smatra da sudovi nisu pravilno primijenili relevantne zakonske odredbe, te da nisu sa jednakom pozornošću cijenili dokaze i navode tužbe. Navodi da mu je donesenim odlukama sudova i odbijanjem tužbe nanesena materijalna šteta i umanjena imovina.

16. Apelant predlaže da Ustavni sud ocijeni ustavnost pobijanih presuda, donese odluku u meritumu i zaštitu njegova ustavna prava, ili da presudu Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine ukine i predmet vrati na ponovni postupak.

b) Odgovor na apelaciju

17. U svom odgovoru na apelaciju “Triglav BH osiguranje” d.d. Sarajevo navodi daje u sudskom postupku osigurana kontrola zakonitosti donesenih odluka u ovoj pravnoj stvari i da pobijanim presudama nije povrijeđeno apelantovo pravo na imovinu. Ističe da je neutemeljeno apelantovo pozivanje na članak 911. Zakona o obligacijskim odnosima, jer su osiguravatelju bile poznate okolnosti koje su značajne za ocjenu rizika, te daje djelatnik osiguravatelja, vjerujući u točnost osiguranikove tvrdnje, postupao sukladno načelu savjesnosti i poštenja vjerujući da osigurava vozilo domaćih registarskih oznaka. Netočnim prijavljivanjem činjenica, bitnih za ocjenu osiguranikovog rizika, osiguravatelj je doveden u zabludu glede predmeta osiguranja. Odmah nakon saznanja da predmetno vozilo nije nosilo navedene registarske oznake, osiguravatelj je, prema članku 909. Zakona o obligacijskim odnosima, aktom od 31. listopada 1997. godine, raskinuo ugovor o čemu je obavijestio osiguranika. Predlaže da se apelacija odbije kao neutemeljena.

VI. Dopustivost

18. Sukladno članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmetom spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

19. Sukladno članku 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

20. U konkretnom slučaju, predmet pobijanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, broj Rev-137/02 od 13.11.2002. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Dalje, apelacija je podnesena 8. siječnja 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano člankom 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda.

21. Imajući u vidu odredbe članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud ustvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete glede dopustivosti.

VII. Meritum

22. Apelant osporava pobijane presude zbog pogrešne primjene zakona, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja i materijalnih nedostataka (ocjena činjenica u odnosu na predmetni ugovor). Smatra da su pobijanim presudama povrijeđena njegova ljudska prava zaštićena Ustavom Bosne i Hercegovine, Europskom konvencijom i njezinim protokolima konkretizirana u točki 15. ove odluke.

Pravo na pravično suđenje - članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke ”.

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u relevantnom dijelu glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]“

23. Članak 6. stavak 1. Europske konvencije utvrđuje proceduralne garancije za presuđivanje u određenim sporovima. Izraz “građanska prava i obveze” iz Europske konvencije ima cilj utvrditi granice primjene članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Ovaj se izraz ne može primjenjivati na sve sporove u svezi “građanskih prava i obveza” iz pozitivnog prava. Ovo pravo ili obvezu mora biti moguće kvalificirati kao “građansko”.

Prema sudskoj praksi, dovoljno je da se na vjerodostojan i uvjerljiv način dokaže postojanje prava prema relevantnom zakonu (vidi Europski sud za ljudska prava *Periscope protiv Francuske*, presuda od 26. ožujka 1992. godine).

24. Konkretni se predmet odnosi na postupak u sporu koji je proizašao iz ugovora između apelanta i tuženog “BH osiguranja” d.d. Sarajevo. Apelant je povodom štetnog događaja krađe osobnog motornog vozila podnio zahtjev za naknadom štete osiguravajućem društvu. Dakle, apelant je od osiguratelja zatražio naknadu štete za svoju imovinu koju je osigurao zaključenjem ugovora o kasko osiguranju. Nedvojbeno je da je pravo na imovinu “građansko pravo”, zato je i spor o zahtjevu za nadoknadom štete spor ekonomske naravi i obuhvaćen je člankom 6. stavak 1. Europske konvencije. Prema tomu, Ustavni će sud ispitati je li postupak pred sudovima koji su odlučivali u ovom predmetu bio pravičan, kako to zahtijeva članak 6. stavak 1. Europske konvencije.

25. Ustavni sud primjećuje da su Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine i prethodno Kantonalni sud u Sarajevu i Općinski sud I Sarajevo u konkretnom slučaju, primjenjujući odredbe Zakona o obligacijskim odnosima, odlučili odbiti apelantov zahtjev za nadoknadu štete jer su utvrdili daje apelant dao osiguravatelju netočne podatke pri zaključivanju ugovora o kasko osiguranju.

26. U konkretnom je slučaju nastala situacija koja je predviđena Zakonom o obligacijskim odnosima (članak 909). Sudovi koji su odlučivali u ovom predmetnom slučaju su ocjenom provedenih dokaza ustvrdili daje apelant prijavljivanjem netočnih podataka pri zaključivanju ugovora o kasko osiguranju osiguratelja doveo u zabludu glede predmetnog osiguranja zbog čega je on raskinuo zaključeni ugovor i obavijest o tomu dostavio apelantu.

27. Ustavni sud smatra da su sudovi pravilno odlučili, na temelju utvrđenog činjeničnog stanja, da zbog apelantove netočne prijave podataka osigurateljeva izjava o raskidu ugovora ima utemeljenje za primjenu u članku 909. Zakona o obligacijskim odnosima. Naime, člankom 909. stavak 1. Zakona o obligacijskim odnosima je predviđeno da osiguratelj za slučaj netočne prijave disponira pravom da raskine ugovor sa ugovarateljem. U svezi predmetnog slučaja, Ustavni sud smatra da bi za osiguratelja bio neopravdano težak teret da mu nije ostavljena zakonska mogućnost da raskine ugovor jer bi za slučaj izigravanja ugovora bio doveden u težak ekonomski položaj. Ustavni sud prihvaća da predviđeno uskraćivanje novčanih potraživanja iz osnova osiguranja radi naknade štete temeljem osiguranja od automobilske odgovornosti, prema uvjetima iz članka 909. Zakona o obligacijskim odnosima, ima legitiman cilj koji opravdava funkcioniranje sustava osiguranja imovine i osoba u cjelini. Ustavni sud također smatra da u konkretnom slučaju ovakvo zakonsko rješenje odgovara “standardima zakona” u demokratskom društvu.

28. U svezi apelantovih navoda da su sudovi pogrešno primijenili odredbe članka 909. umjesto članka 911. Zakona o obligacijskim odnosima, Ustavni sud podsjeća da, u slučaju ako je prijeporno mogu li se određeni zakon i zakonska odredba primijeniti na konkretan slučaj, a rješenje tog pitanja ovisi o pravilnom tumačenju tih odredbi, Ustavni sud nema nadležnost preispitivanja tog tumačenja, sve dok ono nije proizvoljno. Prema tomu, Ustavni sud, sukladno svojoj dosadašnjoj sudskoj praksi (vidi Odluku Ustavnog suda, broj U 64/02 od 24. listopada 2003. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 8/04, točka 45), nije mjerodavan ocjenjivati kako su redoviti sudovi utvrdili činjenično stanje ili tumačili i primijenili zakon, osim u slučaju kada odlukama redovitih sudova dođe do kršenja ustavnih prava. Ustavni sud ne smatra da su u konkretnom slučaju nadležni sudovi proizvoljno primijenili zakon.

29. Ustavni sud zaključuje da pobijanim presudama nije povrijeđeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

Ostali navodi

30. U svjetlu navedenih zaključaka Ustavnog suda glede prava na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. stavak 1. Europske konvencije, Ustavni sud zaključuje da nije nužno razmatrati apelantove prizivne navode glede povrede prava na imovinu zaštićenog člankom II/3.(k) Ustava Bosne i Hercegovine i člankom 1. Protokola broj 1 uz Europsku konvenciju.

VIII. Zaključak

31. Polazeći od navedenog, a na temelju članka 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

32. Prema članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, dopredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sutkinje Hatidža Hadžiosmanović i Valerija Galić, na sjednici održanoj 26. kolovoza 2004. godine, u predmetu broj **AP 546/03**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. točka 7. i članka 59. stavak 2. točka 1. Poslovnika Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), donio

Odluku o dopustivosti

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija A. B. iz Brčkog podnesena protiv Rješenja Apelacijskoga suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj GŽ-161/03 od 12. rujna 2003. godine zbog toga što je bjelodano (*prima facie*) neutemeljena.

Obrazloženje

1. A. B., (u daljnjem tekstu: apelant) iz Brčkog, kojega zastupa O. M., odvjetnik iz Brčkog, je podnio 22. studenoga 2003. godine apelaciju Ustavnome sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Apelacijskoga suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Apelacijski sud) broj GŽ-161/03 od 12. rujna 2003. godine.
2. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnome sudu mogu se sumirati na sljedeći način.
3. U ostavinskom postupku koji je vođen poslije umrloga G. B. iz Brčkog Osnovni je sud Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) donio Rješenje broj 0-63/01-4 od 29. svibnja 2003. godine kojim je odvjetniku O. M. iz Brčkog i F. L., pripravniku uposlenome u njegovome odvjetničkome uredu, uskratio mogućnost zastupanja zakonskoga nasljednika A. B. Mogućnost je zastupanja uskraćena zbog toga što je odvjetnik O. M. u navedenome ostavinskome postupku prvo bio opunomoćenik B. B., supruge umrloga G. B., i A. B., njegovoga sina, da bi, potom, u ime B. B. tražio da se

raspravlja pred sudom zbog toga što su u navedenom ostavinskome postupku odvjetniku O. M. uskraćena prava na zastupanje, čime su narušena načelo na pristup sudu i načelo kojim se garantira fer suđenje. Osim toga, apelant smatra da redoviti sudovi nisu imali uporište u Zakonu o parničnome postupku da uskrate pravo na zastupanje odvjetniku O. M., te da, sukladno Zakonu o odvjetništvu Federacije Bosne i Hercegovine, odvjetnik može odbiti zastupanje stranke, a da nigdje ne stoji da će sud odbiti zastupanje, kao i da sudovi po službenoj dužnosti ne paze na interese stranaka, već da to rade odvjetnici.

6. Prigodom ispitivanja dopustivosti apelacije Ustavni je sud pošao od odredaba članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 16. stavak 2. točka 7. Poslovnika Ustavnoga suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovome ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini.”

Članak 16. stavak 2. točka 7. Poslovnika Ustavnoga suda glasi:

“Zahjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

(...)

7. apelacija je bjelodano (prima facie) neutemeljena ili je zlouporabljeno pravo na podnošenje apelacije; ”.

7. Polazeći od navoda iz apelacije, Ustavni sud treba ispitati krši li se Rješenjem Apelacijskoga suda broj GŽ-161/03 od 12. rujna 2003. godine, kojim je odvjetniku O. M. uskraćena mogućnost zastupanja apelanta u ostavinskome postupku poslije umrloga G. B., apelantovo ustavno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 6. Europske konvencije. Obzirom da pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine odgovara pravu iz članka 6. Europske konvencije, Ustavni će sud u konkretnome slučaju citirati relevantne odredbe navedenoga članka Europske konvencije.

8. **Pravo na pravično suđenje**

Članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sve osobe na teritoriju Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz ovog članka, stavak 2, što uključuje:

(...)

(e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava vezana za krivične postupke ”.

Članak 6. stavak 1. Europske konvencije u svom relevantnom dijelu glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u

razumnom roku pred neovisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom [...]”

9. Ustavni sud naglašava da apelant u apelaciji navodi da pobijanim rješenjem Apelacijskoga suda njemu nije data mogućnost raspravljanja pred sudom, čime su narušena prava na pristup sudu i pravično suđenje.

10. Ustavni sud primjećuje da se u konkretnome slučaju radi o ostavinskome postupku, te se poziva na svoje ranije stajalište izneseno u Odluci broj *U 65/02* od 26. rujna 2003. godine (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” broj 43/03, točka 28) u kojemu je navedeno da “[...]ostavinski postupak sam po sebi ne predstavlja spor[...]”. Imajući u vidu navedeno, u ovome bi se slučaju moglo postaviti pitanje primjenjivosti članka 6. stavak

1. Europske konvencije obzirom da se apelant žali na povredu prava na pravično suđenje koje se navodno desilo u ostavinskome postupku koji nema karakter “spora” u smislu citiranoga članka Europske konvencije, a koji treba postojati da bi određeni postupak imao garancije članka 6. stavak 1. Europske konvencije.

11. Osim toga, Ustavni sud ističe da predmetni ostavinski postupak nije završen obzirom da Apelacijski sud nije donio rješenje kojim se odlučuje o raspodjeli imovine poslije ostavitelja, već se pobijano rješenje striktno odnosi na uskraćivanje mogućnosti odvjetniku O. M. da zastupa apelanta u navedenome ostavinskome postupku. Stoga, Ustavni sud ne vidi nijedan razlog zbog kojega bi mogao smatrati da je apelantu pobijanim rješenjem Apelacijskoga suda uskraćeno pravo da raspravlja pred sudom, kao i pravo na pristup sudu, obzirom daje apelant osobno mogao nastaviti ostavinski postupak ili izabrati novoga odvjetnika.

12. Ustavni sud primjećuje daje u konkretnome slučaju rješenjima redovitih sudova nepobitno utvrđeno da je odvjetnik O. M. pružao pravnu pomoć suprotnoj stranci u istome predmetu obzirom daje predmetni ostavinski postupak prvo bio prekinut zbog toga što je u parničnome postupku trebalo utvrditi bračnu tečevinu apelantove majke. Odvjetnik O. M. je u ime apelantove majke podnio tužbu protiv apelanta. Nakon što je tužba povučena, predmetni je ostavinski postupak nastavljen, a odvjetnik O. M. se pojavljuje kao apelantov opunomoćenik u istome predmetu u kojemu sudjeluje i apelantova majka, u čije je ime prije toga tužio apelanta. Činjenicu da je zastupana suprotna stranka u istome predmetu nije demantirao ni apelant u apelaciji. Dakle, desila se situacija u kojoj je odvjetnik O. M. bio obvezan, sukladno relevantnim odredbama Zakona o odvjetništvu, odbiti zastupanje apelanta. Obzirom da to nije uradio, pravo na zastupanje oduzeto mu je rješenjem Osnovnoga suda Brčko Distrikta, koje se temelji na relevantnim odredbama Zakona o odvjetništvu Federacije Bosne i Hercegovine, a koje je kasnije potvrđeno rješenjem Apelacijskoga suda.

13. Sukladno navedenom, a imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. točka 7. Poslovnika Ustavnoga suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena

ukoliko je bjelodano (*prima facie*) neutemeljena ili je zlouporabljeno pravo na podnošenje apelacije, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

14. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, dopredsjednici prof. dr. Gazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sutkinje Hatidža Hadžiosmanović i Valerija Galić, na sjednici održanoj 26. kolovoza 2004. godine, u predmetu broj **AP 547/03**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. točka 9. i članka 59. stavak 2. točka 1. Poslovnika Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), donio

Odluku o dopustivosti

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija DOO "Munja" podnesena protiv Presude Vrhovnoga suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-1866/02 od 11. rujna 2003. godine, Rješenja Federalnoga ministarstva financija broj 07-15-547/02 od 25. srpnja 2002. godine i Rješenja Porezne uprave Kantonalnoga ureda Goražde broj 10-5/02-15-1-54/02-91 od 27. veljače 2002. godine zbog toga što je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Obrazloženje

1. DOO "Munja" (u daljnjem tekstu: apelant) iz Ustikoline - Foča, kojega zastupa G. V, odvjetnik iz Sarajeva, je 21. studenoga 2003. godine podnijelo apelaciju Ustavnome sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnoga suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj U-1866/02 od 11. rujna 2003. godine, Rješenja Federalnoga ministarstva financija broj 07-15-547/02 od 25. srpnja 2002. godine i Rješenja Porezne uprave Kantonalnoga ureda Goražde broj 10-5/02-15-1-54/02-91 od 27. veljače 2002. godine.
2. Rješenjem o uplati javnih prihoda Porezne uprave Kantonalnog ureda Goražde broj 10-5/02-15-1-54/02-91 od 27. veljače 2002. godine je naloženo apelantu, kao poreznom obvezniku, da izvrši uplatu poreza na promet duhana i duhanskih prerađevina u iznosu od 50.932,68 konvertibilnih maraka i kamata u iznosu od 2.298,66 konvertibilnih maraka.

3. Protiv prvostupanjskoga je rješenja apelant uložio priziv drugostupanjskome upravnome tijelu, Federalnome ministarstvu financija, koje je u prizivnom postupku donijelo Rješenje broj 07-15-574/02 od 25. srpnja 2002. godine kojim je odbilo priziv kao neutemeljen.
4. Protiv drugostupanjskoga rješenja, kao konačnoga u upravnome postupku, apelant je pokrenuo upravni spor tužbom Vrhovnom sudu. Vrhovni je sud nakon provedenoga postupka donio Presudu broj U-1866/02 od 11. rujna 2003. godine kojom je odbio apelantovu tužbu.
5. Nakon toga je apelant 21. studenoga 2003. godine podnio apelaciju Ustavnome sudu u kojoj navodi da mu je predmetnim odlukama povrijeđeno pravo na pravičan postupak iz članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u daljnjem tekstu: Europska konvencija), kao i pravo na učinkovit pravni lijek iz članka 13. Europske konvencije.
6. Prigodom ispitivanja dopustivosti apelacije Ustavni je sud pošao od odredaba članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 16. stavak 2. točka 9. Poslovnika Ustavnoga suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovome ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini. "

Članak 16. stavak 2. točka 9. Poslovnika Ustavnoga suda glasi:

"Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

(...)

9. apelacija je ratione materiae inkompatibilna sa Ustavom; "

7. U konkretnome slučaju Ustavni sud zaključuje, pozivajući se na ustaljenu sudsku praksu Europskoga povjerenstva za ljudska prava (vidi odluku o dopustivosti, *X protiv Francuske*, aplikacija broj 9908/82, od 4. svibnja 1983. godine, Odluke i izvješća (OI) broj 32), da se apelant ne može pozivati na povredu prava na pravičan postupak, glede članka 6. stavak 1. Europske konvencije, u postupku plaćanja obveza koje proizlaze iz poreznoga (javnoga) zakonodavstva osim ukoliko ne dođe do bjelodane zlouporabe toga prava. Obzirom da Ustavni sud u konkretnome slučaju nije našao postojanje zlouporabe prava, slijedi daje ovaj dio apelantovih navoda *ratione materiae* inkompatibilan sa Ustavom glede članka 16. stavak 2. točka 9. Poslovnika Ustavnoga suda.
8. Dalje, Ustavni sud podsjeća da odredbu članka 13. Europske konvencije treba uzeti u obzir zajedno sa člankom 6. Europske konvencije, posebice u kontekstu navedenih povreda prava predviđenih Europskom konvencijom, kao što je to slučaj u ovome predmetu. Tekst članka 6. Europske konvencije i relevantna sudska praksa Europskoga

suda za ljudska prava garantiraju, između ostaloga, pravo na pristup sudu, ali ne i mogućnost podnošenja priziva višem sudu nakon što neovisni i nepristrani sud odluči o pravnoj stvari. Prema tomu, članak 13. Europske konvencije ne obvezuje državu da osigura mogućnost priziva višem sudu da bi se ustanovilo je li došlo do povrede prava iz Europske konvencije (vidi bivše Europsko povjerenstvo za ljudska prava, Odluka o dopustivosti broj 10153/82 od 13. listopada 1986. godine, Odluke i izvješća 49, 67). U takvim slučajevima članak 13. Europske konvencije ne pruža dodatnu zaštitu glede one koju predviđa članak 6. Europske konvencije.

9. Sukladno navedenom, a imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. točka 9. Poslovnika Ustavnoga suda prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

10. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, dopredsjednici prof. dr. Čazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sutkinje Hatidža Hadžihasanović i Valerija Galić, na sjednici održanoj 26. kolovoza 2004. godine, u predmetima broj **AP 646/03**, **AP 667/03** i **AP 668/03**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. točka 9. i članka 59. stavak 2. točka 1. Poslovnika Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), donio

Odluku o dopustivosti

Odbacuju se kao nedopuštene apelacije G. I. podnesene protiv Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Kv-408/03 od 1. prosinca 2003. godine, Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Ki-82/02 od 10. studenoga 2003. godine, Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Kv-353/03 od 13. listopada 2003. godine, Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Ki-18/03 od 24. rujna 2003. godine, Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Kv-409/03 od 9. prosinca 2003. godine i Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Ki-188/02 od 10. studenoga 2003. godine zbog toga što su *ratione materiae* inkompatibilne sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Obrazloženje

1. G. I. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Tuzle je 22. i 25. prosinca 2003. godine podnijela apelacije Ustavnome sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Kv-408/03 od 1. prosinca 2003. godine, Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Ki-82/02 od 10. studenoga 2003. godine, Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Kv-353/03 od 13. listopada 2003. godine, Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Ki-18/03 od 24. rujna 2003. godine, Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Kv-409/03 od 9. prosinca 2003. godine i Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Ki-188/02 od 10. studenoga 2003. godine.

2. Ustavni je sud, sukladno članku 30. Poslovnika Ustavnoga suda, odlučio da apelacije AP 646/03, 667/03 i 668/03 spoji u jedan predmet pod brojem AP 646/03, jer se radi o nadležnosti Ustavnoga suda o istome pitanju glede kojega Ustavni sud može voditi jedan postupak i donijeti jednu odluku.

3. Činjenice predmeta koje proizlaze iz navoda apelacije i dokumenata predočenih Ustavnome sudu mogu se sumirati na sljedeći način.

Apelacija broj AP 646/03

4. Apelantica je Općinskome tužiteljstvu u Tuzli podnijela kaznenu prijavu protiv J. Dž. zbog kaznenih djela zlouporabe službenoga položaja ili ovlasti iz članka 358. stavak 1. Kaznenoga zakona Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: KZFBiH) i kaznenoga djela povrede prava iz radnoga odnosa iz članka 207. KZFBiH počinjenih, navodno, na apelantičinu štetu.

5. Općinsko je tužiteljstvo u Tuzli 18. ožujka 2002. godine donijelo akt broj Kt-11/02 kojim je obavijestilo apelanticu daje odbacilo njezinu kaznenu prijavu jer prijavljena djela nisu kaznena djela za koja se počinitelji gone po službenoj dužnosti. Ujedno, tim je aktom apelantica upućena da u roku od 8 dana može poduzeti kazneno gonjenje kao oštećena tako što će Općinskom sudu u Tuzli podnijeti zahtjev za provedbu istrage.

6. Apelantica je 28. ožujka 2002. godine Općinskome sudu u Tuzli podnijela zahtjev za provedbu istrage koji je po tom zahtjevu donio Rješenje broj Ki-82/02 od 10. studenoga 2003. godine i njime obustavio istražni postupak protiv J. Dž.

7. Protiv navedenoga je rješenja apelantica uložila priziv prema kojemu je Kazneno vijeće Općinskoga suda u Tuzli donijelo Rješenje broj Kv-408/03 od 1. prosinca 2003. godine i njime odbilo priziv kao neutemeljen.

Apelacija broj AP 667/03

8. Apelantica je Općinskome tužiteljstvu u Tuzli podnijela kaznenu prijavu protiv M. H. i E. Š. zbog kaznenih djela zlouporabe službenoga položaja ili ovlasti iz članka 358. stavak 1. KZFBiH i kaznenoga djela davanja lažnoga iskaza iz članka 328. stavak 2. KZFBiH počinjenih, navodno, na apelantičinu štetu.

9. Općinsko je tužiteljstvo u Tuzli 20. siječnja 2003. godine donijelo akt broj Kt-111/02 kojim je obavijestilo apelanticu da je odbacilo njezinu kaznenu prijavu jer ne postoji utemeljena dvojba da su imenovane osobe počinile navedena kaznena djela. Ujedno, tim je aktom apelantica upućena da u roku od 8 dana može poduzeti kazneno gonjenje kao oštećena tako što će podnijeti prijedlog za poduzimanje određenih istražnih postupaka.

10. Apelantica je 5. veljače 2003. godine podnijela Općinskome sudu u Tuzli zahtjev za provedbu istrage koji je po tomu zahtjevu donio Rješenje broj Ki-18/03 od 24. rujna 2003. godine i njime obustavio istražni postupak protiv M. H. i E. S.
11. Protiv navedenoga je rješenja apelantica uložila priziv prema kojemu je Kazneno vijeće Općinskoga suda u Tuzli donijelo Rješenje broj Kv-353/03 od 13. listopada 2003. godine i njime odbilo priziv kao neutemeljen.

Apelacija broj AP 668/03

12. Apelantica je Općinskom tužiteljstvu u Tuzli podnijela kaznenu prijavu protiv R. K. zbog kaznenih djela zlouporabe službenoga položaja ili ovlasti iz članka 383. KZFBiH, neizvršavanja odluke o povratu na rad iz članka 284. KZFBiH, povrede prava iz radnoga odnosa iz članka 280. KZFBiH i kaznenoga djela nesavjesnoga rada u službi iz članka 387. KZFBiH počinjenih, navodno, na apelantičinu štetu.
13. Općinsko je tužiteljstvo u Tuzli po predmetnoj kaznenoj prijavi 21. lipnja i 26. prosinca 2002. godine donijelo akt broj Kt-2/01 kojim je obavijestilo apelanticu daje odbacilo njezinu kaznenu prijavu, jer ne postoji utemeljena dvojba da je imenovana osoba počinila navedena kaznena djela, niti neko drugo kazneno djelo za koje se goni po službenoj dužnosti. Ujedno, aktom od 21. lipnja 2002. godine apelantica je upućena da u roku od 8 dana može poduzeti kazneno gonjenje kao oštećena tako što će Općinskome sudu u Tuzli podnijeti zahtjev za provedbu istrage.
14. Apelantica je 9. lipnja 2002. godine Općinskome sudu u Tuzli podnijela zahtjev za provedbu istrage koji je po tomu zahtjevu donio Rješenje broj Ki-188/02 od 10. studenoga 2003. godine i njime obustavio istražni postupak protiv R. K.
15. Protiv navedenoga je rješenja apelantica uložila priziv prema kojemu je Kazneno vijeće Općinskoga suda u Tuzli donijelo Rješenje broj Kv-409/03 od 9. prosinca 2003. godine i njime odbilo priziv kao neutemeljen.
16. Nakon toga, apelantica je podnijela apelacije Ustavnome sudu i dopune apelacija u kojima tvrdi da joj je u predmetnim postupcima povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz članka II/3.(c) Ustava Bosne i Hercegovine, kao i relevantne odredbe Zakona o kaznenome postupku Federacije Bosne i Hercegovine.
17. Prigodom ispitivanja dopustivosti apelacije Ustavni je sud pošao od odredaba članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. točka 9. Poslovnika Ustavnoga suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovome ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini. "

Članak 16. stavak 2. točka 9. Poslovnika Ustavnoga suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

(...)

9. apelacija je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom; ”.

18. Ustavni sud želi, prije svega, podsjetiti da, prema članku VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud ima prizivnu nadležnost u pitanjima iz Ustava koja proizlaze iz presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini. Apelacijska je nadležnost, stoga, ograničena na ustavna pitanja i Ustavni sud, u biti, nije nadležan preispitivati jesu li niži sudovi ispravno primijenili zakone i utvrdili činjenice osim u slučajevima u kojima odluke nižih sudova krše ustavna prava. To je slučaj ukoliko je neki redoviti sud pogrešno protumačio ili primijenio neko ustavno pravo, ili je zanemario to pravo, ako je primjena zakona bila proizvoljna ili diskriminacijska, ukoliko je došlo do povrede procesnih prava (pravično suđenje, pristup sudu, učinkoviti lijekovi i u drugim slučajevima), ili ukoliko utvrđeno činjenično stanje ukazuje na povredu Ustava (vidi Odluku Ustavnoga suda broj *U 39/01*, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 25/02).

19. Prijeporno je pitanje u konkretnome slučaju je li pobijanim rješenjima Općinskoga suda u Tuzli, kojima je odbijen kao neutemeljen apelantičin zahtjev za provedbu istrage protiv osumnjičenih osoba, povrijeđen članak II/3.(e) Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno članak 6. stavak 1. Europske konvencije. Postavlja se, dakle, pitanje uživa li u ovome slučaju apelantica zaštitu prava na pravično suđenje u okviru značenja članka 6. stavak 1. Europske konvencije, koja priznaje pravo svakoga pojedinca na određenu procesnu zaštitu prigodom utvrđivanja utemeljenosti kaznene optužbe protiv njega.

20. Ustavni sud zapaža da je u ovome predmetu Općinski sud u Tuzli odlučivao o apelantičinim zahtjevima za pokretanje postupaka za provedbu istrage protiv treće osobe, te da se apelantica ne žali na sudsku odluku o njezinoj krivnji. Ustavni sud smatra da u kaznenim postupcima članak 6. Europske konvencije nudi pravo na zaštitu samo nekome protiv kojega se “*utvrđuje [...] utemeljenost bilo kakve kaznene optužbe*”. Naime, samo takva osoba se može smatrati “žrtvom” u smislu članka 6. Europske konvencije. Prema tomu, obrnuto tumačenje članka 6. Europske konvencije, prema kojemu bi se pravo na pravičan postupak garantiralo i nekome tko traži utvrđivanje utemeljenosti kaznene optužbe protiv druge osobe, prevazilazilo bi jezične okvire tumačenja članka 6. Europske konvencije (vidi Odluku Ustavnoga suda broj *AP 19/02*, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 18/04).

21. Iz navedenoga proizlazi da pravo na pravično suđenje iz članka 6. stavak 1. Europske konvencije ne obuhvaća pravo na pokretanje kaznenoga postupka protiv trećih osoba i da članak 6. stavak 1. Europske konvencije nije primjenjiv na konkretan slučaj. Stoga slijedi da su navodi apelacija inkompatibilni *ratione materie* sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

22. Sukladno navedenom, a imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. točka 9. Poslovnika Ustavnoga suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je *ratione materiae* inkompatibilna sa Ustavom Bosne i Hercegovine, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

23. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnoga suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, dopredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sutkinje Hatidža Hadžiosmanović i Valerija Galić, na sjednici održanoj 26. kolovoza 2004. godine, u predmetu broj **AP 77/04**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 16. stavak 2. točka 7. i članka 59. stavak 2. točka 1. Poslovnika Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), donio

Odluku o dopustivosti

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija A. M. iz Banjaluke podnesena protiv Rješenja Republičke uprave carina-Carinarnica Banjaluka broj Up/1-3403/99 od 31. ožujka 2000. godine, Rješenja Ministarstva financija-Republičke uprave carina Banjaluka broj Up/II-104/00 od 18. srpnja 2000. godine i Presude Vrhovnoga suda Republike Srpske broj U-992/00 od 8. listopada 2003. godine zbog toga što je bjelodano (*prima facie*) neutemeljena.

Obrazloženje

1. A. M. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Banjaluke, koju zastupaju D. i M. P., odvjetnici iz Banjaluke, je 10. siječnja 2004. godine podnijela apelaciju Ustavnome sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Republičke uprave carina-Carinarnica Banjaluka broj Up/1-3403/99 od 31. ožujka 2000. godine, Rješenja Ministarstva financija-Republička uprava carina Banjaluka broj Up/II-104/00 od 18. srpnja 2000. godine i Presude Vrhovnoga suda Republike Srpske broj U-992/00 od 8. listopada 2003. godine.
2. Činjenice predmeta koje proizlaze iz apelantičnih navoda i dokumenata predloženih Ustavnome sudu mogu se sumirati na sljedeći način.
3. Apelantica je u listopadu 1999. godine uvezla rabljeno vozilo, plativši carinske dažbine u iznosu od 1.505 konvertibilnih maraka, na graničnom prijelazu Izačić, koji se nalazi na području Federacije Bosne i Hercegovine. Apelantičino prebivalište je

Banjaluka. Apelantica nije mogla registrirati navedeno vozilo u Banjaluci, jer je nadležna služba za registraciju vozila tražila da se pruži dokaz daje carina plaćena u carinarnici na teritoriju Republike Srpske. Nakon toga, apelantica je platila carinu za uvezeno vozilo u iznosu od 1.370 konvertibilnih maraka u carinarnici koja se nalazi na području Republike Srpske.

4. Nakon registracije vozila apelantica se obratila Republičkoj upravi carina-Carinarnica Banjaluka zahtjevom za povrat plaćenih carinskih dažbina u iznosu od 1.370 KM, smatrajući daje navedeni iznos neutemeljeno naplaćen, jer se carina ne može dva puta platiti za istu stvar.

5. Republička uprava carina-Carinarnica Banjaluka je Rješenjem broj Up/1-3403/99 od 31. ožujka 2000. godine odbila kao neutemeljen apelantičin zahtjev za povrat plaćenih carinskih dažbina, uz obrazloženje daje člankom 19. stavak 3. Zakona o carinskoj politici ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" br. 23/98,34/00 i 10/02) propisano da su prihodi od carina prihodi entiteta, te se, sukladno navedenom, carinjenje robe i naplata carinskih dažbina vrše kod carinskoga tijela prema sjedištu ili prebivalištu pravne ili fizičke osobe.

6. Apelantica je uložila priziv na navedeno rješenje Ministarstvu financija-Republičkoj upravi carina Banjaluka, koja je Rješenjem broj Up/II-104/00 od 18. srpnja 2000. godine odbila priziv kao neutemeljen. U obrazloženju je navedeno da za povrat plaćenih carinskih dažbina nisu ispunjeni uvjeti iz članka 203. Zakona o carinskoj politici. Naime, ukoliko je osoba koja ima prebivalište u jednome entitetu i ima obvezu vozilo registrirati prema mjestu prebivališta za predmetno vozilo carinu platila dva puta u dva entiteta, onda zahtjev za povrat dva puta plaćene carine treba uputiti onoj carinarnici kod koje je stranka platila carinu koja nije zakonski potraživana.

7. Apelantica je pokrenula upravni spor protiv Rješenja Ministarstva financija-Republička uprava carina Banjaluka broj Up/II-104/00 od 18. srpnja 2000. godine. Vrhovni je sud Republike Srpske donio Presudu broj U-992/00 od 8. listopada 2003. godine kojom je apelantičinu tužbu odbio kao neutemeljenu, uz obrazloženje da, sukladno odredbama članka 203. stavak 2. Zakona o carinskoj politici, apelantica svoj zahtjev za povrat dva puta plaćene carine po istom osnovu treba uputiti carinarnici kojoj je plaćena carina koja nije zakonski potraživana.

8. Nakon toga, apelantica je podnijela apelaciju Ustavnome sudu u kojoj navodi da smatra daje u konkretnome slučaju platila carinu, te da ne postoje propisi koji nalažu građanima da se roba prigodom unošenja u zemlju mora prijaviti i cariniti na strogo određenim mjestima. Apelantica smatra daje neutemeljeno platila carinu drugi put, te stoga traži od Ustavnoga suda da poništi akte koji su navedeni u točki 1. ove odluke i da tuženoj stranki naloži da joj vrati iznos od 1.370,44 KM na ime dvostruko plaćene carine sa zakonskom zateznom kamatom počevši od 28. listopada 1999. godine pa do isplate, kao i da joj naknadi troškove postupka u iznosu od 1.004 KM.

9. Prigodom ispitivanja dopustivosti apelacije Ustavni je sud pošao od odredaba članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine i članka 16. stavak 2. točka 7. Poslovnika Ustavnoga suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovome ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini. ”

Članak 16. stavak 2. točka 7. Poslovnika Ustavnoga suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

(...)“

7. apelacija je bjelodano (prima facie) neutemeljena ili je zlouporabljeno pravo na podnošenje apelacije;“

10. Ustavni sud naglašava daje zakonska obveza vlasnika motornih vozila da moraju izvršiti registraciju prema mjestu svoga prebivališta. Apelantica u apelaciji navodi daje mjesto njezinoga prebivališta Banjaluka iz čega proizlazi daje predmetno vozilo moralo biti registrirano kod nadležnoga tijela u Banjaluci. Obzirom daje predmetno vozilo bilo uvezeno, iz toga proizlazi i obveza plaćanja carinskih dažbina. Dakle, postavlja se pitanje je li apelantica prigodom registracije vozila morala platiti carinske dažbine u carinarnici na području Republike Srpske unatoč Činjenici da ih je već platila u carinarnici koja se nalazi na području Federacije Bosne i Hercegovine.

11. Ustavni sud primjećuje daje člankom 19. stavak 3. Zakona o carinskoj politici propisano da su prihodi od carina prihodi entiteta iz čega proizlazi da pravne i fizičke osobe koje imaju sjedište, odnosno prebivalište na području jednoga entiteta prigodom uvoza robe carinske dažbine moraju plaćati u carinarnicama na području toga entiteta obzirom da samo na taj način takvi prihodi ostaju u proračunu toga entiteta. Ukoliko bi pravne i fizičke osobe koje imaju sjedište, odnosno prebivalište na području jednoga entiteta svoje carinske obveze mogle plaćati u carinarnicama na području drugoga entiteta, onda bi prihodi od carina ostali u proračunu toga entiteta.

12. Imajući u vidu navedeno, apelantica je bila dužna svoje carinske obveze platiti u carinarnici na području Republike Srpske obzirom da ima prebivalište u Banjaluci. Apelantica je prije toga platila carinu u carinarnici na području Federacije Bosne i Hercegovine, međutim, sukladno članku 203. st. 1. i 2. Zakona o carinskoj politici, mogla je zahtijevati povrat plaćenih carinskih dažbina od carinarnice u kojoj carina nije bila zakonski potraživana.

13. Osim toga, Ustavni sud primjećuje da u konkretnome slučaju nema dvojbe daje obveza plaćanja carinskih dažbina materija koja je razvidno definirana javno-pravnim zakonima. Glede nametanja ovih obveza država ima veoma široke procjene, jer je interes države za reguliranjem i provođenjem obveza iz ove oblasti izrazito jak. Pri tomu, Ustavni

je sud nadležan samo da kontrolira eventualnu zlouporabu od upravnih tijela (vidi Odluku Ustavnoga suda broj *U 27/01* od 28. rujna 2001. godine, točka 29, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 8/02) s ciljem zaštite ustavnoga načela pravne države iz članka 1/2. Ustava Bosne i Hercegovine. Drugim riječima, prvenstvena je obveza nižestupanjskih upravnih tijela da primjenjuju i tumače pozitivnopravne propise iz ove oblasti. U svezi toga, Ustavni sud zaključuje da u predmetnome slučaju ne postoje indikacije za arbitrarno tumačenje pozitivnopravnih propisa.

14. Prigodom donošenja ove odluke Ustavni se sud poziva i na svoju Odluku o dopustivosti broj *AP 74/03* od 11. veljače 2004. godine u kojoj je, također, apelant tvrdio daje carina plaćena dva puta po istome osnovu, a apelacija je proglašena kao *prima facie* neutemeljena.

15. Sukladno navedenom, a imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. točka 7. Poslovnika Ustavnoga suda prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je bjelodano (*prima facie*) neutemeljena ili je zlouporabljeno pravo na podnošenje apelacije, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

16. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni je sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudaca, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, dopredsjednici prof. dr. Gazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sutkinje Hatidža Hadžiosmanović i Valerija Galić, na sjednici održanoj 26. kolovoza 2004. godine, u predmetu broj **AP 350/04**, na temelju članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3, članka 16. stavak 2. točka 14. i članka 59. stavak 2. točka 1. Poslovnika Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), donio

Odluku o dopustivosti

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija M. V podnesena protiv Naloga Visokoga predstavnika za Bosnu i Hercegovinu od 7. srpnja 2003. godine, jer je preuranjena.

Obrazloženje

1. M. V (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banjaluke, kojega zastupa S. N., odvjetnik iz Sarajeva, je podnio 7. travnja 2004. godine apelaciju Ustavnome sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Naloga Visokoga predstavnika za Bosnu i Hercegovinu od 7. srpnja 2003. godine.

2. Visoki je predstavnik za Bosnu i Hercegovinu 7. srpnja 2003. godine donio Nalog kojim se blokiraju svi bankovni računi koje posjeduje, čiji je imatelj, odnosno koji glase na apelantovo ime. Predmetni je nalog dostavljen Centralnoj banci Bosne i Hercegovine, Agenciji za bankarstvo Republike Srpske, Agenciji za bankarstvo Federacije Bosne i Hercegovine, kao i svim bankama koje spadaju u nadležnost navedenih agencija za bankarstvo. U predmetnome nalogu, između ostaloga, Visoki predstavnik navodi da, koristeći ovlasti koje ima na temelju članka B Aneksa 10 Općega okvirnoga sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, izdaje nalog da se odmah do daljnjeg blokiraju svi računi koje posjeduje, čiji je imatelj, odnosno koji glase na apelantovo ime, uključujući i sve račune za koje je on ovlaštenu potpisnik, bilo sam ili zajednički, u svim bankama i njihovim poslovnicaama koje spadaju u nadležnost spomenutih agencija za bankarstvo.

Ujedno, istim je nalogom naloženo svim bankama u kojima su eventualno otvoreni osporeni računi da sredstva koja se nalaze na njima odmah prenesu na čuvanje Centralnoj banci Bosne i Hercegovine ili jednoj od njezinih glavnih jedinica.

3. Apelant je 17. studenoga 2003. godine Visokome predstavniku uputio zahtjev za preispitivanje Naloga od 7. srpnja 2003. godine po kojemu nije donesena odluka.

4. Nakon toga, apelant je 7. travnja 2004. godine podnio apelaciju Ustavnome sudu u kojoj navodi da mu je pobijanim Nalogom Visokoga predstavnika povrijeđeno pravo iz članka 11. Univerzalne deklaracije o pravima čovjeka, pravo iz članka 2. točka 3, članaka 14. i 25. Međunarodnoga pakta o građanskim i političkim pravima, kao i prava iz članaka 6. i 13. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.

5. Prigodom ispitivanja dopustivosti apelacije Ustavni je sud pošao od odredaba članka VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine, članka 15. stavak 3. i članka 16. stavak 2. točka 14. Poslovnika Ustavnoga suda.

Članak VI/3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Ustavni sud, također, ima prizivnu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovome ustavu kad ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojega suda u Bosni i Hercegovini. "

Članak 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnoga suda glasi:

"Sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi učinkoviti pravni lijekovi mogući prema zakonima entiteta i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koga je koristio. "

Članak 16. stavak 2. točka 14. Poslovnika Ustavnoga suda glasi:

"Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

(...)

14. apelacija je preuranjena "

6. Ustavni sud, prije svega, želi podsjetiti na dosadašnju jurisprudenciju Doma za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu i Ustavnoga suda u predmetima u kojima su pobijane odluke Visokoga predstavnika za Bosnu i Hercegovinu. Tako je, primjerice, usvojeno stajalište da se za Visokoga predstavnika ne može reći da istupa kao ili u ime države ili entiteta kada vrši svoje ovlasti, te da Visoki predstavnik nije stranka u Sporazumu (vidi predmet broj CH/00/4027 i CH/00/4074 *Općinsko vijeće Mostar Jugozapad protiv Visokog predstavnika*, odluka o prihvatljivosti od 9. ožujka 2000, Odluke i izvješća siječanj-lipanj 2000, točka 9). Dalje, prema jurisprudenciji Ustavnoga suda, on ima nadležnost da ocjenjuje akte Visokoga predstavnika kada on zamjenjuje domaća tijela vlasti (vidi Odluku Ustavnoga suda broj U 9/00 od 3. studenoga 2000, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 1/01), kao i da ocjenjuje usuglašenost svih akata sa

Ustavom Bosne i Hercegovine, bez obzira na donositelja, sve dok je ova ocjena utemeljena na jednoj od nadležnosti navedenih u članku VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine (vidi Odluku Ustavnoga suda broj 25/00, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 17/01). Naposljetku, Ustavni sud podsjeća na svoje Rješenje broj U 37/01 od 2. studenoga 2001. godine kojim je odbacio apelantovu apelaciju s obrazloženjem da se odluka Visokoga predstavnika ne može smatrati sudskom presudom kao što se zahtijeva člankom VI.3.(b) Ustava Bosne i Hercegovine.

7. Ustavni sud podsjeća da se, prema članku II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, Europska konvencija izravno primjenjuje u Bosni i Hercegovini, a prema članku II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i Aneksu I Ustava Bosne i Hercegovine, veliki se broj drugih sporazuma o ljudskim pravima primjenjuje u Bosni i Hercegovini. Ujedno, navedenim je člankom propisano da "sve osobe u Bosni i Hercegovini će biti slobodne od diskriminacije po bilo kojoj osnovi [...]". Slijedi da sve osobe u Bosni i Hercegovini uživaju ljudska prava i temeljne slobode predviđene Europskom konvencijom i ne postoji nikakva iznimka od obveze poštivanja ovih standarda.

8. U svezi toga, a imajući u vidu dosadašnju jurisprudenciju, Ustavni je sud usvojio stajalište da je, kao institucija koja podržava Ustav Bosne i Hercegovine, nadležan preispitivati sve akte, bez obzira na donositelja, ako je pitanje pokrenuto na temelju jedne od nadležnosti Ustavnoga suda, prema članku VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine.

9. Razmatrajući formalne aspekte pobijane i sličnih odluka Visokoga predstavnika, kao i posljedice koje iz njih proistječu za osobe na koje se odnose, Ustavni sud smatra da takve odluke postavljaju pitanja postoje li kršenja pojedinih prava i temeljnih sloboda iz Ustava Bosne i Hercegovine i Europske konvencije. Između ostaloga, Ustavni sud primjećuje da onemogućavanje pobijanja predmetnih odluka Visokoga predstavnika ne štiti ni na koji način ljudska prava i temeljne slobode takvih osoba. U svezi toga, postavlja se pitanje postoji li i kršenje prava o zabrani diskriminacije iz članka II/4. Ustava Bosne i Hercegovine. Takvim pristupom, također, pojedinac nema nikakvoga učinkovitoga pravnoga lijeka, čime se dovodi u pitanje postojanje prava iz članka 13. Europske konvencije.

10. U navedenom predmetu Ustavni sud zapaža da pobijani Nalog Visokoga predstavnika za Bosnu i Hercegovinu, kojim se blokiraju svi bankovni računi koje posjeduje, čiji je imatelj, odnosno koji glase na apelantovo ime, kao pojedinačni pravni akt ne sadržava ni činjenični ni pravni osnov, niti pouku o pravnome lijeku. Štoviše, u pobijanome je Nalogu navedeno, između ostaloga, da se odredbe Naloga ne mogu pobijati pred sudovima Bosne i Hercegovine i njezinih entiteta, niti pred drugim tijelima, te da se ne može pred bilo kojim sudom pokrenuti postupak u svezi obveza čije izvršenje iz njih proistječe. Međutim, sva su državna tijela u Bosni i Hercegovini obvezna, primjenjujući prava i načela iz Europske konvencije, preispitivati sve akte koji mogu dovesti do kršenja pojedinačnih prava.

11. U konkretnome je slučaju evidentno daje apelant podnio apelaciju protiv odluke, odnosno Naloga Visokoga predstavnika za Bosnu i Hercegovinu kojim se blokiraju svi apelantovi bankovni računi, a da pri tomu nije pokušao pobijati Nalog Visokoga predstavnika pred nadležnim sudovima, nego se izravno obratio Ustavnome sudu bez obzira što se u samome nalogu navodi da sudovi ne mogu postupati prema tome nalogu.

12. Prema odredbama članka 15. stavak 3. Poslovnika Ustavnoga suda, apelacija se može podnijeti samo protiv presude kojom je postupak u određenome predmetu završen.

13. Imajući u vidu odredbe članka 16. stavak 2. točka 14. Poslovnika Ustavnoga suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je preuranjena, Ustavni je sud jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

14. Sukladno članku VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnoga suda su konačne i obvezujuće.

Predsjednik
Ustavnoga suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

ODLUKE

USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

Septembar 2004. godine

(BOSANSKI JEZIK)

Ustavni sud Bosne i Hercegovine plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 121/03**, rješavajući apelaciju **Z. M.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Gazim Sadiković, prof dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

David Feldman, prof, sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

Constance Grewe, sudija

na sjednici održanoj 22. septembra 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neosnovana apelacija Z. M., podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-231/02 od 9. januara 2003. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. Z. M. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Sarajeva, kojeg zastupaju E. J. i S. N., advokaticice iz Sarajeva, podnio je 16. aprila 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rcv-231/02 od 9. januara 2003. godine. Apelant je također podnio zahtjev za donošenje privremene mjere, kojom bi Ustavni sud privremeno obustavio izvršenje Rješenja Općinskog suda I u Sarajevu broj R-33/98 od 22. februara 2001. godine do donošenja odluke o apelaciji.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, 21. oktobra 2003. godine od Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine i B. M. rod. R zatraženi su odgovori na apelaciju.

3. Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine nije dostavio odgovor na apelaciju, a B. M. rod. P. dostavila je odgovor 27. novembra 2003. godine.

4. Na osnovu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor B. M. rod. P je dostavljen apelantu 5. marta 2004. godine.

5. O apelantovom zahtjevu za donošenje privremene mjere Ustavni sud je odlučio Rješenjem broj AP 108/03 od 26. septembra 2003. godine, koje je objavljeno u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 33/03.

III. Činjenično stanje

6. Apelant je bio nosilac stanarskog prava od 1986. godine na stanu u Sarajevu, ul. Hasana Sušica broj 23 (ranije ulica Breka H.12, ulaz 4) sprat IV, stan br. 37, ukupne površine 116 m². Predmetni stan apelant je koristio sa članovima porodičnog domaćinstva, bivšom suprugom B. M. rod. P. i dvoje maloljetne, djece.

7. Apelant je početkom ratnih sukoba u Bosni i Hercegovini sa djecom otišao u SR Jugoslaviju, a predmetni stan je nastavila koristiti njegova supruga. Nakon prestanka ratnog stanja apelant je pokušao da vrati u posjed predmetni stan, ali gaje u tome spriječila bivša supruga koja je promijenila bravu na ulaznim vratima.

8. U toku 1997. godine brak između apelanta i B. M. rod. P je razveden, a apelantova bivša supruga je nakon razvoda braka pred Općinskim sudom I u Sarajevu pokrenula postupak određivanja nositelja stanarskog prava.

9. Rješenjem Općinskog suda I u Sarajevu broj R-33/98 od 22. februara 2001. godine za nosioca stanarskog prava na predmetnom stanuje određena apelantova bivša supruga B. M. rod. R. Istim rješenjem apelantu je prestalo svojstvo nosioca stanarskog prava, bez obaveze da mu se osigura nužni smještaj. Iz obrazloženja rješenja proizlazi daje sud, kao osnovne razloge kojima se rukovodio u određivanju B. M. rod. R za isključivog nosioca stanarskog prava, naveo apelantov odlazak iz Bosne i Hercegovine, njegovo nastanjenje u Nišu sa djecom (koja su punoljetna) u stanu koji je kupio, da radi kao profesor na Medicinskom fakultetu u Nišu, daje B. M. rod. R ostala u predmetnom stanu i da nema drugog smještaja.

10. Na rješenje Općinskog suda I u Sarajevu od 22. februara 2001. godine apelant je uložio žalbu Kantonalnom sudu u Sarajevu, koji je Rješenjem broj Gž-708/01 od 21. decembra 2001. godine žalbu odbio i prvostepeno rješenje potvrdio.

11. Nezadovoljan odlukom Kantonalnog suda u Sarajevu od 21. decembra 2001. godine apelant je izjavio reviziju Vrhovnom sudu Federacije Bosne i Hercegovine, koji je odlučujući o reviziji donio Presudu broj Rcv-231/02 od 9. januara 2003. godine kojom se revizija odbija.

IV. Relevantni propisi

12. U **Zakonu o stambenim odnosima** ("Službeni list SRBiH", br. 14/84, 12/87 i 36/89; "Službeni list R BiH", broj 2/93; "Službene novine Federacije BiH", br. 11/98, 38/98, 12/99 i 19/99) relevantne odredbe glase:

“Član 19.

- (2) *Ako je ugovor o korištenju stana zaključio jedan od bračnih drugova koji živi u zajedničkom domaćinstvu, nosiocem stanarskog prava smatra se i drugi bračni drug.*

Član 20.

- (1) *Ako se u slučaju razvoda braka raniji bračni drugovi, koji su zajednički nosioci stanarskog prava, ne sporazumiju koji će od njih ostati nosilac stanarskog prava o tome, po zahtjevu jednog od njih, odlučuje nadležni sud u vanparničnom postupku, vodeći računa o stambenim potrebama oba bračna druga, njihove djece i drugih lica koja zajedno s njima stanuju, o razlozima iz kojih je brak razveden, kao i o drugim socijalnim okolnostima.*
- (2) *Raniji bračni drug, koji je po odluci suda prestao da bude nosilac stanarskog prava, dužan je da se iseli iz stana zajedno sa korisnicima stana, koji čine njegovo porodično domaćinstvo, kada mu se osigura nužni smještaj.*
- (3) *Na prijedlog davaoca stana na korištenje nadležni sud može odlučiti da se bračni drug, koji bi zbog razvoda braka ostao kao nosilac stanarskog prava na tome stanu, preseli u drugi stan koji nudi davalac stana na korištenje, ako taj stan zadovoljava potrebe nosioca stanarskog prava koji ostaje u stanu i ako osigura prostorije za nužni smještaj drugom bračnom drugu. "*

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

13. U svojoj apelaciji Ustavnom sudu apelant pobija presudu Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine, navodeći povrede prava iz člana II/3.f) i k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

14. Apelant je također zatražio da Ustavni sud, na osnovu odredbe člana 78. Poslovnika Ustavnog suda, donese privremenu mjeru kojom bi se obustavilo izvršenje Rješenja Općinskog suda I u Sarajevu broj R-33/98 od 22. februara 2001. godine do donošenja odluke o apelaciji. Kao razlog za donošenje privremene mjere apelant je naveo mogućnost nastupanja neotklonjivih štetnih posljedica u slučaju izvršenja navedene presude. Apelant ističe da njegova bivša supruga, na osnovu osporenih odluka nižih sudova, može izvršiti otkup predmetnog stana u skladu sa Zakonom o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo, nakon čega može izvršiti nesmetano prijenos vlasništva na treće osobe. Takvim radnjama za njega bi nastala neotklonjiva štetna posljedica. Pored navedenog, apelant ističe da bi pretrpio štetu pokrećući postupke za poništenje pravnih poslova otkupa, odnosno kupoprodaje predmetnog stana kao i saniranja posljedica nastalih takvim pravnim poslovima.

15. Apelant predlaže da Ustavni sud odluči o meritumu, te donese odluku kojom se nalaže Federaciji Bosne i Hercegovine da mu isplati iznos od 100.000,00 KM na ime oduzetog prava na imovinu, odnosno ukine osporenu presudu i predmet vrati nadležnom sudu na ponovni postupak.

b) Odgovor na apelaciju

16. B. M. rod. R u odgovoru na apelaciju navodi daje apelacija neosnovana i da sudovi u Federaciji Bosne i Hercegovine osporenim presudama nisu povrijedili apelantova prava iz člana II/3.f) i k) Ustava Bosne i Hercegovine, niti odredbe člana 8. Evropske konvencije i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

17. Ističe da apelant želi sebe staviti u poziciju izbjeglice koji je ostao bez stana i bez kompletne imovine bježeći od ratnog vihora. Iz priloženih dokumenata jasno slijedi da je apelant, već punih deset godina, dobrovoljno odabrao mjesto u kojem se nalazi njegov dom i u kojem se trajno nastanio. Nastanjivanjem i prijavom prebivališta u Pirotu, dobijanjem stana od Grada Niša, na kojem je bio nosilac stanarskog prava i koji je kupio po beneficijama koje predviđaju propisi o kupovini stanova od nosilaca stanarskog prava, jasno ukazuju da apelantov dom nije više stan u Sarajevu. Zbog svega navedenog predlaže da se apelacija odbije kao neosnovana.

VI. Dopustivost

18. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

19. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

20. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rcv-231/02 od 9. januara 2003. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Dalje, osporenu presudu apelant je primio 20. februara 2003. godine, a apelaciju je podnio 16. aprila 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

21. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

22. Apelant smatra da su osporenim presudom povrijeđena njegova prava zagwarantirana članom II/3.f) i k) Ustava Bosne i Hercegovine, članom 8. Evropske konvencije i članom

1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na poštivanje doma

Član II/3-0 Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:

“3. Katalog prava

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava

2. ovog člana, što uključuje:

(...)

f) Pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku“

Član 8. Evropske konvencije glasi:

“1. Svako ima pravo na poštivanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava, osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, ekonomske dobrobiti zemlje,

sprječavanja nereda ili sprječavanja zločina radi zaštite zdravlja i morala, ili zaštite prava i sloboda drugih. ”

23. Ustavni sud podsjeća da je bitna svrha člana 8. Evropske konvencije zaštita pojedinaca od arbitrarnih miješanja vlasti u njihova prava, garantirana članom 8. Evropske konvencije (Evropski sud za ljudska prava, *Kroon protiv Holandije*, presuda od 27. oktobra 1994. godine, serija A, br. 297-C, str. 56 stav 31).

24. Ustavni sud će ispitati apelantove navode u vezi sa članom 8. Evropske konvencije, čiji prvi stav, između ostalog, propisuje da “svako ima pravo na poštivanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske”. U tom pogledu prvo se postavlja pitanje može li se stan o kojem je riječ smatrati apelantovim “domom” u smislu člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, te ako može, predstavljaju li mjere predviđene Zakonom o stambenim odnosima miješanje u apelantovo pravo.

25. Drugo, da bi miješanje bilo opravdano, mora biti “u skladu sa zakonom”. Ovaj uvjet zakonitosti se, u skladu sa značenjem termina Evropske konvencije, sastoji iz više elemenata: (a) miješanje mora biti zasnovano domaćim ili međunarodnim zakonom; (b) zakon o kojemu je riječ mora biti primjereno dostupan tako da pojedinac bude primjerno upućen na okolnosti zakona koje se mogu primijeniti na dati predmet; i (c) zakon također mora biti formuliran sa odgovarajućom tačnošću i jasnoćom da bi se pojedincu omogućilo da prema njemu prilagodi svoje postupke (Evropski sud za ljudska prava, *Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 26. aprila 1979. godine, serija A, br. 30, str. 31, stav 49).

26. Čak i ako se ispostavi daje miješanje u skladu sa zakonom, i tada može predstavljati povredu člana 8. Evropske konvencije ako se smatra da nije neophodno postići jedan od “zakonitih ciljeva” iz stava 2. člana 8. Evropske konvencije. “Neophodno” u ovom kontekstu znači da miješanje odgovara pritiscima društvenih potreba i da postoji razumna relacija proporcionalnosti između miješanja i zakonitog cilja kojem se teži (vidjeti, npr., Evropski sud za ljudska prava, presuda *Neimietz protiv Njemačke* od 16. decembra 1992. godine, serija A br. 251).

27. Što se tiče pitanja može li se stan, o kojem je riječ, smatrati apelantovim “domom” u smislu člana 8. Evropske konvencije, Ustavni sud zapaža, na osnovu činjeničnog stanja koje su utvrdili niži sudovi, da apelant nije u faktičkom posjedu spornog stana od 1992. godine, tj. od kada je napustio Bosnu i Hercegovinu, te da živi i radi u Nišu više od deset godina gdje stanuje sa djecom u stanu koji je kupio na osnovu ugovora zaključenog sa Gradom Nišom, daje njegov brak razveden a da njegova bivša supruga sporni stan u Sarajevu koristi u svrhu stanovanja i nije ga napuštala jer nema drugog stana. U konkretnom slučaju, Rješenjem Općinskog suda I u Sarajevu, broj R-33/98 od 22. februara 2001. godine, za nosioca stanarskog prava na predmetnom stanuje određena apelantova bivša supruga B. M. rođ. P. Istim rješenjem apelantu je prestalo svojstvo

nosioca stanarskog prava. Iz obrazloženja rješenja proizlazi daje sud kao osnovne razloge kojim se rukovodio u određivanju B. M. rod. R za isključivog nosioca stanarskog prava naveo apelantov odlazak iz Bosne i Hercegovine, njegovo nastanjenje u Nišu sa djecom (koja su punoljetna) u stanu koji je kupio, da radi kao profesor na Medicinskom fakultetu u Nišu, daje B. M. rod. R ostala u predmetnom stanu i da nema drugog smještaja. Ovo rješenje je potvrđeno pred Kantonalnim sudom kao i u postupku po zahtjevu za reviziju pred Vrhovnim sudom. Iz navedenog proizlazi daje apelant u zakonitom postupku lišen pravnog osnova, odnosno prestalo je njegovo stanarsko pravo na spornom stanu.

28. Na osnovu navedenog, Ustavni sud smatra da apelantu sporni stan ne predstavlja "dom", i pored činjenice da se neposredno nakon rata pokušao vratiti u njega, u čemu ga je onemogućila bivša supruga, jer je, još prije razvoda braka, zasnovao svoj novi dom kupovinom stana u Nišu gdje živi i radi, a što je nesporno utvrđeno u postupcima pred sudovima koji su odlučivali o ovom pitanju.

29. Ustavni sud zaključuje da osporenom presudom nije prekršeno apelantovo pravo na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije.

Ostali navodi

30. U svjetlu zaključka u pogledu kršenja prava na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da nije neophodno posebno razmatrati ostale navode iz apelacije.

VIII. Zaključak

31. U skladu sa navedenim, a imajući u vidu odredbe člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

32. S obzirom na odluku o apelaciji, Ustavni sud smatra da nema osnova za razmatranje apelantovog zahtjeva za dodjelu kompenzacije zbog navodnog kršenja prava na imovinu.

33. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 44/01**, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 3, člana 63. st. 3. i 4. i člana 75. stav 6. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof, dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, prof, sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici održanoj 22. septembra 2004. godine donio je

Odluku

Utvrđuje se da Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U 44/01 od 27. februara 2004. godine nije izvršena u ostavljenom roku od tri mjeseca od dana njezinog objavljivanja u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine".

Utvrđuje se da dio člana 11. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 11/94, 6/95, 26/95, 15/96, 17/96, 19/96 i 6/97) i naziv i čl. 1. i 2. Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 25/93, 8/96, 27/96 i 33/97), u odnosu na nazive: Grad Srpsko Sarajevo, Srpski Drvar, Srpski Sanski Most, Srpski Mostar, Srpsko Goražde, Srbinja, Srpski Ključ, Srpska Kostajnica, Srpski Brod, Srpska Ilidža, Srpsko Novo Sarajevo, Srpski Stari Grad i Srpsko Orašje, prestaju da važe.

Navedene odredbe zakona prestaju da važe danom objavljivanja ove odluke u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”.

U skladu sa članom 75. stav 6. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine ova odluka se dostavlja Narodnoj skupštini Republike Srpske, Vijeću naroda Republike Srpske i glavnom tužiocu Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

1. Ustavni sud Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) Odlukom broj U 44/01 od 27. februara 2004. godine utvrdio je da dio člana 11. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 11/94, 6/95, 26/95, 15/96, 17/96, 19/96 i 6/97) i naziv i čl. 1. i 2. Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 25/93, 8/96, 27/96 i 33/97), u odnosu na nazive: Grad Srpsko Sarajevo, Srpski Drvar, Srpski Sanski Most, Srpski Mostar, Srpsko Goražde, Srbinje, Srpski Ključ, Srpska Kostajnica, Srpski Brod, Srpska Ilidža, Srpsko Novo Sarajevo, Srpski Stari Grad i Srpsko Orašje, nije u skladu sa članom II/4. u vezi sa čl. II/3. i II/5. Ustava Bosne i Hercegovine.
2. Narodnoj skupštini Republike Srpske naloženo je da, u skladu sa članom 63. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, najkasnije u roku od tri mjeseca od dana objavljivanja ove odluke u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” uskladi član 11. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi i naziv i čl. 1. i 2. Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo sa Ustavom Bosne i Hercegovine.
3. Ova odluka je objavljena u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 18/04 od 11. maja 2004. godine, od kada je počeo teći rok od tri mjeseca za usaglašavanje navedenih odredbi zakona sa Ustavom Bosne i Hercegovine.
4. Ustavni sud, u skladu sa članom 63. st. 2. do 4. Poslovnika Ustavnog suda, odlukom kojom utvrđuje nesaglasnost odredbi zakona sa Ustavom Bosne i Hercegovine, može donosiocu zakona odrediti rok za usaglašavanje, koji ne može biti duži od tri mjeseca, te će, ako se u ostavljenom roku ne otkloni utvrđena nesaglasnost, svojom odlukom utvrditi da nesaglasne odredbe zakona prestaju važiti danom objavljivanja te odluke u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”.
5. Narodna skupština Republike Srpske je, u skladu sa članom 75. stav 5. Poslovnika Ustavnog suda, aktom broj 02-1450/04 od 6. augusta 2004. godine, obavijestila Ustavni

sud daje na svojoj 19. sjednici, održanoj 28. jula 2004. godine, donijela Zakon o izmjenama Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi i Zakon o izmjenama Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo. Narodna skupština Republike Srpske je također obavijestila Ustavni sud, aktom broj 02-1473/04 od 18. augusta 2004. godine, da je spomenute zakone dostavila Vijeću naroda Republike Srpske, u skladu sa članom 70. Ustava Republike Srpske, dopunjenog Amandmanom LXXXII, da je 5. augusta 2004. godine Vijeće naroda Republike Srpske obavijestilo Narodnu skupštinu Republike Srpske da navedeni zakoni spadaju u pitanja povrede vitalnog nacionalnog interesa konstitutivnih naroda i da će ovi zakoni, na zahtjev predsjedavajućeg i potpredsjedavajućeg Vijeća naroda, biti na razmatranju na sjednici ovog vijeća kao pitanje od vitalnog nacionalnog interesa.

6. Stav 2 člana 69. koji je dopunjen tačkom 1. Amandmana LXXXVI Ustava Republike Srpske glasi: "Zakonodavnu vlast će u Republici Srpskoj vršiti Narodna skupština i Vijeće naroda. Zakoni i drugi propisi koje izglasa Narodna skupština, a koji se tiču pitanja vitalnog nacionalnog interesa bilo kojeg od konstitutivnih naroda, stupaju na snagu tek nakon usvajanja u Vijeću naroda."

7. Prema članu 70. koji je dopunjen Amandmanom LXXXII Ustava Republike Srpske, "zakoni ili drugi propisi ili akti koje izglasa Narodna skupština će se dostaviti i razmatrati od strane Vijeća naroda ako se isti odnosi na vitalni interes definisan u Amandmanu LXXVII. Ukoliko više od jednog predsjedavajućeg ili potpredsjedavajućeg Vijeća naroda smatra da zakon spada u pitanja od vitalnog interesa definisana u Amandmanu LXXVII zakon će biti uvršten na dnevni red Vijeća naroda kao pitanje od vitalnog interesa. [...] Ukoliko većina svakog kluba koji ima delegate u Vijeću naroda glasa za takve zakone ili druge propise ili akte, smatrat će se da su oni usvojeni. [...] Ukoliko se ne postigne saglasnost, zakon neće biti usvojen, te se isti vraća predlagaču na novi postupak. U tom slučaju predlagao ne može ponovo podnijeti isti tekst zakona, propisa ili drugog akta".

8. Prema članu 109. Ustava Republike Srpske "zakoni, drugi propisi i opći akti stupaju na snagu najranije osmog dana od objavljivanja, osim ako iz naročito opravdanih razloga nije predviđeno da ranije stupe na snagu. Prije stupanja na snagu, zakoni, drugi propisi i opći akti državnih organa objavljuju se u odgovarajućem službenom glasilu. "

9. Ustavni sud je svjestan činjenice da se pred Narodnom skupštinom Republike Srpske, kao dijelom zakonodavne vlasti, odvija samo dio postupka donošenja zakona, a da se u konkretnom slučaju postupak morao nastaviti pred Vijećem naroda Republike Srpske koji čini drugi dio zakonodavne vlasti u Republici Srpskoj. Međutim, nije zadatak Ustavnog suda da se upušta u proceduru donošenja zakona nego da utvrdi je li zakon stupio na snagu.

10. Ustavni sud je utvrdio da u roku od tri mjeseca određenih za usaglašavanje navedenih odredbi zakona sa Ustavom Bosne i Hercegovine, koji je istekao 12. augusta 2004. godine, nisu otklonjene utvrđene nesaglasnosti.

11. Postupajući u skladu sa odgovarajućim odredbama Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je, u granicama zahtjeva pokretača spora, a prema svojoj Odluci broj U 44/01 od 27. februara 2004. godine i pravnom stavu izraženom u obrazloženju te odluke, u izreci ove odluke precizirao koje osporene odredbe zakona nisu u saglasnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine i zbog toga prestaju važiti.

12. Ustavni sud, u skladu sa članom 75. stav 6. Poslovnika Ustavnog suda, u slučaju nepostupanja, odnosno kašnjenja u izvršenju, donosi odluku kojom se utvrđuje da odluka Ustavnog suda nije izvršena. Ova odluka se dostavlja nadležnom tužiocu.

13. Na osnovu člana 63. st. 3. i 4. i člana 75. stav 6. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

14. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 44/01**, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 3. i člana 80. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof, dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, prof, sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici održanoj 22. septembra 2004. godine donio je

O d l u k u

Privremeno, dok se ne otklone utvrđene nesaglasnosti, u skladu sa Odlukom Ustavnog suda broj U 44/01 od 27. februara 2004. godine, nazivi koji su prestali da važe zamjenjuju se sljedećim nazivima:

- "Grad Srpsko Sarajevo" zamjenjuje se nazivom "Grad Istočno Sarajevo",
- "Srpski Drvar" zamjenjuje se nazivom "Istočni Drvar",
- "Srpski Sanski Most" zamjenjuje se nazivom "Oštra Luka",
- "Srpski Mostar", zamjenjuje se nazivom "Istočni Mostar",
- "Srpsko Goražde" zamjenjuje se nazivom "Ustiprača",
- "Srbinje" zamjenjuje se nazivom "Foča",
- "Srpski Ključ" zamjenjuje se nazivom "Ribnik",

- “Srpska Kostajnica” zamjenjuje se nazivom “Bosanska Kostajnica”,
- “Srpski Brod” zamjenjuje se nazivom “Bosanski Brod”,
- “Srpska Ilidža” zamjenjuje se nazivom “Kasindo”,
- “Srpsko Novo Sarajevo” zamjenjuje se nazivom “Lukavica”,
- “Srpski Stari Grad” zamjenjuje se nazivom “Istočni Stari Grad”,
- “Srpsko Orašje” zamjenjuje se nazivom “Donji Žabar”.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

1. Ustavni sud Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) Odlukom broj U 44/01 od 27. februara 2004. godine utvrdio je da dio člana 11. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 11/94, 6/95, 26/95, 15/96, 17/96, 19/96 i 6/97) i naziv i čl. 1. i 2. Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 25/93, 8/96, 27/96 i 33/97), u odnosu na nazive Grad Srpsko Sarajevo, Srpski Drvar, Srpski Sanski Most, Srpski Mostar, Srpsko Goražde, Srbinje, Srpski Ključ, Srpska Kostajnica, Srpski Brod, Srpska Ilidža, Srpsko Novo Sarajevo, Srpski Stari Grad i Srpsko Orašje, nije u skladu sa članom II/4. u vezi sa čl. II/3. i II/5. Ustava Bosne i Hercegovine.
2. Narodnoj skupštini Republike Srpske naloženo je da, u skladu sa članom 63. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, najkasnije u roku od tri mjeseca od dana objavljivanja ove odluke u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, uskladi član 11. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi i naziv i čl. 1. i 2. Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo sa Ustavom Bosne i Hercegovine.
3. Ova odluka je objavljena u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 18/04 od 11. maja 2004. godine, od kada je počeo teći rok od tri mjeseca za usaglašavanje navedenih odredbi zakona sa Ustavom Bosne i Hercegovine.
4. Narodna Skupština Republike Srpske je, u skladu sa članom 75. stav 5. Poslovnika Ustavnog suda, aktom broj 02-1450/04 od 6. augusta 2004. godine obavijestila Ustavni sud daje na svojoj 19. sjednici, održanoj 28. jula 2004. godine, donijela Zakon o izmjenama Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi i Zakon o izmjenama Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo. Narodna skupština Republike Srpske je, također, obavijestila Ustavni sud, aktom broj 02-1473/04 od 18. augusta 2004. godine, da

je spomenute zakone dostavila Vijeću naroda Republike Srpske u skladu sa članom 70. Ustava Republike Srpske, dopunjenog Amandmanom LXXXII, da je 5. augusta 2004. godine Vijeće naroda Republike Srpske obavijestilo Narodnu skupštinu Republike Srpske da navedeni zakoni spadaju u pitanja povrede vitalnog nacionalnog interesa konstitutivnih naroda i da će ovi zakoni, na zahtjev predsjedavajućeg i potpredsjedavajućeg Vijeća naroda, biti na razmatranju na sjednici ovog vijeća kao pitanje od vitalnog nacionalnog interesa.

5. Stav 2. člana 69. koji je dopunjen tačkom 1. Amandmana LXXXVI Ustava Republike Srpske glasi: "Zakonodavnu vlast će u Republici Srpskoj vršiti Narodna skupština i Vijeće naroda. Zakoni i drugi propisi koje izglasa Narodna skupština, a koji se tiču pitanja vitalnog nacionalnog interesa bilo kojeg od konstitutivnih naroda, stupaju na snagu tek nakon usvajanja u Vijeću naroda."

6. Prema članu 70. koji je dopunjen Amandmanom LXXXII Ustava Republike Srpske, "zakoni ili drugi propisi ili akti koje izglasa Narodna skupština će se dostaviti i razmatrati od strane Vijeća naroda ako se isti odnosi na vitalni interes definisan u Amandmanu LXXVII. Ukoliko više od jednog predsjedavajućeg ili potpredsjedavajućeg Vijeća naroda smatra da zakon spada u pitanja od vitalnog interesa definisana u Amandmanu LXXVII zakon će biti uvršten na dnevni red Vijeća naroda kao pitanje od vitalnog interesa. [...] Ukoliko većina svakog kluba koji ima delegate u Vijeću naroda glasa za takve zakone ili druge propise ili akte, smatrat će se da su oni usvojeni.[...] Ukoliko se ne postigne saglasnost, zakon neće biti usvojen, te se isti vraća predlagачu na novi postupak. U tom slučaju predlagач ne može ponovo podnijeti isti tekst zakona, propisa ili drugog akta".

7. Prema članu 109. Ustava Republike Srpske "zakoni, drugi propisi i opći akti stupaju na snagu najranije osmog dana od objavljivanja, osim ako iz naročito opravdanih razloga nije predviđeno da ranije stupe na snagu. Prije stupanja na snagu, zakoni, drugi propisi i opći akti državnih organa objavljuju se u odgovarajućem službenom glasilu. "

8. Ustavni sud je, na osnovu čl. 70. i 109. Ustava Republike Srpske i navedenih akata Narodne skupštine Republike Srpske, utvrdio da u roku od tri mjeseca, predviđena za usaglašavanje navedenih odredbi zakona sa Ustavom Bosne i Hercegovine, koji je istekao 12. augusta 2004. godine, nisu otklonjene utvrđene nesaglasnosti.

9. Postupajući u skladu sa navedenim odredbama Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je, u granicama zahtjeva pokretača spora, a prema svojoj Odluci broj U 44/01 od 27. februara 2004. godine i pravnom stavu izraženom u obrazloženju te odluke, u izreci odluke o prestanku važenja odredbi nesaglasnih sa Ustavom Bosne i Hercegovine broj U 44/01 od 22. septembra 2004. godine, precizirao koje odredbe zakona nisu u saglasnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine i zbog toga prestaju važiti.

10. Kod opredjeljenja za donošenje ovakve odluke, Ustavni sud je imao u vidu nespornu činjenicu nastanka pravne praznine prestankom važenja osporenih odredbi, kao i potrebu za nesmetanim funkcioniranjem grada i općina čiji nazivi su određeni odredbama zakona

koje su prestale da važe, potrebu poštivanja Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i međuentitetskog razgraničenja općina, potrebu razlikovanja naziva gradova i općina od sličnih naziva gradova i općina na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, te nemogućnost primjene ranijih zakona u pogledu svih naziva. Stoga je Ustavni sud utvrdio privremene nazive kao u izreci ove odluke, dok se ne otklone utvrđene nesaglasnosti u skladu sa Odlukom Ustavnog suda broj U 44/01 od 27. Februara 2004. godine, a polazeći od ranijih naziva, naziva najvećeg naseljenog mjesta na području općina čiji nazivi su prestali da važe, prema statističkim podacima o popisu stanovništva iz 1991. godine, geografskog položaja i naziva etnički neutralnog karaktera.

11. S obzirom na privremeni karakter ove odluke, a u cilju izbjegavanja pravnog haosa na teritoriji Republike Srpske dok zakonodavna tijela Republike Srpske ne donesu odgovarajući zakon u skladu sa Odlukom Ustavnog suda broj U 44/01 od 27. februara 2004. godine, a imajući u vidu da osporene odredbe prestaju da važe, Ustavni sud ističe, s obzirom na njegovu ukupnu ustavnu ulogu objektivnog čuvara Ustava Bosne i Hercegovine, da u konkretnom slučaju nije preuzeo ulogu zakonodavca.

12. Na osnovu člana 80. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je većinom glasova odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

13. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 21/03**, rješavajući apelaciju **K. J.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2, člana 61. stav 1. i člana 64. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Čazim Sadiković, prof dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici održanoj 22. septembra 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Usvaja se apelacija K. J.

Utvrđuje se povreda člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukidaju se:

- **Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-609/02 od 13. - novembra 2002.**
- **Rješenje Ministarstva za urbanizam, stambeno-komunalne djelatnosti, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske broj 01-372-474/2001 od 12. juna 2001.**
- **Rješenje Općine Trebinje - Odjeljenje za stambeno-komunalne poslove broj 06-372-16/-1/01 od 27. novembra 2001. godine.**

Nalaže se Odjeljenju za stambeno-komunalne poslove Općine Trebinje da K J. preda u posjed i slobodno raspolaganje, slobodan od lica i stvari, stan u ulici Dositejeva broj 4 u Trebinju, u roku od 60 dana od dana dostave ove odluke.

Odjeljenju za stambeno-komunalne poslove Općine Trebinje se nalaže da u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama u skladu sa članom 75. stav 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odbija se kao neosnovan dio apelacije koji se odnosi na navodnu povredu člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. K. J. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Trebinja podnijela je, 13. januara 2003. godine, apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj U-609/02 od 13. novembra 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Vrhovnog suda i Ministarstva za urbanizam, stambeno-komunalne djelatnosti, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Ministarstvo za urbanizam) zatraženo je, 5. aprila 2004. godine, da dostave odgovor na apelaciju. Od Odjeljenja za stambeno-komunalne poslove Općine Trebinje (u daljnjem tekstu: stambeno odjeljenje) je zatraženo, 25. maja 2004. godine, da dostavi odgovor na apelaciju.

3. Vrhovni sud je odgovor na apelaciju dostavio 5. maja 2004. godine, a Ministarstvo za urbanizam 26. aprila 2004. godine.

4. Stambeno odjeljenje je, 14. juna 2004. godine, dostavilo obavijest da se cijeli spis u vezi sa spornim stanom, koji je vođen kod tog organa, povodom apelantičinog zahtjeva

za vanredno preispitivanje presude nalazi kod Ministarstva za urbanizam radi kompletiranja i dostavljanja Vrhovnom sudu na odlučivanje.

5. Na osnovu člana 21. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, od firme "Hidroelektrane na Trebišnjici", vlasnika i davaoca stana na korištenje (u daljnjem tekstu: vlasnik stana) je zatraženo, 25. maja 2004. godine, da dostavi odgovor na apelaciju.

6. Vlasnik stana je, 14. juna 2004. godine, dostavio odgovor na apelaciju.

7. Na osnovu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Vrhovnog suda i Ministarstva za urbanizam je, 14. juna 2004. godine, dostavljen apelantici. Apelantici je, 16. juna 2004. godine, dostavljen odgovor vlasnika stana.

III. Činjenično stanje

8. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantičinih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

9. Apelantica je, kao član porodičnog domaćinstva, živjela sa svojom majkom u stanu koji se nalazi u Trebinju u ulici Dositejeva br. 4 (raniji naziv Ulica Rade Pravice - u daljnjem tekstu: sporni stan) do početka 1993. godine, kada je izbjegla iz Trebinja zbog ratnih okolnosti. U spornom stanju ostala da živi apelantičina majka, koja je bila nosilac stanarskog prava na stanu. Apelantica se vratila u sporni stan 2000. godine, kada se njezina majka razboljela. Apelantičina majka je umrla 28. marta 2000. godine. Apelantica je nastavila koristiti sporni stan kao član porodičnog domaćinstva. Apelantica je imala prijavljeno trajno prebivalište na adresi spornog stana od 8. marta 1989. godine.

10. Apelantica se, 16. maja 2000. godine, obratila pismom vlasniku stana u kojem ga, u skladu sa članom 22. Zakona o stambenim odnosima, obavještava daje ona nakon majčine smrti jedini član porodičnog domaćinstva i da nastavlja sa njegovim korištenjem. Istog dana se apelantica obratila Fondu stanovanja u Trebinju za zahtjevom da zaključi ugovor o korištenju spornog stana. Apelantica nije dobila odgovor na zahtjev za zaključenje ugovora o korištenju spornog stana.

11. Stambeno odjeljenje je, u postupku o zahtjevu vlasnika stana za apelantičino iseljenje iz spornog stana kao nezakonitog korisnika, 18. aprila 2001. godine donijelo Rješenje broj 06-372-16/01 kojim je odbijen zahtjev vlasnika stana. U rješenju se navodi daje apelantica zakoniti korisnik spornog stana po osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju koji je zaključila sa svojom majkom 10. februara 1989. godine pred Osnovnim sudom u Trebinju. Vlasnik stana je uložio žalbu na rješenje stambenog odjeljenja.

12. Ministarstvo za urbanizam je u postupku o žalbi vlasnika stana, 12. juna 2001. godine, donijelo Rješenje broj 01-372-474/2001 kojim je poništilo rješenje stambenog odjeljenja od 18. aprila 2001. godine i vratilo predmet tom organu na ponovni postupak. U ovom rješenju se, *inter alia*, navodi da je prvostepeni organ pogrešno i nepotpuno

utvrdio činjenično stanje u vezi sa ugovorom o doživotnom izdržavanju, jer nije dovoljno da lice samo zaključi takav ugovor već da pet i više godina živi u zajedničkom domaćinstvu sa nosiocem stanarskog prava nakon zaključenja ugovora.

13. Stambeno odjeljenje, postupajući prema uputstvima Ministarstva za urbanizam iz rješenja od 12. juna 2001. godine, donijelo je 27. novembra 2001. godine Rješenje broj 06-372-16/-01/01 u kojem je apelantici naloženo da u roku od 15 dana od dana prijema Rješenja oslobodi sporni stan od lica i stvari. Stambeno odjeljenje je, pozivajući se na član 22. stav 3. Zakona o stambenim odnosima, zaključilo da apelantica nezakonito koristi sporni stan, jer ona nije sa majkom živjela u ekonomskoj zajednici u spornom stanu duže od pet godina nakon zaključivanja ugovora o doživotnom izdržavanju. Apelantica je Ministarstvu za urbanizam uložila žalbu na rješenje stambenog organa od 27. novembra 2001. godine.

14. Ministarstvo za urbanizam je donijelo Rješenje broj 01-372-474/98 od 18. marta 2002. godine, kojim je odbilo apelantičinu žalbu na rješenje stambenog organa od 27. novembra 2001. godine. U obrazloženju rješenja se navodi daje nesporno daje apelantica imala zaključen ugovor o doživotnom izdržavanju i daje imala prijavljeno prebivalište na adresi spornog stana, ali su te činjenice bez utjecaja na odlučivanje u predmetnoj pravnoj stvari, s obzirom daje dokazano da u trenutku majčine smrti apelantica nije trajno živjela i stanovala u predmetnom stanu. Ministarstvo za urbanizam zaključuje daje apelantica bila samo povremeni korisnik stana s obzirom na činjenicu daje povremeno obilazila svoju majku nakon što je napustila Trebinje 1993. godine. Taj organ je kao ključnu uzeo apelantičinu izjavu, datu na raspravi održanoj 28. februara 2001. godine pred stambenim odjeljenjem, da se u Trebinje vratila u oktobru 2000. godine i daje od tada stalno u spornom stanu.

15. Apelantica je protiv rješenja Ministarstva za urbanizam od 18. marta 2002. godine pokrenula pred Vrhovnim sudom upravni spor.

16. Vrhovni sud je, 13. novembra 2002. godine, donio presudu kojom je apelantičinu tužbu protiv rješenja Ministarstva za urbanizam odbio kao neosnovanu. U obrazloženju presude se navodi daje Vrhovni sud, na osnovu činjenica utvrđenih u upravnom postupku, zaključilo da apelantica u momentu majčine smrti nije bila član porodičnog domaćinstva u smislu člana 6. Zakona o stambenim odnosima (u daljnjem tekstu: ZOSO). Vrhovni sud obrazlaže daje za postojanje statusa člana porodičnog domaćinstva potrebna trajna zajednica života. Samo postojanje porodičnog odnosa izraženo kroz status roditelj - dijete nije dovoljno da se u smislu navedene odredbe ZOSO apelantica smatra članom porodičnog domaćinstva. Vrhovni sud, kao i Ministarstvo za urbanizam, kao odlučujući dokaz o tome da apelantica nije živjela u stanu u vrijeme majčine smrti, uzima apelantičinu već spomenutu izjavu u tački 14. ove odluke da se iz Hrvatske u Trebinje vratila u oktobru 2000. godine. Vrhovni sud se u svom obrazloženju osvrnuo i na iskaz jednog od svjedoka, S. M., čiji iskaz "da apelanticu nije 'gledao' u Trebinju u periodu od 1992. godine do 1999. godine, a da od tada ona stalno živi tu" smatra neodređenim, te opravdava odluku prvostepenog organa da ne povjeruje iskazu tog svjedoka. Vrhovni sud je konstatirao da apelantica, zaista,

ima novu ličnu kartu koja je izdata u Trebinju 7. aprila 2000. godine sa adresom spornog stana, ali Vrhovni sud tu činjenicu ne smatra bitnom, jer samo administrativno evidentiranje adrese prebivališta ne podrazumijeva i trajno življenje na toj adresi. Vrhovni sud, na kraju, u obrazloženju presude zaključuje daje neosnovano vezivati apelantičin izbjeglički status sa upravnim postupkom u vezi sa spornim stanom. Taj sud, naime, smatra da “predmet rješavanja u datoj upravnoj stvari nije vraćanje stana ranijem nosiocu stanarskog prava ili članu njegovog porodičnog domaćinstva na način i pod uvjetima koje uređuje Zakon o prestanku primjene Zakona o korištenju napuštene imovine, nego odlučivanje o zahtjevu davaoca stana na korištenje o ispunjenosti uvjeta da ona nastavi koristiti predmetni stan poslije smrti nosioca stanarskog prava iz razloga koje uređuje Zakon o stambenim odnosima”. Vrhovni sud zaključuje da činjenice vezane za postojanje ugovora o doživotnom izdržavanju nisu od utjecaja za rješavanje ove pravne stvari.

17. U međuvremenu je stambeno odjeljenje, 20. maja 2002. godine, donijelo zaključak o dozvoli izvršenja rješenja tog organa od 27. novembra 2001. godine, u kojem je apelantica pozvana da do 30. maja 2002. godine u 10.00 sati isprazni sporni stan pod prijetnjom prinudnog izvršenja. Apelantica je napustila sporni stan.

IV. Relevantni propisi

18. Član II/5. Ustava Bosne i Hercegovine:

“Sve izbjeglice i raseljena lica imaju pravo da se slobodno vrate svojim domovima. Oni imaju prava, u skladu sa Aneksom 7 Općeg okvirnog sporazuma, na povrat imovine koje su bili lišeni za vrijeme neprijateljstava od 1991. godine, i naknadu za onu imovinu koja im ne može biti vraćena. Sve obaveze ili izjave o takvoj imovini, date pod pritiskom su ništave.”

19. **Zakon o stambenim odnosima** (“Službeni list BiH”, br. 14/84 i 36/84 i “Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 19/93 i 12/99)

“Član 6.

Korisnikom stana u smislu ovog zakona, smatraju se: nosilac stanarskog prava i članovi njegovog porodičnog domaćinstva koji zajedno sa njim trajno žive i stanuju, kao i lica koja su prestala da budu članovi tog domaćinstva a ostala su u istom stanu.

Članovima porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava, u smislu ovog zakona, smatraju se: bračni drug, djeca [...], a koja zajedno s njima trajno žive i stanuju, kao i lica koja sa nosiocem stanarskog prava žive u ekonomskoj zajednici u istom stanu više od devet godina ili više od pet godina ako su se uselila u stan na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju nosioca stanarskog prava.

Član 21.

Korisnici stana (član 6. stav 1) koji stanuju zajedno sa nosiocem stanarskog

prava imaju pravo da trajno i nesmetano koriste taj stan pod uvjetima koji su propisani ovim zakonom.

Članovima porodičnog domaćinstva (član 6. stav 2) pripada pravo iz prethodnog stava i poslije smrti nosioca stanarskog prava [...].

Član 22. st. 1. i 3.

Kada nosilac stanarskog prava umre ili iz drugih razloga trajno prestane da koristi stan, a članovi njegovog porodičnog domaćinstva nastave sa korištenjem stana, ukoliko u stanu nije ostao bračni drug kao nosilac stanarskog prava, članovi porodičnog domaćinstva će sporazumno između sebe odrediti jedno lice za nosioca stanarskog prava i o tome obavijestiti davaoca stana na korištenje.

[...]

Ako davalac stana na korištenje smatra da nijedno od lica koja su ostala u stanu poslije smrti nosioca stanarskog prava, ili kad je on iz drugih razloga trajno prestao da koristi stan, nema pravo da po odredbi člana 21. stav 2. ovog zakona nastavi sa korištenjem stana, može po isteku roka od tri mjeseca tražiti od stambenog organa iseljenje svih lica koja su ostala u stanu.

[...]

20. **Zakon o upravnim sporovima** ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 12/94)

Član 38. stav 1.

"Sud rješava spor, po pravilu, na podlozi činjenica koje su utvrđene u upravnom postupku."

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

21. Apelantica navodi daje presudom Vrhovnog suda povrijeđeno njezino pravo na dom iz člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), te pravo na mirno uživanje imovine iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine. Prema apelantičinom mišljenju, sporni stan predstavlja njezin dom i imovinu jer je u njemu stanovala sve dok nije bila prisiljena da ga napusti zbog ratnih okolnosti u Bosni i Hercegovini. Apelantica se vratila kao prognanik u svoj stan i nakon majčine smrti nastavila da živi u stanu kao jedini član porodičnog domaćinstva.

b) Odgovor na apelaciju

22. Vrhovni sud je u svom odgovoru na apelaciju naveo da ostaje u cjelini kod razloga iz obrazloženja pobijane presude i da smatra kako apelantičina ustavna prava nisu povrijeđena. Taj sud, dalje, navodi daje sporni stan u vrijeme smrti apelantičine majke bio

u državnom vlasništvu, a u provedenom postupku je utvrđeno da apelantica u to vrijeme nije bila član porodičnog domaćinstva. Prema mišljenju Vrhovnog suda iz tih razloga sporni stan nije, u pravno relevantnom vremenu, bio njezin dom pa apelacija nije osnovana. Vrhovni sud je naveo i da je apelantica protiv osporene presude tom sudu podnijela zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke, 31. decembra 2002. godine, te daje o tom vanrednom pravnom sredstvu postupak u toku.

23. Ministarstvo za urbanizam je, u odgovoru na apelaciju, navelo da rješenjem tog ministarstva od 18. marta 2002. godine nije povrijeđen materijalni propis, niti su povrijeđena pravila upravnog postupka, jer apelantica u momentu majčine smrti nije bila član porodičnog domaćinstva u smislu člana 6. stav 2. ZOSO.

24. Vlasnik stana u odgovoru na apelaciju ponavlja činjenice predmeta i ističe kako je neosnovana apelantičina tvrdnja da je povrijeđeno njezino pravo na dom iz člana 8. Evropske konvencije i pravo na imovinu iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, jer ona nije živjela ni koristila sporni stan već je protupravno htjela oduzeti imovinu vlasnika stana, odnosno povrijediti pravo vlasnika stana na mirno uživanje imovine iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Vlasnik stana smatra daje apelacija potpuno neosnovana jer u konkretnom slučaju nije bilo kršenja apelantičkih ustavnih prava, kao ni kršenja Evropske konvencije, te predlaže Ustavnom sudu da apelaciju odbije u cijelosti jer bi prihvatanjem apelacije bilo povrijeđeno pravo vlasnika stana iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VI. Dopustivost

25. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

26. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

27. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestepenu odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tome, apelant odlučuje da li će koristiti pravni lijek, bez obzira da li se radi o redovnom ili vanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. maja 2001. godine).

28. Ustavni sud primjećuje da se apelantica obratila Ustavnom sudu ističući da je osporenom presudom Vrhovnog suda broj U-609/02 od 13. novembra 2002. godine povrijeđeno njezino pravo na dom iz člana 8. Evropske konvencije, te pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Ustavni sud smatra potrebnim da odgovori na pitanje koji je posljednji pravni lijek u apelantičinom slučaju bio efektivan da ispita pobijanu odluku u činjeničnom i pravnom pogledu u smislu člana 11. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, u vezi sa njezinim navodima o povredama prava na dom i prava na imovinu. Ustavni sud primjećuje daje osporena odluka Vrhovnog suda konačna i da protiv nje nema redovnih pravnih lijekova. Apelantica je podnijela vanredni pravni lijek - zahtjev za vanredno preispitivanje sudske odluke, koji se može podnijeti u slučajevima povrede zakona, drugog propisa ili općeg akta ili zbog povrede propisa o postupku koja je mogla uticati na rješenje stvari. Ustavni sud smatra da se pravnim lijekovima, na koje se odnosi član 11. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, mogu smatrati samo oni pravni lijekovi koji apelantu mogu omogućiti uspjeh u sporu, a u konkretnom slučaju tužba za pokretanje upravnog spora pred Vrhovnim sudom predstavljala je posljednji efektivan pravni lijek.

29. U konkretnom slučaju, dakle, u smislu tačke 27. ove odluke, konačna odluka koja je predmet osporavanja apelacijom je presuda Vrhovnog suda od 13. novembra 2002. godine. Ta presuda je konačna u upravnom sporu i protiv te presude nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Dalje, osporena presuda je donesena 13. novembra 2002. godine, a apelacija je Ustavnom sudu podnesena 31. decembra 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

30. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

31. Apelantica pobija navedenu presudu tvrdeći daje tom presudom povrijeđeno njezino pravo na dom iz člana 8. Evropske konvencije i pravo na mirno uživanje imovine iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine.

a) Pravo na poštivanje doma

Član II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog Člana, što uključuje:

(...)

f) Pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku“.

Član 8. Evropske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

"1. Svako ima pravo na poštivanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava, osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, ekonomske dobrobiti zemlje, sprječavanja nereda ili sprječavanja zločina radi zaštite zdravlja i morala, ili zaštite prava i sloboda drugih. "

32. Osnovna svrha člana 8. Evropske konvencije je zaštita pojedinaca od arbitrarnih miješanja vlasti sa njihovim pravima garantiranim članom 8. Evropske konvencije (Evropski sud za ljudska prava, *Kroon protiv Holandije*, presuda od 27. oktobra 1994. godine, serija A br. 297-C, str. 56 stav 31).

33. Da bi miješanje bilo opravdano, ono mora biti "u skladu sa zakonom". Ovaj uvjet zakonitosti se, u skladu sa značenjem termina Evropske konvencije, sastoji iz više elemenata: (a) miješanje mora biti utemeljeno domaćim ili međunarodnim zakonom; (b) zakon o kojemu je riječ mora biti primjereno pristupan tako da pojedinac bude primjereno upućen na okolnosti zakona koji se mogu primijeniti na dati predmet; i (c) zakon također mora biti formuliran sa odgovarajućom tačnošću i jasnošću da bi se pojedincu omogućilo da prema njemu prilagodi svoje postupke (Evropski sud za ljudska prava, *Sunday Times protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 26. aprila 1979. godine, serija A, br. 30, str. 31, stav 49).

34. U konkretnom predmetu, Ustavni sud mora prvo utvrditi može li se sporni stan smatrati apelantičnim "domom" u okviru značenja člana 8. Evropske konvencije i, ako je to slučaj, predstavljaju li preduzete mjere "miješanje" u njezino pravo na poštivanje doma i je li to miješanje opravdano prema stavu 2. člana 8. Evropske konvencije.

35. Što se tiče pitanja može li se sporni stan smatrati apelantičnim "domom", što je svrha člana 8. Evropske konvencije, Ustavni sud primjećuje daje apelantica živjela u spornom stanu sa svojom majkom sve do 1993. godine kada je, zbog ratnih okolnosti, izbjegla iz Trebinja. Ustavni sud se ne slaže sa zaključkom Vrhovnog suda da je "neosnovano odlučne činjenice za rješavanje predmetne stvari vezivati za apelantičin izbjeglički status". Upravo su ratne okolnosti, zbog kojih je apelantica napustila sporni stan i Trebinje, odredile kasniji slijed događaja u vezi sa postupkom oko spornog stana. Naime, odlučujući element za donošenje odluke prema kojoj apelantica nema pravo nastaviti koristiti sporni stanje bila činjenica da apelantica nije 'trajno živjela i stanovala' sa svojom majkom kao nosiocem stanarskog prava, uvjet koji je trebao biti ispunjen u vrijeme majčine smrti. Značajan dio tog perioda, kako bi se zadovoljio kriterij trajnog življenja, obuhvata period njezinog izbjeglištva. Ustavni sud primjećuje da je Vrhovni sud, odlučujući na osnovu činjenica utvrđenih u upravnom postupku, ocjenjujući je li zadovoljen uvjet trajnog življenja, uzeo kao odlučujuću činjenicu apelantičinu izjavu

datu na zapisnik kod stambenog odjeljenja da se u Trebinje vratila u oktobru 2000. godine. Apelantica navodi daje u zapisnik pogrešno navedeno oktobar umjesto februar, a da zbog straha i panike ona nije provjeravala svaku riječ u zapisniku kada ga je potpisivala. Ustavni sud primjećuje da su upravni organi i Vrhovni sud zanemarili izjave tri svjedoka, date na zapisnik kod stambenog odjeljenja na raspravi od 10. aprila 2001. godine, koji su potvrdili daje apelantica u vrijeme majčine smrti živjela u spornom stanu. Vrhovni sud i upravni organi su samo uzeli u obzir iskaz jednog od svjedoka koji su ocijenili kao neodređen, koji je izjavio da apelanticu nije "gledao" u Trebinju u vremenskom periodu od 1992. do 1999. godine, a da ona od tada "stalno živi tu". Dakle, čak je i taj svjedok, kao i ostala tri, čije su izjave zanemarene, potvrdio daje apelantica živjela sa majkom prije, odnosno u vrijeme njezine smrti.

36. Ustavni sud ističe daje tačno da se u postupku rješavanja apelantičinog prava u vezi sa spornim stanom primjenjuju odredbe ZOSO. Međutim, ovaj se postupak u apelantičinom slučaju mora razmatrati u širem kontekstu, i to u vezi sa Općim okvirnim sporazumom za mir u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Opći okvirni sporazum). Naime, nesporna je činjenica daje apelantica bila član domaćinstva na spornom stanu 1991. godine, te daje u tom stanu živjela još dvije godine prije nego je izbjegla iz Trebinja. Apelantica je tu činjenicu navela u apelaciji, a nijedna od strana u postupku je nije osporila. Kako je to već ranije Ustavni sud elaborirao u svojim odlukama, jedan od osnovnih ciljeva Općeg okvirnog sporazuma je povratak ljudi u mjesta prebivališta koja su imali 1991. godine, te da se faktičko stanje zatečeno 30. aprila 1991. godine smatra polaznom tačkom sa koje će se razmatrati svi pravni sporovi koji proizađu nakon mjera koje preduzmu nadležni organi oba entiteta i organa Bosne i Hercegovine (u okviru svojih nadležnosti) u cilju vraćanja imovine njihovim predratnim korisnicima (vidi, *mutatis mutandis*, Odluku Ustavnog suda broj U 14/00 od 4. maja 2001. godine, stav 20. objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine, broj 33/01). U skladu sa navedenim, Ustavni sud smatra da se sporni stan ima smatrati apelantičinim domom u smislu člana 8. Evropske konvencije.

37. Ustavni sud, dalje, smatra da osporavanje apelantičinog prava da nastavi koristiti sporni stan kao član porodičnog domaćinstva, odnosno njezino iseljavanje iz spornog stana, predstavlja miješanje u njezino pravo na dom u smislu stava 1. člana 8. Evropske konvencije. Ovo miješanje je zasnovano na relevantnim odredbama ZOSO kojima je regulirano koje uvjete treba zadovoljiti lice koje ostaje u stanu nakon smrti nosioca stanarskog prava da bi nastavilo koristiti stan. Prema mišljenju nadležnih upravnih organa i Vrhovnog suda, apelantica nije zadovoljila osnovni uvjet koji se tiče trajnog življenja sa nosiocem stanarskog prava.

38. Ustavni sud treba da razmotri je li miješanje u apelantičina prava, iako je to miješanje bilo u skladu sa zakonom, 'neophodna mjera u demokratskom društvu', u vezi sa jednim od ciljeva navedenim u stavu 2. člana 8. Evropske konvencije. U ovom kontekstu Ustavni sud treba

razmotriti je li predmetna odluka imala legitiman cilj i je li predstavljala mjeru koja je bila neophodna u demokratskom društvu kako bi se postigao taj cilj (vidi, presudu Evropskog suda za ljudska prava *Dudgeon protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, serija A broj 45, stav 43).

39. Ustavni sud primjećuje da ni organi koji su donijeli rješenja u upravnom postupku, kojim se apelantici osporava pravo na sporni stan, a ni Vrhovni sud, kao strane u postupku pred Ustavnim sudom, nisu obrazložile koji je bio cilj postupka osporavanja apelantičinog prava da nastavi koristiti sporni stan, odnosno njezinog iseljavanja iz stana. Proizlazi iz činjenica predmeta da je postupak za proglašenje apelantice nezakonitim korisnikom spornog stana pokrenut na inicijativu vlasnika stana, pa se može zaključiti daje osnovni cilj tog postupka bilo vraćanje spornog stana vlasniku kako bi on dalje njime raspolagao.

40. Ustavni sud zapaža da, iako je postojao opravdan cilj miješanja u apelantičino pravo na dom - vraćanje spornog stana vlasniku koji bi tim stanom dalje raspolagao, mora se ocijeniti je li mjera oduzimanja stana apelantici i njezinog iseljavanja iz spornog stana bila neophodna u demokratskom društvu, odnosno je li postignuta neophodna ravnoteža između apelantičinog interesa da nastavi koristiti sporni stan kao član porodičnog domaćinstva i opravdanog cilja vraćanja spornog stana vlasniku. Ustavni sud podsjeća na činjenicu da je apelantica napustila sporni stan u ratnim okolnostima, da je bila član domaćinstva 30. aprila 1991. godine i da se u tom smislu njezin status mora izjednačiti sa statusom drugih lica koja su zbog rata napustila svoje domove u Bosni i Hercegovini. Imajući ovo u vidu, Ustavni sud podsjeća da je rok za povrat napuštenih stanova na kojima postoji stanarsko pravo u Republici Srpskoj, u skladu sa relevantnim zakonima, bio sve do aprila 2000. godine. Nadležni organi za povrat se ne upuštaju u ocjenu razloga zbog kojih nosilac stanarskog prava, odnosno član porodičnog domaćinstva nije do tog roka podnio zahtjev za povrat. Jedina činjenica koja se utvrđuje u postupku povrata je da lije to lice bilo nosilac stanarskog prava, odnosno član porodičnog domaćinstva 30. aprila 1991. godine. Upravni organi i Vrhovni sud su trebali postupiti na isti način u postupku odlučivanja ima li apelantica pravo nastaviti koristiti sporni stan, naime kao odlučnu su trebali uzeti u obzir činjenicu je li apelantica bila član porodičnog domaćinstva 1991. godine. Takvim rezoniranjem Vrhovni sud bi došao do zaključka da apelantica ima pravo da nastavi koristiti sporni stan i steći sva ostala prava u vezi sa tim u skladu sa ZOSO, prvenstveno pravo na prijenos stanarskog prava. Dakle, ne može se zaključiti daje interes vlasnika stana da raspolaže svojim stanom trebao prevagnuti nad interesom izbjeglog lica koje se vratilo u svoj dom da sporni stan nastavi koristiti kao svoj i da se vrati na stanje kakvo je apelantica ostavila kada je iz svog doma morala izbjći zbog ratnih okolnosti.

41. U ovim okolnostima, Ustavni sud smatra da se osporavanje apelantičinog prava da nastavi koristiti sporni stan kao član porodičnog domaćinstva ne može smatrati "neophodnim u demokratskom društvu" i daje, stoga, nerazmjerno u odnosu na zakoniti cilj kojem se teži.

42. Ustavni sud naglašava daje neophodno omogućiti apelantici da ostvari sva prava koja proizlaze iz prava da nastavi koristiti sporni stan kao član porodičnog domaćinstva, pri čemu se tu posebno misli na prijenos stanarskog prava u skladu sa ZOSO i pravo na otkup stana u skladu sa Zakonom o privatizaciji državnih stanova ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 11/00, 18/01 i 35/01).

43. Ustavni sud smatra neophodnim, na kraju, osvrnuti se na jednu činjenicu koja nema meritoran utjecaj na rješavanje ove apelacije, ali se provlači kroz cijeli upravni postupak u vezi sa spornim stanom i ukazuje na dodatne nepravilnosti u tom postupku. To je postojanje ugovora o doživotnom izdržavanju koji su upravni organi na početku cijenili kao osnovu za apelantičino korištenje spornog stana. Ustavni sud primjećuje da iz zapisnika o ugovoru o doživotnom izdržavanju između apelantice, kao davaoca i njezine majke, kao primaoca izdržavanja, koji je sastavljen pred Osnovnim sudom u Trebinju, 10. februara 1989. godine, proizlazi da se taj ugovor odnosi samo na pokretne stvari u stanu, a ne i na pravo na sporni stan. Upravni organi su ipak u postupku rješavanja o apelantičinom pravu na sporni stan uzeli u obzir taj ugovor kao osnovu apelantičinog korištenja stana, što dodatno ukazuje na neadekvatan i površan postupak na koji su utvrđivali činjenice upravni organi. Vrhovni sud je samo naveo da činjenice vezane za postojanje tog ugovora nisu od utjecaja za rješavanje tužbe pred tim sudom.

44. Ustavni sud zaključuje daje u ovom slučaju povrijeđeno apelantičino pravo na dom iz člana H/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije.

b) Pravo na imovinu

Član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

*(...)
k) Pravo na imovinu. "*

Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju:

"Svako fizičko ili pravno lice ima pravo mirno na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni. "

45. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju obuhvata tri različita pravila. Prvo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stava i koje je opće prirode, izražava princip mirnog uživanja u imovini. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istog stava, odnosi se na

lišavanje imovine i podvrgava ga izvjesnim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u stavu dva ovog člana, dozvoljava da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, da kontroliraju korištenje imovine u skladu sa općim interesom. Ova tri pravila nisu različita, u smislu da nisu nepovezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedine slučajeve miješanja u pravo na mirno uživanje imovine i trebaju biti tumačena u svjetlu općeg principa izraženog u prvom pravilu (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Sporrong i Lönnroth protiv Švedske*, presuda od 23. septembra 1982, serija A, broj 52, stav 61).

46. Pojam “imovina” ne bi trebao biti tumačen na restriktivan način. Riječ “imovina” uključuje širok opseg imovinskih interesa koji predstavljaju ekonomsku vrijednost (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 14/00 od 4. aprila 2001. godine, “Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 33/01). U skladu sa svojom dosadašnjom praksom, Ustavni sud podsjeća da stanarsko pravo obuhvata *sui generis* vlasničke interese koji predstavljaju ekonomsku vrijednost (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 8/99 od 5. novembra 1999, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 24/99).

47. Ustavni sud primjećuje daje apelantica bila član porodičnog domaćinstva, te je u skladu sa ZOSO imala pravo tražiti da se na nju prenese stanarsko pravo nakon smrti njezine majke kao nosioca stanarskog prava. Dakle, apelantica nije imala konstituirano stanarsko pravo na spornom stanu, već je samo mogla očekivati da ga stekne. Ustavni sud podsjeća da se očekivanje člana porodičnog domaćinstva da će postati nosiocem stanarskog prava nakon smrti nosioca stanarskog prava ne može tretirati kao imovina, te ne uživa zaštitu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju (vidi, *mutatis mutandis*, Odluku Ustavnog suda broj U 12/01 od 25. februara 2002, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine, broj 20/02).

48. S obzirom na navedeno, Ustavni sud zaključuje da nije došlo do povrede apelantičinog prava na mirno uživanje imovine iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VIII. Zaključak

49. Na osnovu člana 61. stav 1. i člana 64. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

50. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj U 24/03, rješavajući **zahtjev devet delegata Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine i zahtjev predsjedavajućeg Vijeća ministara Bosne i Hercegovine**, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Gazim Sadiković, prof, dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, prof, sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici održanoj 22. septembra 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Utvrdjuje se da su član 6. stav 2, član 7. stav 2. i član 8. Zakona o imunitetu Bosne i Hercegovine (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” broj 37/03), te član 6. stav 3, član 7. stav 2. i član 8. Zakona o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine” broj 19/03), u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Devet delegata Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine i to: Velimir Jukić, Anto Spajić, Branko Zrno, Tomislav Limov, Ilija Filipović, Hilmo Neimarlija, Halid Genjac, Nade Radović, Boško Šiljagović (u daljnjem tekstu: podnosioci zahtjeva) podnijeli su 19. juna 2003. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu ustavnosti odredbi člana 6. stav 2, člana 7. stav 2. i člana 8. Zakona o imunitetu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 32/02), te člana 6. stav 3, člana 7. stav 2. i člana 8. Zakona o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" broj 19/03).

2. Predsjedavajući Vijeća ministara Bosne i Hercegovine Adnan Terzić (u daljnjem tekstu: podnosilac zahtjeva) podnio je 17. decembra 2003. godine Ustavnom sudu zahtjev za ocjenu ustavnosti člana 8. Zakona o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine" br. 52/02 i 19/03). Podnosilac zahtjeva je također podnio zahtjev za donošenje privremene mjere, kojom bi Ustavni sud obustavio primjenu osporenog člana zakona do donošenja odluke o zahtjevu.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

3. S obzirom da se zahtjevi odnose na ocjenu saglasnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine zakona koje je svojim odlukama proglasio Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu (u daljnjem tekstu: Visoki predstavnik), a kasnije ih je, u istovjetnom tekstu, usvojila Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, odnosno Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, Ustavni sud je 23. jula 2003. godine na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda od Visokog predstavnika zatražio odgovor na zahtjev.

4. Od Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine - Doma naroda i Predstavničkog doma i Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine - Doma naroda i Predstavničkog doma zatraženo je 13. februara 2004. godine da dostave odgovor na zahtjeve.

5. Visoki predstavnik je 21. augusta 2003. godine dostavio odgovor na zahtjev.

6. Predstavnički dom - Ustavno-pravna komisija Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine je 26. februara 2004. godine dostavio odgovor na zahtjeve.

7. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine nije dostavio odgovor na zahtjeve.

8. U smislu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, podnosiocima zahtjeva odgovor Visokog predstavnika je dostavljen 24. septembra 2003. godine, a odgovor Predstavničkog

doma - Ustavno-pravne komisije Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine 17. jula 2004. godine.

9. Ustavni sud je, u smislu člana 30. Poslovnika Ustavnog suda, s obzirom da se zahtjevi odnose na isto pitanje iz nadležnosti Ustavnog suda, odlučio da vodi jedan postupak i donese jednu odluku broj U 24/03. Spojeni su zahtjevi U 24/03 (podnosioci zahtjeva: devet delegata Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine) i U 150/03 (podnosilac zahtjeva: predsjedavajući Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, Adnan Terzić).

10. S obzirom da se zahtjevi odnose na ocjenu saglasnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine zakona koje je svojim odlukama proglasio Visoki predstavnik, a kasnije ih je, u istovjetnom tekstu, usvojila Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, odnosno Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, Ustavni sud će ocijeniti saglasnost sa Ustavom Bosne i Hercegovine osporenih zakona koje su usvojila domaća tijela zakonodavne vlasti.

III. Činjenice

11. Visoki predstavnik donio je Odluku broj 38/02 od 6. oktobra 2002. godine, kojom je proglašen Zakon o imunitetu Bosne i Hercegovine. Sastavni dio ove odluke je Zakon o imunitetu Bosne i Hercegovine, koji stupa na snagu na privremenoj osnovi, u skladu sa članom 9. ovog zakona (stupanje na snagu i objavljivanje), dok ga Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine ne usvoji u redovnoj proceduri bez izmjena i dopuna i bez dodatnih uvjeta. Odluka i priloženi Zakon o imunitetu Bosne i Hercegovine objavljeni su u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 32/02 i u službenim glasilima Federacije Bosne i Hercegovine, Republike Srpske i Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine. Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine, na sjednici Predstavničkog doma i Doma naroda, usvojila je Zakon o imunitetu Bosne i Hercegovine koji je objavljen u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine" broj 37/03 od 22. novembra 2003. godine.

12. Visoki predstavnik je, također 6. oktobra 2002. godine, donio Odluku broj 39/02 kojom je proglašen Zakon o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine, koji stupa na snagu, u skladu sa članom 9. ovog zakona (stupanje na snagu i objavljivanje), na privremenoj osnovi dok ga ne usvoji Parlament Federacije Bosne i Hercegovine u istom obliku, bez izmjena i dopuna i bez dodatnih uvjeta. Odluka i Zakon o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine objavljeni su u "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" broj 52/02. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, na sjednici Predstavničkog doma i Doma naroda, usvojio je Zakon o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine koji je objavljen u "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" broj 19/03 od 13. maja 2003. godine.

IV. Zahtjevi

a) Navodi iz zahtjeva

13. Podnosioci zahtjeva smatraju da su odredbe člana 6. stav 2. i člana 7. stav 2. Zakona o imunitetu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Zakon o imunitetu BiH), kao i odredbe člana 6. stav 3. i člana 7. stav 2. Zakona o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Zakon o imunitetu FBiH), u nesaglasnosti sa odredbom člana II/1. i II/2. Ustava Bosne i Hercegovine. Pozivanje na član II/2. Ustava Bosne i Hercegovine u suštini je pozivanje na prava koja štiti Evropska konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), posebno njen član 13. Pored toga, smatraju da su navedene odredbe Zakona o imunitetu BiH, u dijelu koji se odnosi na ulaganje žalbe Ustavnom sudu, u nesaglasnosti sa odredbama člana VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine.

14. Podnosioci zahtjeva dalje tvrde daje u odredbama člana 6. stav 3. i člana 7. stav 2. Zakona o imunitetu BiH izostavljena mogućnost iscrpljivanja redovnih, pa i vanrednih pravnih lijekova u krivičnom i parničnom postupku, pa su stoga ove odredbe u suprotnosti sa članom 13. Evropske konvencije, a samim tim i sa čl. II/2. i III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine.

15. Također, podnosioci zahtjeva smatraju da su odredbe člana 8. Zakona o imunitetu BiH i člana 8. Zakona o imunitetu FBiH, u dijelu koji se odnosi na stavljanje van snage prethodnih proceduralnih zabrana krivičnog gonjenja protiv onih lica koja su imala pravo na imunitet, u suprotnosti sa članom 7. Evropske konvencije i općim pravnim principima međunarodnog prava o neretroaktivnosti i stečenim pravima, koji su, u smislu člana III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, sastavni dio pravnog sistema Bosne i Hercegovine. Smatraju daje u pogledu Zakona o imunitetu BiH zabrana retroaktivnosti određena u članu IV/3.h) Ustava Bosne i Hercegovine.

16. Podnosilac zahtjeva (predsjedavajući Vijeća ministara Bosne i Hercegovine) u svom zahtjevu navodi da se propisivanjem u Zakonu o imunitetu FBiH da se na dan stupanja na snagu tog zakona stavljaju van snage prethodne proceduralne zabrane krivičnog gonjenja ili pokretanja parničnog postupka protiv onih lica koja su inače imala pravo na imunitet, *de iure*, eliminiraju odredbe člana IVB.4.10. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, kojima je propisano da lica u izvršnoj vlasti Federacije Bosne i Hercegovine imaju apsolutni funkcionalni imunitet od krivičnog gonjenja za bilo koju radnju izvršenu u vršenju svoje funkcije. Odredbom člana 8. Zakona o imunitetu FBiH, i pored izričite ustavne zabrane, uvedena je retroaktivna primjena prava, uz to u krivično-pravnoj oblasti. Dalje, navodi daje odredbom člana IV.A.20.d) Ustava Federacije Bosne i Hercegovine propisano da “zakoni stupaju na snagu kako je njima utvrđeno, ali ne prije nego što budu objavljeni u službenom glasilu Federacije”. Smatra da prema ovoj odredbi niti jedan federalni zakon ili njegove pojedine odredbe ne mogu imati povratno djelovanje u svojoj

primjeni, nego je njegovo djelovanje usmjereno samo na vrijeme od dana određenog njegovim prelaznim odredbama, ali ne prije dana njegove objave. Iz navedenih razloga, smatra podnosilac zahtjeva, osporeni član 8. Zakona o imunitetu FBiH je u suprotnosti sa odredbama čl. II/2. i II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine.

17. Podnosilac zahtjeva je, smatrajući da primjena osporene odredbe člana 8. Zakona o imunitetu FBiH može izazvati veoma teške i nepopravljive posljedice koje se tiču osnovnih ljudskih prava, podnio zahtjev za donošenje privremene mjere kojom bi Ustavni sud obustavio primjenu osporene odredbe do donošenja odluke o zahtjevu.

b) Odgovori na zahtjeve

18. U odgovoru Visokog predstavnika istaknut je cilj za razvoj strategije za reformu zakonodavstva iz oblasti imuniteta u Bosni i Hercegovini. Naime, ranijim propisima imunitet je dodjeljivan članovima parlamenta i mnogim nosiocima izvršne vlasti, bio je pretjerano širok i njime su se štitili nosioci funkcija od odgovornosti za krivična djela i delikte koji se nisu mogli dovesti u odnos sa njihovim službenim dužnostima.

19. Visoki predstavnik navodi daje iz tih razloga, 6. oktobra 2002. godine, donio paket zakona iz oblasti imuniteta na nivou Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, kojima se utvrđuje procedura prema kojoj se članovi parlamenta mogu pozvati na imunitet od krivične i građanske odgovornosti, a određeni nosioci izvršne vlasti na imunitet od građanske odgovornosti.

20. Mišljenje Visokog predstavnika je da se, na način propisan osporenim zakonima, osigurava javna odgovornost dužnosnika i lica koja obavljaju izabranu dužnost, dok se istovremeno osigurava da takva lica uživaju takve vidove imuniteta kakvi su primjereni za ispravno vršenje njihovih funkcija i dužnosti. Konkretno, uvođenje sudske kontrole u pogledu pitanja spada li određeno djelo u okvir dužnosti nosioca javne funkcije ili ne, predstavlja korak naprijed u smanjenju ispolitiziranosti instituta imuniteta.

21. U pogledu usklađenosti odredaba člana 6. stav 2. i člana 7. stav 2. Zakona o imunitetu BiH, te člana 6. stav 3. i člana 7. stav 2. Zakona o imunitetu FBiH, sa čl. II/1. i II/2. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 13. Evropske konvencije, mišljenje je Visokog predstavnika da su osporene odredbe usklađene sa članom 13. Evropske konvencije i, prema tome, sa čl. II/1. i II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno Zakon o imunitetu FBiH nije u nesaglasnosti sa članom III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine.

22. U pogledu usklađenosti člana 6. stav 2. i člana 7. stav 2. Zakona o imunitetu BiH sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Visoki predstavnik ističe da, na temelju člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud može razmatrati žalbe na konačne i obavezujuće presude koje donese bilo koji nadležni sud u Bosni i Hercegovini u predmetima koji se odnose na pitanje je li postupanje članova Parlamenta Bosne i Hercegovine ili nosilaca izvršne vlasti, tj. članova Predsjedništva Bosne i Hercegovine ili

Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, učinjeno u okviru njihovih dužnosti, kako se predviđa u Zakonu o imunitetu BiH.

23. Budući da su samim Ustavom Bosne i Hercegovine uspostavljene navedene funkcije i utvrđene osnovne dužnosti vezane za te funkcije, Visoki predstavnik smatra da se pitanje je li neko djelo izvršeno u okviru tih dužnosti može posmatrati kao pitanje koje proizlazi “iz Ustava”.

24. Visoki predstavnik smatra daje neosnovana tvrdnja podnosioca zahtjeva daje, da bi Ustavni sud razmatrao predmet, potrebno da su iscrpljeni svi drugi pravni lijekovi, jer se osporenim odredbama jasno kaže da Ustavni sud može samo razmatrati žalbe “na konačne i obavezujuće” presude nadležnih sudova.

25. U pogledu usklađenosti člana 8. Zakona o imunitetu BiH i člana 8. Zakona o imunitetu FBiH, Visoki predstavnik ističe da se ovim odredbama uklanjaju sve procesne prepreke za pokretanje postupka protiv članova parlamenta i nosilaca izvršne vlasti koje su postojale u ranijim propisima. Drugim riječima, od dana stupanja na snagu osporenih zakona, članovi parlamenta i izvršne vlasti neće više moći da se pozovu na proceduralnu zaštitu kako bi se zaštitili od svih sudskih postupaka zato što su nosioci javnih funkcija.

26. Visoki predstavnik zaključuje da osporeni zakoni nisu u suprotnosti sa općim principom nemogućnosti retroaktivne primjene ili člana 7. Evropske konvencije, jer se ovim zakonom ne uklanja mogućnost materijalne odbrane od krivične odgovornosti za radnje izvršene prema ranije važećim zakonima, kojima se predviđala takva odbrana.

27. Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine - Ustavno-pravna komisija je u odgovoru ocijenio opravdanom inicijativu i podržava pravnu argumentaciju podnosioca zahtjeva.

V. Relevantni propisi

28. Ustav Bosne i Hercegovine

“Član 1/2.

Bosna i Hercegovina je demokratska država koja funkcioniše u skladu sa zakonom i na osnovu slobodnih i demokratskih izbora.

Član I/1. u relevantnom dijelu glasi:

Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda.[...]

Član II/2. u relevantnom dijelu glasi:

Prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini.[...]

Član II/3.e) u relevantnom dijelu glasi:

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom. ”

Član III/3. b)

Entiteti i sve njihove administrativne jedinice će se u potpunosti pridržavati ovog Ustava, kojim se stavljaju van snage zakonske odredbe Bosne i Hercegovine i ustavne i zakonske odredbe entiteta koje mu nisu saglasne, kao i odluka institucija Bosne i Hercegovine. Opća načela međunarodnog prava su sastavni dio pravnog poretka Bosne i Hercegovine i entiteta.

Član IV/3.h) i j)

h) Odluke Parlamentarne skupštine neće stupiti na snagu prije nego što budu objavljene.

j) Delegati i članovi ne mogu biti pozivani na krivičnu ili građansku odgovornost u pogledu bilo kojeg čina izvršenog u okviru dužnosti u Parlamentarnoj skupštini. ”

29. Ustav Federacije Bosne i Hercegovine

“Amandmanom LXV (“Službene novine Federacije BiH”, broj 52 od 28. oktobra 2002. godine) brisan je član IV/B.4.10, koji je glasio:

Predsjednik Federacije, dopredsjednik Federacije, premijer, zamjenik premijera te ostali članovi Vlade ne mogu biti krivično gonjeni niti odgovorni u građanskom postupku za bilo kakva djela učinjena u vršenju svoje dužnosti.

Amandmanom LXVI u Članu IV/C. 10, dodat je novi tekst koji glasi:

Ustavni sud odlučuje o pitanjima koja proističu iz zakona kojim se uređuje imunitet u Federaciji.

Član IV/A.20.d)

(1) Uz ostale ovlasti predviđene ovim Ustavom, Parlament Federacije je nadležan za:

[...]

d) donošenje zakona u vršenju dužnosti u federalnoj vlasti. Zakoni stupaju na snagu kako je u njima utvrđeno, ali ne prije nego što budu objavljeni u službenom glasilu Federacije. ”

30. **Zakon o imunitetu Bosne i Hercegovine**
(“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 32/02)

“Član 3.

***Osobe koje imaju pravo na imunitet
(isključenje od krivične i građanske odgovornosti)***

Delegati Doma naroda i članovi Predstavničkog doma neće biti krivično ili građanski odgovorni za bilo koji postupak izvršen u okviru njihovih dužnosti u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

Članovi Predsjedništva Bosne i Hercegovine i članovi Vijeća ministara Bosne i Hercegovine neće biti građanski odgovorni za bilo koji postupak izvršen u okviru njihovih dužnosti u Predsjedništvu BiH odnosno Vijeću ministara BiH.

Član 6.

Procedura u krivičnom postupku

Ukoliko u toku krivičnog postupka lice iz stava 1. člana 3. ovog zakona izjavi da je postupak koji predstavlja osnovu za pokretanje tog krivičnog postupka izvršen u okviru njegovih dužnosti prema definiciji iz člana 4. ovog zakona, to će se pitanje raspravljati i rješavati odlukom nadležnog suda. Standardna proceduralna pravila kojima se uređuje rješavanje takvih pitanja uključujući i utvrđivanje nadležnog suda za rješavanje istih, propisuje nadležno ministarstvo.

Ta je odluka konačna i obavezujuća, a protiv nje se može uložiti žalba Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine.

Član 7.

Procedura u parničnom postupku

Ukoliko u toku parničnog postupka, lice iz stava 1. člana 3. ovog zakona izjavi da je postupak koji predstavlja osnovu za pokretanje tog parničnog postupka izvršen u okviru njegovih dužnosti prema definiciji iz člana 4. ovog zakona, to će se pitanje raspravljati i rješavati odlukom nadležnog suda. Standardna proceduralna pravila kojima se uređuje rješavanje takvih pitanja uključujući i utvrđivanje nadležnog suda za rješavanje istih, propisuje nadležno ministarstvo.

Ta je odluka konačna i obavezujuća, a protiv nje se može uložiti žalba Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine.

Član 8.

Na dan stupanja na snagu ovog zakona, prestaje da važi zakon o imunitetu (“Službeni glasnik BiH”, br. 1/97 i 3/99), te se stavljaju van snage prethodne proceduralne zabrane krivičnog gonjenja ili pokretanja parničnog postupka protiv onih lica koja su inače imala pravo na imunitet. Takvo stavljanje van snage ne prejudicira pravo na odbranu u krivičnim i parničnim postupcima koje je ranije regulisano zakonom. ”

31. **Zakon o imunitetu** ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", br. 1/97 i 3/99) koji je prestao da važi danom stupanja na snagu Zakona o imunitetu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 32/02)

“Član 3.

Pravo na imunitet imaju:

1. članovi Predsjedništva Bosne i Hercegovine,
2. delegati Doma naroda i članovi Predstavničkog doma,
3. kopredsjedavajući i dopredsjedavajući Vijeća ministara BiH, ministri i zamjenici ministara,
4. sudije Ustavnog suda Bosne i Hercegovine,
5. guverner i članovi Upravnog odbora Centralne banke.

Član 4.

Protiv lica iz člana 3. ovog zakona ne može se pokrenuti krivični ili građanski postupak, ako je postupak pokrenut obustavit će se dalji postupak niti se mogu hapsiti, pritvoriti ili zadržavati, ako se pozovu na imunitet, sve dok nadležni organ u svakom konkretnom slučaju ne odluči o oduzimanju imuniteta.

Član 6.

Lica iz člana 3. ovog zakona imaju pravo na imunitet sve dok obavljaju funkciju u organima i institucijama iz ovog člana. ”

32. **Zakon o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine Federacije BiH", broj 19/03)

“Član 3.

**Osobe koje imaju pravo na imunitet
(isključenje od krivične i građanske odgovornosti)**

Članovi Predstavničkog doma i delegati Doma naroda, kao i članovi kantonalnih zakonodavnih tijela, neće biti krivično ili građanski odgovorni za bilo koji postupak izvršen u okviru njihovih dužnosti u Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine, ili kantonalnih zakonodavnih tijela.

Predsjednik i potpredsjednici Federacije, članovi Vlade Federacije, kao i članovi kantonalnih vlada, neće biti građanski odgovorni za bilo koji postupak izvršen u okviru njihovih dužnosti u izvršnim organima Federacije, ili izvršnim organima kantona.

Član 6.

(Procedura u krivičnom postupku)

Ukoliko, u toku krivičnog postupka, osoba iz stava 1. člana 3 ovog zakona izjavi da je postupak koji je osnova za pokretanje krivičnog postupka izvršen u okviru njegovih dužnosti prema definiciji člana 4. ovog zakona, to pitanje će se raspravljati i rješavati odlukom nadležnog suda.

Resorno ministarstvo donosi standardna proceduralna pravila kojima se uređuje rješavanje tih pitanja te određuje sud nadležan za njihovo rješavanje.

Ta odredba je konačna i obavezujuća, a protiv nje se može podnijeti žalba Ustavnom sudu Federacije.

Član 7.

(Procedura u parničnom postupku)

Ukoliko, u toku parničnog postupka koji se vodi protiv osoba iz člana 3. ovog zakona, osoba izjavi da je postupak koji je osnova za pokretanje parničnog postupka izvršen u okviru njegovih dužnosti prema definiciji iz člana 4. ovog zakona, to pitanje će raspravljati i rješavati odlukom nadležnog suda. Resorno ministarstvo donosi standardna proceduralna pravila kojima se utvrđuje rješavanje tih pitanja te određuje sud nadležan za njihovo rješavanje.

Ta odluka je konačna i obavezujuća, a protiv nje se može podnijeti žalba Ustavnom sudu Federacije.

Član 8.

(Stavljanje van snage)

Na dan stupanja na snagu ovog zakona, stavljaju se van snage prethodne proceduralne zabrane krivičnog gonjenja ili pokretanja parničnog postupka protiv onih osoba koje su inače imale pravo na imunitet.

Takvo stavljanje van snage ne prejudicira pravo na odbranu u krivičnim i parničnim postupcima koje je ranije regulisano zakonom. ”

VI. Dopustivost

33. Prema članu VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud je jedini nadležan da odlučuje, između ostalog, je li bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu sa ovim ustavom. Ove sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući ili njegov zamjenik bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine, jedna četvrtina članova/delegata bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta.

34. Zahtjev devet delegata Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine spada pod član VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine. Prema članu IV/4. Ustava Bosne i Hercegovine, Dom naroda sastoji se od 15 delegata. Zahtjev je podnijelo devet delegata, što čini više od jedne četvrtine članova Doma naroda.

35. Zahtjev predsjedavajućeg Vijeća ministara Bosne i Hercegovine također spada pod član VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine. Predsjedavajući Vijeća ministara je, prema članu VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, ovlašten za pokretanje spora pred Ustavnim sudom.

36. Polazeći od navedene odredbe člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, proizlazi da su predmetni zahtjevi dopustivi.

VII. Meritum

37. Ustavni sud prije svega podsjeća daje imunitet privilegija javnopravnog karaktera data nosiocu javne funkcije u njegovom svojstvu nosioca javnopravne funkcije, a ne kao privatnog lica radi zaštite njegovih ličnih interesa, nego radi interesa funkcije. Imunitet ima dva oblika - imunitet neodgovornosti i imunitet nepovredivosti. Imunitet neodgovornosti štiti lice od pravne odgovornosti za djela koja su obuhvaćena imunitetom. Imunitet nepovredivosti štiti lica od hapšenja ili pritvaranja u pogledu djela koja su obuhvaćena imunitetom. Imunitet neodgovornosti djeluje automatski, a imunitet nepovredivosti djeluje samo ako se na njega pozove nosilac imuniteta. Imunitet neodgovornosti pokriva akte nosioca imuniteta u vršenju funkcije. Imunitet neodgovornosti je u suštini materijalni imunitet koji sprječava svako sudsko gonjenje za akte učinjene u okviru funkcije - znači akte preko kojih se odvija radnja institucije. U onoj mjeri u kojoj se primjenjuje na lica koje obavlja određenu funkciju, ovaj imunitet se može smatrati statusnim imunitetom ili imunitetom *ratione personae*. Nakon prestanka obavljanja funkcije, imunitet djeluje *ratione materiae* u pogledu akata koji su učinjeni ranije u okviru vršenja službene funkcije da bi se spriječilo da institucija ili funkcija koju je osoba obavljala bude indirektno napadnuta pravnim djelovanjem protiv prethodnog nosioca funkcije kada nosilac tekuće funkcije uživa imunitet. Imunitet nepovredivosti je proceduralni imunitet, koji sprječava primjenu općeg prava na nosioca javne funkcije i bez odobrenja nadležnog organa on ne može biti lišen slobode. Svrha ovog imuniteta je da garantira slobodu od hapšenja (širi od imuniteta neodgovornosti). Imunitet neodgovornosti se odnosi samo na krivična djela u okviru funkcije koja se vrši, ali ne i od krivičnih djela koja su počinjena drugim djelima.

38. Osporenim zakonima se ne predviđa samo statusni imunitet ili imunitet *ratione personae* u toku trajanja javnog mandata. Oni također predviđaju imunitet *ratione materiae* od građanske i krivične odgovornosti u pogledu djela učinjenih u okviru funkcije delegata i članova Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, delegata i članova Parlamenta Federacije i članova skupština kantona čak i onda kada prestanu obavljati funkcije. Ovim zakonima se također predviđa i sličan imunitet od građanske, a u nekim slučajevima i krivične odgovornosti, za izvjesne nosioce izvršne vlasti.

39. Ustavni sud zaključuje daje *ratio* donošenja osporenih zakona bio da se uspostavi ravnoteža između potrebe za zaštitom integriteta zakonodavnih i izvršnih institucija i potrebe da se preduprijedi da pojedinci u takvim institucijama zloupotrijebe ovlaštenja, te da se osigura javna odgovornost lica koja obavljaju izabrane dužnosti, dok se istovremeno osigurava da takva lica uživaju takve vidove imuniteta kakvi su primjereni za ispravno vršenje njihovih funkcija.

40. Podnosioci zahtjeva navode da su odredbe člana 6. stav 2. i člana 7. stav 2. Zakona o imunitetu BiH, kao i odredbe člana 6. stav 3. i člana 7. stav 2. Zakona o imunitetu FBiH u nesaglasnosti sa odredbama člana II/1. i II/2. Ustava Bosne i Hercegovine. Podnosioci zahtjeva, dalje, tvrde da su odredbe člana 6. stav 3. i člana 7. stav 2. Zakona o imunitetu BiH u suprotnosti sa članom 13. Evropske konvencije, a samim tim i sa čl. II/2. i III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine. Pored toga, smatraju da su navedene odredbe Zakona o imunitetu BiH, u dijelu koji se odnosi na ulaganje žalbe Ustavnom sudu, u nesaglasnosti sa odredbama člana VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine. Također, podnosioci zahtjeva smatraju da su odredbe člana 8. Zakona o imunitetu BiH i člana 8. Zakona o imunitetu FBiH u suprotnosti sa članom 7. Evropske konvencije i općim pravnim principima međunarodnog prava o neretroaktivnosti i stečenim pravima i odredbama čl. II/2. i II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine.

Saglasnost Zakona o imunitetu BiH i Zakona o imunitetu FBiH sa čl. II/1. i II/2. Ustava Bosne i Hercegovine i članom 13. Evropske konvencije

41. Podnosioci zahtjeva navode da su odredbe člana 6. stav 2. i člana 7. stav 2. Zakona o imunitetu BiH, kao i odredbe člana 6. stav 3. i člana 7. stav 2. Zakona o imunitetu FBiH u nesaglasnosti sa odredbom člana II/1. Ustava Bosne i Hercegovine, u kojem se predviđa *“Bosna i Hercegovine i oba entiteta će osigurati najviši nivo međunarodno priznatih ljudskih prava i osnovnih sloboda kao i sa članom II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, u kojem se predviđa da se Evropska konvencija direktno primjenjuje u Bosni i Hercegovini. Podnosioci zahtjeva tvrde da su ove odredbe isto tako u suprotnosti sa članom 13. Evropske konvencije, u kojem se predviđa da “svako čija su prava i slobode, priznata ovom konvencijom, narušena ima pravo na pravni lijek pred nacionalnim vlastima, čak i onda kada su povredu ovih prava i sloboda učinila lica u vršenju svoje službene dužnosti”, odnosno u suprotnosti sa članom III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, prema kojem će se entiteti “u potpunosti pridržavati ovog ustava, kojim se stavljaju van snage zakonske odredbe Bosne i Hercegovine i ustavne i zakonske odredbe entiteta koje mu nisu saglasne [...] Opća načela međunarodnog prava su sastavni dio pravnog poretka Bosne i Hercegovine i entiteta”.*

42. Očigledno je da se argumenti podnosilaca zahtjeva odnose na nesaglasnost navedenih odredbi osporenih zakona sa članom 13. Evropske konvencije.

43. Ustavni sud naglašava daje cilj člana 13. Evropske konvencije da države osiguraju djelotvorne pravne lijekove u svojim pravnim sistemima protiv kršenja prava koje garantira Evropska konvencija. Član 13. Evropske konvencije ne zahtijeva da pravni lijek ima bilo kakvu određenu formu, već osigurava postojanje djelotvornih pravnih lijekova u domaćem sistemu, dok je priroda tih pravnih lijekova stvar određenog sistema. Prema tome, svrha člana 13. Evropske konvencije je da osigura djelotvorno ostvarivanje prava

zagarantiran ili Evropskom konvencijom u domaćem zakonodavstvu. Cilj ovog člana je, dakle, da se zahtijeva postojanje domaćeg pravnog lijeka koji omogućava nadležnom domaćem organu da se bavi suštinom relevantne žalbe na kršenje prava iz Evropske konvencije, kao i da osigura djelotvornu pomoć oštećenoj strani (vidi presude Evropskog suda za ljudska prava *Lithgow i ostali* od 8. jula 1986. godine, serija A br. 102, str. 74, stav 205. i *Pine Valley Developments Ltd. protiv Irske* od 29. novembra 1991. godine, serija A, br. 202).

44. Prema Zakonu o imunitetu BiH i Zakonu o imunitetu FBiH, krivične optužbe ili tužbe u parničnom postupku pokrenute protiv nosilaca imuniteta rješavaju se redovnim sudskim postupkom koji obuhvata mogućnost žalbe u skladu sa relevantnim zakonima o krivičnom i parničnom postupku. Pored toga, u oba zakona se predviđa da pojedinci koji to žele mogu da se pozovu na imunitet pred nadležnim sudom. Protiv odluka suda o imunitetu može se podnijeti apelacija Ustavnom sudu, odnosno žalba Ustavnom sudu Federacije BiH i. Ustavni sud smatra da odredbe navedenih zakona omogućavaju da se Ustavni sud, odnosno Ustavni sud Federacije BiH, bave suštinom relevantne žalbe protiv odluka o imunitetu.

45. Iz navedenih razloga Ustavni sud je ocijenio da su osporene odredbe člana 6. stav 2. člana 7. stav 2. Zakona o imunitetu BiH, te člana 6. stav 3. i člana 7. stav 2. Zakona o imunitetu FBiH saglasne Ustavu Bosne i Hercegovine.

**Saglasnost Zakona o imunitetu BiH sa članom VI/3.b)
Ustava Bosne i Hercegovine**

46. Podnosioci zahtjeva navode da su odredbe člana 6. stav 2. i člana 7. stav 2. Zakona o imunitetu BiH u nesaglasnosti sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, prema kojem Ustavni sud ima *“apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini”*.

47. Kod razmatranja ovog pitanja treba uzeti u obzir i član 1/2. Ustava Bosne i Hercegovine koji glasi: *“Bosna i Hercegovina je demokratska država, koja funkcioniše u skladu sa zakonom i na osnovu slobodnih i demokratskih izbora* Iz ove ustavne odredbe slijedi princip efektivne zaštite Ustava Bosne i Hercegovine.

48. Ustavni sud može razmatrati apelacije podnesene protiv konačnih i obavezujućih presuda koje donese bilo koji nadležni sud u Bosni i Hercegovini, pa tako i u predmetima koji se odnose na to je li postupanje nosilaca imuniteta učinjeno u okviru njihove dužnosti. Budući da su samim Ustavom Bosne i Hercegovine uspostavljene funkcije na koje se odnosi imunitet i utvrđene osnovne dužnosti vezane za te funkcije, pitanje je li neko djelo izvršeno u okviru tih dužnosti se može posmatrati kao pitanje koje proizlazi *“iz Ustava”*.

49. Ustavni sud primjećuje da su osporene odredbe, u suštini preuzete iz Ustava Bosne i Hercegovine, sadržane u već citiranoj odredbi člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine. Takav način propisivanja nadležnosti Ustavnog suda zakonom ne bi bio dopustiv i Ustavni sud izražava svoj stav da se mimo Ustava Bosne i Hercegovine ne može propisivati nadležnost Ustavnog suda. Svako drukčije postupanje značilo bi nepoštivanje Ustava Bosne i Hercegovine, odnosno funkcionisanja Bosne i Hercegovine kao demokratske države u skladu sa zakonom.

50. Međutim, Ustavni sud smatra da osporene odredbe treba interpretirati u sasvim drugom svjetlu, tj. daje cilj ovih odredaba da se (proceduralno) osigura mogućnost zaštite prava, po prigovoru imuniteta, kod nadležnog suda, a nakon toga da se može podnijeti apelacija Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine u smislu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, ako apelant pokrene pitanje u okviru Ustava Bosne i Hercegovine koje je unutar jurisdikcije Ustavnog suda prema članu VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine.

51. Podnosioci zahtjeva, također, tvrde da se osporenim odredbama Zakona o imunitetu BiH krši Ustav Bosne i Hercegovine, s obzirom daje jedan od preduvjeta da predmet razmatra Ustavni sud da su iscrpljeni svi drugi pravni lijekovi. Podnosioci zahtjeva tvrde da u datom slučaju nije moguće iscrpiti sve pravne lijekove.

52. Ustavni sud smatra ovu tvrdnju neosnovanom, jer se u osporenim odredbama jasno navodi da se postupak pred Ustavnim sudom može pokrenuti samo protiv "konačne i obavezujuće" presude nadležnih sudova.

53. Iz navedenih razloga Ustavni sud je ocijenio da su osporene odredbe člana 6. stav 2. i člana 7. stav 2. Zakona o imunitetu BiH saglasne Ustavu Bosne i Hercegovine.

**Saglasnost Zakona o imunitetu BiH i Zakona o imunitetu FBiH sa
čl. 1/2, II/2, II/3.e), III/3.b) i IV/3.h) Ustava Bosne i Hercegovine, članom 7.
Evropske konvencije i općim pravnim principom neretroaktivnosti**

54. Podnosioci zahtjeva tvrde daje član 8. Zakona o imunitetu BiH i član 8. Zakona o imunitetu FBiH u nesaglasnosti sa članom III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, prema kojem "opća načela međunarodnog prava su sastavni dio pravnog poretka Bosne i Hercegovine i entiteta". Dalje, tvrde da su odredbe člana 8. Zakona o imunitetu BiH nesaglasne sa članom IV/3.h) Ustava Bosne i Hercegovine, prema kojem "odluke Parlamentarne skupštine neće stupiti na snagu prije nego što budu objavljene". Podnosioci zahtjeva tvrde da su navedene odredbe nesaglasne i sa članom 7. Evropske konvencije, prema kojem "niko se ne može smatrati krivim za krivično djelo nastalo činjenjem ili nečinjenjem koje nije predstavljalo krivično djelo u vrijeme izvršenja prema domaćem ili međunarodnom pravu. Isto tako izrečena kazna ne može biti teža od one koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela".

55. Podnosilac zahtjeva (predsjedavajući Vijeća ministara Bosne i Hercegovine) tvrdi da odredbe člana 8. Zakona o imunitetu FBiH nisu saglasne sa odredbama člana II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, prema kojem “*prava i slobode predviđeni u Evropskoj konvenciji i u njenim protokolima se direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini*” i člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, prema kojem “*sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje: [...] e) pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.*”

56. Ustavni sud će prvo razmotriti nameće li pravo na imunitet nerazmjerno ograničenje prava na pristup sudu garantirano u članu II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članu 6. stav 1. Evropske konvencije. Stav Evropskog suda za ljudska prava koji odražava općeprihvaćene principe država članica Vijeća Evrope i Evropske unije je da, u principu, pravo na imunitet ne nameće nužno nerazmjerno ograničenje pristupa sudu utjelovljenog u članu 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi npr. Evropski sud za ljudska prava, *A. protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, aplikacija br. 35373/97, presuda od 17. decembra 2002. godine, Izvještaji presuda 2002-X). Jasno je da pravo na imunitet građanske neodgovornosti ne spada pod opseg građanskih prava, pa je kao pravo javnopravnog značaja izuzeto iz opsega zaštite prava iz člana 6. Evropske konvencije. Ako se neki tuženi poziva na imunitet, a relevantni zakoni ne predviđaju da se o tom pozivanju pravično odluči, ovo može uticati na pravičnost krivičnog postupka. Međutim, osporeni zakoni ne sprječavaju da o pozivanju na imunitet bude pravično odlučeno. Oni umjesto toga propisuju da redovni sudovi u potpunosti pravično odluče o pozivanju na imunitet u skladu sa principima predviđenim članom 6. stav 1. Evropske konvencije.

57. Kada je u pitanju odnos imuniteta i člana 7. Evropske konvencije, ovaj član nije primjenjiv iz sljedećih razloga: Evropski sud kao polazište, u smislu formulacije člana 7. Evropske konvencije, uzima da “*mjera mora biti nametnuta nakon presude za krivično djelo*” Član 7. Evropske konvencije polazi od dva principa:

- (1) krivična presuda može biti zasnovana samo na normi koja je postojala u vrijeme kada se desio inkriminirani čin ili nečinjenje (*nullum crimen sine lege*)\
- (2) što se tiče kršenja te norme, ne može se nametnuti teža kazna od one koja je bila primjenjiva u vrijeme kada je krivično djelo počinjeno (*nulla poena sine lege*).

58. Cilj člana 7. Evropske konvencije je da ponudi suštinske garancije protiv samovoljnog gonjenja, presuđivanja i kažnjavanja i nije primjenjiv na imunitet. Osporeni zakoni ne stvaraju nova krivična djela. Jasno je da imunitet od krivičnog gonjenja za neko krivično djelo ne znači da to djelo nema krivični karakter. Da određeno djelo nema karakter krivičnog djela, nadležne vlasti ne bi mogle započeti gonjenje odgovornog lica oduzimanjem imuniteta. Pored toga, osporeni zakoni ne predviđaju strožu kaznu za neko djelo od kazne koja bi bila izrečena prema zakonu koji je bio na snazi u vrijeme izvršenja djela. Slijedi da nije pokrenuto pitanje iz člana 7. Evropske konvencije.

Saglasnost osporenih zakona sa općim ustavnim principima Ustava Bosne i Hercegovine

59. Tvrdi se da se u Ustavu Bosne i Hercegovine može naći opći princip prema kojem zakonodavne vlasti nisu nadležne da donesu zakone sa retroaktivnim djelovanjem i da osporeni zakoni predstavljaju retroaktivne zakone, koji utiču na postojanje imuniteta koji su potencijalni tuženi smatrali da imaju u vrijeme obavljanja funkcije. Ustavni sud ne treba odlučiti sadrži li Ustav Bosne i Hercegovine takav princip neretroaktivnosti ili odrediti njegov stepen ako postoji, jer ne smatra da su osporeni zakoni retroaktivni na način da pokreću pitanje takvog principa.

60. Prema članu IV/3.j) Ustava Bosne i Hercegovine predviđeno je da delegati i članovi ne mogu biti pozvani na kaznenu ili građansku odgovornost u pogledu bilo kojeg čina izvršenog u okviru dužnosti u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine.

61. Zakonom o imunitetu ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", br. 1/97 i 3/99) dodatno je bio reguliran institut imuniteta, kako za članove Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, tako i za druge dužnosnike uključujući i nosioce izvršne vlasti u Bosni i Hercegovini. Zakonom je također bila određena definicija imuniteta, trajanje imuniteta, organi nadležni za oduzimanje imuniteta i druga pitanja značajna za imunitet.

62. U Federaciji BiH, do donošenja Zakona o imunitetu FBiH, pravo na imunitet od krivičnog gonjenja i građanske odgovornosti nosioca zakonodavne i izvršne vlasti bilo je regulirano samo Ustavom Federacije BiH i ustavima kantona. Članom IVA.3.13) Ustava Federacije BiH bilo je predviđeno da *"članovi ni jednog ni drugog doma neće biti krivično gonjeni niti odgovarati u građanskom postupku za djela učinjena u vršenju svoje dužnosti. Ni jedan član jednog ili drugog doma neće biti pritvoren ili uhapšen od bilo kojeg tijela federalne vlasti, bez odobrenja doma čiji je član"*.

63. Prema članu IV/B.4.10 Ustava Federacije BiH bilo je predviđeno da predsjednik Federacije, dopredsjednik Federacije, premijer, zamjenik premijera, te ostali članovi Vlade ne mogu biti krivično gonjeni niti odgovorni u građanskom postupku za bilo kakva djela učinjena u vršenju svoje dužnosti.

64. Za zastupnike zakonodavnih tijela kantona, prema članu V.2.7.4) Ustava Federacije BiH, bilo je predviđeno da se ne mogu pozvati na krivičnu ili građansku odgovornost, pritvoriti niti na drugi način kažnjavati za izrečeno mišljenje ili glas koji je dao kao zastupnik u tom zakonodavnom tijelu.

65. Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu je, 6. oktobra 2002. godine, donio odluke kojima je proglasio Zakon o imunitetu BiH i Zakon o imunitetu FBiH, koji su stupili na snagu isti dan kada su i proglašeni. Zakone su u istovjetnim tekstovima, kakvim ih je proglasio Visoki predstavnik, usvojili Parlamentarna skupština Bosne i Hercegovine i Parlament Federacije.

66. Sljedeće pitanje je imaju li osporene odredbe člana 8. Zakona o imunitetu BiH i člana 8. Zakona o imunitetu FBiH retroaktivno djelovanje.

67. Nikakva izričita klauzula retroaktivnosti nije unijeta u tekst ni jednog zakona. Ustavni sud podsjeća da zakon i drugi propisi, u pravilu, važe od dana njihovog stupanja na snagu i primjenjuju se na odnose koji nastanu poslije toga. Jedan od osnovnih pravnih principa u pogledu važenja pravnih normi polazi od toga da norma ne može važiti prije nego stoje stupila na snagu, jer ako bi se drukčije stvar postavila, postojala bi potpuna neizvjesnost u pogledu punovažnosti stečenih prava, ispunjenja obaveza, dozvoljenosti određenih ponašanja i utvrđivanja određenih odnosa. To bi dovelo do pravne nesigurnosti i različitih poremećaja u društvu. Zbog toga je neosporan princip u međunarodnom pravu zabrana povratnog djelovanja, odnosno zabrana retroaktivnosti pravnih normi. Osnovna je svrha zabrane povratnog djelovanja da se isključi ukidanje ili ograničenje onih prava koja su bila zakonito stečena prije donošenja nove norme (zakona) i da se izbjegnu moguće posljedice koje bi mogle nastati, premda je moguće da se nekoj normi da povratno djelovanje, ako se ustanovljava neko novo pravo ili proširuje već postojeće, ukoliko se time ne remete već uspostavljeni odnosi. Nesporno je da se princip zabrane povratnog djelovanja odnosi na poštivanje pravosnažnih i konačnih sudskih odluka i drugih pojedinačnih odluka, tj. retroaktivnost ne može obuhvatiti odnose koji su pravosnažno riješeni, odnosno o kojima su konačno riješili nadležni organi. Drugim riječima načelo pravne i društvene sigurnosti nalaže da se poštuju ona prava koja su bila utvrđena pravosnažnim pojedinačnim aktima za vrijeme važenja ranijeg zakona.

68. Međutim, zbog razloga koji su ranije objašnjeni, osporeni zakoni ne lišavaju lica retroaktivno bilo kojeg prava. U kontekstu krivičnog postupka, oni jednostavno propisuju proceduru u kojoj sud odlučuje je li lice koje traži imunitet djelovalo u okviru tog imuniteta kada je počinilo djela za koja je optuženo, a nadležno lice ili tijelo imunitet nije oduzelo ili skinulo. Ako se nekom licu stavlja na teret neko krivično djelo, normalno je da se primjenjuju materijalni i krivični zakoni koji su na snazi u vrijeme kada je počinjeno krivično djelo, a što se tiče proceduralnih pravila, primjenjuju su ona koja su na snazi u vrijeme samog procesa. Prema stanovištu Ustavnog suda, osporeni zakoni jednostavno propisuju novu proceduru vezanu za odlučivanje je li neko lice djelovalo u okviru svog pravnog imuniteta u vrijeme navedenog krivičnog djela. Sve dok je procedura pravična (a Ustavni sud je upravo naznačio daje procedura u principu pravična), osporeni zakoni ne pokreću pitanje ničega što bi moglo biti okarakterizirano kao zakoni sa retroaktivnim djelovanjem ili što bi bilo nesaglasno sa principima Ustava Bosne i Hercegovine.

69. Iz navedenih razloga Ustavni sud je ocijenio da su osporene odredbe člana 8. Zakona o imunitetu BiH i člana 8. Zakona o imunitetu FBiH saglasne sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

VIII. Zaključak

70. U skladu sa navedenim, na osnovu člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je većinom glasova odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

71. S obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu, nije neophodno posebno razmatrati prijedlog podnosioca zahtjeva za donošenje privremene mjere.

72. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 83/03**, rješavajući zahtjev **Nikole Špirića**, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Gazim Sadiković, prof, dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, prof, sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici održanoj 22. septembra 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Utvrđuje se da je član 3a. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 11/98, 38/98, 12/99, 27/99, 43/99, 31/01, 56/01, 15/02 i 29/03) u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. Nikola Špirić (u daljnjem tekstu: podnosilac zahtjeva), prvi zamjenik predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, podnio je 17. jula 2003. godine zahtjev za ocjenu ustavnosti člana 3a. Zakona o prestanku primjene zakona o napuštenim stanovima ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 11/98, 38/98, 12/99, 31/01, 56/01, 15/02, 24/03 i 29/03 u daljnjem tekstu: Zakon) Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud).

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Podnosilac zahtjeva je 9. oktobra 2003. godine uputio urgenciju za okončanje postupka pred Ustavnim sudom.

3. U skladu sa članom 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine zatraženo je, 14. oktobra 2003. godine, da dostavi svoj odgovor na zahtjev.

4. Parlament Federacije Bosne i Hercegovine je preko svoje Zakonodavno-pravne komisije dostavio odgovor 5. novembra 2003. godine.

5. Na osnovu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine dostavljen je podnosiocu zahtjeva 7. novembra 2003. godine.

6. Ustavni sud je, na sjednici održanoj 28. aprila 2004. godine, odlučio da, u skladu sa članom 46. Poslovnika Ustavnog suda, održi javnu raspravu. U skladu sa članom 47. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je pozvao sljedeće učesnike: podnosioca zahtjeva Nikolu Špirića, predstavnike Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine, predstavnike Vlade Federacije Bosne i Hercegovine, Ombudsmena Bosne i Hercegovine, Ombudsmena Federacije Bosne i Hercegovine i OSCE-a.

7. Ustavni sud je 29. maja 2004. godine održao javnu raspravu.

8. Podnosilac zahtjeva je 2. juna 2004. godine dopunio svoj zahtjev proširujući ga na članove 39a. do 39d. Zakona.

9. Ustavni sud je, na sjednici održanoj 28. juna 2004. godine, odlučio da podnosiocu dopunu zahtjeva tretira kao poseban predmet.

III. Zahtjev

a) Navodi iz zahtjeva

10. Podnosilac zahtjeva je podnio zahtjev u skladu sa članom VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine. Pozivajući se na cl. II/2, II/4, II/6. i II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine, podnosilac zahtjeva osporava član 3a. Zakona. Podnosilac zahtjeva je mišljenja da član 3a. Zakona krši pravo na imovinu.

11. Podnosilac zahtjeva navodi da “u Federaciji BiH, organi za provođenje imovinskih zakona, primjenjujući osporeni Zakon (član 3a), odbijaju zahtjeve oficira bivše JNA po nekoliko osnova: kontinuirana služba u JNA, dodijeljena imovina izvan BiH, nisu državljani BiH.” Podnosilac zahtjeva dalje navodi da je spomenuta odredba “jedini izuzetak od pravila da sva raseljena lica i izbjeglice imaju pravo na povrat imovine”. Podnosilac zahtjeva smatra daje ova odredba diskriminirajuća u pogledu bivših oficira JNA i daje Federacija Bosne i Hercegovine dodijelila ove stanove “vrlo značajnim licima, miljenicima političkog etablišmenta (VIP)”.

12. Podnosilac zahtjeva se dalje poziva na odluke Doma za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu (u daljnjem tekstu: Dom), prema kojima je ova institucija navodno našla povredu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i naložila Federaciji Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: FBiH) da izmijeni spomenuti Zakon u roku od 6 mjeseci, i to najkasnije do 7. juna 2002. godine. Podnosilac zahtjeva navodi da FBiH nije ispunila ovu svoju obavezu sve do 24. aprila 2003. godine. Podnosilac zahtjeva tvrdi daje zbog ove činjenice Dom primio 1.300 slučajeva, a Komisija za imovinske zahtjeve raseljenih lica i izbjeglica iz Aneksa 7 Daytonskog mirovnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: CRPC) je prinuđena da okonča zahtjeve u mnogim slučajevima.

13. Konačno, ističe se da onda kada je FBiH izmijenila Zakon, 24. aprila 2003. godine i 28. maja 2003. godine, “izmjenama u st. 1. i 2. člana 3a. povećanje broj onih koji nemaju pravo na povrat imovine. Na taj način FBiH nije postupila po odluci Doma, nego je flagrantno nastavila da intenzivnije krši Evropsku konvenciju i njezine protokole”.

b) Odgovor na zahtjev

14. Parlament FBiH je, u svom odgovoru od 5. novembra 2003. godine, naglasio daje Zakonodavno-pravna komisija, nakon rasprave o izmjenama spornog Zakona u Parlamentu, zaključila da su izmjene u skladu i sa Ustavom FBiH i sa relevantnim odlukama Doma. Parlament FBiH nije dalje komentirao zahtjev, a Ustavnom sudu je dostavio dio zapisnika sa sjednice Parlamentarne skupštine na kojoj su usvojene navedene izmjene Zakona.

15. U toku rasprave predstavnik Vlade FBiH je izjavio daje “drugom” odlukom Doma iz marta 2003. godine traženo od Vlade FBiH da izmijeni Zakon. Predstavnik je u nastavku izjavio daje cilj ovih izmjena: (a) zaštita bh. imovine koja pripada stambenim fondovima i (b) onemogućavanje osobama koje su nastavile službu u JNA izvan teritorija Bosne i Hercegovine ili koje su stekle stanarsko pravo iz stambenog fonda JNA ili stambenog fonda oružanih snaga neke druge zemlje sa teritorije bivše SFRJ da vrate navedene stanove. Također je istakao da izmjene Zakona nemaju nikakvog djelovanja na vlasnike stanova koji su privatizirani prije 1992. godine.

c) Usmene izjave date za vrijeme javne rasprave

16. Podnosilac zahtjeva je istakao da se predmet odnosi na djelovanje ograničenja, koje član 3a. Zakona ima na mogućnost bivših nosilaca stanarskih prava da traže stanove u kojima su živjeli prije povlačenja JNA iz Bosne i Hercegovine. On je istakao da su ograničenja propisana članom 3a. Zakona u suprotnosti sa Konvencijom o statusu izbjeglica iz 1951. godine i protokolom na tu konvenciju iz 1966. godine, te članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Podnosilac zahtjeva je istakao da član 3a. Zakona ograničava vlasnicima stanova vraćanje u posjed njihovih prijeratnih stanova.

U pogledu prvog uvjeta (isključujući pravo ljudi koji su nastavili da služe u JNA u civilnom ili vojnom svojstvu nakon 19. maja 1992. godine izvan teritorije Bosne i Hercegovine, a kojima nije dodijeljen status izbjeglice ili status koji odgovara izbjegličkom statusu u zemljama izvan teritorije bivše SFRJ prije 14. decembra 1995. godine), podnosilac zahtjeva tvrdi da se ograničenjem ne postiže legitiman državni cilj, jer Parlament nije pokazao da stanove koristi Federalno ministarstvo odbrane za javni interes (podnosilac zahtjeva tvrdi daje stvarna svrha drukčija i daje veliki broj stanova dodijeljen visokopozicioniranim članovima (VIP), a ne osoblju oružanih snaga koji imaju istinske stambene potrebe; podnosilac zahtjeva je istakao na javnoj raspravi da ima dokumentaciju koja se odnosi na 50 takvih slučajeva i da to ne stvara pravičnu ravnotežu između prava nosilaca stanarskih prava i općeg javnog interesa zbog toga što se nije pokazalo da su stanovi korišteni u javnom interesu i zbog toga što je kategorija ljudi koji su zahvaćeni ograničenjima, uključujući one koji imaju civilnu ulogu u JNA i porodice članova koji su angažirani u JNA, što je širi interes od opravdanog. Pored toga, podnosilac zahtjeva je izjavio da to dovodi do diskriminacije nosilaca stanarskog prava i njihovih porodica na temelju službe u JNA, što predstavlja nezakonitu osnovu za pravljenje razlike između njih.

U pogledu drugog uvjeta (isključujući pravo osoba koje su stekle drugo stanarsko pravo ili slično pravo iz JNA stambenog fonda ili odgovarajućeg stambenog fonda države koja je uspostavljena na teritoriji bivše SFRJ), podnosilac zahtjeva smatra da ograničenje diskriminira nosioce stanarskog prava i njihove porodice po osnovu lažne pretpostavke da su vjerovatno stekli stanarska prava na nekim drugim stanovima negdje na teritoriji bivše SFRJ.

17. Predstavnik Parlamenta FBiH je izjavio da osporeni Zakon ne krši Ustav Bosne i Hercegovine. On se pozvao na odluke Doma u predmetu *Miholić i drugi* (CH/97/60 i drugi) i *MP i ostali* (CH/02/8202 i ostali). Predstavnik je, dalje, istakao da ove osobe ne mogu biti tretirane kao izbjeglice i raseljena lica i u tom pogledu je dao obrazloženje. Istakao je da niko ne može biti nosilac stanarskog prava na dva stana. Konačno je istakao da Zakon slijedi ekonomske, sigurnosne i socijalne ciljeve.

18. Predstavnik Vlade FBiH je istakao da se odredba člana 3a. Zakona odnosi na nosioce stanarskog prava, a ne na vlasnike stanova, jer je vlasništvo nad ovim stanovima i otkupljenim stanovima bilo predmet jednog drugog zakona. Također je istaknuto daje Zakon o stambenim odnosima predviđen za članove domaćinstva i pretpostavlja da njihova prava proističu iz prava nosioca stanarskog prava. Dalje, istaknuto je daje osporeni član 3a. Zakona u skladu sa relevantnim odlukama Doma. Vlada, dalje, tvrdi da član 3a. Zakona obuhvata 720 stanova. U pogledu strukture dodijeljenih stanova istaknuto je da je za vrijeme rata 99% stanova bilo dodijeljeno porodicama ubijenih i ranjenih članova oružanih snaga. Međutim, nakon rata ova struktura se promijenila, pa procent stanova koje treba dodijeliti žrtvama rata iznosi 40%. Predstavnik Vlade FBiH je, dalje, informirao Ustavni sud daje trenutno 60% do 70% stanova Ministarstva odbrane dodijeljeno osobama koje su stradale u ratu. S druge strane, predstavnik Vlade FBiH je porekao daje zakon proširio krug ljudi koji su obuhvaćeni zakonom. U pogledu drugog uvjeta, predstavnik Vlade FBiH je istakao daje metodom slučajnog uzorka konstatirano da su 5 od 13 osoba zadovoljile svoje stambene potrebe izvan Bosne i Hercegovine. Predstavnik Vlade FBiH je istakao da cilj javnog interesa može biti legitiman u kontekstu člana 3a. Zakona - omogućavanje Federaciji da raspoláže stambenim fondom koji bi se dodijelio osobama bez doma među vojnicima Armije Republike BiH koji su sada u FBiH.

19. Predstavnik OSCE-a, kao *amicus curiae*, je izjavio da opseg člana 3a. Zakona nije jasan. Predstavnik OSCE-a je istakao da je opseg osporenog člana *ratione personae i ratione temporis* širi od opsega tog člana prije donošenja izmjena i dopuna Zakona. S druge strane, osporeni član 3a. Zakona ne može biti proporcionalan legitimnom cilju u svjetlu zahtjeva člana 6. Aneksa G Sporazuma o pitanjima sukcesije, koji je stupio na snagu u pogledu država nasljednica bivše SFRJ 24. marta 2004. godine, a kojim se jednako primjenjuju domaći zakoni u domenu stanarskih prava na bivše građane SFRJ bez diskriminacije. Pored toga, u pogledu proporcionalnosti, predstavnik OSCE-a je podržao navode podnosioca zahtjeva da su stanovi dodijeljeni visokopozicioniranim osobama (VIP), premda se ne može pružiti konkretan dokaz. U pogledu drugog uvjeta, predstavnik OSCE-a je istakao da ostaje nedokazana pretpostavka da su nosioci stanarskih prava, koji su napustili stanove JNA, dobili jednaka prava na nekim drugim stanovima. Konačno, *amicus curiae* je istakao da član 39a-e. Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo krši iste ustavne odredbe ako se tumači u vezi sa članom 3a. Zakona.

d) Dodatne informacije koje su primljene nakon javne rasprave

20. Podnosilac zahtjeva je, 2. juna 2004. godine, dostavio dodatni materijal na kojem je zasnovao svoju usmenu izjavu datu za vrijeme javne rasprave.

21. Ministarstvo odbrane je, 8. juna 2004. godine, dostavilo pravila o dodjeli stanova kao i ostale informacije vezane za preciznu shemu o dodjeli stanova JNA:

- 252 porodice poginulih boraca (32%);
- 181 ratni vojni invalidi (23%);
- 30 demobilizirani borci (3,9%);
- 267 pripadnici Vojske FBiH (35%);
- 24 službenici FMO (3,1%);
- 13 devastirani stanovi bez korisnika (1,6%);
- ukupno 767 (100%).

IV. Pravni historijat i relevantni propisi

Relevantni zakoni Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije

22. Oficiri JNA su mogli zaključivati ugovor o otkupu svojih stanova prema Zakonu o stambenom obezbjeđivanju u Jugoslavenskoj narodnoj armiji ("Službeni list SFRJ", broj 84/90). Ovaj zakon je stupio na snagu 6. januara 1991. godine. Ovim zakonom u suštini su regulisane stambene potrebe za vojne i civilne pripadnike JNA. Članom 20. ovog zakona je propisano da nosilac stanarskog prava, koji koristi stan iz stambenog fonda JNA, može taj stan otkupiti na osnovu ugovora zaključenog sa davaocem stana na korištenje. Članom 21. je propisana formula za izračunavanje cijene koja se plaća za tako otkupljene stanove. Cijena je bila zasnovana na procjeni vrijednosti stana umanjene za brojne popuste. Sačinjene su posebne odredbe o popustima na otkupnu cijenu, zasnovane na iznosu doprinosa koje je lice koje otkupljuje stan uplatilo u stambeni fond JNA. Članom

23. ovog zakona nametnuta je obaveza licu koje otkupljuje stan da, u roku od 30 dana od dana zaključivanja ugovora o otkupu stana, podnese zahtjev za uknjižbu vlasništva na stanu. Članom 33. Zakona o osnovnim imovinsko-pravnim odnosima je propisano da se vlasništvo na nekretninu stiče upisom vlasništva u javnu knjigu ("Službeni list SFRJ", br. 6/80 i 36/90). Ovaj zakon je bio na snazi u Federaciji Bosne i Hercegovine do 17. marta 1998. godine.

**Relevantni zakoni Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine i
poslije 11. aprila 1992. godine, nakon nezavisnosti Republike
Bosne i Hercegovine**

23. Vlada Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine je, 15. februara 1992. godine, donijela Uredbu kojom se nameće privremena zabrana prodaje stanova u društvenom vlasništvu ("Službeni list SRBiH", broj 4/92). Članom 1. ove uredbe je privremeno zabranjena prodaja nosiocima stanarskih prava stanova u društvenom vlasništvu na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine, a koji se prodaju pod uvjetima i na način utvrđen u skladu sa Zakonom o stambenom obezbjeđivanju u JNA. Članom 3. ove uredbe ugovor o kupoprodaji stana ili drugi ugovor u vezi sa imovinskim pravima na stanovima gdje je takav ugovor donesen suprotno odredbama ove uredbe smatra se ništavim. Članom 4. ove uredbe je propisano da sudovi i drugi državni organi neće vršiti ovjeru potpisa na ugovorima i upis u evidenciju nekretnina ili sudski registar. Članom 5. ove uredbe je propisano da će privremena zabrana prodaje stanova važiti do stupanja na snagu zakona koji, *inter alia*, uređuje pitanje prodaje stanova pod kontrolom JNA, a najduže godinu dana od dana donošenja ove uredbe (15. februara 1993. godine). Međutim, Uredba nije bila naknadno usvojena kao zakon Republike Bosne i Hercegovine.

24. Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine je, 11. aprila 1992. godine, donijelo Uredbu kojom se proglašava da se ona ne obavezuje nijednim kupoprodajnim ugovorom koji je zaključio pojedinac radi otkupa nekretnina od JNA. Uredbu je kao zakon naknadno usvojila Skupština Bosne i Hercegovine 1. juna 1994. godine ("Službeni list RBiH", broj 13/94).

25. Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine je, 15. juna 1992. godine, donijelo Uredbu kojom je propisano da sva imovina, koja je pripadala JNA i drugim državnim organima Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije a koja se nalazi na teritoriji Bosne i Hercegovine, pripada Republici Bosni i Hercegovini ("Službeni list RBiH", broj 6/92). Ovom uredbom je utvrđeno daje Republika Bosna i Hercegovina *de iure* vlasnik stanova koje je ranije otuđila Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija. Ovo je također usvojeno kao zakon u Republici Bosni i Hercegovini 1. juna 1994. godine.

26. Zakon o napuštenim stanovima, donesen 15. juna 1992. godine kao Uredba sa zakonskom snagom, je također usvojen kao zakon 1. juna 1994. godine i mijenjan i dopunjavao nekoliko puta ("Službeni list RBiH", br. 6/92, 8/92, 16/92, 13/94, 36/94, 9/95 i 33/95). Ovim zakonom je regulisana ponovna dodjela stanarskih prava na društvenim stanovima koji su bili napušteni. U skladu sa ovim zakonom, nosiocu stanarskog prava prestaje pravo na korištenje stana ako je stan sa članovima svog porodičnog domaćinstva napustio nakon 30. aprila 1991. godine (član 1). Napuštenim stanom smatra se stan kojeg su nosilac stanarskog prava i članovi njegovog porodičnog domaćinstva privremeno

prestali da koriste (član 2). Međutim, postoje određeni izuzeci od ove definicije. Na primjer, ne smatra se napuštenim stanom stan koji je srušen, zapaljen ili je bio neposredno ugrožen ratnim djelovanjem (član 3. stav 2). Stan koji je proglašen napuštenim može se dodijeliti na privremeno korištenje aktivnom učesniku u borbi protiv agresora na Republiku Bosnu i Hercegovinu ili licu koje je zbog ratnih djelovanja ostalo bez stana (član 7). Privremeno korištenje stana može trajati najduže jednu godinu od dana prestanka neposredne ratne opasnosti. Privremeni korisnik stana dužan je nakon proteka roka napustiti stan i staviti ga na raspolaganje organu koji mu je taj stan dodijelio (član 8). Smatrat će se daje nosilac stanarskog prava trajno napustio stan ako nije nastavio koristiti stan u roku od sedam dana (ako je bio na teritoriji Republike Bosne i Hercegovine) ili u roku od 15 dana (ako je bio van te teritorije) od objavljivanja Odluke o ukidanju ratnog stanja ("Službeni list RBiH", broj 50/95). Kao posljedica toga, prestanak stanarskog prava se utvrđuje rješenjem nadležnog organa (član 10. u vezi sa članom 3. stav 3).

27. Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine je, 13. marta 1993. godine, donijelo Uredbu sa zakonskom snagom o sredstvima i finansiranju Armije Republike Bosne i Hercegovine, koju je Skupština usvojila kao zakon 1. juna 1994. godine. Uredbom je propisano da su društvena sredstva bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, koje je koristila JNA, stavljena na privremeno korištenje i upravu Armije Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", br. 6/93 i 17/93).

28. Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine je, 12. jula 1994. godine, donijelo Uredbu sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Zakona o prometu nepokretnosti ("Službeni list RBiH", broj 18/94). Članom 1. ove uredbe je propisano da ugovor na osnovu kojeg se prenosi pravo vlasništva na nepokretnosti mora biti sačinjen u pismenom obliku, a potpisi ugovarača ovjereni u nadležnom sudu. Dalje je propisano da svi ugovori na osnovu kojih se prenosi pravo vlasništva na nepokretnosti, zaključeni protivno odredbi stava 1. ovog člana, ne proizvode pravno djelovanje. Članom 3. Uredbe je propisano da su ugovori sačinjeni u pismenoj formi, zaključeni prije stupanja na snagu ove uredbe, punovažni ako su ugovorne strane izvršile u cjelini ili u pretežnom dijelu obaveze koje iz ugovora nastaju. Dalje je propisano da ugovori koji su zaključeni prije stupanja na snagu ove uredbe ostaju na snazi ako ugovarači izvrše ovjeru potpisa na ugovoru kod nadležnog suda u roku od šest mjeseci od dana stupanja na snagu ove uredbe.

29. Skupština Republike Bosne i Hercegovine je, 7. novembra 1994. godine, donijela Zakon o pretvorbi društvenog vlasništva ("Službeni list BiH", broj 33/94). Cilj ovog zakona je bio da se sva imovina, koja je ranije okarakterizirana kao društvena imovina, pretvori u državnu imovinu. Ovaj zakon je stupio na snagu 25. novembra 1994. godine i primjenjivanje od 1. januara 1995. godine.

30. Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine je, 3. februara 1995. godine, donijelo Uredbu sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Zakona o sredstvima i finansiranju Armije Republike Bosne i Hercegovine ("Službeni list RBiH", broj 5/95).

Ovom uredbom je propisano da će, radi zaštite stambenog fonda armije, do donošenja stambenog zakona u Republici sudovi i drugi državni organi prekinuti postupke u vezi sa otkupom stanova i druge imovine prema Zakonu o stambenom obezbjeđivanju u JNA.

31. Predsjedništvo Republike Bosne i Hercegovine je 22. decembra 1995. godine donijelo Uredbu sa zakonskom snagom o izmjenama i dopunama Zakona o preuzimanju sredstava bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije u vlasništvo Republike. Ovom uredbom je propisano da su ugovori o prodaji stanova i druge imovine, zaključeni na osnovu *inter alia* Zakona o stambenom obezbjeđivanju u JNA, ništavi. Uredbom je propisano i da će se pitanja u vezi sa otkupom nepokretnosti koje su bile predmet poništenih ugovora rješavati prema zakonu koji će biti donesen u budućnosti. Ova uredba je stupila na snagu 22. decembra 1995. godine. Skupština Republike Bosne i Hercegovine gaje usvojila kao zakon 18. januara 1996. godine ("Službeni list RBiH", broj 2/96).

32. Sporazum o izbjeglicama i raseljenim licima iz Aneksa 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini

Član I. stav 1. glasi:

"Sve izbjeglice i raseljena lica imaju pravo slobodno se vratiti u svoje domove. Imaju pravo na vraćanje imovine koje su lišeni u toku neprijateljstava od 1991. godine i na naknadu imovine koja se ne može vratiti. Što raniji povratak izbjeglica i raseljenih lica važan je cilj rješavanja sukoba u Bosni i Hercegovini. Strane potvrđuju da će prihvatiti povratak lica koja su napustila njihovu teritoriju, uključujući i ona koja su dobila privremenu zaštitu trećih zemalja. "

33. Ustav Bosne i Hercegovine

Član II/4. glasi:
"Nediskriminacija

Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članu ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status. "

Član II/5. glasi:

"Izbjeglice i raseljena lica

Sve izbjeglice i raseljena lica imaju pravo da se slobodno vrate u svoje domove. Oni imaju pravo, u skladu sa Aneksom 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini, da im se vrati imovina koje su bili lišeni za vrijeme neprijateljstava od 1991. i da dobiju kompenzaciju za svu takvu imovinu, koja im ne može biti vraćena. Sve obaveze ili izjave u vezi sa takvom imovinom, koje su date pod prisilom, ništave su. "

Član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

k) Pravo na imovinu. ”

34. **Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima** (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99, 31/01, 56/01, 15/02, 24/03 i 29/03)

“Član 3. st. 1. i 2. glasi:

Nosilac stanarskog prava na stanu koji je proglašen napuštenim ili član njegovog porodičnog domaćinstva kao što je utvrđeno članom 6. Zakona o stambenim odnosima, ima pravo na povratak u skladu sa Aneksom 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Stav 1. ovog člana primjenjuje se samo na nosioce stanarskog prava koji imaju pravo da se vrate u svoje domove prema članu 1. Aneksa 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini. Osobe koje su napustile svoje stanove između 30. aprila 1991. godine i 4. aprila 1998. godine smatraju se izbjeglicama i raseljenim licima prema Aneksu 7 Općeg okvirnog sporazuma za miru Bosni i Hercegovini. ”

Prije izmjena i dopuna od 24. aprila 2003. godine (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine, broj 29/03) član 3a. je glasio:

“Izuzetno od odredbe člana 3. st. 1. i 2. ovog zakona u vezi sa stanovima koji su proglašeni napuštenim na teritoriji Federacije BiH, a koji su na raspolaganju Federalnog ministarstva odbrane, nosilac stanarskog prava ne smatra se izbjeglicom ako je 30. aprila 1991. godine bio u aktivnoj službi SSNO (Saveznom sekretarijatu za narodnu odbranu) - u JNA (tj. nije bio penzionisan) i nije bio državljanin Socijalističke Republike Bosne i Hercegovine prema evidenciji državljana, izuzev ako mu je odobren boravak u statusu izbjeglice ili drugi vid zaštite koji odgovara ovom statusu u nekoj od zemalja van bivše SFRJ prije 14. decembra 1995. godine.

Nosilac stanarskog prava na stan iz stava 1. ovog člana ne smatra se izbjeglicom ukoliko je poslije 14. decembra 1995. godine ostao u aktivnoj vojnoj službi u bilo kojim oružanim snagama van teritorije Bosne i Hercegovine, ili ako je stekao novo stanarsko pravo van teritorije Bosne i Hercegovine. ”

Dom za ljudska prava je u dvije svoje odluke zauzeo stanovište da je ovaj član u određenim okolnostima kršio prava ljudi koji su otkupili stanove na mirno uživanje imovine iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, a daje stav 1. člana 3a. Zakona povrijedio prava nosioca stanarskog prava na poštovanje njihovog doma iz člana 8. Evropske konvencije i na mirno uživanje imovine iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Kao rezultat Odluke Doma za ljudska prava, član 3a. Zakona je izmijenjen i sada glasi:

“Izuzetno od odredbe člana 3. stav 1. i 2. ovog zakona u vezi sa stanovima koji su proglašeni napuštenim na teritoriju Federacije BiH, a koji su na raspolaganju Federalnog Ministarstva odbrane, čiji je nosilac stanarskog prava nakon 19. maja 1992. godine ostao u službi vojnog ili civilnog lica u bilo kojim oružanim snagama van teritorije Bosne i Hercegovine, ne smatra se izbjeglicom niti ima pravo na povrat stana u Bosni i Hercegovini, izuzev ako mu je odobren boravak u statusu izbjeglice ili drugi vid zaštite koji odgovara ovom statusu u nekoj od zemalja van bivše SFRJ prije 14. decembra 1995. godine.

Izbjeglicom se ne smatra niti ima pravo na povrat stana u Federaciji Bosne i Hercegovine ni nositelj stanarskog prava na stanove iz stava 1. ovog člana, koji je iz istog stambenog fonda bivše JNA ili utemeljenih fondova oružanih snaga nastalih na prostorima bivše SFRJ stekao novo stanarsko pravo ili pravo koje odgovara tome pravu. ”

35. **Zakon o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo** (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 27/97,11/98, 22/99,27/99, 7/00, 25/01,32/01, 61/01 i 15/02)

Članovi 39a-39e. glase:

„ Član 39a.

Ako nositelj stanarskog prava na stanu koji je na raspolaganju Ministarstva odbrane Federacije taj stan koristi legalno, i ako je prije 6. aprila 1992. godine zaključio pravno obavezujući ugovor o otkupu stana sa Saveznim sekretarijatom za narodnu odbranu (SSNO) u skladu sa zakonima navedenim u članu 39. ovog zakona, Ministarstvo odbrane Federacije izdaje nalog da se nositelj stanarskog prava uknjiži kao vlasnik stana u nadležnom sudu.

Član 39b.

[...]

Odredbe člana 39a. ovog zakona [...]primjenjuju se i na ugovore o otkupu stana koji su zaključeni prije 6. aprila 1992. u slučajevima kada nije izvršena ovjera potpisa kod nadležnog suda.

Član 39c.

Odredbe člana 39a. i 39b. primjenjuju se i na nositelja stanarskog prava koji je ostvario pravo na povrat stana prema odredbama Zakona o prestanku primjene zakona o napuštenim stanovima (“Službene novine Federacije BiH”, br. 11/98 i 18/99).

Član 39d.

Osoba koja ne ostvari u Ministarstvu odbrane Federacije pravo iz ovog zakona može pokrenuti postupak u nadležnom sudu.

Član 39e.

Nositelj stanarskog prava koji ima pravo na povrat stana a ne podnese zahtjev za povrat stana u skladu s odredbama iz člana 3. i 3a. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima, a koji je prije 6. aprila 1992. godine zaključio pravno obavezujući ugovor o kupovini stana s bivšim sekretarijatom za narodnu odbranu (SSNO), ima pravo podnijeti zahtjev Ministarstvu odbrane Federacije za nadoknadu sredstava plaćenih po ovoj osnovi, izuzev ako se dokaže da su mu ta sredstva priznata za otkup stana izvan teritorija BiH. ”

36. **Zakon o stambenim odnosima** (“Službeni glasnik SRBiH”, br. 14/84, 12/87 i 36/89; “Službeni glasnik Republike Bosne i Hercegovine”, broj 2/93; “Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 11/98, 38/98, 12/99 i 19/99)

Član 12. glasi:

“Građanin može biti nosilac stanarskog prava samo na jednom stanu.

Član porodičnog domaćinstva nosioca stanarskog prava, kao i lice koje je prestalo da bude član tog domaćinstva a ostalo je u istom stanu (član 6. stav 1.) ne može biti istovremeno i samostalan nosilac stanarskog prava na drugom stanu.

Zabranjeno je istovremeno biti nosilac stanarskog prava više od jednog stana.”

Član 83a. glasi:

“Nosiocu stanarskog prava ne može se otkazati ugovor o korištenju stana prema ovom zakonu ako se okolnosti koje su osnova za otkaz ugovora pojave u periodu dok je nosilac stanarskog prava bio odsutan iz stana u svojstvu izbjeglice ili raseljenog lica prema Aneksu 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Sve pravosnažne sudske odluke donesene u postupcima iz stava 1. ovog člana, po kojim je nosiocu stanarskog prava otkazan ugovor o korištenju stana u periodu od 30. aprila 1991. godine do dana stupanja na snagu ovog zakona, ništavne su.

Postupci za otkaz ugovora o korištenju stana iz razloga utvrđenih u Zakonu, koji su pokrenuti prije stupanja na snagu ovog zakona a u kojima do dana njegovog stupanja na snagu nije donesena pravosnažna odluka ukidaju se.

Vraćanje stana u posjed nosiocu stanarskog prava iz stava 2. ovog člana vršit će se u skladu sa Zakonom o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima.”

V. Dopustivost

37. Prema članu VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, “Ustavni sud je jedini nadležan da odlučuje o bilo kojem sporu [...] da li je bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu sa ovim ustavom. Sporove može pokrenuti [...] predsjedavajući, ili njegov zamjenik, bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine [...]”

38. Podnosilac zahtjeva je prvi zamjenik predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine. Dalje, podnosilac zahtjeva navodi neustavnost odredbi zakona FBiH. Osporene izmjene zakona su usvojene nakon 14. decembra 1994. godine, Lađa je Ustav stupio na snagu. Ustavni sud stoga ima *ratione temporis* nadležnost (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 55/02 od 26. septembra 2003. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 3/04). Zahtjev za ocjenu saglasnosti člana 3a. Zakona odnosi se na važno pitanje iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Apelant je posebno obrazložio razloge za preispitivanje, a pozvao se na relevantnu jurisdikciju Doma.

39. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je zaključio da je zahtjev podnijela ovlaštena osoba i da su preduvjeti iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda u ovom slučaju ispunjeni.

40. Slijedi daje zahtjev dopustiv.

VI. Meritum

41. Apelant navodi da član 3a. Zakona nije u skladu sa članom II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

42. S obzirom na to da prava i slobode iz člana II Ustava Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije imaju isto materijalno-pravno djelovanje (vidi Odluka Ustavnog suda broj U 17/02 od 4. maja 2001. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 17/01) i uzimajući u obzir činjenicu da član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju detaljnije regulira pravo na imovinu, Ustavni sud će se pozvati samo na član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

43. **Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, glasi:**

"Svako fizičko ili pravno lice ima pravo mirno na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni. "

44. Kako bi mogao ispitati osporeni član 3a. Zakona, Ustavni sud mora, prvo, definirati obim spomenutih odredbi. Iz teksta člana 3. st. 1. i 2. i člana 3a. Zakona jasno je da se osporene odredbe tiču samo "*nosioca stanarskog prava*". Član 3a. Zakona je izuzetak člana 3. Zakona, koji omogućava "*nosiocima stanarskog prava na stanu koji je proglašen napuštenim ili članu njegovog porodičnog domaćinstva*" da se vrate "*u svoje domove*", pri

čemu, daljnji uvjet je da su te osobe “*napustile svoje stanove između 30. aprila 1991. godine i 4. aprila 1998*”. Ako je ovaj uvjet ispunjen automatski se smatraju “*izbjeglicama i raseljenim licima prema Aneksu 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini*”, te stoga imaju pravo na povratak.

45. Kao izuzetak od ovog općeg pravila, član 3a. Zakona nameće posebna ograničenja pravu nosioca stanarskog prava nad takozvanim “stanovima JNA” (tj. stanovima koji su na raspolaganju Ministarstvu odbrane Federacije Bosne i Hercegovine) da povrate svoje stanove. Na prvom mjestu, pogodeno lice se neće smatrati izbjeglicom ako je „*nakon 19. maja 1992. godine [nosilac stanarskog prava] ostao u službi vojnog ili civilnog lica u bilo kojim oružanim snagama van teritorije Bosne i Hercegovine, [...] izuzev ako mu je odobren boravak u statusu izbjeglice ili drugi vid zaštite koji odgovara ovom statusu u nekoj od zemalja van bivše SFRJ prije 14. decembra 1995. godine*”. Dodatno, nosilac stanarskog prava ne može imati novo stanarsko pravo ili pravo koje odgovara tom pravu “*na stanove utemeljenih fondova oružanih snaga nastalih na prostorima bivše SFRJ*”.

46. Slijedi da Ustavni sud mora odgovoriti na tri pitanja. Prvo, mogu li se stanarska prava u vezi sa stanovima JNA smatrati “imovinom” u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju? Drugo, ako se smatraju imovinom, miješa li se osporeni član 3a. Zakona u ta prava tako da uključuje zaštitu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju? Treće, ako je član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju uključeno li miješanje opravdano prema tom članu?

a) Je li stanarsko pravo imovina u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju?

47. Ustavni sud skreće pažnju na jurisprudenciju u vezi sa stanarskim pravom. Riječ imovina uključuje širok obim imovinskih interesa koje treba štiti (vidi presudu bivše Evropske komisije za ljudska prava, *Wiggins protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, aplikacija broj 7456/76, objavljenu u Odlukama i izvještajima (OI) 13, st. 40-46 (1978)), a koji predstavljaju ekonomsku vrijednost. Koncept imovine ima autonomno značenje, a apelantovo dokazivanje utvrđenog ekonomskog interesa može biti dovoljno ako se ustanovi pravo zaštićeno Evropskom konvencijom, pri čemu pitanje jesu li imovinski interesi priznati kao zakonsko pravo u domaćem pravnom sistemu nije od značaja (vidi Presudu Evropskog suda za ljudska prava *Tre Traktörer Aktibolag protiv Švedske* iz 1984. godine, serija A, broj 159, stav 53). Ustavni sud je u nekoliko prilika u svojoj sudskoj praksi ustanovio da se stanarsko pravo može smatrati *imovinom* u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, *zbog činjenice da stanarsko pravo podrazumijeva, između ostalog, pravo na nesmetano i stalno korištenje stana, mogućnost članova porodičnog domaćinstva da dobiju stanarsko pravo nakon smrti nosioca stanarskog prava ili nakon prestanka njegovog stanarskog prava iz drugih razloga, i automatsko dobivanje zajedničkog stanarskog prava supružnika nosioca stanarskog prava*

koji dijeli s njim domaćinstvo. Ustavni sud stoga zaključuje da apelantovo stanarsko pravo na njegov stan predstavlja "imovinu" u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju (vidi Odluku Ustavnog suda, broj U 6/98 od 24. septembra 1999, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 20/99).

b) Miješa li se član 3a. osporenog Zakona u pravo na mirno uživanje imovine?

48. Djelovanje člana 3a. Zakona je onemogućavanje nosiocima stanarskog prava, koji ne ispunjavaju uvjete date ovim članom, vraćanje u prijeratne stanove. Ovaj član, stoga, kontinuirano uskraćuje pravo nosiocima stanarskog prava koji su pogođeni primjenom ovog zakona da uživaju svoju imovinu. Zato je neophodno da Ustavni sud ispita da lije ovo uskraćivanje opravdano prema članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju u smislu daje predviđeno zakonom i daje u javnom interesu.

c) Je li miješanje opravdano?

49. Prema jurisprudenciji Evropskog suda za ljudska prava, član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju obuhvata tri različita pravila. "Prvo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stava i koje je generalne prirode, izražava princip mirnog uživanja u imovini. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istog stava, pokriva lišavanje imovine i podvrgava ga izvjesnim uvjetima. Treće, sadržano u drugom stavu, dozvoljava da države potpisnice imaju pravo, među ostalim, da kontroliraju korištenje imovine u skladu sa općim interesom, provođenjem takvih zakona koje smatraju potrebnim za tu svrhu" (vidi *inter alia* presude Evropskog suda za ljudska prava *Sporrong i Lönnroth protiv Švedske* od 23. septembra 1982, serija A, broj 52, stav 61. i *Scollo protiv Italije* od 28. septembra 1995, serija A, broj 315-C, stav 26. sa daljnjim referencama). Svako miješanje u pravo prema drugom ili trećem pravilu mora biti predviđeno zakonom, mora služiti legitimnom cilju, mora uspostavljati pravičnu ravnotežu između prava nosioca prava i javnog i općeg interesa. Drugim riječima, opravdano miješanje se ne može nametnuti samo zakonskom odredbom koja ispunjava uvjete vladavine prava i služi legitimnom cilju u javnom interesu, nego mora, također, održati razuman odnos proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti. Miješanje u pravo ne smije ići dalje od potrebnog da bi se postigao legitiman cilj, a nosioci stanarskih prava se ne smiju podvrgavati proizvoljnom tretmanu i od njih se ne smije tražiti da snose prevelik teret u ostvarivanju legitimnog cilja.

c. 1. Miješanje predviđeno zakonom

50. Miješanje je zakonito samo ako je zakon koji je osnova miješanja (a) dostupan građanima, (b) toliko precizan da omogućava građanima da odrede svoje postupke, (c) u skladu sa principom pravne države, što znači da sloboda odlučivanja koja je zakonom data izvršnoj vlasti ne smije biti neograničena, tj. zakon mora obezbijediti građanima adekvatnu zaštitu protiv proizvoljnog miješanja (vidi presude Evropskog suda za ljudska

prava *Sunday Times* od 26. aprila 1979, serija A, broj 30, stav 49 i *Malone* od 2. augusta 1984. godine, serija A, broj 82, st. 67. i 68).

51. Ustavni sud zaključuje da Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima ispunjava standarde u smislu Evropske konvencije (vidi odluka Doma za ljudska prava, *M. P. i ostali*, CH/02/8202, stavovi 144. i dalje).

c.2. Miješanje u javnom interesu

52. Evropski sud za ljudska prava je ustanovio da domaće vlasti uživaju široko polje procjene prilikom donošenja odluka koje su vezane za lišavanje imovinskih prava pojedinaca zbog neposrednog poznavanja društva i njegovih potreba. Odluka da se oduzme imovina često uključuje razmatranje političkih, ekonomskih i socijalnih pitanja po kojima će se mišljenja u okviru demokratskog društva bitno razlikovati. Stoga će se presuda domaćih vlasti poštivati, osim ako je očigledno bez opravdanog osnova (vidi Presudu Evropskog suda za ljudska prava *James i drugi* od 21. februara 1986, serija A, broj 98, stav 46).

53. U pogledu Zakona, FBiH je dostavila zapisnik sa rasprave o osporenim izmjenama u kojem stoji da je cilj ovih izmjena dvostruk. Kao prvo, Zakon ima za cilj da ispravi nejednakosti koje su postojale između nosilaca stanarskog prava na stanovima JNA i svih drugih nosilaca stanarskog prava. Drugim riječima, FBiH je pratila princip koji je postojao u bivšoj SFRJ, prema kojem "građanin može biti nosilac stanarskog prava samo na jednom stanu" (član 12. Zakona o stambenim odnosima). Drugo, cilj je da se oslobodi oskudan stambeni prostor za bivše vojnike Armije Bosne i Hercegovine i njihove porodice ili osobe koje su bile prisiljene da napuste svoje domove uslijed ratnih djelovanja (vidi, također, odluku Doma, *M.P. i ostali*, CH/02/8202, stav 150).

54. Prvi cilj vlasti da sačuva stambeni fond i da pripadnicima vlastite armije, ratnim veteranima i ostalim osobama kojima je potreban stan, da prioritet u dodjeli stana, može u određenim okolnostima imati snažan javni interes. Iako jedan cilj, koji leži u javnom interesu, može prestati da bude legitiman ako se implementira na način koji neopravdano diskriminira određene grupe ljudi, ovo je stvar koja se, prije svega, tiče načina na koji se postiže sam cilj, a ne same inherentne zakonitosti cilja. Ovo će biti razmotreno u daljnjem tekstu koji se tiče proporcionalnosti, u tački 58. ove odluke. Drugi cilj vlasti - izjednačavanje svih nosilaca stanarskog prava u pogledu stanarskih prava - je također legitiman (vidi odluka Doma u predmetu *Medan i ostali*, CH/96/3, tačka 36). Ovo uključuje ustavni princip jednakosti iz člana 11/4. Ustava Bosne i Hercegovine i princip općeg blagostanja iz alineje 4. Preambule Ustava Bosne i Hercegovine.

55. Pitanje koje ostaje da se ispita je slijedi li član 3a. osporenog Zakona ove ciljeve. Prvi stav člana 3a. Zakona služi prvom od ova dva cilja (omogućavanje da se stambeni resursi iskoriste za one koji imaju prioritne potrebe u Bosni i Hercegovini), povećavajući broj

stanova koji je na raspolaganju u tu svrhu. Drugi stav člana 3a. Zakona uključuje ijedan i drugi cilj - jednakost u tretmanu nosilaca stanarskih prava.

56. Ustavni sud, dakle, zaključuje da oba stava člana 3a. osporenog Zakona služe legitimnim ciljevima.

c.3. Uspostavljanje pravične ravnoteže između prava nosioca prava i javnog interesa (proporcionalnost)

57. U odlučivanju uspostavlja li član 3a. Zakona uspostavlja pravičnu ravnotežu ili razuman odnos proporcionalnosti između prava nosioca prava i javnog interesa, Ustavni sud mora prije svega razmotriti dva pitanja. Prvo, ide li mijesenje u prava dalje od potrebnog da bi se postigao legitiman cilj? Drugo, podvrgava li član 3a. Zakona nosioce stanarskog prava proizvoljno- nepovoljnom tretmanu u poređenju sa drugima, tako da se od njih traži da nose prevelik teret u ostvarivanju legitimnog cilja?

c.3.I.) Potreban opseg miješanja u prava

58. Uzimajući u obzir ozbiljnost problema stambenog deficita i ekonomskih problema u Bosni i Hercegovini, kao i poteškoća u odlučivanju kako dodijeliti stambene resurse velikom broju ljudi koji imaju potrebu za njim, uključujući i one koji trenutno žive u stanovima u skladu sa osporenim Zakonom, Ustavnom sudu su potrebni veoma jaki dokazi da bi se uvjerio daje stanovište zakonodavca prekoračilo granice slobodne procjene u odlučivanju što je potrebno da bi se pristupilo rješavanju ovog veoma ozbiljnog društvenog problema. Ustavni sud je veoma oprezan u pogledu donošenja stava daje neka institucija prekoračila dozvoljeno područje procjene u pogledu nužnosti određene mjere (što je na neki način analogno u domaćem pravu "institutu slobodnog polja procjene", što je državama ponekad dozvoljeno u međunarodnom pravu prema jurisprudenciji i Evropskog suda za ljudska prava), kada se radi o pitanju prava sa značajnim ekonomskim posljedicama, kao što je to ovdje slučaj trenutnih nosilaca stanarskih prava, kao i bivših nosilaca stanarskih prava, a rješenje je postignuto donošenjem demokratskog zakona, nakon pune rasprave, uključujući ispitivanje zakona od Zakonodavno-pravne komisije Parlamenta.

59. Imajući u vidu ove faktore, Ustavni sud zaključuje da nije ustanovljeno da se zakonodavac miješao u prava više nego što se smatra potrebnim da bi se postigao legitiman cilj.

c.3.II.) Proizvoljan tretman i nametanje prevelikog tereta

60. Kada je Dom odlučio da izvorna forma člana 3a. Zakona krši (između ostalog) pravo nosioca stanarskog prava na mirno uživanje imovine, on je došao do tog zaključka prije svega na osnovu toga da je taj član proizvoljan i da nameće prevelik teret određenim grupama ljudi bez objektivnog i razumnog opravdanja. Prvi stav člana 3a. Zakona je diskriminirao ljude koji su bili članovi JNA u vrijeme (od 30. aprila 1991. godine) kada

je Bosna i Hercegovina još uvijek bila dio jedinstvene države SFRJ. Diskriminacija je, također, bila zasnovana po osnovu državljanstva. Dom je odlučio da nije opravdano "nepovoljno" tretirati ljude na ovim osnovama. Dom je, također, smatrao da u pojedinim slučajevima nije bilo opravdano dodijeliti stanove ljudima koji nisu spadali u pogođene kategorije ljudi (vidi odluke Doma CH/02/8202, CH/02/9880 i CH/02/11011, *M.P. i ostali protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, odluke od 4. aprila 2003. godine, st. 154-158, 176 i 191-192). Drugi stav člana 3a. Zakona, koji sprečava ljude da imaju stanarska prava nad više od jednog stana na teritoriji bivše SFRJ, je smatran opravdanim (vidi iste presude, st. 160-163, 178 i 193-194).

61. Ustavni sud se suočava sa pitanjem je li nova verzija člana 3a. Zakona, koja je izmijenjena prema odluci Doma, saglasna Ustavu Bosne i Hercegovine. Pitanju se mora pristupiti apstraktno, bez obzira na mogućnost da čak i zakon, koji je u osnovi ustavan, može biti proveden ili primijenjen u pojedinim slučajevima i u specifičnim okolnostima na neustavan način. Ustavni sud mora odlučiti da li je izmijenjena forma člana 3a. Zakona proizvoljna u pogledu tretmana pojedinih "kategorija" ljudi ili nameće kakav prevelik teret nekim od njih i je li miješanje u ustavna prava neopravdano. Budući da dva stava člana 3a. Zakona obuhvataju različite grupe ljudi i miješaju se u njihova prava na različitim osnovama, potrebno je da se ispita svaki stav posebno.

c.3.II.a) Proporcionalnost stava 1. osporenog člana 3a. Zakona

62. Prvi stav člana 3a. Zakona, izmijenjena verzija, izbjegava suočavanje sa više problema koji su naveli Dom da zauzme stanovište daje ranija verzija povrijedila prava iz Evropske konvencije. Na primjer, izmijenjena verzija nije diskriminirala osobe po osnovu državljanstva. Ova verzija je naravno diskriminirala osobe po osnovu služenja u oružanim snagama nakon 19. maja 1992. godine. Međutim, Ustavni sud smatra daje to osnova koja objektivno može biti opravdana za različit tretman. JNA se 19. maja 1992. godine povukla sa teritorije Bosne i Hercegovine prema Rezoluciji Vijeća sigurnosti Ujedinjenih nacija (UN dokument, S/RES/752 (1992) od 15. maja 1992. godine), a Vlada Republike Bosne i Hercegovine je preuzela kontrolu nad teritorijom Republike Bosne i Hercegovine. Od tog datuma, osoba koja je bila u oružanim snagama druge zemlje se mogla smatrati osobom koja više nema dužnost lojalnosti prema Republici Bosni i Hercegovini. Ako su oružane snage pripadale zemlji na teritoriji unutar područja bivše SFRJ, a ta zemlja i Republika Bosne i Hercegovina su bile u ratnim odnosima, može se zaključiti da Republika Bosna i Hercegovina nije više dugovala bilo kakvu zaštitu toj osobi. Premda FBiH nije objasnila zašto bi takva vojna služba rezultirala gubitkom stanarskog prava osobe, Ustavni sud smatra da okončanje obaveza lojalnosti nekog stanovnika državi u kojoj prebiva i obaveza države da zaštiti i obezbijedi blagostanje svojim stanovnicima, mogu omogućiti racionalno i objektivno opravdanje za usvajanje neke mjere koja ljude tretira različito po toj osnovi.

63. Međutim, Aneks 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini daje pravo na povratak domovima svim izbjeglicama i raseljenim licima. Prema članu I stav 1. Aneksa 7, *“sve izbjeglice i raseljena lica imaju pravo slobodno se vratiti u svoje domove. Imaju pravo na vraćanje imovine koje su lišeni u toku neprijateljstava od 1991. godine i na naknadu imovine koja se ne može vratiti. Što raniji povratak izbjeglica i raseljenih lica važan je cilj rješavanja sukoba u Bosni i Hercegovini. Strane potvrđuju da će prihvatiti povratak lica koja su napustila njihovu teritoriju, uključujući i ona koja su dobila privremenu zaštitu trećih zemalja”*. Prema članu 11/5. Ustava Bosne i Hercegovine a u vezi sa članom VI Aneksa 7 *“sve izbjeglice i raseljena lica koji su se vratili a optuženi su za kazneno djelo, osim za ozbiljna kršenja međunarodnog humanitarnog prava koja su definirana u Statutu Međunarodnog suda za ratne zločine na prostoru bivše Jugoslavije nakon 1. januara 1991. godine ili za kazneno djelo koje nije povezano s ratnim sukobom, nakon povratka bit će amnestirani. Ni u kojem slučaju optužbe za kaznena djela ne mogu biti podignute zbog političkih ili drugih neodgovarajućih razloga ili radi sprečavanja primjene amnestije”*.

64. Pored toga, Ustavni sud je zaključio u brojnim odlukama da je povrat imovine primarni cilj Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini i Ustava Bosne i Hercegovine, i da ponovno uspostavljanje nekadašnjih prava na kuće i stanove treba, gledano iz ove perspektive, predstavljati osnovni cilj (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 14/00 od 4. maja 2001. godine, stav 34, *“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”*, broj 33/01). Ovi razlozi su tako snažni daje Ustavni sud zaključio da čak i osobe, koje nisu zaključile ugovor o korištenju stana sa nadležnim stambenim organom (imaju samo rješenje o dodjeli stana), te stoga nisu formalno dobile stanarsko pravo, imaju pravo na povrat (*ibid*, U 14/00, stav 5, 35). Dom je u predmetu M. P (*loc. cit*, stav 158), zaključio da je *“Federacija BiH imala težak zadatak da pomiri prava predratnih korisnika na vraćanje njihova dva stana u posjed i prava trenutnih korisnika ta dva stana da im se obezbijedi smještaj”*. Međutim, *“pri usklađivanju suprotnih interesa takvih osoba, treba dati prednost pravu podnosioca prijava na povratak”*.

65. Međutim, Ustavni sud ističe daje Dom u svojoj jurisprudenciji iz predmeta M. P. (*loc. cit*, stav 162) napravio izuzetak u pogledu prijeratnih nosilaca stanarskog prava na stanovima JNA. Dom je naveo:

“[...] Dom zapaža da su stanarska prava imala važnu društvenu ulogu u predratnoj Bosni i Hercegovini, kao i drugdje u bivšoj SFRJ. Pripadnicima tadašnje JNA su dakle dodjeljivani stanovi u Bosni i Hercegovini jer ih je bivša JNA poslala tu na službu i morala im je obezbijediti smještaj. Davalac takvih stanova na korištenje je bila bivša JNA. Nakon raspada bivše SFRJ, davalac takvih stanova na korištenje u Federaciji BiH je postalo Ministarstvo odbrane Federacije BiH. Svrha tih stanova je ostala ista da se obezbijedi smještaj pripadnicima oružanih snaga. Federacija BiH je u skladu sa tim principom oduzela gosp. Štrpcu, pripadniku bivše JNA koji je napustio Bosnu i Hercegovinu i nastavio

da služi u stranoj vojsci, njegov stan u Bosni i Hercegovini. Dom zato smatra da je lišavanje gosp. Štrpca i podnosioca prijave njihovog predratnog stana proporcionalno cilju obezbjeđenja smještaja ratnim veteranima i njihovim porodicama. S obzirom na sve okolnosti, teret koji je podnosilac prijave Štrbac primoran da snosi nije pretjeran. ”

Ustavni sud prihvata ovakav zaključak Doma. Kao što je Dom zaključio, dobro je poznato da je JNA smještala vojno osoblje tamo gdje je ono bilo stacionirano. Stoga, premještanje stanarskog prava bi trebalo shvatiti kao novo stalno mjesto boravka. Osobe koje se nalaze u ovakvim situacijama ne bi se trebale smatrati izbjeglicama ili raseljenim licima u smislu člana 1. Aneksa 7 Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

66. U razmatranju mijesha li se izmijenjena verzija člana 3a. Zakona na proizvoljan i pretjeran način u prava nosilaca stanarskog prava, Ustavni sud smatra sljedeće faktore relevantnim: prvo, član 3a. Zakona u izmijenjenoj formi ne utiče na one osobe koje su već kupile stan; drugo, on također ne utiče na osobe kojima je priznat zaštićeni status ili status koji je jednak statusu izbjeglice ili raseljenog lica od države van teritorije bivše SFRJ; treće, druge osobe, koje sada žive u tim stanovima, mogu potraživati stanarsko pravo nad njima. Sa tačke gledišta pravne sigurnosti, u skladu sa članom 1/2. Ustava Bosne i Hercegovine, vraćanje u posjed stana će izazvati pravnu nesigurnost u velikom broju slučajeva, te jasne i praktične poteškoće.

67. Ustavni sud, stoga, smatra da član 3a. stav 1. Zakona uspostavlja pravičnu ravnotežu između prava nosioca stanarskog prava i javnog interesa.

c.3.II.b) Proporcionalnost stava 2. pobijanog člana 3a. Zakona

68. Ustavni sud sada mora uzeti u razmatranje je li opravdano tretirati stjecanje drugog stanarskog prava ili sličnog prava "iz drugog novonastalog stanarskog fonda oružanih snaga države koja je uspostavljena na teritoriji bivše SFRJ", kao razlog lišavanja prava na vraćanje u posjed stana. Uspostavlja li se ovim pravična ravnoteža između ta dva prava i interesa?

69. U bivšoj SFRJ postojao je princip da osoba "može imati stanarsko pravo nad samo jednim stanom". To je bilo neophodno kako bi se odgovorilo društvenim potrebama i stanovništvu obezbijedili neophodni uvjeti za stanovanje. Stanarsko pravo nad stanom automatski predstavlja trajno boravište osobe na koje se ono odnosi. Čak i u procesu privatizacije stanova, Bosna i Hercegovina je održala ovaj princip do današnjeg dana, tako da niko ne može privatizirati više od jednog stana.

70. Staviše, Opći okvirni sporazum za mir u Bosni i Hercegovini obuhvata ne samo Bosnu i Hercegovinu i njene nadležne organe nego i susjedne države - Republiku Hrvatsku i Državnu Zajednicu Srbije i Crne Gore. Ovo je bilo neophodno kako bi se obuhvatili razni aspekti posljedica rata. Iz tog razloga, ove države su bile obavezne da poduzmu progresivne mjere za regionalnu stabilizaciju (Aneks 1B) i da poštuju civilnu implementaciju tog sporazuma (Aneks 10). Ustavni sud smatra da neki problemi, kao što

su povratak izbjeglica u svoje domove i povrat imovine, imaju regionalnu dimenziju s obzirom da kretanja osoba preko granice imaju direktan utjecaj na, *inter alia*, imovinske odnose u Bosni i Hercegovini.

71. U svjetlu svih ovih faktora, Ustavni sud zaključuje da se uzimanje u obzir određenih okolnosti, koje se odnose na situaciju u kojoj se nalazi osoba u drugoj zemlji na teritoriji bivše SFRJ, kao što je činjenica da osoba ima stanarsko pravo u toj zemlji, ne može posmatrati čisto kao pitanje proporcionalno cilju zaštite oskudnih stambenih izvora i promoviranja jednakosti, nego (u trenutnoj ekonomskoj situaciji) kao nešto bitno kako bi se adekvatno odgovorilo na stambene potrebe svih onih koji su posebno ranjivi i siromašni, u razumnom vremenskom roku.

72. Ustavni sud, stoga, zaključuje da miješanje u pravo na mirno uživanje imovine koje je ustanovljeno drugim stavom pobijanog člana 3a. Zakona nije u svakom slučaju neproporcionalno sa svojim zakonskim ciljevima.

c.4. Rezultat ocjene Ustavnog suda

73. U svjetlu navedenih faktora, Ustavni sud je došao do zaključka da se za oba stava pobijanog člana 3a. Zakona, a koji su ocijenjeni u apstraktnom smislu, može reći da uspostavljaju zakonski cilj i da se ne miješaju u prava na način koji je proizvoljan ili koji nameće prevelik teret na pojedince u pogledu prava i interesa drugih pojedinaca i općeg javnog interesa. Član 3a. Zakona se miješa u pravo određenih grupa ljudi na mirno uživanje imovine, odnosno na mirno uživanje stanarskog prava u odnosu na stanove u Bosni i Hercegovini, ali se miješanje može opravdati trenutnim okolnostima u Bosni i Hercegovini i u skladu je sa zakonom i proporcionalno snažnim i legitimnim javnim interesima.

74. Ustavni sud, stoga, smatra daje pobijani član 3a. Zakona u skladu sa članom II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VII. Zaključak

75. U skladu sa članom 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

76. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

**Izdvojeno mišljenje sudije prof. Davida Feldmana
u predmetu broj U 83/03**

1. Slažem se sa većinskim mišljenjem Suda daje zahtjev dopustiv i daje stav 2. člana 3a. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima u skladu sa članom II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.
2. Nažalost, ne slažem se sa većinskim mišljenjem u pogledu sukladnosti stava 1. člana 3a. sa Ustavom. Moji razlozi su sljedeći:
3. Slažem se sa Sudom da stanarska prava u pogledu stanova JNA predstavljaju "imovinu" u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i da se oba stava osporenog člana 3a. miješaju u ova prava tako da pokreću pitanje zaštite člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Također se slažem da ovo miješanje služi legitimnom cilju i da predstavlja odgovor na urgentnu društvenu potrebu. Međutim, u pogledu stava 1. člana 3a. ne slažem se daje miješanje opravdano. Ovaj stav, po mom mišljenju, ne uspostavlja pravičnu ravnotežu između prava nosioca stanarskih prava i općeg interesa i disproportionalan je legitimnom cilju.
4. Ove zakonske odredbe ne nude bivšim pripadnicima JNA naknadu za gubitak stanarskog prava na bivšim stanovima JNA, pa čak i u slučajevima kada lišavanje prava bez naknade predstavlja prevelik teret za nosioca stanarskog prava. Pored toga, ne postoji procedura u kojoj bi se odlučilo bi li u pojedinačnim slučajevima nosioci stanarskih prava trebali primiti naknadu za gubitak prava na stanu.
5. Slažem se sa Sudom daje potrebno lišiti nosioce stanarskih prava njihovih prava u pogledu bivših stanova JNA u cilju postizanja legitimnog cilja zakona. Međutim, za razliku od Suda, smatram da bi izostanak naknade u svim okolnostima, kao i sredstava kojima bi se procijenila potreba za eventualnom naknadom, mogla natjerati pojedince da ponese prevelik teret u postizanju legitimnog cilja.
6. Stav 1. člana 3a. lišava nosioce stanarskih prava njihove imovine (u ovom slučaju prava na stan). Ovo ne nameće samo kontrolu njihovog korištenja imovine. Dok postoji procedura za nadoknadu za osobe koje su izgubile stanarsko prema članu 39e. Zakona o prodaji stanova na kojima postoji stanarsko pravo (vidi stav 35. Odluke Suda), ona se primjenjuje samo ako podnosilac zahtjeva ispunjava uvjete iz člana 3a. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima. Ako podnosilac zahtjeva ne ispunjava uvjete iz člana 3a, nema zakonskog prava ni na kakvu nadoknadu.

7. Samo u posebnim okolnostima sudska praksa Evropskog suda za ljudska prava o članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju smatra daje pravično i proporcionalno da se ljudi liše imovine bez ikakve nadoknade. Dakle, potrebno je razmotriti postoje li posebne okolnosti koje opravdavaju odbijanje nadoknade pod određenim okolnostima. Osporeni propisi ne daju mogućnost dobivanja nadoknade ni u slučajevima posebno teških uvjeta ili prilagođavanja nivoa naknade u okolnostima pojedinih podnosilaca zahtjeva, na primjer u slučaju kad se vodi računa o činjenici da neka osoba može dobiti stanarsko pravo drugdje, a opet neka druga osoba ne mora imati takvu priliku. Nedostatak osjećaja prema pojedinim okolnostima je relevantan u odlučivanju je li odbijanje nadoknade radi miješanja u to pravo proporcionalno legitimnom cilju (vidi, *mutatis mutandis*, presude Evropskog suda za ljudska prava *Lithgow protiv Ujedinjenog Kraljevstva* st. 122-122 i *Papachelas protiv Grčke* podnesak br. 31423/96, presuda od 25. marta 1999).

8. Vodeći računa o ovim stvarima, smatram da odredba stava 1. člana 3a. Zakona nije proporcionalna legitimnom cilju kojem služi jer ne postoje posebni razlozi za sprečavanje da se razmotre posebne okolnosti pojedinih slučajeva kada se odlučuje o nadoknadi, ili koji stepen nadoknade treba dodijeliti. Smatram da u ovom pogledu stav 1. člana 3a. Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima ne uspostavlja pravičnu ravnotežu između prava nosioca stanarskih prava i javnog interesa, pa nije u skladu sa pravom na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

9. S druge strane čini se da stav 2. člana 3a. uspostavlja pravičnu ravnotežu između prava i interesa. Stav 2. člana 3a. se, za razliku od stava 1, primjenjuje samo na one osobe koje imaju stanarsko pravo na neki drugi stan na teritoriji bivše Jugoslavije. Prema mom mišljenju, nije disproportionalno lišiti takve osobe njihovih stanarskih prava na bivšim stanovima JNA u Bosni i Hercegovini bez nadoknade jer je njihov gubitak znatno manji nego gubitak kada su u pitanju osobe pogođene stavom 1. člana 3a. koje nemaju stanarsko pravo drugdje.

10. Dakle, smatram daje stav 1. neustavan i da će ostati neustavan osim ako, i sve dok ne bude izmijenjen tako da stvori proceduru za procjenu trpe li osobe koje su njim pogođene preveliku štetu koja bi trebala biti ublažena isplatom nadoknade. Takva nadoknada bi bila potrebna samo u rijetkim slučajevima, i ako je potrebna nametala bi relativno mali iznos s obzirom na ograničenu prirodu stanarskih prava i obaveza osoba kojima je nanosena šteta da poduzmu razumne korake u cilju ublažavanja gubitka. Međutim, smatram da izostanak bilo kakvog zahtjeva u pogledu procjene u stavu 1. člana 3a. čini taj stav nesukladnim članu II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

11. Dakle, razilazim se u mišljenju sa drugima do ovog ograničenog stepena.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 128/03**, rješavajući apelaciju **Kućnog savjeta zgrade u ulici Srpskoj broj 77/79, u Banjoj Luci**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. st. 3. do 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Gazim Sadiković, prof, dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, prof, sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici održanoj 21. septembra 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Usvaja se apelacija Kućnog savjeta zgrade u ulici Srpskoj broj 77/79 u Banjoj Luci, podnesena protiv presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-1014/00 od 16. oktobra 2002. godine i broj U-1066/00 od 16. oktobra 2002. godine

Utvrđuje se povreda člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukidaju se presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-1014/00 od 16. oktobra 2002. godine i broj U-1066/00 od 16. oktobra 2002. godine.

Nalaže se Vrhovnom sudu Republike Srpske da po hitnom postupku donese novu odluku, u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine

i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Vrhovnom sudu Republike Srpske da, u skladu sa članom 75. stav 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od šest mjeseci od dana dostavljanja ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Kućni savjet zgrade u ulici Srpskoj broj 77/79, Banja Luka (u daljnjem tekstu: apelant), kojeg zastupa D. R., predsjednik Kućnog savjeta, podnio je 25. i 28. novembra 2002. godine apelacije Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj U-1014/00 od 16. oktobra 2002. godine i broj U-1066/00 od 16. oktobra 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni sud je, u smislu člana 30. Poslovnika Ustavnog suda, s obzirom da se apelacije odnose na isto pitanje iz nadležnosti Ustavnog suda, odlučio da vodi jedan postupak i donese jednu odluku broj U 128/03. Spojene su apelacije broj U 128/03 i broj AP 215/02.

3. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Vrhovnog suda i Ministarstva za urbanizam, stambeno-komunalne djelatnosti, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske, zatraženo je 29. oktobra 2003. godine da dostave odgovore na apelaciju.

4. Vrhovni sud je dostavio odgovor na apelaciju 13. novembra 2003. godine.

5. Ministarstvo za urbanizam, stambeno-komunalne djelatnosti, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske je 9. decembra 2003. godine obavijestilo Ustavni sud da nije u mogućnosti dostaviti odgovor, jer je cio spis dostavljen Osnovnom sudu u Banjoj Luci.

6. Na osnovu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Vrhovnog suda dostavljen je apelantu 27. novembra 2003. godine.

III. Činjenično stanje

7. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz navoda apelanta i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

8. Rješenjima Sekretarijata za prostorno uređenje, saobraćaj i komunalne poslove Grada Banja Luka, broj 01-364-1945/99 od 15. maja 2000. godine i broj 01-364-753/00 od 15. maja 2000. godine, data je urbanistička saglasnost investitorima OS "Sveti Sava" Banja Luka i JZU "Dom zdravlja" Banja Luka, za adaptaciju dijela tavanskog prostora u zgradi u ulici Srpskoj broj 77/79 u samostalne stambene jedinice.

9. Ministarstvo za urbanizam, stambeno-komunalne djelatnosti, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske je rješenjima broj 01-364-427/00 od 22. septembra 2000. godine i broj 01-364-753/00 od 22. septembra 2004. godine odbacilo kao neblagovremene žalbe apelanta podnesene protiv navedenih prvostepenih rješenja.

10. Vrhovni sud je presudama broj U-1014/00 od 16. oktobra 2002. godine i broj U-1066/00 od 16. oktobra 2002. godine odbio kao neosnovane tužbe apelanta izjavljene protiv navedenih drugostepenih rješenja.

11. Apelant je protiv Presude Vrhovnog suda broj U-1014/00 od 16. oktobra 2002. godine podnio Vrhovnom sudu zahtjev za vanredno preispitivanje, o kojem još nije odlučeno, a što proizlazi iz dopisa Vrhovnog suda broj SU-VIII-58/03 od 11. februara 2003. godine, broj Uvl-53/02 od 23. aprila 2004. godine i broj SU-VIII-551/04 od 4. augusta 2004. godine.

IV. Relevantni propisi

12. **Zakon o nadziđivanju zgrada i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenom vlasništvu** ("Službeni list SRBiH", broj 32/87), koji se primjenjuje u Republici Srpskoj na osnovu člana 12. Ustavnog zakona za provođenje Ustava Republike Srpske ("Službeni glasnik Republike Srpske", broj 21/92)

13. **Član 14. stav 2.** u relevantnom dijelu glasi:

"Općinski organ uprave nadležan za poslove urbanizma dužan je obavijestiti nosioca prava raspolaganja odnosno nosioca prava svojine na posebnom dijelu zgrade i kućni savjet zgrade o stavu koji je Skupština općine zauzela povodom njihovog mišljenja",

14. **Član 14. stav 3.** u relevantnom dijelu glasi:

"Ako nosioci prava raspolaganja odnosno nosioci prava svojine na posebnom dijelu zgrade i kućni savjet zgrade ne dostave mišljenje iz stava 1. ovog člana u roku od 30 dana, računajući od dana kada je od njih zatraženo mišljenje, smatra se da je dato pozitivno mišljenje".

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

15. Apelant ističe da su pobijanim sudskim presudama i rješenjima organa uprave povrijeđene materijalne odredbe Zakona o nadzidanju zgrada i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u društvenom vlasništvu, te odredbe Zakona o općem upravnom postupku, pa su mu tako prekršena prava iz člana II/3.e) i k) i člana 11/4. Ustava Bosne i Hercegovine.

16. Apelant predlaže da Ustavni sud ukine osporene presude Vrhovnog suda i rješenja organa uprave koji su odlučivali u predmetnom postupku i svojom odlukom zaštititi njegova ustavna prava.

b) Odgovor na apelaciju

17. Vrhovni sud je u odgovoru na apelaciju istakao da u svemu ostaje kod razloga datih u obrazloženju pobijane presude. Ukazuje da je apelant postupio prema uputstvima Vrhovnog suda i protiv Rješenja Sekretarijata za prostorno uređenje, saobraćaj i komunalne poslove Grada Banja Luka broj 01-30-1945/99 od 15. maja 2000. godine podnio prijedlog za ponavljanje postupka. Također ističe daje apelant podnio Vrhovnom sudu zahtjev za vanredno preispitivanje osporene presude o kojem još nije odlučeno. Predlaže da se apelacija odbije kao neosnovana.

VI. Dopustivost

18. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

19. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

20. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom su presude Vrhovnog suda broj U-1014/00 od 16. oktobra 2002. godine i broj U-1066/00 od 16. oktobra 2002. godine. Protiv Presude Vrhovnog suda broj U-1014/00 od 16. oktobra 2002. godine apelant je podnio zahtjev za vanredno preispitivanje. Međutim, Ustavni sud smatra da zahtjev za vanredno preispitivanje odluke Vrhovnog suda, donesene u upravnom sporu o kojem također treba da odlučuje Vrhovni sud, s obzirom na prirodu konkretnog spora, ne bi bio djelotvoran pravni lijek. Slijedi da se osporena Presuda Vrhovnog suda broj U-1014/00 od 16. oktobra 2002. godine, može smatrati konačnom.

21. Dalje, osporene presude Vrhovnog suda su donesene 16. oktobra 2002. godine, a apelacije su podnesene 22. i 25. novembra 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

22. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

23. Apelant pobija osporene presude Vrhovnog suda smatrajući da su njima povrijeđena njegova prava iz člana II/3.e) i k) i člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine.

24. Ove ustavne odredbe odgovaraju članu 6. stav 1. i članu 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), te članu 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na pravičan postupak

25. **Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:**

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom.“

26. Član 6. stav 1. Evropske konvencije, u relevantnom dijelu glasi:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”

27. Imajući u vidu prirodu spora u ovom predmetu i stav Evropskog suda za ljudska prava daje prvi stav člana 6. Evropske konvencije primjenjiv, pored postupaka koji imaju karakter privatnog prava i na postupke gdje se utvrđuju građanska prava i obaveze, postupke izdavanja građevinskih i drugih dozvola koje se tiču nekretnina a imaju direktne posljedice na pravo vlasništva nad imovinom i općenito postupke čiji ishod utiče na korištenje ili uživanje prava na imovinu (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava, *Fredin* od 18. februara 1991. godine, serija A, broj 192), Ustavni sud konstatira da upravni spor, koji je vođen po tužbi apelanta pred Vrhovnim sudom, predstavlja “spor o građanskim pravima i obavezama” u smislu značenja člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

28. Ustavni sud zapaža da od apelanta, kao zainteresirane strane, prvostepeni upravni organ nije pribavio mišljenje u postupku izdavanja investitorima urbanističke saglasnosti

za adaptaciju tavanškog prostora zgrade u ul. Srpskoj 77/79, u kojoj apelant kao asocijacija stanara zastupa njihove interese.

29. Apelant je izjavio žalbe na rješenja prvostepenog organa, koje su rješenjima drugostepenog organa odbačene kao neblagovremene zato što je apelant, koji ima položaj zainteresirane stranke i koji ima pravo da učestvuje u postupku izdavanja urbanističke saglasnosti, mogao protiv prvostepenih rješenja o urbanističkoj saglasnosti uložiti žalbe samo dok je taj rok tekao za bilo koju stranu koja je stvarno učestvovala u postupku.

30. Apelant je nakon toga pokrenuo upravni spor pred Vrhovnim sudom koji je svojim presudama tužbe apelanta odbio kao neosnovane, ocjenjujući daje tuženi organ donio pravilne odluke kada je odbacio kao neblagovremene apelantove žalbe izjavljene protiv prvostepenih rješenja.

31. Ustavni sud primjećuje daje Ministarstvo za urbanizam, stambeno-komunalne djelatnosti, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske apelantove žalbe na prvostepena rješenja odbacilo, a presudama Vrhovnog suda tužbe su odbijene, jer je utvrđeno da su podnesene nakon isteka zakonskog roka od 15 dana koji se računa od dana kada su rješenja primile strane koje su u postupku stvarno sudjelovale. Vrhovni sud je smatrao da su apelantove žalbe podnesene nakon isteka roka od 15 dana od kada su stranke koje su sudjelovale u postupku primile rješenja. Međutim, Vrhovni sud je odbacio apelantove tužbe smatrajući ih neosnovanim.

32. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Evropske konvencije garantiraju svakome pravo da iznese pred sud bilo koji zahtjev koji se odnosi na njegova građanska prava i obaveze, sa "pravom na pravično suđenje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom" (vidi Presudu Evropskog suda za ljudska prava *Golder protiv Velike Britanije* od 21. februara 1975., serija A, broj 18, stav 36). Ustavni sud primjećuje da prava, garantirana članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije, obuhvataju, *inter alia*, pravo na sudsku zaštitu, a pravo na pristup sudu čini jedan od njegovih aspekata. Pravo na pristup sudu iz Člana 6. stav 1. Evropske konvencije ne podrazumijeva samo široke proceduralne garancije i zahtjev za hitni i javni postupak, nego i saglasnost sa zakonom (vidi Presudu Evropskog suda za ljudska prava *Hornsby* od 19. marta 1997. godine, stav 40). Međutim, ako pravo na pristup sudu ograničava vlast, (eventualno) primijenjena ograničenja ne smiju ukinuti ili umanjiti taj pristup pojedincima u smislu da sama suština tog prava bude umanjena (vidi Presudu Evropskog suda za ljudska prava *Tolstoy Mioloalawsky protiv Velike Britanije* od 13. jula 1995. godine, stav 59). Dalje, ograničenja neće biti spojiva sa članom 6. stav 1. Evropske konvencije ukoliko ne slijede legitiman cilj i ukoliko nema razumnog odnosa proporcionalnosti između korištenih sredstava i cilja kojem se teži (vidi Presudu Evropskog suda za ljudska prava, *Ashingdane protiv Velike Britanije*, od 28. maja 1985. godine, stav 57).

33. Ustavni sud primjećuje da osnovna ljudska prava koja štiti Evropska konvencija i Ustav Bosne i Hercegovine moraju biti stvarna i djelotvorna, kako u zakonu, tako i u praksi, a ne iluzorna i teoretska. Konkretno, pravni lijekovi koji su predviđeni za zaštitu prava moraju biti dostupni, ne smiju biti ometani aktima, propustima, odlaganjima ili nemarom vlasti, koje moraju biti u stanju štiti ljudska prava.

34. Apelant je u ovom predmetu kao prvo tražio zaštitu zbog kršenja prava od nadležnog drugostepenog organa, koji je odlučivao o apelantovim žalbama na prvostepena rješenja. Drugostepeni organ je odbio njegove žalbe kao neblagovremene, upućujući apelanta na član 249. tačka 9. Zakona o upravnom postupku, prema kojem u konkretnom slučaju apelant ima mogućnost da traži obnovu postupka. Apelant je zatim pokrenuo upravni spor pred Vrhovnim sudom, koji je svojim presudama odbio apelantove tužbe.

35. Prema članu 230. stav 2. Zakona o općem upravnom postupku ("Službeni list SFRJ", broj 47/86 i "Službeni glasnik Republike Srpske", broj 3/92), koji je važio u vrijeme donošenja osporenog akta, stranka koja nije sudjelovala u upravnom postupku, jer joj to nije omogućeno, može izjaviti žalbu protiv rješenja donesenog u tom postupku u roku dok teče rok za stranku koja je sudjelovala u postupku.

36. Ustavni sud primjećuje da je nesporno da apelant nije obaviješten o donošenju rješenja o davanju urbanističke saglasnosti investitoru za adaptaciju tavanskog prostora, što je u osnovi i bio opravdan razlog zbog kojeg je propustio rok u kojem je mogao uložiti žalbu. Dalje, upravni organi i Vrhovni sud nisu mogli rok od 15 dana za podnošenje žalbe računati od dana uručenja odluke sudioniku u postupku, kao što je urađeno u konkretnom slučaju, jer apelant nije bio obaviješten o vođenju ovog postupka. Stoga, odbacivanje apelantove žalbe dovelo je do povrede njegovog prava na pristup sudu.

37. Vrhovni sud je morao uzeti u obzir propust upravnog organa, koji je zanemario zakonsku obavezu da pribavi mišljenje apelanta i eventualne posljedice takve odluke. Iz dokumenata predloženih Ustavnom sudu proizlazi daje apelantu uskraćena mogućnost da da svoje mišljenje u postupku izdavanja urbanističke saglasnosti za adaptaciju tavanskog prostora zgrade u ul. Srpskoj 77/79, u kojoj zastupa interese stanara. Na ovaj način upravni organi, koji su odlučivali o izdavanju urbanističke saglasnosti, nisu postupili prema članu 14. Zakona o nadzidiavanju zgrada i pretvaranju zajedničkih prostorija u stanove u zgradama u društvenom vlasništvu, jer su bili obavezni u ovoj pravnoj stvari pribaviti mišljenje apelanta i obavijestiti ga o zauzetom stavu.

38. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje daje u konkretnom slučaju došlo do povrede prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije i člana II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine, jer apelantu nije omogućeno da sudjeluje u postupku i koristi efektivan pravni lijek, odnosno nije mu omogućen pristup sudu.

Ostali navodi

39. U svjetlu zaključaka u pogledu prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra da nije neophodno posebno razmatrati ostale navode iz apelacije.

VIII. Zaključak

40. Polazeći od navedenog, a na osnovu člana 61. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

41. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 131/03**, rješavajući apelaciju **S. Č.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof, dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, prof, sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

Constance Grewe, sudija

na sjednici održanoj 22. septembra 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neosnovana apelacija S. Č. iz Sarajeva, podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-1343/02 od 29. novembra 2002. godine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. S. Č. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Sarajeva, koju zastupa M. K., advokat iz Sarajeva, podnijela je 30. juna 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Gž-1343/02 od 29. novembra 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Kantonalnog suda i N. Č., učesnika u postupku, zatraženo je 23. oktobra 2003. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Kantonalni sud u Sarajevu dostavio je odgovor Ustavnom sudu 19. novembra 2003. godine, a N. Č. 4. novembra 2003. godine.

4. Na osnovu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, 26. novembra 2003. godine odgovori su dostavljeni apelantici.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantičinih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelantica je vlasnica stana koji se nalazi u Sarajevu u ulici Ive Andrića br. 5/VTI, stan broj 29, ukupne površine 57 m², upisanog prema rješenju Općinskog suda I u Sarajevu - ZK Ured Osijek KPU broj DN-664/2001 od 19. januara 2001. godine, a na osnovu ugovora o kupoprodaji stana na kojem postoji stanarsko pravo od 13. jula 2000. godine.

7. Predmetni stan na korištenje je dobio A. Č., koji je zasnovao bračnu zajednicu sa apelanticom S. Č., a od 1977. godine kao član porodičnog domaćinstva sa njima je živio sin umrlog A. Č., N. Č.

8. Nakon smrti A. Č., 1985. godine, njegov sin N. Č. je nastavio živjeti sa maćehom S. Č. i polubratom N., rođenim u braku njegovog oca i apelantice S. Č.

9. Apelantica je 12. juna 2001. godine podnijela tužbu Općinskom sudu II Sarajevo protiv N. Č., tražeći njegovo iseljenje iz stana.

10. Općinski sud II u Sarajevu, odlučujući o apelantičinom tužbenom zahtjevu, donio je Presudu broj P-1316/01 od 29. januara 2002. godine kojom je odlučio da se tuženi N.

Č. iseli iz predmetnog stana, apelantičinog vlasništva, te da ga oslobodi od svojih stvari i preda u posjed i slobodno raspolaganje tužiteljici, kao i da nadoknadi parnične troškove u iznosu od 300 KM, sve u roku od 15 dana pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

11. Protiv prvostepene presude N. C. je uložio žalbu Kantonalnom sudu zbog bitnih povreda odredbi parničnog postupka, pogrešno i nepotpuno utvrđenog činjeničnog stanja, te odluke o troškovima.

12. Kantonalni sud je, odlučujući o žalbi tuženog protiv prvostepene presude, donio Presudu broj Gž-1343/02 od 29. novembra 2002. godine kojom je žalbu uvažio, prvostepenu presudu preinačio, a apelantičin tužbeni zahtjev odbio. Iz obrazloženja citirane presude proizlazi daje drugostepeni sud svoju tvrdnju zasnovao na činjenicama, da je prvostepeni sud pravilno utvrdio činjenično stanje, ali je pogrešno primijenio materijalno pravo, da odluka suda nije pravno utemeljena i da nije u skladu sa članom 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, daje tuženi zajedno sa apelanticom dugi niz godina bio sunosilac stanarskog prava i predmetni stanje koristio kao svoj dom.

IV. Relevantni propisi

13. **Zakon o stambenim odnosima** ("Službeni list SRBiH", br. 14/84, 12/87 i 36/89, "Službeni list RBiH", broj 2/93 i "Službene novine FBiH", br. 11/98, 38/98, 12/99 i 19/99)

Član 6. stav 1. zakona u relevantnom dijelu glasi:

"Korisnikom stana, u smislu ovog zakona, smatraju se: nosilac stanarskog prava i članovi njegovog porodičnog domaćinstva koji zajedno s njim trajno žive i stanuju, kao i lica koja su prestala da budu članovi toga domaćinstva a ostala su u istom stanu."

Član 21. Zakona glasi:

"Korisnici stana (član 6. stav 1) koji stanuju zajedno sa nosiocem stanarskog prava imaju pravo da trajno i nesmetano koriste taj stan pod uvjetima koji su propisani ovim zakonom."

Članovima porodičnog domaćinstva (član 6. stav 2) pripada pravo iz prethodnog stava i poslije smrti nosioca stanarskog prava, kao i kada nosilac stanarskog prava iz drugih razloga trajno prestane da koristi stan, osim ako je prestao da koristi stan na osnovu otkaza ugovora o korištenju stana odnosno raskida tog ugovora ili je na osnovu ugovora o zamjeni tog stana, kao i u slučaju kada je stekao stanarsko pravo na drugi stan koji mu je dodijeljen i za članove porodičnog domaćinstva, kao i u slučaju iz člana 13. ovog zakona."

Zakon o vlasničko-pravnim odnosima (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 6/98)

Član 43. Zakona u svom relevantnom dijelu glasi:

"Vlasnik može tužbom zahtijevati od posjednika povraćaj individualno određene stvari. Vlasnik mora dokazati da na stvari čiji povraćaj traži ima pravo vlasništva, kao i da se ona nalazi u faktičkoj vlasti tuženog. Pravo na podnošenje tužbe iz stava 1. ovog člana, ne zastarijeva ”.

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelantica smatra da joj je osporenom Presudom Kantonalnog suda broj GŽ-1343//02 od 29. novembra 2002. godine povrijeđeno Ustavom Bosne i Hercegovine zajamčeno pravo na poštivanje doma iz člana 8. Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i pravo na mirno uživanje imovine zagarantirano članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

15. Apelantica tvrdi da kao vlasnica predmetnog stana uživa sva prava na osnovu člana 43. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima, te daje tuženi bespravni korisnik stana i da ima drugi dom u kojem povremeno živi sa majkom.

16. Apelantica ističe daje drugostepeni sud pogrešno primijenio član 8. Evropske konvencije.

17. Apelantica predlaže da Ustavni sud ocijeni ustavnost osporene presude i svojom odlukom zaštititi njezina Ustavom Bosne i Hercegovine zajamčena prava.

b) Odgovor na apelaciju

18. Kantonalni sud smatra da su apelantičini navodi neosnovani, te da se tuženi ne može smatrati bespravnom korisnikom stana samo zato što je apelantica otkupila stan na kojem je raniji nosilac stanarskog prava bio njezin umrli suprug, a otac tuženog. Tuženi je član porodičnog domaćinstva i u stanu živi neprekidno od 1977. godine, kada je sa ocem i tužiteljicom ušao u stan. Prema ocjeni ovog suda, tuženi ima isti status kao i njegov brat po ocu koji također živi u spornom stanu i koji je rođen u braku njegovog oca sa tužiteljicom. Povremeni odlasci kod majke ne mogu se tretirati kao da tuženi ima drugi stan. Apelantičini navodi da ostaje bez svoje imovine nisu osnovani i u osporenoj presudi je dato obrazloženje u tom pravcu. Sud je svoju odluku zasnovao na zakonu i na Evropskoj konvenciji, član 8. stav 1, koja svakom garantira pravo na poštivanje doma.

19. N. Č., učesnik u postupku, u odgovoru na apelaciju ističe daje presuda Kantonalnog suda pravična i na zakonu zasnovana, te daje sporni stan njegov jedini dom u kojem živi od svoje šeste godine života. Dalje ističe daje poslije smrti njegovog oca 1985. godine, u

vrijeme kada je bio maloljetan, stanarsko pravo na stan stekla apelantica, koja na sve moguće načine pokušavala da ga izbacila iz njihovog zajedničkog stana. Poziva se na član 8. stav 1. Evropske konvencije, koji garantira svakom pravo na dom i od Ustavnog suda traži zaštitu svojih ustavnih prava.

VI. Dopustivost

20. Prema članu VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud Bosne i Hercegovine ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u Ustavu kad ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

21. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

22. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je presuda Kantonalnog suda od 29. novembra 2002. godine protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Dalje, osporenu presudu apelantica je primila 10. januara 2003. godine, a apelacija je podnesena 30. januara 2003. godine, tj. u roku od 60 dana kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

23. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

24. Apelantica se žali daje osporenim presudom povrijeđeno njezino ustavno pravo na dom, koje je svakom licu zagwarantirano članom 8. stav 1. Evropske konvencije, kao i pravo na mirno uživanje imovine zagwarantirano članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

25. Ustavni sud u ovom slučaju treba utvrditi je li došlo do povrede apelantičinih prava zaštićenih članom 8. Evropske konvencije i članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

Pravo na dom

Član II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine:

“3. Katalog prava

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava

2. ovog člana, što uključuje:

(...)

f) *Pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku* ”.

Član 8. Evropske konvencije:

“1. *Svako ima pravo na poštivanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.*

2. *Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava, osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, ekonomske dobrobiti zemlje, sprječavanja nereda ili sprječavanja zločina radi zaštite zdravlja i morala, ili zaštite prava i sloboda drugih.* ”

26. Osnovna svrha člana 8. Evropske konvencije je zaštita pojedinca od arbitrarnih miješanja vlasti sa njihovim pravima garantiranim članom 8. Evropske konvencije (Evropski sud za ljudska prava, *Kroon protiv Holandije*, presuda od 27. oktobra 1994. godine, serija A broj 297-C, stav 31). Član 8. Evropske konvencije štiti pravo pojedinca na poštivanje njegovog doma i predviđa da se javna vlast neće miješati u vršenje ovog prava, osim u slučajevima iz stava 2. tog člana. Ustavni sud mora ocijeniti predstavlja li, u pogledu člana 43. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima na koji se apelant kao vlasnik stana poziva, Odluka Kantonalnog suda broj GŽ-1343/02 od 29. novembra 2002. godine neopravdano miješanje u njezino pravo na poštivanje doma koje je zagantirano članom 8. Evropske konvencije. Ustavni sud primjećuje da se član 43. mora tumačiti ekstenzivno kako bi se osigurao povrat stana kao i pokretne imovine u njemu.

27. Ustavni sud primjećuje da već dugo vremena u predmetnom stanu žive apelantica, tuženi, njezin pastorak, N. Č., te apelantičin sin, N. Č. Može se smatrati da taj stan predstavlja dom za sve tri osobe i da oni svi imaju pravo na poštivanje doma zagantirano članom II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 8. stav 1. Evropske konvencije. Ako imaju to pravo, ni Kantonalni a ni Ustavni sud se ne smiju miješati u to njihovo pravo, a naročito pravo apelantice i tuženog, osim ako je miješanje opravdano u smislu člana 8. stav 2. Evropske konvencije.

28. Ustavni sud prvo smatra da nema sumnje daje stan predstavljao dom za strane u postupku. Praksa Evropskog suda za ljudska prava pojašnjava daje “dom” pojedinca u smislu člana 8. Evropske konvencije mjesto koje on ili ona koristi kao privatni dom, čak iako je takvo korištenje nezakonito, sve dok javnost nema pristup tom mjestu, izuzev za privatne svrhe (vidi presude Evropskog suda *Buckley protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 25. septembra 1996. godine, Izvještaji 1996-IV, Aplikacija broj 20348/92; *Loizidou protiv Turske* od 18. decembra 1996. godine, Izvještaji 1996-VI, aplikacija broj 15318/89; Evropska komisija za ljudska prava *Pentidis protiv Grčke*, izvještaj od 27. februara 1996. godine; aplikacija broj 23238/94; Evropski sud za ljudska prava *Pentidis protiv Grčke* od 9. juna 1997, RJD 1997-III, broj 39). Tuženi je živio u stanu neprekidno od momenta

kada je njegov otac, A. Č., stekao stanarsko pravo na stanu 1977. godine, a čini se da nema drugog doma. Apelantica je također živjela tu od 1977. godine, kao supruga A. C. Iako je apelantica napustila stan prije dvije i po godine, ona gaje i dalje smatrala svojim glavnim domom, te je pokrenula postupak za deložaciju tuženog kako bi ona počela živjeti u stanu bez njega. U ovim okolnostima Ustavni sud smatra da se stan, s pravom, može smatrati apelantičinim domom u smislu člana 8. stav 1. Evropske konvencije. Slijedi daje pokrenuto pitanje prava i apelantice i tuženog u skladu sa članom 8. Evropske konvencije, te da odluka donesena u korist bilo koje strane predstavlja miješanje u pravo bilo koje od strana na poštivanje njezinog ili njegovog doma.

29. U pogledu opravdanosti miješanja u prava strana, Ustavni sud smatra da je jasno da je odluka Kantonalnog suda "bila u skladu sa zakonom" u smislu člana 8. stav 2. Evropske konvencije. Ovaj uvjet zakonitosti pretpostavlja da je: a) miješanje utemeljeno na domaćem ili međunarodnom zakonu; b) da zakon o kojemu je riječ bude primjereno pristupan, tako da pojedinac bude primjereno upućen na okolnosti zakona koji se mogu primijeniti na dati predmet, i c) da zakon bude formulisan sa odgovarajućom tačnošću i jasnošću da bi se pojedincu dozvolilo da prema njemu prilagodi svoje postupke. Odluka Kantonalnog suda je očigledno bila pravno zasnovana na odredbama Zakona o stambenim odnosima i Zakona o vlasničko-pravnim odnosima, a oba zakona su dovoljno dostupna i jasna da bi ispunili uvjet "u skladu sa zakonom".

30. Sljedeće je pitanje je li odluka Kantonalnog suda bila "neophodna u demokratskom društvu" za jedan od zakonitih ciljeva koji su navedeni u članu 8. stav 2. Evropske konvencije. Kako obje strane imaju pravo da taj stan smatraju svojim "domom" (vidi tačku 28. odluke), Ustavni sud smatra jasnim da bi odluka donesena u korist apelantice ili tuženog imala zakoniti cilj "zaštite prava drugih", odnosno pravo druge strane u postupku na poštivanje njegovog ili njezinog doma. Glavno pitanje je, stoga, je li miješanje u apelantičino pravo u skladu sa članom 8. Evropske konvencije neophodno u demokratskom društvu za zaštitu prava tuženog, a posebno je li miješanje u apelantičino pravo razumno proporcionalno zakonitom cilju zaštite prava tuženog (vidi na primjer Evropski sud za ljudska prava, Presuda *Niemietz protiv Njemačke* od 16. decembra 1992. godine, serija A, broj 251).

31. U ovakvim predmetima gdje obje strane brane svoje ustavno pravo, ta prava dolaze u sukob te oba mogu biti predmet opravdanog miješanja, neophodno je uzeti u obzir proporcionalnost bilo kojeg potencijalnog miješanja u pravo druge strane. Balansiranje je neophodno te se prava i interes jedne strane ne mogu razmatrati a da se ne obrati pažnja na posljedice koje može imati odluka donesena u korist bilo koje strane na prava druge strane. Stoga, Ustavni sud mora razmotriti relativni intenzitet jačine veze bilo koje strane sa stanom, te probleme koje bi bilo koja strana imala zbog odluke donesene u korist jedne od strana.

32. U konkretnom predmetu, Ustavni sud smatra sljedeće faktore posebno relevantnim:
- a) Iako je apelantica vlasnica stana od 2000. godine, ona i tuženi su zajedno koristili stan mnogo godina kao članovi porodice nosioca stanarskog prava, preminulog oca tuženog odnosno apelantičinog muža, A. C. (vidi član 6. stav 1. i član 21. st. 1. i 2. Zakona o stambenim odnosima).
  - b) Apelantica i tuženi su imali pravo da koriste stan kao svoj dom. Pravo na neometano i stalno korištenje stana dozvoljava članovima jednog domaćinstva da nastave koristiti stan nakon smrti ostavioca. Sudbinu stana dijele svi članovi tog jednog domaćinstava koji su živjeli sa ostaviocem u jednom zajedničkom domaćinstvu. Apelantica je stekla stanarsko pravo nakon smrti svoga muža i s vremenom dobila pravo da otkupi stan. Međutim, od momenta useljenja u stan 1977. godine, ona i tuženi (koji je uvijek bio član domaćinstva svog oca A. C.) su živjeli zajedno kao članovi jednog domaćinstva.
  - c) Apelantica je dobrovoljno napustila stan u periodu od dvije i po godine zbog stalnih nesporazuma sa tuženim, te se može smatrati da ima drugi smještaj u kojem je živjela dok je i dalje pokušavala da tuženog iseli iz stana.
  - d) Tuženi ne posjeduje niti jedan drugi dom od 1977. godine te bi, u slučaju da se mora iseliti, izgubio taj dom.
  - e) Odluka Kantonalnog suda ne utiče na apelantičino pravo na vlasništvo nad stanom. Odluka Kantonalnog suda ne osporava apelantici mogućnost da koristi stan, te je ona slobodna da se vrati kada god to ona želi iako Ustavni sud priznaje da ovo može biti neprijatno za nju zbog toga što su odnosi apelantice i tuženog poremećeni.
33. Uzimajući u obzir ove faktore, Ustavni sud zaključuje daje Kantonalni sud pravilno odlučio da bi iseljenje tuženog iz stana u skladu sa članom 43. Zakona o vlasničko-pravnim odnosima predstavljalo miješanje u pravo na poštivanje njegovog doma mnogo ozbiljnijeg karaktera nego stoje sama odluka Kantonalnog suda miješanje u apelantičina prava, te bi njegovo iseljenje prouzrokovalo više problema tuženom nego što je to učinjeno odlukom Kantonalnog suda prema apelantici. Odluka Kantonalnog suda je, stoga, bila ispravna u smislu člana 8. stav 2. Evropske konvencije.
34. Slijedi da odluka Kantonalnog suda ne predstavlja proizvoljno ili neproporcionalno miješanje u apelantičino pravo na poštivanje njezinog doma iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, te nije prekršila to pravo.

Pravo na imovinu iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, odnosno član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine

35. Član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“3. Katalog prava

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava

2. ovog člana, što uključuje:

(...)

k) Pravo na imovinu. ”

Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju glasi:

“Svako fizičko ili pravno lice ima pravo mirno na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni. ”

36. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju obuhvata tri različita pravila. Prvo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stava i koje je opće prirode, izražava princip mirnog uživanja u imovini. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istog stava, odnosi se na lišavanje imovine i podvrgava ga izvjesnim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u stavu dva ovog člana, dozvoljava da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, da kontroliraju korištenje imovine u skladu sa općim interesom. Ova tri pravila nisu različita, u smislu da nisu povezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedine slučajeve miješanja u pravo na mirno uživanje imovine i trebaju biti tumačena u svjetlu općeg principa izraženog u prvom pravilu (vidi Presudu Evropskog suda za ljudska prava *Sporrong i Lönnroth protiv Švedske*, presuda od 23. septembra 1982, serija A, broj 52, stav 61).

37. Pojam “imovina” ne bi trebao biti tumačen na restriktivan način. On uključuje širok opseg imovinskih interesa koji predstavljaju ekonomsku vrijednost (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 14/00 od 4. aprila 2001. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 33/01). U skladu sa svojom dosadašnjom praksom, Ustavni sud podsjeća da stanarsko pravo obuhvata *sui generis* vlasničke interese koji predstavljaju ekonomsku vrijednost (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 8/99 od 5. novembra 1999, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 24/99).

38. U pogledu navedene prakse Ustavnog suda kojom je stanarsko pravo imovina zaštićena članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, Sud ne sumnja daje pravo vlasnika stana da kontrolira ko u njemu živi, također jedno takvo pravo. Jednako je jasno da se odluka Kantonalnog suda miješa u to pravo. Pitanje je može li miješanje biti opravdano u skladu sa članom 1.

39. U skladu sa drugom rečenicom stava 1. člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, država ima pravo da liši nekoga imovine u "javnom interesu" i "pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava". Međutim, Ustavni sud zaključuje da se u predmetnom slučaju ne radi o lišavanju imovine apelantice niti o kontroli korištenja imovine, s obzirom da (kao što je navedeno u tački 32) odluka Kantonalnog suda ne utiče na apelantičino vlasništvo nad stanom ili njezino pravo da u njemu živi. Prema mišljenju Ustavnog suda, radi se o apelantičinom pravu na mirno uživanje imovine. U vezi sa navedenim Ustavni sud zaključuje da, u svjetlu zaključka ovog suda u pogledu člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije, i apelantica i N. C. imaju zakonsko pravo da predmetni stan smatraju svojim domom.

40. U skladu sa članom 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, miješanje u pravo na mirno uživanje imovine se može opravdati ako služi zakonskom javnom interesu te predstavlja proporcionalno sredstvo koje služi tom interesu. Prvo pitanje je predstavlja li osporeno rješenje izraz javnog interesa.

41. Ustavni sud primjećuje daje otac tuženog stekao stanarsko pravo nad stanom i imao je status nosioca stanarskog prava sve do smrti 1985. godine. Nakon toga apelantica je prenijela stanarsko pravo na sebe, a N. C., u to vrijeme maloljetan, je nastavio da živi u stanu kao član porodičnog domaćinstva. Jasno je da je zakon smatrao, kao i da dalje smatra, zaštitu doma članova porodice nosioca stanarskog prava važnim javnim interesom. Prema članu 6. stav 1. Zakona o stambenim odnosima "*korisnikom stana, u smislu ovog zakona, smatraju se: nosilac stanarskog prava i članovi njegovog porodičnog domaćinstva koji zajedno s njim trajno žive i stanuju, kao i lica koja su prestala da budu članovi toga domaćinstva a ostala su u istom stanu*".

Dalje, prema članu 21. istog zakona *korisnici stana (član 6. stav 1) koji stanuju zajedno sa nosiocem stanarskog prava imaju pravo da trajno i nesmetano koriste taj stan pod uvjetima koji su propisani ovim zakonom.*

Članovima porodičnog domaćinstva (član 6. stav 2) pripada pravo iz prethodnog stava i poslije smrti nosioca stanarskog prava, kao i kada nosilac stanarskog prava iz drugih razloga trajno prestane da koristi stan, osim ako je prestao da koristi stan na osnovu otkaza ugovora o korištenju stana odnosno raskida tog ugovora ili je na osnovu ugovora o zamjeni tog stana, kao i u slučaju kada je stekao stanarsko pravo na drugi stan koji mu je dodijeljen i za članove porodičnog domaćinstva, kao i u slučaju iz člana 13. ovog zakona."

42. Drugim riječima, status člana porodičnog domaćinstva je, prema Zakonu o stambenim odnosima, bio izjednačen sa nosiocem stanarskog prava. Kada su se stekli uvjeti, apelantica je predmetni stan, kao jedini nosilac stanarskog prava, otkupila u procesu privatizacije i postala njegovom vlasnicom. Međutim, i tada je N. Č. nastavio živjeti u stanu kao član apelantičinog porodičnog domaćinstva. Prema relevantnim propisima,

samo jedna osoba je imala pravo da otkupi stan u procesu privatizacije, te da stekne pravo vlasništva na stanu. U takvim okolnostima, Ustavni sud smatra da postoji zakonski javni interes u osiguravanju statusa člana porodičnog domaćinstva, stečenog prema Zakonu o stambenim odnosima, jer je zaštićeno nakon privatizacije te štiti pravo svih članova porodice da ostanu u domu nakon što je jedan o članova porodičnog domaćinstva stekao vlasništvo nad stanom u kojem oni zajedno žive. Interes države u takvim situacijama jeste da zaštiti porodične zajednice zasnovane u vrijeme važenja Zakona o stambenim odnosima, kao i pojedince koji su imali sva prava i status u vrijeme dok je stan predstavljao društveno, odnosno državno vlasništvo, pogotovo status i prava djece porodice, kao što je N. Č., koja nemaju sredstava za samostalno staranje. Dalje, Ustavni sud smatra da postoji jak javni interes u obezbjeđivanju prava svih stanara na poštivanje doma u skladu sa članom 8. Evropske konvencije kao i njihovih ostalih ustavnih i zakonskih prava.

43. Ustavni sud, dakle, prihvata daje odluka Kantonalnog suda služila zakonske javne interese.

44. Konačno, pitanje je da li se odluka umiješala u apelantičino pravo na način koji je disproporcionalan ili, drugim riječima, koji nije uspostavio pravičnu ravnotežu između sukobljenih prava i interesa. Ustavni sud zauzima stav da ovo pitanje pokreće pitanja slična principu proporcionalnosti u odnosu na član 8. Evropske konvencije i podsjeća na svoje obrazloženje i zaključak u pogledu člana 8. (vidi tačke 31-34). Iz tih razloga, Ustavni sud zaključuje daje miješanje nadležnog suda u apelantičino pravo na mirno uživanje imovine u konkretnom predmetu, u svrhu zakonskih ciljeva zaštite postojećih prava članova porodičnog domaćinstva te ustavnog prava tuženog na poštivanje doma, bilo proporcionalno zakonskom cilju kojem se teži.

45. U skladu sa navedenim, Ustavni sud zaključuje da osporena presuda nije povrijedila apelantičino pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

VIII. Zaključak

46. Polazeći od navedenog a na osnovu člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

47. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, potpredsjednici prof. dr. Gazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sudije Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 29. septembra 2004. godine, u predmetu broj **AP 163/02**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 2. tačka 5. i člana 59. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), donio je

Odluku o dopustivosti

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija M. G. podnesena protiv Rješenja Okružnog suda u Banjoj Luci broj GZ-561/01 od 3. jula 2002. godine i Rješenja Općinskog suda u Banjoj Luci broj 0-698/96 od 24. novembra 2000. godine, jer ju je podnijelo neovlašteno lice.

Obrazloženje

1. M. G. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Banje Luke, koju zastupa I. S., advokat iz Banje Luke, podnijela je 27. augusta 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Okružnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj Gž-561/01 od 3. jula 2002. godine i Rješenja Osnovnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj 0-698/96 od 24. novembra 2000. godine.

2. Pri ispitivanju dopustivosti apelacije Ustavni sud je pošao od odredaba člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 16. stav 2. tačka 5. Poslovnika Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kad ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini."

Član 16. stav 2. tačka 5. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

(...)

5. zahtjev/apelaciju je podnijelo neovlašteno lice”.

3. Ustavni sud je, na osnovu Izvoda iz matične knjige umrlih Općine Banja Luka MK Sričići broj 01-202-922/04 od 13. septembra 2004. godine, utvrdio daje apelantica umrla

6. novembra 1998. godine u mjestu Pavići, općina Banja Luka, i daje činjenica o smrti upisana u matičnoj knjizi umrlih za mjesto Pavići pod rednim brojem 5 za 1998. godinu.

4. Na osnovu navedenog, očigledno je da je apelaciju 27. augusta 2002. godine podnijelo neovlašteno lice.

5. Imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 5. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojoj će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko ju je podnijelo neovlašteno lice, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

6. U skladu sa članom VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 258/03**, rješavajući apelaciju **D. M.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 2. tačka 17, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof dr., potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici održanoj 29. septembra 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neosnovana apelacija D. M., podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž-38/03 od 16. juna 2003. godine.

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija D. M., podnesena protiv Zaključka Općinskog sekretarijata za privredu i komunalne djelatnosti Općine Gradačac broj 04-372-666/99 od 5. oktobra 1999. godine zbog neiscrpljivanja pravnih lijekova.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. D. M. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Modrice, koju zastupa V A., advokat iz Modrice, podnijela je 6. septembra 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presude Kantonalnog suda u Tuzli (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj GŽ-38/03 od 16. juna 2003. godine i Zaključka Općinskog sekretarijata za privredu i komunalne djelatnosti Općine Gradačac (u daljnjem tekstu: Općinski sekretarijat) broj 04-372-666/99 od 5. oktobra 1999. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, od Kantonalnog suda i MP "Razvitak" Gradačac zatraženo je, 20. aprila 2004. godine, da dostave odgovor na apelaciju.
3. Kantonalni sud je odgovor na apelaciju dostavio 30. aprila 2004. godine, a MP "Razvitak" Gradačac nije dostavio odgovor u ostavljenom roku.
4. Na osnovu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Kantonalnog suda je, 30. augusta 2004. godine, dostavljen apelantici.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantičinih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.
6. Apelantici je Odlukom broj 103/91 od 14. februara 1991. godine, koju je donio MP "Razvitak" Gradačac kod kojeg je bila zaposlena, dodijeljena garsonijera u Gradačcu. Međutim, apelantica nije uselila u dodijeljenu garsonijeru, jer je u njoj bez pravnog osnova bila druga osoba. Ni apelantica, ni davalac stana na korištenje nisu pokrenuli postupak za iseljenje ove osobe iz stana.
7. Općinski sekretarijat je donio Zaključak broj 04-372-666/99 od 5. oktobra 1999. godine kojim je, zbog nenadležnosti, odbacio apelantičin zahtjev za pokretanjem postupka za vraćanje garsonijere u posjed.
8. MP "Razvitak" Gradačac je, Odlukom broj 01-171-00 od 7. novembra 2000. godine, ustupio predmetnu garsonijeru na privremeno raspolaganje Općini Gradačac.
9. MP "Razvitak" Gradačac je, Odlukom Upravnog odbora broj 01-48/01 od 10. maja 2001. godine, poništio raniju Odluku broj 103/91 od 14. februara 1991. godine o dodjeli garsonijere na korištenje apelantici.
10. Općinski sud u Gradačcu (u daljnjem tekstu: Općinski sud) je donio 25. septembra 2002. godine Presudu broj P-14/01, kojom je usvojio apelantičin tužbeni zahtjev i utvrdio

daje Odluka prvotuženog MP "Razvitak" Gradačac broj 103/91 od 14. februara 1991. godine, kojom je apelantici dodijeljena garsonijera, pravosnažna i prema tome poništio Odluku prvotuženog broj 01-48/01 od 10. maja 2001. godine, te obavezao prvotuženog i drugotuženu Općinu Gradačac da apelantici izdaju valjanu ispravu podobnu za zaključenje ugovora o korištenju garsonijere, te da joj predaju na korištenje navedenu garsonijeru.

11. Kantonalni sud je donio Presudu broj Gž-38/03 od 16. juna 2003. godine, kojom se uvažavaju žalbe tuženih i preinačava prvostepena presuda Općinskog suda broj P-14/01 od 25. septembra 2002. godine, tako da se odbija apelantičin tužbeni zahtjev. U obrazloženju ove presude je navedeno da apelantica nije aktivno legitimirana za podnošenje tužbe, pošto nije u zakonskom roku od tri godine od stambenog organa tražila ispražnjenje garsonijere, niti je stekla stanarsko pravo na predmetnoj garsonijeri.

12. Općinski sud je donio Rješenje broj P-14/01-Rs od 8. augusta 2003. godine, kojim se odbacuje kao nedopuštena apelantičina revizija izjavljena protiv presude Kantonalnog suda broj Gž-38/03 od 16. juna 2003. godine.

IV. Relevantni propisi

13. U **Zakonu o stambenim odnosima** ("Službeni list SRBiH", br. 14/84, 12/87 i 36/89) relevantne odredbe glase:

“Član 11.

Stanarsko pravo građanin stiče danom zakonitog useljenja u stan.

[...]

Član 30.

Ako se neko lice nezakonito useli u stan u društvenoj svojini ili se useli u zajedničke prostorije u zgradi svako može dati inicijativu, a zainteresirano lice zahtjev stambenom organu za pokretanje postupka za njegovo iseljenje.

Na osnovu zahtjeva ili po službenoj dužnosti stambeni organ će donijeti rješenje o ispražnjenju stana odnosno prostorija ako od dana nezakonitog useljenja do pokretanja postupka nije proteklo više od tri godine.

[...]

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

14. Apelantica u apelaciji navodi da je osporenim odlukama njoj i njezinoj porodici onemogućeno da se vrati u ranije mjesto prebivališta i stupi u posjed svoga doma. Navodi kako u posjed garsonijere nije stupila iz više objektivnih razloga, jer joj je davalac stana na korištenje sugerirao da bude strpljiva i da će je on uvesti u posjed, te daje ratno stanje obuhvatilo i trogodišnji rok u kojem je mogla zahtijevati ispražnjenje garsonijere. Također,

apelantica navodi da joj je spornim odlukama oduzeta imovina, a da pri tome nije bilo proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želio postići. Na ovaj način su, smatra apelantica, prekršena njezina prava iz člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

b) Odgovor na apelaciju

15. U odgovoru na apelaciju Kantonalni sud navodi kako apelaciju smatra neosnovanom, jer apelantica nikada nije uselila u predmetnu garsonijeru, nije stekla stanarsko pravo, pa joj ona ne može predstavljati dom, niti joj je povrijeđeno pravo na imovinu.

VI. Dopustivost

16. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

18. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestepenu odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tome, apelant odlučuje hoće li koristiti pravni lijek, bez obzira radi li se o redovnom ili vanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksu, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. maja 2001. godine).

19. U konkretnom slučaju apelantica osporava dvije odluke, i to zaključak organa uprave i sudsku presudu.

20. Na Zaključak Općinskog sekretarijata broj 04-372-666/99 od 5. oktobra 1999. godine apelantica nije izjavila žalbu iako je imala pravo da je podnese nego je podnijela tužbu sudu. U skladu sa navedenim, Ustavni sud je zaključio da apelantica nije iscrpila pravne lijekove moguće po zakonu.

21. Imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 17. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko apelant propusti da iscrpi pravne lijekove moguće po zakonu, Ustavni sud je odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

22. U pogledu sudskog postupka, konačna odluka koja je predmet osporavanja apelacijom je Presuda Kantonalnog suda broj GŽ-38/03 od 16. juna 2003. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Dalje, osporenu presudu apelantica je primila 10. juna 2003. godine, a apelacija je podnesena 6. septembra 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

23. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

24. Apelantica pobija navedenu presudu tvrdeći da su tom presudom povrijeđena njezina prava na dom i na imovinu iz člana 8. Evropske konvencije i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

25. Ove odredbe Evropske konvencije odgovaraju članu II/3.f) i k) Ustava Bosne i Hercegovine.

Pravo na dom

26. **Član II/3. f) Ustava Bosne i Hercegovine** glasi:

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

f) pravo na privatni i porodični život, dom i prepisku. ”

27. **Član 8. Evropske konvencije** glasi:

„1. Svako ima pravo na poštovanje svog privatnog i porodičnog života, doma i prepiske.

2. Javna vlast se ne miješa u vršenje ovog prava, osim ako je takvo miješanje predviđeno zakonom i ako je to neophodna mjera u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, javne sigurnosti, ekonomske dobrobiti zemlje, sprječavanja nereda ili sprječavanja zločina radi zaštite zdravlja i morala, ili zaštite prava i sloboda drugih. ”

28. Ustavni sud se poziva na činjenicu daje bitna svrha člana 8. Evropske konvencije zaštita pojedinaca od arbitrarnih miješanja vlasti sa njihovim pravima garantiranim članom 8. Evropske konvencije (Evropski sud za ljudska prava *Kroon protiv Holandije*, presuda od 27. oktobra 1994. godine, serija A, broj 297-c, stav 31).

29. Prema sudskoj praksi Evropskog suda za ljudska prava termin “dom” obuhvata kako iznajmljen tako i dom u privatnom vlasništvu (vidi Presudu Evropskog suda za ljudska prava *Gillow protiv Velike Britanije* od 24. novembra 1986. godine, serija A, br. 109, stav

46.f). U skladu sa ovom interpretacijom, Ustavni sud je proširio domen člana 8. Evropske konvencije na stanove u kojima se stanuje na osnovu postojećeg stanarskog prava (vidi odluku Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U 8/99 od 11. maja 1999. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 24/99).

30. Što se tiče utvrđivanja činjenica u cilju zaključivanja radi li se ovdje o povredi prema članu 8. Evropske konvencije, mora se prvo utvrditi jesu li prostorije o kojima je riječ predstavljale apelantičin "dom" u skladu sa značenjem stava 1. člana 8. Evropske konvencije i odnose li se mjere, na koje se apelantica poziva, na "miješanje" u smislu poštivanja tog "doma".

31. Ustavni sud zapaža kako je nesporna činjenica da apelantica nikada nije uselila u predmetnu garsonijeru, dakle ona nije živjela niti obavljala svoje uobičajene aktivnosti i zanimanje u ovom stanu, prema tome ona se ne može smatrati njezinim "domom" u značenju člana 8. Evropske konvencije.

32. Stoga, Ustavni sud zaključuje da nema kršenja prava iz člana 8. Evropske konvencije i člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine.

Pravo na imovinu

33. **Član II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine** glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava

2. ovog člana, što uključuje:

(...)

k) Pravo na imovinu. "

34. **Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju** glasi:

"Svako fizičko ili pravno lice ima pravo mirno na neometano uživanje svoje imovine. Niko ne može biti lišen svoje imovine, osim u javnom interesu i pod uvjetima predviđenim zakonom i općim načelima međunarodnog prava.

Prethodne odredbe, međutim, ni na koji način ne utiču na pravo države da primjenjuje takve zakone koje smatra potrebnim da bi nadzirala korištenje imovine u skladu s općim interesima ili da bi osigurala naplatu poreza ili drugih doprinosa ili kazni. "

35. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju obuhvata tri različita pravila. Prvo pravilo, koje je izraženo u prvoj rečenici prvog stava i koje je opće prirode, izražava princip mirnog uživanja imovine. Drugo pravilo, u drugoj rečenici istog stava, odnosi se na lišavanje imovine i podvrgava ga izvjesnim uvjetima. Treće pravilo, sadržano u stavu dva ovog člana, dozvoljava da države potpisnice imaju pravo, između ostalog, da kontroliraju korištenje imovine u skladu sa općim interesom. Ova tri pravila nisu različita, u smislu da nisu povezana: drugo i treće pravilo se odnose na pojedine slučajeve miješanja u pravo na mirno uživanje imovine i trebaju biti tumačena u svjetlu općeg principa

izraženog u prvom pravilu (vidi Presudu Evropskog suda za ljudska prava *Sporrong i Lönnorth protiv Švedske* od 23. septembra 1982. godine, serija A broj 52, stav 61).

36. Pojam “imovina” podrazumijeva širok spektar vlasničkih interesa koji predstavljaju ekonomsku vrijednost (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 14/00 od 4. aprila 2001. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 33/01). Pravo na imovinu na koje se poziva apelantica bi se moglo primijeniti na njezin slučaj, ako bi se apelantičina imovina mogla smatrati imovinom u skladu sa kriterijima Evropske konvencije.

37. U skladu sa svojom sudskom praksom, Ustavni sud podsjeća da stanarsko pravo predstavlja *sui generis* vlasničke interese koji predstavljaju ekonomsku vrijednost (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 8/99 od 5. novembra 1999. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 24/99). Stanarsko pravo obuhvata pravo članova porodičnog domaćinstva na stjecanje stanarskog prava nakon smrti nosioca stanarskog prava (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 6/98 od 24. septembra 1999. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 20/99), te pravo na kupovinu stana u skladu sa relevantnim propisima.

38. Međutim, u konkretnom slučaju, nesporno je da apelantica nema konstituirano stanarsko pravo na spornom stanu.

39. Član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju štiti samo postojeću imovinu, ali ne uključuje prava ili očekivanja na stjecanje imovine u budućnosti npr. kroz nasljedstvo (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 12/01 od 25. februara 2002. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 20/02). Slijedi da odbijanje apelantičinog tužbenog zahtjeva ne predstavlja lišavanje apelantice njezine postojeće imovine.

40. Ustavni sud zaključuje da nije bilo kršenja prava na imovinu iz člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine.

VIII. Zaključak

41. Na osnovu člana 16. stav 2. tačka 17. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

42. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, potpredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sudije Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 29. septembra 2004. godine, u predmetu broj **AP 617/04**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 2. tačka 1. i Člana 59. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), donio je

Odluku o dopustivosti

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija A. D. podnesena protiv Rješenja Kantonalnog suda u Tuzli broj Kv-99/04 od 2. juna 2004. godine zbog nenadležnosti Ustavnog suda Bosne i Hercegovine za odlučivanje.

Obrazloženje

1. A. D. (u daljnjem tekstu: apelant), kojeg zastupa E. B., advokat iz Tuzle, podnio je 17. juna 2004. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Tuzli (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj Kv-99/04 od 2. juna 2004. godine.
2. Kantonalni sud je donio Rješenje broj Kv-99/04 od 2. juna 2004. godine kojim je odlučeno da apelantu, ranije predsjedniku Općinskog vijeća Živinice, ne pripada pravo na imunitet u predmetnom krivičnom postupku. U pouci o pravnom lijeku u ovom rješenju navedeno je daje "protiv ovog rješenja dopuštena žalba Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine, u roku od 8 dana od dana njegovog prijema".
3. Nakon toga, apelant je podnio apelaciju Ustavnom sudu koju je naslovio kao "žalba-apelacija na Rješenje Kantonalnog suda broj Kv-99/04 od 2. juna 2004. godine".
4. Pri ispitivanju dopustivosti apelacije Ustavni sud je pošao od odredaba člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 16. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda.

5. **Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:**

“Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini. ”

6. **Član 16. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda glasi:**

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

1. Sud nije nadležan za odlučivanje. ”

7. Ustavni sud primjećuje daje Općinski sud u osporenoj odluci apelantu dao pogrešnu pouku o žalbi. Naime, u pogledu odluke o prigovoru imuniteta, Amandmanom LXVI na Ustav Federacije Bosne i Hercegovine u članu IV/C.10. dodat je novi tekst koji glasi: *“Ustavni sud odlučuje o pitanjima koja proistječu iz zakona kojim se uređuje imunitet u Federaciji. ”* Au članu 6. stav 3. Zakona o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine propisano je: *“Ta odluka je konačna i obavezujuća, a protiv nje se može podnijeti žalba Ustavnom sudu Federacije. ”*

8. Iz stanja spisa i apelantovih navoda jasno je da njegova namjera nije bila podnošenje apelacije Ustavnom sudu u smislu nadležnosti iz člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, već izjavljivanje žalbe protiv odluke o prigovoru imuniteta u smislu nadležnosti utvrđene navedenim odredbama Ustava Federacije Bosne i Hercegovine i Zakona o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine, ali je ona, zbog pogrešne pravne pouke suda, pogrešno upućena Ustavnom sudu.

9. S obzirom na navedeno, Ustavni sud nije nadležan za odlučivanje u konkretnom slučaju.

10. Imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojoj će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko se utvrdi da Ustavni sud nije nadležan za odlučivanje, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

11. U skladu sa članom VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, potpredsjednici prof. dr. Čazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sudije Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 29. septembra 2004. godine, u predmetu broj **AP 687/04**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3, člana 16. stav 2. tačka 17. i člana 59. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), donio je

Odluku o dopustivosti

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija S. D. podnesena protiv Rješenja Općinskog suda za prekršaje Jajce broj P-667/04 od 21. aprila 2004. godine zbog toga što nisu iscrpljeni pravni lijekovi.

Obrazloženje

1. S. D. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Breze podnio je 3. augusta 2004. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Općinskog suda za prekršaje Jajce (u daljnjem tekstu: Općinski sud za prekršaje) broj P-667/04 od 21. aprila 2004. godine.
2. Apelant je Rješenjem Općinskog suda za prekršaje broj P-667/04 od 21. aprila 2004. godine proglašen krivim za prekršaj iz člana 29. stav 1. Zakona o sigurnosti saobraćaja na putevima ("Službene novine Srednjobosanskog kantona" broj 6/99) i određena mu je kazna u iznosu od 40 konvertibilnih maraka.
3. Apelant je naveo daje Rješenje Općinskog suda od 21. aprila 2004. godine doneseno bez osnove i bez njegovog saslušanja.
4. Pri ispitivanju dopustivosti apelacije Ustavni sud je pošao od odredaba člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. tačka 17. Poslovnika Ustavnog suda.

5. Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:
“Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kad ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.”
6. Član 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda glasi:
“Sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.”
7. Član 16. stav 2. tačka 17. Poslovnika Ustavnog suda glasi:
*“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji neki od sljedećih slučajeva:
(...)
17. apelant nije iscrpio pravne lijekove moguće prema zakonu.”*
8. Ustavni sud primjećuje da apelant osporava Rješenje Općinskog suda broj P-667/04 od 21. aprila 2004. godine kojim je proglašen krivim za saobraćajni prekršaj i kažnjen novčanom kaznom. Apelant je mogao u roku od 8 dana od dana prijema tog rješenja da izjavi prigovor Općinskom sudu nakon čega bi to rješenje bilo stavljeno van snage i redovan prekršajni postupak bi se nastavio, u smislu člana 134. Zakona o prekršajima (“Službene novine Srednjobosanskog kantona” broj 6/97). Neizjavljivanjem prigovora apelant je izgubio mogućnost da u redovnom prekršajnom postupku iznese argumente koje navodi u svojoj apelaciji u vezi sa učinjenim prekršajem i na taj načinje propustio da iscrpi djelotvorne pravne lijekove moguće prema zakonu, u smislu člana 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda.
9. Imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 17. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko apelant nije iscrpio pravne lijekove moguće prema zakonu, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.
10. U skladu sa članom VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, potpredsjednici prof. dr. Gazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sudije Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 29. septembra 2004. godine, u predmetu broj **AP 733/04**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3, člana 16. stav 2. tačka 4. i člana 59. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), donio je

Odluku o dopustivosti

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija V. M. podnesena protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj GZ-1150/03 od 29. oktobra 2003. godine i Presude Općinskog suda I u Sarajevu broj PR-341/01 od 7. marta 2002. godine zbog proteka roka za podnošenje apelacije.

Obrazloženje

1. V. M. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Bijeljine podnio je 20. augusta 2004. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj GZ-1150/03 od 29. oktobra 2003. godine i Presude Općinskog suda I u Sarajevu broj PR-341/01 od 7. marta 2002. godine.
2. Pri ispitivanju dopustivosti apelacije Ustavni sud je pošao od odredaba člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. tačka 4. Poslovnika Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini. "

Član 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

"Sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koga je koristio. "

Član 16. stav 2. tačka 4. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

"Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

(...)

4. protekao rok za podnošenje apelacije. "

3. S obzirom na to da je apelantu Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj GZ-1150/03 od 29. oktobra 2003. godine uručena 15. aprila 2004. godine, a apelacija je podnesena 20. augusta 2004. godine, proizlazi daje podnesena nakon što je protekao rok za podnošenje apelacije predviđen članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. U skladu sa navedenim, Ustavni sud je zaključio daje apelacija podnesena neblagovremeno, odnosno nakon protoka roka od 60 dana od dana kada je apelant primio osporenu presudu.

4. Imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 4. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko apelant podnese apelaciju nakon protoka roka za podnošenje, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

5. U skladu sa članom VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, potpredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sudije Valerija Galić i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 29. septembra 2004. godine, u predmetu broj **AP 784/04**, na osnovu člana VI/3. b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3, člana 16. stav 2. tačka 14. i člana 59. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), donio je

Odluku o dopustivosti

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija P. Ć. podnesena protiv Odluke Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu broj 226/04 od 29. juna 2004. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 62/04), jer je preuranjena.

Obrazloženje

1. P.Ć. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Kozarske Dubice podnio je 30. augusta 2004. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Odluke Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu (u daljnjem tekstu: Visoki predstavnik) broj 226/04 od 29. juna 2004. godine. Apelant je istovremeno zatražio da Ustavni sud donese privremenu mjeru kojom bi osporenu odluku stavio van snage i omogućio mu da obavlja dužnosti na koje je izabran.

2. Visoki predstavnik donio je 29. juna 2004. godine Odluku kojom je apelanta smijenio sa funkcije potpredsjednika Srpske demokratske stranke (u daljnjem tekstu: SDS) i sa ostalih javnih i stranačkih funkcija koje je do tada obavljao. Istom odlukom apelantu je zabranjeno da obavlja svaku službenu, izbornu ili imenovanu javnu funkciju, kao i da se kandidira na izborima i obavlja funkcije u političkim strankama ukoliko ili sve dotle dok ga Visoki predstavnik naknadnom odlukom eventualno izričito ne ovlasti da ih obavlja ili da se kandidira. U ovoj odluci navodi se daje ovakva mjera preduzeta protiv apelanta zato stoje kao jedan od vodećih članova SDS-a, koji zauzima odgovoran položaj u stranci, a

na osnovu pouzdane informacije i vjerovanja, djelimično ili u potpunosti, kriv za propust SDS-a da iz političkog ambijenta eliminiira uvjete koji doprinose omogućavanju opstanka lica optuženih prema članu 19. Statuta Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju. Ovakvi apelantovi propusti, kako se dalje navodi u osporavanoj odluci, štetni su po stabilnost i zakonitost, jer opstruiraju proces provođenja mira.

3. Apelant u svojoj apelaciji navodi da su osporavanom odlukom Visokog predstavnika povrijeđeni demokratski principi određeni članom 1/2. Ustava Bosne i Hercegovine, kao i pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom, pravo na slobodu misli, savjesti, slobodu izražavanja, slobodu udruživanja s drugim i pravo na nediskriminaciju prema bilo kojem osnovu kao što su političko i drugo mišljenje, koji su garantirani članom II/3.c), g), h), i) i članom II/4. Ustava Bosne i Hercegovine. Apelant smatra da su osporavanom odlukom povrijeđeni član 13. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i član 25. a), b) i c) Pakta o građanskim i političkim pravima. Apelant je predložio da Ustavni sud obaveže Bosnu i Hercegovinu da mu na ime naknade materijalne i nematerijalne štete doznači iznos od 100.000,00 KM.

4. Pri ispitivanju dopustivosti apelacije Ustavni sud je pošao od odredaba člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. tačka 14. Poslovnika Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud ima i apelacionu nadležnost nad pitanjima po ovom ustavu, koja proistječu iz presude svakog suda u Bosni i Hercegovini.”

Član 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome osporava, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koga je koristio.”

Član 16. stav 2. tačka 14. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Zahtjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

(...)

14. apelacija je preuranjena.”

5. Ustavni sud podsjeća da, prema dosadašnjoj jurisprudenciji, ima nadležnost da ocjenjuje akte Visokog predstavnika kada on zamjenjuje domaće organe vlasti (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 9/00 od 3. novembra 2000. godine, “Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” broj 1/01). Također, Ustavni sud ima nadležnost da ocjenjuje usaglašenost svih akata sa Ustavom Bosne i Hercegovine, bez obzira na donosioca, sve dok je ova ocjena utemeljena na jednoj od nadležnosti navedenih u članu VI/3. Ustava

Bosne i Hercegovine (vidi Odluku Ustavnog suda broj 25/00, "Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 17/01). Istovremeno, Ustavni sud podsjeća na svoje Rješenje broj U 37/01 od 2. novembra 2001. godine kojim je odbacio apelantovu apelaciju, smatrajući da se odluka Visokog predstavnika ne može smatrati sudskom presudom kao što se zahtijeva članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine.

6. Ustavni sud, također, podsjeća da se, prema članu II/2. Ustava Bosne i Hercegovine, Evropska konvencija direktno primjenjuje u Bosni i Hercegovini. Osim toga, prema članu II/6. Ustava Bosne i Hercegovine, svi "(...) sudovi, ustanove, organi vlasti, te organi kojima posredno rukovode entiteti ili koji djeluju unutar entiteta (...) primjenjuju ljudska prava i osnovne slobode (...)" iz člana II/2. Ustava Bosne i Hercegovine. Dalje, prema članu II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i Aneksu I Ustava Bosne i Hercegovine, određeni međunarodni sporazumi o ljudskim pravima se, također, primjenjuju u Bosni i Hercegovini. Ujedno, navedenim članom propisano je da "sva lica u Bosni i Hercegovini će biti slobodna od diskriminacije prema bilo kom osnovu [...]". Slijedi da svim licima u Bosni i Hercegovini mora biti osigurano da uživaju ljudska prava i osnovne slobode predviđene Ustavom i Evropskom konvencijom, bez ikakvih izuzetaka od obaveze da poštuju ove standarde.

7. Zbog toga, a imajući u vidu dosadašnju jurisprudenciju, Ustavni sud je donio stav daje, kao institucija koja podržava Ustav Bosne i Hercegovine, nadležan da preispituje sve akte, bez obzira na donosioca, ako je pitanje pokrenuto u skladu sa jednom od nadležnosti Ustavnog suda prema članu VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine.

8. Razmatrajući formalne aspekte osporene i sličnih odluka Visokog predstavnika, kao i posljedice koje iz njih proistječu za lica na koja se odnose, Ustavni sud smatra da takve odluke ozbiljno postavljaju pitanja postoje li kršenja pojedinih prava i osnovnih sloboda iz Ustava Bosne i Hercegovine i Evropske konvencije. Između ostalog, Ustavni sud primjećuje da onemogućavanje da se ospore predmetne odluke Visokog predstavnika ne štiti ljudska prava i osnovne slobode takvih lica. Takav pristup, također, ne daje pojedincu nikakav pravni lijek, čime se dovodi u pitanje poštivanje prava iz člana 13. Evropske konvencije. Zbog toga, postavlja se pitanje postoje li i kršenja prava o zabrani diskriminacije iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine.

9. U konkretnom predmetu Ustavni sud zapaža da osporena odluka Visokog predstavnika, kao pojedinačan pravni akt, ne sadržava činjenični ni pravni osnov, niti pouku o pravnom lijeku. S druge strane, svi državni organi u Bosni i Hercegovini su obavezni da, primjenjujući prava i principe iz Evropske konvencije, preispituju sve akte koji mogu dovesti do kršenja pojedinačnih prava i osiguraju njihovu zaštitu od eventualnih povreda.

10. U konkretnom slučaju, apelant je podnio apelaciju protiv Odluke Visokog predstavnika kojom je smijenjen sa funkcije potpredsjednika SDS-a i sa ostalih javnih i

stranačkih funkcija zbog čega mu prestaju sva prava na nadoknade i status koji proizlazi iz tih funkcija, te mu se uskraćuje mogućnost da se kandidira na izborima i obavlja funkcije u političkim strankama. Međutim, apelant nije pokušao osporiti odluku Visokog predstavnika pred nadležnim sudovima koji, prema Ustavu Bosne i Hercegovine, moraju direktno primjenjivati Evropsku konvenciju i pružati zaštitu garantiranih prava i sloboda, nego se direktno obratio Ustavnom sudu.

11. Prema odredbama člana 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, apelacija se može podnijeti samo protiv presude kojom je postupak u određenom predmetu završen.

12. Imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 14. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je preuranjena, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

13. S obzirom na odluku o dopustivosti u ovom predmetu, Ustavni sud zaključuje da nema osnova da razmatra apelantov prijedlog da donese privremenu mjeru.

14. U skladu sa članom VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

**ODLUKE
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE**

Oktobar 2004. godine

(BOSANSKI JEZIK)

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 102/03**, rješavajući apelaciju **M. K.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Gazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Miodrag Simović, prof. dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

Valerija Galić, sudija

na sjednici održanoj 14. oktobra 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Usvaja se apelacija M. K.

Utvrđuje se povreda člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukidaju se rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-77/02 od 22. januara 2003. godine i Općinskog suda I u Sarajevu broj P-1414/01 od 13. septembra 2001. godine.

Predmet se vraća Općinskom sudu u Sarajevu, koji je dužan da po hitnom postupku donese novu odluku u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda

Općinskom sudu u Sarajevu se nalaže da u roku od 90 dana od dana dostave ove odluke obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama, u skladu sa članom 75. stav 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objavit u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. M. K. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Vogošće, koju zastupa S. P. advokatica iz Sarajeva, podnijela je 7. aprila 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj GŽ-77/02 od 22. januara 2003. godine i Rješenja Općinskog suda I u Sarajevu broj P-1414/01 od 13. septembra 2001. godine. Apelantica je također podnijela zahtjev za donošenje privremene mjere, kojom bi Ustavni sud odložio izvršenje osporene presude do donošenja odluke o apelaciji.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, od učesnika u postupku zatraženo je da dostave odgovore na apelaciju kako slijedi: od Kantonalnog suda 6. aprila 2004. godine, od Federalnog pravobranilaštva 5. aprila 2004. godine, od Javnog pravobranilaštva Republike Srpske sa sjedištem u Banjoj Luci 8. aprila 2004. godine i od zamjenika republičkog javnog pravobranioca sa sjedištem na Palama 24. maja 2004. godine.

3. U skladu sa članom 33. Poslovnika Ustavnog suda, od Vijeća ministara Bosne i Hercegovine zatraženo je, 20. maja 2004. godine, da obavijesti Ustavni sud o eventualnom postojanju Državne komisije za ratnu štetu Republike Bosne i Hercegovine i objasni postupak pred navedenom komisijom.

4. Kantonalni sud dostavio je odgovor na apelaciju 12. aprila 2004. godine. Federalno pravobranilaštvo dostavilo je odgovor na apelaciju 16. aprila 2004. godine.

5. Javno pravobranilaštvo Republike Srpske sa sjedištem u Banjoj Luci dostavilo je odgovor na apelaciju 22. aprila 2004. godine, s tim što se u njemu predlaže Ustavnom sudu da apelaciju dostavi na odgovor zamjeniku republičkog javnog pravobranioca sa sjedištem na Palama, s obzirom da su oni učestvovali u postupcima pred redovnim sudovima koji su okončani osporenim odlukama.

6. Zamjenik republičkog javnog pravobranioca sa sjedištem na Palama nije dostavio odgovor na apelaciju.

7. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine nije dostavilo tražena obavještenja.
8. Na osnovu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovori Kantonalnog suda, Federalnog pravobranilaštva i Javnog pravobranilaštva Republike Srpske, sa sjedištem u Banjoj Luci, dostavljeni su apelantici 20. jula 2004. godine.

III. Činjenično stanje

9. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantičnih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.
10. Apelantica je nositeljica stanarskog prava na jednoiposobnom stanu u Vogošći, ul. Tome Mendeša broj 14. Na početku rata morala je izbjeći iz Vogošće i napustiti svoj stan. Stanje napustila samo sa ličnim stvarima, dok je u stanu ostavila svu svoju pokretnu imovinu.
11. Nakon reintegracije Vogošće apelantica se vratila u svoj stan, koji je bio devastiran i u kojem nije zatekla ništa od svoje pokretne imovine.
12. Apelantica je 24. februara 1999. godine podnijela tužbu Općinskom sudu I u Sarajevu (u daljnjem tekstu: Općinski sud), radi vraćanja oduzetih stvari - kompenzacije. Tužene strane su bile Republika Srpska i Federacija Bosne i Hercegovine. U predmetnoj tužbi navodi se da su entiteti Bosne i Hercegovine, potpisivanjem Dejtonskog mirovnog sporazuma, u članu 1. Aneksa 7 prihvatili obavezu povratka izbjeglica, kao i kompenzacije za svu oduzetu imovinu koja im se ne može vratiti. Stoga se u tužbi predlaže da Općinski sud donese presudu kojom se usvaja tužbeni zahtjev daje prvotuzena Republika Srpska obavezna da na ime kompenzacije, zbog oduzete imovine, apelantici isplati iznos od 10.000 KM uz naknadu troškova parničnog postupka. Ukoliko se odbije tužbeni zahtjev prema prvotuzenoj Republici Srpskoj, apelantica je tražila da se usvoji prema Federaciji Bosne i Hercegovine.
13. Općinski sud je donio Rješenje broj P-1414/01 od 13. septembra 2001. godine kojim se proglasio apsolutno nenadležnim u ovoj pravnoj stvari, te je stoga odbacio apelantičinu tužbu. Navedenim rješenjem tužiteljica je dužna naknaditi, na ime troškova parničnog postupka, prvotuzenoj Republici Srpskoj iznos od 275,00 KM, a drugotuzenoj Federaciji Bosne i Hercegovine iznos od 585,00 KM. U obrazloženju se navodi da sud nije nadležan da rješava apelantičin tužbeni zahtjev. Prema mišljenju suda, za rješavanje zahtjeva za naknadu ratne štete, u skladu sa Uredbom sa zakonskom snagom o utvrđivanju ratne štete ("Službeni list Republike Bosne i Hercegovine", br. 6/92, 24/92 i 13/94), nadležna je Državna komisija za ratnu štetu Republike Bosne i Hercegovine.
14. Protiv Rješenja Općinskog suda broj P-1414/01 od 13. septembra 2001. godine apelantica je izjavila žalbu Kantonalnom sudu. Kantonalni sud je donio Rješenje broj Gž-77/02 od 22. januara 2003. godine, kojim je odbio apelantičinu žalbu i potvrdio prvostepenu odluku Općinskog suda.

15. Nezadovoljna Rješenjem Kantonalnog suda broj Gž-77/02 od 22. januara 2003. godine, apelantica je 7. aprila 2003. godine podnijela apelaciju Ustavnom sudu, žaleći se da su povrijeđena njezina ustavna prava. Apelantica je tražila i da Ustavni sud donese privremenu mjeru odlaganja pobijane odluke do okončanja postupka o apelaciji.

IV. Relevantni propisi

16. **Zakon o parničnom postupku** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 42/98 i 3/99)

“Član 16. st. 1. i 2.

Sud tokom cijelog postupka, po službenoj dužnosti, pazi da li rješavanje spora spada u sudsku nadležnost.

Kad sud u toku postupka utvrdi da za rješavanje spora nije nadležan sud nego koji drugi domaći organ, oglasit će se nenadležnim, ukinuti provedene radnje u postupku i odbaciti tužbu.

Član 364 st. 1. i 2.

Protiv pravosnažne presude donesene u drugom stepenu, ako je u sporu primijenjen materijalni zakon Bosne i Hercegovine ili Federacije, odnosno međunarodni ugovor stranke mogu izjaviti reviziju u roku od 30 dana od dana dostave prijepisa presude.

Revizija nije dopuštena u imovinsko-pravnim i radnim sporovima u kojima se tužbeni zahtjev odnosi na potraživanje u novcu, na predaju stvari ili izvršenje kakve druge radnje, ako vrijednost predmeta spora pobijanog dijela pravomoćne presude ne prelazi 15.000 KM”.

17. **Zakon o obligacionim odnosima** ("Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije", br. 29/78 i 39/85, kao i "Službeni list Republike Bosne i Hercegovine", br. 2/92, 13/93 i 13/94)

“Član 154. stav 1.

Ko drugome uzrokuje štetu dužan je naknaditi je ako ne dokaže da je šteta nastala bez njegove krivnje ”.

18. **Zakon o vlasničkim odnosima** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 6/98 i 29/03)

“Član 43.

Vlasnik može tužbom zahtijevati od posjednika povraćaj individualno određene stvari.

Vlasnik mora dokazati da na stvar čiji povraćaj traži ima pravo vlasništva, kao i da se ona nalazi u faktičkoj vlasti tuženog.

Pravo na podnošenje tužbe iz stava 1. ovog člana ne zastarijeva ”.

19. Uredba sa zakonskom snagom o utvrđivanju ratne štete (“Službeni list Republike Bosne i Hercegovine”, br. 6/92, 24/92 i 13/94)

“Član 1.

U cilju utvrđivanja ratne štete nastale: Republici Bosni i Hercegovini (u daljnjem tekstu: Republika), njenim državljanima, pravnim licima koja imaju njenu pripadnost i svim drugim licima u čije ime Republika ima pravo da djeluje, te u cilju ostvarivanja naknade ratnih šteta prouzrokovanih ili povezanih sa neprijateljstvima i ratnim operacijama koje se vode protiv Republike računajući od 30. maja 1991. godine, osnivaju se i određuje se djelatnost Državne komisije za ratne štete Republike Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Državna komisija), Vladine komisije za popis i procjenu ratne štete (u daljnjem tekstu: Vladina komisija), gradske, općinskih i posebnih komisija za popis i procjenu ratne štete.

Član 2a. stav 1.

Državnu komisiju sačinjava sedam članova koje imenuje Vlada Republike Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vlada).

Član 3. stav 1.

Vladinu komisiju imenuje Vlada na prijedlog ministarstava i organizacija Republike.

Član 4. st. 1. i 2.

Općinsku komisiju za popis i procjenu ratne štete imenuje izvršni organ općine na čijem području je šteta nastala ili su nastupile njene štetne posljedice.

Komisiju za popis i procjenu ratne štete Grada Sarajeva (u daljnjem tekstu: Gradska komisija) imenuje Izvršni odbor Grada“.

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

20. Apelantica se žali na povredu prava na pravičan postupak iz člana II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), kao i prava na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola 1 uz Evropsku konvenciju.

21. Apelantica smatra daje Rješenje Kantonalnog suda broj Gž-77/02 od 22. januara 2003. godine neustavno i nezakonito. Navedenim rješenjem potvrđeno je prvostepeno rješenje Općinskog suda kojim se taj sud proglasio apsolutno nenadležnim, te odbacio apelantičinu tužbu. U odlukama redovnih sudova navodi se da je za rješavanje apelantičinog zahtjeva nadležna Državna komisija za ratnu štetu, kao i druge komisije formirane na osnovu Uredbe sa zakonskom snagom o utvrđivanju ratne štete. Apelantica tvrdi da Državna komisija za ratnu štetu ne postoji, kao što više ne postoji ni Republika Bosna i Hercegovina. Apelantica naglašava daje navedenim odlukama redovnih sudova

povrijeđeno njezino pravo na pristup sudu, koje je zajamčeno Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom. U prilog tome apelantica ističe da se njezina tužba odnosi na naknadu štete za čije rješavanje su, prema Zakonu o parničnom postupku, nadležni redovni sudovi. Osim prava na pristup sudu, apelantica smatra i da je povrijeđeno njezino ustavno pravo na imovinu. Apelantica je tražila da Ustavni sud donese privremenu mjeru kojom će obustaviti izvršenje pobijanog rješenja Kantonalnog suda do okončanja postupka o apelaciji.

b) Odgovor na apelaciju

22. U odgovoru na apelaciju Kantonalni sud navodi da ostaje kod razloga datih u obrazloženju Rješenja broj GŽ-77/02 od 22. januara 2003. godine, kojim se proglasio apsolutno nenadležnim povodom apelantičine tužbe.

23. Federalno pravobranilaštvo u odgovoru na apelaciju navodi da smatra da nije došlo do povrede prava zagarantiranih Ustavom Bosne i Hercegovine. Osim toga navodi se da je, u skladu sa Uredbom sa zakonskom snagom o utvrđivanju ratne štete, apelantica zahtjev za utvrđivanje i visinu ratne štete mogla podnijeti posebnoj stručnoj komisiji, koja je dužna da donese rješenje o prikupljenim podacima i dokazima o prouzrokovanoj šteti, s tim da će se pitanje obaveze i eventualnog naknađivanja ratne štete riješiti tek poslije donošenja posebnih propisa.

24. Javno pravobranilaštvo Republike Srpske sa sjedištem u Banjoj Luci je u odgovoru na apelaciju samo tražilo da se ona dostavi na odgovor zamjeniku republičkog javnog tužioca sa sjedištem na Palama.

VI. Dopustivost

25. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

26. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnositelj apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

27. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Rješenje Kantonalnog suda broj GŽ-77/02 od 22. januara 2003. godine, protiv kojeg nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Dalje, osporeno rješenje apelant je primio 19. februara 2003. godine, a apelacija je podnesena 7. aprila 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

28. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

Pravo na pravičan postupak

29. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine:

*"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:
(...)*

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom. "

Član 6. stav 1. Evropske konvencije, u svom relevantnom dijelu, glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]"

30. S obzirom da se apelantica poziva na navodnu povredu prava na pravičan postupak iz člana 6. Evropske konvencije, Ustavni sud treba prvo riješiti pitanje primjenljivosti člana 6. stav 1. Evropske konvencije u konkretnom slučaju.

31. Ustavni sud primjećuje daje apelantičin tužbeni zahtjev glasio na vraćanje oduzetih stvari - kompenzaciju. Prilikom odlučivanja o primjenljivosti člana 6. stav 1. Evropske konvencije na navedeni slučaj, Ustavni sud se poziva na praksu Evropskog suda za ljudska prava koji smatra da se ključno pitanje je li navedeni član Evropske konvencije primjenljiv ili ne, sastoji u odgovoru na pitanje *"da li je posljedica predmetne procedure odlučujuća za utvrđivanje građanskih prava i obaveza "* (vidi presude Evropskog suda za ljudska prava *Tre Traktor Aktiebolag* od 17. jula 1989. godine stav 41. i *H v. France* od 24. oktobra 1989. godine stav 47).

32. U konkretnom slučaju, Ustavni sud smatra da je posljedica sudskog postupka u kojem se odlučivalo o apelantičinom zahtjevu za vraćanje oduzetih stvari - kompenzaciju, bez ikakve sumnje bila odlučujuća za utvrđivanje apelantičinih građanskih prava i obaveza, s obzirom da bi njezin rezultat bio dosuđivanje ili nedosuđivanje određene materijalne naknade. Osim toga, Ustavni sud se poziva na presudu Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Georgiadis protiv Grčke* (vidi presudu od 29. maja 1997. godine, stav 35) gdje je konstatirano da *"garancije postavljene u članu 6. stav 1. Evropske konvencije se primjenjuju na postupke kompenzacije nezavisno od karaktera domaćeg zakonodavstva i nezavisno od organa koji imaju nadležnost u ovoj stvari"*. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud konstatira daje član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenljiv u

datom slučaju. S obzirom da se apelantica žali da je odlukama redovnih sudova povrijeđeno njezino pravo na pristup sudu, Ustavni sud mora u konkretnom slučaju ispitati je li došlo do povrede člana 6. stav 1. Evropske konvencije u odnosu na pravo pristupa sudu.

33. Ustavni sud podsjeća da su se Općinski i Kantonalni sud proglasili apsolutno nenadležnim povodom apelantičine tužbe za vraćanje oduzetih stvari - kompenzaciju, te naglasili daje za “rješavanje zahtjeva za naknadu ratne štete nadležna Državna komisija za ratnu štetu Republike Bosne i Hercegovine, u skladu sa Uredbom sa zakonskom snagom o utvrđivanju ratne štete”. U skladu sa takvim zaključkom, redovni sudovi se uopće nisu upuštali u meritum tužbenog zahtjeva, tj. nisu ispitati je li apelantičin zahtjev osnovan ili ne, nego su odbacili tužbu bez raspravljanja o suštini apelantičinog zahtjeva.

34. Apelantica smatra daje navedenim postupcima redovnih sudova povrijeđeno njezino pravo na pristup sudu zbog toga što su redovni sudovi odbili da raspravljaju o njezinom tužbenom zahtjevu koji se, u stvari, odnosi na naknadu štete. Osim toga, apelantica ističe da su je redovni sudovi uputili da svoj zahtjev ostvari pred Državnom komisijom za utvrđivanje ratne štete koja u praksi ne postoji.

35. Ustavni sud primjećuje da prava, garantirana članom 6. stav 1. Evropske konvencije, obuhvataju, *inter alia*, pravo na sudsku zaštitu, a pravo na pristup sudu čini jedan od njegovih aspekata. Osim toga, Ustavni sud naglašava daje Evropski sud za ljudska prava uspostavio svoju sudsku praksu gdje član 6. stav 1. Evropske konvencije obuhvata pravo na pristup sudu (vidi *Golder protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, presuda od 21. februara 1975. godine, serija A-18, tačka 26. i dalje). Također, pravo na pristup sudu iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije ne podrazumijeva samo široke proceduralne garancije i zahtjev za hitni i javni postupak, nego i saglasnost sa slovom zakona (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava *Hornsby* od 19. marta 1997. godine, stav 40). Međutim, ako pravo na pristup sudu može biti predmet ograničenja od države (eventualno) primijenjena ograničenja ne smiju ukinuti ili umanjiti taj pristup pojedincima u smislu da sama suština tog prava bude umanjena (vidi Presudu Evropskog suda za ljudska prava *Tolstoy Mioloalawsky protiv Velike Britanije* od 13. jula 1995. godine, stav 59). Dalje, ograničenja neće biti spojiva sa članom 6. stav 1. Evropske konvencije ukoliko ne slijede legitiman cilj i ukoliko nema razumnog odnosa proporcionalnosti između korištenih sredstava i cilja kojem se teži (vidi presudu Evropskog suda za ljudska prava *Ashingdane protiv Velike Britanije* od 28. maja 1985. godine, stav 57).

36. U konkretnom slučaju Ustavni sud ne vidi razlog zbog čega su redovni sudovi zaključili daje za rješavanje apelantičinog tužbenog zahtjeva nadležna Državna komisija za utvrđivanje ratne štete. Apelantičin tužbeni zahtjev nije glasio na “utvrđivanje ratne štete” već je glasio na “vraćanje oduzetih stvari - kompenzaciju”. Ustavni sud ne vidi zbog čega se apelantičin tužbeni zahtjev nije mogao ispitati u smislu relevantnih odredaba Zakona o vlasničkim odnosima i Zakona o obligacionim odnosima, te zbog čega u tom

pravcu od apelantice nije traženo da dopuni, odnosno precizira tužbeni zahtjev. Međutim, redovni sudovi to nisu uradili već su odbili da raspravljaju u meritumu o osnovanosti apelantičinog tužbenog zahtjeva, te su odbacili njezinu tužbu sa obrazloženjem daje za takav zahtjev nadležna Državna komisija za utvrđivanje ratne štete, iz čega se može zaključiti da se apelantica sa svojim zahtjevom treba obratiti navedenoj komisiji.

37. Osnovano se postavlja pitanje postojanja Državne komisije za utvrđivanje ratne štete. Ustavni sud nema dokaza da navedena komisija postoji, te da efektivno rješava zahtjeve građana za utvrđivanje ratne štete. Vijeće ministara Bosne i Hercegovine nije odgovorilo na pitanje (dopis) Ustavnog suda u vezi sa postojanjem i radom Državne komisije za utvrđivanje ratne štete. Osim toga, redovni sudovi i Federalno pravobranilaštvo ne daju odgovor na pitanje da li Državna komisija za utvrđivanje ratne štete zaista postoji, te rješava li zahtjeve građana, nego se samo pozivaju na Uredbu sa zakonskom snagom o utvrđivanju ratne štete.

38. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da se u konkretnom slučaju, u smislu člana 16. tada važećeg Zakona o parničnom postupku, a u odnosu na član 6. stav 1. Evropske konvencije koji izričito propisuje *“da svako prilikom odlučivanja o njegovim pravima i obavezama ima pravo na javnu raspravu pred nezavisnim i nepristranim zakonom uspostavljenim sudom”*, redovni sudovi nisu mogli proglasiti apsolutno nenadležnim povodom apelantičinog tužbenog zahtjeva. Dakle, redovni sudovi su trebali prihvatiti nadležnosti na osnovu člana 6. stav 1. Evropske konvencije, te ispitati osnovanost apelantičinog tužbenog zahtjeva u smislu važećih odredaba Zakona o vlasničkim odnosima i Zakona o obligacionim odnosima, te meritorno odlučiti snose li tužene stranke odgovornost ili ne.

39. Ustavni sud naglašava da je bivši Dom za ljudska prava za Bosnu i Hercegovinu razmatrao identičan slučaj u predmetu broj *CH/99/1838 i drugi* (odluka o prihvatljivosti i meritumu uručena 4. jula 2003. godine), gdje je više lica podnijelo prijavu u kojoj su naveli da su se obratili zahtjevom za kompenzaciju redovnim sudovima, gdje su tražili naknadu materijalne štete za vrijeme dok su bili u pritvoru za vrijeme ratnih dejstava u Bosni i Hercegovini. Povodom navedenih zahtjeva Općinski sud II u Sarajevu i Kantonalni sud u Sarajevu su se proglasili apsolutno nenadležnim, te podnosiocima prijave uputili na Komisiju za ljudska prava koja je ustanovljena Aneksom 6 Dejtonskog mirovnog sporazuma, tj. na Ured ombudsmena za Bosnu i Hercegovinu i Dom za ljudska prava. U navedenom predmetu Dom za ljudska prava je smatrao da *“sudovi kojima su se podnosioci prijave obratili imaju nadležnost i obavezu da odluče da li su podnosioci prijave imali pravo na kompenzaciju, ne samo prema Zakonu o krivičnom postupku i Zakonu o obligacionim odnosima, nego i prema Konvenciji”*. Osim toga, Dom za ljudska prava je zaključio da *“je tužena strana povrijedila pravo podnosioca prijave na pristup sudu zagarantirano članom 6. stav 1. Konvencije u predmetima svih podnositelja prijave”* (vidi tačku 119. odluke o prihvatljivosti i meritumu u predmetu *CH/99/1838 i drugi*).

40. Ustavni sud naglašava daje namjera Evropske konvencije da garantira prava koja nisu teoretska i iluzorna, nego prava koja su praktična i efektivna, posebno u odnosu na važnost koju u svakom demokratskom društvu ima pravo na pravično suđenje odnosno pristup sudu. Također, Ustavni sud naglašava da se na pojedinca ne može staviti pretjeran teret u otkrivanju koji je najefikasniji put kojim bi došao do ostvarivanja svojih prava (vidi Presudu Ustavnog suda U 18/00 od 10. maja 2002. godine objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 30/02). Prema tome, Ustavni sud smatra daje u konkretnom slučaju sasvim logično što se apelantica sa svojim tužbenim zahtjevom obratila redovnim sudovima. Pristup redovnim sudovima za apelanticu je bio mnogo lakši od istraživanja postoji li ili ne postoji Državna komisija za utvrđivanje ratne štete.

41. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra daje došlo do povrede prava na pravičan postupak iz člana II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije u odnosu na onemogućavanje prava na pristup sudu.

Pravo na imovinu

42. Imajući u vidu odluku kojom se utvrđuje povreda prava na pravičan postupak iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud zaključuje da nije neophodno posebno razmatrati apelantičine navode u pogledu navodne povrede prava na imovinu.

VIII. Zaključak

43. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

44. S obzirom na odluku Ustavnog suda, u ovom predmetu nije neophodno posebno razmatrati apelantičin prijedlog za donošenje privremene mjere.

45. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, potpredsjednici prof. dr. Gazim Sadiković i prof. dr. Miodrag Simović, sudije Hatidža Hadžiosmanović i Jovo Rosić, na sjednici održanoj 14. oktobra 2004. godine, u predmetu broj **AP 171/03**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3, člana 16. stav 2. tačka 17. i člana 59. stav 2. tačka 1. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), donio je

Odluku o dopustivosti

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija Dž. M. podnesena protiv Rješenja Kantonalnog suda u Tuzli broj GŽ-1444/02 od 28. februara 2003. godine zbog neiscrpljivanja pravnih lijekova.

Obrazloženje

1. Dž. M. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Tinje, općina Srebrenik, podnio je 4. juna 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Tuzli broj GŽ-1444/02 od 28. februara 2003. godine.
2. Rješenjem Općinskog suda u Tuzli broj R-292/76 od 24. aprila 1980. godine u vanparničnom postupku razvrgnuta je zajednica nekretnina između apelanta i druga tri lica, kao zakonskih suvlasnika na zaostavštini poslije umrle H. M..
3. Nezadovoljan navedenim rješenjem, apelant je uložio žalbu drugostepenom sudu, tada Okružnom sudu u Tuzli, 12. augusta 1981. godine. Međutim, s obzirom na to daje, prema apelantovim navodima, spis ovog predmeta izgubljen, o apelantovoj žalbi odlučivao je Kantonalni sud u Tuzli prema "obnovljenom spisu". Tom sudu predmetni spis dostavljen je 11. novembra 2002. godine, nakon čega je donio Rješenje broj GŽ-1444/02 od 28. februara 2003. godine kojim je žalbu odbio i potvrdio prvostepeno rješenje. U obrazloženju odluke Kantonalni sud u Tuzli navodi da

faktička dioba ostaviteljčinog posjeda odgovara postignutom sporazumu o diobi predmetne zaostavštine.

4. Nakon toga, apelant je podnio apelaciju Ustavnom sudu u kojoj navodi daje osporenim rješenjem povrijeđeno njegovo pravo iz člana II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 6. i 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Navedene povrede apelant vidi u činjenici daje prvostepeni sud osporeno rješenje domo bez njegovog i prisustva njegovog oca, kao stranaka u postupku, te zbog dužine postupka nakon što je spis izgubljen.

5. Pri ispitivanju dopustivosti apelacije Ustavni sud je pošao od odredaba člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. tačka 17. Poslovnika Ustavnog suda.

Član VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“Ustavni sud, također, ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu kad ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.”

Član 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija, iscrpljeni svi djelotvorni pravni lijekovi mogući prema zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koga je koristio.”

Član 16. stav 2. tačka 17. Poslovnika Ustavnog suda glasi:

“Zahjev ili apelacija nisu dopustivi ako postoji neki od sljedećih slučajeva:

(...)

17. apelant nije iscrpio pravne lijekove moguće prema zakonu.”

6. U konkretnom slučaju apelant osporava rješenje Kantonalnog suda u Tuzli, doneseno u vanparničnom postupku radi razvrgnuća zajednice nekretnina, smatrajući da mu je njegovim donošenjem povrijeđeno ustavno pravo na pravično suđenje i pravo da ne bude diskriminiran, zaštićeno Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

7. U vezi s tim, Ustavni sud zapaža, u skladu sa svojom dosadašnjom praksom, da sam vanparnični postupak ne predstavlja “spor”, te da se radi o postupku u kojem se ne utvrđuje postojanje ili nepostojanje neke sporne činjenice ili prava od kojih zavisi ishod postupka (vidi Odluku Ustavnog suda broj *U 65/02*, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine” broj 43/03). Dalje, Ustavni sud podsjeća da kada se u toku trajanja vanparničnog postupka ili nakon njega pojavi neka sporna Činjenica ili je sporna primjena prava, zainteresirana strana u vanparničnom postupku može radi razjašnjenja “spora” pokrenuti parnični postupak. U takvom slučaju odluka parničnog suda o “sporu” iz vanparničnog postupka ima obligatoran karakter za vanparnični sud.

8. Razmatrajući navode apelacije i osporeno rješenje, Ustavni sud zapaža da je u predmetnom vanparničnom postupku sporna veličina udjela u nekretninama apelanta i drugih učesnika. S obzirom, dakle, na postojanje “spora” o navedenoj činjenici od koje zavisi konačan ishod ovog postupka, vanparnični sud je trebalo da uputi apelanta da se u parnici razjasne i utvrde sporne činjenice i o tome donese odluka. Međutim, pošto ni prvostepeni ni drugostepeni vanparnični sud nisu apelanta uputili na parnicu radi razjašnjenja navedenih spornih činjenica, apelant je imao mogućnost da sam traži njihovo razjašnjenje, podnoseći tužbu nadležnom sudu.

9. S obzirom na navedeno, Ustavni sud smatra da apelant i dalje ima na raspolaganju pravna sredstva čijom bi primjenom u parničnom postupku mogao tražiti ostvarenje i zaštitu svojih prava i tako otkloniti eventualnu povredu ustavnog prava na koju se poziva u apelaciji.

10. U vezi s tim, a imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 17. Poslovnika Ustavnog suda, prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko apelant nije iscrpio pravne lijekove moguće prema zakonu, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

11. U skladu sa članom VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj AP 255/03, rješavajući apelaciju **M. B.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof, dr., potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici održanoj 14. oktobra 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neosnovana apelacija M. B., podnesena protiv Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj KŽ-86/03 od 16. jula 2003. godine i Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj K-36/02 od 22. novembra 2002. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. **M. B.** (u daljnjem tekstu: apelant) iz Bihaća, kojeg zastupa **S. K.**, advokatica iz Bihaća, podnio je 30. augusta 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Federacije

Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj KŽ-86/03 od 16. jula 2003. godine i Presude Kantonalnog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj K-36/02 od 22. novembra 2002. godine. U smislu člana 19. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od apelanta je zatraženo 29. oktobra 2003. godine da precizira apelaciju jer nije sadržavala odredbe Ustava Bosne i Hercegovine za koje smatra da su povrijeđene u smislu člana 18. stav 2. tačka 2. Poslovnika Ustavnog suda. Apelant je dopunu apelacije dostavio 1. decembra 2003. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, od Vrhovnog suda i Kantonalnog tužilaštva Bihać (u daljnjem tekstu: Kantonalno tužilaštvo) zatraženo je 20. maja 2004. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud i Kantonalno tužilaštvo dostavili su odgovore na apelaciju 31. maja i 10. juna 2004. godine.

4. Na osnovu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovori Vrhovnog suda i Kantonalnog tužilaštva dostavljeni su apelantu 23. septembra 2004. godine.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Kantonalni sud je Presudom broj K-36/02 od 22. novembra 2002. godine apelanta proglasio krivim zbog krivičnog djela zloupotrebe položaja ili ovlasti iz člana 358. stav 2. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona, te mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od tri godine. Istom presudom utvrđeno je daje apelant kriv i zbog krivičnog djela sprečavanja povratka raseljenih lica i izbjeglica iz člana 186. stav 3. u vezi sa stavom 1. Krivičnog zakona, te mu je izrečena kazna zatvora u trajanju od pet godina. Apelantu je primjenom odredaba iz člana 46. stav 2. tačka 2. Krivičnog zakona izrečena jedinstvena kazna zatvora u trajanju od šest godina i šest mjeseci. Osim toga, apelantu je na osnovu odredaba iz člana 66. st. 1. i 2. Krivičnog zakona izrečena mjera zabrane vršenja poziva djelatnosti ili dužnosti policijskih poslova na period od pet godina. Kantonalni sud nije prihvatio pravnu kvalifikaciju iz ostalih tačaka optužnice.

7. Vrhovni sud je Presudom broj KŽ-86/03 od 16. jula 2003. godine djelimično uvažio apelantovu žalbu i preinačio prvostepenu presudu u odnosu na pravnu kvalifikaciju krivičnog djela sprečavanja povratka raseljenih lica i izbjeglica te ga je kvalificirao kao krivično djelo iz člana 186. stav 1. Krivičnog zakona. Istom presudom Vrhovni sud je apelantu, za krivično djelo zloupotrebe položaja ili ovlasti iz člana 358. stav 2. Krivičnog zakona izrekao kaznu zatvora u trajanju od jedne godine i šest mjeseci, dok je za krivično

djelovanje sprečavanja povratka raseljenih lica i izbjeglica iz člana 186. stav 1. Krivičnog zakona izrekao kaznu zatvora u trajanju od tri godine. Primjenom člana 46. Krivičnog zakona, Vrhovni sud je apelantu izrekao jedinstvenu kaznu zatvora u trajanju od četiri godine. U izrečenu kaznu apelantu je uračunato vrijeme provedeno u pritvoru, počevši od 22. novembra 2002. godine pa dalje. U ostalom dijelu prvostepena presuda Kantonalnog suda ostala je neizmijenjena.

IV. Relevantni propisi

8. U **Zakonu o krivičnom postupku** ("Službene novine Federacije BiH", br. 43/98 i 23/99), koji je primjenjivan u konkretnom slučaju, relevantne odredbe glase:

Član 21. stav 6.

Prvostepeni sudovi, u vijeću sastavljenom od trojice sudija, odlučuju o žalbama protiv rješenja istražnog sudije i drugih rješenja kada je to određeno ovim zakonom, donose odluke u prvom stepenu izvan glavnog pretresa, provode postupak, donose presudu po odredbama člana 502. stav 2. do 6. ovog zakona, i stavljaju prijedloge u slučajevima predviđenim u ovom ili u drugom zakonu.

Član 35. stav 1. tač. 4. i 5.

Sudija ili sudija porotnik ne može vršiti sudske dužnosti:

- 4) ako je u istom krivičnom predmetu vršio istražne radnje, ili je sudjelovao u ispitivanju optužnice ili je sudjelovao u postupku kao tužilac, branilac, zakonski zastupnik ili punomoćnik oštećenog odnosno tužioca, ili je saslušan kao svjedok ili vještak;*
- 5) ako je u istom predmetu sudjelovao u donošenju odluke nižeg suda ili ako je u istom sudu sudjelovao u donošenju odluke koja se pobija žalbom;*

Član 262. stav 1.

- 1) Okrivljeni ima pravo podnijeti prigovor protiv optužnice u roku od osam dana od dana dostavljanja. Prilikom uručenja optužnice sud će okrivljenog poučiti o ovom njegovom pravu.*

Član 263. st. 1. i 2.

- 1) Neblagovremeni prigovor i prigovor izjavljen od neovlaštene osobe odbacit će rješenjem predsjednik vijeća pred kojim se ima održati glavni pretres. O žalbi protiv ovog rješenja odlučuje vijeće (član 21. stav 6.).*
- 2) Ako predsjednik vijeća po odredbi stava 1. ovog člana ne odbaci prigovor, dostavit će ga sa spisima vijeću (član 21. stav 6), koje o prigovoru rješava u sjednici.*

Član 358. stav 1. tač 1. i 2.

Bitna povreda odredaba krivičnog postupka postoji:

- 1) ako je sud bio nepropisno sastavljen ili ako je u izricanju presude sudjelovao*

- sudija ili sudija porotnik koji nije sudjelovao na glavnom pretresu ili koji je pravomoćnom odlukom izuzet od suđenja;*
2) *ako je na glavnom pretresu sudjelovao sudija ili sudija porotnik koji se morao izuzeti (član 35. tač. 1. do 6). ”*

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. U apelaciji apelant tvrdi da je presudama Vrhovnog i Kantonalnog suda došlo do povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija). Apelant traži da Ustavni sud ukine osporene presude, te predmet vrati na ponovni postupak. Povredu prava na pravično suđenje apelant vidi u činjenici da je vijeće Kantonalnog suda, koje je odlučivalo o njegovom prigovoru na optužnicu, bilo nepropisno sastavljeno. Nepropisan sastav vijeća apelant vidi u tome što je predsjednik vijeća bio sudija koji je sudjelovao u istrazi koja je prethodila podizanju optužnice, te je u istrazi saslušao veći broj svjedoka. Dalje, apelant obrazlaže povredu prava na pravično suđenje time što sud nije pravilno i potpuno utvrdio činjenično stanje i nije pravilno primijenio materijalni zakon.

b) Odgovor na apelaciju

10. Vrhovni sud smatra daje predmetna apelacija neosnovana te predlaže da se odbije, s obzirom daje očigledno da nije došlo do povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije.

11. Kantonalno tužilaštvo navodi daje apelacija neosnovana te predlaže da se odbije, naglašavajući da je krivična odgovornost apelanta za inkriminirana krivična djela bez sumnje dokazana što je vidljivo iz razloga presuda koje se pobijaju apelacijom.

VI. Dopustivost

12. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

13. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

14. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj Kž-86/03 od 16. jula 2003. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih

lijekova mogućih po zakonu. Dalje, apelacija je podnesena 30. augusta 2003. godine, dakle u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

15. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

16. Apelant pobija navedene presude tvrdeći da su tim presudama povrijeđena njegova prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije.

17. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine:

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom. ”

18. Član 6. stav 1. Evropske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

“ 1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”

Pravo na pravično suđenje u odnosu na nepristranost suda

19. Apelant smatra da isti sudija nije mogao sudjelovati u istrazi i odlučivati o prigovoru protiv optužnice u istom postupku.

20. Sastav vijeća koje odlučuje o osnovanosti prigovora protiv optužnice određen je članom 21. stav 6. Zakona o krivičnom postupku, gdje je propisano da *“[...]prvostepeni sudovi, u vijeću sastavljenom od trojice sudija, odlučuju o žalbama protiv rješenja istražnog sudije i drugih rješenja kada je to određeno ovim zakonom[...]* Iz navedenog je vidljivo da Zakon o krivičnom postupku ne isključuje mogućnost da u sastavu vijeća koje odlučuje o prigovoru na optužnicu bude i sudija koji je sudjelovao u istrazi, jer se u citiranom članu samo navodi da sudovi odlučuju *“[...] u vijeću sastavljenom od trojice sudija dok se ne propisuje da u tom vijeću ne smiju biti i sudije koje su sudjelovale u istrazi, odnosno u nekoj od ranijih faza konkretnog predmeta.*

21. Osim toga, u članu 35. stav 1. tač. 4. i 5. Zakona o krivičnom postupku dati su razlozi za izuzeće sudije. Ustavni sud primjećuje da odredbe navedenog člana nalažu da sudija ili sudija porotnik ne može vršiti sudske dužnosti ako je u istom predmetu vršio istražne radnje, sudjelovao u ispitivanju optužnice, sudjelovao u donošenju odluke nižeg suda i

si. Međutim, jasno je da se navedene odredbe odnose na sudiju presuditelja, kojem je izričito zabranjeno da sudi u krivičnom predmetu nakon otvaranja glavnog pretresa, ako je prethodno sudjelovao u istražnim radnjama u istom predmetu. Prema tome, ni navedene odredbe ne isključuju mogućnost da u vijeću koje odlučuje o prigovoru na optužnicu bude i sudija koji je sudjelovao u istrazi.

22. Ustavni sud se poziva na stav Evropskog suda za ljudska prava koji smatra da *“[...] činjenica da je sudija donio odluke u predmetu prije suđenja, a da kasnije ima funkciju sudije u sudnici u tom predmetu nije po sebi nekompatibilna sa zahtjevom nepristranosti. Bitan je “opseg i priroda ” drugih mjera koje se preduzmu prije suđenja[...]”*. (vidi presude Nortier od 24. augusta 1993. godine, Saravia de Carvalho od 22. aprila 1994. godine i Fey od 24. februara 1993. godine). Osim toga, u predmetu Padovani Evropski sud za ljudska prava smatra da *“[...] ispitivanje optuženog i preduzimanje mjera koje ograničavaju njegovu slobodu, koju je u prethodnom postupku provela osoba koja će kasnije biti sudija u predmetu, nije predstavljalo kršenje člana 6. Evropske konvencije[...]”* (vidi presudu od 26. februara 1993. godine). Iz navedenog je vidljivo da Evropski sud za ljudska prava ne smatra da automatski dolazi do povrede prava na pravično suđenje *“čak i ako u izricanje presude bude uključen sudija koji je vršio određene radnje u prethodnom postupku, osim ako ne postoje neke posebne okolnosti koje dovode u pitanje njegovu nepristranost.”*

23. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra da u konkretnom slučaju nije došlo do povrede prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Pravo na pravično suđenje u odnosu na ostale navode

24. Ostali apelantovi navodi se odnose na netačno i nepotpuno utvrđeno činjenično stanje i nepravilnu primjenu materijalnog zakona.

25. Ustavni sud se poziva na stav Evropskog suda za ljudska prava koji navodi da *“u principu sud ne procjenjuje da li su izjave svjedoka bile na ispravan način usvojene kao dokazna građa”* (vidi Kostovski, presuda od 20. novembra 1989. godine). Osim toga, Evropski sud za ljudska prava smatra daje *“[...]ostavljeno domaćim sudovima da procijene da li izjava data od strane svjedoka u otvorenoj sudnici i pod zakletvom treba da bude izjava na koju će se osloniti, i dati prednost nad drugom izjavom istog svjedoka, čak i kad je prva kontradiktorna drugoj [...]”*. Identičan je i stav Ustavnog suda u Odluci U 62/01 od 5. aprila 2002. godine (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 24/02), gdje je navedeno da Ustavni sud, u principu, nije nadležan da vrši procjenu činjeničnog stanja koju su izvršili redovni sudovi, ukoliko utvrđene činjenice i dokazi na kojima se presuda zasniva ne izgledaju proizvoljno i neprihvatljivo.

26. Ustavni sud se, također, poziva na stav Evropskog suda za ljudska prava *“[...]da objema stranama mora biti data razumna mogućnost da izlože svoj predmet - uključujući i iznošenje dokazne građe - pod uvjetima koji ih ne stavljaju u znatno podređeniji položaj*

u odnosu na protivnika[...]” (vidi presudu *Dombo Beheer B.V.* od 27. oktobra 1993. godine). Osim toga, Ustavni sud se poziva i na član 13. stav 1. Zakona o krivičnom postupku koji u svom relevantnom dijelu navodi: “*[...] dužni su istinito i potpuno utvrditi činjenice koje su važne za donošenje zakonite odluke [...]*”.

27. U konkretnom slučaju nesporno je daje apelant imao uvid u sve dokaze na kojima su zasnovane presude koje se pobijaju apelacijom. Navedena činjenica se mora dovesti u vezu sa zakonskim ovlaštenjem redovnih sudova da utvrde činjenice za koje oni smatraju da su bitne za donošenje odluke, te sa njihovim pravom da izvrše njihovu procjenu u smislu koje će prihvatiti, a koje ne. S obzirom na navedeno, Ustavni sud neće ulaziti u ispitivanje apelantovih navoda da redovni sudovi nisu dovoljno dokazali njegovu krivicu, kao i da nisu uzimali u obzir dokaze koji mu idu u korist. Naime, uvidom u obrazloženja pobijanih presuda vidljivo je da su redovni sudovi izveli veliki broj dokaza, te da su za svaki dokaz koji su prihvatili, kao i onaj koji nisu prihvatili, dali logično i uvjerljivo obrazloženje koje ni u kojem slučaju ne izgleda proizvoljno ili neprihvatljivo samo po sebi. Nesporno je da je apelant tokom cijelog postupka tretiran kao ravnopravna stranka, te da mu je omogućeno da aktivno sudjeluje u postupku, da bude saslušan, da predlaže dokaze, daje svoje primjedbe, zatim apelant je tokom cijelog postupka imao branioca, mogao ulagati žalbe, te nema nijednog razloga da se posumnja u pravičnost suđenja.

28. Imajući u vidu navedeno Ustavni sud smatra da nije došlo do povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

29. Ustavni sud smatra da nije došlo do povrede člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije samo zbog toga što se u sastavu vijeća koje je odlučivalo o prigovoru na optužnicu nalazio sudija koji je vršio istražne radnje u tom predmetu, jer ne postoje druge okolnosti koje dovode u pitanje nepristranost suda. Također, praksa Evropskog suda za ljudska prava takvu situaciju ne smatra inkompatibilnom sa zahtjevom za pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

30. Na osnovu člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

31. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 138/02**, rješavajući apelaciju **F. A.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Gazim Sadiković, prof. dr., potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici održanoj 27. oktobra. 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Djelimično se usvaja apelacija F. A.

Utvrđuje se da je Općinski sud Ljubuški povrijedio član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u odnosu na pravo na donošenje odluke u razumnom roku u predmetu koji je okončan Presudom Općinskog suda Ljubuški broj P-30/03 od 7. juna 2004. godine.

Odbija se kao neosnovan preostali dio apelacije F. A. podnesen protiv Presude Općinskog suda Ljubuški broj P-30/03 od 7. juna 2004. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. F. A. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Radišića - Ljubuški podnio je 5. maja 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv dužine trajanja postupka koji je vođen po tužbi radi utvrđenja pred Općinskim sudom Ljubuški i Kantonalnim sudom Široki Brijeg. Apelant je naglasio daje Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine Rješenjem broj Rcv-148/01 od 26. decembra 2002. godine usvojio njegovu reviziju protiv presuda Općinskog suda u Ljubuškom i Kantonalnog suda u Širokom Brijegu, te predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak. Međutim od tada taj sud ne preduzima nikakve aktivnosti u njegovom slučaju. Ustavni sud je dopisom od 8. septembra 2004. godine tražio od apelanta da se izjasni o daljnjem vođenju postupka o njegovoj apelaciji, s obzirom da je u međuvremenu Općinski sud Ljubuški donio Presudu broj P-30/03 od 7. juna 2004. godine kojom je usvojio apelantov tužbeni zahtjev, te je presuda postala pravosnažna s obzirom da na nju niko nije izjavio žalbu. Apelant je dopisom od 17. septembra 2004. godine obavijestio Ustavni sud da želi da se nastavi postupak o njegovoj apelaciji, s obzirom da su redovni sudovi bespotrebno dugo vodili postupak po njegovoj tužbi, te da Općinski sud Ljubuški Presudom broj P-30/03 od 7. juna 2004. godine nije u cijelosti riješio njegov tužbeni zahtjev.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Općinskog suda Ljubuški i Kantonalnog suda Široki Brijeg zatraženo je 10. augusta 2004. godine da dostave odgovore na apelaciju. Osim toga, od Općinskog suda Ljubuški zatraženo je da na uvid dostavi predmetni sudski spis.

3. Od M. i D. M., advokata iz Mostara, privremenih zastupnika tuženog u ovom postupku, zatraženo je dopisom Ustavnog suda od 15. septembra 2004. godine da dostave odgovor na apelaciju.

4. Kantonalni sud Široki Brijeg je odgovor na apelaciju dostavio 20. augusta 2004. godine, dok je Općinski sud Ljubuški odgovor na apelaciju i predmetni sudski spis dostavio 23. augusta 2004. godine.

5. Na osnovu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Kantonalnog i Općinskog suda je dostavljen apelantu uz dopis Ustavnog suda od 14. oktobra 2004. godine.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

Postupak pred Osnovnim sudom Ljubuški

7. Apelant i njegov brat J. A. su 7. septembra 1987. godine zaključili pismeni ugovor u kojem je regulirano da će apelant svojim materijalom i svojim radom za J. A. sagraditi porodičnu kuću u Ljubuškom, dok će J. A. za navedene usluge apelantu isplatiti 50.000 kanadskih dolara, tako što će ih položiti na račun određene banke u Kanadi. Apelant je sagradio kuću prema ugovoru, dok J. A. nije ispunio svoje obaveze u pogledu uplate navedenog novčanog iznosa. Zbog toga je apelant 29. februara 1988. godine protiv svog brata J. A. (u daljnjem tekstu tuženi Osnovnom sudu Ljubuški podnio tužbu radi utvrđenja, kojom je tražio da sud obaveže J. A. da mu isplati tadašnjih 50.000.000 ND (novih dinara) zbog troškova koje je imao usljed građenja predmetne porodične kuće u Ljubuškom.

8. S obzirom da tuženi živi u Kanadi, Osnovni sud Ljubuški je uputio 31. augusta 1988. godine tužbu na odgovor preko tadašnjeg Republičkog sekretarijata za pravosuđe i upravu. Tuženi je 9. novembra 1988. godine opunomoćio advokata da ga zastupa u navedenoj pravnoj stvari.

9. Predmetna tužba je dobila poslovni broj P-79/88, te su povodom nje pred Osnovnim sudom Ljubuški održane rasprave po datumima kako slijedi: 5. oktobra 1989; 10. novembra 1989; 13. aprila 1990; 12. septembra 1990; 5. oktobra 1990; 20. novembra 1990; 20. decembra 1990; 14. februara 1991; 26. aprila 1991; 28. maja 1991; 18. juna 1991; 11. jula 1991; 22. augusta 1991; 9. septembra 1991; 30. septembra 1991; 6. maja 1996; 8. oktobra 1996; 19. decembra 1996; 1. juna 1998; 26. juna 1998; 6. oktobra 1998; 11. novembra 1998; 30. decembra 1998; 22. februara 1999; 11. marta 1999. i 15. juna 2000. godine. Dakle, do donošenja prvostepene presude u meritumu održano je 26 rasprava.

10. Na svim raspravama bio je prisutan apelant lično, ili je bio prisutan njegov punomoćnik. Rasprave zakazane za: 11. juli 1991; 22. august 1991; 6. maj 1996; 30. decembar 1998. i 22. februar 1999. godine nisu bile održane, s obzirom da na njih nije pristupio zastupnik tuženog, a dostava nije bila uredno iskazana.

11. Na raspravi održanoj 5. oktobra 1989. godine sud je donio rješenje da se ovom spisu, radi zajedničkog raspravljanja, pripoje spisi Osnovnog suda u Ljubuškom br. P-80/88 i P-95/88 i P-457/88. U navedenim predmetima apelant je podnio tužbe protiv tuženog koje se sve odnose na utvrđivanje troškova oko izgradnje porodične kuće u Ljubuškom. Na raspravi održanoj 26. juna 1998. godine sud je stavio van snage ranije rješenje o spajanju navedenih predmeta, te odlučio da će se ubuduće voditi zaseban postupak za svaki od ovih predmeta.

12. Apelant je na raspravama od 10. novembra 1989. i 14. februara 1991. godine predložio da vještak građevinske i poljoprivredne struke izvrši vještačenje. Sud je na raspravama zakazanim za 5. oktobar 1990. i 14. februar 1991. godine izvršio uviđaje na licu mjesta, uz prisustvo vještaka građevinske i poljoprivredne struke.

13. Na raspravi od 20. novembra 1990. godine saslušani su apelant i tuženi u svojstvu parničnih stranaka. Na raspravama održanim 28. maja 1991. i 18. juna 1991. godine saslušano je ukupno 11 svjedoka koje je predložio apelant.

14. Apelant je na raspravi održanoj 30. septembra 1991. godine predložio da se prekine postupak zato što će on pokušati da mirnim putem riješi ovaj spor. Sud je usvojio apelantov prijedlog, te donio Rješenje o prekidu postupka broj P-79/88 od 30. septembra 1991. godine. Nakon žalbe tuženog, Viši sud u Mostaru donosi Rješenje broj Gž-49/92 od 21. februara 1992. godine, kojim ukida rješenje o prekidu postupka te predmet vraća Osnovnom sudu u Ljubuškom na ponovno suđenje.

15. Sud je donio Rješenje broj P-79/88 od 13. maja 1996. godine kojim je tuženom postavio privremenog zastupnika u ovom predmetu. Razlog je bio što se tuženi nalazi u inozemstvu i nije mu bilo moguće uručiti sudski poziv, izgubljen je kontakt sa advokatom koji gaje ranije zastupao u ovom predmetu.

16. Apelantov zastupnik je podneskom od 23. juna 1998. godine precizirao tužbeni zahtjev, te je tražio da sud obaveže tuženog da mu na ime troškova oko izgradnje porodične kuće u Ljubuškom isplati iznos od 400.000 KM, sa zakonskim zateznim kamatama.

17. Na raspravi održanoj 11. novembra 1998. godine sud je donio rješenje kojim se odbacuje predmetna tužba zavedena pod poslovnim brojem P-79/88 od 24. februara 1988. godine. Navedeno rješenje o odbacivanju tužbe sud je stavio van snage svojim rješenjem broj P-79/88 od 24. februara 1998. godine. Nakon toga, na raspravi održanoj 11. marta 1999. godine, sud ponovo donosi Rješenje o odbacivanju predmetne tužbe broj P-79/88. Apelant 20. aprila 1999. godine izjavljuje žalbu na spomenuto rješenje o odbacivanju predmetne tužbe. Kantonalni sud u Širokom Brijegu donosi Rješenje broj Gž-287/99 od 21. januara 2000. godine kojim usvaja apelantovu žalbu, poništava rješenje Općinskog suda Ljubuški o odbacivanju tužbe, te predmet vraća na ponovni postupak.

18. Nakon što je predmet vraćen Općinskom sudu Ljubuški na ponovni postupak, dobija novi poslovni broj P-46/00. U ponovnom postupku rasprava je održana i zaključena 15. juna 2000. godine. Općinski sud Ljubuški donosi Presudu broj P-46/00 od 15. juna 2000. godine, kojom odbija apelantov precizirani tužbeni zahtjev da mu tuženi, zbog troškova izgradnje porodične kuće u Ljubuškom, isplati iznos od 400.000 KM uz zakonske zatezne kamate.

Žalbeni postupak pred Kantonalnim sudom u Širokom Brijegu

19. Apelant podnosi žalbu 27. septembra 2000. godine na presudu Općinskog suda u Ljubuškom. Kantonalni sud u Širokom Brijegu donosi Presudu broj Gž-220/00 od 6. decembra 2000. godine, kojom apelantovu žalbu djelimično uvažava, te preinačuje presudu Općinskog suda u Ljubuškom. Međutim, potvrđuje se dio presude Općinskog suda kojim se odbija apelantov tužbeni zahtjev u pogledu toga da mu tuženi isplati 400.000 KM zbog troškova izgradnje porodične kuće u Ljubuškom.

Revizijski postupak pred Vrhovnim sudom Federacije

20. Apelant izjavljuje, 5. februara 2001. godine, reviziju protiv drugostepene presude Kantonalnog suda u Širokom Brijegu. Rješavajući u predmetu revizije Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine donosi Rješenje broj Rcv-148/01 od 26. decembra 2002. godine, kojim reviziju uvažava, ukida obje nižestepene presude, te predmet vraća prvostepenom sudu u Ljubuškom na ponovno suđenje. Odluka o reviziji dostavljena je Kantonalnom sudu u Širokom Brijegu 28. januara 2003. godine, dok je Općinskom sudu u Ljubuškom dostavljena 30. januara 2003. godine.

Postupak nakon revizije pred Općinskim sudom Ljubuški

21. Nakon odluke o reviziji predmet dobiva novi poslovni broj P-30/03. U ponovnom postupku pred Općinskim sudom Ljubuški održane su rasprave po datumima kako slijedi: 29. maja 2003. godine; 16. septembra 2003. godine; 25. marta 2004. godine i 5. maja 2004. godine. Na svim raspravama bili su prisutni apelant i njegov zastupnik, dok je privremeni zastupnik tuženog o njima bio uredno obaviješten, tako da su se navedene rasprave vodile u njegovoj odsutnosti.

22. Na raspravi održanoj 25. marta 2004. godine apelant ponovo precizira tužbeni zahtjev tako što od tuženog potražuje 400.000 KM na ime troškova izgradnje porodične kuće u Ljubuškom, na osnovu ugovora o djelu od 7. septembra 1987. godine, te ukoliko tuženi ne bude u mogućnosti da mu isplati traženi novac da sud donese presudu kojom utvrđuje daje apelant po osnovu građenja postao vlasnik porodične kuće u Ljubuškom.

23. Rješenjem od 21. aprila 2004. godine sud određuje da na okolnosti utvrđivanja vrijednosti porodične kuće u Ljubuškom vještačenje izvrši vještak građevinske struke.

24. Općinski sud u Ljubuškom je donio Presudu broj P-30/03 od 7. juna 2004. godine, kojom je naložio tuženom da apelantu isplati iznos od 58.896,35 KM na ime troškova izgradnje porodične kuće u Ljubuškom, na osnovu ugovora o djelu od 7. septembra 1987. godine, kao i da mu naknadi zatezne kamate počevši od 29. februara 1988. godine pa do isplate, te troškove postupka u iznosu od 10.197 KM. Navedenu presudu apelant je preko zastupnika primio 7. juna 2004. godine, te je na nju platio sudsku taksu 14. juna

2004. godine. Na predmetnu presudu nije izjavljena žalba Kantonalnom sudu u Širokom Brijegu i ona je postala pravosnažna 7. jula 2004. godine.

IV. Relevantni propisi

25. **Zakon o parničnom postupku** (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 53/03)

“Član 10.

Sud je dužan provesti postupak bez odugovlačenja i sa što manje troškova, te onemogućiti svaku zloupotrebu prava koja strankama pripadaju u postupku. ”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

26. Iako se apelant nije eksplicitno pozvao na konkretne ustavne odredbe za koje smatra da su povrijeđene, Ustavni sud naglašava daje iz navoda apelacije vidljivo da se apelant žali da predmetni sudski postupak nije završen u razumnom roku koji je propisan članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

27. Osim toga, apelant navodi da Presudom Općinskog suda Ljubuški broj P-30/03 od 7. juna 2004. godine nije u cijelosti riješen njegov tužbeni zahtjev, tj. da sud nije donio odluku da će se apelant uknjižiti kao vlasnik na porodičnoj kući u Ljubuškom ukoliko tuženi ne bude u mogućnosti da mu isplati dosuđeni novčani iznos.

b) Odgovor na apelaciju

28. Kantonalni sud Široki Brijeg naglašava daje 7. novembra 2004. godine primio spis Općinskog suda Ljubuški broj P-46/00, odnosno apelantovu žalbu na prvostepenu odluku. U žalbenom postupku sjednica vijeća održana je 6. decembra 2000. godine, te je istog dana donesena drugostepena Odluka broj Gž-220/00. Spis sa drugostepenom odlukom vraćen je Općinskom sudu Ljubuški 4. januara 2001. godine. Na drugostepenu odluku revizija je izjavljena 8. februara 2001. godine. Općinski sud Ljubuški spis sa revizijom dostavlja Kantonalnom sudu Široki Brijeg 18. maja 2001. godine. Nakon toga, Kantonalni sud Široki Brijeg upućuje 22. maja 2001. godine predmetni sudski spis Vrhovnom sudu Federacije na odlučivanje o reviziji. Vrhovni sud Federacije 28. januara 2003. godine dostavlja Kantonalnom sudu Široki Brijeg sudski spis sa odlukom o reviziji broj Rev-148/01 od 26. decembra 2002. godine. Kantonalni sud vraća spis sa odlukom o reviziji Općinskom sudu Ljubuški istog dana kada gaje primio, tj. 28. januara 2003. godine. Na kraju, Kantonalni sud naglašava daje iz navedenog izjašnjenja vidljivo daje taj sud u ovom slučaju postupao sa maksimalnom ažurnošću, te da nije povrijedio ustavno pravo na suđenje u razumnom roku iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

29. Općinski sud Ljubuški navodi da se radi o složenom predmetu. Tužba je podnesena 29. februara 1988. godine, međutim, tuženi se nalazio u Kanadi pa su procesne pretpostavke za vođenje postupka ispunjene tek 5. oktobra 1989. godine, kada je i zakazana prva rasprava. U prvom dijelu postupka spisi pod poslovnim brojem P-80/88, P-95/88 i P-457/88 spojeni su u spis P-79/88 radi jedinstvenog vođenja postupka. Do 30. septembra 1991. godine sud je saslušao 13 svjedoka, uključujući i parnične stranke, i dva vještaka. Sud je 13. maja 1996. godine postavio tuženom privremenog zastupnika, jer na drugi način nije bilo moguće nastaviti postupak, s obzirom da se izgubio kontakt sa tuženim i njegovim ranijim advokatom. Zbog apelantovog kašnjenja s plaćanjem takse, javno oglašavanje o postavljanju tuženom privremenog zastupnika izvršeno je 2. septembra 1996. godine, nakon čega je zakazana rasprava za 19. decembar 1996. godine. Sud je donio 11. marta 1999. godine rješenje kojim je odbačena apelantova tužba. Nakon žalbe spis je dostavljen Kantonalnom sudu Široki Brijeg, koji je 21. januara 2000. godine ukinuo navedeno rješenje i predmet vratio na ponovni postupak. Sljedeća rasprava održana je 15. juna 2000. godine kada je i zaključena donošenjem presude. Parnične stranke su tek u septembru 2000. godine uredno primile presudu na koju je uložena žalba, pa je spis 2. novembra 2000. godine dostavljen Kantonalnom sudu na odlučivanje. Kantonalni sud je donio presudu 6. decembra 2000. godine, na koju je apelant izjavio reviziju koja je 22. januara 2001. godine dostavljena Vrhovnom sudu Federacije na odlučivanje. Vrhovni sud je 26. decembra 2002. godine uvažio reviziju i ukinuo obje nižestepene presude. Presudu o reviziji Općinski sud je primio 30. januara 2003. godine, a prvo ročište održao 16. septembra 2003. godine. Uređujući sudija u postupku reizbora nije bio imenovan, pa je postupak nastavio novi sudija koji je pripremno ročište održao 10. februara 2004. godine. Presuda je donesena 7. juna 2004. godine, a postala je pravosnažna 7. jula 2004. godine. Imajući u vidu navedeno Općinski sud Ljubuški smatra daje predmetni postupak završen u razumnom roku.

VI. Dopustivost

30. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ostavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

31. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

32. U kontekstu apelacione nadležnosti Ustavnog suda iz člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, izraz "presuda" se mora široko tumačiti. Taj izraz ne treba samo uključivati sve vrste odluka i rješenja, već i nedostatak donošenja odluke kada se za takav nedostatak

utvrđi daje neustavan (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 23/00 od 2. februara 2001. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 10/01).

33. U konkretnom slučaju, Ustavni sud naglašava daje apelant podnio apelaciju 5. maja 2003. godine, kada se njegov predmet nalazio pred Općinskim sudom Ljubuški, s obzirom da gaje Vrhovni sud Federacije vratio na ponovno suđenje nakon stoje ukinuo nižestepene odluke. Iz predmetnog sudskog spisa je vidljivo da je Općinski sud Ljubuški presudu Vrhovnog suda Federacije primio 30. januara 2003. godine, a prvu raspravu u ponovnom postupku održao je 29. maja 2003. godine. Dakle, kada je apelant podnio apelaciju 5. maja 2003. godine, bile su opravdane njegove sumnje da se predmet neće završiti u razumnom roku, posebno kada se ima u vidu daje tužba radi utvrđivanja podnesena još 29. februara 1988. godine. U dopuni apelacije od 20. septembra 2004. godine apelant je naglasio da smatra da je postupak u ovom predmetu bespotrebno dugo trajao, iako je sud nakon podnošenja apelacije donio Presudu broj P-30/03 od 7. juna 2004. godine. Prema tome, apelant nije izmijenio svoje tvrdnje da predmetni postupak nije završen u razumnom roku.

34. Ustavni sud ističe da, u skladu sa članom II/1. Ustava, Bosna i Hercegovina i oba entiteta treba da osiguraju najviši nivo građanskih prava i osnovnih sloboda i da se, u skladu sa članom II/2, prava i slobode određene Evropskom konvencijom i njezinim protokolima direktno primjenjuju u Bosni i Hercegovini i imaju prioritet nad svim drugim zakonima.

35. Stoga, Ustavni sud apelaciju tumači tako da se apelant poziva na svoje pravo iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije, jer je odluka u predmetu koji je vođen po tužbi radi utvrđivanja pred Općinskim sudom Ljubuški i Kantonalnim sudom Široki Brijeg donesena u roku koji je nerazumno dugo trajao, s obzirom daje od podnošenja tužbe pa do donošenja presude, kojom je postupak u ovom slučaju okončan, prošlo preko 15 godina.

36. Imajući u vidu navedene okolnosti Ustavni sud primjećuje da u Bosni i Hercegovini, u konkretnom slučaju u Federaciji Bosne i Hercegovine, ne postoji efektivno pravno sredstvo koje bi omogućilo apelantu da se žali zbog predugog trajanja postupka (vidi, *mutatis mutandis*, *Tome Mata v. Portugal* broj 32082/98, ECHR 1999-EX). Ustavni sud smatra da nedostaci u organizaciji pravosudnog sistema entiteta, odnosno države, ne smiju uticati na poštivanje individualnih prava i sloboda utvrđenih Ustavom Bosne i Hercegovine, kao i zahtjeva i garancija iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

37. Ustavni sud ističe da se na pojedinca ne može staviti pretjeran teret u otkrivanju koji je najefikasniji put kojim bi se došlo do ostvarivanja njegovih prava. Također, Ustavni sud zapaža da je jedan od osnovnih postulata Evropske konvencije da pravna sredstva koja pojedincu stoje na raspolaganju trebaju biti lako dostupna i razumljiva, te da se propust u organizaciji pravnog i sudskog sistema države, koji ugrožava zaštitu individualnih prava,

ne može pripisati pojedincu. Pored toga, dužnost je države da organizira svoj pravni sistem tako da omogući sudovima da se povinuju zahtjevima i uvjetima Evropske konvencije (vidi Evropski sud za ljudska prava *Zanghi protiv Italije* presuda od 19. februara 1991. godine, serija A, broj 194, stav 21).

38. Imajući u vidu navedeno, te uzevši u obzir da postoje izuzetne okolnosti u konkretnom slučaju, Ustavni sud prihvata daje predmetna apelacija dopustiva.

VII. Meritum

39. Apelant smatra da postupak koji je vođen po tužbi radi utvrđivanja pred Općinskim sudom Ljubuški i Kantonalnim sudom Široki Brijeg nije završen u razumnom roku, te daje time povrijeđeno njegovo pravo iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

40. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine:

“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom. ”

Član 6. stav 1. Evropske konvencije u prvoj rečenici utvrđuje da:

“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”

Primjenjivost člana 6. stav 1. Evropske konvencije

41. Ustavni sud primjećuje da se predmetni postupak odnosio na tužbu radi utvrđivanja troškova, koje je apelant imao prilikom izgradnje porodične kuće u Ljubuškom. Iz navedenog je vidljivo da se radi o imovini, tj. o zahtjevu da se u sporu o građanskom pravu dobije konačna odluka u razumnom roku, te je stoga član 6. stav 1. Evropske konvencije primjenjiv u ovom predmetu.

Period koji se uzima u obzir

42. Ustavni sud podsjeća na konstantnu praksu organa Evropske konvencije u odnosu na predmete o dužini postupka, gdje su postupci pokrenuti prije nego što su organi Evropske konvencije zasnovali svoju vremensku nadležnost. Organi Evropske konvencije smatraju da period koji se uzima u obzir u svrhu žalbe u pogledu dužine trajanja postupka počinje sa danom zasnivanja njihove vremenske nadležnosti. Dakle, u ocjenjivanju razumnosti vremena koje je prevazišlo taj rok mora se uzeti u obzir stadij postupka

dostignut tog datuma (vidi npr. Evropski sud za ljudska prava, *Foti i drugi protiv Italije*, presuda od 10. decembra 1982. godine, serija A, broj 56, stav 53; *Styranowski protiv Poljske*, broj 28616/95, ECHR 1998-VIII).

43. U konkretnom slučaju postupak je počeo 29. februara 1988. godine, kada je apelant podnio tužbu radi utvrđivanja tadašnjem Osnovnom sudu Ljubuški. Međutim, period koji spada u nadležnost Ustavnog suda nije počeo tog datuma već 14. decembra 1995. godine, kada je Ustav Bosne i Hercegovine stupio na pravnu snagu. Predmetni postupak je završen Presudom Općinskog suda Ljubuški broj P-30/03 od 7. juna 2004. godine, koja je postala pravosnažna 7. jula 2004. godine, s obzirom da na nju nije izjavljena žalba. Dakle, konstatira se daje postupak trajao ukupno 15 godina i četiri mjeseca, od kojih osam godina i sedam mjeseci spadaju u period koji Ustavni sud treba ispitati.

Stadij postupka na dan stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine

44. Stadij postupka, u kojem se nalazio apelantov predmet 14. decembra 1995. godine, je da se on nalazio u fazi odlučivanja u prvom stepenu. Naglašava se daje do 14. decembra 1995. godine tadašnji Osnovni sud Ljubuški proveo sve dokaze koji su predloženi u ovom predmetu, tj. saslušao je parnične stranke, izvršio vještačenje sa vještacima građevinske i poljoprivredne struke i saslušao ih, te je saslušao i 11 svjedoka koje je predložio apelant. Međutim, naglašava se i daje predmet broj P-79/88, za koji Ustavni sud treba da ispita je li završen u razumnom roku, 14. decembra 1995. godine bio spojen, radi zajedničkog vođenja postupka, sa predmetima br. P-80/88, P-95/88 i P-457/88, s obzirom da su se svi odnosili na istu pravnu stvar.

45. Polazeći od kriterija utvrđenih praksom Evropskog suda za ljudska prava, Ustavni sud ističe da se razumnost trajanja postupka ocjenjuje u svjetlu svih okolnosti predmeta. Posebno se uzima u obzir složenost predmeta, te ponašanje stranaka u postupku s jedne strane i suda i javnih vlasti s druge strane, kao i važnost onoga što se za apelanta dovodi u pitanje u predmetnom sporu (vidi Evropski sud za ljudska prava, predmet *Vernillo protiv Francuske*, presuda od 20. februara 1981. godine, serija A, broj 198, stav 30; *Zimmermann i Steiner protiv Švicarske*, presuda od 13. jula 1983. godine, stav 24).

a) Složenost predmeta

46. Ustavni sud naglašava da se složenost postupka mora razmatrati u svjetlu činjeničnog i pravnog aspekta konkretnog spora, tj. dokaza koje sud treba izvesti i procijeniti i pravnih pitanja koja treba riješiti.

47. Ustavni sud primjećuje daje u ovom slučaju trebalo utvrditi visinu troškova koju je apelant imao prilikom izgradnje porodične kuće u Ljubuškom. Uvjete oko izgradnje kuće apelant je sa svojim bratom prvo usmeno dogovorio da bi kasnije, tj. 7. septembra 1987. godine, sačinili pismeni ugovor. Dakle, prilikom utvrđivanja prava i obaveza parničnih stranaka trebalo je početi od obaveza koje su one preuzele ugovorom. Međutim, situaciju

usložnjavaju još tri tužbe po istom osnovu koje apelant podnosi protiv svog brata, tj. tuženog u ovom postupku, te koje se razmatraju u sklopu ovog slučaja sve do 26. juna 1998. godine, kada je sud stavio van snage rješenje o spajanju navedenih predmeta i odlučio da će se ubuduće voditi zaseban postupak za svaki od ovih predmeta. Također, predloženo je da se tokom postupka izvrši vještačenje vještaka građevinske i poljoprivredne struke, te da se izvrši saslušanje 11 svjedoka, plus partične stranke. Napominje se daje tuženi živio u Kanadi, što dodatno komplicira komunikaciju s njim, posebno njegovo dovođenje na saslušanje. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da se apelantov slučaj može opisati kao naročito složen.

b) Ponašanje podnosioca apelacije

48. Ustavni sud ističe da u građanskim predmetima saslušanje u razumnom roku zavisi od ponašanja strane koja učestvuje u postupku (vidi odluku bivše Evropske komisije za ljudska prava, broj 11541/85 od 12. aprila 1989. godine, O.I. 70).

49. U konkretnom slučaju Ustavni sud zapaža da su apelant ili njegov zastupnik bili prisutni na svakoj raspravi koja je održana u ovom postupku, stoga, apelant nije doprinio dužini postupka. Osim toga, apelant je urgirao na zakazivanje rasprava u ovom predmetu, stoje vidljivo iz njegovih podnesaka od 1. marta 1996. godine, 8. oktobra 1996. i 10. juna 1997. godine, koji su bili upućeni Općinskom sudu Ljubuški. Ustavni sud primjećuje da apelant nije koristio nikakve metode u relevantnom periodu koje treba ispitati, a koje bi mogle dovesti do odugovlačenja postupka (npr. nije tražio prekid ili odgodu postupka). Ustavni sud naglašava daje apelant 30. septembra 1991. godine predložio prekid postupka, o čemu je sud i donio Rješenje broj P-79/88 koje je ukinuto Rješenjem tadašnjeg Višeg suda Mostar broj Gž-49/92 od 21. februara 1992. godine. Međutim, navedene radnje se dešavaju prije stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine, tako da ih Ustavni sud ne može razmatrati u okviru ove apelacije.

c) Ponašanje suda

50. Ustavni sud naglašava da u konkretnom slučaju nema potrebe ulaziti u analizu ponašanja Kantonalnog suda Široki Brijeg, s obzirom daje iz predmetnog sudskog spisa vidljivo daje taj Sud tokom žalbenog postupka postupao sa maksimalnom ažurnošću, te se ni u kojem slučaju ne može smatrati odgovornim za dužinu trajanja postupka u ovom predmetu. Ustavni sud smatra da u ovom slučaju treba analizirati ponašanje Općinskog suda Ljubuški prilikom odlučivanja u prvom stepenu.

51. Nakon stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine, prva aktivnost Općinskog suda Ljubuški odnosila se na postavljanje privremenog zastupnika tuženom, što je izvršeno Rješenjem broj P-79/88 od 13. maja 1996. godine. Sljedeća rasprava je održana 19. decembra 1996. godine, s obzirom daje apelant kasnio sa plaćanjem takse u vezi sa javnim oglašavanjem o postavljanju privremenog zastupnika. Navedena rasprava

odgođena je na neodređeno vrijeme zbog toga stoje privremeni zastupnik tuženog tražio kraći rok da bi se upoznao sa predmetom.

52. Sljedeća rasprava održana je 1. juna 1998. godine. Dakle, u periodu od 19. decembra 1996. godine do 1. juna 1998. godine nije bilo nikakvih aktivnosti u ovom predmetu, što je priznao i sam Općinski sud Ljubuški u svom odgovoru na apelaciju. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra odgovornim za period neaktivnosti od 19. decembra 1996. godine do 1. juna 1998. godine Općinski sud Ljubuški, s obzirom da nije dao bilo kakvo obrazloženje za svoju pasivnost.

53. Apelant precizira tužbeni zahtjev 23. juna 1998. godine, nakon čega se rasprave zakazuju kako slijedi: 26. juna 1998; 6. oktobra 1998; 11. novembra 1998; 30. decembra 1998; 22. februara 1999. i 11. marta 1999. godine. Rasprave zakazane za 30. decembar 1998. i 22. februar 1999. godine nisu održane zbog toga što privremeni zastupnik tuženog nije uredno primio poziv. Općinski sud Ljubuški donosi 11. novembra 1998. godine rješenje kojim se predmetna tužba smatra povučenom. Navedeno rješenje Općinski sud stavlja van snage 14. decembra 1998. godine. Nakon toga, 11. marta 1999. godine Općinski sud Ljubuški ponovo donosi rješenje kojim se smatra povučenom tužba u ovoj pravnoj stvari. Apelant 20. aprila 1999. godine ulaže žalbu na rješenje o odbacivanju tužbe, koja se na rješavanje prosljeđuje Kantonalnom sudu Široki Brijeg koji žalbu usvaja i poništava navedeno rješenje, te predmet 21. januara 2000. godine vraća na ponovni postupak. Nakon što je predmet vraćen na ponovni postupak, Općinski sud Ljubuški zakazuje raspravu 15. juna 2000. godine, kojom prilikom i donosi prvostepenu presudu koja je zavedena pod novim poslovnim brojem P-46/00.

54. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud konstatira daje Općinski sud Ljubuški prvu meritornu presudu donio nakon 4 godine i šest mjeseci od dana stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine. Kada se ima u vidu stanje predmeta na dan stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine, tj. daje prethodno tadašnji Osnovni sud Ljubuški izveo sve predložene dokaze (izvršeno vještačenje dva sudska vještaka koje je saslušao, te je saslušao i parnične stranke i sve predložene svjedoke), Ustavni sud smatra da se period od četiri godine i šest mjeseci ne može smatrati razumnim rokom, koji je sudu bio potreban da donese presudu u ovom slučaju. Kada se ova činjenica dovede u vezu sa periodom neaktivnosti suda od 19. decembra 1996. godine do 1. juna 1998. godine, očigledno je da je postupak pred prvostepenim sudom trajao neobičajeno dugo.

55. Nakon donošenja prve meritorne presude Općinskog suda Ljubuški, apelant ulaže žalbu Kantonalnom sudu Široki Brijeg, nakon čije odluke izjavljuje reviziju Vrhovnom sudu Federacije. U tački 49. ove odluke Ustavni sud je naveo da neće ulaziti u ispitivanje žalbenog postupka pred Kantonalnim sudom Široki Brijeg, dok se apelant nije ni žalio na dužinu postupka pred Vrhovnim sudom Federacije. Stoga, Ustavni sud će ispitati dužinu trajanja postupka pred Općinskim sudom Ljubuški nakon što je primio odluku o reviziji

kojom je Vrhovni sud Federacije poništio obje nižestepene odluke, te predmet vratio prvostepenom sudu na ponovni postupak.

56. Vrhovni sud Federacije dostavio je 30. januara 2003. godine Općinskom sudu Ljubuški odluku o reviziji. U ponovljenom postupku održane su rasprave kako slijedi: 29. maja 2003; 16. septembra 2003; 25. marta 2004. i 5. maja 2004. godine. Na raspravi održanoj 16. septembra 2003. godine apelant je postavio alternativni tužbeni zahtjev, koji je konačno precizirao na raspravi održanoj 25. marta 2004. godine. Vještačenje vještaka građevinske struke na okolnosti utvrđivanja troškova koje je apelant imao prilikom izgradnje porodične kuće u Ljubuškom održano je 21. aprila 2004. godine. Rasprava je zaključena 5. maja 2004. godine, a Općinski sud je donio meritornu presudu broj P-30/03 od 7. juna 2004. godine, koja je postala pravosnažna 7. jula 2004. godine.

57. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud konstatira daje ponovljeni postupak pred Općinskim sudom Ljubuški trajao jednu godinu i pet mjeseci do donošenja meritorne presude. Navedeni period se ne može smatrati razumnim rokom koji je bio potreban sudu da donese presudu, posebno kada se ima u vidu stanje predmeta (svi dokazi već provedeni) i jasna uputa Vrhovnog suda Federacije šta prvostepeni sud treba uraditi u ponovnom postupku. Ustavni sud smatra daje Općinski sud Ljubuški odgovoran što u ponovljenom postupku presuda nije donesena u razumnom roku. Osim toga, Ustavni sud naglašava da činjenica što uređujući sudija nije izabran u postupku reizbora sama po sebi ne predstavlja opravdanje što presuda nije donesena u razumnom roku.

Završna razmatranja u pogledu dužine trajanja predmetnog postupka

58. Ustavni sud naglašava da je za pravni sistem od fundamentalne važnosti vođenje postupka u okviru razumnog vremena, jer svako nepotrebno odugovlačenje često dovodi do *de facto* lišavanja pojedinca njegovih prava i gubitka učinkovitosti i povjerenja u pravni sistem. Navedeni princip ističe i član 10. Zakona o parničnom postupku.

59. Ustavni sud primjećuje daje predmetni postupak ukupno trajao 15 godina i četiri mjeseca, od kojih osam godina i sedam mjeseci spadaju u relevantni period. U relevantnom periodu postupak je vođen pred Općinskim sudom Ljubuški oko šest godina, za koji je Ustavni sud već konstatirao da se ne može smatrati razumnim rokom koji je potreban sudu za donošenje presude, za šta je bio odgovoran Općinski sud Ljubuški. Kada se ta činjenica dovede u vezu sa činjenicom daje predmetni postupak trajao preko 15 godina, te da u ponašanju podnosioca apelacije nije bilo postupaka koji bi značajnije doprinijeli njegovoj dužini, Ustavni sud zaključuje da su navedene činjenice dovoljne da se može konstatirati da presuda nije donesena u razumnom roku. Za nedonošenje presude u razumnom roku odgovoran je Općinski sud Ljubuški, s obzirom daje pred njim najduže vođen postupak, kako u periodu prije stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine, tako i u periodu nakon njegovog stupanja na snagu.

60. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje daje došlo do povrede prava na donošenje odluke u razumnom roku iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

61. S obzirom da apelant nije tražio kompenzaciju zbog toga što postupak nije završen u razumnom roku Ustavni sud o tome nije ni odlučivao, jer se mora kretati u skladu sa zahtjevom postavljenim u apelaciji, kako je to definirano članom 31. Poslovnika Ustavnog suda. Navedeno stanovište Ustavni sud je zauzeo u svojoj Odluci o dopustivosti i meritumu broj AP 45/02 od 30. juna 2004. godine, gdje je također Ustavni sud utvrdio povredu prava na donošenje odluke u razumnom roku, međutim o kompenzaciji nije odlučivano jer je apelant nije tražio u apelaciji.

Ostali navodi apelanta

62. Ustavni sud naglašava da neće ulaziti u ispitivanje apelantovih navoda, koji se tiču prigovora da Općinski sud Ljubuški Presudom broj P-30/03 nije u cijelosti riješio postavljeni tužbeni zahtjev, s obzirom daje navedena presuda postala pravosnažna 7. jula 2004. godine. Apelant je imao priliku da na presudu Općinskog suda Ljubuški u ostavljenom roku izjavi žalbu Kantonalnom sudu Široki Brijeg, što apelant nije učinio, te bi stoga bilo bespredmetno da sada Ustavni sud ispituje navode koji su trebali biti isticani u redovnom žalbenom postupku.

VIII. Zaključak

63. Sama činjenica daje predmetni postupak trajao 15 godina i četiri mjeseca, od kojih osam godina i sedam mjeseci spadaju u relevantni period nakon stupanja na snagu Ustava Bosne i Hercegovine, te da ponašanje podnosioca apelacije nije uzrok što je postupak toliko trajao, dovoljna je Ustavnom sudu da zaključi daje povrijeđeno pravo na donošenje presude u razumnom roku iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

64. Na osnovu člana 61. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

65. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 98/03**, rješavajući apelaciju **I. Š.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Gazim Sadiković, prof, dr., potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici održanoj 27. oktobra 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Usvaja se apelacija I. Š.

Utvrđuje se povreda prava na nediskriminaciju iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, u vezi sa pravom na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukida se Rješenje Kantonalnog suda u Zenici broj GŽ-1030/02 od 22. januara 2003. godine.

Nalaže se Kantonalnom sudu u Zenici da u hitnom postupku donese novu odluku u skladu sa čl. II/3.e) i II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 6. i 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Kantonalnom sudu u Zenici da, u skladu sa članom 75. stav 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od tri mjeseca od

dostavljanja ove odluke, obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. I. Š. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Zenice, kojeg zastupa N. R, advokatica iz Zenice, podnio je 28. marta 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Kantonalnog suda u Zenici (u daljnjem tekstu: Kantonalni sud) broj GŽ-1030/02 od 22. januara 2003. godine i presude Općinskog suda u Zenici (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj P-777/99 od 18. juna 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda od Kantonalnog suda zatraženo je, 5. aprila 2004. godine, da dostavi odgovor na apelaciju.

3. Kantonalni sud nije dostavio odgovor na apelaciju.

4. Na osnovu člana 21. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda od Željezare “Zenica” d.o.o., kao druge stranke u postupku, zatraženo je 18. juna 2004. godine da dostavi odgovor na apelaciju.

5. Druga stranka u postupku, Željezara “Zenica” d.o.o. dostavila je, 5. juna 2004. godine, odgovor na apelaciju.

6. Na osnovu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor na apelaciju je 15. septembra 2004. godine dostavljen apelantu.

III. Činjenično stanje

7. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

8. Općinski sud je donio Presudu broj P-777/99 od 18. juna 2002. godine kojom je obavezao tuženu Željezaru “Zenica” d.o.o. iz Zenice da apelantu isplati iznos od 3.935,03 KM na ime naknade plaće za period privremene spriječenosti za rad zbog bolesti od 21.

decembra 1998. godine do 31. decembra 2001. godine sa pripadajućom zakonskom zateznom kamatom, te da mu naknadi troškove parničnog postupka.

9. Kantonalni sud je Rješenjem broj GŽ-1030/02 od 22. januara 2003. godine uvažio žalbu tužene, pobijanu presudu ukinuo i apelantovu tužbu odbacio. U obrazloženju ove presude je navedeno da redovni sudovi nisu stvarno nadležni za odlučivanje o konkretnom tužbenom zahtjevu.

IV. Relevantni propisi

10. **U Zakonu o zdravstvenom osiguranju Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine Federacije BiH", broj 30/97) relevantne odredbe glase:

Član 19.

Prema ovom zakonu osiguranici su:

- 1. lica koja su u radnom odnosu u preduzećima, ustanovama, zadrugama i drugim oblicima organiziranja, kod radnika koji samostalno obavljaju djelatnosti ličnim radom, sredstvima u vlasništvu građana, kod radnika koji ličnim radom samostalno u vidu zanimanja, obavljaju profesionalnu djelatnost (u daljnjem tekstu: pravna i fizička lica) na teritoriji Federacije.*

Član 31.

Obaveznim zdravstvenim osiguranjem, u slučajevima i pod uvjetima određenim ovim zakonom, osigurava se:

- 1. Osiguranicima: a) zdravstvena zaštita, b) naknada plaća i c) naknada putnih troškova u vezi sa korištenjem zdravstvene zaštite.*
- 2. Članovima porodice osiguranika: a) zdravstvena zaštita, b) naknada putnih troškova u vezi sa korištenjem zdravstvene zaštite.*

Član 42.

Osiguranici iz člana 19. tač. 1. do 7. i tač. 16. i 17. ovog zakona imaju pravo na naknadu plaće za vrijeme privremene spriječenosti za rad (u daljnjem tekstu: naknada plaće), ako su:

- 1. privremeno spriječeni za rad zbog bolesti ili povrede odnosno radi liječenja ili medicinskih ispitivanja smješteni u zdravstvenu ustanovu.*

Član 43.

Naknada plaće u slučajevima iz člana 42. ovog zakona pripada osiguraniku od prvog dana privremene spriječenosti za rad i dok ta spriječenost traje.

Član 56. u relevantnom dijelu glasi:

Naknadu plaće iz člana 42. tač. 1. i 2. ovog zakona obračunava i isplaćuje osiguraniku na teret svojih sredstava:

- 1. pravno ili fizičko lice za prvih 42 dana bolovanja kao i za vrijeme dok se*

osiguranik nalazi na radu u inozemstvu na koje ga je uputilo pravno ili fizičko lice [...]

Visina naknade plaće iz stava 1. ovog člana utvrđuje općim aktom nadležni organ pravnog, odnosno fizičkog lica".

11. U **Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o zdravstvenom osiguranju** ("Službene novine Federacije BiH", broj 7/02 od 20. februara 2002. godine) relevantne odredbe glase:

"Član 10.

U članu 56, iza stava 2. dodaju se novi st. 3. i 4, koji glase:

"Pravne i fizičke osobe iz stava 1. ovog člana obračunavaju i isplaćuju osiguraniku nadoknadu plaće i istekom 42 odnosno sedam dana bolovanja na teret sredstava kantonalnog zavoda osiguranja.

Kantonalni zavod osiguranja obavezan je vratiti isplaćenu nadoknadu plaće iz stava 3. ovog člana u roku od 45 dana od dana prijema zahtjeva za povrat. "

12. U **Zakonu o radu Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine Federacije BiH", br. 43/99 i 32/00) relevantne odredbe glase:

"Član 72.

"Zaposlenik ima pravo naknade plaće za period u kojem ne radi zbog opravdanih slučajeva predviđenih zakonom, propisom kantona, kolektivnim ugovorom i pravilnikom o radu (godišnji odmor, privremena nesposobnost za rad, porođajno odsustvo, plaćeno odsustvo i si).

Period iz stava 1. ovog člana za koji se naknada isplaćuje na teret poslodavca, utvrđuje se zakonom, propisom kantona, kolektivnim ugovorom, pravilnikom o radu ili ugovorom o radu."

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

13. Apelant smatra daje osporenim rješenjem Kantonalnog suda povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija), te pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

14. Apelant ističe da je osporeno rješenje donijeto suprotno relevantnim domaćim propisima, te predlaže da se apelacija usvoji, osporavano rješenje ukine, žalba tužene odbije, a prvostepena presuda potvrdi. Uz apelaciju apelant je priložio više presuda istog suda u kojima je na drukčiji način odlučeno o istim ili sličnim tužbenim zahtjevima.

b) Odgovor na apelaciju

15. U odgovoru tužene na apelaciju se naglašava da nije sporan apelantov zahtjev da mu se isplati naknada plaće za navedeni period. Apelant svakako ima pravo na primanja koja proizlaze iz radnog odnosa i upravo gaje i Kantonalni sud, u obrazloženju svog rješenja, uputio na način ostvarivanja tog prava. Sto se tiče povrede prava na pravično suđenje, u odgovoru se navodi da apelant tokom postupka nije imao prigovore na tok parničnog postupka niti na preduzete procesne radnje, pa stoga ovi navodi nisu tačni. Tužena predlaže da se apelacija odbije.

VI. Dopustivost

16. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

17. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

18. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Rješenje Kantonalnog suda broj GŽ-1030/02 od 22. januara 2003. godine, protiv kojeg nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Dalje, osporeno rješenje apelant je primio 30. januara 2003. godine, a apelacija je podnesena 28. marta 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

19. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

20. Apelant pobija rješenje Kantonalnog suda, tvrdeći daje tim rješenjem povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije, te pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Iako to apelant eksplicitno ne navodi, iz činjenica i dokaza koji su podneseni Ustavni sud zaključuje da apelacija pokreće i pitanje prava na nediskriminaciju iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije.

21. Član II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:
“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:
(...)
e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom. ”
22. Član 6. stav 1. Evropske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:
“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]”
23. Član II/4. Ustava Bosne i Hercegovine glasi:
*„**Nediskriminacija***
Uživanje prava i sloboda, predviđenih u ovom članu ili u međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I ovog Ustava, osigurano je svim licima u Bosni i Hercegovini bez diskriminacije po bilo kojem osnovu kao što je spol, rasa, boja, jezik, vjera, političko i drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, povezanost sa nacionalnom manjinom, imovina, rođenje ili drugi status. ”
24. Član 14. Evropske konvencije glasi:
“Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom konvencijom osigurava se bez diskriminacije po bilo kojoj osnovi, kao što su spol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza sa nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje, rođenje ili drugi status. ”
25. Ustavni sud podsjeća da su sporovi oko isplate naknada plaća građansko-pravne prirode, pa i kada se kao strana u postupku pojavljuje privredno preduzeće odnosno javna ustanova (vidi Presudu Evropskog suda za ljudska prava *Darnell v. VB*, od 26. oktobra 1993. godine, serija A, broj 272). Prema tome, član 6. Evropske konvencije je primjenjiv u konkretnom slučaju.
26. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Evropske konvencije garantiraju svakome pravo da iznese pred sud bilo koji zahtjev koji se odnosi na njegova građanska prava i obaveze, kao i da ima “pravo na pravično suđenje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom” (vidi Presudu Evropskog suda za ljudska prava, *Golder v. VB*, od 21. februara 1975. godine, serija A, broj 18, stav 36). Međutim, da bi se ostvarilo subjektivno građansko pravo ono mora biti adresirano pasivno legitimiranom licu, odnosno onom pravnom licu koje je prema materijalnim pozitivnim propisima nosilac obaveze ispunjenja građanskog prava.
27. Kantonalni sud je osporenom presudom odbacio apelantovu tužbu, smatrajući da redovni sudovi nisu stvarno nadležni da odlučuju o konkretnom tužbenom zahtjevu.

Prema obrazloženju ove odluke ostvarivanje prava iz zdravstvenog osiguranja, u što spada i naknada za vrijeme bolovanja, regulirano je Zakonom o zdravstvenom osiguranju ("Službene novine Federacije BiH", br. 30/97 i 7/02) koji je stupio na snagu 2. januara 1998. godine. Tim zakonom je regulirana nadležnost i način ostvarivanja ovih prava, među kojima je i pravo na naknadu plaće u slučaju privremene spriječenosti za rad. O ovoj naknadi odlučuje pravno, odnosno Fizičko lice kod kojeg je osiguranik zaposlen ili kantonalni zavod zdravstvenog osiguranja na osnovu ocjene izabranog doktora, odnosno ljekarske komisije. Prema članu 59. stav 2. spomenutog zakona, u slučaju kada osiguraniku pravno odnosno fizičko lice nije utvrdilo naknadu plaće na način, u visini i rokovima utvrđenim ovim zakonom, osiguranik ima pravo uložiti prigovor nadležnom organu kantonalnog zavoda osiguranja. Do donošenja konačne odluke isplatu naknade dužan je osigurati kantonalni zavod osiguranja. Kod odlučivanja o pravima iz zdravstvenog osiguranja osigurava se dvostепенost odlučivanja u upravnom postupku, s tim daje drugostепенo rješenje Kantonalnog zavoda osiguranja konačno i protiv njega se može pokrenuti upravni spor pred nadležnim sudom.

28. Ustavni sud napominje da nije nadležan da vrši provjeru utvrđenih činjenica i načina na koji su nižestepeni sudovi protumačili pozitivno-pravne propise, osim ukoliko odluke nižih sudova krše ustavna prava. To će biti slučaj kada odluka redovnog suda ne uključuje ili pogrešno primjenjuje ustavno pravo, kad je primjena pozitivno-pravnih propisa bila očigledno proizvoljna, kad je relevantni zakon sam po sebi neustavan ili kada je došlo do povrede prava kao što su pravo na pravičan postupak, pravo na pristup sudu, pravo na efikasan pravni lijek i drugi slučajevi (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 29/02 od 27. juna 2003. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 31/03).

29. Međutim apelant je, kao argumente na kojima zasniva svoje navode, dostavio nekoliko presuda istog suda koji je odlučivao o istovjetnim slučajevima, i to: presude Kantonalnog suda broj Gž-1244/02 od 29. novembra 2002. godine, Gž-380/02 od 13. septembra 2002. godine, Gž-789/02 od 28. oktobra 2002. godine, Gž-898/02 od 21. oktobra 2002. godine i Gž-1130/02 od 29. novembra 2002. godine.

30. Iz navedenih odluka Kantonalnog suda proizlazi da su u svim slučajevima odbijene žalbe upravo Željezare "Zenica" d.o.o. i potvrđene prvostepene presude, kojima je ona kao tužena obavezana na naknadu plaće zbog privremene spriječenosti za rad njezinih radnika. Obrazlažući takvo svoje stanovište, Kantonalni sud je u svim tim slučajevima utvrdio da se ne može prihvatiti prigovor nedostatka pasivne legitimacije tužene Željezare "Zenica" d.o.o., te smatra da je tužena, u smislu odgovarajućih odredbi materijalnih zakona, obavezna na isplatu navedenih naknada. Tvrdnja tužene, u kojoj iznosi svoj pravni stav daje za isplatu ove naknade plaće obavezan kantonalni zavod zdravstvenog osiguranja, odbijena je kao neosnovana i protivna upravo pravilima materijalnog prava na koje se poziva.

31. Dakle, u apelantovom slučaju je isti sud donio drukčiju odluku. Pri tome sud nije dao objektivno i razložno obrazloženje zastoje, presuđujući u konkretnom predmetu, izmijenio svoju dosadašnju praksu i odlučio drukčije. Očigledno je da način na koji je sud u osporenoj presudi primijenio i protumačio pozitivno-pravne propise pokreće pitanje apelantovog prava na nediskriminaciju.

32. Ustavni sud podsjeća da postoji diskriminacija ako rezultira različitim tretmanom pojedinaca u sličnim situacijama i ako taj tretman nema objektivnog ili razumnog opravdanja. Da bi bio opravdan, tretman mora težiti zakonitom cilju, te mora postojati razuman odnos proporcionalnosti između korištenih sredstava i cilja koji treba ostvariti (Evropski sud za ljudska prava, *Marckx protiv Belgije*, stav 33). Stoga je potrebno ustanoviti je li se prema apelantu postupalo drukčije nego prema drugima u istim ili sličnim situacijama. Svako različito postupanje se ima smatrati diskriminacijskim ako nema razumno i objektivno opravdanje, tj. ako ne stremi legitimnom cilju ili ako nema razumnog odnosa proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se želi ostvariti (vidi odluke u predmetima *Doma za ljudska prava* br. CH/97/67, *Zahirović*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 10. januara 1999., tačka 120, odluke januar-juli 1999; CH/9750, *Rajić*, Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 3. aprila 2000, tačka 53, odluke januar -juni 2000; CH/98/1309 i drugi, *Kajtaž i drugi*-, Odluka o prihvatljivosti i meritumu od 4. septembra 2001, tačka 154).

33. Različiti tretman u pogledu različite primjene identičnih zakona u identičnim situacijama treba da se uzme u obzir u slučajevima u kojim sudovi ne uživaju pravo slobodne procjene, kao što je slučaj sa odmjeravanjem kazne u krivičnim predmetima. U takvim slučajevima treba poštovati nezavisnost sudova u pogledu njihovog odlučivanja (vidi Odluku o dopustivosti bivše Evropske komisije za ljudska prava *K. v. SR Njemačke* od 21. novembra 1990, aplikacija broj E 15252). Ipak, ako ne postoji slobodna procjena, identični predmeti bi trebali biti odlučeni na identičan način. Takva obaveza proizlazi iz principa pravne sigurnosti, koji operira kao sastavni element principa vladavine prava unutar demokratskog društva u pogledu svih ustavnih prava (vidi, *mutatis mutandis*, Presudu Evropskog suda za ljudska prava *Iatridis v. Grčke* od 25. marta 1999, Izvještaji i odluke 1999-11, stav 58).

34. U više odluka Evropskog suda za ljudska prava je konstatirano da je uloga nacionalnih sudova ne samo pravično i objektivno suđenje, nego i stvaranje ujednačenih "standarda postupanja" i odlučivanja u istim činjeničnim i pravnim situacijama (vidi, *inter alia*, predmet *Rasmussen protiv Danske*, presuda Evropskog suda od 28. novembra 1984. godine, serija A broj 32, stav 35, kao i str. 14, stav 38). Sud u citiranoj odluci podsjeća da član 14. Evropske konvencije štiti lica (uključujući i pravna lica) koja se nalaze u "podudarnim situacijama" od diskriminirajućih razlika u tretmanu; a u smislu člana 14. Evropske konvencije, tretman se smatra diskriminirajućim ako nema "cilja i razumnog opravdanja", tj. ako ne ide u pravcu legitimnog cilja i ako ne postoji razuman odnos

proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava i cilja koji se pokušava ostvariti. Osim toga, potpisnice Evropske konvencije imaju određenu slobodu procjene prilikom utvrđivanja da li i uolikoj mjeri razlike u situacijama, koje su inače slične, opravdavaju različit tretman prema zakonu, granice te slobode variraju u zavisnosti od okolnosti, predmeta i pozadine (ibid., strana 15, stav 40).

35. Apelant je osporenom odlukom suda nesumnjivo doveden u pravno nesiguran položaj, drukčiji od položaja drugih radnika istog privrednog subjekta u istoj situaciji, jer se on s pravom, znajući za prethodnu sudsku praksu, i obratio sudu očekujući prihvatanje tužbenog zahtjeva, kao stoje to bila sudska praksa u ranijim slučajevima. Zbog toga je apelant propustio mogućnost da svoja prava ostvaruje u postupku i na način kako to implicira osporena presuda.

36. Ustavni sud podsjeća na činjenicu da član 14. Evropske konvencije osigurava zaštitu od diskriminacije o pitanjima koja potpadaju pod okvir drugih članova Evropske konvencije (Evropski sud za ljudska prava *Marckx protiv Belgije* od 13. juna 1979, serija A, broj 31, stav 32).

37. Prema navedenom, Ustavni sud smatra da je u konkretnom slučaju prekršeno apelantovo pravo na nediskriminaciju iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 14. Evropske konvencije u vezi sa pravom na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

Ostali navodi

38. U svjetlu zaključka o kršenju prava na nediskriminaciju, Ustavni sud smatra da nije neophodno posebno razmatrati ostale navode iz apelacije.

VIII. Zaključak

39. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

40. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **U 106/03**, rješavajući apelaciju **I. D.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Gazim Sadiković, prof, dr., potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici održanoj 27. oktobra 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Usvaja se apelacija I. D. iz Cazina.

Utvrđuje se povreda člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ova odluka dostavlja se Vladi Federacije Bosne i Hercegovine da bi se osigurala ustavna prava u skladu sa ovom odlukom.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. I. D. (u daljnjem tekstu: apelantica) iz Cazin podnijela je 25. jula 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv

Rješenja Vijeća za prekršaje Federacije Bosne i Hercegovine broj PŽ. 541/02 od 9. aprila 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Federalnog vijeća za prekršaje zatraženo je 30. septembra 2003. godine da dostavi odgovor na apelaciju.
3. Federalno vijeća za prekršaje je 8. decembra 2003. godine dostavilo odgovor.
4. Na osnovu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Federalnog vijeća za prekršaje je upućen apelantici 4. juna 2004. godine, ali joj nije dostavljen. Apelantica nije bila na navedenoj adresi.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantičnih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.
6. Rješenjem 09.1402.16-4 br. P-103/01-MI/VJ od 14. marta 2002. godine Ministarstvo finansija Federacije Bosne i Hercegovine, Carinska uprava Sarajevo, Carinarnica Bihać (u daljnjem tekstu: prvostepeni prekršajni organ), na osnovu člana 50. stav 2. Zakona o prekršajima kojima se povrjeđuju federalni propisi ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 9/96 i 29/00), proglasilo je apelanticu krivom za prekršaj iz člana 20. u vezi sa članom 5. stav 1. tačka 3. Zakona o carinskim prekršajima ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 46/00). Član 5. stav 1. tačka 3. ovog zakona predviđa izricanje novčane kazne za lica koja ne prijave robu prilikom prelaska granice. Na osnovu člana 20. istog Zakona, kazna za prekršioca iz prethodne odredbe će se izreći svakom licu koje je bilo ili trebalo biti upoznato daje prekršaj, između ostalog, počinjen onom robom koja je primljena kao poklon.
7. Prvostepeni prekršajni organ je utvrdio daje apelantica 1999. godine od M. B. primila na poklon automobil ZASTAVA YUGO 45 A, godina proizvodnje 1986, za koji je znala da nije prijavljen na carini i za koji carina nije plaćena. Apelantica je zadržala automobil i registrirala ga na svoje ime u odjelu za registraciju automobila pri PU Cazin. Apelantici je izrečena novčana kazna od 90 KM i bila je obavezana da uplati iznos od 556 KM na osnovu vrijednosti vozila.
8. Apelantica je protiv prvostepenog rješenja podnijela žalbu Federalnom vijeću za prekršaje sa sjedištem u Sarajevu. U svojoj žalbi apelantica je navela daje prvostepeno rješenje nepotpuno i da je proturječno samom sebi, te da ne sadrži obrazloženje o odlučnim činjenicama. Apelantica je tvrdila da se Zakon o carinskim prekršajima nije mogao primijeniti s obzirom daje prekršaj, kako je to ustanovio prvostepeni prekršajni organ, počinjen 1999. godine, dok je taj Zakon usvojen tek u novembru 2000. godine.

Osim toga, apelantica je smatrala da su pogrešno primijenjene relevantne odredbe Zakona u odnosu na predmetnu materiju, s obzirom da rješenje nije sadržalo činjenice na osnovu kojih bi se te odredbe mogle primijeniti. Apelantica se u svojoj žalbi pozvala i na Ustav Bosne i Hercegovine.

9. Vijeće je donijelo Rješenje broj Pž.541/02 od 9. aprila 2002. godine, kojim je odbilo apelantičinu žalbu i potvrdilo prvostepeno rješenje. Ovaj organ došao je do zaključka da je prvostepeni prekršajni organ pravilno i potpuno utvrdio činjenično stanje i okrivljenu pravilno proglasio odgovornom i kaznio za učinjeni prekršaj, te pravilno odlučio o primjeni propisa o visini kazne.

IV. Relevantni propisi

10. Zakon o carinskim prekršajima (“Službene novine FBiH”, broj 46/00)

Član 3.

“Za prekršaj se ne odgovara ako prije nego što je učinjen nije bio predviđen federalnim propisom kao prekršaj, niti se može izreći kazna ili druga sankcija koja nije bila unaprijed propisana.

Ako je poslije učinjenog prekršaja izmijenjen federalni propis o prekršaju, primijenit će se propis koji je blaži za učinioca. ”

Član 5. stav 1. tačka 3.

“Novčanom kaznom od jednostrukog do osmerostrukog iznosa uskraćene carine ili do dvostrukog iznosa vrijednosti robe, ako roba ne podliježe plaćanju carine ili se na robu ne plaća carina, kaznit će se za prekršaj pravno lice [...]

3. ako carinarnici ne prijavi robu koju prenosi preko carinske linije (član 33. Zakona). ”

Član 20, u relevantnom dijelu, glasi:

“Pravno lice ili [...] i fizičko lice koje robu kupi, proda, proturi, primi na poklon, prikrije, primi na čuvanje, upotrijebi ili primi na držanje po ma kojoj osnovi, za koju zna ili je moglo znati da je njome izvršen prekršaj iz [...] člana 5. stav 1. tač. 1, 2, 3 [...], kaznit će se istom kaznom propisanom za izvršioca.

Član 22. stav 3.

“Ako se roba ne pronađe, od učinioca prekršaja naplatit će se njena vrijednost, koja prema odredbama Zakona predstavlja carinsku osnovicu i provest će se postupak naplate carine i drugih uvoznih dažbina u smislu tog zakona. ”

11. Zakon o prekršajima kojima se povređuju federalni propisi (“Službene novine FBiH”, br. 9/96 i 29/00)

Član 59. stav 1, u relevantnom dijelu, glasi:

“Za vođenje prekršajnog postupka u prvom stepenu nadležni su federalni organi uprave [...]”.

Član 60. stav 1, u relevantnom dijelu, glasi:

“O žalbi na rješenje o prekršaju koje je donio federalni organ u prvom stepenu rješava u drugom stepenu Federalno vijeće za prekršaje [...]”.

Član 68. stav 1, u relevantnom dijelu, glasi:

“U federalnom organu prekršajni postupak za prelaženje državne granice, carinske, devizne, vanjskotrgovinske prekršaje [...] u prvom stepenu vodi i rješenje donosi Komisija za prekršaje [...]”.

Član 69. stav 1, glasi:

“Predsjednika i članove Komisije, kao i njihove zamjenike, imenuje funkcioner koji rukovodi federalnim organom koji vodi postupak u prvom stepenu iz reda radnika u federalnom organu uz prethodno pribavljenu saglasnost Vlade. ”

Član 72. stav 2, glasi:

“Predsjednika i članove Federalnog vijeća imenuje i razrješava dužnosti Vlada, na prijedlog ministra pravde. ”

Zahtjev za sudsku zaštitu

Član 152. glasi:

“Zahtjev za sudsku zaštitu dozvoljen je protiv rješenja o prekršaju koje je donijelo Federalno vijeće.

Zahtjev za sudsku zaštitu može podnijeti kažnjeni, zakonski zastupnik kažnjenog, odnosno njegov branilac.

Ako je izrečena zaštitna mjera oduzimanja predmeta čiji vlasnik nije kažnjen, vlasnik predmeta može podnijeti zahtjev za sudsku zaštitu samo u pogledu odluke o toj mjeri.

O zahtjevu za sudsku zaštitu rješava Vrhovni sud Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud).

Zahtjev za sudsku zaštitu ne odgađa izvršenje rješenja, ali na zahtjev kažnjenog Vrhovni sud može narediti nadležnom federalnom organu da odgodi, odnosno prekine izvršenje rješenja dok ne odluči o zahtjevu, ako ima osnova iz kojih se može zaključiti da će udovoljiti zahtjevu. ”

Član 153. glasi:

“Zahtjev za sudsku zaštitu može se izjaviti protiv rješenja Federalnog vijeća donesenog u drugom stepenu kojim je pravnom licu ili imaocu radnje izrečena novčana kazna preko 1.000 KM, a odgovornom licu ili drugom pojedincu - preko

500 KM ili ako je izrečena zaštitna mjera oduzimanja predmeta čija vrijednost prelazi 3000 KM ili je oduzeta imovinska korist u vrijednosti preko 3000 KM, u sljedećim slučajevima:

- 1) ako je rješenjem o prekršaju povrijeđen materijalni propis;*
- 2) ako je u prekršajnom postupku učinjena povreda odredaba postupka koja je uticala i mogla uticati na zakonito i pravilno donošenje rješenja o prekršaju (bitna povreda postupka);*
- 3) ako je činjenično stanje nepotpuno utvrđeno ili ako je iz utvrđenih činjenica izveden nepravilan zaključak u pogledu činjeničnog stanja. ”*

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

12. Apelantica tvrdi da su rješenja prvostepenog i drugostepenog prekršajnog organa prekršila njezina prava iz člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

13. Apelantica tvrdi daje prvostepeni prekršajni organ proizvoljno donio svoje rješenje. Apelantica, dalje, tvrdi daje stekla vlasništvo nad autom u smislu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju. Ona navodi u apelaciji daje automobil proizveden u bivšoj SFRJ. Međutim, automobil nikad nije bio registriran izvan Bosne i Hercegovine. Prema tome, automobil nije uvezen u Bosnu i Hercegovinu, te stoga ne može biti predmet carinjenja. Dalje, apelantica tvrdi da država ima mogućnost kontroliranja vlasništva u skladu sa članom 1. stav 2. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju kako bi nadzirala plaćanje poreza i ostalih izdataka. Uprkos tome, apelantičin automobil ne može biti predmet takve kontrole, jer njezin automobil nije uvezen u Bosnu i Hercegovinu.

b) Odgovor na apelaciju

14. Federalno vijeće za prekršaje u svom odgovoru od 8. decembra 2003. godine potvrdilo je u suštini navode iz drugostepenog prekršajnog rješenja.

VI. Dopustivost

15. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, *“Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom Ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini”.*

16. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, *“Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke, koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana*

od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio”.

17. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelantica dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestepenu odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tome, apelantica odlučuje hoće li koristiti pravni lijek, bez obzira radi li se o redovnom ili vanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelantica nije ispoštovala formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. maja 2001. godine).

18. Zakon o prekršajima kojima se povređuju federalni propisi predviđa u članu 153. uvjete pod kojima se može podnijeti zahtjev za sudsku zaštitu. Prema ovom članu, vanredni pravni lijek može se koristiti protiv drugostepenog rješenja kojim je pravnom licu ili imaoocu radnje izrečena novčana kazna preko 1.000 KM, a odgovornom licu ili drugom pojedincu - preko 500 KM ili ako je izrečena zaštitna mjera oduzimanja predmeta čija vrijednost prelazi 3.000 KM ili je oduzeta imovinska korist u vrijednosti preko 3.000 KM. Ovaj član propisuje da takva rješenja mogu biti preispitana na temelju povrede materijalnog propisa, bitne povrede postupka ili nepravilno izvedenog zaključka u pogledu činjeničnog stanja.

19. Iz utvrđenog činjeničnog stanja jasno je da apelantičin slučaj ne spada unutar propisanih pravnih uvjeta potrebnih za podnošenje zahtjeva za sudsku zaštitu iz člana 153. Zakona o prekršajima kojima se povređuju federalni propisi, jer je visina novčane kazne ispod minimalnog iznosa od 1.000 KM. S obzirom da Ustavni sud ne sumnja u ovako utvrđeno stanje, to znači daje konačna odluka u ovom postupku Rješenje Federalnog vijeća za prekršaje broj Pž. 541/02 od 9. aprila 2002. godine.

20. Apelantica je podnijela apelaciju Ustavnom sudu protiv ovog rješenja u roku od 60 dana, kako je to predviđeno članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda.

21. U okviru apelacione nadležnosti iz člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud je nadležan da ocjenjuje je li presudom bilo kojeg suda došlo do povrede prava zaštićenih Ustavom Bosne i Hercegovine, uključujući prava i slobode predviđene Evropskom konvencijom i međunarodnim sporazumima navedenim u Aneksu I na Ustav Bosne i Hercegovine. Apelantica tvrdi da je pobijanim rješenjima povrijeđeno njezino ustavno pravo na pristup sudu iz čl. 6. i II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju i člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud je, stoga, nadležan da preispita je li u konkretnom slučaju došlo do povrede navedenih ustavnih prava.

22. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b), člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete iz navedenih članova u pogledu dopustivosti.

23. Slijedi daje predmetna apelacija dopustiva.

VII. Meritum

Pravo na pravičan postupak

24. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom. "

25. Član 6. stav 1. Evropske konvencije u relevantnom dijelu, glasi:

„1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]"

26. Prema odredbama Zakona o carinskim prekršajima, uvoz robe bez plaćanja carine predstavlja prekršaj, a ne krivično djelo. Međutim, formalna priroda djela, tj. njegovo određivanje kao prekršaj ili krivično djelo, ne određuje primjenjivost člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Evropski sud za ljudska prava smatra da je "krivična optužba" autonomni koncept - to jest, neko djelo koje je u domaćem zakonu klasificirano kao prekršaj može ipak pokrenuti pitanje krivične optužbe u smislu člana 6. stav 1. ako je suštinski karakter legislativne sheme po svojoj prirodi prije krivični nego građanski - da bi se osiguralo da država ne može izbjeći obavezu obezbjeđivanja pravičnog saslušanja jednostavnim klasificiranjem nekog djela prekršajnim u svom zakonodavstvu (vidi Evropski sud za ljudska prava, *Engel protiv Holandije (broj 1)*, presuda od 8. juna 1976. godine, serija A, broj 22; *Oztürk* presuda od 27. maja 1984. godine, serija A, broj 73, st. 46-50; *AP., M.P. i T.P. protiv Švicarske*, presuda od 19. augusta 1997. godine, Izvještaji 1997-V; *Lauko protiv Slovačke*, presuda od 23. septembra 1998. godine, Izvještaji 1998-VI, str. 2492, stav 56; *Janosevic protiv Švedske*, presuda od 23. jula 2002. godine, Izvještaji 2002-VII, stav 65). Da bi se odredilo je li suštinski karakter legislativne sheme krivični, sudovi moraju razmotriti čitav niz faktora, uključujući posebno: (a) je li cilj ili jedan od ciljeva relevantnih zakona sprečavanje ili kažnjavanje određenog ponašanja; (b) ako postoji cilj sprečavanja ili kažnjavanja, implicira li ponašanje koje treba biti spriječeno ili kažnjeno krivicu (pitanje vinosti) i (c) koja visina kazne se može nametnuti za prekršaj. Evropski sud za ljudska prava smatra da se postupkom nametanja kazni ili dodatnih

poreza i oduzimanja imovine u vezi sa neplaćanjem taksi pokreće pitanje krivične optužbe iz člana 6. stav 1. ako je suštinski karakter legislativne sheme krivični u pogledu tih faktora (vidi *Vastberga Taxi Aktiebolaget i Vulicprotiv Švedske*, presuda od 23. jula 2002. godine; *ibid.*, *Lauko protiv Slovačke*; *ibid.*, *Janosevic protiv Švedske*, st. 66-70). Ustavni sud je zauzeo isti stav u svojoj odluci U 58/03 (odluka od 26. marta 2004. godine, st. 28. i dalje, objavljena u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 19/04).

27. Gledano sa stanovišta sudske prakse člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud smatra daje legislativna regulativa vezana za ovaj predmet u pogledu nametanja novčane kazne u suštini krivična po svojoj prirodi. Njen jasan cilj je sprečavanje ljudi da unose robu u zemlju a da ne plaćaju carinu na nju i kažnjavanje ljudi koji čine takva djela. Ustanovljavanje krivice u ovom slučaju je zasnovano na odluci daje apelantica znala da na vozilo koje je primila na poklon nije plaćena carina u vrijeme kada je uvezeno. Novčana kazna nametnuta apelantici je relativno veliki novčani iznos. Uzimajući u obzir sve relevantne faktore, Ustavni sud zaključuje da prema Ustavu Bosne i Hercegovine apelantica ima prava na ukupnu proceduralnu zaštitu koja je na raspolaganju ljudima u utvrđivanju krivične optužbe iz člana 6. Evropske konvencije.

28. Ni prvostepeni prekršajni organ koji je rješavao predmet ni drugostepeni prekršajni organ ne ispunjavaju zahtjeve iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije vezane za "nezavisan i nepristran zakonom uspostavljeni sud" radi utvrđivanja krivične optužbe protiv apelantice. Prvostepeni prekršajni organ, koji je odredio novčanu kaznu Rješenjem 09.1402.16-4 br. P-103/01-MI/VJ od 14. marta 2002. godine, je dio Carinske uprave Federalnog ministarstva finansija i, na osnovu člana 69. stav 1. Zakona o prekršajima kojima se povređuju federalni propisi, *imenuje [ga] funkcioner koji rukovodi federalnim organom*. Dakle, ovaj organ nije nezavisan od upravnog organa, što se traži članom 6. stav 1. Evropske konvencije. Isti zaključak se može donijeti i za Federalno vijeće za prekršaje (član 72. stav 2. Zakona o prekršajima kojima se povređuju federalni propisi). U takvim okolnostima, povreda člana 6. stava 1. može se izbjeći ako se odluke koje donesu organi koji nisu nezavisni i nepristrani preispitaju ili ako se izjavi žalba nezavisnom i nepristranom sudu pune jurisdikcije (u smislu da može ukinuti ili ispraviti odluku gdje je došlo do pogrešne primjene materijalnog prava ili koje su donesene bez valjanih dokaza). Međutim, relevantni propisi ne predviđaju takav nezavisan i nepristran sud u konkretnom slučaju. Na kraju Ustavni sud, iako je nezavisan i nepristran sud, nije u poziciji da utvrđuje krivičnu optužbu nakon javnog i pravičnog saslušanja. Osim činjenice da nije predviđeno da njegovi postupci ispunjavaju uvjete saslušanja krivične optužbe, njegova jurisdikcija je ograničena na pitanja koja proizlaze iz Ustava Bosne i Hercegovine.

29. Slijedi da zakonodavna regulativa za utvrđivanje odgovornosti za kazne po Zakonu o carinskim prekršajima i aranžmane za traženje sudske zaštite iz člana 153. Zakona o prekršajima kojima se povređuju federalni propisi ostavlja prazninu u pravnoj zaštiti kada su u pitanju lica optužena za carinske prekršaje kada je visina novčane kazne ispod

finansijskog minimuma iz člana 153. Zakona. Ustavni sud smatra da praznina ovakve vrste, koja ostavlja lice da se suočava sa krivičnom optužbom bez normalnih garancija koje predviđa vladavina zakona, garantirana članom 1/2. Ustava Bosne i Hercegovine i odgovarajućim proceduralnim pravima, lišava pravne propise osnovnog kvaliteta prava. Dom za ljudska prava je došao do sličnog zaključka u pogledu zakonskih propisa koji nisu u skladu sa vladavinom zakona jer su dodijelili neograničenu diskreciju izvršnim vlastima (vidi Dom za ljudska prava, predmet broj CH/02/8202, *Brdar protiv Federacije Bosne i Hercegovine*, od 4. aprila 2003. godine, st. 144. i 145). Ustavni sud, također, smatra da zakonodavnoj regulativi u ovom predmetu nedostaje potreban zakonski kvalitet u onoj mjeri u kojoj se ne poštuju ustavni zahtjevi člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Međutim, Ustavni sud podsjeća daje Ustav Bosne i Hercegovine najviši oblik općeg akta države i ima prednost u odnosu na svaki drugi zakon koji nije u skladu s njim. Ustavni sud zaključuje da je, u cilju podržavanja Ustava Bosne i Hercegovine, Vrhovni sud obavezan da apelantici omogućiti pravično saslušanje, kao nezavisan i nepristran sud, i da odredi meritum apelantičinog zahtjeva tako što će odlučiti o činjeničnim i pravnim pitanjima ako to bude neophodno.

30. “Ako bude neophodno” znači da apelantica mora, ako želi ostvariti sudsku zaštitu u svom predmetu, pokrenuti postupak pred Vrhovnim sudom od dana dostave ove odluke, u skladu sa procesnim odredbama Zakona o prekršajima kojima se povređuju federalni propisi, a prije svega onih koji propisuju rokove za pokretanje zahtjeva za sudsku zaštitu. U tom postupku apelantica bi mogla iznijeti svoje žalbene navode u pogledu Rješenja broj Pž. 541/02 od 9. aprila 2002. godine. S druge strane, Vrhovni sud je obavezan pružiti apelantici pravičan postupak u skladu sa standardima člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, tj. člana 6. Evropske konvencije, kako je to navedeno u ovoj odluci.

31. Ustavni sud ističe daje njegov zaključak iz prethodne tačke konzistentan sa prethodnom odlukom u citiranom predmetu broj *U 19/00* (od 4. maja 2001. godine, “Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 27/01), gdje je u sličnim okolnostima Ustavni sud vratio predmet Vrhovnom sudu Republike Srpske radi saslušanja u kontradiktornom postupku koji treba da ispunjava zahtjeve člana 6. stav 1. Evropske konvencije (*ibid.*, stav 47). U konkretnom predmetu, međutim, Ustavni sud neće direktno naložiti Vrhovnom sudu održavanje rasprave, već će prepustiti apelantici da pokrene postupak pred tim sudom. Ovakvo odstupanje od dosadašnje prakse u sličnim predmetima je potrebno iz više razloga. Sjedne strane, Vrhovni sud nije imao prilike odgovoriti na apelantičin zahtjev, jer apelantica nije ni pokušala uložiti zahtjev za sudsku zaštitu. Zbog toga nije ni bilo potrebe da Vrhovni sud, u konkretnom slučaju, bude stranka u postupku pred Ustavnim sudom. S druge strane, ovakvo rješenje je opravdano u smislu principa dispozicije stranaka u pogledu ulaganja pravnih lijekova.

32. Konačno, Ustavni sud napominje, kako je to prethodno objašnjeno u ovoj odluci, da problemi ove vrste proizlaze iz situacije kada su pobijane odluke zakonite, a protuustavne

(U 19/00, *loc. cit.*, stav 34) ili kada apelantima zakonski nije omogućena sudska zaštita u predmetima u kojima zakonodavac propusti da predvidi sudska zaštitu pune jurisdikcije barem u jednom stepenu, jer to nalažu ustavni standardi (U 58/03, *op. cit.*), a on je to propustio da uradi. *In conclusio*, radi se primarno o problemu kvaliteta zakona.

33. Da bi se riješio ovaj konflikt nadležni sudovi, kada se suoče sa takvim problemom, imaju obavezu da pokreću postupke konkretne kontrole ustavnosti, pri čemu oni uživaju dispoziciju u pogledu ocjene pitanja radi li se o protuustavnom zakonu, ali ne i slobodu inicijative pokretanja postupka pred Ustavnim sudom u smislu člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine. Drugim riječima, sudovi su dužni da primjenjuju Ustav Bosne i Hercegovine u svakom konkretnom slučaju, pazeći na konzistentnost općih pravnih akata sa najvišim pravnim aktom države, Ustavom Bosne i Hercegovine. Time sudovi kontroliraju zakonitost u državi, što je jedna od osnovnih funkcija i obaveza koja proizlazi iz principa pravne države, kao njegovog inherentnog elementa (član 1/2. Ustava Bosne i Hercegovine).

34. Ako sudovi propuste da to urade na Ustavnom sudu, kao čuvaru Ustava Bosne i Hercegovine (prva rečenica člana VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine), je zadatak da ispita to pitanje, ako se pojavi potreba za tim u postupku iz apelacione jurisdikcije. Pri tome, Ustavni sud ima punu nadležnost kao onu u smislu člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine, jer se samo na taj način može u potpunosti zaštititi princip pravne države, koji podrazumijeva, *inter alia*, da zakoni budu u hijerarhijskoj harmoniji. U suprotnom, Ustavni sud bi bio zavisen od volje ostalih sudova i zakonodavca u ispunjavanju njihove pozitivne obaveze u smislu člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine, a to bi bilo protivno prvoj rečenici člana VI/3. Ustava Bosne i Hercegovine. Osim toga, Ustavni sud je jedan od "sudova" u Bosni i Hercegovini. U članu VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine je propisano da "[...] bilo koji sud u Bosni i Hercegovini" [ima nadležnost da u svakom pojedinačnom slučaju pokrene postupak konkretne kontrole ustavnosti i u pogledu toga je li zakon, od čijeg važenja njegova odluka zavisi [...] kompatibilan sa [...] Ustavom". Dovodeći u vezu prethodne dvije rečenice, u cilju tumačenja člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine, dolazi se do zaključka da Ustavni sud ima nadležnost da u postupku iz apelacione jurisdikcije izvrši i konkretnu ocjenu ustavnosti u smislu člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine, ako je to potrebno. U suprotnom, Ustavni sud bi se lišio svoje funkcije "suda". Na ovakav zaključak ne utiče činjenica da Ustavni sud istovremeno vrši obje funkcije, u jednom postupku (rješavanje konkretnog slučaja u okviru svoje apelacione nadležnosti iz člana VI/3.b) i incidentalna kontrola ustavnosti zakona, od čijeg važenja zavisi njegova odluka u smislu člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine), dok se kod drugih sudova radi o dva postupka: meritorno rješavanje slučaja i pokretanje postupka iz člana VI/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine pred Ustavnim sudom.

35. Vraćajući se na konkretan problem, Ustavni sud je još 2001. godine ukazivao na identičan problem i propust zakonodavca u Republici Srpskoj (U 19/00, *op. cit.*, stav 34),

stoje trebao biti signal zakonodavnoj vlasti za preduzimanje pozitivne akcije i izmjenu relevantnog zakona, kako bi se uspostavilo ustavno-konformno stanje. Od 2001. godine, problem je ostao neriješen. Shodno navedenom, Ustavni sud smatra neophodnim da Vlada Federacije Bosne i Hercegovine, preko Parlamenta Federacije Bosne i Hercegovine preduzme odgovarajuće korake u tom smislu i dovede zakon u sklad sa Ustavom Bosne i Hercegovine, pri čemu bi trebalo uzeti u obzir obrazloženje iz ove odluke.

Pravo na imovinu

36. Apelantica se žali da joj je nametnuta novčana kazna povrijedila pravo na imovinu iz člana II/3.k) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju.

37. Ustavni sud, prije svega, napominje da pravni režim za nametanje kazni, propisan Zakonom o carinskim prekršajima, da bi djelovao na način koji ne bi kršio član 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, mora predvidjeti mogućnost procjene visine svake novčane kazne, uzimajući u obzir sve relevantne faktore. S obzirom na zaključke u vezi sa članom 6. Evropske konvencije i član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine u tački

29. ove odluke, Ustavni sud ne smatra daje potrebno da u ovoj fazi postupka ispituje eventualnu povredu apelantičinog prava na imovinu. U postupku pred Vrhovnim sudom apelantica će imati puna procesna prava, u skladu sa članom 6. Evropske konvencije, da iznese i brani svoje navode u vezi sa svojim pravom na imovinu.

38. Ustavni sud zaključuje daje apelantici povrijeđeno pravo pristupu sudu iz člana 6. Evropske konvencije, jer domaći pravni sistem, u slučaju koji se ticao apelantičinih prava iz člana 6. Evropske konvencije, nije omogućio sudsku zaštitu pune jurisdikcije protiv carinskih prekršajnih organa barem u jednom stepenu. U pogledu člana 1. Protokola broj 1 uz Evropsku konvenciju, Ustavni sud nije našao razlog da u ovoj fazi postupka ispituje navode iz apelacije.

VIII. Zaključak

39. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

40. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u Vijeću od pet sudija, u predmetu broj **AP 256/03**, rješavajući apelaciju **O. S.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Čazim Sadiković, prof, dr., potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

Jovo Rosić, sudija

na sjednici održanoj 27. oktobra 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Djelimično se usvaja apelacija O. S.

Utvrđuje se povreda člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda u odnosu na pravo apelanta na donošenje odluke u razumnom roku u postupku koji je okončan Presudom Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-367/02 od 27. juna 2003. godine.

Odbija se kao neosnovan preostali dio apelacije, podnesene protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-367/02 od 27. juna 2003. godine i Presude Okružnog suda u Banjoj Luci broj Z-235/01 od 21. marta 2002. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. O. S. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banje Luke podnio je 2. septembra 2003. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj Rev-367/02 od 27. juna 2003. godine i Presude Okružnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj Ž-235/01 od 21. marta 2002. godine.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, od Vrhovnog suda i “Tropic prehrane” d.o.o. Banja Luka, kao sudionika u postupku, zatraženo je 22. juna 2004. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Vrhovni sud dostavio je odgovor na apelaciju 12. jula 2004. godine, a sudionik u postupku “Tropic prehrana” d.o.o. Banja Luka 15. jula 2004. godine.

4. Na osnovu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Vrhovnog suda i sudionika u postupku “Tropic prehrane” d.o.o. Banja Luka je, 16. augusta 2004. godine, dostavljen apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

6. Apelant je bio u radnom odnosu kod PP “Tropic” Banja Luka, pravnog prednika “Tropic prehrane” d.o.o. Banja Luka (u daljnjem tekstu: poslodavac). Navedeni poslodavac je 12. marta 1993. godine donio rješenje, bez broja, o prestanku potrebe za radom apelanta sa 15. martom 1993. godine. Prema navedenom rješenju, apelantu je za vrijeme čekanja posla pripadala naknada plaće u visini 70% najniže plaće kod poslodavca u trajanju od najduže dvije godine. Protiv navedenog rješenja apelant je izjavio prigovor Upravnom odboru poslodavca, koji je donio Odluku broj 35/93 od 2. aprila 1993. godine, kojom je apelantov prigovor odbijen kao neosnovan.

7. Nakon toga, poslodavac je donio Rješenje broj 65/94 od 22. novembra 1994. godine o prestanku apelantovog radnog odnosa, prema kojem apelantu radni odnos prestaje 3. decembra 1994. godine. Navedenim rješenjem utvrđenje apelantu otkazni rok koji je trajao od 4. decembra 1994. godine do 3. aprila 1995. godine. Protiv predmetnog rješenja apelant je izjavio prigovor, koji je poslodavac Odlukom broj 103/95 od 4. oktobra 1995. godine odbio kao neosnovan.

8. Potom je apelant podnio tužbu protiv poslodavca kod Osnovnog suda u Banjoj Luci (u daljnjem tekstu: Osnovni sud), u kojoj je istakao tužbeni zahtjev da se utvrdi da su nezakonite predmetne odluke poslodavca, te da se naloži poslodavcu da apelanta vrati na njegovo radno mjesto. Ujedno, apelant je tražio da sud obaveže poslodavca na uplatu dužnih doprinosa za period od 3. aprila 1995. godine do dana vraćanja na posao, kao i isplatu plaće, toplog obroka i troškova parničnog postupka. Osnovni sud je donio Presudu broj RS-107/96 od 26. februara 1998. godine, kojom je odbačena apelantova tužba kao neblagovremena u dijelu tužbenog zahtjeva kojim je tražio da se utvrdi daje nezakonito rješenje poslodavca od 12. marta 1993. godine i Odluka broj 35/93 od 2. aprila 1993. godine. Preostali dio apelantovog tužbenog zahtjeva je odbijen.

9. Protiv navedene presude Osnovnog suda apelant je izjavio žalbu Okružnom sudu, koji je donio Rješenje broj Ž-80/99 od 29. oktobra 1999. godine kojim je žalbu uvažio, te Presudu Osnovnog suda broj RS-107/96 od 26. februara 1998. godine u cijelosti ukinuo i predmet vratio prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

10. Osnovni sud je u ponovnom postupku donio djelimičnu Presudu broj RS-386/99 od 15. juna 2001. godine, kojom je utvrđeno da su odluke poslodavca nezakonite i naloženo mu da apelanta vrati na njegovo radno mjesto u roku od osam dana pod prijetnjom prinudnog izvršenja. U stavu 2. izreke ove presude određeno je da će o preostalom dijelu tužbenog zahtjeva i troškovima postupka odlučiti naknadno, nakon pravosnažnosti ove djelimične presude.

11. Nezadovoljan ovakvom presudom poslodavac je protiv nje izjavio žalbu Okružnom sudu. Taj sud je u žalbenom postupku donio Presudu broj Z-235/01 od 21. marta 2002. godine, kojom je uvažio žalbu poslodavca i preinačio osporenu presudu. Njome je apelantova tužba odbačena kao neblagovremena u dijelu koji se odnosi na utvrđenje da je nezakonito rješenje poslodavca bez broja od 12. marta 1993. godine i Odluka Upravnog odbora poslodavca broj 35/93 od 2. aprila 1993. godine. Dio tužbenog zahtjeva kojim je apelant tražio da se utvrdi da je nezakonito Rješenje poslodavca o prestanku radnog odnosa broj 65/94 od 22. novembra 1994. godine i Odluka Upravnog odbora poslodavca broj 103/95 od 4. oktobra 1995. godine, kao i da se naloži poslodavcu da apelanta vrati na posao, odbijen je kao neosnovan. U obrazloženju navedene presude Okružni sud, između ostalog, navodi da je prvostepeni sud na osnovu pravilno utvrđenih činjenica izveo pogrešan zaključak u pogledu blagovremenosti tužbe u odnosu na prvi dio tužbenog zahtjeva. S obzirom na takav zaključak, slijedi daje drugi dio tužbenog zahtjeva, navodi sud, neosnovan jer su odluke o prestanku radnog odnosa od 22. oktobra 1994. godine i 4. oktobra 1995. godine zasnovane na članu 21. stav 2. Zakona o osnovnim pravima iz radnog odnosa ("Službeni list SFRJ", br. 60/89 i 42/90).

12. Apelant je protiv navedene drugostepene presude izjavio reviziju Vrhovnom sudu. Nakon provedenog postupka Vrhovni sud je donio Presudu broj Rcv-367/02 od 27. juna 2003. godine, kojom se revizija odbija. O razlozima ovakve presude Vrhovni sud navodi,

u suštini, da Okružni sud osporenom presudom nije povrijedio materijalni zakon na štetu apelanta, niti postoje bitne povrede odredaba parničnog postupka.

IV. Relevantni propisi

13. **Zakon o osnovnim pravima iz radnog odnosa** ("Službeni list SFRJ", br. 60/89 i 42/90)

Član 21. stav 2, u relevantnom dijelu, glasi:

"Radnik [...] ima pravo na novčanu naknadu najmanje u visini zajamčenog ličnog dohotka dok se ne steknu uvjeti za ostvarivanje tog prava, a najduže dvije godine. "

Član 80. stav 2, u relevantnom dijelu, glasi:

"Prigovor [...] radnik podnosi organu utvrđenom općim aktom, odnosno kolektivnim ugovorom u roku od 15 dana od dana uručenja odluke kojom je povrijeđeno njegovo pravo, odnosno od dana kada je saznao za povredu prava. "

Član 83. stav 1. glasi:

"Radnik koji nije zadovoljan konačnom odlukom nadležnog organa u organizaciji ili ako taj organ ne donese odluku u roku od 30 dana od dana podnošenja zahtjeva, odnosno prigovora, ima pravo da u narednom roku od 15 dana traži zaštitu svojih prava pred nadležnim sudom. "

14. **Zakon o radnim odnosima** ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 25/93, 14/94, 15/96, 21/96, 3/97 i 10/98)

Član 57. stav 1. glasi:

"Radnik ima pravo da u roku od 15 dana od dana dostavljanja rješenja drugostepenog organa po članu 56. stav 1. ovog zakona, odnosno od isteka roka za odlučivanje po prigovoru ako o prigovoru nije odlučeno, podnese tužbu nadležnom sudu, radi zaštite svojih prava, u skladu sa zakonom. "

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

15. Apelant u svojoj apelaciji navodi daje osporenim presudama Vrhovnog suda i Okružnog suda povrijeđeno njegovo pravo na pravičan postupak iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropske konvencija). Apelant povredu navedenog prava vidi u tome što je, radi zaštite svojih prava iz radnog odnosa, podnio tužbu 13. oktobra 1995. godine, a postupak je okončan presudom Vrhovnog suda tek 27. juna 2003. godine. Apelant smatra da toliko dug rok za okončanje postupka nije razuman, a posljedica je

ponašanja tužene strane u sporu i samih sudova, od Osnovnog do Vrhovnog suda. Pri tome, predmetni spor je, navodi apelant, riješen isključivo na osnovu pismenih dokaza i činjenica utvrđenih u djelimičnoj Presudi Osnovnog suda broj RS-386/99 od 15. juna 2001. godine, a po svojoj prirodi je krajnje jednostavan.

16. Dalje, apelant iznosi da su Okružni sud i Vrhovni sud pogrešno primijenili materijalno pravo, te da su njihove presude donesene na osnovu nevaljanog i proizvoljnog dokaza čime je uskraćeno pravo na fer suđenje koje je bitno uticalo i na ishod spora. Pored toga, apelant smatra da su navedeni sudovi povrijedili njegovu pravo na pristup sudu, jer su ga svojim nezakonitim i proizvoljnim tumačenjem materijalnog i procesnog prava osujetili u ostvarenju prava iz radnog odnosa.

17. S obzirom na ove navode, apelant predlaže da Ustavni sud ukine osporene presude i naloži Osnovnom sudu da donese odluku o preostalom dijelu tužbenog zahtjeva.

b) Odgovor na apelaciju

18. Vrhovni sud u odgovoru na apelaciju iznosi da u svemu ostaje kod razloga datih u pobijanoj presudi. Sve činjenice i okolnosti bitne za odluku o sporu nižestepeni sudovi su pravilno i potpuno utvrdili, smatra ovaj sud, i pravilno je primijenjeno materijalno pravo. Dalje, Vrhovni sud smatra da apelantu nije uskraćeno prava na pristup sudu radi zaštite prava iz radnog odnosa, već se radi o nepodnošenju tužbe u roku koji je propisan relevantnom odredbom Zakona o osnovnim pravima iz radnog odnosa. Ostali navodi iz apelacije, smatra Vrhovni sud, odnose se na činjenice i okolnosti koje nisu odlučne za pravilnost i zakonitost pobijane presude kojom je odlučeno o predmetu spora.

19. U odgovoru na apelaciju poslodavac, u suštini, interpretira nižestepene odluke i iznosi razloge za njihovo donošenje. Pri tome, poslodavac se nije osvrnuo na apelantove navode o navodnoj povredi prava na pravično suđenje.

VI. Dopustivost

20. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

21. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

22. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Vrhovnog suda broj Rcv-367/02 od 27. juna 2003. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Dalje, osporenu presudu apelant je primio 21. jula 2003.

godine, a apelacija je podnesena 2. septembra 2003. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

23. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

24. Apelant pobija navedene presude tvrdeći da su tim presudama povrijeđena njegova prava iz člana II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. Evropske konvencije.

25. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine, u relevantnom dijelu, glasi:

"Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom. "

26. Član 6. stav 1. Evropske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom.

[...]"

27. Ustavni sud primjećuje da se apelant žali da postupak, koji je vođen pred nižestepenim sudovima, nije završen u razumnom roku. Stoga, Ustavni sud mora prvo utvrditi je li u konkretnom slučaju došlo do povrede člana 6. stav 1. Evropske konvencije u odnosu na donošenje odluke u razumnom roku.

Period koji se uzima u obzir

28. Ustavni sud podsjeća na ustaljenu praksu organa Evropske konvencije u odnosu na predmete o dužini postupka, gdje su postupci pokrenuti prije nego što su organi Evropske konvencije zasnovali svoju vremensku nadležnost. Organi Evropske konvencije smatraju da period koji se uzima u obzir, u svrhu žalbe u pogledu dužine trajanja postupka, počinje sa danom zasnivanja njihove vremenske nadležnosti. Dakle, u ocjenjivanju razumnosti vremena koje je prevazišlo taj rok mora se uzeti u obzir stadij postupka koji je dostignut tog datuma (vidi, npr., Evropski sud za ljudska prava, *Foti i drugi protiv Italije*, presuda od 10. decembra 1982. godine, serija A, broj 56, stav 53; *Styanowski protiv Poljske*, broj 28616/95, ECHR 1998-VIII).

29. U konkretnom slučaju postupak je započeo 13. oktobra 1995. godine, kada je apelant podnio tužbu Osnovnom sudu. Međutim, period koji spada u nadležnost Ustavnog

suda nije počeo tog datuma, već 14. decembra 1995. godine, kada je Ustav Bosne i Hercegovine stupio na pravnu snagu. Predmetni postupak je završen Presudom Vrhovnog suda broj Rev-367/02 od 27. juna 2003. godine. Dakle, Ustavni sud konstatira da je postupak ukupno trajao više od sedam godina i osam mjeseci, od kojih sedam godina i šest mjeseci spadaju u period koji Ustavni sud treba ispitati.

30. Polazeći od kriterija utvrđenih praksom Evropskog suda za ljudska prava, Ustavni sud ističe da se razumnost trajanja postupka ocjenjuje u svjetlu svih okolnosti predmeta, uzimajući u obzir posebno složenost predmeta, ponašanje strana u postupku, s jedne strane, i suda i javnih vlasti s druge strane, kao i važnost onoga što se za apelanta dovodi u pitanje u sporu (vidi Evropski sud za ljudska prava *Vernillo protiv Francuske*, presuda od 20. februara 1981. godine, serija A, broj 198, stav 30; *Zimmermann i Steiner protiv Švicarske*, presuda od 13. jula 1983. godine, stav 24).

a) Složenost predmeta

31. Ustavni sud naglašava, u skladu sa svojom ranijom praksom, da se složenost postupka mora razmatrati u svjetlu činjeničnog i pravnog aspekta ovog spora, tj. dokaza koje sud treba izvesti i procijeniti u svjetlu pravne prirode spora i postupaka vezanih za ovaj predmet.

32. Ustavni sud zapaža da se predmetni postupak tiče utvrđivanja nezakonitosti rješenja o prestanku radnog odnosa, te apelantovog zahtjeva da se poslodavac obaveže da ga vrati na posao i isplati mu sve naknade po osnovu radnog odnosa. Pored toga, Ustavni sud također zapaža da je prvostepeni sud djelimičnom presudom odlučivao samo o osnovanosti tužbenog zahtjeva u pogledu zakonitosti odluka o prestanku radnog odnosa, a ne i o drugom dijelu tužbenog zahtjeva. Dalje, Ustavni sud primjećuje da su prvostepeni i drugostepeni sud svoje presude donijeli gotovo isključivo na osnovu pismenih dokaza, odnosno razmatranjem osporenih odluka poslodavca, te da se u toku postupka nisu morala izvoditi druga dokazna sredstva (vještačenje, uviđaj na licu mjesta, saslušanje većeg broja svjedoka i si.). I na koncu, u postupak su uključene samo dvije strane, te se, radi navedenog, ne može smatrati da se predmet koji je razmatran pred nižestepenim sudovima može opisati kao naročito složen, kako u pogledu činjeničnog stanja tako i pravnih pitanja.

b) Ponašanje podnosioca apelacije

33. Ustavni sud ističe da u građanskim predmetima saslušanje u razumnom roku zavisi od ponašanja strane koja učestvuje u postupku (vidi Evropska komisija za ljudska prava, No. 11541/85, Dec. 12.4.89, O.I. 70).

34. Ustavni sud zapaža da, u periodu koji je relevantan za Ustavni sud, apelant nije propustio ni u jednom slučaju da se pojavi na zakazanim ročištima zajedno sa svojim zastupnikom. On nije tražio od suda da se ročišta odgađaju, niti je koristio ikakve metode koje su mogle dovesti do odlaganja postupka. Naprotiv, apelant, odnosno njegov

zastupnik, je u dva slučaja pismenim podnescima, i više puta usmeno, tražio nastavak i ažuriranje postupka. Stoga, Ustavni sud smatra da u odnosu na druga pitanja apelantovo ponašanje samo po sebi ne može opravdati dužinu postupka.

35. Prema tome, Ustavni sud nalazi da se višestruka odlaganja postupka ne mogu pripisati apelantu.

c) Ponašanje suda

36. Ustavni sud zapaža, uvidom u spis prvostepenog suda, daje od 14. decembra 1995. godine, pa do dana donošenja prvostepene presude, 15. juna 2001. godine, Osnovni sud zakazao u redovnom i ponovljenom prvostepenom postupku 22 rasprave. Apelant je sa svojim zastupnikom aktivno sudjelovao na tim raspravama, a 10 rasprava je odloženo zbog toga što se na njima nije pojavio tuženi, odnosno njegov zakonski zastupnik ili punomoćnik, ili su tražili odlaganje ročišta. Dalje, Osnovni sud je u 10 slučajeva počinjao glavnu raspravu od početka, radi izmijenjenog sastava vijeća, što je nesumnjivo uticalo na njegovu efikasnost u ovom predmetu.

37. Pored toga, prvostepeni sud je u više navrata odlagao ročišta za glavnu raspravu zbog neuredne dostave poziva i podnesaka (između ostalog i tužbe tuženom na odgovor), a primjetno je daje od dana donošenja prvostepene presude, 26. februara 1998. godine pa do dostavljanja spisa Okružnom sudu o žalbi, protekla jedna godina i dva mjeseca. Spis je upućen žalbenom sudu 29. aprila 1999. godine.

38. Stoga, Ustavni sud ističe da ukupna dužina postupka u ovom predmetu od sedam godina i šest mjeseci nije opravdana. Ustavni sud nalazi da se apelant ne može smatrati odgovornim za odugovlačenje postupka, da slučaj nije kompleksan i da ponašanje sudova ukazuje na nedostatak potrebne posvećenosti predmetu. Ustavni sud nalazi da se navedeni period, koliko je trajao ovaj postupak, ne može smatrati "razumnim".

39. Ustavni sud mora naglasiti daje za pravni sistem od fundamentalne važnosti vođenje postupka u okviru razumnog vremena jer svako nepotrebno odugovlačenje često dovodi do, *de facto*, lišavanja pojedinca njegovih prava i gubitka učinkovitosti i povjerenja u pravni sistem.

40. U svjetlu navedenog i imajući u vidu sve okolnosti ovog predmeta, Ustavni sud smatra da su sudovi koji su odlučivali u ovom postupku neopravdano tolerirali i dali svoj aktivan doprinos odugovlačenju postupka, a da je brži ishod postupka bio od posebne važnosti za apelanta, s obzirom daje predmet postupka radni spor koji je, i *ex lege*, hitan postupak. Slijedi, da apelant nije bio u prilici da dođe do odluke suda u meritumu u pogledu svojih građanskih prava u razumnom roku.

41. Polazeći od navedenog, Ustavni sud zaključuje da zahtjev za donošenje odluke u okviru razumnog vremenskog roka nije ispoštovan, što predstavlja povredu člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

42. S obzirom da ni apelant nije podnio zahtjev za kompenzaciju Ustavni sud smatra, u skladu i sa ustaljenom praksom Evropskog suda za ljudska prava, da je ova odluka odgovarajuća satisfakcija zbog kršenja apelantovih navedenih prava.

**Ostali navodi apelanta u pogledu člana II/3.e)
Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije**

43. U pogledu apelantovih navoda da su Okružni sud i Vrhovni sud pogrešno primijenili materijalno pravo, te da su njihove presude donesene na osnovu nevaljanog i proizvoljnog dokaza, čime je uskraćeno pravo na fer suđenje i pristup sudu, Ustavni sud podsjeća da nije u njegovoj nadležnosti da preispituje način na koji su sudovi utvrdili činjenice predmeta, kao i dokaze koje su izveli ili koje nisu izveli (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 17/00 od 4. maja 2001. godine, objavljenu u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, broj 17/01). U pogledu dokaza, član 6. Evropske konvencije ne predviđa da sud ispituje sve navode, argumente i dokaze koje su strane izložile i predložile u toku postupka, nego samo one koje sud smatra relevantnim za zakonsko odlučivanje. Sud mora uzeti u obzir argumente strana u postupku, ali oni ne moraju svi biti izneseni u obrazloženju presude (vidi Odluku Ustavnog suda broj U 624)1 od 5. aprila 2002. godine, tačka 19, “Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 24/02). Ova diskrecija, koju ima svaki sud u jednom kontradiktornom postupku, postoji radi efikasnosti vođenja postupka.

44. U konkretnom slučaju, Ustavni sud uočava daje apelant imao pristup sudovima na sve tri instance, odnosno daje mogao predlagati svoje dokaze, kako usmeno na zapisnik, tako i pismeno preko podnesaka, te da su sudovi ispitali njegove zahtjeve u skladu sa zakonom i, na kraju, meritorno riješili njegov tužbeni zahtjev. Prema tome, ne postoje indicije da je postupak vođen na nepravičan načini i da je apelantu uskraćen pristup sudu. Ustavni sud stoga zaključuje da nije došlo do povrede prava na pravičan postupak i pristup sudu u okviru člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

45. Na osnovu člana 61. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

46. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **U 117/03**, rješavajući apelaciju **B. T.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Брчко Дистрикта ("Служб
Ćazim Sadiković, prof, dr., potpredsjednik
Tudor Pantiru, potpredsjednik
Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik
Hatidža Hadžiosmanović, sudija
David Feldman, prof, sudija
Valerija Galić, sudija
Jovo Rosić, sudija
Constance Grewe, prof dr., sudija

na sjednici održanoj 29. oktobra 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Usvaja se apelacija B. T.

Utvrđuje se povreda člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 3. tačka d. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Ukidaju se presude Okružnog suda u Trebinju broj Kž-78/02 od 26. juna 2002. godine i Osnovnog suda u Nevesinju broj K-73/01 od 18. februara 2002. godine.

Nalaže se Osnovnom sudu u Nevesinju da provede ponovni, hitan postupak u skladu sa članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Nalaže se Osnovnom sudu u Nevesinju da, u skladu sa članom 75. stav

5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama u roku od tri mjeseca od dana dostave ove odluke.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. B. T. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Lipnika, općina Gacko, podnio je 12. oktobra 2002. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv presuda Okružnog suda u Trebinju (u daljnjem tekstu: Okružni sud) broj KŽ-78/02 od 26. juna 2002. godine i Osnovnog suda u Nevesinju (u daljnjem tekstu: Osnovni sud) broj K-73/01 od 18. februara 2002. godine. Apelant je također podnio zahtjev za donošenje privremene mjere, kojom bi Ustavni sud obustavio izvršenje osporene presude do donošenja odluke o apelaciji.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, od Okružnog suda i Osnovnog javnog tužilaštva u Nevesinju, kao učesnika u postupku zatraženo je, 19. maja 2004. godine da dostave odgovore na apelaciju.

3. Okružni sud nije dostavio odgovor na apelaciju, a Okružno javno tužilaštvo u Trebinju je dostavilo odgovor 11. juna 2004. godine.

4. U skladu sa članom 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, odgovor Okružnog javnog tužilaštva u Trebinju je 22. juna 2004. godine dostavljen apelantu.

5. Na traženje Ustavnog suda Osnovni sud dostavio je kompletan krivični spis broj K-73/01.

III. Činjenično stanje

6. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

7. Osnovni sud donio je Presudu broj K-73/01 od 18. februara 2002, koja je potvrđena Presudom Okružnog suda broj Kž-78/02 od 26. juna 2002. godine, kojom je apelant proglašen krivim zbog krivičnog djela teške krađe iz člana 222. stav 1. tačka 1. u vezi sa krivičnim djelom krađe iz člana 221. stav 1. Krivičnog zakona Republike Srpske i izrečena mu je uvjetna osuda, tako što mu je za navedeno krivično djelo utvrđena kazna zatvora u trajanju od jedne godine, s tim što je istovremeno određeno da se kazna neće izvršiti ako apelant u roku od dvije godine od dana pravosnažnosti presude ne izvrši novo krivično djelo. Istom presudom od apelanta je oduzeta imovinska korist pribavljena izvršenjem navedenog krivičnog djela i obavezan je da izmiri troškove krivičnog postupka.

8. Republičko javno tužilaštvo Republike Srpske, povodom apelantove inicijative za podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti protiv presuda Osnovnog suda broj K-73/01 od 18. februara 2002. godine i Okružnog suda broj Kž-78/02 od 26. juna 2002. godine, dopisom broj Ktz-38/02 od 30. septembra 2002. godine obavijestilo je apelanta da nije nađena zakonska osnova za podizanje zahtjeva za zaštitu zakonitosti.

IV. Relevantni propisi

9. U **Zakonu o krivičnom postupku** ("Službeni list SFRJ", br. 4/77, 17/85, 26/86, 74/87, 57/89, 3/90, 27/90 te "Službeni glasnik Republike Srpske", br. 26/93, 14/94, 6/97 i 61/01) relevantne odredbe glase:

"Glavni pretres i presuda

Član 281.

Na glavni pretres pozvat će se optuženi i njegov branilac, tužilac i oštećeni...

Na glavni pretres pozvat će se i svjedoci i vještaci koje su predložili tužilac u optužnici i okrivljeni u prigovoru protiv optužnice, osim onih za koje predsjednik vijeća smatra da njihovo saslušanje na glavnom pretresu nije potrebno.

Član 292. stav 1.

Predsjednik vijeća rukovodi glavnim pretresom, ispituje optuženog, saslušava svjedoke i vještake i daje riječ članovima vijeća, strankama, oštećenom, zakonskim zastupnicima, punomoćnicima, braniocu i vještacima.

Član 327. stav 1.

Kad predsjednik vijeća završi saslušanje pojedinog svjedoka ili vještaka .... tužilac, optuženi, branilac... mogu po odobrenju predsjednika vijeća neposredno postavljati pitanja svjedocima i vještacima.

Član 328.

Ako je svjedok ... pri ranijem saslušanju naveo činjenice kojih se više ne sjeća ili ako odstupa od svog iskaza, predočit će mu se raniji iskaz, odnosno ukazati mu se na odstupanje i upitat će se zašto sada iskazuje drugačije, a po potrebi pročitat će se njegov raniji iskaz ili dio tog iskaza.

Član 333.

- (1) *Van slučajeva koji su posebno predviđeni ovim zakonom, zapisnici o iskazima svjedoka ... mogu se po odluci vijeća pročitati samo u ovim slučajevima:*
- 1) *ako su ispitana lica umrla, duševno oboljela ili se ne mogu pronaći...*
  - 2) *ako svjedoci ili vještaci bez zakonskih razloga neće da daju iskaz na glavnom pretresu.*
- (2) *Vijeće može, uz saglasnost stranaka, odlučiti da se zapisnik o ranijem saslušanju svjedoka..., pročita, iako svjedok, odnosno vještak nije prisutan, bez obzira na to da li je bio pozvan na glavni pretres ... Kad zapisnik, odnosno pismeni nalaz i mišljenje budu pročitani i saslušane primjedbe stranaka (član 335), Vijeće će, uzimajući u obzir i ostale izvedene dokaze, odlučiti da li će i neposredno saslušati svjedoka ili vještaka. ”*

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelant se žali na pobijane presude ističući da mu nije omogućena odbrana pred sudom, tj. prisustvo saslušanju svjedoka, kako u istrazi tako i na glavnom pretresu, a na takvim izjavama svjedoka su zasnovane pobijane presude. Apelant tvrdi da mu nije bilo omogućeno da postavlja pitanja svjedocima, iako je u prvostepenoj presudi istaknuto da je dao saglasnost za čitanje iskaza svjedoka. Apelant navodi da se njegova odbrana razlikovala od sadržaja pročitanih izjava svjedoka, te milje trebalo biti omogućeno da se suoči sa svjedocima radi postavljanja pitanja. Smatra da je u konkretnom slučaju pobijanim presudama povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje, jer mu nije omogućena odbrana pred sudom zagwarantirana Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija).

b) Odgovor na apelaciju

11. Okružno javno tužilaštvo u Trebinju u svom odgovoru na apelaciju istaklo je da apelantu nisu prekršena ustavna prava na koja se pozvao.

VI. Dopustivost

12. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

13. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

14. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Presuda Okružnog suda u Trebinju broj Kž-78/02 od 26. juna 2002. godine, protiv koje nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Dalje, osporenu presudu apelant je primio 13. septembra 2002. godine, a apelaciju je podnio 12. oktobra 2002. godine, tj. u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

15. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

16. Iz navoda apelacije proizlazi da se apelant žali na povredu prava na pravično suđenje (nije mu omogućena odbrana pred sudom), koje garantira član II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. Evropske konvencije.

17. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine u relevantnom dijelu glasi:
“Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:
(...)
e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom. ”

18. Član 6. Evropske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:
“1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. (...)”
3. Svako ko je optužen za krivično djelo ima sljedeća minimalna prava :
(...)
d. da sam ispituje ili zahtijeva ispitivanje svjedoka optužbe i da se prisustvo i

saslušanje svjedoka odbrane odobri pod uvjetima koji važe i za svjedoke optužbe;
(...)“.

19. Svrha člana 6. Evropske konvencije je, između ostalog, da “tribunalu” dodijeli dužnost da provede propisanu provjeru podneska, argumenata i dokaza koje mu dostave strane, bez prejudiciranja njihove procjene i njihove relevantnosti u pogledu sudske odluke (vidi Evropski sud za ljudska prava, predmet *Kraška*, presuda od 19. aprila 1993. A. 254-B). U svakom pojedinom slučaju mora se procijeniti tok postupka kako bi se odlučilo je li konkretno saslušanje, odnosno postupak suđenja, bio pravičan. Ono što se uzima u obzir jeste dojam koji ostavlja postupak kao cjelina, mada određeni aspekti, *per se*, npr. način na koji se prikuplja dokazna građa tokom preliminarnog saslušanja, mogu biti u sukobu sa principom pravičnog saslušanja, tako da se mišljenje o pravičnosti suđenja može dati bez obzira na daljnji tok postupka (vidi Evropska komisija za ljudska prava, *Crociani protiv Italije*, Godišnjak XXIV (1981). Također, vidi presude Evropskog suda za ljudska prava *Saunders protiv Ujedinjenog Kraljevstva* od 17. decembra 1996. godine RJD 1996-VI, *Heaney i McGuinness protiv Irske*, aplikacija broj 34720/97 od 21. decembra 2000. godine). Sud mora ispitati postupak kojim su prvostepeni i drugostepeni sudovi odlučili hoće li prihvatiti dokaze koji ugrožavaju pravičnost postupka, da bi osigurali da postupak donošenja odluke bude adekvatan kako bi zaštitio apelantova prava iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije (vidi *Edwards i Lewis protiv Ujedinjenog Kraljevstva*, aplikacija broj 39647/98 i 4046/98, presuda od 22. jula 2003. godine).

20. Član 6. Evropske konvencije zahtijeva “pravično suđenje”, pravo da se bude saslušan u razumnom roku, pravo da saslušanje bude javno, pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. Osim toga, ovaj član sadrži spisak minimalnih prava koje ima svako koje optužen za krivično djelo. Među ova prava spada i pravo optuženog da sam ispituje ili zahtijeva ispitivanje svjedoka optužbe i da se prisustvo i saslušanje svjedoka odvija pod uvjetima koji važe i za svjedoka optužbe. Ova odredba tijesno je povezana sa principom “jednakosti oružja” odnosno “jednake dostupnosti pravnih sredstava” kao elementa pravičnog suđenja (presuda od 19. decembra 1990, *Delta*, A 191-A, presuda od 19. februara 1991, *Isgio*, A. 194-A, str. 12). U principu, Evropski sud za ljudska prava ne procjenjuje jesu li izjave svjedoka bile na ispravan način usvojene kao dokazna građa. Ali u situaciji kada ne postoji adekvatna i propisana prilika da optuženi ispita svjedoke presuda suda ne može, isključivo i uglavnom, biti zasnovana na svjedočenju tog svjedoka.

21. Ustavni sud zapaža, iz dokumenata dostavljenih Ustavnom sudu, odnosno zapisnika o glavnom pretresu održanom 18. februara 2002. godine u Osnovnom sudu, kada je dokazni postupak dovršen da nisu saslušani svjedoci optužbe, ali su, kako je naveo Osnovni sud, uz saglasnost stranaka (javnog tužioca i apelanta) pročitane izjave svjedoka optužbe, koje su date u istražnom postupku, ali na koje je apelant prigovorio nakon što su pročitane. Ustavni sud također zapaža, iz zapisnika o saslušanju svjedoka koji su

sastavni dio spisa, koji se odnosi na istragu broj Ki-11/01 Osnovnog suda, da su svi svjedoci optužbe u istrazi saslušani bez prisustva apelanta.

22. U konkretnom predmetu može se postaviti pitanje da li se apelant odrekao svog minimalnog prava na odbranu iz člana 6. stav 3. tačka d. Evropske konvencije, time što se saglasio na glavnom pretresu da se pročitaju izjave svjedoka optužbe, koje su date u postupku istrage bez njegovog prisustva, ali koje je osporio nakon što se upoznao sa sadržajem takvih izjava, izjavljujući prigovor na glavnom pretresu, jer nije imao mogućnosti da se suoči sa svjedocima. Naprotiv, iako postoji mogućnost odricanja prava na odbranu, apelant je u žalbenom postupku tražio da se ispita prvostepena presuda na okolnost onemogućavanja da neposredno ispituje svjedoke optužbe. Ustavni sud, s tim u vezi, ističe da se ne može smatrati da samo čitanje izjava na ovaj način nije u skladu sa članom 6. st. 1. i 3.d. Evropske konvencije, ali korištenje istih dokaza ipak mora biti u skladu sa pravima odbrane, što je i predmet i svrha zaštite člana 6. Evropske konvencije. Ovo naročito u slučajevima kada osoba “optužena za krivično djelo”, a koja ima prava u skladu sa članom 6. stav 3.d. Evropske konvencije “da sama ispituje ili zahtijeva ispitivanje” svjedoka protiv njega/nje, nije imala priliku da u bilo kojoj fazi u ranijem postupku ispita osobe čije se izjave čitaju na raspravi. Također, do povrede člana 6. Evropske konvencije će doći ako se presuda zasniva isključivo ili uglavnom na izjavama svjedoka sa kojima optuženi nije imao mogućnost da se suoči i da ih ispita. Ovakav stav zauzeo je Evropski sud u predmetima *Unterpertinger* od 24. novembra 1986. godine, st.

31. i 19, *Rachdad* protiv Francuske od 13. novembra 2003. godine, predstavka broj 71846/01, *Destrehem* protiv Francuske od 18. maja 2004. godine, predstavka broj 56651/00).

23. Ustavni sud ističe daje opći princip člana 6. stav 3. tačka d. Evropske konvencije da optuženim licima mora biti dozvoljeno da ispituju bilo kojeg svjedoka čije svjedočenje smatraju relevantnim za svoj slučaj i moraju biti u mogućnosti da ispituju svakog svjedoka kojeg pozovu ili na čije se svjedočenje oslanja tužilac. Ustavni sud u konkretnom predmetu uočava da su osporene presude zasnovane isključivo na izjavama svjedoka optužbe, datim u istrazi bez prisustva apelanta i bez omogućavanja da ispituje svjedoke, kao i potvrdi o oduzimanju novčanih sredstava od apelanta. U ovim presudama se samo prepričavaju izjave ovih svjedoka, ali sud ne daje razloge niti obrazloženje zašto je povjerovao tim izjavama, a ne odbrani apelanta. Osim toga, iz spisa proizlazi da sud nije proveo ili našao druge dokaze koji bi potkrijepili ove izjave svjedoka, pa je još nejasnije zašto ih sud uzima kao odlučujuće. Imajući u vidu daje apelant na glavnom pretresu, nakon što su pročitane izjave svjedoka koje su date u istražnom postupku takve izjave osporio, a u žalbenom postupku je ukazivao na ove propuste zahtijevajući zaštitu svojih minimalnih prava na odbranu, Ustavni sud smatra da postupak donošenja osporenih presuda nije bio adekvatan da zaštiti apelantova minimalna prava na odbranu, jer je bilo potrebno omogućiti apelantu da neposredno postavlja pitanja svjedocima optužbe na

čije se svjedočenje oslanjao tužilac. Ustavni sud također smatra daje uskraćivanje ovih prava apelantu i prihvatanje dokaza koji ugrožavaju pravičan postupak na ovaj način moglo nanijeti štetu apelantovim minimalnim pravima na odbranu, koja su garantirana Ustavom Bosne i Hercegovine i Evropskom konvencijom.

24. Iz navedenih razloga Ustavni sud je zaključio da su povrijeđena apelantova prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 3.d. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

25. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 64. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je većinom glasova odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

26. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj U 14/04, rješavajući zahtjev **Adnana Terzića, predsjedavajućeg Vijeća ministara Bosne i Hercegovine**, na osnovu člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2, člana 61. st. 1. i 2. i člana 63. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Gazim Sadiković, prof, dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, prof, sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

Constance Grewe, prof, dr., sudija

na sjednici održanoj 29. oktobra 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Utvrđuje se da odredbe čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 39/04) i odredbe čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 39/04) nisu u skladu sa čl. 1/4, III/3.b) i III/5.a) Ustava Bosne i Hercegovine.

Nalaže se Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine da, u skladu sa članom 63. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, u roku od

tri mjeseca od dana objavljivanja ove odluke u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, odredbe čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga i odredbe čl. 1. i 2. Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića, usaglasi sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine se nalaže da u roku od tri mjeseca obavijesti Ustavni sud Bosne i Hercegovine o preduzetim mjerama, u skladu sa članom 75. stav 5. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. Adnan Terzić, predsjedavajući Vijeća ministara Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: podnosilac zahtjeva), podnio je 3. augusta 2004. godine Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) zahtjev za ocjenu saglasnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine odredbi čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga i odredbi čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića. Oba zakona usvojio je Parlament Federacije BiH i objavljeni su u “Službenim novinama Federacije BiH” broj 39/04, a stupili su na snagu 25. jula 2004. godine. Podnosilac zahtjeva je, također, podnio zahtjev za donošenje privremene mjere kojom bi Ustavni sud obustavio primjenu osporenih zakona do donošenja konačne odluke o zahtjevu.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Ustavni sud je donio Odluku broj U 14/04 od 5. augusta 2004. godine kojom je usvojio prijedlog podnosioca zahtjeva za donošenje privremene mjere, te donio privremenu mjeru kojom se obustavlja primjena osporenih zakona do donošenja konačne odluke o zahtjevu.

3. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Predstavničkog doma i Doma naroda Parlamenta Federacije BiH zatraženo je 4. augusta 2004. godine da u roku od 20 dana dostave odgovore na zahtjev.

4. Odgovori na zahtjev nisu dostavljeni.

III. Zahtjev

5. Podnosilac zahtjeva navodi da Parlament Federacije BiH nije obezbijedio obaveznu saglasnost Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje u Bosni i Hercegovini prije usvajanja Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića. Navedenu saglasnost Parlament Federacije BiH bio je obavezan obezbijediti u skladu sa odredbama člana 25. stav 4. Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 44/03), koja propisuje da danom stupanja na snagu citiranog zakona uvođenje bilo kojih indirektnih poreza u Bosni i Hercegovini, kao i proglašenje ili izmjene zakonskih propisa o indirektnom oporezivanju, mora prethodno odobriti Upravni odbor Uprave za indirektno oporezivanje. Dalje, u smislu odredbe člana 1. stav 2. navedenog zakona, pojam "indirektni porez" odnosi se na uvozne i izvozne dažbine, akcize, porez na dodatnu vrijednost i sve druge poreze zaračunate na robu i usluge, uključujući i porez na promet i putarine. Dakle, smatra podnosilac zahtjeva, Parlament Federacije BiH je donio izmjene zakona koje reguliraju oblast indirektnog oporezivanja a da prethodno nije obezbijedio saglasnost Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje, na šta je bio obavezan u smislu citirane zakonske odredbe.

6. Osim toga, podnosilac zahtjeva priložio je kopiju pisma predsjednika Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje, od 2. augusta 2004. godine, u kojem se traži pokretanje postupka pred Ustavnim sudom, s obzirom da su osporeni zakoni donijeti suprotno predviđenoj proceduri, čime su povrijeđene odredbe Ustava Bosne i Hercegovine. Također, podnosilac zahtjeva priložio je pismo Federalnog ministarstva finansija od 2. augusta 2004. godine, u kojem se navodi da to ministarstvo, kao i Vlada Federacije BiH, nije dalo pozitivno mišljenje prije usvajanja osporenih zakona, te da bi se njihovom primjenom budžetu Federacije BiH i kantonalnim budžetima nanijela ogromna šteta.

7. Podnosilac zahtjeva podsjeća da je Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini donijet nakon zaključenja Sporazuma o nadležnostima u oblasti indirektnog oporezivanja, koji je zaključen između Federacije BiH i Republike Srpske, te kojim se oblast indirektnog oporezivanja u okviru sistema poreske politike prenosi na državu Bosnu i Hercegovinu. Potpisivanju Sporazuma prethodile su odluke entitetskih parlamenata o davanju saglasnosti na Sporazum. Odluku o davanju saglasnosti na navedeni Sporazum Parlament Federacije BiH donio je 3. decembra 2003. godine ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/03), čime je oblast indirektnog oporezivanja u okviru sistema poreske politike prenesena u isključivu nadležnost države Bosne i Hercegovine, u smislu člana III/5.a) Ustava Bosne i Hercegovine.

8. Podnosilac zahtjeva naglašava da član III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine obavezuje entitete da se u potpunosti pridržavaju odluka zajedničkih institucija Bosne i Hercegovine. Takvu odluku bez sumnje predstavlja i Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja

u Bosni i Hercegovini, koji je usvojila Parlamentarna Skupština Bosne i Hercegovine. Osporene zakone usvojio je Parlament Federacije BiH bez prethodno pribavljene saglasnosti Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje, koju je potrebno pribaviti prema članu 25. stav 4. Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini. U navedenom, podnosilac zahtjeva vidi povredu člana III/3.b) i člana III/5.a) Ustava Bosne i Hercegovine. Osim toga, podnosilac zahtjeva smatra da se primjenom osporenih zakona sprečava neometano funkcioniranje jedinstvenog ekonomskog prostora, stoje garantirano članom 1/4. Ustava Bosne i Hercegovine.

IV. Relevantni propisi

9. Ustav Bosne i Hercegovine

“Član I/2.

Bosna i Hercegovina je demokratska država, koja funkcioniše u skladu sa zakonom i na osnovu slobodnih demokratskih izbora.

Član I/4.

Postoji sloboda kretanja širom Bosne i Hercegovine. Bosna i Hercegovina i entiteti neće ometati punu slobodu kretanja lica, roba, usluga i kapitala širom Bosnu i Hercegovinu. Ni jedan entitet neće provoditi bilo kakvu kontrolu na granici između entiteta.

Član III/3b)

Entiteti i sve njihove administrativne jedinice će se u potpunosti pridržavati ovog Ustava, kojom se stavljaju van snage zakonske odredbe Bosne i Hercegovine i ustavne i zakonske odredbe entiteta kojemu nisu saglasne, kao i odluka institucija Bosne i Hercegovine. Opća načela međunarodnog prava su dio sastavni dio pravnog poretka Bosne i Hercegovine i entiteta.

Član III/5. a)

Bosna i Hercegovina će preuzeti nadležnost u onim stvarima u kojima se o tome postigne saglasnost entiteta; stvarima koje su predviđene u aneksima 5-8 Općeg okvirnog sporazuma; ili koje su potrebne da se očuva suverenitet, teritorijalni integritet, politička nezavisnost i međunarodni subjektivitet Bosne i Hercegovine, u skladu sa podjelom nadležnosti među institucijama Bosne i Hercegovine. Dodatne institucije mogu biti uspostavljene prema potrebi za vršenje ovih nadležnosti ”.

10. Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja u Bosni i Hercegovini (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 44/03)

“Član 1. stav 2.

U smislu ovog zakona, pojam “indirektni porez” odnosi se na uvozne i izvozne dažbine, akcize, porez na dodatnu vrijednost i sve druge poreze zaračunate na robu i usluge, uključujući i poreze na promet i putarine.

Član 25. stav 4.

Danom stupanja na snagu ovog zakona, uvođenje bilo kojih indirektnih poreza u Bosni i Hercegovini, kao i proglašavanje ili izmjene zakonskih propisa o indirektnom oporezivanju od Federacije, Republike Srpske ili Distrikta mora odobriti Odbor. Odbor mora odobriti sve diskrecione odluke vezano za izuzeća od ili promjene indirektnih poreskih stopa i struktura, koje se donose na osnovu zakonskih propisa Federacije, Republike Srpske ili Distrikta.“

11. Odluka o davanju saglasnosti na Sporazum o nadležnostima u oblasti indirektnog oporezivanja (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 64/03)

“I

Daje se saglasnost na Sporazum o nadležnostima u oblasti indirektnog oporezivanja između Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, kojim se oblast indirektnog oporezivanja u okviru sustava porezne politike prenosi na državu Bosnu i Hercegovinu “.

12. Zakon o porezu na promet proizvoda i usluga - Prečišćeni tekst (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 49/02) relevantne odredbe glase:

“Član 11.

Reprodukcijски materijal bez plaćanja poreza na promet mogu nabavljati pravna lica koja obavljaju proizvođačku djelatnost.

Proizvođačkom djelatnošću iz stava 1. ovog člana smatra se djelatnost koju obavljaju industrijska, rudarska, poljoprivredna, šumarska, vodoprivredna, ribarska, saobraćajna, proizvodno-zanatska pravna lica, proizvođačke zadruge, osim građevinsko-zanatskih zadruga, proizvodne jedinice u sastavu neproizvodnih pravnih lica, koji su registrirani za obavljanje jedne ili više proizvodnih djelatnosti, te naučnoistraživački ili istraživačko-razvojni instituti i zavodi, laboratorij, eksperimentalne radionice i pogoni za unapređenje proizvodnje.

Član 23. stav 3. alineja 8.

Porezna osnovica poreza na promet usluga je:

Kod građevinskih usluga vrijednost usluge koja u sebi ne sadrži vrijednost ugrađenog građevinskog materijala i porez na promet proizvoda koji je plaćen na taj građevinski materijal“.

13. Zakon o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 39/04) relevantne odredbe glase:

“Član 1.

U Zakonu o porezu na promet proizvoda i usluga (“Službene novine Federacije BiH”, broj 49/02-prečišćeni tekst) u članu II. stav 2. iza riječi “saobraćajna”

dodaju se nove riječi: "građevinska, građevinsko-zanatska ", a riječi: "osim građevinsko-zanatskih zadruga " brišu se.

Član 2.

U članu 23. stav 3. iza alineje sedam, tačka i zarez zamjenjuju se tačkom, a alineja osam briše se".

14. **Zakon o posebnom porezu na bezalkoholna pića** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", br. 6/95, 51/99, 52/01 i 37/03) relevantne odredbe glase:

“Član 3.

Predmet oporezivanja je promet bezalkoholnih pića.

Bezalkoholnim pićima u smislu stava 1. ovog člana smatraju se osvježavajuća bezalkoholna pića od voćnog soka, soka od voćne baze, soka od povrća, biljnih ekstrakata, žitarica ili sirutke, umjetna osvježavajuća bezalkoholna pića i nisko-energetska osvježavajuća bezalkoholna pića, te sirupi namijenjeni za proizvodnju ili preradu osvježavajućih pića.

Bezalkoholnim pićima smatraju se i prašci namijenjeni za pripremu osvježavajućih bezalkoholnih pića čijim se otapanjem u vodi prema uputi na deklaraciji dobijaju osvježavajuća bezalkoholna pića.

Prirodne mineralne gazirane i negazirane vode i 100% prirodni sokovi bez dodataka šećera i voda za piće, ne smatraju se bezalkoholnim pićima u smislu ovog zakona ".

15. **Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića** ("Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine", broj 39/04)

“Član 1.

U Zakonu o posebnom porezu na bezalkoholna pića ("Službene novine Federacije BiH", br. 6/95, 51/99, 52/01 i 37/03) u članu 3. u stavu 2. riječi: "voćnog soka, soka od voćne baze, soka od povrća " brišu se.

Član 2.

U članu 3. stav 4. se briše.

Novi stav 4. člana 3. glasi: "Prirodne, mineralne, gazirane i negazirane vode, 100% prirodni sokovi bez dodatka šećera i konzervansa, te voćni sokovi i voćni sirupi bez konzervansa koji su urađeni i puštaju se u promet ili se uvoze u skladu sa preuzetim i važećim Pravilnikom o kvaliteti proizvoda od voća, povrća i pečurki i pektinskih preparata ("Službeni list SFRJ", br. 1/79, 20/82 i 74/90) ne smatraju se bezalkoholnim pićima u smislu ovog zakona ".

V. Dopustivost

16. Član VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine, u relevantnom dijelu, glasi:

“Ustavni sud je jedini nadležan da odlučuje o bilo kojem sporu koji se javlja po ovom Ustavu između dva entiteta, ili između Bosne i Hercegovine i jednog ili oba entiteta, te između institucija Bosne i Hercegovine, uključujući, ali ne ograničavajući se na to:

- *Da li je bilo koja odredba ustava ili zakona jednog entiteta u skladu sa ovim Ustavom.*
- *Sporove može pokrenuti član Predsjedništva, predsjedavajući Vijeća ministara, predsjedavajući, ili njegov zamjenik, bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine; jedna četvrtina članova/delegata bilo kojeg doma Parlamentarne skupštine, ili jedna četvrtina članova bilo kojeg doma zakonodavnog organa jednog entiteta.*

17. Ustavni sud konstatira daje podnosilac zahtjeva predsjedavajući Vijeća ministara Bosne i Hercegovine. Zahtjev se odnosi na odlučivanje da li su određene odredbe zakona entiteta u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine. Konačno, zahtjev sadrži potrebne činjenice i navode na kojima se zasniva.

18. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.a) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da je predmetni zahtjev pokrenuo ovlašteni subjekt i da su ispunjeni formalni uvjeti iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

VI. Meritum

19. Ustavni sud, prije svega, naglašava da činjenica da oba doma Parlamenta Federacije nisu dostavila odgovor na zahtjev i objasnila ratio donošenja ovih propisa, ne sprječava Ustavni sud da razmotri razloge njihovog donošenja. Osim toga, Ustavni sud je još u svojoj odluci U 1/98 (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 22/98) naglasio da iz odredbe člana 1/2. Ustava Bosne i Hercegovine proizlazi princip prema kojem Ustavni sud efektivno štiti Ustav.

20. Podnosilac zahtjeva navodi nesaglasnost odredbi čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga, te odredbi čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića sa odredbama čl. III/3.b) i III/5.a) Ustava Bosne i Hercegovine, te smatra da se njima krši princip slobodnog prometa roba, usluga, kapitala i lica iz člana 1/4. Ustava Bosne i Hercegovine.

21. Stoga, Ustavni sud treba ispitati da li su navedene zakonske odredbe u skladu sa odredbama čl. III/3.b) i III/5.a) Ustava Bosne i Hercegovine. Osim toga, Ustavni sud će ispitati da li navedene zakonske odredbe narušavaju princip jedinstvenog tržišta, odnosno slobodnog kretanja roba, usluga, kapitala i lica iz člana 1/4. Ustava Bosne i Hercegovine.

22. Ustavni sud naglašava daje evidentna činjenica daje Parlament Federacije BiH, usvajanjem osporenih zakona, načinio intervenciju u svom poreskom zakonodavstvu. Ta intervencija išla je u pravcu da se određene usluge i nabavka određenih proizvoda oslobodi od obaveze plaćanja poreza na promet, kao i da se određeni proizvodi oslobode od obaveze plaćanja posebnog poreza - akciza.

23. Usvajanjem osporenog Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga propisano je da građevinska i građevinsko-zanatska preduzeća više ne moraju plaćati porez na promet prilikom nabavljanja reprodukcijskog materijala. Osim toga, navedenim izmjenama zakona propisano je da se više ne plaća porez na promet kod izvršenih građevinskih usluga. Navedeno je vidljivo kad se uporede bivše odredbe člana 11. stav 2. Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga - Prečišćeni tekst ("Službene novine Federacije BiH", broj 49/02) sa članom 1. osporenog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga. Naime, prije stupanja na snagu osporenog zakona, građevinska i građevinsko-zanatska pravna lica, koja obavljaju proizvođačku djelatnost nisu bila oslobođena od plaćanja poreza na promet prilikom nabavke reprodukcijskog materijala. Također, kad se uporedi bivša odredba člana 23. stav

3. alineja 8. Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga sa članom 2. osporenog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga, vidljivo je daje nakon izmjena ukinuta poreska osnovica po kojoj se obračunava porez na promet kod izvršenih građevinskih usluga.

24. Osim toga, članom 1. osporenog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića propisano je da se voćni sok, sok od voćne baze i sok od povrća više ne smatraju bezalkoholnim pićima na čiji se promet mora plaćati poseban porez. Također, u članu 2. osporenog Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića propisano je da se ne smatraju bezalkoholnim pićima prirodne, mineralne, gazirane i negazirane vode, 100% prirodni sokovi bez dodataka šećera i konzervansa, te voćni sokovi i voćni sirupi bez konzervama koji su urađeni i puštaju se u promet ili se uvoze u skladu sa preuzetim i važećim Pravilnikom o kvalitetu proizvoda od voća, povrća, gljiva i pektinskih preparata ("Službeni list Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije", br. 1/79, 20/82 i 74/90). Prije stupanja na snagu osporenog zakona postojala je obaveza plaćanja posebnog poreza - akciza na navedene proizvode, koji su bili svrstani kao bezalkoholna pića, što je vidljivo iz odredaba bivšeg člana 3. Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića ("Službene novine Federacije BiH", br. 6/95, 51/99, 52/01 i 37/03).

25. Imajući u vidu navedeno, postavlja se pitanje da lije Parlament Federacije BiH bio nadležan da usvoji citirane zakone kojima su izvršene promjene u poreskom zakonodavstvu, te da lije prilikom njihovog usvajanja ispoštovana procedura predviđena Zakonom o sistemu indirektnog oporezivanja.

26. Ustavni sud se poziva na Sporazum o nadležnostima u oblasti indirektnog oporezivanja, koji je premijer Vlade Federacije BiH, zajedno sa premijerom Vlade Republike Srpske, potpisao 5. decembra 2003. godine. Potpisivanju navedenog Sporazuma prethodila je Odluka o davanju saglasnosti na Sporazum o nadležnostima u oblasti indirektnog oporezivanja ("Službene novine Federacije BiH", broj 64/03). Navedenim Sporazumom nadležnost entiteta u oblasti indirektnog oporezivanja, a u okviru sistema poreske politike, prenesena je na državu Bosnu i Hercegovinu. Nakon toga, Parlamentarna Skupština Bosne i Hercegovine usvojila je Zakon o sistemu indirektnog oporezivanja ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 44/03, stupio na snagu osmog dana nakon objavljivanja, 31. decembra 2003. godine). Usvajanjem Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja uspostavljen je jedinstven sistem i organizacijska osnova za indirektno poreze na nivou države Bosne i Hercegovine. U relevantnom dijelu člana 25. stav 4. Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja propisano je da *"danom stupanja na snagu ovog zakona, uvođenje bilo kojih indirektnih poreza u Bosni i Hercegovini, kao i proglašavanje ili izmjene zakonskih propisa o indirektnom oporezivanju od Federacije, Republike Srpske ili Distrikta mora odobriti Odbor.*

27. Imajući u vidu navedeno, te s obzirom da su u smislu člana 1. stav 2. Zakona i sistemu indirektnog oporezivanja, u konkretnom slučaju, izvršene izmjene zakona u oblasti "indirektnih poreza", Ustavni sud zaključuje daje Parlament Federacije BiH za takve izmjene morao imati prethodno odobrenje Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje. Nesporno je da Parlament Federacije BiH u konkretnom slučaju nije imao takvo odobrenje.

28. Stoga, Ustavni sud naglašava da Parlament Federacije BiH, usvajanjem osporenih zakona, nije ispoštovao proceduru koja je predviđena članom 25. stav 4. Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja, čime je *de facto* Federacija BiH preuzela ovlaštenja koja je prethodno, Sporazumom od 5. decembra 2003. godine, prenijela na nivo države Bosne i Hercegovine. Ustavni sud smatra da se ovakvim postupkom dovodi u pitanje funkcioniranje Bosne i Hercegovine na principu "vladavine prava", a posebno da se krši odredba člana III/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, s obzirom da Parlament Federacije BiH nije poštovao proceduru predviđenu Zakonom o sistemu indirektnog oporezivanja koji je usvojila Parlamentarna Skupština Bosne i Hercegovine, te on stoga bez svake sumnje predstavlja *"odluku zajedničkih institucija Bosne i Hercegovine"*. Osim toga, usvajanjem osporenih zakona bez odobrenja Upravnog odbora Uprave za indirektno oporezivanje Parlament Federacije BiH je prekršio i odredbu člana III/5.a) Ustava Bosne i Hercegovine, s obzirom daje time ušao u okvir nadležnosti koje je prethodno Federacija BiH sporazumom prenijela u nadležnost države Bosne i Hercegovine.

29. Imajući u vidu navedeno Ustavni sud konstatira da odredbe čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga ("Službene novine Federacije BiH", broj 39/04), te odredbe čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o

posebnom porezu na bezalkoholna pića (“Službene novine Federacije BiH”, broj 39/04), nisu u skladu sa odredbama Čl. III/3.b) i III/5.a) Ustava Bosne i Hercegovine.

30. Ustavni sud još treba ispitati da li je usvajanjem osporenih zakona došlo do narušavanja slobodnog prometa roba, usluga, kapitala i lica iz člana 1/4. Ustava Bosne i Hercegovine. Ustavni sud još jednom naglašava daje cilj donošenja Zakona o sistemu indirektnog oporezivanja bio da se izvrši harmonizacija poreskog sistema u Bosni i Hercegovini. Harmonizacijom poreskog sistema bi se počeo ostvarivati ustavni princip jedinstvenog tržišta, te izbjegavati sve administrativne, tehničke i druge barijere u funkcioniranju tržišta. Parlament Federacije BiH je, usvajanjem osporenih zakona, izvršio izmjene u oblasti poreza koje spadaju u “indirektno oporezivanje”. Izmjene u osporenim zakonima, koje je izvršio Parlament Federacije Bosne i Hercegovine, nisu izvršene u Republici Srpskoj, posebno u odnosu na oporezivanje usluga iz građevinske djelatnosti. Prema tome, u ovakvoj situaciji evidentno je da postoje različite poreske osnove u Federaciji BiH i Republici Srpskoj u odnosu na oporezivanje građevinske djelatnosti, dok je Parlament Federacije BiH usvajanjem osporenog zakona u oblasti akciza smanjio broj bezalkoholnih pića na koja se plaćaju posebni porezi - akcize, s tim što se naglašava da takva situacija već postoji u Republici Srpskoj (vidi Zakon o akcizama i porezu na promet “Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 25/02, 30/02 i 60/03). Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud naglašava da se uvođenjem bilo kakvih različitih poreskih osnova na teritoriji Bosne i Hercegovine sprečava neometano funkcioniranje jedinstvenog ekonomskog prostora, čime dolazi do povrede člana 1/4. Ustava Bosne i Hercegovine.

VIII. Zaključak

31. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da odredbe čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga, kao i odredbe čl. 1. i 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića, nisu u skladu sa čl. 1/4, III/3.b) i III/5.a) Ustava Bosne i Hercegovine.

32. Na osnovu člana 61. st. 1. i 2. i člana 63. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

33. Na osnovu člana 78. stav 6. Poslovnika Ustavnog suda, privremena mjera koju je Ustavni sud donio u ovom predmetu ostaje na snazi sve dok Parlament Federacije BiH ne otkloni utvrđene nesaglasnosti.

34. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **AP 412/04**, rješavajući apelaciju **M. B.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 2. tačka 2. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof, dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, prof, sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

Constance Grewe, prof, dr., sudija

na sjednici održanoj 29. oktobra 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neosnovana apelacija M. B., podnesena protiv Rješenja Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U 40/03 od 18. februara 2004. godine i Rješenja Općinskog suda u Bihaću broj Kv-84/03 od 20. novembra 2003. godine.

Odluku objaviti u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", "Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine" i "Službenom glasniku Republike Srpske".

Obrazloženje

I. Uvod

1. M. B. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Cazina, kojeg zastupa A. B., advokat iz Bihaća, podnio je 27. aprila 2004. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud Federacije) broj U 40/03 od 18. februara 2004. godine i Rješenja Općinskog suda u Bihaću (u daljnjem tekstu: Općinski sud) broj Kv-84/03 od 20. novembra 2003. godine. Apelant je tražio da Ustavni sud donese privremenu mjeru kojom će se Općinskom sudu naložiti da odmah obustavi sve radnje u krivičnom postupku protiv njega do konačne odluke po ovoj apelaciji.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Prema članu 21. st. 1. i 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud dostavlja zahtjev o pokretanju postupka, odnosno apelaciju, donosiocu pobijanog akta radi davanja odgovora, a apelaciju dostavlja i drugoj stranci u postupku u kojem je donesena presuda koja se pobija apelacijom radi davanja odgovora.

3. S obzirom da se predmetne apelacije zasnivaju na apelantovim tvrdnjama o retroaktivnom dejstvu određenih odredaba Zakona o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine, na osnovu kojeg su donesena osporena rješenja, te da je u isto vrijeme pokrenut spor pred Ustavnim sudom o ustavnosti određenih odredaba Zakona o imunitetu Bosne i Hercegovine kao i Zakona o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine, Ustavni sud je razmotrio odgovore koje su, na traženje Ustavnog suda, dostavili donosioci osporenih zakona.

III. Činjenično stanje

4. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predočenih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.

5. Općinsko tužilaštvo Bihać podnijelo je Općinskom sudu protiv apelanta optužnicu broj Kt-275/02 od 9. septembra 2002. godine, zbog krivičnog djela - zloupotreba položaja ili ovlasti - iz člana 358. stav 1. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", br. 43/98, 2/99, 15/99, 29/00 i 59/02), u daljnjem tekstu KZ FBiH.

6. Nakon što je pozvan da iznese odbranu, apelant je istakao prigovor imuniteta, naglašavajući daje u vrijeme izvršenja krivičnog djela, koje mu se stavlja na teret, obavljao dužnost predsjednika Unsko-sanskog kantona, te je u tom smislu naveo daje članom 16,

poglavlje III Ustava Unsko-sanskog kantona ("Službene novine Unsko-sanskog kantona", broj 1/95) propisano da predsjednik kantona, predsjednik vlade i ministri ne mogu biti krivično gonjeni, niti odgovorni u građanskom postupku, za bilo koju radnju učinjenu u obavljanju svoje funkcije.

7. Nakon toga, Općinski sud donio je Rješenje broj Kv-84/03 od 20. novembra 2003. godine, kojim je odbijen apelantov prigovor imuniteta. Općinski sud je naglasio da Zakon o imunitetu ("Službene novine Federacije BiH", broj 19/03) govori jedino o isključenju građanske odgovornosti za određena lica prilikom obavljanja njihove funkcije, te da on nikoga ne oslobađa od krivične odgovornosti, niti da se imunitet može smatrati općom preprekom za krivično gonjenje.

8. Ustavni sud Federacije je Rješenjem broj U 40/03 od 18. februara 2004. godine odbio apelantovu žalbu protiv Rješenja Općinskog suda broj Kv-84/03 od 20. novembra 2003. godine. Obrazlažući svoju odluku, Ustavni sud Federacije, između ostalog, navodi daje Amandmanom LXV na Ustav Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 524/2) brisan član IV.B.4.10. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine kojim je, dok je bio na snazi, bio obezbijeden imunitet određenim nosiocima izvršne vlasti. Nakon toga usvojen je Zakon o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine, kojim je uspostavljen imunitet samo od građanske, a ne i od krivične odgovornosti za nosioce izvršne vlasti. Pored toga, Ustavni sud Federacije smatra da odluka o postojanju ili ukidanju imuniteta ima samo karakter procesnog odlučivanja, te da ničim ne dovodi u pitanje pravila iz čl. 6. i 7. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija).

IV. Relevantni propisi

9. **Zakon o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine** ("Službene novine Federacije BiH", broj 19/03)

“Član 3.

(Osobe koje imaju pravo na imunitet (isključenje od krivične i građanske odgovornosti))

Članovi Predstavničkog doma i delegati Doma naroda, kao i članovi kantonalnih zakonodavnih tijela, neće biti krivično ili građanski odgovorni za bilo koji postupak izvršen u okviru njihovih dužnosti u Parlamentu Federacije Bosne i Hercegovine ili kantonalnih zakonodavnih tijela.

Predsjednik i potpredsjednici Federacije, članovi Vlade Federacije, kao i članovi kantonalnih vlada, neće biti građanski odgovorni za bilo koji postupak izvršen u okviru njihovih dužnosti u izvršnim organima Federacije ili izvršnim organima kantona.

Član 6.
(Procedura u krivičnom postupku)

Ukoliko, u toku krivičnog postupka, osoba iz stava 1. člana 3. ovog zakona izjavi da je postupak koji je osnova za pokretanje krivičnog postupka izvršen u okviru njegovih dužnosti prema definiciji člana 4. ovog zakona, to pitanje će se raspravljati i rješavati odlukom nadležnog suda.

Resorno ministarstvo donosi standardna proceduralna pravila kojima se uređuje rješavanje tih pitanja, te određuje sud nadležan za njihovo rješavanje.

Ta odluka je konačna i obavezujuća, a protiv nje se može podnijeti žalba Ustavnom sudu Federacije. ”

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

10. Apelant je podnio apelaciju Ustavnom sudu u kojoj navodi da mu je osporenim rješenjima Ustavnog suda Federacije i Općinskog suda povrijeđeno pravo na pravičan postupak iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i čl. 6. i 7. Evropske konvencije. Prema navodima iz apelacije, povreda navedenih prava očituje se u tome što je donošenjem osporenih rješenja narušen princip zabrane retroaktivne primjene prava. Naime, apelant tvrdi daje u vrijeme izvršenja krivičnog djela koje mu se stavlja na teret kao predsjednik Unsko-sanskog kantona uživao imunitet od krivičnog gonjenja, u skladu sa relevantnim odredbama Ustava Unsko-sanskog kantona. Također, u vrijeme izvršenja inkriminiranog krivičnog djela na snazi je bila odredba člana IVB. tačka 4.10. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, koja isključuje krivično gonjenje zbog postojanja imuniteta za određene nosioce izvršne vlasti. S obzirom da je u konkretnom slučaju primijenjen Zakon o imunitetu, koji je stupio na pravnu snagu nakon što je brisana odredba člana IV.B.4.10. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, koji je strožiji jer predviđa samo imunitet od građanske odgovornosti, apelant smatra daje donošenjem osporenih odluka povrijeđen institut zabrane retroaktivne primjene zakona.

b) Odgovor na apelaciju

11. Visoki predstavnik navodi daje 6. oktobra 2002. godine donio paket zakona iz oblasti imuniteta na nivou Bosne i Hercegovine, Federacije Bosne i Hercegovine i Republike Srpske, kojima se utvrđuje procedura prema kojoj se članovi parlamenta mogu pozvati na imunitet od krivične i građanske odgovornosti, a određeni nosioci izvršne vlasti se mogu pozvati na imunitet od građanske odgovornosti.

12. Mišljenje Visokog predstavnika je da se, na način propisan osporenim zakonima, osigurava javna odgovornost dužnosnika i osoba koje obavljaju izabranu dužnost, dok se istovremeno osigurava da takve osobe uživaju takve vidove imuniteta kakvi su primjereni

za ispravno vršenje njihovih funkcija i dužnosti. Konkretno, uvođenje sudske kontrole u pogledu pitanja da li određeno djelo spada u okvir dužnosti nosioca javne funkcije ili ne predstavlja korak naprijed u smanjenju ispolitiziranosti instituta imuniteta.

13. Visoki predstavnik zaključuje da osporeni zakoni nisu u suprotnosti sa općim principom nemogućnosti retroaktivne primjene ili člana 7. Evropske konvencije, jer se ovim zakonima ne uklanja mogućnost materijalne odbrane od krivične odgovornosti za radnje izvršene prema ranije važećim zakonima, kojima se predviđala takva odbrana.

14. Predstavnički dom Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine - Ustavno-pravna komisija je u odgovoru ocijenio opravdanom inicijativu za ocjenu saglasnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine Zakona o imunitetu Bosne i Hercegovine i Zakona o imunitetu Federacije BiH.

VI. Dopustivost

15. U skladu sa članom VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud također ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u ovom ustavu, kada ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

16. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

17. Pravilo iscrpljivanja pravnih lijekova zahtijeva da apelant dođe do konačne odluke. Konačna odluka predstavlja odgovor na zadnji pravni lijek, koji je efektivan i adekvatan da ispita nižestepenu odluku kako u činjeničnom tako i u pravnom pogledu. Pri tome apelant odlučuje hoće li koristiti pravni lijek, bez obzira radi li se o redovnom ili vanrednom pravnom lijeku. Odluka kojom je pravni lijek odbačen zato što apelant nije ispoštovao formalne zahtjeve pravnog lijeka (rok, plaćanje taksi, forma ili ispunjenje drugih zakonskih uvjeta) ne može se smatrati konačnom. Korištenje takvog pravnog lijeka ne prekida rok od 60 dana propisan članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda (vidi Rješenje Ustavnog suda broj U 15/01 od 4. i 5. maja 2001. godine).

18. U konkretnom slučaju, apelacijom se pobija odluka koja je konačna u pitanju imuniteta, dok još uvijek nije donesena konačna odluka o pitanju apelantove krivice za krivično djelo za koje je optužen. Međutim, Ustavni sud smatra daje imunitet važno prethodno pitanje koje se razmatra posebno od cjelokupnog krivičnog postupka, s obzirom daje iz odredbi Zakona o imunitetu vidljivo da, ukoliko se istakne prigovor imuniteta, nadležni sudovi prvo trebaju donijeti odluku o tom pitanju. Kada se jednom riješi pitanje imuniteta, ono se više ne može postavljati u određenom krivičnom postupku. Stoga, Ustavni sud smatra da se standardi prava na pravičan postupak odnose

i na postupak u kojem se odlučuje o pravu na imunitet, jer ukoliko se odbije prigovor imuniteta i nastavi sa krivičnim postupkom, pitanje imuniteta se više ne može isticati. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud smatra daje apelacija u ovom slučaju dopustiva, iako još uvijek nije donesena konačna odluka o pitanju apelantove krivice za krivično djelo za koje je optužen.

19. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Rješenje Ustavnog suda Federacije broj U 40/03 od 18. februara 2004. godine, protiv kojeg nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Apelacija je podnesena u roku od 60 dana, kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

20. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

a) Ranija praksa Ustavnog suda

21. Prije svega, Ustavni sud podsjeća na raniju praksu u odlučivanju o apelacijama gdje su se apelanti u sudskim postupcima pozivali na imunitet.

22. U izvjesnom broju slučajeva Ustavni sud je zaključio daje došlo do povrede prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije zbog toga što je krivični postupak pokrenut prije nego što je riješeno pitanje imuniteta. U tim slučajevima Ustavni sud nije ispitivao pitanje imuniteta u meritumu, nego je konstatirao da se ono treba riješiti u zakonom propisanoj proceduri. Tom prilikom je naglašeno da su redovni sudovi bili obavezni razmotriti pitanje imuniteta kao važno prethodno pitanje u krivičnom postupku, a njihov propust Ustavni sud je smatrao povredom prava na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Takav stav Ustavni sud je zauzeo u odlukama br. U 59/01, U 60/01 i U 61/01 ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 24/02).

23. Ustavni sud napominje daje odluke u navedenim predmetima donio 10. maja 2002. godine. U to vrijeme pravne okolnosti su bile bitno drukčije od okolnosti u konkretnom slučaju. Naime, tada je bio na snazi član IV/B.4.10. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 1/94), koji je striktno zabranjivao vođenje krivičnog postupka protiv određenih nosilaca izvršne vlasti za krivična djela učinjena u vršenju njihove dužnosti. Navedena odredba iz Ustava Federacije Bosne i Hercegovine bila je inkorporirana i u kantonalne ustave, tako da su i određeni nosioci kantonalne izvršne vlasti uživali imunitet od krivičnog gonjenja za krivična djela učinjena u okviru njihove dužnosti. Osim toga, u to vrijeme nije postojala jasna procedura koja bi propisivala postupanje sudova u slučaju istaknutog prigovora imuniteta.

24. U konkretnom slučaju, pravne okolnosti su značajno izmijenjene. Amandmanom LXV ("Službene novine Federacije BiH", broj 52 od 28. oktobra 2002. godine) na Ustav Federacije Bosne i Hercegovine brisanje član IV/B.4.10 Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, koji je određenim nosiocima izvršne vlasti garantirao imunitet od krivičnog gonjenja. Osim toga, donijet je Zakon o imunitetu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 32/02), kao i Zakon o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH", broj 19/03). Navedenim zakonima je definiran krug osoba koje uživaju pravo na imunitet, te uspostavljena jasna procedura koju su sudovi dužni poštovati prilikom odlučivanja o istaknutom prigovoru imuniteta.

25. Ustavni sud naglašava da je donio Odluku broj U 24/03 od 22. septembra 2004. godine, kojom je utvrdio da su osporene odredbe Zakona o imunitetu Bosne i Hercegovine i Zakona o imunitetu Federacije u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine.

26. Imajući u vidu navedeno, te posebno novonastalu pravnu situaciju, Ustavni sud zaključuje da se predmetna apelacija ne može riješiti u skladu sa praksom iz odluka Ustavnog suda u predmetima br. U 59/01, U 60/01 i U 61/01.

27. Apelant pobija navedeno rješenje Ustavnog suda Federacije tvrdeći da je njime povrijeđeno njegovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije, te daje narušen princip zabrane retroaktivne primjene prava iz člana 7. Evropske konvencije.

b) Pravo na pravično suđenje

28. Član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine:

"3. Katalog prava

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava 2. ovog člana, što uključuje:

(...)

e) Pravo na pravično saslušanje u građanskim i krivičnim stvarima i druga prava u vezi sa krivičnim postupkom. "

Član 6. stav 1. Evropske konvencije, u relevantnom dijelu, glasi:

"1. Prilikom utvrđivanja građanskih prava i obaveza ili osnovanosti bilo kakve krivične optužbe protiv njega, svako ima pravo na pravično suđenje i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristranim, zakonom ustanovljenim sudom. [...]"

29. Ustavni sud napominje daje u svojoj odluci broj U 5/99 od 3. decembra 1999. godine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine", broj 3/00) zauzeo stav daje nadležan da ispituje je li presuda (odluka) ustavnog suda entiteta u saglasnosti sa Ustavom Bosne i Hercegovine. Dakle, u konkretnom slučaju, Ustavni sud će ispitati je li osporeno rješenje Ustavnog suda Federacije, kojim je konačno odlučeno o istaknutom prigovoru imuniteta,

povrijedilo apelantovo pravo na pravično suđenje u smislu člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

30. Ustavni sud naglašava da u konkretnom slučaju njegov zadatak nije da ispita da li apelant ima ili nema pravo na imunitet, jer je to pitanje konačno riješeno odlukom Ustavnog suda Federacije. Zadatak Ustavnog suda u konkretnom slučaju je da ispita da li je osporeno rješenje Ustavnog suda Federacije povrijedilo apelantovo pravo na pravično suđenje u postupku u kojem je odlučivano o njegovom prigovoru imuniteta.

31. U konkretnom slučaju, apelant smatra daje Ustavni sud Federacije u osporenom rješenju pogrešno primijenio materijalno pravo, tj. Zakon o imunitetu, koji je stupio na pravnu snagu nakon što je brisana odredba člana IVB.4.10. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine, čime je povrijedio njegovo pravo na pravično suđenje iz člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

32. Ustavni sud podsjeća na svoj stav (vidi Odluku broj U 62/01 od 5. aprila 2002. godine, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 24/02) prema kojem *"nadležnost Ustavnog suda u apelacionim postupcima ograničena je 'na pitanja koja su sadržana u ovom Ustavu' i Sud nije nadležan da preispituje činjenično stanje ili tumačenje i primjenu zakona redovnih sudova, osim u slučajevima u kojima su odluke nižih sudova povrijedile ustavna prava ili su zanemarile ta prava, te ako je primjena zakona bila proizvoljna ili diskriminacijska, ukoliko je došlo do povrede procesnih prava (pravično suđenje, pristup sudu, efektivni pravni lijekovi i dr.) ili ukoliko utvrđeno činjenično stanje ukazuje na povredu Ustava"*.

33. Ustavni sud smatra da se navedeni stav može primijeniti i u konkretnom slučaju. Iz navoda apelacije, kao i priložene dokumentacije, ne može se zaključiti da su rješenjem Ustavnog suda Federacije povrijeđena ili zanemarena apelantova ustavna prava. Također, ne može se zaključiti daje primjena zakona bila proizvoljna ili diskriminacijska, ili daje došlo do povrede procesnih prava (na primjer da sudovi nisu bili nepristrani, da je apelantu uskraćeno pravo na pristup sudu ili efektivan pravni lijek). Još manje može se tvrditi da utvrđeno činjenično stanje ukazuje na bilo koju povredu Ustava Bosne i Hercegovine, s obzirom daje Ustavni sud u svojoj odluci broj U 24/03 od 22. septembra 2004. godine utvrdio da su odredbe Zakona o imunitetu Bosne i Hercegovine i Zakona o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine, a navedeni zakoni bili su temelj Ustavnom sudu Federacije prilikom donošenja rješenja koje se pobija apelacijom. Osim toga, rješenje Ustavnog suda Federacije sadrži sasvim dovoljno razloga iz kojih se može vidjeti zašto taj sud smatra daje apelantov prigovor imuniteta neosnovan u ovom slučaju.

34. Imajući u vidu izloženo, Ustavni sud smatra da nije došlo do povrede prava na pravično suđenje iz člana II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

c) Zabrana retroaktivne primjene prava

Član 7. Evropske konvencije glasi:

“1. Niko se ne može smatrati krivim za krivično djelo nastalo činjenjem ili nečinjenjem koje nije predstavljalo krivično djelo u vrijeme izvršenja, prema nacionalnom ili međunarodnom pravu. Isto tako, izrečena kazna neće biti teža od one koja se primjenjivala u vrijeme izvršenja krivičnog djela.

2. Ovaj član ne utječe na suđenje ili kažnjavanje bilo koje osobe koja je kriva za činjenje ili nečinjenje, ako je to djelo u vrijeme izvršenja predstavljalo krivično djelo prema općim pravnim načelima priznatim kod civiliziranih naroda ”.

35. Retroaktivnu primjenu prava apelant vidi u tome stoje, u njegovom slučaju, Ustavni sud Federacije primijenio Zakon o imunitetu, a ne ranije ustavne odredbe prema kojima je on uživao imunitet od krivičnog gonjenja, posebno kada se ima u vidu da su one važile u vrijeme kada je on navodno počinio krivična djela koja mu se stavljaju na teret.

36. Ustavni sud je već obrazložio da smatra daje apelant imao pravično suđenje tokom postupka u kojem se odlučivalo o istaknutom prigovoru imuniteta. Također, konstatirano je da se neće ulaziti u način na koji je Ustavni sud Federacije primijenio materijalno pravo u konkretnom slučaju.

37. S obzirom na navedeno, Ustavni sud zaključuje da nije potrebno posebno ispitivati je li osporenim rješenjem Ustavnog suda Federacije narušen princip zabrane retroaktivne primjene prava, posebno kad se ima u vidu daje Ustavni sud, u svojoj odluci broj U 24/03 od 22. septembra 2004. godine, utvrdio da su odredbe Zakona o imunitetu Bosne i Hercegovine i Zakona o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine u skladu sa Ustavom Bosne i Hercegovine, te da nemaju retroaktivno dejstvo koje je zabranjeno članom 7. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

38. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da je imunitet pitanje koje se razmatra posebno od cjelokupnog postupka, te kad se jednom riješi, više se ne može isticati u tom postupku. Stoga, Ustavni sud smatra da standardi prava na pravičan postupak vrijede i za postupak u kojem se odlučuje o istaknutom prigovoru imuniteta, te konačnu odluku o tom pitanju može ispitivati Ustavni sud. U konkretnom slučaju, Ustavni sud nije ustanovio da je pobijanim rješenjem Ustavnog suda Federacije povrijeđeno apelantovo pravo na pravično suđenje iz člana II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije niti daje njime narušen princip zabrane retroaktivne primjene prava iz člana 7. Evropske konvencije.

39. Na osnovu člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je većinom glasova odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

40. S obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu nema osnova za razmatranje apelantovog prijedloga za donošenje privremene mjere.

41. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

**Izdvojeno mišljenje Valerije Galić, sudije Ustavnog suda BiH
u Odlukama Ustavnog suda BiH u predmetima br. AP 72/04; AP 58/03;
AP 412/04; AP 527/04; AP 584/03 i AP 591/03 donesenim na plenarnoj
sjednici Ustavnog suda BiH održanoj 29. oktobra 2004. godine
i Odluci Ustavnog suda BiH u predmetu AP 322/04 donesenoj
na plenarnoj sjednici Ustavnog suda BiH
održanoj 19. novembra 2004. godine**

Na osnovu člana 41. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Prečišćeni tekst ("Službeni glasnik BiH", broj 2/04) izdvajam svoje mišljenje, suprotno odlukama Ustavnog suda BiH u navedenim predmetima u dijelu koji se odnosi na povredu prava apelanata na pravično suđenje garantirano članom II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i članom 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. S obzirom da se u navedenim apelacijama pobijaju odluke redovnih sudova i Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine o pitanju prava na imunitet, u principu, iz istih razloga, dajem jedinstveno izdvojeno mišljenje iz sljedećih razloga:

1. Ustavni sud Federacije BiH je, odlučujući o žalbama apelanata na rješenja nadležnih redovnih sudova o pitanju njihovog prava na imunitet od krivične odgovornosti, donio rješenja kojima je odbio žalbe i potvrdio rješenja redovnih sudova, prema kojima je utvrđeno da apelanti nemaju pravo na imunitet od krivične odgovornosti. Suštinski razlozi za ovakve odluke redovnih sudova i Ustavnog suda FBiH su da je imunitet privilegija javno-pravnog karaktera, koja traje dok traje funkcija nosilaca imuniteta, te da prema Zakonu o imunitetu FBiH ("Službene novine Federacije BiH", broj 19/03), koji je stupio na snagu 6. oktobra 2002. godine, nosiocima izvršne vlasti u Federaciji BiH i kantonima je priznat samo imunitet od građanske odgovornosti.

Pored toga, Ustavni sud FBiH svoja rješenja zasniva i na činjenici da je Amandmanom LXV na Ustav FBiH (stupio na snagu također 6. oktobra 2002 godine) brisan član IV.B.4.10. Ustava FBiH kojim je bio utvrđen imunitet za predsjednika Federacije, potpredsjednika Federacije, premijera, zamjenika premijera i ostale članove Vlade FBiH.

2. Većinskim odlukama Ustavnog suda BiH, kojima je odlučeno o pojedinačnim navedenim apelacijama, podržan je ovakav pravni stav Ustavnog suda FBiH. Ustavni sud BiH smatra da rješenja Ustavnog suda FBiH sadrže sasvim dovoljno razloga iz kojih se može vidjeti zašto taj sud smatra da su prigovori apelanata u pogledu imuniteta neosnovani, te smatra da nije došlo do povrede prava apelanata na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava BiH i člana 6. stav 1. Evropske konvencije. Pri tome, Ustavni sud BiH se poziva i na svoju odluku broj U 24/03 od 22. septembra 2004. godine, kojom je

utvrđeno da su odredbe Zakona o imunitetu BiH i Zakona o imunitetu FBiH u skladu sa Ustavom BiH, a navedeni zakoni su bili osnova Ustavnom sudu FBiH za donošenje rješenja koja se pobijaju navedenim apelacijama.

3. Moje mišljenje je da su pobijana rješenja Ustavnog suda FBiH, podržana većinskim odlukama Ustavnog suda BiH, pogrešna iz sljedećih razloga:

3.1. Nesporno je, kako se to ističe u rješenjima Ustavnog suda FBiH, daje imunitet privilegija javnopravnog karaktera data nosiocu javne funkcije u njegovom svojstvu nosioca javnopravne funkcije, a ne kao privatnog lica - ne radi zaštite njegovih ličnih interesa, nego radi interesa institucije, kako se nosioci tih funkcija ne bi tendencioznom optužbama sprječavali u vršenju svoje funkcije. To znači da se nosilac javne funkcije ne može odreći te privilegije. Imunitet je vezan za vršenje funkcije u strogom smislu.

3.2. Imunitet, kao pravo javnopravnog značaja, prema jurisprudenciji Evropskog suda za ljudska prava je izdvojen iz obima zaštite građanskih prava koje garantira član 6. stav 1. Evropske konvencije. Međutim, kada je u pitanju krivična optužba, odnosno u krivičnim slučajevima garancije člana 6. Evropske konvencije, prema praksi Evropskog suda, mogu uključiti i pitanje imuniteta od krivičnog gonjenja ako ono može biti relevantno da se o njemu odluči prije nego se slučaj uputi na suđenje, odnosno ako će pravičnost suđenja biti dovedena ozbiljno u pitanje zbog inicijalnog propusta da se ti zahtjevi poštuju. Evropski sud je jasno stavio do znanja da postojanje optužbe ne ovisi uvijek o službenom činu, u nekim situacijama to može imati oblik drugih mjera koje sadrže implikaciju takvog navoda ili koje na sličan način suštinski utječu na situaciju osumnjičenog, npr. zahtjev za ukidanje imuniteta licu (vidjeti presudu od 19. februara 1991. godine, *Frau*, A 195-E, str. 73).

3.3. Ustavni sud BiH, u odlukama koje su predmet ovog izdvojenog mišljenja, u dijelu koji se odnosi na dopustivost apelacija, također, ističe daje imunitet od krivične odgovornosti važno prethodno pitanje koje se razmatra posebno od cjelokupnog krivičnog postupka, pa se standardi prava na pravičan postupak odnose i na postupak u kojem se odlučuje o pravu na imunitet.

3.4. Pravo na pravičan postupak sa svim elementima, sadržanim u članu 6. Evropske konvencije, prema mom mišljenju, predstavlja možda najznačajnije i najdalekosežnije jamstvo iz Evropske konvencije. To pravo epitomizira gotovo sva tzv. procesna ljudska prava i logički prethodi svim ostalim materijalnim (supstancijalnim) ljudskim pravima koja bez odgovarajućeg mehanizma njihove zaštite ne bi bila ni moguća. Zbog toga je Evropski sud za ljudska prava često upozoravao na "prominentno mjesto koje pravo na pravičan postupak zauzima u demokratskom društvu".

3.5. Zato, smatram daje bilo veoma bitno da redovni sudovi u proceduri odlučivanja o prigovoru imuniteta apelanata, da bi pravilno odlučili, primijene relevantne materijalno-pravne propise. Međutim, redovni sudovi, što je podržao i Ustavni sud FBiH, u postupku odlučivanja su retroaktivno primijenili Zakon o imunitetu, onako kako je to navedeno u

tački 1. ovog izdvojenog mišljenja, iako u tekst Zakona nije izričito unesena klauzula retroaktivnosti.

3.6. S obzirom daje pitanje retroaktivnosti Zakona o imunitetu FBiH bilo predmet ustavno-pravnog spora pred Ustavnim sudom BiH istovremeno kada i apelacije, Ustavni sud je u predmetima AP 58/03 i AP 72/04 donio privremene mjere kojima je privremeno obustavio postupanje u krivičnim postupcima koji se vode protiv apelanata pred nadležnim sudom do donošenja odluke Ustavnog suda o ocjeni ustavnosti člana 8. Zakona o imunitetu FBiH.

3.7. Ustavni sud BiH je, na plenarnoj sjednici održanoj 22. septembra 2004. godine, donio Odluku U 24/03 kojom je utvrđeno da su Zakon o imunitetu BiH i Zakon o imunitetu FBiH u skladu sa Ustavom BiH. U obrazloženjima spornih odluka Ustavni sud BiH se poziva na Odluku U 24/03. Polazeći od izreke Odluke, Ustavni sud BiH zaključuje daje Ustavni sud FBiH pravilno primijenio Zakon o imunitetu kada je odbio žalbe apelanata. Međutim, osim uopćenog zaključka daje pravilno primijenjen Zakon o imunitetu FBiH, uopće se ne daje odgovor na navode apelanata o retroaktivnoj primjeni Zakona o imunitetu FBiH.

3.8. Smatram daje ovakav zaključak Ustavnog suda BiH suprotan i samoj Odluci U 24/03. Nesporno je daje u izreci Odluke U 24/03 sadržano odlučenje Ustavnog suda o saglasnosti pobijanih odredbi zakona o imunitetu sa Ustavom BiH. Međutim, u obrazloženju odluke je sadržana interpretacija pobijanih odredbi Zakona o imunitetu, pored ostalog, i člana 8. sa aspekta retroaktivnosti. U konkretnom slučaju, smatram da pored izreke posebnu pravnu snagu imaju i dijelovi obrazloženja Odluke U 24/03. Tako se u tački 37. pored ostalog navodi: *“.... Nakon prestanka obavljanja funkcije, imunitet djeluje racione materiae u pogledu akata koji su učinjeni ranije u okviru vršenja službene funkcije da bi se spriječilo da institucija ili funkcija koju je osoba obavljala bude indirektno napadnuta pravnim djelovanjem protiv prethodnog nosioca funkcije kada nosilac tekuće funkcije uživa imunitet... ”*

Posebno smatram značajnu tačku 68. koja glasi: *“Međutim, zbog razloga koji su ranije objašnjeni, osporeni zakoni ne lišavaju lica retroaktivno bilo kojeg prava. U kontekstu krivičnog postupka, oni jednostavno propisuju proceduru u kojoj sud odlučuje da li je lice koje traži imunitet djelovalo u okviru tog imuniteta kada je počinilo djela za koja je optuženo, a nadležno lice ili tijelo imunitet nije oduzelo ili skinulo. Ako se nekom licu stavlja na teret neko krivično djelo, normalno je da se primjenjuju materijalni i krivični zakoni koji su na snazi u vrijeme kada je počinjeno krivično djelo, a što se tiče proceduralnih pravila, primjenjuju su ona koja su na snazi u vrijeme samog procesa. Prema stanovištu Ustavnog suda, osporeni zakoni jednostavno propisuju novu proceduru vezanu za odlučivanje da li je neko lice djelovalo u okviru svog pravnog imuniteta u vrijeme navedenog krivičnog djela. Sve dok je procedura pravična (a Ustavni sud je upravo naznačio da je procedura u principu pravična), osporeni zakoni ne pokreću pitanje ničega*

što bi moglo biti okarakterizirano kao zakoni sa retroaktivnim djelovanjem ili što bi bilo nesaglasno sa principima Ustava Bosne i Hercegovine

3.9. Polazeći od citiranih dijelova obrazloženja, smatram daje obrazloženje spornih odluka kontradiktorno obrazloženju Odluke U 24/03. Ako Ustavni sud BiH u navedenoj odluci smatra da Zakon o imunitetu nije retroaktivan, pri tome polazeći od nespornog principa u međunarodnom pravu zabrane retroaktivnosti pravnih normi (tačka 67. Odluke U 24/03) nije jasno zašto podržava retroaktivnu primjenu Zakona o imunitetu FBiH koju zastupaju redovni sudovi i Ustavni sud FBiH u odnosu na pravo na imunitet apelanata. Smatram da se na takav način krši općenita zabrana retroaktivnog učinka pravnih normi, ili njihovih odredbi iz člana 1/2. Ustava BiH, prema kojem je Bosna i Hercegovina država vladavine prava čije je jedno od osnovnih obilježja zahtjev stroge pravne kontrole i uspostava povjerenja u pravni poredak, u što spada i zabrana retroaktivnog djelovanja pravnih normi ili njihovih odredbi. Zabrana retroaktivnosti počiva na načelu pravne sigurnosti.

3.10. Zbog navedenog, smatram da su osnovani navodi apelanata da im je pogrešnom primjenom materijalnog prava, odnosno retroaktivnom primjenom zakona, povrijeđeno pravo na pravično suđenje garantirano članom II/3.e) Ustava BiH i članom 6. stav 1. Evropske konvencije. Prema mom mišljenju, redovni sudovi su utvrdili pogrešno pravno stajalište, koje su potvrdili Ustavni sud FBiH i Ustavni sud BiH, sa aspekta primjene materijalnog prava o pitanju imuniteta od krivične odgovornosti apelanata - ranijih nosilaca izvršne vlasti. U konkretnim slučajevima smatram daje o pravu na imunitet apelanata trebalo odlučiti primjenom ustavnih odredbi koje su bile na snazi u vrijeme kada su apelanti obavljali dužnost u tijelima izvršne vlasti i, navodno, počinili inkriminirane radnje zbog kojih se vodi krivični postupak prema proceduri propisanoj Zakonom o imunitetu. Svako drukčije tumačenje i način na koji su primijenili navedeni zakon niži sudovi, prema mom mišljenju, su pogrešni i proizvoljni pa mogu dovesti do arbitarnosti, a u konkretnim slučajevima retroaktivna primjena Zakona o imunitetu FBiH je dovela do povrede prava apelanata na pravično suđenje iz člana II/3.e) Ustava BiH i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

3.11. Iz navedenih razloga smatram daje trebalo usvojiti apelacije u odnosu na povredu prava iz člana II/3.e) Ustava BiH i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, ukinuti rješenja Ustavnog suda FBiH i redovnih sudova i predmete vratiti redovnim sudovima na ponovni postupak u skladu sa članom II/3.e) Ustava BiH i članom 6. stav 1. Evropske konvencije i pravnim stajalištima Ustavnog suda izraženim u Odluci U 24/03. Međutim, zbog suprotnih mišljenja nisam se mogla složiti sa odlukama u navedenim predmetima, koje su donesene većinom glasova mojih uvaženih kolega sudija Ustavnog suda BiH.

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u predmetu broj **AP 757/04**, rješavajući apelaciju **D. K.**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 16. stav 2. tačka 14, člana 59. stav 2. alineja 2. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine», broj 2/04), u sastavu:

Mato Tadić, predsjednik

Ćazim Sadiković, prof, dr., potpredsjednik

Tudor Pantiru, potpredsjednik

Miodrag Simović, prof, dr., potpredsjednik

Hatidža Hadžiosmanović, sudija

David Feldman, prof, sudija

Valerija Galić, sudija

Jovo Rosić, sudija

Constance Grewe, prof, dr., sudija

na sjednici održanoj 29. oktobra 2004. godine donio je

Odluku o dopustivosti i meritumu

Odbija se kao neosnovana apelacija D. K., podnesena protiv Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj KŽ-84/04 od 23. jula 2004. godine u odnosu na član II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i član 5. st. 3. i 4. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda.

Odbacuje se kao nedopuštena apelacija D. K. podnesena protiv Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj KŽ-84/04 od 23. jula 2004. godine u odnosu na član II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i član 6. stav 1. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, jer je preuranjena.

Odluku objaviti u “Službenom glasniku Bosne i Hercegovine”, “Službenim novinama Federacije Bosne i Hercegovine” i “Službenom glasniku Republike Srpske”.

Obrazloženje

I. Uvod

1. D. K. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Laktaša, kojeg zastupa K. S., advokat iz Banje Luke, podnio je 25. augusta 2004. godine apelaciju Ustavnom sudu Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) protiv Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske (u daljnjem tekstu: Vrhovni sud) broj KŽ-84/04 od 23. jula 2004. godine. Apelant je, također, podnio zahtjev za donošenje privremene mjere, kojom bi Ustavni sud ukinuo pritvor određen protiv njega.

II. Postupak pred Ustavnim sudom

2. Na osnovu člana 21. stav 1. Poslovnika Ustavnog suda, od Vrhovnog suda je zatraženo 30. septembra 2004. godine da dostavi odgovor na apelaciju.
3. Vrhovni sud je dostavio odgovor Ustavnom sudu 6. oktobra 2004. godine.
4. Na osnovu člana 25. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, 8. oktobra 2004. godine, odgovor Vrhovnog suda je dostavljen apelantu.

III. Činjenično stanje

5. Činjenice predmeta, koje proizlaze iz apelantovih navoda i dokumenata predloženih Ustavnom sudu, mogu se sumirati na sljedeći način.
6. Vrhovni sud je, na prijedlog Okružnog tužilaštva Banja Luka, Rješenjem broj Kr-30/04 od 15. jula 2004. godine, koje je potvrđeno Rješenjem Vrhovnog suda broj KŽ-84/04 23. jula 2004. godine, produžio pritvor apelantu do 19. oktobra 2004. godine. Apelantu je ranije pritvor bio određen rješenjima sudije za prethodni postupak Osnovnog suda u Banjoj Luci broj KPP-85/04 od 20. aprila 2004. godine i vijeća Osnovnog suda u Banjoj Luci broj KV-135/04 od 18. maja 2004. godine.

IV. Relevantni propisi

7. **Krivični zakon Republike Srpske** (“Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 49/03)

“Član 287. u relevantnom dijelu glasi:

Utaja poreza i doprinosa

(1) *Ko izbjegne plaćanje poreza propisanih poreskim zakonodavstvom Republike Srpske ili doprinosa zdravstvenog ili penzijskog osiguranja propisanih u Republici Srpskoj ne dajući tražene podatke ili dajući lažne podatke o svom stečenom oporezivom prihodu ili o drugim činjenicama koje su od utjecaja na utvrđivanje ovakvih obaveza, a iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 10.000 KM, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do tri godine.*

(...)

(3) *Ko počini krivično djelo iz stava 1. ovog člana, a iznos obaveze čije se plaćanje izbjegava prelazi 150.000 KM, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina ”.*

8. Zakon o krivičnom postupku Republike Srpske (“Službeni glasnik Republike Srpske”, broj 50/03)

Član 188. u relevantnom dijelu glasi:

“Određivanje pritvora

(1) *Pritvor se može odrediti samo pod uvjetima predviđenim u ovom zakonu i samo ako se ista svrha ne može ostvariti drugom mjerom.*

(2) *Trajanje pritvora mora biti svedeno na najkraće nužno vrijeme. Dužnost je svih organa koji učestvuju u krivičnom postupku i organa koji im pružaju pravnu pomoć da postupaju s posebnom hitnošću, ako se osumnjičeni, odnosno optuženi nalazi u pritvoru. ”*

Član 189. u relevantnom dijelu glasi:

“Razlozi za pritvor

(1) *Ako postoji osnovana sumnja da je određeno lice učinilo krivično djelo, pritvorse protiv tog lica može odrediti:*

(...)

6) *ako postoji osnovana bojazan da će uništiti, sakriti, izmijeniti ili falsificirati dokaze ili tragove važne za krivični postupak ili ako naročite okolnosti ukazuju da će ometati krivični postupak utjecajem na svjedoke, saučesnike ili prikrivače,*

7) *ako naročite okolnosti opravdavaju bojazan da će ponoviti krivično djelo ili da će dovršiti pokušano krivično djelo ili da će učiniti krivično djelo kojim prijeti, a za ta krivična djela može se izreći kazna zatvora pet godina ili teža kazna;*

(...)”.

Član 192. glasi:

“ Trajanje pritvora u istrazi

(1) *Prije donošenja rješenja o određivanju pritvora sudija za prethodni postupak će preispitati osnovanost zahtjeva za određivanje pritvora. Po rješenju sudije*

za prethodni postupak, pritvor može trajati najduže mjesec dana od dana lišenja slobode. Poslije tog roka osumnjičeni se može zadržati u pritvoru samo na osnovu rješenja o produženju pritvora.

- (2) Pritvor se po odluci vijeća (član 24. stav 5), na obrazložen prijedlog tužioca, može produžiti najviše za dva mjeseca. Protiv rješenja vijeća dozvoljena je žalba koja ne zadržava izvršenje.*
- (3) Ako se postupak vodi za krivično djelo za koje se može izreći kazna zatvora 10 godina ili teža kazna i ako postoje naročito važni razlozi, pritvor se može, odlukom Vrhovnog suda Republike Srpske, produžiti, na obrazloženi prijedlog tužioca, za najviše još tri mjeseca. Protiv ovog rješenja dopuštena je žalba koja ne zadržava izvršenje rješenja. O žalbi odlučuje vijeće Vrhovnog suda u drugom sastavu.*
- (4) Ako se do isteka rokova iz st. 1. do 3. ovog člana ne potvrdi optužnica, osumnjičeni će se pustiti na slobodu.“*

V. Apelacija

a) Navodi iz apelacije

9. Apelant u apelaciji navodi da su povrijeđena njegova prava iz čl. II/2. i II/3.c) i d) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 5. st. 3. i 4. i člana 6. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija) smatrajući da je neosnovano zadržan u pritvoru. Apelant smatra da je Vrhovni sud donio paušalnu odluku kojom mu je produžen pritvor, zanemarujući da su zakonom predviđeni strogi uvjeti za određivanje pritvora. Apelant smatra da moraju biti izuzetne situacije u kojima će sud odrediti pritvor, s obzirom da se na taj način, prije utvrđivanja krivice, osumnjičenom uskraćuje osnovno ljudsko pravo na slobodu. Smatra daje pritvor određen, a potom i produžavan protivno članu 5. Evropske konvencije. Zbog navedenog apelant je podnio Ustavnom sudu prijedlog za donošenje privremene mjere, kojom bi se ukinuo pritvor određen protiv njega.

b) Odgovor na apelaciju

10. Vrhovni sud u svom odgovoru na apelaciju navodi da ostaje kod razloga datih u obrazloženju pobijanog rješenja.

VI. Dopustivost

11. Prema članu VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, Ustavni sud Bosne i Hercegovine ima apelacionu nadležnost u pitanjima koja su sadržana u Ustavu kad ona postanu predmet spora zbog presude bilo kojeg suda u Bosni i Hercegovini.

12. U skladu sa članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud može razmatrati apelaciju samo ako su protiv presude, odnosno odluke koja se njome pobija

iscrpljeni svi efektivni pravni lijekovi mogući po zakonu i ako se podnese u roku od 60 dana od dana kada je podnosilac apelacije primio odluku o posljednjem pravnom lijeku koji je koristio.

13. U konkretnom slučaju, predmet osporavanja apelacijom je Rješenje Vrhovnog suda broj KZ-84/04 od 23. jula 2004. godine. Ovo rješenje apelant osporava zbog kršenja prava iz člana II/3.e) i d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. st. 3. i 4. i člana 6. stav 1. Evropske konvencije.

14. U pogledu apelantovih prava iz člana II/3.e) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. Evropske konvencije, Ustavni sud podsjeća da se na pitanje ima li apelant ili hoće li imati pravičan postupak pred sudom odgovor ne može dati dok je postupak u toku. U skladu sa praksom Ustavnog suda i Evropskog suda za ljudska prava, pitanje je li poštovan princip pravičnog postupka treba sagledati na temelju postupka u cjelini. S obzirom na složenost i višestепенost krivičnog postupka, eventualni proceduralni propusti i nedostaci koji se pojave u jednoj fazi postupka mogu biti ispravljeni u nekoj od narednih faza tog postupka. Slijedom toga nije moguće, u principu, utvrditi je li krivični postupak bio pravičan dok se postupak pravomoćno ne okonča (vidi Presudu Evropskog suda za ljudska prava *Barbera, Meeseque i Jabardo protiv Španjolske* od 6. decembra 1988. godine, serija A, broj 146, stav 68. i *Odluku Ustavnog suda broj U 63/01*, od 27. juna 2003. godine, tačka 18, objavljenu u "Službenom glasniku Bosne i Hercegovine", broj 38/03).

15. Ustavni sud zaključuje daje u odnosu na ove apelantove žalbene navode, koji se tiču prava iz člana II/3.c) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. Evropske konvencije, predmetna apelacija preuranjena u smislu člana 16. stav 2. tačka 14. Poslovnika Ustavnog suda, s obzirom da rješenje Suda Bosne i Hercegovine koje se pobija apelacijom nije odluka koja bi predstavljala rezultat cjelokupnog krivičnog postupka protiv apelanta, koji je trenutno u prethodnoj fazi i koji nije okončan.

16. Imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 14. Poslovnika Ustavnog suda prema kojima će se apelacija odbaciti kao nedopuštena ukoliko je preuranjena, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

17. U pogledu apelantovih prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. st. 3. i 4. Evropske konvencije, predmet osporavanja apelacijom je Rješenje Vrhovnog suda broj KZ-98/04 od 9. augusta 2004. godine, protiv kojeg nema drugih efektivnih pravnih lijekova mogućih po zakonu. Dalje, pobijano rješenje doneseno je 23. jula 2004. godine, a apelacija je podnesena 25. augusta 2004. godine, tj. u roku od 60 dana kako je propisano članom 15. stav 3. Poslovnika Ustavnog suda. Konačno, apelacija ispunjava i uvjete iz člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda.

18. Imajući u vidu odredbe člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 15. stav 3. i člana 16. stav 2. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je utvrdio da predmetna apelacija ispunjava uvjete u pogledu dopustivosti.

VII. Meritum

19. Apelant se žali na povredu prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. st. 3. i 4. Evropske konvencije.

20. Član II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine glasi:

“3. Katalog prava

Sva lica na teritoriji Bosne i Hercegovine uživaju ljudska prava i slobode iz stava

2. ovog člana, što uključuje:

(...)

d) Pravo na ličnu slobodu i sigurnost.”

Član 5. st. 3. i 4. Evropske konvencije glasi:

“3. *Svako ko je uhapšen ili lišen slobode prema odredbama stava 1(c) ovog člana mora odmah biti izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom ovlašteno da vrši sudsku vlast i mora imati pravo na suđenje u razumnom roku ili na puštanje na slobodu do suđenja. Puštanje na slobodu može se uvjetovati garancijama o pojavljivanju na suđenju.*

4. *Svako kome je uskraćena sloboda hapšenjem ili lišavanjem slobode ima pravo uložiti žalbu sudu kako bi sud, u kratkom roku, razmotrio zakonitost lišavanja slobode i ukoliko ono nije bilo zakonito naložio oslobađanje.*”

21. Pravo na slobodu je temeljno ljudsko pravo. Prema članu II/1. Ustava Bosne i Hercegovine “*Bosna i Hercegovina i oba entiteta će osigurati najviši nivo međunarodno priznatih prava i osnovnih sloboda*”.

22. Polazeći od navedenih načela, pri odlučivanju u ovom ustavno-sudskom postupku Ustavni sud uvažava činjenicu da, s aspekta zaštite ljudskih prava, pritvor predstavlja posebno osjetljivu mjeru oduzimanja lične slobode čovjeku. Stoga je pritvor dopušteno odrediti samo u slučaju u kojem postoji visok stepen vjerovatnosti utvrđivanja krivice i izricanja kazne, tj. u kojem postoji osnovana sumnja daje osoba počinila krivično djelo te, načelno, samo u cilju osiguranja pokretanja i provođenja krivičnog postupka.

23. Evropski sud za ljudska prava u tom je smislu, u Presudi *W. v. Switzerland* od 26. novembra 1992. godine, izrazio pravno stanovište prema kojem je opravdanost produženja pritvora ovisna o okolnostima konkretnog slučaja, koje moraju biti takve da upućuju na postojanje općeg (javnog) interesa koji je tako važan i značajan da, unatoč presumpciji nevinosti, preteže nad načelom poštivanja slobode pojedinca.

24. Ustavni sud podsjeća da u cilju zaštite prava na slobodu ličnosti i prava na slobodu od proizvoljnog hapšenja i pritvaranja, a u cilju sprječavanja kršenja osnovnih ljudskih prava, svi oblici pritvaranja moraju biti podložni efikasnoj kontroli sudskih ili drugih organa vlasti.

25. Uvažavajući prethodne navode Ustavni sud nalazi da su pritvor protiv apelanta odredili i produžavali organi sudske vlasti, što je u saglasnosti sa zahtjevom iz člana 5. stav

3. Evropske konvencije “*da svako ko je lišen slobode mora biti izveden pred sudiju ili drugo službeno lice zakonom ovlašteno da vrši sudsku vlast.*”

26. Ustavni sud nalazi da je Vrhovni sud ispitao opravdanost produženja pritvora, s obzirom na okolnosti konkretnog slučaja i detaljno obrazložio razloge zbog kojih smatra da postoje legitimni ciljevi koji opravdavaju produženje pritvora.

27. Ustavni sud nalazi daje Vrhovni sud, ispitujući zakonitost produženja pritvora, dao ocjenu o neophodnosti ove mjere i razloge u pogledu apelantovih žalbenih navoda u odnosu na produženje pritvora, koji se zasnivaju na osnovanoj sumnji da postoji realna opasnost da bi apelant boravkom na slobodi uticao na svjedoke, te mogao uništiti ili spriječiti pribavljanje dokaza.

28. Ustavni sud zapaža da je apelantu ranije određeni pritvor produžen osporenim rješenjem. Međutim, imajući u vidu da se radi o veoma složenom slučaju u pogledu prirode krivičnog djela, te postojanje okolnosti koje opravdavaju bojazan da bi apelant boravkom na slobodi nastavio vršiti nedozvoljene i nezakonite radnje, kako ocjenjuje Vrhovni sud, Ustavni sud ne smatra ovaj period nerazumnim u pogledu držanja apelanta u pritvoru.

29. Ustavni sud podsjeća na zaključak Evropskog suda za ljudska prava prema kojem lica koja se nalaze u pritvoru imaju pravo na “posebnu ažurnost” nadležnih organa u vođenju sudskog postupka (vidi presude Evropskog suda *Tomasi v. France* od 27. augusta 1992. godine, 241-A, stav 84. i *Abdoella v. Netherlands* od 25. novembra 1992. godine). Ustavni sud nalazi da se, s obzirom na prirodu krivičnog djela, kao i složenost i obimnost istrage, ne može zaključiti da organi odugovlače postupak. Stoga, Ustavni sud smatra da se produženje pritvora apelantu osporenim rješenjem, u okolnostima ovog slučaja, ne može pripisati neažurnosti sudskih organa.

30. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud ne nalazi niti jedan razlog koji bi potvrdio osnovanost apelantovih navoda, kojima ukazuje na povredu prava iz člana 5. stav 3. Evropske konvencije, pa se ovi apelantovi žalbeni navodi moraju odbiti kao neosnovani.

31. Apelant se žali na povredu prava iz člana 5. stav 4. Evropske konvencije.

32. S obzirom na apelantove navode koji se odnose na povredu prava iz člana 5. stav 4. Evropske konvencije, Ustavni sud nalazi daje apelant na Rješenje Vrhovnog suda broj Kr-30/04 od 15. jula 2004. godine uložio žalbu Vrhovnom sudu koji je, Rješenjem broj KZ-84/04 od 23. jula 2004. godine, odbio žalbu kao neosnovanu i dao razloge na kojima zasniva svoju odluku.

33. Ustavni sud podsjeća da svako lice koje je lišeno slobode ima pravo da pokrene postupak kod suda za osporavanje zakonitosti držanja u pritvoru. Sudovi koji ispituju zakonitost određivanjem pritvora moraju odlučiti “hitno” ili “bez odlaganja” i moraju narediti puštanje lica iz pritvora ako njegovo pritvaranje nije u skladu sa zakonom. Zahtjev da takva odluka mora biti donesena po hitnom postupku se odnosi na odluku u prvoj

instanci koja se izjašnjava o tome je li hapšenje zakonito, kao i na svaku žalbu na tu odluku predviđenu domaćim pravom i postupkom (vidi Presudu Evropskog suda za ljudska prava *Navara v. France* od 23. novembra 1993. godine).

34. Ustavni sud zapaža daje Vrhovni sud odlučio o apelantovoj žalbi u roku od osam dana od dana donošenja rješenja na koje je apelant uložio žalbu. Imajući u vidu navedeno, Ustavni sud zaključuje da apelantu nije uskraćeno pravo na žalbu sudu radi razmatranja zakonitosti lišavanja slobode i da je ispunjen zahtjev hitnog ispitivanja zakonitosti postupka, kako je to predviđeno članom 5. stav 4. Evropske konvencije, pa se i ovi apelantovi žalbeni navodi moraju odbiti kao neosnovani.

35. Ustavni sud zaključuje da u konkretnom slučaju nema kršenja apelantovih prava iz člana II/3.d) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 5. st. 3. i 4. Evropske konvencije.

VIII. Zaključak

36. U skladu sa navedenim, a imajući u vidu odredbe člana 16. stav 2. tačka 14. i člana 61. st. 1. i 3. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud je jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

37. S obzirom na odluku Ustavnog suda u ovom predmetu, nema osnova za posebno razmatranje apelantovog prijedloga za donošenje privremene mjere.

38. U skladu sa članom VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

RJEŠENJA
USTAVNOG SUDA BOSNE I HERCEGOVINE

Oktobar 2004. godine

(BOSANSKI JEZIK)

Ustavni sud Bosne i Hercegovine u plenarnom sazivu, u sastavu: predsjednik Mato Tadić, potpredsjednici prof. dr. Ćazim Sadiković, Tudor Pantiru i prof. dr. Miodrag Simović, sudije Hatidža Hadžiosmanović, prof. David Feldman, Valerija Galić, Jovo Rosić i prof dr. Constance Grewe, na sjednici održanoj 29. oktobra 2004. godine, u predmetu broj **U 1/02**, na osnovu člana VI/3.b) Ustava Bosne i Hercegovine, člana 59. stav 3. i člana 71. Poslovnika Ustavnog suda Bosne i Hercegovine - Novi prečišćeni tekst ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 2/04), donio je

R j e š e n j e

Usvaja se zahtjev V Z. za preispitivanje Odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U 1/02 od 26. septembra 2003. godine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 8/04).

Obrazloženje

1. V. Z. (u daljnjem tekstu: apelant) iz Banje Luke podnio je 1. septembra 2004. godine zahtjev za preispitivanje Odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine (u daljnjem tekstu: Ustavni sud) broj U 1/02 od 26. septembra 2003. godine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 8/04).
2. Ustavni sud je Odlukom broj U 1/02 od 26. septembra 2003. godine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 8/04) odlučio da odbije kao neosnovanu apelantovu apelaciju podnesenu protiv Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-383/99 od 16. maja 2000. godine, kojom je u upravnom sporu odbijena apelantova tužba izjavljena protiv konačnog upravnog akta, kojim je utvrđeno da apelantu ne pripada pravo da nastavi koristiti sporni stan nakon smrti njegove bake.
3. Ustavni sud je u Odluci broj U 1/02 od 26. septembra 2003. godine, čije se preispitivanje zahtijeva, između ostalog, zaključio daje apelant bio u faktičkom posjedu spornog stana, ali da su pravnu osnovu za njegovo useljenje osporili nadležni sudovi. Ustavni sud je, stoga, razmotrio i pitanje može li ili ne može isključivo faktičko korištenje

stana, bez zakonom propisanog pravnog osnova, predstavljati “dom” prema članu 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (u daljnjem tekstu: Evropska konvencija). Ustavni sud je ocijenio da se u konkretnom slučaju predmetni stan ne može smatrati apelantovim “domom” u značenju člana 8. Evropske konvencije. U skladu sa navedenim okolnostima, Ustavni sud je konačno zaključio da nisu povrijeđena apelantova ustavna prava na koja se on pozvao u apelaciji.

4. Apelant u zahtjevu za preispitivanje navedene odluke Ustavnog suda osporava razloge na kojima se odluka zasniva i smatra daje u konkretnom slučaju povrijeđen član II. st. 2, 3. i 4. Ustava Bosne i Hercegovine.

5. Prema apelantovom mišljenju, pri odlučivanju Ustavni sud nije uzeo u obzir ove ustavne garancije, te je svojom odlukom povrijedio njegova ustavna prava iz člana II/3.c) i k) i člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine i člana 6. stav 1. te čl. 13. i 14. Evropske konvencije.

6. U zahtjevu za preispitivanje apelant smatra daje odlučna činjenica daje na osnovu ugovora o doživotnom izdržavanju izdržavao svoju baku, nosioca stanarskog prava na predmetnom stanu, duže od pet godina nakon potpisivanja ugovora, tj. sve do njezine smrti, i da je sve to vrijeme stanovao zajedno s njom u stanu i duže od zakonom predviđenog roka od pet godina, što Ustavni sud nije imao u vidu. Pozivajući se na navedeni ugovor o doživotnom izdržavanju, apelant smatra da naknadne promjene zakonskih propisa ne utječu na njegova stečena prava nastala zaključenjem ugovora, te da je na taj način stekao pravo da, nakon smrti primaoca izdržavanja, tj. svoje bake, on ostane jedini nosilac stanarskog prava na predmetnom stanu.

7. Apelant se, također, žali da je odlukom Ustavnog suda prekršen princip zabrane diskriminacije u uživanju ljudskih prava i osnovnih sloboda iz člana II/4. Ustava Bosne i Hercegovine s obzirom na činjenicu daje on državljanin Republike Srpske i da njemu, zbog promjene zakonskih propisa, tj. Zakona o stambenim odnosima, nije priznat status člana porodičnog domaćinstva, a time i pravo da naslijedi stan svoje bake. U vezi s tim pozvao se i na tačku 29. Odluke Ustavnog suda broj U 23/01 od 27. juna 2003. godine (“Službeni glasnik Republike Srpske” broj 80/03) i na odluke Ustavnog suda broj U 6/98 od 24. septembra 1999. godine (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” broj 20/99) i broj U 624)1 od 5. aprila 2002. godine.

8. Apelant smatra da odluka Ustavnog suda koju zahtjevom osporava nije saglasna ni sa članom 17. Evropske konvencije i tvrdi daje u konkretnom slučaju trebalo najprije ispitati ustavnost spornih zakonskih propisa Republike Srpske koji se odnose na predmet, a ne jesu li ti isti propisi primjenjivi na konkretan slučaj. Apelant se pozvao i na Presudu Vrhovnog suda Federacije BiH broj U-3640/00 od 19. aprila 2001. godine i Odluku Evropskog suda za ljudska prava od 11. marta 2002. godine, donesenu po tužbi broj 4877/99 *Kutić protiv Hrvatske*, te na Odluku Ustavnog suda Jugoslavije o prestanku

važnja dijela odredbe člana 6. stav 2. Zakona SR Bosne i Hercegovine o stambenim odnosima br. U-409/87 i U-213/88 od 20. septembra 1989. godine ("Službeni list SRBiH" broj 36/89). Apelant, konačno, predlaže da Ustavni sud predmetni zahtjev usvoji, izmijeni svoju odluku o ovom predmetu i zaštiti njegova ustavna prava.

9. Ustavni sud je pri razmatranju predmetnog zahtjeva pošao od odredaba člana 71. Poslovnika Ustavnog suda, koji u svom relevantnom dijelu glasi:

"U slučaju da se otkrije neka činjenica koja je po svojoj prirodi mogla odlučno utjecati na ishod spora i koja, kad je odluka bila donesena, nije bila poznata Sudu i nije razumno mogla da bude poznata stranci, ta stranka može u roku od šest mjeseci, nakon što je stekla saznanje o toj činjenici, da podnese zahtjev za preispitivanje te odluke.

U zahtjevu iz stava 1. ovog člana treba navesti odluku čije se preispitivanje traži, kao i potrebne podatke koji ukazuju da su ispunjeni uvjeti predviđeni u stavu 1. ovog člana. U prilogu zahtjeva dostavljaju se dokazi koji ga potkrepljuju. Zahtjev i dokumenti dostavljaju se Sekretarijatu Suda.

[...]

Zahtjev za preispitivanje odluke prethodno razmatra Malo vijeće koje prosljeđuje prijedlog Sudu u plenarnoj sjednici.

[...]. "

10. Iz navedenog člana Poslovnika Ustavnog suda proizlazi da su uvjeti za usvajanje zahtjeva za preispitivanje odluke Ustavnog suda postojanje činjenica koje su po svojoj prirodi mogle bitno utjecati na ishod spora a koje, u vrijeme donošenja odluke, Ustavnom sudu nisu bile poznate i nisu razumno mogle biti poznate stranci, te da je zahtjev podnesen najkasnije u roku od šest mjeseci od dana saznanja o tim činjenicama, ali ne kasnije od godinu dana od donošenja odluke čije se preispitivanje zahtjeva.

11. Imajući u vidu daje odluka Ustavnog suda, koja je predmet zahtjeva, donesena 26. septembra 2003. godine, a zahtjev podnesen 1. septembra 2004. godine, Ustavni sud zaključuje daje zahtjev podnesen u roku propisanom Poslovníkom Ustavnog suda.

12. Ustavni sud ističe da pri razmatranju zahtjeva za preispitivanje odluke Ustavnog suda Ustavni sud mora imati na umu da su, na osnovu člana VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda konačne i obavezujuće. S obzirom na to da zahtjev za preispitivanje odluke Ustavnog suda dovodi u pitanje konačni karakter odluke Ustavnog suda, mogućnost preispitivanja odluka Ustavnog suda, prema članu 71. Poslovnika Ustavnog suda, izuzetan je postupak i mora biti predmet strogog ispitivanja. Odluka o dopustivosti zahtjeva, stoga, ni na koji način ne prejudicira meritum zahtjeva.

13. U postupku preispitivanja konačne odluke Ustavnog suda Ustavni sud je ograničen na to da ispituje jesu li, *prima facie*, činjenice koje su podnesene takve da bi mogle imati

odlučujući utjecaj. Da bi se utvrdilo mogu li činjenice na kojima se zasniva zahtjev za preispitivanje imati odlučujući utjecaj, one se moraju razmatrati u vezi sa odlukom Ustavnog suda za koju se traži da bude preispitana. U vezi s tim Ustavni sud ističe da sam zahtjev za preispitivanje nije dovoljan da dovede do zaključka da bi činjenice navedene u zahtjevu mogle imati odlučujući utjecaj. S druge strane, Ustavni sud ne može isključiti mogućnost da bi činjenice koje su u pitanju mogle po svojoj prirodi da imaju odlučujući utjecaj. Ustavni sud treba odlučiti stvaraju li činjenice navedene u zahtjevu nedoumicu u pogledu zaključka sadržanog u odluci Ustavnog suda čije se preispitivanje traži.

14. Vrhovni sud svoju osporenu odluku zasniva na odredbama člana 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima kojim je, između ostalog, sužen krug lica koja mogu biti članovi porodičnog domaćinstva, pa su iz tog kruga eliminirani unuci. Odredba člana 2. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima brisana je odredbom člana 1. Zakona o ukidanju članova u Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona o stambenim odnosima, koji je donio Visoki predstavnik za Bosnu i Hercegovinu. Visoki predstavnik je svojom odlukom stavio van snage odredbe navedenog zakona kojim su iz kruga lica koja se smatraju članovima porodičnog domaćinstva izostavljeni unuci nosioca stanarskog prava i odlučio o uspostavljanju pravne norme iz 1991. godine. Ovaj zakon je stupio na snagu 28. oktobra 1999. godine, tj. poslije smrti nosioca stanarskog prava. Međutim, postupak prijenosa stanarskog prava, koji je apelant tražio, pravosnažno je okončan nakon što je došlo da izmjena i dopuna spornog člana Zakona o stambenim odnosima Republike Srpske.

15. Polazeći od navedenog, postavilo se pitanje kršenja prava na dom iz člana II/3.f) Ustava Bosne i Hercegovine i člana 8. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, odnosno pravilnosti odluke u ovom predmetu, pa je, u skladu sa članom 71. Poslovnika Ustavnog suda, Ustavni sud na prijedlog Malog vijeća Ustavnog suda jednoglasno odlučio kao u dispozitivu ove odluke.

16. Prema članu VI/4. Ustava Bosne i Hercegovine, odluke Ustavnog suda su konačne i obavezujuće.

Predsjednik
Ustavnog suda Bosne i Hercegovine
Mato Tadić

ОДЛУКЕ
УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Новембар 2004. године

(СРПСКИ ЈЕЗИК)

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број У 77/03, рјешавајући апелацију **З. Б.**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 алинеја 2, члана 61 ст. 1 и 3 и члана 64 став 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине- Нови и пречишћени текст (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Тазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Tudor Pantiru, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Хатица Хациосмановић, судија

David Feldman, проф., судија

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

Constance Grewe, проф. др, судија

на сједници одржаној 19. новембра 2004. године донио је

Одлуку о допустивости и меритуму

Усваја се апелација З. Б.

Утврђује се повреда члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укидају се пресуде Кантоналног суда у Сарајеву број Гж- 1257/01 од 7. марта 2002. године и Општинског суда II Сарајево број II-585/00 од 26. јуна 2001. године.

Предмет се враћа Општинском суду у Сарајеву, који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку у складу са чланом II/3 ф) Устава Босне и Херцеговине и чланом 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Општинском суду у Сарајеву да у року од 90 дана од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама у складу са чланом 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. З. Б. (у даљњем тексту: апелант) из Сарајева, ког заступају Е. Ј. и С. Н., адвокати из Сарајева, поднио је 4. јуна 2002, године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против пресуда Кантоналног суда у Сарајеву (у даљњем тексту: Кантонални суд) број Гж-1257/01 од 7. марта 2002. године и Општинског суда II Сарајево (у даљњем тексту: Општински суд) број П-585/00 од 26. јуна 2001. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда, од Кантоналног суда и учесника у поступку ТП ДЦ “Сарајево” д.д., I. и 28. августа 2003. године затражени су одговори на апелацију.

3. Кантонални суд је одговор на апелацију доставио 22. августа 2003. године, а ТП ДЦ “Сарајево” д.д 10. октобра 2003. године.

4. На основу члана 25 став 2 Пословника Уставног суда, одговори Кантоналног суда и ТП ДЦ “Сарајево” д.д су, 28. новембра 2003. године, достављени апеланту.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета, које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на следећи начин,

6. Апелант је уселио у стан у Сарајеву, улица Жртава фашизма број I/V, стан број 23, површине 31 m² (у даљњем тексту: спорни стан) на основу уговора о доживотном издржавању, закљученог са носиоцем станарског права Р. Г. 25. фебруара 1992. године и овјереног у Основном суду I у Сарајеву под бројем Р-160/92 од 26. фебруара 1992.

године. Р. Г. је, у кратком року након што је закључен наведени уговор, напустила Сарајево и отишла у СР Њемачку. Од тада апелант није више био у контакту са њом.

7. Спорни стан је, у смислу Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, проглашен привремено напуштеним Рјешењем број 14/5-372-493/92 и додијељен на привремено коришћење апеланту Рјешењем број 14/5-372-382/96 од 25. априла 1997. године. Ступањем на снагу Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима 11. априла 1998. године, Рјешење број 14/5-372-382/96 од 25. априла 1997. године о додјели спорног стана апеланту на привремено коришћење проглашено је ништавним.

8. Апелант је наставио да користи спорни стан и сходно обавјештењу Управе за стамбена питања Министарства стамбених послова Кантона Сарајево број 23-04-23-СИ/04 од 18. октобра 2004. године, нису предузимане управне радње ради деложирања апеланта из спорног стана због тога што је апелант обавијестио тај орган да је поднио апелацију Уставном суду.

9. Апелант је 27. марта 2000. године поднио тужбу Општинском суду против власника стана ТП ДЦ "Сарајево" д.д. Наведеном тужбом је предложио да суд, након проведеног поступка, донесе пресуду којом се установљава да је апелант стекао право да трајно и несметано користи стан у Сарајеву, улица Жртава фашизма број 1/V, стан број 23 у површини од 31 m² (гарсоњера), те да је тужени дужан да апеланту призна својство носиоца станарског права и да му изда рјешење о додјели предметног стана на коришћење, у року од 15 дана од дана правоснажности пресуде. У противном, пресуда ће замијенити рјешење и уговор о коришћењу стана.

10. Пресудом Општинског суда број П-585/00 од 26. јуна 2001. године одбијен је апелантов тужбени захтјев. Суд је своју одлуку засновао на оцјени да стан има специјални статус, јер је проглашен привремено напуштеним 1. августа 1992. године, у смислу тада важјећег Закона о напуштеним становима, па је додијељен на привремено коришћење апеланту, 25. априла 1997. године. Суд наводи да се у конкретном случају примјењује Закон о престанку примјене Закона о напуштеним становима као *lex specialis*, у односу на Закон о стамбеним односима, јер не може да се примијени Закон о стамбеним односима, који у члану 30 предвиђа "да лице које је *бесправно* уселило у стан у друштвеној својини, стиче станарско право, ако носилац права располагања не поднесе тужбу за исељење у року од осам Година од *бесправног* усељења". Суд се позвао на чл. 5 и 18д. Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, сходно којима носиоцу станарског права који у року прописаном овим законом не поднесе захтјев за повраћај стана надлежном управном органу, надлежном суду или Комисији за имовинске захтјеве избјеглица и расељених лица престаје станарско право, а ако привремени корисник нема право на нови уговор о коришћењу стана стан се ставља под управу органа надлежног за стамбене послове. Суд је утврдио да Р. Г. није поднијела захтјев за поврат стана, па је, у смислу цитираних одредби Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, именованој престало станарско право на спорном страну и стан треба да буде предат надлежном органу за стамбене послове.

11. Кантонални суд је Пресуду број Гж-1257/01 од 7. марта 2002. године, којом је апелантову жалбу одбио и потврдио првостепену пресуду, али не из разлога датих у првостепеној пресуди, него се позвао на члан 19 Закона о стамбеним односима, сходно ком *“на истом стану носилац станарског права може да буде само једно лице ”* сматрајући да је носилац станарског права на предметном стану Р. Г.

IV. Релевантни прописи

12. **Закон о стамбеним односима** (“Службени лист СРБиХ”, бр. 14/84, 17/87 и 36/89; “Службени лист Републике БиХ”, број 2/93 и “Службене новине Федерације БиХ”, бр. 11/98, 38/98, 12/99 и 19/99)

Члан 2 у релевантном дијелу гласи:

“Грађанин који се уселио у стан у друштвеној својини на основу акта који представља пуноважан основ за усељење у стан (у даљњем тексту: носилац станарског права) има право да тај стан, под условима који су прописани овим законом, трајно и несметано користи (у даљњем тексту: станарско право).

(...)

Станарско право може да престане само у случајевима и на начин који су предвиђени овим законом.

(...)”

Члан 6

“Корисником стана, у смислу овог закона, сматрају се: носилац станарског права и чланови његовог породичног домаћинства који заједно с њим трајно живе и станују, као и лица која су престала да буду чланови тог домаћинства а остали су у истом стану.

Члановима породичног домаћинства носиоца станарског права, у смислу овог закона, сматрају се (...) и лица која са носиоцем станарског права живе у економској заједници у истом стану више од десет година или више од пет година ако су се уселила у стан на основу уговора о доживотном издржавању носиоца станарског права”.

Члан II у релевантном дијелу гласи:

“Станарско право грађанин стиче даном законитог усељења у стан.

Законитим усељењем у стан сматра се усељење извршено на основу уговора о коришћењу стана, закљученог на основу одговарајућег акта, или другог акта утврђеног овим законом који представља правоснажан основ за усељење у стан.

Члан 19 у релевантном дијелу гласи:

*Носилац станарског права на истом стану може да буде само једно лице.
(...)"*

13. **Закон о престанку примјене Закона о напуштеним становима** ("Службене новине ФБиХ", бр. 11/98, 38/98, 12/99, 18/99, 27/99, 43/99, 31/01, 56/01, 15/02, 24/03 и 29/03)

Члан 2 у релевантном дијелу гласи:

„(...) Свако станарско право или уговор о коришћењу закључен у периоду између 1. априла 1992. године и 7. фебруара 1998. године престаје да важи. У смислу овог закона лице које живи у стану на основу станарског права које престаје сходно овом члану ће се сматрати привременим корисником.

Привремени корисник из претходног става који нема други смјештај на располагању, има право на нови уговор о коришћењу тог стана уколико станарско право бившег корисника престаје сходно члану 5 овог закона или уколико је надлежни орган у складу са овим законом одбацио захтјев бившег станара за поврат стана. "

Члан 5 у релевантном дијелу гласи:

"Ако носилац станарског права у року прописаном овим чланом не поднесе захтјев за поврат стана надлежном управном органу, надлежном суду или Комисији за имовинске захтјеве избјеглица и расељених лица (...), престаје му станарско право. "

Члан 13

"Након престанка станарског права на основу члана 5 као и станарског права за који је захтјев за повраћај стана одбијен, одбачен, односно повучен, давалац стана на коришћење може да располаже станом након истека рока из члана 18д. овог закона до чијег истека су такви становни под управом органа надлежног за стамбене послове.

Враћање станова под управом органа надлежног за стамбене послове даваоцу стана на коришћење након истека рока из члана 18.д. овог закона, уредиће се упутством Федералног министарства просторног уређења и околиша. Свака додјела стана супротно одредби из става 1 овог члана и члана 18г. овог закона ништавна је. "

Члан 18у. у релевантном дијелу гласи:

"Стан из члана 13 овог закона ставља се под управу органа надлежног за стамбене послове и користи у сврху привременог коришћења до извршења рјешења у року од 90 дана од дана ступања на снагу овог закона по свим захтјевима поднесеним за поврат некретнина, односно до извршења рјешења по свим захтјевима за поврат станова у друштвеном власништву поднесеним у

складу са чланом 5 овог закона. По истеку овог рока стан се у року од шест мјесеци враћа даваоцу стана на коришћење у складу са чланом 13. Овај став се примјењује на све станове, без обзира да ли су проглашени напуштеним или не. ”

V. Апелација

а) Наводи из апелације

14. Апелант се жали да судови Закон о престанку примјене Закона о напуштеним становима, а у вези са Законом о стамбеним односима, нису тумачили на начин који је у сагласности са Уставом Босне и Херцеговине и Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција). Апелант истиче да је власник стана, ТП ДЦ “Сарајево” д.д., пропустио да у законском року покрене поступак деложације, због чега је изгубио право на стан јер се пасивно односио према својој имовини дуже од осам година. Апелант тврди да су оспораваним пресудама повријеђена његова права на дом из члана 8 Европске конвенције и право на мирно уживање имовине из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

б) Одговор на апелацију

15. Кантонални суд у Сарајеву у одговору на апелацију наводи да остаје у цијелости код разлога датих у оспореној пресуди и сматра да нису повријеђена апелантова права. Предложио је да се апелација одбије као неоснована.

16. ТП ДЦ “Сарајево” д.д. у одговору на апелацију наводи да апелант од 1992. године користи туђу имовину без правне основе што представља узурпацију туђе својине. Апелант је становао у стану који је проглашен напуштеним на основу привременог рјешења ког му је издао надлежни орган. Уговор о доживотном издржавању, који је апелант закључио са носиоцем станарског права Р. Г., није валидан јер заједничког живота између уговорних страна није ни било. Предложио је да се апелација одбије као неоснована.

VI. Допустивост

17. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

18. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

19. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је пресуда Кантоналног суда број Гж-1257/01 од 7. марта 2002. године против које нема других ефективних правних лијекова могућих по закону. Даље, оспорену пресуду апелант је примио 9. априла 2002. године, а апелацију Уставном суду поднио је 4. јуна 2002. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

20. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

21. Апелант оспорава наведене пресуде тврдећи да је тим пресудама повријеђено његово право на дом гарантовано чланом 8 Европске конвенције и право на мирно уживање имовине из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на дом

22. Члан II/3ф) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Сва лица на територији **Босне и Херцеговине** уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

ф) Право на приватни и породични живот, дом и преписку”.

23. Члан 8 Европске конвенције у релевантном дијелу гласи:

“1. Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

2. Јавна власт се не мијеша у вршење овог права, осим ако је такво мијешање предвиђено законом и ако је неопходна мјера у демократском друштву у интересу националне безбједности, јавне безбједности, економске добробити земље, спречавања нереда или спречавања злочина, заштите здравља и морала, или заштите права и слобода других. ”

24. Основни циљ члана II/3 ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције је заштита појединаца од арбитрарних мијешања власти у њихово право на дом (види Европски суд за људска права *Kroon против Холандије*, пресуда од 27. октобра 1994. године, серија А број 279-Ц, стр. 56 став 31).

25. Да би мијешање било оправдано, оно мора да буде у “складу са законом”. Овај услов законитости се, у складу са значењем члана 8 Европске конвенције, састоји из више елемената: а) мијешање мора да буде засновано домаћим или међународним законом; б) закон о ком је ријеч мора да буде примјерено доступан, тако да појединац буде адекватно упућен на околности закона које могу да се примијене на дати предмет;

и ц) закон такође мора да буде формулисан са одговарајућом тачношћу и јасноћом да би се појединцу омогућило да према њему прилагоди своје поступке (види, *mutatis mutandis*, Одлуку Уставног суда број У 14/00 од 4. маја 2001. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине” број 33/01 и Одлуку Европског суда за људска права *Sanday Times против Уједињеног Краљевства*, од 26. априла 1979. године серија А број 30, стр. 31, став 49).

26. У конкретном предмету Уставни суд мора најприје да утврди да ли стан о ком је ријеч може да се сматра апелантовим “домом” у оквиру значења члана 8 Европске конвенције и, ако је то случај, да ли предузете мјере (у конкретном случају доношење судских пресуда) представљају “мијешање” у његово право на поштовање дома и да ли је то мијешање оправдано према ставу 2 члана 8 Европске конвенције.

27. Уставни суд подсјећа на праксу Европског суда за људска права која појашњава да је “дом” појединца, у смислу члана 8 Европске конвенције, мјесто које он или она користи као приватни дом, чак иако је такво коришћење незаконито, све док јавност нема приступ том мјесту, изузев за приватне сврхе (види Европски суд *Buckley против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 25. септембра 1996. године, Извјештаји 1996-IV, Апликација број 20348/92; *Loizidou против Турске*, пресуда од 18. децембра 1996. године, Извјештаји 1996-VI, апликација број 15318/89; Европска комисија за људска права *Pentidis против Грчке*, извјештај од 27. фебруара 1996. године; апликација број 23238/94; Европски суд за људска права *Pentidis против Грчке* одлука од 9. јуна 1997, РЈД 1997-III, број 39).

28. Апелант живи у спорном стану од усељења на основу уговора о доживотном издржавању, који је склопио са носиоцем станарског права Р. Г. Апелант је од момента усељења плаћао станарину на име Р. Г., а након добивања рјешења о додјели стана на привремено коришћење наставио да плаћа у своје име. Апелант је ту чињеницу навео у својој апелацији, а ниједна од страна у поступку је није оспорила. Чињеница да је апелант користио наведени стан као свој дом била је неспорна у поступку који је вођен пред надлежним судовима. Дакле, апелант у спорном стану станује дуже од десет година, а према обавјештењу Управе за стамбена питања министарства Кантона Сарајево и даље се налази у том стану. У складу са наведеним, Уставни суд сматра да спорни стан може да се сматра апелантовим домом у значењу члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције.

29. Даље, Уставни суд треба да размотри да ли је мијешање у апелантово право на дом било у складу са законом, те да ли је “неопходна мјера у демократском друштву” у вези са једним од циљева наведених у ставу 2 члана 8 Европске конвенције.

30. Сходно правном схватању из оспорених судских одлука, апелант није обезбиједио правну позицију за стицање станарског права на спорном стану сходно позитивним правним прописима, због чега није удовољено његовом тужбеном захтјеву којим је он тражио пренос станарског права. Уставни суд примјећује да судови, који су одлучивали

у овом случају, нису образложили који је био циљ оспоравања права апеланту да настави да користи спорни стан. Из образложења оспорених пресуда произлази да је дата само правна оцјена релевантних одредби Закона о стамбеним односима и Закона о престанку примјене Закона о напуштеним становима, и да нису разматрани стандарди и критеријуми из члана 8 Европске конвенције у односу на положај апеланта и његов статус у вези са спорним станом.

31. Дакле, иако је мијешање у апелантово право на дом имало основу у закону, Уставни суд мора да размотри да ли је лишавање апеланта права да настави да користи спорни стан мјера неопходна у демократском друштву, односно да ли је постигнута неопходна равнотежа између апелантовог интереса да настави да користи спорни стан и предаје спорног стана, прво надлежном органу управе на располагање, а потом власнику. Уставни суд подсјећа да ранији носилац станарског права Р. Г. није поднијела захтјев за повраћај стана. Такође, Уставни суд подсјећа да би спорни стан прво требало да се стави на располагање Управи за стамбена питања за потребе алтернативног смјештаја, јер је враћање станова власницима законом одложено док се не донесе одговарајуће упутство Федералног министарства просторног уређења и околине. Слиједи да би апелант, који нема никакав други смјештај и који је уз то ратни војни инвалид III групе са 90% инвалидитета, требало да напусти спорни стан који му представља “дом”, а који би се онда само привремено додијелио неком другом лицу као алтернативни смјештај.

32. Уставни суд сматра ову чињеницу посебно важном, јер интерес власника стана, у конкретном случају, не би гребало да превагне над интересом апеланта. У оваквим случајевима гдје двије стране бране своје уставно право њихова права долазе у сукоб, те оба могу да буду предмет мијешања, неопходно је да се узме у обзир пропорционалност таквог мијешања. Права и интерес једне стране не могу да се разматрају а да се не обрати пажња на последице које може да има донесена одлука на права друге стране. Стога, Уставни суд мора да размотри интензитет везе обје стране са спорним станом, те проблеме које би било која страна имала због одлуке донесене у корист једне од страна.

33. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да у конкретном случају мијешање у апелантово право на дом не испуњава критеријум оправданости и неопходности у демократском друштву, с обзиром да власник стана не може да дође у посјед стана док се не донесе одговарајући пропис. Дакле, не може да се закључи да је у конкретном случају интерес власника стана приоритетнији од интереса апеланта, односно да је лишавање апеланта права да користи спорни стан као свој дом “неопходна мјера у демократском друштву”, у складу са неким од циљева из члана 8 став 2 Европске конвенције.

34. Стога, Уставни суд сматра да је оспореним пресудама прекршено апелантово право на поштовање дома загарантовано чланом II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и чланом 8 Европске конвенције.

Остали наводи

35. У свјетлу закључака у погледу повреда члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције, Уставни суд сматра да није неопходно да разматра остале апелантове наводе.

VIII. Закључак

36. На основу члана 61 ст. 1 и 3 и члана 64 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је већином гласова одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

37. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број У **107/03**, рјешавајући апелацију А. Г., на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници одржаној 19. новембра 2004. године донио је

Одлуку о допуствости и меритуму

Усваја се апелација А. Г.

Утврђује се повреда члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Рјешење Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Рев-220/01 од 9. маја 2002. године.

Предмет се враћа Врховном суду Федерације Босне и Херцеговине који је дужан да по хитном поступку донесе нову одлуку у складу са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Врховном суду Федерације Босне и Херцеговине да, у року од 90 дана од дана доставе ове одлуке, обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама у складу са чланом 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. А. Г. (у даљњем тексту: апелант) из Кулен-Вакуфа поднио је, 19. јуна 2002. године, Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) апелацију против Рјешења Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) број Рев-220/01 од 9. маја 2002. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда, од Врховног суда и Основне школе “Кулен-Вакуф” Орашац (у даљњем тексту: Основна школа), која је била друга странка у поступку у ком је донесено рјешење које се оспорава апелацијом, затражено је 6. октобра 2003. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Одговоре на апелацију доставили су Врховни суд 16. октобра 2003. године, а Основна школа 14. октобра 2003. године. Ови одговори достављени су апеланту у складу са чланом 25 став 2 Пословника Уставног суда.

III. Чињенично стање

4. Чињенице предмета, које произилазе из апелантових навода и докумената достављених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

5. Рјешењем директора Основне школе, пословни број 120/95 од 1. септембра 1995. године, апеланту је престао радни однос са 31. августом 1995. године због неоправданог изостанка са посла дужег од 20 радних дана. Апелант је на то рјешење уложио приговор Управном одбору Основне школе који је, Одлуком број 150/95 од 27. септембра 1995. године, одбио приговор као неоснован и потврдио рјешење директора Основне школе.

6. Општински суд у Бихаћу је Пресудом број ПР-50/98 од 18. јула 2000. године која је потврђена Пресудом Кантоналног суда у Бихаћу (у даљњем тексту: Кантонални суд) број Гж-571/00 од 21. децембра 2000. године, утврдио да су Рјешење директора Основне школе пословни број 120/95 од 1. септембра 1995. године и Одлука Управног одбора Основне школе број 150/95 од 27. септембра 1995. године о престанку апелантовог радног односа незаконити, те се као такви поништавају, а туженој Основној школи је наложено да апеланта врати на послове и радне задатке секретара школе, а у случају да

је то мјесто попуњено, на послове и радне задатке који одговарају његовој стручној спреми, те да му надокнади трошкове поступка у року од осам дана од правоснажности пресуде, под пријетњом принудног извршења.

7. Врховни суд, одлучујући о ревизији тужене Основне школе поднесеној против Пресуде Кантоналног суда број ГЖ-571/00 од 21. децембра 2000. године, Рјешењем број Рев-220/01 од 9. маја 2002. године уважио је ревизију и нижестепене пресуде преиначио, те одбацио апелантову тужбу. Врховни суд је закључио, на основу члана 83 став 1 Закона о основним правима из радног односа, да је апелантова тужба поднесена након истека прописаног рока, те је неблагоприятна. У свом рјешењу Врховни суд је даље образложио да је, сходно доставној књизи тужене Основне школе, апеланту 28. септембра 1995. године уручена одлука којом је одбијен његов приговор на рјешење о престанку радног односа (пријем је потврдила његова супруга, а сам апелант је у тужби навео да му је одлука уручена 29. септембра 1995. године), а тужбу је поднио 25. октобра 1995. године, дакле изван рока прописаног у члану 83 став 1 наведеног закона. Даље, да је апелант у вријеме кад је донесена тужба био на радној обавези, којој је била примарна сврха да функционишу државне и друге институције у условима рата и непосредне ратне опасности, да је обављао дужности које не могу да се сматрају дужностима какве има у виду члан 1 Уредбе са законском снагом о роковима у судским поступцима и управном поступку за вријеме непосредне ратне опасности или за вријеме ратног стања. Циљ те одредбе био је заштита од губитка процесних и других права везаних за покретање и вођење поступка, односно предузимање других процесних радњи за чије предузимање су прописани рокови, само за лица која су била ангажована на војној дужности или дужности која је била од непосредног значаја за одбрану земље, односно којима је због такве ангажованости био објективно онемогућен или знатно отежан приступ суду, што конкретно није случај.

IV. Релевантни прописи

8. Сходно **Закону о основној школи** (“Службени лист СРБиХ”, број 39/90 и “Службени лист РБиХ”, бр. 3/93, 24/93 и 13/94), основна школа је установа у којој се врши основно образовање и васпитање ученика (члан 1); основно образовање и васпитање је дјелатност од посебног друштвеног интереса (члан 6); редовну основну школу, као јавну установу у државној својини може да оснује само скупштина општине (члан 7), васпитно-образовни рад остварује се на основу наставног плана и програма за основно образовање и васпитање (члан 18), којим се, у зависности од врсте основне школе утврђује одговарајућа висока стручна спрема наставника разредне и предметне наставе и стручног сарадника, као и најмање одговарајућа средња спрема за поједине предмете, наставне облике и друге послове (члан 60); наставници, стручни сарадници и сарадници бирају се на основу конкурса који расписује управни одбор основне школе (члан 61); управни одбор основне школе одлучује о престанку права наставника, стручних сарадника и сарадника за даљњи васпитно-образовни рад (члан 78).

9. Сходно **Закону о установама** (“Службени лист РБиХ”, бр. 6/92, 8/93 и 13/94) установа се оснива, између осталог, за обављање дјелатности образовања, ако циљ обављања дјелатности није стицање добити (члан 1); за обављање јавне службе оснива се јавна установа, а под јавном службом подразумијева се трајно и несметано обављање дјелатности у јавном интересу Републике Босне и Херцеговине, општине и градске заједнице (члан 3 ст. 1 и 2); радници остварују своја права у установи, у складу са законом и колективним уговором и правилима установе (члан 4).

10. Сходно **Уредби о радној обавези** (“Службени лист РБиХ”, бр. 19/92, 1/94, 13/94, 28/94), донесеној на основу Закона о одбрани (“Службени лист РБиХ”, бр. 4/92 и 9/92) приликом проглашења ратног стања, непосредне ратне опасности или ванредног стања, радници су дужни да остану на раду у државном органу, предузећу и другом правном лицу код којих се налазе у радном односу ако нису позвани у оружане снаге или распоређени у друге државне органе, предузећа и друга правна лица и остају радним мјестима на која су распоређени док, у складу са потребама, функционер који руководи државним органом, односно директор у предузећу и другом правном лицу другачије не одлучи (члан 2); радници извршавају радну обавезу, по правилу, у органу, предузећу, односно другом правном лицу у ком се налазе у радном односу, у складу са актом о ратној организацији и систематизацији радних мјеста тих органа, предузећа и других правних лица (члан 7).

11. Сходно **Уредби о критеријумима и нормативима распоређивања грађана и материјалних средстава у оружане снаге и друге потребе одбране** (“Службени лист РБиХ”, број 19/92), донесеној на основу Закона о одбрани, грађани, по правилу, могу да имају само један ратни распоред, а изузетно, грађани који су по основу радне обавезе распоређени на ратне дужности у државне органе, предузећа и друга правна лица на послове и задатке утврђене у њиховим актима о ратној систематизацији радних мјеста, истовремено се распоређују у јединицу и друге органе цивилне заштите или службу осматрања или обавјештавања које образују за своје потребе (двојни распоред), о чему одлучује функционер који руководи државним органом, односно директор у предузећу и другом правном лицу, с тим што грађанин који је распоређен у оружане снаге не може да се распоређује на друге дужности (члан 5).

12. **Закон о радним односима за вријеме ратног стања или у случају непосредне ратне опасности** (“Службени лист РБиХ”, бр. 21/92, 16/93 и 13/94) прописивао је да се Закон о основним правима из радног односа (“Службени лист СФРЈ”, бр. 60/89 и 42/90, те “Службени лист РБиХ”, бр. 2/92 и 13/94) и Закон о радним односима (“Службени лист СРБиХ”, број 20/90) примјењују и за вријеме ратног стања или у случају непосредне ратне опасности, ако овим законом није другачије одређено (члан 1). Овај закон садржи специфичне одредбе о радним односима везане за ратно стање и у случају непосредне ратне опасности. Тако је у члану 15 прописано да раднику престаје радни однос, између осталог, ако је у току извршавања радне обавезе непосредно изостао са посла дуже од 20 радних дана узастопно.

13. **Закон о основним правима из радног односа** (“Службени лист СФРЈ”, бр. 60/89 и 42/90 и “Службени лист РБиХ”, бр. 2/92 и 13/94) у члану 83 став 1 прописује да радник који није задовољан коначном одлуком надлежног органа у организацији или ако тај орган не донесе одлуку у року од 30 дана од дана када је поднесен захтјев, односно приговор, има право да у наредном року од 15 дана тражи заштиту својих права пред надлежним судом.

14. **Закон о роковима у судским поступцима и управном поступку за вријеме непосредне ратне опасности или за вријеме ратног стања** (“Службени лист РБиХ”, бр. 6/92 и 13/94) у члану 1 прописује да рокови за подношење тужбе у парничном поступку, приватне тужбе или оптужног приједлога у кривичном поступку, приједлога за покретање ванпарничног или извршног поступка, као и рокови за подношење захтјева за покретање управног поступка, односно за подношење тужбе у управном спору, за вријеме непосредне ратне опасности или за вријеме ратног стања престају да теку за лица или против лица на војној дужности или дужности која је од непосредног значаја за одбрану земље, а сходно члану 2 истог закона, за ова лица престају да теку и рокови за изјављивање правних лијекова или за предузимање других процесних радњи у погледу поступка.

15. Апелант се у својој апелацији позива и на одређене одредбе **Закона о измјенама и допунама Закона о раду** (“Службене новине Федерације БиХ”, број 32/00) који је ступио на снагу 8. септембра 2000. године, и то: одредбе члана 45 сходно којим запосленик може да поднесе тужбу пред надлежним судом због повреде права из радног односа у року од једне године од дана достављања одлуке којом је повријеђено његово право, односно од сазнања за повреду права из радног односа члана 54 којим је прописано да ће се поступци остваривања и заштите права запосленика, започети прије ступања на снагу овог закона, завршити сходно одредбама прописа који су примјењивани на територији Федерације прије ступања на снагу овог закона, ако је то за запосленика повољније, изузимајући члан 143 Закона о раду (изузети члан 143 Закона о раду - “Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 43/99, тиче се запосленика на чекању посла).

16. У **Закону о парничном поступку** (“Службене новине Федерације БиХ”, бр. 42/98 и 3/98), који је био на снази у вријеме кад је поднесено оспорено рјешење Врховног суда, као и пресуда које су му претходиле, прописивао је да у члану 261 након претходног испитивања тужбе председник вијећа доноси рјешење којим се тужба одбацује ако се утврди да рјешавање о тужбеном захтјеву не иде у судску надлежност или да је тужба поднесена неправремено, ако је посебним прописима одређен рок за подношење тужбе; у члану 364 прописивао је да против правоснажне пресуде, донесене у другом степену, ако је у спору примијењен материјални закон Босне и Херцеговине или Федерације, односно међународни уговор, странке могу да изјаве ревизију у року од 30 дана од дана достављања преписа пресуде, а ревизија није допуштена у имовинско-правним и радним односима у којима се тужбени захтјев односи на потраживање у новцу, предају ствари или извршавање какве друге радње, ако вриједност предмета спора оспораваног дијела правоснажне пресуде не прелази 15.000 КМ, као и у имовинско-правним

и радним односима у којима се тужбени захтјев не односи на потраживање у новцу, предају ствари или извршење какве друге радње, ако вриједност спора коју је тужилац у тужби навео не прелази 15.000 КМ, те у споровима из породичних односа и споровима законског издржавања; у члану 378 став 1 прописивао је да ће ревизиони суд, ако утврди да је материјално право погрешно примијењено, пресудом прихватити ревизију и преиначити оспоравану пресуду.

V. Апелација

а) Наводи из апелације

17. Апелант се у својој апелацији жали да је Рјешењем Врховног суда број Рев-220/01 од 9. маја 2002. године повријеђено његово право на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и чл. 2-4 Протокола број 7 уз Европску конвенцију.

18. Апелант наводи да је Врховни суд приликом одлучивања о ревизији тужене Основне школе пропустио да одлучи због чега апелант не спада у круг лица из члана 1 Уредбе са законском снагом о роковима у судским поступцима и управном поступку за вријеме непосредне опасности и за вријеме ратног стања те да није примијенио Закон о измјенама и допунама Закона о раду ("Службене новине Федерације БиХ", број 32/00 од 30. августа 2000. године). На крају, апелант сматра да је Врховни суд требало да одбаци ревизију, што су пропустили да учине нижестепени судови, јер се ради о радном спору без назнаке вриједности спора па, стога, ревизија није допуштена. Апелант предлаже да Уставни суд усвоји апелацију и укине оспорено рјешење Врховног суда, те потврди пресуде првостепеног и другостепеног суда.

б) Одговор на апелацију

19. Врховни суд, у свом акту од 16. октобра 2002. године, подсећа на ранији став да објашњења својих правних ставова из својих одлука не даје, сем у самим одлукама.

20. Основна школа у свом одговору предлаже да Уставни суд апелацију одбаци или одбије као неосновану, јер нису повријеђене уставне одредбе. Наводи да је апелант био на радној обавези и то код тужене Основне школе, која је у ратним условима била лоцирана у Бихаћу и да није био у евиденцији оружаних снага, а ангажовање апеланта у радном воду не сматра се као припадање оружаним снагама или као војна дужност у смислу Закона о оружаним снагама. Сматра да су неосновани апелантови приговори да је Врховни суд у вези са ревизијом требало да примијени одредбе члана 364 став 3 Закона о парничном поступку, а поготово одредбе Закона о раду које су на снази од 30. августа 2000. године, јер је у питању благовременост апелантове тужбе која се испитује у смислу одговарајућих одредби Закона о парничном поступку.

VI. Допустивост

21. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, “Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини”.

22. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, “Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио”.

а) Надлежност Уставног суда *ratione temporis*

23. Надлежност Уставног суда *ratione temporis* је принцип ограничен ма вријеме након 14. децембра 1995. године, када је Устав Босне и Херцеговине ступио на снагу, Уставни суд не може да разматра случајеве који су се десили прије ступања на снагу Устава (види Уставни суд, Одлука број У 4/02, објављена у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 4/03 од 20. фебруара 2003. године).

24. Међутим, у конкретном случају судске одлуке којима је одлучено о апелантовом праву су донесене након ступања на снагу Устава Босне и Херцеговине, па је Уставни суд надлежан да испита предмет који се односи на вођење поступка након 14. децембра 1995. године.

б) Исцрпљивање правних лијекова и други услови

25. Правило исцрпљивања правних лијекова захтијева да апелант дође до коначне одлуке. Коначна одлука представља одговор на задњи правни лијек, који је ефективан и адекватан да испита нижестепену одлуку како у чињеничном тако и у правном погледу.

26. У конкретном случају коначна одлука, против које нема других ефективних правних лијекова могућих по закону, је оспорено Рјешење Врховног суда број Рев-220/01 од 9. маја 2000. године, којим је у поступку по ревизији тужене Основне школе одбијена апелантова тужба поднесена ради поништења одлуке о престанку апелантовог радног односа. Даље, апелант је против оспореног рјешења Врховног суда поднио апелацију 19. јуна 2002. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

27. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

28. Апелант оспорава Рјешење Врховног суда број Рев-220/01 од 9. маја 2002. године, тврдећи да је тим рјешењем повријеђено његово право на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције и чл. 2-4 Протокола број 7 уз Европску конвенцију. Сходно члану 31 Пословника Уставног суда, код одлучивања Уставни суд испитује постоје ли само оне повреде које су изнесене у захтјеву.

29. Уставни суд истиче да је право на правично суђење инкорпорисано у Устав Босне и Херцеговине, који у члану II/2 предвиђа да се права заштићена Европском конвенцијом и њеним протоколима директно примјењују у Босни и Херцеговини, а у члану III/3е) штити *“право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком*

30. Члан 6 став 1 Европске конвенције, прва реченица, гласи:

„1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу пред независним, законом установљеним судом ”.

[...]

31. У овом предмету Уставни суд мора да размотри, прије свега, односе ли се апелантови наводи на грађанска права у оквиру значења члана 6 став 1 Европске конвенције.

32. Суштина утврђивања да ли се неки случај односи на *грађанско* право или обавезу зависи од тога да ли је исход поступка одлучујући за права и обавезе које проистичу из приватних права и обавеза. Када се то право односи на однос између појединца и државе, као нпр. питање запослења, Уставни суд је раније, као нпр. у Одлуци број У 61/01, објављеној у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 41/03 од 24. децембра 2003. године, имајући у виду и праксу Европског суда за људска права (*Pellegrin против Француске*, пресуда од 8. децембра 1999. године, број апликације 28541/95, ст. 66 и 67) и Дома за људска права за Босну и Херцеговину (*Дамир Алагић против Федерације Босне и Херцеговине*), заузео став да сви захтјеви који се односе на запослење, са изузетком захтјева државних службеника који извршавају своја овлашћења на основу релевантног закона и чија је дужност да штите опште интересе државе, потпадају под појам грађанских права и обавеза.

33. Апелант се жали да му је ускраћено право на запослење. Он је раније био запослен у Основној школи на радном мјесту секретара школе. Међутим, његово запослење не представља вршење посебних државних овлашћења и реципроцитета права и дужности између њега и државе. При томе Уставни суд има у виду Закон о основној школи, посебно одредбе о основном образовању и васпитању као дјелатности од посебног друштвеног интереса, сходно којима секретар школе није укључен у образовно-васпитни рад основне школе. Сходно томе, апелантово право на запослење је грађанско право на које се примјењују стандарди правичног суђења у смислу члана 6 став 1 Европске конвенције.

34. Члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине, односно члан 6 став 1 Европске конвенције, гарантује свакоме право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком, односно да пред суд или трибунал изнесе било који захтјев који се односи на његова грађанска мрва и обавезе (види Европски суд за људска права, *Golder против Велике Британије*, од 21. фебруара 1975, серија А, број 18, став 36). Уставни суд примјеђује да права, гарантована чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и чланом 6 став 1 Европске конвенције обухватају, *inter alia*, право на судску заштиту, а право на приступ суду чини један од његових аспеката. Право на приступ суду из члана 6 став 1 Европске конвенције не подразумејева само широке процедуралне гаранције и захтјев за хитни и јавни поступак, него и сагласност са законом (види Европски суд за људска права, *Hornsby*, пресуда од 19. марта 1997. године, став 40). Међутим, ако право на приступ суду ограничава власт, (евентуално) примијењена ограничења не смију да укину или умање тај приступ појединцима у смислу да сама суштина тог права буде умањена (види Европски суд за људска права, *Tolstoy Miolalawsky против Велике Британије*, пресуда од 13. јула 1995. године, став 59). Даље, ограничења неће бити спојива са чланом 6 став 1 Европске конвенције уколико не слиједе легитиман циљ и уколико нема разумног односа пропорционалности између кориштених средстава и циља ком се тежи (види Европски суд за људска права, *Ashingdane против Велике Британије*, пресуда од 28. маја 1985. године, став 57).

35. Правичност поступка се оцјењује на основу поступка као цјелине (види Европски суд за људска права *Barbera, Messeque и Jabardo против Шпаније*, пресуда од 6. децембра 1988. године, серија А, број 146, став 68 и Одлуку Уставног суда број У 63/01 од 27. јуна 2003. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 38/03).

36. У конкретном случају, апелант је покренуо радни спор ради поништавања одлуке Основне школе о престанку апелантовог радног односа. Општински суд, а затим и Кантонални суд су одлучили да је апеланту незаконито престао радни однос у Основној школи, којој је наложено да га врати на посао, односно у радни однос. Међутим, Врховни суд, у поступку по ревизији тужене Основне школе, одбацио је апелантову тужбу као неблагоприятну, позивајући се на одредбе члана 83 став 1 Закона о основним правима из радног односа, сходно којим радник, који није задовољан крајњом одлуком надлежног органа у организацији или, ако тај орган не донесе одлуку у року од 30 дана од дана када је поднесен захтјев, односно приговор, има право да у наредном року од петнаест дана тражи заштиту својих права пред надлежним судом. Врховни суд је даље у свом рјешењу образложио да на конкретни предмет не могу да се примјене одредбе Уредбе, односно Закона о роковима у судским поступцима и управном поступку за вријеме непосредне ратне опасности или за вријеме ратног стања, јер апелант није био на војној дужности или дужности од непосредног значаја за одбрану земље.

37. Оспорено рјешење Врховног суда није засновано на тада важећем Закону о парничном поступку.

38. Уставни суд примјећује, сходно достављеним документима, да апелант у тужби није навео вриједност спора, па је Врховни суд требао да одбаци као недопуштену ревизију Основне школе, поднесену против пресуде Кантоналног суда, којом је правоснажно окончан поступак у предметном радном спору, сходно члану 364 став 3 Закона о парничном поступку, што није учинио. Сходно члану 364 став 3 Закона о парничном поступку ревизија није допуштена у имовинско-правним и радним споровима у којима се тужбени захтјев не односи на потраживање у новцу, предају ствари или извршење какве друге радње, ако вриједност предмета спора коју је тужилац у тужби навео не прелази 15.000 КМ. Сем тога, приговоре ревизије да је тужба поднесена изван законског рока Врховни суд није размотрио у контексту законских одредби о роковима за тражење судске заштите у питањима из радних односа, које су ступиле на снагу прије него што је правоснажно окончан спор по апелантовој тужби.

39. Имајући у виду наведено, Уставни суд сматра да је Врховни суд својим рјешењем арбитрарно тумачио право приступа суду, произвољно примјењујући релевантни закон на апелантову штету, односно повриједио апелантово право на правично суђење.

40. Уставни суд закључује да оспорено Рјешење Врховног суда број Рев-220/01 од 9. маја 2002. године крши члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 став 1 Европске конвенције.

41. Везано за апелантове наводе који се односи на чл. 2-4 Протокола број 7 уз Европску конвенцију, Уставни суд истиче да се ове одредбе односе на кривичне поступке те се не примјењују у предметном случају.

VIII. Закључак

42. На основу члана 61 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

43. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП 289/03**, рјешавајући апелацију **С. П. и др.**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 2 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Хатица Хациосмановић, судија

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници одржаној 19. новембра 2004. године донио је

Одлуку о допуствости и меритуму

Усваја се апелација С., Р. и Ј. П., те Ј. О. рођ. П.

Утврђује се повреда члана III/3е) и к) Устава Босне и Херцеговине, члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Укида се Пресуда Апелационог суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине број Гж-201/03 од 16. септембра 2003. године.

Налаже се Основном суду Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине да обезбиједи да се изврши Пресуда тог суда број П-233/01-1-4 од 17. априла 2003. године.

Налаже се Основном суду Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине да у року од 90 дана од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама у складу са чланом 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. С. Р. и Ј. П., те Ј. О. рођ. П. (у даљњем тексту: апеланти) из Брчког, које заступа О. М., адвокат из Брчког, поднијели су 13. октобра 2003. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против пресуде Апелационог суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Апелациони суд) број Гж-201/03 од 16. септембра 2003. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда, од Апелационог суда и Војног правобранилаштва, као заступника учесника у поступку Војске Републике Српске, затражено је 19. јануара 2004. године да доставе одговор апелацију.

3. Апелациони суд доставио је одговор на апелацију 24. фебруара 2004. године, а Војно правобранилаштво није доставило одговор на апелацију.

4. На основу члана 25 став 2 Пословника Уставног суда, одговор Апелационог суда је, 2. септембра 2004. године, достављен азилантима.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета, које произилазе из навода апеланата и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

6. Рјешењем Општинског суда у Брчком са привременим сједиштем у Маочи, број Р-23/99 од 13. октобра 1999. године, нестали сродник апеланата проглашен је умрлим, а као дан његове смрти утврђен је 14. мај 1992. године. Због тога апеланти су, 22. јуна 2001. године, поднијели тужбу против Републике Српске ради надокнаде нематеријалне штете у износу од по 5.000 КМ.

7. Основни суд Брчко Дистрикта донио је Пресуду број П-233/01-1-4 од 17. априла 2003. године, којом је усвојио тужбени захтјев апеланата и обавезао тужену да им исплати надокнаду на име причињене нематеријалне штете у износу од 4.500, односно 4.000 КМ. У образложењу ове пресуде, између осталог, наводи да се грађанско-правна одговорност тужене заснива на одредбама о одговорности због терористичких аката,

јавних демонстрација или манифестација, а у вези са одредбама о одговорности предузећа и других правних лица према трећим лицима. Тужена страна је у поступку, између осталог, истакла приговор застарје потраживања апеланата, који је суд одбио као неоснован. Такав став тај суд заснива, између осталог, на чињеници да је рјешење којим је нестали сродник апеланата проглашен умрлим постало правоснажно 14. децембра 1999. године, што се сматра даном када су апеланти сазнали за штету и лица која су штету учинила. С обзиром да је чланом 376 став 1 Закона о облигационим односима прописано да у таквим случајевима потраживање надокнаде штете застарјева за три године, наведени рок, сматра тај суд, у конкретном случају није протекао.

8. Апелациони суд донио је Пресуду број Гж-201/03 од 16. септембра 2003. године, којом је жалба тужене уважена и првостепена пресуда преиначена тако што је тужба апеланата одбијена у цијелости. О разлозима за овакву пресуду Апелациони суд наводи да је основан приговор застарјелости потраживања који је истакла тужена. Наиме, сходно мишљењу тог суда, петогодишњи објективни застарни рок, који се рачуна од дана настанка штете, у конкретном случају од 14. маја 1992. године, истекао је прије него што је и покренут поступак за проглашење умрлим сродника апеланата.

IV. Релевантни прописи

9. **Закон о облигационим односима** ("Службени лист СФРЈ", бр. 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89, "Службени гласник Републике Српске", број 17/93, у даљњем тексту: 300)

Члан 371 Закона гласи:

"Потраживања застарјевају за пет година, ако законом није одређен неки други рок застарјелости."

Члан 376 став 1 и 2 Закона гласе:

"(1) Потраживање надокнаде проузроковане штете застарјева за три Године од када је оштећеник дознао за штету и за лице које је штету учинило.

(2) У сваком случају ово потраживање застарјева за пет година од кад је штета настала."

Члан 377 Закона, у релевантном дијелу, гласи:

"(1) Кад је штета проузрокована кривичним дјелом, а за кривично гоњење је предвиђен дужи рок застарјелости, захтјев за надокнаду штете према одговорном лицу застарјева кад истекне вријеме одређено за застарјелост кривичног гоњења.

(2) Прекид застаријевања кривичног гоњења повлачи за собом и прекид застаријевања захтјева за надокнаду штете."

10. **Закон о парничном поступку Брчко Дистрикта** ("Службени гласник Брчко Дистрикта", број 5/00, у даљњем тексту: ЗПП)

Члан 292 став 2 Закона гласи:

“Апелациони суд испитује првостепену пресуду у Границама разлога наведених у жалби.”

11. **Кривични закон** (“Службени лист СФРЈ”, број 44/76, 36/77, 56/77, 34/84, 37/84, 74/87, 57/89, 3/90, 38/90, 45/90, “Службени гласник Републике Српске”, број 12/93)

Члан 100 Закона гласи:

“Кривично Гоњење и извршење казне не застарјева за кривична дјела предвиђена у чл. 141 до 145 овог закона (кривична дјела против човјечности и међународног права), као ни за кривична дјела за која по међународним уговорима ова застарјелост не може да наступи.”

V. Апелација

а) Наводи из апелације

12. Апеланти у апелацији наводе да је оспореном пресудом Апелационог суда Брчко Дистрикта повријеђено њихово право на правично суђење и право на приватан и породични живот, дом и преписку из члана 6 и 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), као и право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

13. Повреду права на правично суђење апеланти виде у чињеници да је Апелациони суд одбио тужбени захтјев апеланата примјеном члана 376 ЗОО, а да се тужена у својој жалби није позвала на застару потраживања надокнаде штете. Тиме је, наводе апеланти, Апелациони суд испитивао првостепену пресуду ван граница разлога наведених у жалби, супротно одредби члана 292 став 2 ЗПП-а.

14. Повреда права на имовину, сматрају апеланти, се огледа у томе што је Апелациони суд погрешно примијенио материјално право, па је умјесто што је примијенио одредбу члана 376 ЗОО требао да примијени одредбу члана 377 тог закона. Наиме, тим чланом прописани су дужи рокови застаре јер је штета проузрокована кривичним дјелом. У конкретном случају, сматрају апеланти, проузрокована штета је настала извршењем кривичног дјела, што је видљиво из рјешења о проглашењу несталог сродника апеланата умрлим. Поред тога, из пресуде Међународног суда за кривично гоњење одговорних лица за тешка кршења међународног и хуманитарног права, број Ит-95-10-Т од 14. децембра 1999. године против Г. Ј., утврђено је да су у логору Лука почињени ратни злочини.

15. Повреду права на приватан и породични живог, дом и преписку апеланти нису посебно образложили.

б) Одговор на апелацију

16. У одговору на апелацију Апелациони суд наводи да је у конкретном случају протекао петогодишњи застарни рок, јер је штета за апеланте настала 14. маја 1992. године, а тужба за њену надокнаду је поднесена 22. јуна 2001. године. Рок за подношење тужбе, наводи даље Апелациони суд, прописан одредбом члана 377 ЗОО на који се апеланти позивају, није могао да буде примијењен у овом случају пошто он може да се примијени ако је штета настала извршењем кривичног дјела које је утврђено у кривичном поступку. Примјена овог члана могућа је изузетно и у случају ако је кривични поступак обустављен или није могао да се покрене зато што је окривљени умро, душевно оболио или ако постоје друге околности које искључују кривично гоњење, а што апелант у овом случају није доказао. Апелациони суд наводи да није утврђено правоснажном кривичном пресудом да је сродник апеланата убијен у логору Лука, а да је рјешењем о његовом проглашењу за умрлог констатовано да је изведен из логора и да се од тада о њему ништа не зна.

17. Надаље, Апелациони суд сматра да се у апелацији нетачно наводи да је тај суд одлучивао изван жалбених разлога, супротно одредби члана 292 став 2 ЗПП. Наиме, у жалби тужене је као један од три жалбена разлога наведена и погрешна примјена материјалног права, а у току првостепеног поступка тужена је истакла приговор застарјелости потраживања апеланата. Тај приговор је материјално-правне природе и суд је био дужан да испита да ли је првостепени суд правилно примијенио материјално право када је одбио приговор застарјелости потраживања. С обзиром да је тај суд нашао да је првостепени суд погрешно одлучио о приговору застарјелости потраживања, преиначио је првостепену пресуду.

VI. Допустивост

18. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

19. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

20. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Апелационог суда против које нема других ефективних правних лијекова могућих по законима. Надаље, оспорена пресуда донесена је 16. септембра 2003. године, а апелација је изречена 13. октобра 2003. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

21. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допуствости.

VII. Меритум

22. Апеланти оспоравају наведену пресуду тврдећи да су том пресудом повријеђена њихова права из члана II/3е), ф) и к) Устава Босне и Херцеговине, члана 6 и 8 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

23. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине, у релевантном дијелу, гласи:
“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и слободе из става 2 овог члана, што укључује:

(...)

е) Право на правично саслушање у Грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком.

ј) Право на приватни и породични живот, дом и преписку.

к) Право на имовину. ”

Право на правично суђење

24. Члан 6 став 1 Европске конвенције, у релевантном дијелу, гласи:
“1. Приликом утврђивања Грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. [...]”

25. Уставни суд, прије свега, подсјећа да је његова надлежност у апелационим поступцима ограничена “на питања која су садржана у овом уставу” и да Уставни суд није надлежан да преиспитује чињенично стање или тумачење и начин на који су примијенили закон редовни судови, сем у случајевима у којима одлуке нижих судова крше уставна права. То је случај уколико је неки редовни суд погрешно протумачио или примијенио неко уставно право, или је занемарио то право, ако је примјена закона била произвољна или дискриминаторска, уколико је дошло до повреде процесних права (правично суђење, приступ суду, дјелотворни лијекови и у другим случајевима), или уколико утврђено чињенично стање указује на повреду Устава (види Одлуку Уставног суда број У 39/01 “Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 25/02).

26. Апеланти се у конкретном случају жале да је повријеђено њихово право на правично суђење јер је Апелациони суд, наводно, испитивао првостепену пресуду ван граница разлога наведених у жалби, супротно одредби члана 292 став 2 ЗПП-а. Поставља се питање да ли је таква примјена закона, уколико је постојала, могла да утиче на права апеланата на правично суђење из члана 6 став 1 Европске конвенције.

27. Увидом у оспорену пресуду Апелационог суда, наводе из апелације и одговор на апелацију, као и осталу документацију списа овог предмета, Уставни суд је утврдио да је Апелациони суд, рјешавајући жалбу тужене, усвојио њен приговор застарјелости потраживања апеланата истакнут у првостепеном поступку и зато одбио тужбени захтјев. Међутим, треба да се има у виду да приговор застарјелости потраживања тужена није истакла у жалби на оспорену пресуду, већ само у поступку пред првостепеним судом. У изреченој жалби тужена се само паушално позвала на повреду материјалног права код доношења првостепене пресуде, не прецизирајући у чему се та повреда састоји.

28. Тужена се, дакле, у жалби није позвала на приговор застаре него је само приговорила погрешној примјени материјалног права. Другостепени суд погрешно сматра да је тиме тужена приговорила и на застару, на по службеној дужности, *de facto*, рјешава само питање застаре и на томе ставу заснива своју одлуку. Међутим, будући да суд на застару не пази *ex officio*, не ради се о погрешној примјени материјалног права. Застара је, истина, материјално-правни приговор (као и приговор преурањености, недостатка активне и пасивне легитимације), али мора изричито да се истакне. Зато другостепени суд није смио да дира у застару, него је морао питање приговора застаре истакнуто у првостепеном поступку да сматра ријешеним у првостепеном поступку са прихватањем разлога које је дала првостепена пресуда, јер је те разлоге прихватила и тужена страна чим у жалби није истицала тај приговор. Међутим, другостепени суд управо на тој грешки, како се види, преиначава првостепену пресуду и одбија тужбени захтјев. Иначе, сходно мишљењу овога суда, у првостепеној пресуди је сасвим добро образложен и основано одбијен приговор застаре.

29. Имајући у виду наведено, разлоге првостепене пресуде који садрже детаљна образложења о свим застарним роковима, те неспорну чињеницу да је предник апеланата као цивил затворен у логор за вријеме рата и убијен, ту се ради о извршењу неког од дјела против човјечности и међународног права, што је ноторно. Сходно томе, застара у оваквом случају наступа тек када наступи застара гоњења за извршење дјела из наведене групе кривичних дјела. Зато апеланти несумњиво имају право на надокнаду штете која је проистекла због претрпљених душевних болова за изгубљеним супругом и оцем.

30. Одредбом члана 292 став 2 ЗПП-а прописано је да Апелациони суд испитује првостепену пресуду у границама разлога истакнутих у жалби. То значи да је Апелациони суд надлежан да испитује само оне жалбене разлоге који су експлицитно изнесени у жалби у оквиру три основне генералне групе жалбених разлога (битне повреде одредби парничног поступка, погрешно или непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примјене материјалног права). Стога, Апелациони суд не може по службеној дужности да одлучује о приговору који није изнесен у жалби већ је изречен у току првостепеног поступка, без обзира што тај приговор по својој правној природи спада у једну од група жалбених разлога на које се жалилац паушално позвао. Смисао оваквог тумачења овлашћења жалбеног суда у поступку одлучивања о жалби је у складу са новом концепцијом парничног поступка устројеног на акузаторском принципу по ком су овлашћења суда *ex officio* искључена.

31. С обзиром на наведено, Уставни суд сматра да је Апелациони суд у поступку о изјављеној жалби на првостепену пресуду на произвољан начин примјенио одредбу члана 292 став 2 ЗПП-а. Та произвољност се огледа у томе што је Апелациони суд прекорачио своја овлашћења у погледу граница у којима тај суд може да испитује оспорену првостепену пресуду, присвојивши овлашћења која нема наведеном законском одредбом. Наиме, Апелациони суд је преко истакнутог жалбеног разлога о повреди материјалног права, по службеној дужности одлучивао и о приговору застарјелости потраживања који није експлицитно изнесен у жалби већ само у првостепеном поступку. Таква овлашћења, да по службеној дужности рјешава одређена питања у жалбеном поступку, Апелациони суд није имао. И што је најважније, одлука тог суда о усвајању жалбе директна је посљедица наведене произвољности у примјени одредбе члана 292 став 2 ЗПП-а. Стога је оваква произвољност несумњиво имала утицаја на право апеланата на правично суђење. С обзиром на то, Уставни суд закључује да је у конкретном случају дошло до повреде права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Право на имовину

32. Приликом разматрања да ли је дошло до повреде члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, прво мора да се утврди да ли су апеланти титулари права која потпадају под члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

33. Ријеч “имовина” укључује широк обим имовинских интереса која представљају одређену економску вриједност (види Одлуку Уставног суда број У 14/00 од 4. априла 2001. године “Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 33/01). Даље, Уставни суд се присјећа да, сходно јуриспруденцији Европског суда за људска права, “посјед” који се штити може да буде само “постојећи посјед” (види Европски суд за људска права, *Van der Musselle* пресуда од 23. новембра 1983, серија А бр. 70, тачка 48) или барем имовина за коју апелант има “оправдано очекивање” да ће је добити (види Европски суд за људска права, *Pine Valley Developments Ltd и други*, пресуда од 29. новембра 1995, серија А бр. 332, тачка 31, Одлука Уставног суда број АП 36/03, објављена у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 34/04 од 23. јула 2004. године). Стога, Уставни суд сматра да право, за које апеланти тврде да им је ускраћено, представља “оправдано очекивање”, односно заштићени посјед уколико се заснива на ваљаној правној основи.

34. Уставни суд подсјећа на своје раније одлуке и јуриспруденцију Европског суда за људска права којим је утврђено да члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију садржи три различита правила. Прво правило, које се налази у првој реченици првог става, је опште природе и изражава принцип мирног уживања у имовини. Друго правило, садржано у другој реченици истог става, одређује да лишавање имовине може да се деси под одређеним условима. Треће правило, садржано у ставу два истог члана, дозвољава да државе потписнице имају право, између осталог, да контролишу коришћење имовине у складу са општим интересом. Сва три наведена правила нису неповезана и у међусобној контрадикцији, а друго и треће правило односе се на

одређене случајеве мијешања државе у право на мирно уживање имовине (види Европски суд за људска права *Holy Monasteries против Грчке*, пресуда од 9. децембра 1994. године, серија А, број 301-А, страна 29, став 51).

35. У односном случају, Уставни суд закључује да оспорена пресуда Апелационог суда, којом се онемогућава апелантима право на надокнаду нематеријалне штете, несумњиво представља мијешање у имовину и представља лишавање права апеланата на њено мирно уживање. Ово због тога јер је оспореном одлуком мериторно, на правснажан начин, одлучено да апелантима не припада право на надокнаду штете. С обзиром на ту чињеницу, Уставни суд налази да је примјенљиво друго правило из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију које регулише услове под којима појединац може да се лиши имовине.

36. Уставни суд мора, као сљедеће, да испита да ли је суд лишавање посједа надокнаде штете апелантима сматрао оправданим. То може да буде случај само ако је онемогућавање посједа (а) предвиђено законом, (б) у јавном интересу и (ц) у складу са принципом пропорционалности.

37. Разматрајући питање да ли је оспорена одлука Апелационог суда заснована на закону, Уставни суд увиђа да је тај суд на чињенично стање, које је утврдио првостепени суд, примијенио одредбу члана 376 став 1 и 2 ЗОО, сматрајући да је потраживање апеланата застарјело. Утврђене чињенице предмета, које је и Апелациони суд прихватио као потпуне и тачне, указују да је штета за апеланте настала извршењем кривичног дјела. Дакле, постоје озбиљне индиције да су мужа и оца апеланата заробили и убили у логору Лука у Брчком оружане формације тужене. У том правцу треба да се процијени и значај Рјешења Општинског суда у Брчком са привременим сједиштем у Маочи број Р-23/99 од 13. октобра 1999. године, којим је сродник апеланата проглашен умрлим.

38. Стога, околности и чињенице конкретног случаја указују да је штета за апеланте настала извршењем неког од кривичних дјела из групе кривичних дјела против човјечности и међународног права. С обзиром да, сходно члану 100 Кривичног закона, застарјелост кривичног гоњења за предметна кривична дјела не може да наступи, не може да наступи нити застарјелост потраживања надокнаде штете. У таквој правној ситуацији, Уставни суд сматра да непостојање правоснажне осуђујуће пресуде донесене у кривичном поступку не значи да штета није настала извршењем кривичног дјела.

39. У складу са наведеним, Уставни суд закључује да је Апелациони суд оспореном пресудом повриједио право апеланата из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Остали наводи

У свјетлу закључака Уставног суда у погледу наводних повреда члана II/3е) и II/3к) Устава Босне и Херцеговине, није неопходно да се посебно разматрају наводи апеланата у погледу наводне повреде члана II/3ф) и члана 8 Европске конвенције.

VIII. Закључак

40. На основу члана 64 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

4L Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у саставу: председник Мато Тадић, потпредседници проф. др Ђазим Садиковић и проф. др Миодраг Симовић, судије Хатица Хаџиосмановић, Валерија Галић и Јово Росић, на сједници одржаној 19. новембра 2004. године, у предмету број АП 921/04, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 5 и члана 78 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), донио је

Одлуку о привременој мјери

Одбија се захтјев Љ. Б. за доношење привремене мјере у дијелу у ком се тражи укидање притвора за апеланта, одређеног рјешењима Суда Босне и Херцеговине, као неоснован.

На основу члана 78 став 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине, налаже се Суду Босне и Херцеговине да ЈБ. Б. одмах, а најкасније у року од 24 часа од дана и часа пријема ове одлуке, изведе пред надлежног судију у складу са чланом 5 став 3 Европске конвенција за заштиту људских права и основних слобода, у кривичном предмету у ком је донесено Рјешење број КПС-105/04 од 29. септембра 2004. године којим се Љ. Б. продужава притвор до окончања главног претреса, а које је потврђено Рјешењем Суда Босне и Херцеговине број КВ-198/04 од 11. октобра 2004. године.

Суду Босне и Херцеговине се налаже да у року од пет дана од дана пријема ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама из става 2 ове одлуке, све у складу са чланом 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Ова одлука ступа на снагу одмах и остаје на снази до доношења коначне одлуке Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине", "Службеном гласнику Републике Српске" и "Службеном гласнику Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине".

Образложење

1. Љ. Б. (у даљњем тексту: апелант) из Трна - општина Бања Лука, ког заступа К. С., адвокат из Бање Луке, поднио је 20. октобра 2004. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) апелацију против Рјешења Суда Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Суд БиХ) број КВ-198/04 од 11. октобра 2004. године. Апелант је такође поднио захтјев за доношење привремене мјере, којом би Уставни суд укинуо притвор одређен против њега. Наведени предмет регистрован је под пословним бројем Уставног суда број АП 921/04.

2. Прије подношења наведене апелације, апелант је 23. августа 2004. године поднио Уставном суду апелацију против Рјешења Суда БиХ број Кж-98/04 од 9. августа 2004. године. Апелант је такође поднио захтјев за доношење привремене мјере, којом би Уставни суд укинуо притвор одређен против њега. Наведени предмет регистрован је под пословним бројем Уставног суда АП 749/04.

3. У оба предмета апелант оспорава законитост притвора, с тим што у предмету број АП 749/04 оспорава законитост притвора за вријеме претходног поступка, док у предмету број АП 921/04 оспорава законитост продужења притвора до окончања главног претреса. Како се у оба предмета јавља исто питање, тј. оспоравање законитости притвора, Уставни суд је одлучио, у смислу члана 30 Пословника Уставног суда, да наведене предмете споји у један који ће се водити под јединственим пословним бројем АП 921/04.

4. Чињенице предмета, које произлазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

Предмет АП 921/04

5. Рјешењем Суда БиХ број КПС-105/04 од 29. септембра 2004. године, које је потврђено Рјешењем Апелационог вијећа тог суда број КВ-198/04 од 11. октобра 2004. године, апеланту је продужен притвор до окончања главног претреса који се води на основу оптужнице Тужилаштва Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Тужилаштво) број КТ-142/04 од 27. септембра 2004. године, којом се апелант терети за кривично дјело - организовани криминал - из члана 205 став 2 у вези са кривичним дјелом - прање новца - из члана 209 став 2 Кривичног закона ("Службени гласник Босне и Херцеговине", 5р. 3/03, 32/03 и 37/03). Након тога, апелант је поднио апелацију против Рјешења Суда БиХ број КВ-198/04 од 11. октобра 2004. године.

Предмет АП 749/04

6. Суд БиХ је, на приједлог Тужилаштва, Рјешењем број КВ-142/04 од 27. јула 2004. године, које је потврђено Рјешењем Апелационог вијећа истог суда број Кж-98/04 од 9.

августа 2004. године, продужио апеланту притвор до 29. септембра 2004. године. Апеланту је раније био одређен притвор рјешењима Суда БиХ број КПП-105/04 од 30. априла 2004. године и број КВ-85/04 од 26. маја 2004. године. Након тога, апелант је поднио апелацију против Рјешења Суда БиХ број Кж-98/04 од 9. августа 2004. године.

Чињенице битне за привремену мјеру

7. У обје апелације апелант тврди да му је оспореним рјешењима повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), с тим што повреду права на правично суђење апелант види у непотребном задржавању у притвору, противно одредбама члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 3 Европске конвенције. Непотребно задржавање у притвору, односно повреду члана 5 став 3 Европске конвенције апелант види у томе што се од 29. априла 2004. године налази у притвору, који је продужаван у више наврата, да би на крају било одлучено да ће остати у притвору док се не оконча главни претрес, а да при том није био изведен пред судију ради давања исказа, што је изричито прописано чланом 5 став 3 Европске конвенције.

8. Приликом испитивања основаности захтјева за доношење привремене мјере, Уставни суд је пошао од одредби члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 78 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда.

Члан VI/36) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом Уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини."

Члан 78 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда гласе:

"Мало вијеће може, до доношења коначне одлуке, на захтјев странке, да одреди странкама сваку привремену мјеру за коју сматра да треба да је донесе у интересу странака или правилног вођења поступка пред Судом."

Суд у пленарној сједници може, на сопствену иницијативу, да одреди привремену мјеру из става 1 овог члана."

9. Из навода апелације, као и из оспораваних рјешења, видљиво да је апеланту првобитно одређен а затим и продужаван притвор из разлога предвиђених у члану 132 Закона о кривичном поступку ("Службени гласник Босне и Херцеговине", бр. 3/03, 32/03 и 36/03). Уставни суд сматра да су разлози за притвор из члана 132 Закона о кривичном поступку садржани у члану 5 став 1 тачка (ц) Европске конвенције. Имајући у виду наведено, Уставни суд примјеђује да се апелант позива на повреду члана 5 став 3 Европске конвенције зато што га до сада није испитивао судија, а истовремено му је одређен притвор који је продужаван неколико пута, те који и сада траје.

10. Члан 5 став 3 Европске конвенције гласи:

“3. Свако ко је ухапшен или лишен слободе према одредбама става I (и) овог члана мора одмах бити изведен пред судију или друго службено лице законом овлашћено да врши судску власт и мора имати право на суђење у разумном року или на пуштање на слободу до суђења. Пуштање на слободу може се условити Гаранцијама о појављивању на суђењу. ”

11. С обзиром да се апелант позива на повреду члана 5 став 3 Европске конвенције, Уставни суд се, у погледу примјенљивости наведеног члана, позива на праксу Европског суда за људска права како слиједи: члан 5 став 3 Европске конвенције се односи искључиво на категорију лица споменутих у првом ставу под (ц), тј. на оне који су у притвору (види пресуде *Б. против Аустрије* од 28. марта 1990. године, серија А-175 и *Quinn* од 22. марта 1995. године, серија А-311). У тачки 10 ове одлуке Уставни суд је закључио да је апелант лишен слободе из разлога предвиђених у члану 5 став 1 тачка (ц) Европске конвенције, те да се и даље налази у притвору, због чега се констатује да је члан 5 став 3 Европске конвенције примјенљив у конкретном случају.

12. Имајући у виду наведено, Уставни суд ће испитати да ли постоје разлози да се донесе привремена мјера, због тога што апелант наводи да му је одређен притвор супротно одредбама члана 5 став 3 Европске конвенције.

13. Уставни суд подсјећа да је члан 78 Пословника Уставног суда примјенљив у ситуацијама у којима Уставни суд оцијени да би могле да наступе неотклоњиве штетне последице чије евентуално наступање Уставни суд може, у принципу, да процијени једино на основу разлога и доказа о оправданости достављених уз захтјев за усвајање привремене мјере, односно уз апелацију. Такође, у складу са устаљеном праксом Уставног суда, приликом разматрања захтјева за издавање привремене мјере, од апеланта се тражи да посебно образложи и докаже наводе у погледу захтјева за привремену мјеру, јер наводи и докази који се односе на евентуалну повреду уставних права у одређеном поступку, не могу се аналогно примјенити приликом одлучивања о привременој мјери.

14. У конкретном случају, апелант није детаљније образложио своје наводе у погледу захтјева да се донесе привремена мјера, односно није навео неотклоњиве штетне последице које ће за њега наступити уколико и даље остане у притвору. Међутим, неспорно је да апелант приликом одређивања притвора није био извођен пред судију. Наиме, Суд БиХ је несумњиво навео да сходно њиховој досадашњој пракси лица која су лишена слободе нису извођена пред судију који одређује притвор, с обзиром да такву обавезу изричито не намеће Закон о кривичном поступку. У таквој ситуацији, тј. када учесник у поступку наведе да није спорно оно што апелант истиче као повреду уставних права, Уставни суд закључује да није потребно од апеланта тражити да посебно образложи разлоге за доношење привремене мјере.

15. Уставни суд се позива на члан II/1 Устава Босне и Херцеговине гдје је наведено да се права и слободе одређене у Европској конвенцији и њеним протоколима директно прим-

јењују у Босни и Херцеговини, те да имају приоритет над сваким другим законом. У својој досадашњој пракси, Уставни суд је константно указивао да на овај и сличне случајеве треба директно примијенити одредбе Европске конвенције, уколико тај случај домаћи закони не регулишу у складу са Европском конвенцијом, или га не регулишу довољно јасно. Сем тога, а имајући у виду конкретан случај, Уставни суд наглашава да притвор, с аспекта заштите људских права, представља посебно осјетљиву мјеру одузимања личне слободе човјеку, те таква мјера може да се одреди једино када се у потпуности поштују захтјеви из члана 5 Европске конвенције.

16. У конкретном случају, Суд БиХ тврди да сходно Закону о кривичном поступку не постоји стриктна обавеза да се лице које се притвара изведе пред судију, те да судија позива осумњиченог само у случајевима непрецизних, нејасних или непоткријељених предлога за одређивање притвора. Међутим, члан 5 став 3 Европске конвенције прописује да *“свако ко је ухапшен или лишен слободе према одредбама ставова 1 (и) овог члана мора одмах да буде изведен пред судију или друго службено лице законом овлаштено да врши судску власт.”* Бивша Европска комисија за људска права је навела да *“члан 5 став 3 налаже безусловну обавезу државе да ухапшеног аутоматска и одмах изведе пред судију, те да није потребно да се ухапшено лице прво жали против налога о притвору ”* (види представку број 9017/80, *McGoff против Шведске*, ОИ 31 (1983)).

17. Европски суд за људска права је у низу својих пресуда указао на значај члана 5 став 3 Европске конвенције. На примјер: “Главна сврха овог става у вези са чланом 5.1(а) је да пружи појединцима лишеним слободе специјалне гаранције: поступак судске природе чија је сврха да обезбиједи да нико неће бити произвољно лишен слободе (види пресуде: *Schiesser* од 4. децембра 1979, серија А-34 и *Schiesser* од 15. јула 1983. године, серија А-83), и даље “да обезбиједи да свако хапшење или притвор буду што је могуће краћи ” (види извјештаје од 13. јула 1983. године, страна 13. и стр. 30-31).

18. Сем наглашавања изузетног значаја члана 5 став 3 Европске конвенције, Европски суд за људска права је у више својих пресуда утврдио кршење наведеног члана када притворено лице није одмах, тј. у најкраћем могућем времену, изведено пред судију. На примјер, у случају када ни један од подносилаца представке није заправо изведен пред судију или судског службеника док је био у притвору, који је трајао четири дана и шест часова у једном, а шест дана и шеснаест и по часова у другом случају, нађена је повреда члана 5 став 3 Европске конвенције (види Пресуду *Brogan против Уједињеног Краљевства* од 29. новембра 1988. године, серија А-145-Б), или у случају када подносилац представке није био изведен пред војни суд пет дана након хапшења, такође је нађена повреда члана 5 став 3 Европске конвенције (види Пресуду *Koster* од 28. новембра 1991. године, серија А-221).

19. Имајући у виду наведену праксу Европског суда за људска права, коју Уставни суд подржава, видљиво је колики се значај даје члану 5 став 3 Европске конвенције, те да су утврђиване повреде наведеног члана уколико се у року од четири или пет дана

ухапшено лице не изведе пред судију, док би с друге стране била апсолутно недопустива ситуација да се ухапшена лица уопште не изводе пред судију прије почетка суђења.

20. У конкретном случају неспорно је да је апелант ухапшен, да му је одређен и продужаван притвор који и сада траје, а да уопште није изведен пред судију, како то налаже члан 5 став 3 Европске конвенције. Такав случај не може да се правда тиме што Суд БиХ тврди да одредбе Закона о кривичном поступку стриктно не прописују извођење пред судију лица којим се одређује притвор, с обзиром да према члану II/1 Устава Босне и Херцеговине одредбе Европске конвенције имају супремацију над осталим законима.

21. Што се тиче апелантовог захтјева да се донесе привремена мјера, којом би се укинуо притвор одређен против њега, Уставни суд наглашава да је прелиминарном анализом разлога за одређивање притвора, као и разлога за његово продужавање, установио да они задовољавају стандарде члана 5 став 1 тачка (и) Европске конвенције, те је стога одлучио да, у том дијелу, одбије апелантов захтјев да се донесе привремена мјера као неоснован.

Закључак

22. У складу с наведеним, Уставни суд закључује да судови треба директно да примени одредбе члана 5 став 3 Европске конвенције и у случајевима када Закон о кривичном поступку не прописује стриктну обавезу да ухапшено лице, тј. лице ком је одређен притвор, изведу пред надлежног судију ради давања исказа.

23. На основу изложеног, једногласно је одлучено као у диспозитиву ове одлуке.

24. Уставни суд подсјећа да одлука о привременој мјери, ни у ком случају, не прејудира одлуку о допуствости, односно о меритуму, предметног случаја.

25. У складу са чланом VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у саставу: предсједник Мато Тадић, потпредсједници проф. др Ђазим Садиковић и проф. др Миодраг Симовић, судије Хатица Хациосмановић и Валерија Галић, на сједници одржаној 30. новембра 2004. године, у предмету број У 157/03, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3, члана 16 став 2 тачка 7 и члана 59 став 2 тачка 1 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине" број 2/04), донио је

Одлуку о допустивости

Одбацује се као недозвољена апелација "Кемокоп", д.о.о. Дуго Село, С. и М. Л. поднесена против Рјешења Министарства финансија Републике Српске, Републичке управе царина Бања Лука 02/1-2 број П/П-134/03 од 25. јуна 2003. године због злоупотребе права да се поднесе апелација.

Образложење

1. "Кемокоп", д.о.о. Дуго Село, С. и М. Л. из Дугог Села (у даљњем тексту: апеланти), које заступају Г. и З. Б., адвокати из Бање Луке, 7. јула 2003. године су поднијели апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Министарства финансија Републике Српске, Републичке управе царина Бања Лука (у даљњем тексту: Управа царина) 02/1-2 број П/П-134/03 од 25. јуна 2003. године.
2. Рјешењем Комисије за царинске прекршаје Царинарнице Бања Лука број П-1142/98 од 27. новембра 1998. године апеланти су проглашени одговорним и кажњени за царинске прекршаје из члана 188 став 1 тачка 1 Царинског закона против ког су благовремено уложили жалбу, која је одбијена као неоснована Рјешењем Републичке управе царина број П/П-12/99 од 20. маја 1999. године. Против овог рјешења апеланти су поднијели захтјев за судску заштиту Врховном суду Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд), који је Пресудом број Пвл-16/99 од 4. марта 2000. године захтјев уважио, укинуо нижестепена рјешења и предмет вратио првостепеном органу на поновни поступак.

3. Након спроведеног поступка, сходно упутствима Врховног суда, Комисија за царинске прекршаје Царинарнице Бања Лука Рјешењем број П-483-50/02 од 14. априла 2003. године апеланте је прогласила одговорним због царинског прекршаја из члана 189 став 1 тачка 9 Царинског закона (који је био на снази у вријеме када је прекршај учињен), а чија су обиљежја истовјетна обиљежјима прекршаја из члана 5 став 1 тачка 7 Закона о царинским прекршајима (који је у међувремену ступио на снагу), и сходно члану 32 Закона о прекршајима Републике Српске за учињене прекршаје у стицају, изрекла им јединствене новчане казне, и то: правном лицу у износу од 19.451 КМ, одговорном лицу у износу од 10.000 КМ и возачу у правном лицу у износу од 19.451 КМ.
4. Против Рјешења Комисије за царинске прекршаје Царинарнице Бања Лука број П-483-50/02 од 14. априла 2003. године, апеланти су уложили жалбу Управи царина која је одлучујући о жалби апеланата донијела Рјешење број П/11-134/03 од 25. јуна 2003. године којим је жалба апеланата одбијена као неоснована.
5. Апеланти оспоравају Рјешење Управе царина наводећи да је оспореним рјешењем повријеђено њихово право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Европска конвенција). Апеланти истичу да су у првом и другом степену о њиховом праву одлучивали управни органи, а не судови, те да им је било ускраћено право приступа суду пуне јурисдикције. Они тврде да су им управни органи по жалби изrekli строжије новчане казне од раније изречених за исте прекршаје, чиме је грубо повријеђен и принцип *reformatio in peius*.
6. При испитивању допустивости апелације Уставни суд је пошао од одредаба члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 тачка 7 Пословника Уставног суда.
7. Члан VI/36) Устава Босне и Херцеговине гласи:
"Уставни суд, такође, има апелациону надлежност у питањима која су обухваћени у овом уставу кад она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини. "
8. Члан 15 став 3 Пословника Уставног суда гласи:
"Суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви дјелотворни правни лијекови могући према закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку кога је користио. "
9. Члан 16 став 2 тачка 7 Пословника Уставног суда гласи:
"Захтјев или апелација нису допустиви ако постоји неки од сљедећих случајева:
(...)

7. апелација је очигледно (*prima facie*) неоснована или је злоупотређено право на подношење апелације

10. Сходно наведеним одредбама, апелација може да се поднесе само против пресуде, односно одлуке којом је поступак у одређеном предмету завршен.

11. Уставни суд примјеђује да су апеланти Уставном суду поднијели апелацију против Рјешења Управе царина 02/1-2 број П/П-134/03 од 25. јуна 2003. године.

12. Правило исцрпљивања правних лијекова предвиђа да апелант уложи све расположиве правне лијекове док се не донесе коначна судска одлука у предмету. “Коначна одлука” се односи на посљедњи коришћени правни лијек, који је дјелотворан и адекватан да испита нижестепену одлуку како у чињеничном тако и у правном погледу. Дакле, апелант је одговоран за покретање оног правног поступка који нуди дјелотворне правне лијекове, без обзира на то да ли се ради о редовном или ванредном правном лијеку.

13. Закон о прекршајима (“Службени гласник Републике Српске” бр. 12/94, 16/95, 21/95 и 40/98) предвиђа (чл. 253 и 254) услове под којима може да се поднесе захтјев за судску заштиту. Сходно члану 253 наведеног закона, овај ванредни правни лијек може да се користи против другостепеног рјешења ако је изречена казна затвора, заштитна мјера забране да се врши самостална дјелатност, заштитна мјера забране управљања моторним возилом возачу моторног возила по занимању, те заштитне мјере одузимања предмета или мјере одузимања имовинске користи ако вриједност предмета или одузете користи прелази износ од 500 КМ.

14. Сходно наведеном, јасно је да случај апеланата не спада у прописане законске услове да се поднесе захтјев за судску заштиту. У вези с тим, једно од питања које се појављује у овом предмету је да ли су услови под којима може да се поднесе захтјев за судску заштиту, које предвиђа члан 253 Закона о прекршајима Републике Српске, у складу са Уставом Босне и Херцеговине.

15. Уставни суд подсјећа да је у својој одлуци број У19/00 (“Службени гласник Босне и Херцеговине” број 27/01), која је донесена по апелацији у којој су апеланти, као и у овом предметном случају, између осталих, били исто правно лице и одговорно лице у правном лицу, одлучио да су наведене законске одредбе повриједиле право из члана П/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције. Уставни суд је у том предмету наложио Врховном суду да одржи расправу сходно овим правима, да би обезбиједио поступак сагласан са Уставом Босне и Херцеговине, без обзира на наведене рестрикције у закону.

16. У вези са наведеном одлуком број У 19/00, Уставни суд сматра да су у овом предмету апеланти имали могућност да поднесу захтјев за судску заштиту Врховном суду, сходно гаранцијама које предвиђа члан 6 став 1 Европске конвенције и ставу Уставног суда са којим су били упознати, јер им је достављена наведена одлука Уставног суда, донесена поводом њихове апелације.

17. С обзиром да апеланти нису ни покушали да уложе захтјев за судску заштиту против Рјешења Управе царина 02/1-2 број П/П-134/03 од 25. јуна 2003. године, Врховни суд није имао прилике да одговори на захтјев за судску заштиту.

18. Уставни суд сматра да су апеланти пропустили да против Рјешења Управе царина 02/1-2 број П/П-134/03 од 25. јуна 2003. године уложе захтјев за судску заштиту Врховном суду иако су, сходно достављеној одлуци Уставног суда У19/00, знали да је то дјелотворан правни лијек и да је Врховни суд обавезан да о њему одлучује сходно одлуци Уставног суда, без обзира на одговарајуће одредбе Закона о прекршајима. С обзиром на наведено, Уставни суд закључује да су апеланти у околностима овог случаја злоупотребили право да поднесу апелацију.

19. Имајући у виду одредбе члана 16 став 2 тачка 7 Пословника Уставног суда, сходно којим ће се апелација одбацити као недозвољена уколико је очигледно (*prima facie*) неоснована или је злоупотребиљено право да се поднесе апелација, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

20. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијеће од пет судија, у предмету број **АП 214/03**, рјешавајући апелацију **Привредне банке д. д. Сарајево**, на бази члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 и члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Хатица Хациосмановић, судија

Валерија Галић, судија

на сједници одржаној 30. новембра 2004. године донио је

Одлуку о допуствости и меритуму

Усваја се апелација Привредне банке д. д. Сарајево.

Утврђује се повреда права на праведно суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода.

Укидају се:

- Пресуда Апелационог суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине број Рев.1/03 од 12. маја 2003. године;
- Пресуда Апелационог суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине број Пж 51/02 од 15. октобра 2002. године;
- Пресуда Основног суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине број Пс 5/00 од 19. јуна 2002. године.

Предмет се враћа Основном суду Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, да по хитном поступку донесе нову одлуку сходно члану II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члану 6 став 1 Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода.

Основном суду Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине налаже се да у року од 90 дана од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама сходно члану 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. Привредна банка д. д. Сарајево (у даљњем тексту: апелант) из Сарајева, кога заступа О. М., адвокат из Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Брчко Дистрикт), поднио је 22. јуна 2003. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Уставни суд) против Пресуде Апелационог суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Апелациони суд) број Рев. 1/03, од 12. маја 2003. године, Пресуде Апелационог суда број Пж 51/02, од 15. октобра 2002. године и Пресуде Основног суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Основни суд) број Пс 5/00, од 19. јула 2002. године. Апелант је такође поднио захтјев за доношење привремене мјере, којом ће Уставни суд забранити отуђење и оптерећење непокретности уписаних у з.к. ул. 46 к.о. Брчко и З.К. ул. 9537 к.о. Брчко, до доношења одлуке о апелацији.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На бази члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од Апелационог суда затражено је 8. априла 2004. године да достави одговор на апелацију.

3. Апелациони суд је Уставном суду доставио одговор на апелацију 10. маја 2004. године.

4. На бази члана 21 став 2 Пословника Уставног суда од Привредне банке а.д. Брчко, као друге странке у поступку, 18. јуна 2004. године такође је затражено да достави одговор на апелацију.

5. Павловић International Bank а.д. Слобомир - Бијељина (правни наслеђеник Привредне банке а.д. Брчко) доставио је одговор на апелацију 8. јула 2004. године.

6. На бази члана 25 став 2 Пословника Уставног суда, одговори на апелацију достављени су апеланту 25. августа 2004. године.

7. Уставни суд је Одлуком број АП 214/03 од 19. априла 2004. године донио привремену мјеру, којом је прекинуо извршење Пресуде Апелационог суда број Рев.1/03, од 12. маја 2003. године, и забранио отуђење и оптерећење непокретности уписаних у з.к. ул. 46 к.о. Брчко и з.к. ул. 9537 к.о. Брчко до доношења одлуке о апелацији.

III. Чињенично стање

8. Чињенице предмета, које произилазе из навода апеланта и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на следећи начин.

9. Апелант је 18. фебруара 2000. године поднио Основном суду тужбу против Привредне банке а.д. Брчко да се поништи упис у земљишне књиге и утврди право располагања непокретностима и предаје непокретности у посјед. Апелант је у тужби навео како је до 1. маја 1992. године био уписан у земљишним књигама као носилац права располагања, а да је тужена страна, њена филијала у Брчком, држала у посједу непокретности означене као к.ч. 6/28, зграда, кућиште и двориште у пов. од 420 m², к.ч. 6/32, кућа и кућиште пов. од 280 m², уписане у зк. ул. 9537 к.о. Брчко, к.ч. 7/146 кућа, кућиште и двориште пов. од 905 m², уписана у зк. ул. 46 к.о. Брчко и к.ч. 8/284 кућиште зграда у пов. од 1800 m², уписане у зк. ул. 3498 к.о. Брчко. Тужена страна је, како наводи апелант, “потезом пера” постала носилац права располагања спорним непокретностима. Она, дакле, није спорне непокретности стекла на бази ваљаног правног посла, него је, у редовном судском поступку, утврђено да је Народна банка Републике Српске, Рјешењем број 2-5/92, од 28. маја 1992. године, издала дозволу да се оснује Привредна банка а.д. Брчко, као наводни правни наслједник Привредне банке д. д Сарајево. Зато је апелант, у својству тужиоца, тражио да суд утврди ништавност уписа права на спорне непокретности у земљишним књигама и донесе одлуку којом ће се утврдити да је апелант носилац права располагања наведеним непокретностима и да му тужена страна врати у посјед спорне непокретности.

10. У предметни спор се, на страни тужене, умијешао Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине (у даљем тексту Брчко Дистрикт), ради утврђивања права на непокретности и предаје у посјед спорних непокретности.

11. Основни суд је Пресудом број Пс 5/00 од 19. јула 2002. године, усвојио дио тужбеног захтјева који гласи да је ништаван упис права располагања на име тужене Привредне банке а. д. Брчко на непокретностима апеланта. Истом пресудом наложено је Земљишно-књижном бироу Основног суда да изврши упис права располагања у дијелу 1/1 на име апеланта на наведеним непокретностима, те тако успостави пређашње земљишно-књижно стање на тим непокретностима. Основни суд је истом пресудом одбацио дио тужбеног захтјева којим је тужена странка обавезна апеланту преда у посјед и слободно располагање наведене непокретности, ослобођене од свих лица и свих покретних ствари које нису својина тужене. У образложењу пресуде се истиче да је упис имовине на име тужене обављен без ваљаног правног посла и да, с обзиром да је ријеч о непокретностима на подручју Брчко Дистрикта, имовином мора да се распо-

лаже сходно законима Босне и Херцеговине, али и уз одобрење Супервизора за Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Супервизор). Основни суд је, дакле, утврдио да је упис права располагања на име Привредне банке а.д. Брчко ништаван, али је одбацио дио тужбеног захтјева да се апеланту преда у посјед и слободно располагање наведене непокретности, образлажући да је предаја у посјед супротна Обједињавајућем налогу Супервизора о приватизацији од 14. августа 2001. године (у даљем тексту: Налог Супервизора). Како је апелант дјелимично успио у поступку, суд му је, сразмјерно успјеху у поступку, досудио износ од 29.850,00 КМ на име парничних трошкова.

12. Апелациони суд је Пресудом број Пж 51/02, од 15. октобра 2002. године, жалбу апеланта против првостепене пресуде одбацио. Даље, истом пресудом суд је жалбу тужене и умјешача на страни тужене преиначио у дијелу којим је утврђено да је ништаван упис права располагања на име тужене на непокретностима апеланта и којим је Земљишно-књижном бироу наложено да упише право располагања у дијелу 1/1 на име апеланта на наведеним непокретностима и тако успостави пређашње земљишно-књижно стање. Суд је, у осталом дијелу, првостепену пресуду потврдио, одбивши тужбени захтјев да се тужена обавезе да апеланту преда у посјед спорне непокретности. Апелант је другостепеном пресудом дужан да туженој плати парничне трошкове у износу од 3.740,00 КМ. Посебно је истакнуто да на парцели означеној као к.ч. број 7/146, уписаној у з.к. ул. Број 46 за к.о. Брчко, која је такође предмет тужбеног захтјева, апелант никада и није био уписан као носилац права располагања, због чега тај дио тужбеног захтјева није ни могао да буде основан. У образложењу пресуде Апелациони суд је истакао да сва јавна, државна или друштвена предузећа, а и остала таква имовина која се налази у Брчко Дистрикту, остају имовина Брчко Дистрикта. Пренос својине над том имовином ни по једном правном основу уопште не може да се изврши док Супервизор за то не да изричито писмено одобрење, дакле, без обзира по ком правном основу се постави захтјев за пренос права својине и у ма ком поступку, пренос не може да се обави без изричитог писменог одобрења Супервизора. Дакле, и дио тужбеног захтјева који се односи на предају у посјед непокретности које су предмет спора је неоснован. Овом пресудом Апелационог суда апелант је обавезан да туженој подмири парничне трошкове у износу од 3.740,00 КМ.

13. Апелациони суд је, одлучујући о ревизији апеланта, Пресудом број Рев.1/03 од 12 маја 2003. године дјелимично уважио ревизију, тако да је утврдио да је ништаван упис права располагања на име тужене Привредне банке а.д. Брчко. Међутим, ревизиони суд је, истом пресудом, одбацио тужбени захтјев за промјену уписа у земљишне књиге и предају у посјед и слободно располагање предметним непокретностима на име апеланта. Суд је у образложењу пресуде истакао да, иако се ради о ништавном упису, промјена уписа у земљишне књиге за сада није могућа. Ово стога што носилац права располагања не може, између осталог, то право да пренесе на друго лице, односно да га отуђи, јер је ријеч о непокретностима које су имовина Брчко Дистрикта, и па којима не може да се обавља пренос без изричитог писменог одобрења Супервизора.

IV. Релевантни прописи

14. **Закон о својинским и другим стварним правима Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине** (“Службени гласник Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине”, број 11/01), релевантне одредбе, прописује:

“Члан 5

Право својине и друга стварна права могу да се против власникове воље одузму или ограниче само под условом и на начин одређен законом.

Члан 22

Право својине може се стећи на бази закона, правног посла, одлуке суда или другог органа Дистрикта и насљеђивањем, уз испуњење претпоставки прописаних законом.

Члан 35

Лице које право својине на некретнини стекне на бази закона, насљеђивања, правоснажне одлуке суда или другог надлежног органа овлаштено је да тражи упис свог права својине у земљишне књиге.

Члан 41

Власник може тужбом да захтијева од посједника повраћај индивидуално одређене ствари ”,

15. **Анекс Коначне одлуке Арбитражног трибунала за спор око међуентитетске границе области Брчко** од 18. августа 1999. године, релевантни дио, прописује:

“Тачка 12

Друштвена/јавна имовина

Власти Дистрикта управљају свом друштвеном/јавном имовином унутар Дистрикта и имају овлашћење, уз одобрење Супервизора, да врше приватизацију друштвене/јавне имовине у складу са примјенљивим законима БиХ. Друштвеном/јавном имовином у Дистрикту се не смије располагати сем ако је то у складу са законима БиХ и уз одобрење Супервизора

16. **Обједињујући налог Супервизора о приватизацији** од 14. августа 2001. године, релевантни дио, прописује:

[...] Док се не усвоји Закон о приватизацији Брчко Дистрикта, јавна, државна или друштвена предузећа као и остала таква имовина која се налази у Брчко Дистрикту ће остати имовина Брчко Дистрикта, а пренос својине над том имовином уопште не може да се изврши док ја за то не дам изричито писмено одобрење[...].”

17. **Статут Брчко Дистрикта** (“Службени гласник Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине”, број 1/00) прописује:

“Члан I став 4

Устав Босне и Херцеговине, као и важећи закони и одлуке институција Босне и Херцеговине, директно су примјенљиви на цијелој територији Дистрикта. Закони и одлуке свих власти Дистрикта морају бити у складу са важећим законима и одлукама институција Босне и Херцеговине ”

V. Апелација

а) Наводи из апелације

18. У апелацији је истакнуто како је очигледно да је у овом правном случају дошло до повреда права на праведно суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6. Европске конвенције о заштити људских права и основних слобода (у даљем тексту: Европска конвенција) те права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Даље, апелант је истакао и повреду одредби члана 16 став 1 Закона о својини и другим стварним правима Брчко Дистрикта тиме што му је наведеним пресудама онемогућено “коришћење ствари”, како је прецизирано поменутиим законом. Апелант истиче да не мијења чињенично и правно ситуацију ни то што се, истина, брише упис у земљишне књиге у корист тужене Привредне банке а.д. Брчко, кад се то исто право оспорава апеланту. Апелант посебно наглашава да су неприхватљиве изреке свих пресуда којима се право уписа и располагање непокретностима уступају умјешачу у поступку, у овом случају самом Брчко Дистрикту. Испуњен је услов за усвајање тзв. реивиндикационе тужбе сходно члану 41 став 12 Закона о својини и другим стварним правима Брчко Дистрикта. Повријеђен је и став 4 члана 1 Статута Брчко Дистрикта који прописује да се Устав Босне и Херцеговине директно примјењује на територији Брчко Дистрикта, па самим тим и Европска конвенција. Стога апелант предлаже да Уставни суд уважи апелацију и укине нижестепене пресуде у цјелини.

б) Одговор на апелацију

19. У одговору на апелацију, који је Апелациони суд упутио Уставном суду, наведено је како је утврђено да је до 1988. године као носилац права располагања на наведеној имовини била уписана Народна банка ФНРЈ. На бази Пресуде Основног суда број П 1080/88 од 25. октобра 1988. године уписано је право располагања на истој имовини на име Привредне банке Сарајево - Основне банке Брчко. Привредна банка Сарајево - Основна банка Брчко, чији је упис брисан 22. септембра 1998. године када је уписана тужена Привредна банка а.д. Брчко (за који упис је утврђено да је ништав), данас у том организационом облику не постоји, него постоји њен трансформисани облик под називом Привредна банка Сарајево д. д. Сарајево. Стога, истиче се даље у одговору на апелацију, нема законског основа за упис права располагања на име апеланта, јер је Привредна банка д. д. Сарајево трансформисана у други организациони облик и није странка у поступку. Апелант није, дакле, доказао своје право располагања, по било ком

законском основу, на непокретностима које су у земљишно-књижној евиденцији уписане као друштвена својина и којима не може да се располаже без одобрења Супервизора.

20. У одговору на апелацију, који је Павловић International Bank а.д. доставио Уставном суду, истиче се да је у поступку приватизације непокретна имовина била изузета и да није била предмет куповине, а на бази изричитог Супервизоровог става. Након обављене приватизације, уз одобрење Супервизора, закључен је купопродајни уговор којим је градоначелник испред Брчко Дистрикта продао Павловић International Bank а.д. Бијељина непокретности које су предмет апелације. На крају, сматра да је апелација неоснована и да наведеним пресудама није прекршен члан 6 Европске конвенције и члан 1 Протокола број I уз Европску конвенцију.

VI. Допустивост

21. Сходно члану VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима садржаним у овом Уставу, када она постану предмет спора ради пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

22. Сходно члану 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви ефективни, законски могући правни лијекови и ако је поднесена у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

23. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Апелационог суда број Рев. 1/03, од 12. маја 2003. године, против које нема других ефективних, законски могућих правних лијекова. Даље, оспорену пресуду апелант је примио 26. маја 2003. године, а апелација је поднесена 22. јуна 2003. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. Коначно, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

24. Имајући у виду одредбе члана VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

25. Апелант оспорава наведене пресуде тврдећи да су тим пресудама повријеђена његова права на праведно суђење из члана II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције, те права на имовину из члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број I уз Европску конвенцију.

Право на праведан поступак

26. Члан II/3 е) Устава Босне и Херцеговине прописује:

“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком. ”

27. Члан 6 став 1 Европске конвенције, релевантни дио, прописује:

“1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом.[...]

28. Члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 став 1 Европске конвенције гарантује свакоме право да изнесе пред суд било који захтјев који се односи на његова грађанска права и обавезе, и да има “право на праведно суђење у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези с кривичним поступком” (види Пресуду Европског суда за људска права *Golder против Велике Британије* од 21. фебруара 1975. године, серија А, број 18, став 36). Међутим, да би у потпуности било респектовано право на праведно суђење, неопходно је да се процесне радње одвијају сходно захтјевима који су имплицитно садржани у гаранцијама које обезбјеђује право на праведно суђење. Ти захтјеви се, у утврђивању грађанских права и обавеза, односе на стандард “једнакости у поступању” који “подразумијева да свакој странци у поступку мора да се да разумна прилика за презентовање свог случаја - укључујући и своје доказе – под условима који је у значајној мјери не стављају у неповољан положај *vis-à-vis* супротне стране. То у начелу значи могућност за стране у [...] грађанском поступку да се упознају са свим предоченим доказима или запажањима, те да коментаришу те доказе и запажања. Другим ријечима, да би у потпуности било респектовано право на праведно суђење, неопходно је да се процесне радње одвијају сходно законским нормама и у временском року предвиђеним материјалним правом.

29. Уставни суд напомиње да није надлежан да провјерава утврђене чињенице и начин на који су нижестепени судови протумачили позитивно-правне прописе, сем кад одлуке нижих судова крше уставна права. То су, на примјер, случајеви кад одлука редовног суда не укључује или погрешно примјењује уставно право, кад је примјена позитивноправних прописа очигледно произвољна, кад је релевантни закон сам по себи неуставан или када је дошло до повреде основних процесних права, попут права на праведан поступак, права на приступ суду, права на ефикасан правни лијек и други случајеви (види Одлуку Уставног суда број У 29/02 од 27. јуна 2003. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 31/03).

30. Праведност поступка оцјењује се на бази поступка као цјелине (види Пресуду Европског суда за људска права *Barbera, Meeseque и Jabardo против Шпаније*, од 6. децембра

1988. године, серија А, број 146, став 68 и Одлуку Уставног суда број У 63/01 од 27. јуна 2003. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 38/03).

31. Апелант је тужбеним захтјевом тражио предају у посјед наведених непокретности. Тражио је да суд утврди да је упис у земљишне књиге права располагања на име тужене Привредне банке а.д. Брчко на означеним непокретностима ништаван, те да се право располагања на тим непокретностима упише у његову корист, како је било прије оспораваног уписа. Првостепеном пресудом је утврђено да је спорни упис у земљишне књиге ништаван и наложено је Земљишно-књижном бироу Основног суда да упише право располагања на апелантово име. Извршењем ове пресуде било би успостављено правностање које је трајало до 28. маја 1992. године, дакле до незаконитог уписа тужене стране. Међутим, Апелациони суд је Одлуком број Пж 51/02, од 15. октобра 2002. године преиначио првостепену пресуду и у цјелини одбацио тужбени захтјев апеланта. Апелациони суд је током ревизионог поступка утврдио ништавност -уписа тужене, али је у осталом дијелу пресуде одбио тужбени захтјев апеланта за промјену уписа у земљишне књиге, као и предају у посјед и слободно располагање предметним непокретностима.

32. У својим образложењима пресуда нижестепени судови су износили ставове да, због Налога Супервизора, не може да се изврши промјена уписа у земљишне књиге, и то без његова изричитог писменог одобрења. Према поменутом налогу [...] док се не усвоји Закон о приватизацији Брчко Дистрикта, јавна, државна или друштвена предузећа као и остала таква имовина која се налази у Брчко Дистрикту ће остати имовина Брчко Дистрикта, а пренос својине над том имовином уопште не може да се изврши док ја за то не дам изричито писмено одобрење [...]”.

33. Дакле, Супервизоров Налог говори о преносу права својине над имовином јавних, државних или друштвених предузећа и остале такве имовине, док се не донесе одговарајући закон о приватизацији. Међутим, апелант је тужбеним захтјевом тражио поништење незаконитог уписа права располагања непокретностима и упис стања какво је било прије незаконите промјене уписа. Суд је утврдио да је спорни упис уистину био незаконит, па брисање таквог незаконитог уписа и успостављање стања у земљишним књигама као у вријеме прије незаконитог уписа не може да се сматра преносом права својине, какав је забрањен Налогом Супервизора. Сходно томе, Налог Супервизора не може да буде препрека за отклањање, у судском поступку утврђеног, незаконитог уписа права у земљишним књигама и промјеном тог уписа у корист пређашњег носиоца тог права, односно његовог правног наслједника. Уставни суд сматра да је примјена Супервизоровог Налога у конкретном случају била арбитрирана, што је проузроковало повреду апелантових уставних права. Уставни суд овим не доводи у питање Супервизорова овлашћења у погледу уређивања одређених односа и у складу с тим доношења одређених прописа, јер се ово овлашћење заснива на међународно-правном основу.

34. Сходно наведеном, Уставни суд сматра како је у конкретном случају повријеђено право апеланта из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Остали наводи

35. У свјетлу закључка о кршењу права из члана II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд сматра да није неопходно да посебно разматра остале наводе из апелације.

VIII. Закључак

36. На бази члана 61 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

37. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине Вијеће од пет судија, у предмету број АП 230/03, рјешавајући апелацију Д. М., на бази члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2, члана 61 ст. 1 и 2, и члана 64 став 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Хатица Хациосмановић, судија

Валерија Галић, судија

на сједници одржаног 30. новембра 2004. године донио је

Одлуку о допустивости и меритуму

Усваја се апелација Д. М.

Утврђује се повреда члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију о заштити људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Врховног суда Републике Српске број Рев.433/02 од 10. јуна 2003. године.

Налаже се Врховном суду Републике Српске да по хитном поступку донесе нову одлуку, сходно члану II/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члану 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију о заштити људских права и основних слобода.

Налаже се Врховном суду Републике Српске да у року од 90 дана од достављања ове пресуде обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама, сходно члану 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине" и у "Службеном гласнику Републике Српске".

Образложење

I. Увод

1. Д. М. (у даљем тексту: апелант) из Дервенте, кога заступа Н. Н., адвокат из Дервенте, поднио је 11. августа 2003. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике Српске (у даљем тексту: Врховни суд) број Рев 433/02 од 10. јуна 2003. године; Пресуде Вишег суда у Добоју (у даљем тексту: Виши суд) број Гж 1002/91, од 3. новембра 1992. године и Пресуде Основног суда у Дервенти (у даљем тексту: Основни суд) број П 490/87 од 28. маја 1991. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од Врховног суда је затражено 21. јуна 2004. године да достави одговор на апелацију.

3. Врховни суд је Уставном суду доставио одговор на апелацију 19. јула 2004. године.

4. На бази члана 21 став 2 Пословника Уставног суда, од Н. М. и других, као учесника у поступку (у даљем тексту: тужени), 25. јуна 2004. године затражено је да доставе одговор на апелацију.

5. Тужени су Уставном суду доставили одговор на апелацију 12. јуна 2004. године.

6. На бази члана 25 став 2 Пословника Уставног суда, одговори Врховног суда и тужених су, 26. августа 2004. године, достављени апеланту.

III. Чињенично стање

7. Чињенице предмета, које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају како слиједи.

8. Апелант је 10. фебруара 1988. године поднио тужбу против тужених ради утврђивања права својине на дијелу куће у улици Бошка Хацића, број 23, у Дервенти.

9. Основни суд је Пресудом број П 490/87, од 28. маја 1991. године утврдио да је апелант сопственик А дијела куће у Дервенти, у улици Бошка Хацића 23, која је саграђена на к.ч. број 1678, од чега кућа пов. 62 m² и двориште пов. 197 m², уписане у КО Дервента I, која се састоји од: подрума, приземља, спрата и поткровља, те су тужени дужни да признају право својине на стан, на спрату који се састоји од кухиње, двије собе, купатила, ходника, собе у поткровљу, једне гараже у приземљу и А дијела подрума и да тужиоцу предају исправу подобну за земљишно-књижни пренос, а у супротном ће да је за земљишно-књижни пренос замијени ова пресуда. Истом пресудом тужени Н. М. обавезан је да исели из стана на спрату и собе у поткровљу, затим из гараже из ½ подрума,

те да их, слободне од људи и ствари, преда тужиоцу, да му плати на име закупнине стана динарску противвриједност од 50,00 ДМ, почевши од 1. јуна 1986. године па до исплате, са законском затезном каматом, те да му подмири трошкове спора у износу од 12.650,10 динара, све у року од 15 дана и то под пријетњом извршења.

10. Основни суд је утврдио да је апелантов тужбени захтјев да му се призна право својине на дио спорне куће оправдан због чињенице да је својим средствима и радом учествовао и доприносио градњи куће, да је позајмљивао новац да би могао да купи грађевински материјал, да је ангажовао и друга лица да помажу око градње куће, да је, сходно изјавама свједока, позајмио новац којим је његов брат стекао земљиште, те да је апелантово учешће у градњи куће било знатније, с обзиром да је његов брат био слабијег здравља.

11. Виши суд је пресудом број Гж 1002/91 од 3. новембра 1992. године жалбу тужених дјелимично уважио, укинуо је првостепену пресуду у дијелу којим је тужени Н. М. обавезан да плати апеланту на име мјесечне закупнине динарску противвриједност од 50,00 ДМ и предмет вратио првостепеном суду на поновно суђење у укинutom дијелу, док је у преосталом дијелу жалба тужених одбачена и првостепена пресуда потврђена.

12. Виши суд је такође утврдио да је нашао довољно упоришта за закључак да је апелант сопственик једне половине спорне куће, јер ти докази, посебно свједоци, саслушани поводом тих околности, у својим исказима јасно потврђују налазе да је апелант својим радом учествовао у градњи куће, да су у ту сврху и свједоци долазили да му у томе помогну, било радом на кући, било да су га као колеге у школи мијењали на радним задацима, док се бавио градњом куће. Тиме доказују да је постојао договор апеланта и његовог брата, а предника тужених, да заједнички саграде кућу за обојицу. Да је такав договор постојао и да апеланту по том основу, као сопственику, припада једна половина куће, доказује и посједовни лист, сходно ком је апелант уписан као посједник једне половине куће, што ни тужени нису оспорили.

13. Врховни суд је Пресудом број Рев 433/02 од 10. јуна 2003. године ревизију тужених уважио, те су обје нижестепене пресуде, у дијелу којим је удовољено тужбеном захтјеву, преиначене тако што је апелантов тужбени захтјев одбијен, уз образложење да су првостепени и другостепени судови погрешно примијенили закон, конкретно Закон о одређивању грађевинског земљишта у градовима и насељима градског карактера ("Службени лист СФРЈ", број 5/68), који је био на снази у вријеме градње предметне породичне стамбене зграде. У члану 7 наведеног закона прописано је да лице ком је дато на коришћење неизграђено грађевинско земљиште не може да право коришћења тог земљишта пренесе на друго лице, изузев ако се пренос тог права врши заједно са зградом или другим објектом саграђеним на том земљишту. Врховни суд је у образложењу пресуде објаснио да то не значи да апелант евентуално не може, по неком другом правном основу, да захтијева да се утврди да је стекао право својине на предметној стамбеној згради.

IV. Релевантни прописи

14. У Закону о парничном поступку (“Службени лист СФРЈ”, бр. 4/77, 36/77, 36/80, 69/82, 58/84, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 35/91 и “Службени гласник Републике Српске”, бр. 17/93, 14/94 и 32/94) релевантне одредбе гласе:

“Члан 7

Суд је дужан да потпуно и истинито утврди спорне чињенице од којих зависи основаност захтјева.

Странке су дужне да изнесу све чињенице на којима остварују своје захтјеве и да предложе доказе којим се утврђују те чињенице.

Суд је овлашћен да изведе и доказе које странке нису предложиле ако су ти докази од значаја за одлучивање.

Суд је овлашћен да утврди и чињенице које странке нису изнијеле ако из резултата расправе и доказивања произилази да странке иду за тим да располажу захтјевима којима не могу да располажу (члан 3 став 3)”

15. У Закону о основним својинско-правним односима (“Службени лист СФРЈ”, бр. 6/80, 36/90 и “Службени гласник Републике Српске”, број 38/03) релевантна одредба гласи:

“Члан 22

Лице које од свог материјала својим радом изради нову ствар стиче право својине на ту ствар ”[...]

16. У Закону о одређивању грађевинског земљишта у градовима и насељима градског карактера (“Службени лист СФРЈ”, број 5/68) релевантна одредба гласи:

“Члан 7

Лице коме је дато на коришћење неизграђено Грађевинско земљиште не може право коришћења на то земљиште преносити на друго лице, осим ако се пренос тог права врши заједно са зградом или другим објектом изграђеним на том земљишту

V. Апелација

а) Наводи из апелације

17. Апелант оспорава Пресуду Врховног суда број Рев.433/02, од 10. јуна 2003. године, наводећи да је том пресудом повријеђено његово право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију о људским правима и основним слободама (у даљем тексту: Европска конвенција). Апелант сматра да не може да се прихвати став Врховног суда да није стекао право својине над дијелом куће у чијој је градњи учествовао, само због чињенице да је у земљишним књигама уписано право на грађевинском земљишту на име његовог брата и његових

наследника. Основни и Виши суд су правилно закључили, на основу детаљно проведеног доказног поступка, да је постојао заједнички план и договор апеланта и његовог брата о градњи куће, да су обојица заједнички, својим средствима и радом, учествовали у градњи куће, па сматра да му припада право својине на предметној кући, без обзира на чињеницу што законски прописи налажу да само лице коме је дато грађевинско земљиште може то земљиште да пренесе на друго лице, дакле зграду или њен дио, заједно са земљиштем на ком је зграда изграђена.

б) Одговор на апелацију

18. У одговору који је Врховни суд доставио Уставном суду се истиче да суд у свему остаје код навода и разлога које је дао у наведеној пресуди, уз опаску да из проведених доказа, као и утврђеног чињеничног стања, произилази да странке у спору, с обзиром да су браћа, нису живјели у заједничком домаћинству, јер су имали засноване своје породице.

19. Тужени су у одговору на апелацију изнијели да је Врховни суд својом пресудом правилно утврдио да није могуће да се пренесе својина на неизграђеном градском грађевинском земљишту, те примијенио одговарајуће материјалне прописе на основу којих је донио своју одлуку. Предлажу да се апелација одбаци, с обзиром да није повријеђено апелантово право на имовину.

VI. Допустивост

20. Уставни суд истиче да је, сходно општеприхваћеним принципима међународног права, изван надлежности Суда *ratione temporis* да одлучи да ли су дешавања која су се одвијала прије ступања на снагу Устава Босне и Херцеговине, 14. децембра 1995. године, повриједила људска права. Међутим, докази који се односе на та дешавања могу да буду релевантни као позадина дешавања која су се одвијала послвије ступања на снагу Устава Босне и Херцеговине. Поред тога, ако неки подносилац захтјева наведе континуирану повреду права послвије 14. децембра 1995. године, предмет може да буде у надлежности Уставног суда *ratione temporis*. Сходно томе, Уставни суд је надлежан *ratione temporis* да испита наведене повреде људских права ако су се појавиле или трајале послвије 14. децембра 1995. године (види Одлуку Уставног суда У 23/00, од 2. фебруара 2001. године објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 10/01). У том смислу, Уставни суд такође може да узме у обзир, као позадину, дешавања прије наведеног датума (види Одлуку Уставног суда број У 2/98 од 5. јуна 1998. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 22/98).

21. У предметном случају се тужбени захтјев ради утврђивања права својине односи на период прије ступања на снагу Устава Босне и Херцеговине. Ипак, коначна судска одлука о праву апеланта је донесена послвије ступања на снагу Устава Босне и Херцеговине. Сходно томе, Уставни суд има надлежност *ratione temporis*.

22. Даље, сходно члану VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.
23. Сходно члану 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава, исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.
24. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број Рев 433/02 од 10. јуна 2003. године, против које нема других ефективних правних лијекова могућих по закону. Даље, оспорену пресуду апелант је примио 3. јула 2003. године, а апелација је поднесена 11. августа 2003. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.
25. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

26. Апелант оспорава Пресуду Врховног суда број Рев 433/02 од 10. јуна 2003. године, тврдећи да је том пресудом повријеђено његово право на имовину из члана II/3 к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.
27. Члан II/3 Устава Босне и Херцеговине, у релевантном дијелу, гласи:
"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:
(...)
к) *Право на имовину.* "
28. Члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију гласи:
"Свако физичко или правно лице има право на неометано уживање своје имовине. Нико не може бити лишен своје имовине осим у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим начелима међународног права.
Претходне одредбе, међутим, ни на који начин не утичу на право државе да примјењује такве законе које сматра потребним да би надзирала коришћење имовине у складу с општим интересом или да би обезбиједила наплату пореза или других доприноса или казни".
29. Приликом разматрања да ли је дошло до повреде наведеног апелантовог права, Уставни суд прво је морао да утврди да ли је апелант титулар права која потпадају под

обим заштите члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

30. Ријеч “*имовина*” укључује широк обим имовинских интереса који представљају одржјену економску вриједност (види Одлуку Уставног суда број У 14/00 од 4. априла 2001. године, “Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 33/01). Даље, сходно јуриспруденцији Европског суда за људска права, “*nosjed*” који се штити може да буде само “*постојећи носјед*” (види Европски суд за људска права, *Van der Musselle*, пресуда од 23. новембра 1983, серија А, бр. 70, тачка 48) или барем имовина за коју апелант има “*оправдано очекивање*” да ће је добити (види Европски суд за људска права, *Fine Valley Developments Ltd и други*, пресуда од 29. новембра 1995, серија А, бр. 332, тачка 31). Уставни суд у конкретном случају сматра да право за које апелант тврди да му је ускраћено, представља “*nosjed*” који ужива заштиту из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

31. Уставни суд подсјећа на своје пређашње одлуке и јуриспруденцију Европског суда за људска права, којим је утврђено да члан 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију садржи три различита правила. Прво правило, које се налази у првој реченици првог става, је опште природе и изражава принцип мирног уживања у имовини. Друго правило, садржано у другој реченици истог става, одређује да лишавање имовине може да се деси под одређеним условима. Треће правило, садржано у ставу два истог члана, дозвољава да државе потписнице имају право, између осталог, да контролишу коришћење имовине сходно општем интересу. Сва три наведена правила су повезана и нису у међусобној контрадикцији, а друго и треће правило односе се на одређене случајеве мијешања државе у право на мирно уживање имовине (види Европски суд за људска права *Holy Monasteries против Грчке*, пресуда од 9. децембра 1994. године, серија А, број 301-А, страна 29, став 51).

32. У односном случају, Уставни суд закључује да оспорена пресуда Врховног суда, којом се онемогућава апеланту право сувласништва и посједа дијела спорних некретнина, без сумње представља мијешање у имовину и лишавање права апеланта на мирно уживање имовине. С обзиром на ту чињеницу, Уставни суд налази да је примјенљиво друго правило из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију које регулише услове под којима појединац може да се лиши имовине.

33. Уставни суд је морао, као сљедеће, да испита да ли је лишавање апеланта имовине било оправдано. То може да се догоди само ако је лишавање имовине: (а) предвиђено законом, (б) у јавном интересу, и (ц) у сагласности са принципом пропорционалности.

34. Сходно првом ставу члана 1 Протокола број 1, нико не може да буде лишен имовине сем у јавном интересу и под условима предвиђеним законом и општим принципима међународног права. Чак и ако су испуњени поменути услови, лишавање имовине је сагласно са овом одредбом само ако постоји праведна равнотежа између јавног интереса и интереса појединца који је лишен имовине. То значи, са извјесним изнумкама, да

појединац има право на разумно обештећење свог губитка (види Европски суд за људска права *James и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 21. фебруара 1986. године и *Bramelid и Malmstrom против Шведске* од 12. октобра 1982. године). Комисија за људска права је истакла да су *“подјела наслијеђеног добра, посебно пољопривредног, подјела брачне имовине, а посебно конфискација и Продаја имовине у извршном поступку”* примјери прописа који могу да приморају лице да преда имовину неком другом лицу. Међутим, при томе је такође наглашено да Комисија ипак мора да се увјери да у одређивању посљедица правних односа између лица на имовину, закон не створи такву неједнакост између лица да једно од њих буде произвољно и неоправдано лишено имовине у корист другог.

35. У конкретном случају нижестепени редовни судови су на утврђено чињенично стање примијенили одговарајуће одредбе Закона о основним својинско-правним односима и у том дијелу прихватили апелантов тужбени захтјев. Међутим, Врховни суд је у оспореној пресуди, не спорећи чињенично стање које су утврдили нижи судови, примијенио одредбу члана 7 Закона о одређивању грађевинског земљишта у градовима и насељима градског карактера, те је одбио апелантов тужбени захтјев. Сходно члану 7 поменутог закона, који је примијенио Врховни суд, *“лице коме је дато на коришћење неизграђено Грађевинско земљиште не може право коришћења на то земљиште да пренесе на друго лице, осим ако се пренос ТОГ права врши заједно са зградом или другим објектом изграђеним на том земљишту”*. Уставни суд констатује да земљиште на коме је саграђена кућа дијели правну судбину већ саграђеног објекта. Такође, у конкретној апелацији се ради не о преносу права располагања на земљишту, него о развргнућу заједничке имовине међу сувласницима градитељима, што су првостепени и другостепени суд правилно утврдили и донијели пресуде којим су апеланту признали право на располагање дијелом имовине, сразмјерно његовом доприносу и учешћу у градњи куће. Из документације је видљиво да се ради о заједничкој градњи куће, о чему је постојао и план и договор апеланта и његовог брата.

36. Сљедеће питање које се намеће у вези са овим уставно-правним спором јесте да ли цитирана законска одредба, као таква, представља израз јавног интереса. Неоспорно је да јавни интерес постоји у потреби да се законски регулише област од велике важности за економска, развојна и социјална питања, у одређивању која земљишта могу да буду грађевинска, у начину њиховог коришћења, те у стицању и преносу права на њима.

37. На крају, Уставни суд је морао да размотри питање да ли је законско рјешење пропорционално циљу који се жели постићи. Са једне стране постоји јавни интерес да право коришћења неизграђеног грађевинског земљишта, које је дато неком лицу ради изградње стамбеног објекта, не може да се пренесе на друго лице. Међутим, са друге стране апелант је улагао знатна средства и рад у градњу спорне куће. Између њега и његовог брата, који је био носилац права коришћења грађевинског земљишта на ком је кућа изграђена, постојао је план и договор о заједничкој градњи, јер самостално то

није могао да уради ни један од њих. Чак је апелант више доприносио градњи, јер је био здравији. Сходно том договору апеланту је припадао удио у својини куће.

38. Уставни суд сматра да Врховни суд, приликом доношења оспорене пресуде, није водио довољно рачуна о разумном односу пропорционалности између средстава која се користе, с једне стране, и циља који се жели остварити, с друге стране. Мора да постоји *"правичан однос"* између интереса који се жели постићи и заштите основних права појединаца, а то није случај ако апелант мора да носи *"лични и неумјерен терет"* (види, на примјер, Европски суд за људска права, *James и остали против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 21. фебруара 1986, суп. цит. параграф 46&50). Уставни суд, стога, мора да констатује да је у овој ситуацији, с обзиром и на то да постоји јавни интерес, на апеланта пренесен непримјерено обиман терет у односу на другог учесника у поступку. Није испуњен услов пропорционалности кад апелант сноси овако обиман терет у виду потпуног губитка имовинских права, и то последице његовог вишегодишњег рада и улагања у градњу куће.

39. Уставни суд сматра да је у конкретном случају прекршено апелантово право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана I Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

40. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

41. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Гадић

**ОДЛУКЕ
УСТАВНОГ СУДА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ**

Децембар 2004. године

(СРПСКИ ЈЕЗИК)

Уставни суд Босне и Херцеговине у Вијећу од пет судија, у предмету број **АП 854/04**, рјешавајући апелацију “Вилком” д.ј.л., на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 и члана 61 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Тазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Хатица Хаџиосмановић, судија

Јово Росић, судија

на сједници одржаној 9. децембра 2004. године донио је

Одлуку о допуствости и меритуму

Дјелимично се усваја апелација “Вилком” д.ј.л.

Утврђује се повреда члана II/3с) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Основном суду у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине да хитно проведе поступак у предмету Ип-9/99 према члану 167 Закона о извршном поступку.

Налаже се Основном суду у Брчко Дистрикту Босне и Херцеговине да у року од три мјесеца од дана достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама, у складу са чланом 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одбацује се апелација “Вилком” д.ј.л. поднесена против рјешења Апелационог суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине број Гж-172/04 од 30. јула 2004. године и Основног суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине број ДН-1427/01 од 16. јула 2002. године, јер је *ratione materiae* инкомпатибилна са Уставом Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. “Вилком” д.ј.л. из Грачанице (у даљњем тексту: апелант), ког заступа О. М., адвокат из Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине, поднио је 6. октобра 2004. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против рјешења Апелационог суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Апелациони суд) број Гж-172/04 од 30. јула 2004. године и Основног суда Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Основни суд) број ДН-1427/01 од 16. јула 2002. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од Апелационог суда и Основног суда затражено је 28. октобра 2004. године да доставе одговоре на апелацију.

3. Апелациони суд је одговор доставио 12. новембра 2004. године, а Основни суд 16. новембра 2004. године.

4. На основу члана 25 став 2 Пословника Уставног суда, одговори на апелацију су достављени апеланту 1. децембра 2004. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета, које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

6. Основни суд је Рјешењем број ДН-1427/01 од 16. јула 2002. године, које је потврђено Рјешењем Апелационог суда број Гж-172/04 од 30. јула 2004. године, одбио апелантов захтјев да се укњижи право својине на некретнинама означеним као к.ч. број 309/1 и 309/2, обје уписане у з.к. ул. број 115 к.о. Церик, те на парцелама к.ч. број 309/3 и к.ч. број 311/1, обје уписане у з.к. ул. број 30 к.о. Церик. Основни суд је своје рјешење образложио тиме што су парцеле, на којима се тражи укњижба права својине, уписане као општенародна имовина са правом коришћења у корист ПД “Посавина” Брчко, те што су Допунским налогом Супервизора за Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Супервизор) од 26. јуна 1999. године забрањене све активности приватизације у подручју Брчког под супервизијом, па и у дијелу предратне општине Брчко

у Федерацији Босне и Херцеговине, све док се Супервизор не сложи са програмом приватизације у том подручју.

7. Апелациони суд је своје рјешење образложио тиме што је констатовао да је апелант основано указао у жалби да се не ради о поступку приватизације, него о куповини земљишта на јавној дражби, која је проведена у складу са Законом о извршном поступку на који се не односи налог Супервизора. Међутим, исправа на основу које је апелант тражио упис права својине није подобна за укњижбу, јер је то рјешење о досуђењу непокретности донесено у складу са чланом 164 Закона о извршном поступку. Апелациони суд је даље констатовао да је, сходно Закону о извршном поступку, након правоснажности овог рјешења и полагања цијене, као исправа погодна за укњижбу права, требало да буде донесено ново рјешење у смислу члана 167 Закона о извршном поступку. Како апелант није приложио такво рјешење уз предлог за упис права на некретнинама, а нити уз жалбу, Апелациони суд је жалбу одбио и потврдио првостепено рјешење. На крају свог образложења Апелациони суд је навео да се одбијањем предлога за укњижбу права на купљеним некретнинама не одузима апеланту имовина, већ да се ради о томе да апелант није испунио све претпоставке које се за упис права на некретнинама траже по закону.

IV. Релевантни прописи

У Закону о извршном поступку (“Службени лист СФРЈ бр. 20/78, 6/82, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90, 357/91 и “Службени гласник Републике Српске” бр. 17/93 и 14/94), који је примјењиван у апелантовом случају, релевантне одредбе гласе:

“Члан 164

[...] По закљученом надметању, суд утврђује који је понуђач понудио највећу цијену и објављује да се том понуђачу досуђује непокретност. О досуђењу непокретности суд доноси и писмено рјешење, [...]

Члан 167

По положеној цијени по правоснажности рјешења о досуђењу, суд ће донијети рјешење да се непокретност преда купцу, и да се по правоснажности тог рјешења у земљишну књигу упише у његову корист право својине, односно одговарајуће право на непокретности у друштвеној својини.[...]”

V. Апелација

а) Наводи из апелације

8. Апелант наводи да некретнине које су у питању није стекао приватизацијом, већ куповином на јавној дражби у извршном предмету Општинског суда, дакле у судском поступку у складу са Законом о извршном поступку. Апелант сматра да је Основни суд морао по службеној дужности да те некретнине укњижи на апелантово име. Међутим,

како Основни суд већ више од четири године није то учинио, апелант се обратио захтјевом за укњижбу који је Основни суд, према апелантовим наводима, незаконито одбио и тиме му одузео имовину.

б) Одговор на апелацију

9. Апелациони суд у одговору на апелацију оспорава наводе апелације и истиче да је укњижба тражена на основу рјешења које није подобно за укњижбу, јер се ради о рјешењу о досуђењу из члана 164 Закона о извршном поступку, а не о рјешењу о предаји непокретности из члана 167 истог закона. Иако се апелант позива на рјешење о предаји непокретности, наводи даље Апелациони суд, он такво рјешење још нема, а тек би оно било основа за укњижбу апелантовог права на некретнинама које су у питању. Сем тога, Апелациони суд наводи да апелант тражи укњижбу више права него што га је имао претходни субјекат уписа, будући да апелант тражи упис права својине, а ПД “Посавина” је имала само право да користи некретнине које су у питању.

10. Основни суд је у одговору навео да нема потребе да достављају посебан одговор, будући да је Апелациони суд већ дао одговор на наводе из апелације.

VI. Допустивост

11. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

12. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се апелација поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

13. Правило исцрпљивања правних лијекова захтијева да апелант дође до крајње одлуке. Крајња одлука представља одговор на посљедњи правни лијек, који је ефективан и адекватан да испита нижестепену одлуку како у чињеничном тако и у правном погледу.

14. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Рјешење Апелационог суда број Гж-172/04 од 30. јула 2004. године. Испитујући апелацију у том дијелу, Уставни суд је пошао од одредби члана 16 став 2 тачка 9 Пословника Уставног суда.

Члан 16 став 2 тачка 9 Пословника Уставног суда гласи:

“Захтјев или апелација нису допустиви ако постоји који од сљедећих случајева:

(...)

9. апелација је ratione materiae инкомпатибилна са Уставом“.

15. У конкретном случају, апелант оспорава рјешења донесена у поступку за упис у земљишне књиге. Уставни суд запажа да поступак за упис у земљишну књигу сам по себи нема карактер “спора” у смислу члана 6 Европске конвенције, а који треба да постоји да би одређени поступак уживао гаранције члана 6 став 1 Европске конвенције. У складу с тим, а имајући у виду одредбе члана 16 став 2 тачка 9 Пословника Уставног суда, сходно којима ће се апелација одбацити као недопуштена уколико је *ratione materiae* инкомпатибилна са Уставом Босне и Херцеговине, Уставни суд је у односу на оспоравано рјешење Основног суда одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

16. Међутим, Уставни суд запажа да се апелант у суштини жали на немогућност да се донесе рјешење из члана 167 Закона о извршном поступку ради уписа у земљишне књиге које је суд био дужан да донесе по службеној дужности. Из наведеног произилази да се суштина апелације односи на извршни поступак број Ип-9/99, који још није завршен у складу са Законом о извршном поступку.

17. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је закључио да у овом дијелу апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

18. Апелант оспорава наведена рјешења тврдећи да је њима повријеђено његово право на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана I Протокола број 1 уз Европску конвенцију. Иако није експлицитно наведено у апелацији, из навода очигледно произилази да се апелант жали на чињеницу да Основни суд није до краја провео поступак у предмету Ип-9/99, из чега Уставни суд закључује да се апелант жали и на повреду права на правично суђење из члана II/3 е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

19. Члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком. ”

20. Члан 6 став 1 Европске конвенције и релевантном дијелу гласи:

“1. Приликом утврђивања Грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом. [...]”

21. Уставни суд запажа да се поступак у конкретном случају односи на стицање права на некретнинама у извршном поступку, дакле на предмет грађанско-правне природе, на

је члан 6 став 1 Европске конвенције примјенљив. Сходно томе, Уставни суд мора да преиспита да ли је спор пред судом био правичан онако како то захтијева члан 6 став 1 Европске конвенције.

22. Уставни суд напомиње да није надлежан да врши провјеру утврђених чињеница и начина на који су нижестепени судови протумачили позитивно-правне прописе, сем уколико одлуке нижих судова крше уставна права. То ће бити случај када одлука редовног суда не укључује или погрешно примјењује уставно право, када је примјена позитивно-правних прописа била очигледно произвољна, када је релевантни закон сам по себи неуставан или када је дошло до повреде основних процесних права, као што су право на правичан поступак, право на приступ суду, право на ефективан правни лијек и у другим случајевима (види Одлуку Уставног суда број У 29/02 од 27. јуна 2003. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 31/03).

23. Правичност поступка се оцјењује на основу поступка као цјелине (види Европски суд за људска права, *Barbera, Messeque u Jabardo против Шпаније*, пресуда од 6. децембра 1988. године, серија А, број 146, став 68 и Одлуку Уставног суда број У 63/01 од 27. јуна 2003. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 38/03).

24. Суштина апелације је у томе да је апелант у извршном поступку пред Основним судом бр. Ип-9/99 стекао некретнине, али да због пропуста суда да тај поступак доведе до краја, онако како то Закон о извршном поступку прописује, апелант није у могућности да убиљежи у земљишним књигама одговарајуће право на некретнинама. Наиме, једино рјешење које је апелант у наведеном извршном поступку добио је рјешење које је донесено у смислу члана 164 Закона о извршном поступку, које само по себи није подобно за укњижбу права, па су судови у оспореним рјешењима правилно закључили да само на основу тог рјешења не може да се изврши укњижба апелантовог права. Међутим, по утврђењу да су кумулативно испуњени услови из члана 167 Закона о извршном поступку (плаћање цијене и правоснажност рјешења о досуђењу), Основни суд мора, по службеној дужности, да донесе одговарајуће рјешење и да упише у земљишне књиге одговарајуће апелантово право на некретнинама. Уставни суд констатује да из стања у спису не произилази да је Основни суд довршио поступак у предмету Ип-9/99, што је и главни разлог немогућности укњижбе одговарајућег апелантовог права на који и Апелациони суд указује у оспораваној одлуци.

25. Уставни суд сматра да је на овај начин апеланту онемогућен ефикасан приступ суду у смислу члана 6 став 1 Европске конвенције, који не подразумијева само право лица да се обрати суду ради утврђивања својих права и обавеза, већ и да тај приступ буде дјелотворан. Уставни суд, у том смислу, подсјећа на праксу Европског суда за људска права, сходно којој члан 6 подразумијева право приступа суду иако оно није експлицитно наведено, а онемогућавање дјелотворног коришћења тог права може да доведе до његовог кршења, чак и кад је онемогућавање привременог карактера (види Европски суд за људска права, *Golder против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 21. фебруара

1975. године, серија А број 18). У конкретном предмету, Уставни суд запажа да је апеланту онемогућено да у земљишне књиге упише одговарајуће право које је стекао куповином некретнина, зато што Основни суд није довршио извршни поступак у складу са одредбама Закона о извршном поступку и није донио одговарајуће рјешење. Сем тога, Уставни суд примјећује да апелант нема на располагању никакво правно средство да испослује упис у јавне књиге одговарајућег права које је стекао, уколико Основни суд не донесе рјешење из члана 167 Закона о извршном поступку, а затим изврши упис по службеној дужности, како то прописује наведени члан.

26. На основу наведеног Уставни суд закључује да је у извршном поступку Ип-9/99 повријеђено апелантово право на правично суђење из члана II(3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Остали наводи

27. У складу са закључцима у вези са чланом II(3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције, Уставни суд сматра да није погрешно да посебно разматра дио апелације који се односи на наводну повреду права на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

VIII. Закључак

28. На основу члана 61 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

29. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предеједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном саставу, у предмету број У **1/02**, рјешавајући апелацију В. 3., на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Пречишћени текст ("Службени гласник БиХ", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, предсједник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредсједник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредсједник

Хатица Хаџиосмановић, судија

David Feldman, проф., судија

Валерија Галић, судија

на сједници одржаној 17. децембра 2004. године донио је

Одлуку о допуствости и меритуму

Усваја се апелација В. 3.

Утврђује се повреда члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укида се Пресуда Врховног суда Републике Српске број У-383/99 од 16. маја 2000. године.

Налаже се Врховном суду Републике Српске да по хитном поступку донесе нову одлуку у складу са чланом II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и чланом 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Налаже се Врховном суду Републике Српске да у року од три мјесеца од достављања ове одлуке обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о мјерама које је предузео, у складу са чланом 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. В. З. (у даљњем тексту: апелант) из Бање Луке, ког заступају Г. Б. и З. Б., адвокати из Бање Луке, поднио је 25. августа 2000. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Пресуде Врховног суда Републике Српске (у даљњем тексту: Врховни суд) број У-383/99 од 16. маја 2000. године. Апелант је допунио апелацију 25. септембра 2000. године, када је затражио да Уставни суд донесе привремену мјеру којом би у цијелости обуставио извршење оспорених управних рјешења зато што му пријети иселјење из спорног стана и што нема другог смјештаја, те би могле да наступе по њега неотклоњиве штетне посљедице.

II. Поступак пред Уставним судом

2. Апелант је, 1. септембра 2004. године, поднио Уставном суду захтјев да преиспита Одлуку Уставног суда број У 1/02 од 28. новембра 2003. године (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 8/04) који је Уставни суд, на својој пленарној сједници од 29. октобра 2004. године, усвојио.

3. У складу са чланом 21 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда, затражено је од Врховног суда, Јавног фонда пензионо-инвалидско осигурање Републике Српске (у даљњем тексту: Јавни фонд), Министарства за урбанизам, стамбено-комуналне дјелатности, грађевинарство и екологију Републике Српске и Секретаријата за стамбене послове Града Бања Лука да доставе одговоре на апелацију.

4. Одговор на апелацију је доставио само Врховни суд и овај одговор је, у складу са чланом 25 став 2 Пословника Уставног суда, достављен апеланту.

5. Уставни суд је Рјешењем број У 1/02 од 29. октобра 2004. године усвојио апелантов захтјев да преиспита Одлуку Уставног суда број У 1/02 од 26. септембра 2003. године.

III. Чињенично стање

6. Чињенице предмета, које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

7. Апелантова бака је била носителка станарског права на једнособном стану површине 34 m², у Улици Ејуба Кобашлића број 20 у Бањој Луци.

8. Апелант је 28. априла 1990. године са својом баком закључио уговор о доживотном издржавању, који је овјерен у Основном суду у Бањој Луци под бројем ОВ-I-1597/90 13. јуна 1990. године. Сходно овом уговору “обавезе из овог уговора извршавају се дуги низ година, с обзиром да се приматељка издржавања бринула о даваоцу издржавања од његовог рођења и живјели су у заједничком домаћинству”. Апелантова бака је умрла 15. јула 1998. године.
9. Апелант је 3. августа 1998. године Јавном фонду - Стручној служби, Филијала Бања Лука, као даваоцу стана на коришћење поднио захтјев за пренос станарског права са умрле баке на њега.
10. Комисија за рјешавање стамбених потреба корисника пензије Општине Бања Лука је, својом Одлуком број 01-226/98 од 7. августа 1998. године која је потврђена Одлуком другостепене комисије број 01-336/99 од 25. фебруара 1999. године, одбила апелантов захтјев за пренос станарског права са образложењем да не испуњава законске услове.
11. Секретаријат за стамбене послове Града Бања Лука је Рјешењем број 02-372-736/98 од 2. марта 1999. године, на захтјев даваоца стана на коришћење утврдио да апеланту, након смрти његове баке, не припада право да настави да користи спорни стан, те наложио да стан испразни од лица и ствари и преда даваоцу стана на коришћење. У образложењу овог рјешења је, између осталог, наведено како је утврђено да је апелант пријавио пребивалиште у овом стану 4. августа 1998. године, дакле, након смрти своје баке. Затим, да су испуњени услови из члана 1 став 2 Закона о стамбеним односима, на основу ког је усвојен захтјев даваоца стана на коришћење, јер апелант нема право да настави да користи спорни стан сходно члану 21 став 2 наведеног закона.
12. Министарство за урбанизам и стамбено-комуналне дјелатности, грађевинарство и екологију Републике Српске је, Рјешењем број 01-372-120/99 од 19. маја 1999. године, одбило апелантову жалбу против првостепеног рјешења и потврдило то рјешење. У образложењу овог рјешења је наведено да апеланту не припада право да настави да користи спорни стан, јер не слада у круг лица која се сматрају члановима породичног домаћинства у смислу члана 2 Закона о стамбеним односима, пошто у тај круг не спадају унуци, а овај закон је био на снази у вријеме смрти апелантове баке.
13. Против овог рјешења апелант је поднио тужбу Врховном суду. У тужби је навео да он има право да послје смрти своје баке, носитељке станарског права на спорном стану, настави да користи тај стан као преостали члан њеног домаћинства у смислу одредби члана 6 и члана 21 став 2 Закона о стамбеним односима, те да је био члан породичног домаћинства своје баке по три основа (прво, да је он њен унук и да је с њом трајно живио и становао; друго, да је заједно с њом, као носитељком станарског права, становао у спорном стану више од десет година у економској заједници и то од његовог рођења све до смрти носитељке станарског права, и треће, да је са њом закључио правоваљани уговор о доживотном издржавању, који је овјерен у Основном суду у Бањој Луци 13. јуна 1990. године и који је у цјелини реализован. Напослјетку, апелант тврди да на његов стечени статус корисника стана нема утицаја Закон о стамбеним

односима из 1993. године, који је унуче искључио из круга лица који се сматрају члановима породичног домаћинства носиоца станарског права, тим више што је та законска одредба брисана одговарајућим законом који је донио Високи представник за Босну и Херцеговину, који је ступио на снагу 28. октобра 1999. године и објављен у “Службеном гласнику Републике Српске”, број 31/99.

14. Врховни суд је Пресудом број У-383/99 од 16. маја 2000. године одбио као неосновану апелантову тужбу изречену против наведеног другостепеног рјешења. У образложењу ове пресуде је наведено како је неспорна чињеница да је апелант са својом баком имао закључен уговор о доживотном издржавању, закључен и овјерен код надлежног суда 1990. године. Затим, да су у међувремену законским измјенама и допунама унучи елиминисани као чланови породичног домаћинства носиоца станарског права, а тиме и могућност да стекну станарско право по основу трајног живљења и становања са носиоцем станарског права у економској заједници у истом стану десет или више година или више од пет година под условом уселијења у стан на основу уговора о доживотном издржавању носиоца станарског права. Поред тога, суд наводи како у моменту смрти апелантове баке петогодишњи рок извршавања уговора о доживотном издржавању још није истекао.

IV. Релевантни прописи

15. Сходно **Закону о стамбеним односима** (“Службени лист СРБиХ”, бр. 13/74, 23/76, 34/83, 12/87 и 36/89) корисником стана, у смислу овог закона, сматрају се носилац станарског права и чланови његовог породичног домаћинства који заједно с њим трајно живе и станују, као и лица која су престала да буду чланови тог домаћинства, а остала су у истом стану (члан 6 став 1); члановима породичног домаћинства носиоца станарског права сматрају се, између осталих, и унучи носиоца станарског права (члан 6 став 2); корисници стана, заједно са носиоцем станарског права, имају право да трајно и несметано користе тај стан, под условима прописаним законом, а чланови породичног домаћинства носиоца станарског права имају то право и након смрти носиоца станарског права, као и када носилац станарског права из других разлога престане да користи тај стан (члан 21 ст. 1 и 2); кад носилац станарског права умре или из других разлога трајно престане да користи стан, а чланови његовог породичног домаћинства наставе да користе стан, уколико у стану није остао брачни друг као носилац станарског права, чланови породичног домаћинства треба да споразумно између себе одреде једно лице за носиоца станарског права и о томе обавијесте даваоца стана (члан 22 став 1); ако чланови породичног домаћинства у одређеном року не постигну споразум, а ни надлежни суд у ванпарничном поступку на захтјев чланова породичног домаћинства или даваоца стана не одреди носиоца станарског права, а давалац стана сматра да ниједно од лица која су остала у стану после смрти носиоца станарског права, или је носилац из одређених разлога трајно престао да користи стан, може да тражи од стамбеног органа иселијење лица која су остала у стану, а приликом принудног иселијења у оваквом случају не обезбјеђује се нужни смјештај (члан 20 ст. 2, 3 и 4).

16. **Законом о измјенама и допунама Закона о стамбеним односима** (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 19/93 и 22/93) - чланом 2 којим је измијењен члан 6 став 2 Закона о стамбеним односима, из круга лица која се сматрају члановима породичног домаћинства изостављени су унуци носиоца станарског права.

17. **Законом о измјенама и допунама Закона о стамбеним односима**, који је прогласио Високи представник, у члану 1 брисани су чл. 2, 3, 6, 7 и 8 Закона о измјенама и допунама Закона о стамбеним односима (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 19/93 и 22/93).

V. Апелација

а) Наводи из апелације

18. Апелант оспорава Пресуду Врховног суда број У-383/99 од 16. маја 2000. године, наводећи да је том пресудом погрешно примијењено материјално право. Апелант сматра одлучном чињеницом да је на основу уговора о доживотном издржавању, од 28. априла 1990. године, издржавао носитељку станарског права дуже од пет година после потписивања уговора (све до 1998. године) и становао с њом у истом стану дуже од пет година, што задовољава законске прописе важеће у вријеме закључења уговора. Накнадне измјене законских прописа немају, сходно апелантовом мишљењу, ретроактивно дејство и нису од значаја за конкретну ствар, јер не мијењају већ закључене правне послове. Поред тога, чланом 1 Закона о измјенама и допунама Закона о стамбеним односима, који је прогласио Високи представник, брисане су измјене члана 6 став 2 Закона о стамбеним односима које су извршене 1993. године и њима је поново омогућено унуцима да уживају погодности статуса члана породичног домаћинства. Иако закон који је прогласио Високи представник не садржи одредбе о његовој ретроактивној примјени, апелант сматра да тај закон мора да се примјени ретроактивно од 30. априла 1991. године. Разлоге за то налази у чињеници што је одлука Високог представника донесена у оквиру пакета више имовинских закона који регулишу стамбену област, тако да сваки пропис мора да се тумачи у складу са свим прописима и то у оквиру те групе законских прописа.

19. Апелант такође истиче да је Законом о престанку примјене Закона о коришћењу напуштене имовине (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 38/98 и 12/99) изричито одређено да се тај закон примјењује на све односе настале у периоду после 30. априла 1991. године, а сходно члану 1 тог закона престају да важе сви прописи који регулишу питање станова, а који су донесени у периоду после 30. априла 1991. године. Измјене и допуне Закона о стамбеним односима, сматра апелант, престале су да важе, а поред тога их је накнадно брисао Високи представник. Код таквог стања ствари, наводи апелант, Врховни суд није могао да заузме став какав је заузео у својој оспорованој пресуди.

20. Истичући да је по више основа стекао својство члана породичног домаћинства носиоца станарског права на спорном стану, у смислу члана 6 став 2 Закона о стамбе-

ним односима, апелант сматра да му припада право да последије смрти своје баке трајно користи спорни стан као носилац станарског права.

21. Апелант, такође, сматра да оспорена пресуда Врховног суда, као и оспорени управни акти, повређују његово право на мирно уживање имовине и право на поштовање његовог дома која су загарантована сваком лицу према члану II/3к) и ф) Устава Босне и Херцеговине, чланом 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и чланом 8 Европске конвенције.

22. Накнадним поднеском, септембра 2000. године, апелант је затражио да Уставни суд донесе привремену мјеру којом би у цијелости обуставио извршење оспорених управних рјешења зато што му пријети иселење из спорног стана и што нема другог смјештаја, те би могле да наступе по њега неотклоњиве штетне посљедице.

б) Одговор на апелацију

23. Врховни суд је, у свом одговору на апелацију, остао у цијелости код разлога наведених у оспореној пресуди, наводећи како сматра да том пресудом нису повријеђена апелантова права наведена у апелацији.

VI. Допустивост

24. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

25. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

26. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Пресуда Врховног суда број У-383/99 од 16. маја 2000. године, против које нема других ефективних правних лијекова могућих по закону. Надаље, оспорену пресуду апелант је примио 20. јула 2000. године, а апелацију је поднио 25. августа 2000. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

27. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

28. Апелант се жали да је Врховни суд оспореном пресудом повриједио његова права и то право на мирно уживање дома и право на мирно уживање имовине из члана П/3ф) и к) Устава Босне и Херцеговине, члана 8 Европске конвенције и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

Право на дом

29. Члан П/3 ф) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

ф) Право на приватни и породични живот, дом и преписку”.

30. Члан 8 Европске конвенције гласи:

“1. Свако има право на поштовање свог приватног и породичног живота, дома и преписке.

2. Јавна власт се не мијеша у вршење овог права, осим ако је такво мијешање предвиђено законом и ако је неопходна мјера у демократском друштву у интересу националне безбједности, јавне безбједности, економске добробити земље, спречавања нереда или спречавања злочина, заштите здравља и морала, или заштите права и слобода других. ”

31. Битна сврха члана 8 Европске конвенције је заштита појединаца од арбитрарних мијешања власти са њиховим правима гарантованим овим чланом (види Европски суд за људска права *Kroon против Холандије* пресуда од 27. октобра 1994. године, серија А, број 297-ц, став 31).

32. Сходно судској пракси Европског суда за људска права термин “дом” обухвата како изнајмљен тако и дом у приватној својини (види Европски суд за људска права *Gillow против Велике Британије* пресуда од 24. новембра 1986. године, серија А, бр. 109, став 46 ф). У складу са овом интерпретацијом, Уставни суд је проширио домен члана 8 Европске конвенције на станове у којима се станује на основу постојећег станарског права (види Одлуку Уставног суда број У 8/99 од 11. маја 1999. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 24/99).

33. Што се тиче утврђивања чињеница у циљу закључивања да ли се овдје ради о повреди сходно члану 8 Европске конвенције, мора прво да се утврди да ли су просторије о којима је ријеч представљале апелантов “дом” у складу са значењем става 1 члана 8 Европске конвенције и да ли се мјере, на које се апелант позива, односе на “мијешање” у смислу поштовања тог “дома”.

34. Да би мијешање било оправдано, мора да буде “у складу са законом”. Овај услов законитости се, у складу са значењем из Европске конвенције, састоји од више елеме-

ната: а) мијешање мора да буде засновано домаћим или међународним законом; б) закон о ком је ријеч мора да буде примјерено доступан, тако да један појединац буде примјерено упућен на околности закона које могу да се примијене на дати предмет, и ц) закон такође мора да буде формулисан са одговарајућом тачношћу и јасношћу да би се појединцу дозволило да према њему прилагоди своје поступке (види Европски суд за људска права *Sunday Times против Уједињеног Краљевства* пресуда од 26. априла 1979. године, серија А, број 30, став 49).

35. Чак ако се и испостави да је то мијешање у складу са законом, и тада може да представља повреду члана 8 Европске конвенције ако се сматра да није “неопходно” да се постигне један од законитих циљева из става 2 члана 8 Европске конвенције. “Неопходно” у овом контексту значи да мијешање одговора “притисцима друштвених потреба” и да постоји разумна релација пропорционалности између мијешања и законитог циља ком се тежи (види Европски суд за људска права *Niemietz против Њемачке* пресуда од 16. децембра 1992. године, серија А, број 251).

36. У погледу утврђивања чињенице да ли спорни стан представља апелантов “дом” у смислу значења члана 8 Европске конвенције, Уставни суд констатује да је неспорним да је апелант са својом баком, која је била носитељка станарског права, закључио уговор о доживотном издржавању. Овај уговор је био на снази више од осам година прије смрти апелантове баке. Сходно овом уговору апелант је живио у заједничком домаћинству са својом баком, а уговор није оспорен ни пресудом која се оспорава апелацијом, нити у управном поступку који је претходио. Напротив, из чињеница овог предмета и наведеног уговора неспорно произилази воља носитељке станарског права и намјера да са апелантом настави да живи у заједничком домаћинству, односно да је мијешање у ово апелантово право било “неопходно у демократском друштву” у смислу члана 8 став 2 Европске конвенције. Истина, давалац стана на коришћење оспорава чињеницу да је апелант стално живио у спорном стану у заједничком домаћинству са својом баком. У погледу утврђивања ове чињенице органи управе се позивају на пријаву о пребивалишту, сходно којој је апелант пријавио своје пребивалиште у спорном стану тек након бакине смрти, док суд у оспореној пресуди не утврђује и не образлаже ову чињеницу и одлуку заснива само на тумачењу да је у вријеме смрти апелантове баке на снази био закон сходно ком унуци не улазе у заједничко домаћинство. Уставни суд сматра да само на основу пријаве о пребивалишту не може да се донесе закључак да ли је и у ком периоду апелант користио спорни стан као свој дом. С обзиром да ни оспореном судском одлуком није утврђено другачије стање од навода из апелације, произилази да је апелант у дугом временском периоду живио са својом баком у спорном стану, те да је наставио да га користи и после њене смрти, па Уставни суд закључује да спорни стан представља његов “дом”.

37. Уставни суд закључује да оспорена пресуда, којом је апеланту ускраћена могућност да користи спорни стан, који несумњиво представља његов дом, представља мијешање у његово право на поштовање дома.

38. Врховни суд своју оспорену одлуку заснива на одредбама члана 2 Закона о измјенама и допунама Закона о стамбеним односима којим је, између осталог, сужен круг лица могућих чланова породичног домаћинства, па су из тог круга елиминисани унуци. Контрадикторан је правни став Врховног суда сходно ком овај закон нема одредби о повратном дјеловању, а у погледу уговорног односа између апеланта и његове баке Врховни суд закључује да се ради о трајној несвршеној уговорној правној ситуацији “у току дејства”, односио да у моменту смрти апелантове баке петогодишњи рок извршавања предметног уговора није истекао.

39. Уставни суд сматра да статус 'апеланта, у односу на спорни стан, мора да се утврђује и на основу других елемената, а не искључиво на основу уговора о доживотном издржавању. Сходно томе, Врховни суд је био обавезан да узме у обзир и степен сродства апеланта и његове баке као и правне околности под којима је уговор о доживотном издржавању закључен али и друге чињенице, а посебно чињеницу дуготрајне заједнице заједничког живота и стварање економске заједнице између апеланта и баке.

40. Уставни суд запажа да чињенично и правно стање и околности овог предмета, а прије свега околности које су наведене у тачки 36 ове одлуке, несумњиво упућују на закључак да оспорена пресуда представља неоправдано мијешање у апелантово право на дом јер је супротно битној сврхи члана 8 Европске конвенције и пракси Европског суда за људска права наведеној у тачки 32 ове одлуке. У стварности, то мијешање не задовољава критеријуме из члана 8 став 2 Европске конвенције и у супротности је са захтјевима праксе Европског суда за људска права.

41. Уставни суд сматра да би другачије тумачење и примјена измијењеног члана 6 став 2 Закона о стамбеним односима било неправилно и не би водило законитом циљу и имало би за последицу стављање апеланта, као члана породичног домаћинства, у неравноправан положај у погледу остваривања мрава на стан (види Одлуку Уставног суда број У 160/03 од 23. јула 2004. године).

42. Уставни суд закључује да је оспореном пресудом апеланту ускраћена могућност да користи спорни стан, који несумњиво представља његов дом и закључује да у конкретном случају мијешање у апелантово право на поштовање дома није било у складу са законом у смислу става 2 члана 8 Европске конвенције и да није било оправдано. То мијешање у стварности представља мјеру која није била “неопходна у демократском друштву” и, стога, није сразмјерна у односу на законити циљ ком се тежило.

43. Сходно наведеном, Пресуда Врховног суда број У-383/99 од 16. маја 2000. године прекршила је апелантово право на поштовање дома из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције.

Остали наводи

44. У свјетлу закључка о кршењу апелантових права из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције, Уставни суд сматра да није неопходно да посебно разматра остале наводе из апелације.

VIII. Закључак

45. Из наведених разлога, а полазећи од члана 59 став 2 тачка 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

46. Како је овом одлуком одлучено о меритуму апелације, није потребно да се посебно одлучује о апелантовом захтјеву да се донесе привремена мјера.

47. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број У 42/03, рјешавајући захтјев **замјеника предједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине проф. др Николе Шпирића**, на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 и члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, предједник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредједник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредједник

Хатица Хациосмановић, судија

David Feldman, проф., судија

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници одржаној 17. децембра 2004. године донио је

Одлуку о допуствости и меритуму

Утврђује се да су чл. 6, 7, 9, 43, 71 и 72 Закона о основама Јавног радио-телевизијског система и Јавног радио-телевизијског сервиса Босне и Херцеговине (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 29/02) у складу са Уставом Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. Замјеник предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине проф. др Никола Шпирић (у даљем тексту: подносилац захтјева) поднио је 11. јула 2003. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности одредби чл. 6, 7, 9, 43, 71 и 72 Закона о основама Јавног радио-телевизијског система и Јавног радио-телевизијског сервиса Босне и Херцеговине ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 29/02).

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда од Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине затражено је 12. августа 2003. године да достави одговор на захтјев.

3. Уставно-правна комисија Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине је 26. септембра 2003. године обавијестила да је планирано да Уставно-правна комисија на сједници, заказаној за 1. октобар 2003. године, утврди одговор поводом захтјева за оцјену уставности Закона о основама Јавног радио-телевизијског система и Јавног радио-телевизијског сервиса Босне и Херцеговине. Међутим, Уставном суду није достављен тражени одговор.

4. С обзиром да се захтјев односи на оцјену сагласности са Уставом Босне и Херцеговине закона који је својом одлуком прогласио Високи представник за Босну и Херцеговину, а касније га је, у истовјетном тексту, усвојила Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, Уставни суд ће оцијенити сагласност са Уставом Босне и Херцеговине оспореног закона ког је усвојио надлежни орган законодавне власти.

III. Чињенице

5. Високи представник за Босну и Херцеговину донио је Одлуку број 157/02 од 23. маја 2002. године којом се проглашава Закон о основама Јавног радио-телевизијског система и Јавног радио-телевизијског сервиса Босне и Херцеговине, који ступа на снагу на привременој основи, у складу са чланом 76 овог закона (ступање на снагу и објављивање) док га Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине не усвоји у одговарајућем облику, без измјена и допуна и постављања било каквих услова. Одлука и проглашени Закон о основама Јавног радио-телевизијског система и Јавног радио-телевизијског сервиса Босне и Херцеговине објављени су у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине" број 13/02 и у службеним гласилима Федерације Босне и Херцеговине, Републике Српске и Брчко Дистрикта Босне и Херцеговине.

6. У идентичном тексту Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине, на сједници Представничког дома и Дома народа, донијела је Закон о основама Јавног радио-

телевизијског система и Јавног радио-телевизијског сервиса Босне и Херцеговине, који је објављен у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине” број 29/02. Овим законом уређују се основе јавног радио-телевизијског система у Босни и Херцеговини, односи три јавна емитера у оквиру тог система, као и регистрација, дјелатност и организација Јавног радио-телевизијског сервиса Босне и Херцеговине (члан 1). Тако, сходно члану 3 овог закона, систем јавног емитовања у Босни и Херцеговини сачињавају следећи јавни емитери (у даљњем тексту: јавни емитери): Јавни радио-телевизијски сервис Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: ЈС БиХ) као јавна радио-телевизија Босне и Херцеговине, Радио-телевизија Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: РТВ ФБиХ) као јавна радио-телевизија Федерације Босне и Херцеговине, Радио-телевизија Републике Српске (у даљњем тексту: РТ РС) као јавна радио-телевизија Републике Српске, а организација и дјелатност РТВ ФБиХ и РТ РС, као и друга питања у вези са њима која нису утврђена овим законом, уређују се законима о РТВ ФБиХ и РТ РС; сходно члану 4 овог закона, јавни емитери су самостални у обављању дјелатности, имају уређивачку независност и институционалну аутономију, нарочито у областима као што су: планирање и производња програма; утврђивање програмске схеме; уређивање и преузимање вијести и информативног програма; управљање и располагање имовином; запошљавање и права и обавезе запосленика; уређивање дјелатности и унутрашње организације: сходно члану 5 овог закона, основни задатак јавних емитера јесте да, пласманом разноврсних и вјеродостојних информација, истинито информишу јавност, да подстичу демократске процесе, да обезбиједи одговарајућу заступљеност информативног, културно-умјетничког, образовног, дјечијег, спортског и забавног програма, као и да програми највишег квалитета буду доступни јавности у Босни и Херцеговини.

7. Одредбе Закона о основама Јавног радио-телевизијског система и Јавног радио-телевизијског сервиса Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: оспорени закон), које се у захтјеву оспоравају, гласе:

“Односи између јавних емитера

Члан 6

- (1) *Односи између јавних емитера регулишу се овим законом и заснивају се на сарадњи и договарању.*
- (2) *Јавни емитери, кроз сарадњу својих управних органа и руководства, обавезни су:*
  - *да усклађују програмске схеме, производњу и емитовање програма;*
  - *да копродукују програме;*
  - *да заједнички користе стручни кадар и опрему за производњу вијести;*
  - *да обезбиједи међусобно коришћење архивске грађе, у складу са сопственим програмским потребама;*
  - *да сарађују у набавци програма иностране продукције;*
  - *да врше провјеру слушаности и Гледаности;*
  - *да донесу програмски кодекс за цијели систем;*

- да сарађују око техничког развоја и увођења нових технологија;
  - да усклађују пословне планове;
  - да заједнички користе техничке, материјалне и кадровске ресурсе;
  - да учествују у провођењу заједничке Годишње финансијске ревизије.
- (3) Јавни емитери остварују координацију у оквиру Извршне комисије Управног одбора ЈС БиХ (у даљњем тексту: Извршна комисија) из члана 63 овог закона.

Фреквенције

Члан 7

Регулаторна агенција за комуникације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: ЦРА) ће додијелити потребна координисана подручја покривања за јавне емитере и додијелити их на коришћење без накнаде, за неопходно покривање земаљским путем канала телевизије и ФМ радија за Јавни радио-телевизијски систем у Босни и Херцеговини. Радију ЈС БиХ ће се додатно додијелити координисане Главне АМ фреквенције. Додијелене фреквенције морају да буду довољне да би се обезбиједила што већа покривеност без интервенције становништва Босне и Херцеговине програмом ЈС БиХ, становништва Федерације Босне и Херцеговине програмом РТВ ФБиХ и становништва Републике Српске програмом РТ РС, колико је практично могуће.

Корпорација за пренос података

Члан 9

Јавни емитери ће основати заједничку корпорацију као посебан правни субјекат за управљање емисионим системом за пренос програма. Заједничка корпорација може те послове да пренесе на треће лице.

Међународна размјена и ексклузивна права

Члан 43

- (1) У циљу остваривања интереса цијелокупног становништва Босне и Херцеговине, ЈС БиХ дужан је да обезбиједи покривање најважнијих културних, забавних и других догађаја који се одржавају у земљи и свијету.
- (2) Телевизијске станице чији програми нису доступни цијелокупном становништву Босне и Херцеговине неће имати право на прибављање ексклузивних права на сљедеће спортске догађаје:
  - олимпијске игре;
  - свјетска и европска првенства у ногомету, кошарци, рукомету и другим спортовима у којима Босна и Херцеговина има традицију;
  - међународна такмичења која се одржавају у Босни и Херцеговини;
  - утакмице у оквиру званичних међународних такмичења у којима наступа репрезентација Босне и Херцеговине.

Заједничко коришћење преносне мреже и фреквенција

Члан 71

До успоставе посебне преносне мреже, телевизија ЈС БиХ емитураће програм ограниченог обима и структуре, дијелећи преносну мрежу и фреквенције РТВ ФБиХ и РТ РС.

ЈС у прелазном периоду

Члан 72

(1) У прелазном периоду телевизија ЈС БиХ ће емитурати:

- *централну емисију вијести и друге информативне програме;*
- *најзначајније међународне спортске, културне и друге догађаје;*
- *страни програм врхунске продукције, у квоти одређеној у договору са РТ РС и РТВ ФБиХ;*
- *маркетинг огласе;*
- *друге програме, у договору са РТВ ФБиХ и РТ РС, у оквиру заједничке програмске схеме.*

(2) Програми ЈС се, у правилу, емитују у ударним терминима и имају приоритет у коришћењу мреже. ”

IV. Захтјев

8. Подносилац захтјева сматра да оспорени закон није у складу са Уставом Босне и Херцеговине, јер да су, посебно одредбе које наводи у захтјеву, “антиуставне и нису у складу са Европском конвенцијом о заштити људских права”.

9. Подносилац захтјева наводи да члан 9 оспореног закона, којим је предвиђено да ће јавни емитери основати заједничку корпорацију као посебан правни субјекат за управљање емисионим системом за пријем програма није у складу са Уставом Босне и Херцеговине и Анексом 9 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини (у даљњем тексту: Анекс 9), јер се, позивом на члан 111/5а) Устава Босне и Херцеговине, да закључити да ће Босна и Херцеговина преузети надлежност за оне послове о којима се ентитети сагласе, који су предвиђени Анексом 5 до 8 или који су потребни за очување суверенитета, субјективитета, територијалног интегритета, политичке независности и међународног субјективитета Босне и Херцеговине; да Анекс 9 није споменут међу анексима за које ће Босна и Херцеговина преузети надлежност. Слиједи, сматра подносилац захтјева, да јавне корпорације које се наводе у Анексу 9 не спадају у надлежност институција Босне и Херцеговине, а радио-дифузија се и не спомиње у том анексу. Даље наводи да се чланом 7 оспореног закона, који прописује: “Додијелене фреквенције морају да буду довољне да би се обезбиједила што већа покривеност без интервенције становништва Босне и Херцеговине програмом ЈС БиХ, становништва Федерације Босне и Херцеговине програмом РТВ ФБиХ и становништва Републике Српске програмом РТ РС, колико је практично могуће”, инаугурише монопол у информисању

грађана, те да цитирана одредба негира право и могућност да јавни сервиси Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске, утврђени законом, својим програмом покривају територију и становништво Босне и Херцеговине, те то право ексклузивно даје Јавном радио-телевизијском сервису Босне и Херцеговине. Грађани Босне и Херцеговине су тако лишени права да на тржишту идеја бирају програме које ће слушати и гледати, што је у супротности са чланом II/2 Устава Босне и Херцеговине којим је утврђено да ће се права и слободе које одређује Европска конвенција о заштити људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција) и њени протоколи примјењивати директно у Босни и Херцеговини и да ће ти акти имати приоритет над свим другим законима, а слобода изражавања, утврђена чланом 10 Европске конвенције, конкретно обухвата “слободу мишљења и слободу ширења информација и идеја без мишљења јавне власти и без обзира на границе”. Уз то, позивајући се и на Директиву 89/552 ЕЕЗ, названу “Телевизија без граница”, подносилац захтјева сматра да стварање система од три правна субјекта и тиме њихово довођење у неравноправан статус, са различитом и техничком основом, чиме се угрожава уређивачка и институционална самосталност јавних сервиса, нема поређења са европским стандардима и праксом. Истовремено се негирају уређивачка и институционална самосталност јавних сервиса (видјети члан 6 који је у колизији са чланом 4) и утврђују ексклузивна права, односно монополистички положај једног медија (видјети чл. 43, 71 и 72 посебно став 2). Подносилац захтјева посебно истиче да се оспореним законом не утврђује период до када ће један јавни сервис користити преносну мрежу и фреквенције друга два јавна сервиса, а посебно колико ће се “програми ЈС БиХ, у правилу, емитовати у ударним терминима и имати приоритет у коришћењу мреже” (члан 72 став 2). На крају, подносилац захтјева указује да су у току активности које воде три јавна радио-телевизијска сервиса на формирању корпорације као правног субјекта за управљање емисионим системом за пријем програма, чијим формирањем се, несумњиво, отварају бројна питања у Босни и Херцеговини, а искључивање ентитета из одлучивања о судбини својине над јавним капацитетима која им припадају супротно је Уставу Босне и Херцеговине и уставима ентитета. Даље, да је Агенција за комуникације Босне и Херцеговине покренула јавне консултације о будућем правилу о медијској концентрацији и истовременој својини над електронским и штампаним медијима у Босни и Херцеговини. Дакле, сматра подносилац захтјева, опет се ради о задирању у питања својине, односно у негацију уставних права ентитета.

V. Релевантне одредбе

10. Устав Босне и Херцеговине

”Члан I

(...)

2. Демократска начела

Босна и Херцеговина је демократска држава, која функционише на принципу владавине права и на основу слободних и демократских избора.

(...)

Члан II

(...)

2. Међународни стандарди

Права и слободe предвиђени Европском конвенцијом за заштиту људских права и основних слобода и у њеним протоколима директно се примењују у Босни и Херцеговини. Ови акти имају приоритет над свим другим законима.

[...]

Члан III

1. Надлежност институција Босне и Херцеговине

Сљедећа питања спадају у надлежност институција Босне и Херцеговине:

- a) Спољна политика.*
- b) Спољнотрговинска политика.*
- c) Царинска политика*
- d) Монетарна политика, како је одређена чланом VII.*
- e) Финансирање институција и међународних обавези Босне и Херцеговине.*
- Ј) Политика и регулатива за усељење, избјеглице и азил.*
- g) Спровођење међународних и међуентитетских кривичноправних прописа, укључујући и односе са Интерполом.*
- h) Успостављање и функционисање заједничких и међународних комуникација.*
- i) Регулисање саобраћаја између ентитета.*
- j) Контрола ваздушног саобраћаја.*

(...)

5. Додатне надлежности

- a) Босна и Херцеговина ће преузети надлежност и за друге послове о којима се ентитети договоре; за послове предвиђене анексима 5-8 Општег оквирног споразума; или који су потребни за очување суверенитета, територијалног интегритета, политичке независности и међународног субјективитета Босне и Херцеговине, у складу са подјелом надлежности између институција Босне и Херцеговине. По потреби, могу се формирати и додати институције за обављање ових надлежности.*

(...)

(...)

4. Овлашћења

Парламентарна скупштина је надлежна за:

- а) Доношење закона потребних за спровођење одлука Предсједништва или за извршавање надлежности Скупштине по овом Уставу. ”*

(...)

VI. Допустивост

11. Сходно члану VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд је једини надлежан да одлучује о било ком спору који се јавља по овом уставу између ентитета, или између Босне и Херцеговине и једног или оба ентитета, те између институција Босне и Херцеговине. Ове спорове може да покрене члан Предсједништва, предсједавајући Савјета министара, предсједавајући или његов замјеник било ког дома Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова делегата било ког дома Парламентарне скупштине, или једна четвртина било ког дома законодавног органа једног ентитета.

12. Захтјев замјеника предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине за оцјену уставности оспореног закона спада под члан VI/3а) Устава Босне и Херцеговине. Замјеник предсједавајућег Представничког дома Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине је, сходно члану VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, овлашћен да покрене спор пред Уставним судом. На крају, захтјев садржи потребне наводе и чињенице на којима се заснива.

13. Полазећи од наведене одредбе члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине и одредбе члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, произилази да је предметни захтјев допустив.

VII. Меритум

14. Подносилац захтјева наводи да у оспореном закону члан 9 није у складу са чланом III/5а) Устава Босне и Херцеговине и Анексом 9, а чл. 6, 7, 43, 71 и 72 нису у складу са чланом II/2 Устава Босне и Херцеговине и чланом 10 Европске конвенције. Даље, да у прелазним одредбама оспореног закона (чл. 71 и 72) није утврђен рок до када ће један јавни емитер користити мрежу друга два јавна емитера. На крају, да активности у имплементацији оспореног закона које су у току искључују ентитете из одлучивања о судбини својине над капацитетима који им припадају, што је супротно Уставу Босне и Херцеговине и уставима ентитета. Сходно члану 31 Пословника Уставног суда, Уставни суд испитује да ли постоје само оне повреде које су изнесене у захтјеву.

**а) Сагласност оспореног закона са чланом 11/2 и чланом 111/5 а)
Устава Босне и Херцеговине**

15. Потребно је да се ово питање размотри, прије свега, у контексту члана 1/2 Устава Босне и Херцеговине, који гласи: “Босна и Херцеговина је демократска држава која функционише у складу са законом и на основу слободних и демократских избора”. Сходно овом основном принципу демократије, али и њеној унутрашњој структури успостављеној према тачки 3 тог члана, Устав додјељује Босни и Херцеговини одговорности и надлежности којима се обезбјеђује очување њеног суверенитета, територијалног интегритета, политичке независности и међународног субјективитета (види, *inter alia*, чл. 1/1, 11/7, III/1 а), III/5а), V/3а) Устава Босне и Херцеговине), највиши ниво међународно признатих људских права и основних слобода (види, између осталог, члан II/1 Устава Босне и Херцеговине, анексе 5-8 Општег оквирног споразума), те слободне и демократске изборе (види чл. IV/2 и V/1 Устава Босне и Херцеговине).

16. У члану 111/1 Устава Босне и Херцеговине утврђено је да су надлежности институција Босне и Херцеговине: спољна политика, спољнотрговинска политика, царинска политика, монетарна политика, као што је предвиђено чланом VII, финансирање институција и међународних обавеза Босне и Херцеговине, политика и регулисање питања имиграције, избјеглица и азила, спровођење међународних и међуентитетских кривичноправних прописа, укључујући и сарадњу са Интерполом, успостављање и функционисање заједничких и међународних комуникацијских средстава, регулисање међуентитетског транспорта, контрола ваздушног саобраћаја.

17. Надлежности Босне и Херцеговине су, *inter alia*, питања држављанства Босне и Херцеговине, која сходно члану 1/7 Устава Босне и Херцеговине регулише Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине; одговорност за обезбјеђење највишег нивоа међународно признатих људских права и основних слобода, како је то предвиђено чланом II Устава Босне и Херцеговине; доношење изборног закона, како је то предвиђено чл. IV/2 и V/1 Устава Босне и Херцеговине.

18. У односу на члан III/5 а) Устава Босне и Херцеговине (Додатне надлежности) Уставни суд је раније, као нпр. у одлукама бр. У 9/00 и У 26/01 (објављене у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, бр. 1/01 и 4/02) заузео став да наведени члан разликује три међусобно независне хипотезе: Босна и Херцеговина ће преузети надлежности (1) у оним стварима у којима се о томе постигне сагласност ентитета; (2) стварима које су предвиђене у анексима 5-8 Општег оквирног споразума; или (3) које су потребне за очување суверенитета, територијалног интегритета, политичке независности и међународног субјективитета Босне и Херцеговине, у складу са подјелом надлежности између институција Босне и Херцеговине сходно чл. III/3 и III/5 Устава Босне и Херцеговине, те да у овом контексту треба да се размотри само члан IV/4а) Устава Босне и Херцеговине, који предвиђа да Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине доноси законе који су потребни за спровођење одлука Предсједништва или за вршење функција Парламентарне скупштине по овом уставу, те да овај члан не захтијева сагласност ентитета.

19. Даље, у II дјелимичној одлуци број У 5/98 (објављена у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине, број 17/00) и у претходно наведеној Одлуци број У 26/01, Уставни суд је изразио став: “Устав БиХ ствара овлашћења не само у оквиру општег система подјеле надлежности члана III оснивањем институција државе БиХ, Устав им, такође, додјељује мање-више специфична овлашћења, што може да се види из члана IV/4 за Парламентарну скупштину, или V/3 за Предсједништво БиХ, а које нису нужно поновљене у набрајању члана III/1. Тако је нпр. Предсједништву додијељена надлежност цивилне команде над оружаним снагама у члану V/5а), иако члан III/1 не наводи изричито војна питања у оквиру надлежности институција БиХ. Стога мора да се закључи да питања која нису изричито набројана у члану III/1 нису нужно у искључивој надлежности ентитета на исти начин на који ентитети могу да имају резидуалне надлежности у односу на одговорности институција Босне и Херцеговине.”

20. Уставни суд посебно истиче да, у складу са чланом 11/1 Устава Босне и Херцеговине, Босна и Херцеговина и оба ентитета треба да обезбиједе највиши ниво људских права и основних слобода и да се, у складу са чланом 11/2 Устава Босне и Херцеговине, права и слободе одређене Европском конвенцијом и њеним протоколима директно примјењују у Босни и Херцеговини. У конкретном случају Уставни суд треба да размотри право на слободу изражавања и информисања, које је заштићено чланом 10 Европске конвенције.

21. Члан 10 Европске конвенције гласи:

“1. Свако има право на слободу изражавања. Ово право укључује слободу мишљења и слободу примања и преношења информација и идеја, без мијешења јавне власти и без обзира на границе. Овај члан не спречава државе да захтијевају дозволе за рад од радио, телевизијских и филмских компанија.

2. Остваривање ових слобода, будући да укључује обавезе и одговорности, може подлијегати таквим формалностима, условима, ограничењима или санкцијама предвиђеним законом и које (су) неопходне у демократском друштву у интересу националне безбједности, територијалног интегритета или јавне безбједности, спречавања нереда или злочина, заштите здравља и морала, угледа или права других, спречавања ширења повјерљивих информација или у интересу очувања ауторитета и непристрасности судства.”

22. Полазећи од тога да је право изражавања и информисања камен темељац демократског друштва, те предуслов за остваривање многих других права и основних слобода зајамчених Европском конвенцијом, Уставни суд сматра да ће успостављање система јавног радио-телевизијског емитовања у Босни и Херцеговини, ког чине Јавни радио-телевизијски сервис Босне и Херцеговине и ентитетски радио-телевизијски емитери, допринијети напретку Босне и Херцеговине као демократске државе која функционише на принципима владавине права.

23. У тим околностима Босна и Херцеговина, функционишући као демократска држава, овлаштена је да у областима из њене надлежности, у које спада и успостављање и функционисање заједничких и међународних комуникацијских средстава (члан III/1 Устава), сем Уставом Босне и Херцеговине изричито предвиђених, успостави и друге механизме и додатне институције које су јој неопходне за вршење њених надлежности, укључујући и Јавни радио-телевизијски сервис Босне и Херцеговине који, са ентитетским радио-телевизијским емитерима, сачињава систем јавног радио-телевизијског емитовања у Босни и Херцеговини; као и заједничка корпорација, коју ће основати ови јавни емитери, као посебан правни субјекат за управљање емисионим системом за пренос програма. У вези с тим, Уставни суд посебно указује на сљедеће одредбе Устава Босне и Херцеговине: члана III/1 који предвиђа да је надлежност институција Босне и Херцеговине, између осталог, и успостављање и функционисање заједничких и међународних комуникационих средстава; члан III/5а) (Додатне надлежности) сходно ком ће Босна и Херцеговина преузети надлежности, између осталог, које су потребне за очување суверенитета, територијалног интегритета, политичке независности и међународног субјективитета Босне и Херцеговине, у складу са подјелом надлежности међу институцијама Босне и Херцеговине, као и да додатне институције могу да буду успостављене сходно потреби за вршење ових надлежности; члана IV/4а) који предвиђа да Парламентарна скупштина Босне и Херцеговине доноси законе који су јој потребни за спровођење одлука Предсједништва или за вршење функција Скупштине по овом Уставу.

24. У вези са наводима подносиоца захтјева о кршењу члана 10 Европске конвенције због успостављања наводно монополског положаја Јавног радио-телевизијског сервиса Босне и Херцеговине у односу на ентитетске радио-телевизијске емитере, Уставни суд подсјећа да је раније, у Одлуци број У 5/02 (објављена у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 6/04), разматрајући примјенљивост члана 6 Европске конвенције на конкретни случај, заузео став да Европска конвенција штити, у принципу, појединце, невладине организације и удружења грађана, те да члан 6 Европске конвенције, сходно томе, не штити државне органе и установе с јавним овлашћењима. Штавише, Европском конвенцијом предвиђено је да су, у вршењу својих дужности, сви нивои државних власти обавезни да поштују права и обавезе наведене у њој. У наведеном контексту Уставни суд сматра да и ентитетски јавни радио-телевизијски емитери не уживају заштиту члана 10 Европске конвенције. Надаље, конкретни случај не садржи елементе због којих би Европска конвенција морала да се тумачи на другачији начин.

25. Претходни став се, међутим, не односи и на право запослених у јавним радио-телевизијским емитерима на слободу изражавања и информисања из члана 10 Европске конвенције. У том погледу Уставни суд се позива и на став Европског суда за људска права, као нпр. у пресуди од 26. септембра 1995. године у предмету *Vogt против Њемачке и др.*, сходно ком су принципи из члана 10 Европске конвенције примјенљиви и на државне службенике, јер, иако је оправдано да држава наметне државним службеницима, с обзиром на њихов статус, дужност дискреције, државни службеници су појединци и као такви потпадају под заштиту члана 10 Европске конвенције.

б) Остали наводи

26. Подносилац захтјева наводи и да члан 9 оспореног закона није у складу са Анексом 9 који се односи на оснивање саобраћајне корпорације Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске (члан II), чије успостављање ове стране могу да користе као модел и за оснивање других заједничких јавних корпорација, као што је управљање струјом, водом и енергентима, ПТТ и комуникацијским услугама (члан III). Ови наводи тичу се истих чињеница које је Уставни суд већ размотрио по чл. II/2 и III/5а) Устава Босне и Херцеговине (види тач. 15 до 25 ове одлуке) и стога није неопходно да разматра Анекс 9. Сем тога, и сам подносилац захтјева наводи да се у Анексу 9 “радио-дифузија и не спомиње”.

27. У вези са наводима подносиоца захтјева да одређена активност на имплементацији оспореног закона није у складу са Уставом Босне и Херцеговине, јер задира у уставна права ентитета, Уставни суд истиче да није задатак Уставног суда да контролише имплементацију оспореног закона.

28. Подносилац захтјева не наводи разлоге и аргументе за оспоравање уставности осталих одредби оспореног закона. Стога, Уставни суд не може да разматра да ли су те одредбе у сагласности са Уставом Босне и Херцеговине, сходно члану 31 Пословника Уставног суда.

29. Сходно свему наведеном, Уставни суд је закључио да су оспорене одредбе чл. 6, 7, 9, 43, 71 и 72 оспореног закона сагласне са Уставом Босне и Херцеговине.

VIII. Закључак

30. У складу са наведеним, на основу члана 61 ст. 1 и 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

31. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП 288/03**, рјешавајући апелацију **Н.Л., С. Л. и Ј. Л.**, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2 и члана 61 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

Хатица Хациосмановић, судија

David Feldman, проф., судија

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници одржаној 17. децембра 2004. године донио је

Одлуку о допуствости и меритуму

Усваја се апелација Н. Л., С. Л. и Ј. Л.

Утврђује се повреда члана III/3e) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Ова одлука доставља се Влади Републике Српске да би се обезбиједила уставна права апеланата у складу са овом одлуком.

Влади Републике Српске се налаже да, у року од три мјесеца од достављања ове одлуке, обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о мјерама које је предузела у складу са чланом 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. Н. Л., С. Л. и Ј. Л. (у даљњем тексту: апеланти) из Бање Луке, које заступа С. М., адвокат из Бање Луке, поднијели су 8. октобра 2003. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) због неизвршења Рјешења Основног суда у Бањој Луци (у даљњем тексту: Основни суд) број 1-463/02 од 12. априла 2002. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда, од Основног суда и учесника у поступку Војног правобранилаштва Војске Републике Српске (у даљњем тексту: Војно правобранилаштво) затражено је 5. маја 2004. године да доставе одговор на апелацију.

3. Основни суд доставио је одговор на апелацију 24. маја 2004. године, а Војно правобранилаштво 3. јуна 2004. године.

4. На основу члана 25 став 2 Пословника Уставног суда, одговори Основног суда и Војног правобранилаштва достављени су апеланту 6. децембра 2004. године.

III. Чињенично стање

5. Чињенице предмета, које произилазе из навода апеланата и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

6. Апеланти су поднијели тужбу против Војске Републике Српске ради надокнаде нематеријалне штете коју су претрпјели тиме што је њихов супруг и отац погинуо за вријеме ратних дејстава у Босни и Херцеговини, као војник-резервиста Војске Републике Српске.

7. Основни суд је донио Пресуду број П-3775/98 од 26. августа 1999. године, која је потврђена Пресудом Окружног суда у Бањој Луци број Гж-1014/00 од 23. новембра 2001. године, којом је обавезао Војску Републике Српске да апелантима исплати укупно 24.000 КМ на име надокнаде нематеријалне штете због претрпљених душевних болова, као и да им исплати 2.000 КМ на име надокнаде материјалне штете по основу трошкова сахране.

8. Апеланти су поднијели предлог да се изврши наведена пресуда 7. фебруара 2002. године. Основни суд је Рјешењем број 1-463/03 од 12. априла 2002. године дозволио тражено извршење. Приговор Војске Републике Српске, којим је тражено да се одложи дозвољено извршење, одбијен је Рјешењем Основног суда број 1-463/02 од 15. маја 2003.

године. Правоснажно рјешење о дозволи извршења достављено је дужнику 14. марта 2003. године. Извршење до дана доношења ове одлуке Уставног суда није проведено.

IV. Релевантни прописи

9. Закон о одлагању извршења судских одлука на терет средстава буџета Републике Српске по основу исплате надокнаде материјалне и нематеријалне штете настале усљед ратних дејстава и по основу исплате старе девизне штедње (“Службени гласник Републике Српске” бр. 25/02 и 51/03)

Члан 1

“Овим законом одлаже се извршење судских одлука на терет средстава буџета Републике Српске по основу исплате надокнаде материјалне и нематеријалне штете настале усљед ратних дејстава и по основу исплате старе девизне штедње, као и осталих судских одлука, вансудских поравнања и других управних аката по основу потраживања из периода ратних дејстава, а донесених до дана ступања на снагу овог закона. ”

Члан 2 став 2

“Под материјалном и нематеријалном штетом насталом усљед ратних дејстава подразумева се штета настала усљед ратних дејстава у Републици Српској у периоду између 20. маја 1992. Године до 19. јуна 1996. године.”

10. Закон о привременом одлагању од извршења потраживања из буџета Републике Српске (“Службени гласник Републике Српске”, бр. 110/03 и 63/04)

Члан 1

“Овим законом привремено се одлаже од извршења измирење потраживања из буџета Републике Српске по основу унутрашњег јавног дуга. ”

Члан 2 став 1 алинеје 1 и 4

“Под унутрашњим дугом подразумева се јавни дуг буџета Републике Српске правним и физичким лицима настао до 31. децембра 2002. године и то:

- *потраживања настала за вријеме рата и непосредне ритне опасности у периоду од 1992. године до 19. јуна 1996. године,*
- *извршине судске одлуке и друга акта на терет буџета Републике Српске. ”*

Члан 3 став 1

“Привремено одлагање на основу овог закона, примјењиваће се док се не донесе закон, којим ће се регулисати начин измирења, потраживања из Буџета Републике Српске по основу унутрашњег дуга, а најкасније до 31. децембра 2004. године. ”

11. Закон о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга Републике Српске
(“Службени гласник Републике Српске” број 63/04 од 15. јула 2004. године)

Члан 18

“Материјална и нематеријална штета настала у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. године до 19. јуна 1996. године, у износу до 600.00 милиона КМ, представља надокнаду штете правним и физичким лицима којима је правоснажним судским одлукама или вансудским поравнањима признато право на надокнаду материјалне и нематеријалне штете, као и правним и физичким лицима којима ће се право на надокнаду штете регулирати посебним законом.”

Члан 19 ст. 1 и 2

“Начин и рокови верификације појединачних потраживања по основу материјалне и нематеријалне штете настале у периоду ратних дејстава од 20. маја 1992. године до 19. јуни 1996. године регулисаће се посебним законом.

Судови су обавезни да достављају Министарству финансија правоснажне судске пресуде и остале судске одлуке које се односе на материјалну и нематеријалну штету из члана 18. овог закона.”

Члан 21

“Обавезе из члана 18 овог закона, након извршене верификације, а најкасније до 31. децембра 2007. Године измириће се емисијом обвезница под следећим условима:

- 1. са роком доспијећа до 50 година,*
- 2. исплатом у десет једнаких годишњих рата, почевши девет година прије крајњег датума доспијећа,*
- 3. без камате.”*

Члан 23

“Ступањем на снагу овог закона престаје да важи Закон о привременом одлагању од извршења потраживања по основу извршних одлука на терет буџета Републике Српске (“Службени Гласник Републике”, број 110/03) и Закон о измјенама Закона о привременом одлагању од извршења потраживања из буџета Републике Српске, који је Народна скупштина Републике Српске донијела 29. јуна 2004. године.”

12. Закон о извршном поступку (“Службени гласник Социјалистичке Федеративне Републике Југославије” бр. 20/78, 6/82, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 и 35/91, те “Службени гласник Републике Српске”, бр. 17/93 и 14/94)

Члан 39 став 2

“Рјешење о извршењу на новчаном потраживању доставља се и дужниковом дужнику, а рјешење о извршењу на средствима на рачуну

дужника доставља се и јединици организације која обавља послове платног промета код које се воде та средства“.

13. **Закон о извршном поступку** (“Службени гласник Републике Српске”, број 59/03 ступио на правну снагу 1. августа 2003. године)

Члан 170

- “(1) Ако банка сматра да постоје законске или друге сметње за извршење по одредбама Главе XII овог закона, задржат ће рјешење о извршењу, извршити запљену средстава извршеника и о сметњама обавијестити суд.
(2) Ако се ради о сметњама трајне природе суд ће обуставити поступак а у случају других разлога обавијестит ће тражиоца извршења и банку о даљем поступању. ”*

Члан 232

“Даном ступања на снагу овог закона престају да важе одредбе Закона о извршном поступку (“Службени гласник Социјалистичке Федеративне Републике Југославије” бр. 20/78, 6/82, 74/87, 57/89, 20/90, 27/90 и 35/91, те “Службени гласник Републике Српске”, бр. 17/93 и 14/94) ”

Члан 229

“Поступак извршења започет до дана ступања на снагу овог закона окончаће се по одредбама овог закона. ”

V. Апелација

а) Наводи из апелације

14. Апеланти сматрају да је дошло до повреде њиховог уставног права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода због тога што није проведено Рјешење о извршењу Основног суда број 1-463/02 од 12. априла 2002. године, које је 14. марта 2003. године достављено на извршење Министарству финансија Републике Српске (у даљњем тексту: Министарство финансија).

б) Одговор на апелацију

15. Основни суд истиче да није одговоран за било какво кршење уставних права апеланата, с обзиром да је дозволио предметно извршење те рјешење о извршењу доставио Министарству финансија.

16. Војно правобранилаштво у одговору на апелацију такође наводи да оно није одговорно за евентуално кршење уставних права апеланата, те да се предметно рјешење не извршава на основу Закона о одлагању од извршења судских одлука на терет буџета Републике Српске.

VI. Допустивост

17. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

18. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

19. У контексту апелационе надлежности Уставног суда из члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине израз "пресуда" мора широко да се тумачи. Тај израз не треба само да укључује све врсте одлука и рјешења, већ и недостатак доношења одлуке када се за такав недостатак утврди да је неуставан (види Одлуку Уставног суда број У 23/00 од 2. фебруара 2001. године, објављену у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", број 10/01). Уставни суд истиче да, у складу са чланом II/I Устава Босне и Херцеговине, Босна и Херцеговина и оба ентитета треба да обезбиједи највиши ниво грађанских права и основних слобода и да се, у складу са чланом 11/2 Устава Босне и Херцеговине, права и слободе одређене Европском конвенцијом и њеним протоколима директно примјењују у Босни и Херцеговини.

20. Стога, Уставни суд апелацију тумачи тако да се апелант позива на своје право из члана 6 став 1 Европске конвенције, које садржи право на приступ суду.

21. Уставни суд, полазећи од праксе Европског суда за људска права на подручју исцрпљивања правних лијекова, истиче да приликом примјене правила из члана 15 став 3 Пословника Уставног суда то правило мора да се примјењује уз одређен степен флексибилности, без претјераног формализма (види Европски суд за људска права, *Canlot против Француске*, пресуда од 19. марта 1991. године, серија А, број 200, став 34). Уставни суд наглашава да правило исцрпљивања правних лијекова који су могући по закону није апсолутно нити може да се примјењује аутоматски, те приликом испитивања да ли је било поштовано, битно је да се узму у обзир одређене околности сваког појединог предмета (види Европски суд за људска права, *Van Ostenvijek против Белгије*, пресуда од 6. децембра 1980; серија А број 40, став 35). То, између осталог, значи да мора реално да се узме у обзир не само постојање формалних правних средстава у правном систему, већ и свеукупни правни и политички контекст као и апелантове личне прилике.

22. Имајући у виду наведене околности, Уставни суд примјењује да у Босни и Херцеговини, у конкретном случају у Републици Српској, не постоји ефективно правно средство које би омогућило апелантима да се жале због неизвршавања правоснажног рјешења којим је дозвољено извршење судске пресуде. Уставни суд сматра да недостаци у организацији правосудног система ентитета, односно државе, не смију да утичу на

поштивање индивидуалних права и слобода утврђених Уставом Босне и Херцеговине, као и захтјева и гаранција из члана 6 Европске конвенције.

23. Уставни суд истиче да на појединца не може да се стави претјеран терет у откривању који је најефикаснији пут којим би се дошло до остваривања његових права. Такође, Уставни суд запажа да је један од основних постулата Европске конвенције да правна средства која појединцу стоје на располагању треба да буду лако доступна и разумљива, те да пропусти у организацији правног и судског система државе, који угрожава заштиту индивидуалних права, не може да се припише појединцу. Поред тога, дужност је државе да организује свој правни систем тако да омогући судовима да се повинују захтјевима и условима Европске конвенције (види Европски суд за људска права, *Zanghi против Италије*, пресуда од 19. фебруара 1991. године, серија А број 194 став 21).

24. У конкретном случају, Уставни суд сматра да се ради о пропуштању да се изврши правоснажно рјешење о дозволи извршења судске пресуде, као и да апеланти нису имали на располагању ефективан правни лијек којим би исходили тражено извршење.

25. Имајући у виду наведено, Уставим суд прихвата да је предметна апелација допустива

VII. Меритум

26. Апеланти сматрају да је неизвршавањем рјешења о извршењу судске пресуде дошло до повреде њиховог права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став 1 Европске конвенције.

Члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине гласи:

"Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

е) Право на правично саслушање у грађанским и кривичним стварима и друга права у вези са кривичним поступком. "

Члан 6 став 1 Европске конвенције, у релевантном дијелу гласи:

„1. Приликом утврђивања грађанских права и обавеза или основаности било какве кривичне оптужбе против њега, свако има право на правично суђење и јавну расправу у разумном року пред независним и непристрасним, законом установљеним судом.[...]"

27. Уставни суд примјећује да апеланти повреду права на правично суђење виде у томе што се не извршава судска одлука којом је њима досуђена надокнада нематеријалне и материјалне штете. У погледу цитираних навода апеланата, Уставни суд се позива на праксу Европског суда за људска права (види Европски суд за људска права,

Hornsby против Грчке, пресуда од 19. марта 1997. године став 40), сходно којој члан 6 став 1 обезбјеђује свакоме право да изнесе захтјев који се односи на његова грађанска права и обавезе пред суд или трибунал. То обухвата “право на суд”, у чијем оквиру је право на приступ суду, тј. право да покрене поступак пред судовима у цивилним стварима (види Европски суд за људска права, *Philis против Грчке*, пресуда од 27. августа 1991. године, серија А-209, стр. 20, став 59). Међутим, то право би било илузорно да домаћи правни систем држава уговорница дозвољава да коначне, извршне судске одлуке остану неизвршене на штету једне од страна. Било би неприхватљиво да члан 6 Европске конвенције треба детаљно да прописује процедуралне гаранције дате странкама - поступак који је правичан, јаван и експедитиван - без заштите спровођења судске одлуке; тумачити члан 6 Европске конвенције као да се тиче искључиво вођења поступка водило би, сигурно, у ситуације инкомпатибилне принципима владавине права које су државе уговорнице преузеле када су ратификовале Конвенцију (види Европски суд за људска права, *Golder против Уједињеног Краљевства*, пресуда од 7. маја 1974. године, серија А-18, стр. 16-18, ст. 34-36). Стога, извршење пресуде коју донесе било који суд мора да буде посматрано као интегрални дио “суђења” у смислу члана 6 Европске конвенције. Сем тога, Европски суд за људска права је већ прихватио тај принцип у предметима који се тичу дужине поступка (види Европски суд за људска права, *Di Pede против Италије и Zappia против Италије*, пресуда од 26. септембра 1996. године, Извјештаји о пресудама и одлукама 1996-IV, стр. 1383-1384, ст. 20-24 и стр. 1410 и 1411, ст. 16-20).

28. Уставни суд сматра да наведени став Европског суда за људска права може да се примијени и у конкретном случају, с обзиром да се он, такође, односи на неизвршавање правоснажних судских одлука. Уставни суд додаје и да је Европски суд за људска права у предмету *Hornsby* такође нагласио да “*ефективна заштита учесника у таквом поступку и поврат легалитета претпоставља обавезу управних органа да испоштују пресуду суда*” (види став 41 наведене одлуке). На крају, Уставни суд подсећа да је у наведеном предмету Европски суд за људска права одлучио да је члан 6 став 1 Европске конвенције био прекршен управо зато што власти нису поштовале извршење судске пресуде.

24. Сем наведене праксе Европског суда за људска права, постоји и доста одлука које су донијеле институције основане у складу с Анексом 7 Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, које се тичу непоштивања одлука судова у Босни и Херцеговини. На примјер, Дом за људска права за Босну и Херцеговину у предмету *Блентић против Републике Српске* (види предмет број ЦХ/96/17 одлука о прихватљивости и меритуму уручена 3. децембра 1997. године) нашао је повреду права на правично суђење зато “*што је полиција била пасивна упркос својој обавези да помогне у извршењу судске одлуке*”. Омбудсмен за људска права за Босну и Херцеговину у предмету *Б. Д. против Федерације Босне и Херцеговине* (види предмет број (Б) 746/97, Извјештаји од марта 1999. године) нашао је повреду члана 6 Европске конвенције у чињеници да “*власти нису, више од двије Године, извршиле пресуду и налог за извршење које је издао Основни суд у Тузли у корист подносиоца пријаве*”. Такође, Омбудсмен за

људска права за Босну и Херцеговину је у предмету *А. О. против Републике Српске* (види предмет број (Б) 60/96, Извјештаји од 13. априла 1999. године) нашао повреду члана 6 став 1 Европске конвенције у *“пропусту Основног суда из Бање Луке да изврши коначну и обавезујућу одлуку, коју је донијела Комисија основана према Анексу 7 у корист подносиоци жалбе”*.

29. Из наведеног је видљиво да постоји изграђена пракса у погледу тога да неизвршавање правоснажних судских одлука представља повреду права на правично суђење. У конкретном случају није спорно да апеланти посједују правоснажну пресуду чије је извршење дозвољено рјешењем Основног суда. Такође, није ни спорно да се предметна пресуда не извршава, с тим што се неизвршавање правда доношењем Закона о привременом одлагању од извршења судских одлука на терет буџета Републике Српске (“Службени гласник Републике Српске”, број 110/03) који је био на снази до доношења Закона о утврђивању и начину измирења унутрашњег дуга Републике Српске. Уставни суд такође запажа да суд није поступио у смислу члана 170 Закона о извршном поступку, према којем “ако се ради о сметњама трајне природе суд ће обуставити поступак, а у случају других разлога обавијестиће тражиоца извршења и банку о даљњем поступању”.

30. Уставни суд сматра да управни органи морају да поштују правоснажне пресуде судова. Такође, Уставни суд наглашава да држава, у принципу, не може да доноси законе којима ће стопирати извршење правоснажних судских одлука, јер би то било у супротности са начелом владавине права из члана 1/2 Устава Босне и Херцеговине, а затим и са правом на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине п чланом 6 став 1 Европске конвенције.

31. Наравно, не може да се оспори право држави да доноси законе којима се одузимају или ограничавају одређена људска права, али само у случајевима када је такво ограничење предвиђено Европском конвенцијом чије одредбе прописују ограничење одређених права, као што је на примјер право на имовину и сл. Међутим, Европска конвенција не даје право државама чланицама да донесу законе којима ће се спријечити извршавање правоснажних судских одлука донесених у складу са чланом 6 наведене конвенције. У конкретном случају, управо је законом спријечено извршење правоснажних судских одлука које се односе на утврђена потраживања по основу надокнаде материјалне и нематеријалне штете, настале током ратних дејстава у Босни и Херцеговини. У погледу доношења наведеног закона, Уставни суд сматра да за такво одступање од обавеза преузетих ратификацијом Европске конвенције не постоје разлози наведени у члану 15 Европске конвенције.

32. Уколико би се наведени закон посматрао као уплитање државе у одређена имовинска права грађана (с обзиром да је усмјерен на обуставу извршења новчаних потраживања) морао би да буде успостављен праведан однос између захтјева општег интереса заједнице и потребе да се заштите основна права појединца, дакле морао би постојати разуман однос пропорционалности између коришћених средстава и циља који се жели остварити. Сем тога, такав закон би морао да буде донесен у јавном

интересу, морао би да слиједи легитимне циљеве и морао би да испуњава већ споменути принципи пропорционалности. Потребна равнотежа, тј. пропорционалност између јавног интереса заједнице и основних права појединаца неће бити утврђена ако “*дотична лица морају да сnose превелик терет*” (види Европски суд за људска права, *Sporrong и Lonnorth против Шведске*, пресуда од 23. септембра 1982. године, серија А-52, стр. 26-28, ст. 70-73).

33. Када се наведени ставови доведу у везу са цитираним законом којим је утврђен начин измирења унутрашњег дуга Републике Српске, долази се до закључка даје таквим законом, поред тога што је упитно његово доношење у смислу принципа из Европске конвенције, нарушен и принцип пропорционалности у односу на основна права појединаца. Наиме, и поред евидентног јавног интереса државе да донесе наведени закон, због огромног дуга који је настао по основу материјалне и нематеријалне штете настале у току ратних дејстава, а који је наведен у члану 18 цитираног закона, Уставни суд сматра да је доношењем таквог закона стављен “претјеран терет на појединце”, те да због тога није испуњен услов пропорционалности између јавног интереса заједнице и основних права појединаца. Основни разлог у ком Уставни суд види претјеран терет према појединцима јесте чињеница да је, у члану 21 став 1 тачка 1 овог закона, прописано да ће потраживања која су утврђена правоснажним судским пресудама бити измирена “емитовањем обвезница са роком доспијећа до 50 година”, усљед чега се оправдано поставља питање да ли ће ико од грађана, који ће посједовати такву врсту обвезница, доживјети могућност наплате обвезница и тако ефективно остварења својих права. Поред тога, спорним законом је предвиђено да ће се обавезе измирити без камате, што, када се узме у обзир наведени период одгоде, свакако значи ефективно умањење износа који ће бити исплаћен појединцима.

34. Уставни суд закључује да је у конкретном случају дошло до повреде права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 став I Европске конвенције.

VIII. Закључак

35. На основу члана 61 ст. 1 и 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

36. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у саставу: предсједник Мато Тадић, потпредсједници проф. др Ђазим Садиковић и проф. др Миодраг Симовић, судије Хатица Хаџиосмановић, проф. David Feldman, Валерија Галић и Јово Росић, на сједници одржаној 17. децембра 2004. године, у предмету број **У 18/04**, на основу члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 став 2 тачка 5 и члана 59 став 2 тачка 1 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине- Нови пречишћени текст (“Службени гласник Босне и Херцеговине” број 2/04), донио је

Одлуку о допуствости

Одбацује се као недозвољен захтјев И. П. за оцјену уставности Закона о привременом одгађању од извршења потраживања на основу извршних одлука на терет буџета Федерације Босне и Херцеговине (“Службене новине Федерације БиХ” бр. 9/04 и 30/04) јер је захтјев поднијело неовлашћено лице.

Образложење

1. И. П. (у даљњем тексту: подносилац захтјева) је поднио 2. новембра 2004. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) захтјев за оцјену уставности Закона о привременом одгађању од извршења потраживања на основу извршних одлука на терет буџета Федерације Босне и Херцеговине (“Службене новине Федерације БиХ” бр. 9/04 и 30/04).
2. При испитивању допуствости апелације Уставни суд је пошао од одредаба члана VI/3а) Устава Босне и Херцеговине и члана 16 став 2 тачка 5 Пословника Уставног суда.
3. Члан VI/3а) Устава Босне и Херцеговине у релевантном дијелу гласи:
*“а) Уставни суд има искључиву надлежност да одлучује о свим споровима који Проистекну из овог устава, укључујући али не се ограничавајући на то:
[...]
- да ли је било која одредба устава или закона једног ентитета у складу са овим уставом.*

Спорове може да покрене члан Предсједништва, предсједавајући Савјета министара, предсједавајући, или његов замјеник, било ког дома Парламентарне скупштине, једна четвртина чланова/делегата било ког дома Парламентарне скупштине или једна четвртина било ког дома законодавног органа једног ентитета. ”

4. Члан 16 став 2 тачка 5 Пословника Уставног суда гласи:

“Захтјев или апелација нису допустиви ако постоји неки од сљедећих случајева:

(...)

5. *Захтјев/апелацију је поднијело неовлашћено лице“.*

5. Из наведеног произилази да подносилац захтјева не спада у субјекте који имају право да покрену спор ове врсте пред Уставним судом, сходно члану VI/3а) Устава Босне и Херцеговине. Слиједи да је подносиоцев захтјев за оцјену уставности наведеног закона недозвољен, сходно члану 16 став 2 тачка 5 Пословника Уставног суда, јер је захтјев поднијело неовлашћено лице.

6. Имајући у виду одредбе члана 16 став 2 тачка 5 Пословника Уставног суда, сходно којима ће се захтјев одбацити као недозвољен уколико је захтјев поднијело неовлашћено лице, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

7. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у предмету број **АП 323/04.** рјешавајући апелацију Е. Ф., на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 59 став 2 тачка 2, члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 3 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), у саставу:

Мато Тадић, председник

Ћазим Садиковић, проф. др, потпредседник

Миодраг Симовић, проф. др, потпредседник

David Feldman, проф., судија

Хатица Хациосмановић, судија

Валерија Галић, судија

Јово Росић, судија

на сједници одржаној 17. децембра 2004. године донио је

Одлуку о допустивости и меритуму

Усваја се апелација Е. Ф.

Утврђује се повреда члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Укидају се

- **Рјешење Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине број Рев-266/02 од 15. јануара 2004.**
- **Рјешење Кантоналног суда у Бихаћу број Гж-840/01 од 27. фебруара 2002.**
- **Рјешење Општинског суда у Бихаћу број Р1-12/01 од 11. јула 2001. године.**

Предмет се враћа Општинском суду у Бихаћу да по хитном поступку донесе нову одлуку у складу са чланом II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и чланом 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Општинском суд у Бихаћу се налаже да, у року од 90 дана од доставе ове одлуке, обавијести Уставни суд Босне и Херцеговине о предузетим мјерама у складу са чланом 75 став 5 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине.

Одлуку објавити у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, “Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине” и “Службеном гласнику Републике Српске”.

Образложење

I. Увод

1. Е. Ф. (у даљњем тексту: апелант) из Бихаћа, ког заступа Ш. А., адвокат из Бихаћа, поднио је 24. марта 2004. године апелацију Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) против Рјешења Врховног суда Федерације Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Врховни суд) број Рев-266/02 од 15. јануара 2004. године.

II. Поступак пред Уставним судом

2. На основу члана 21 став 1 Пословника Уставног суда, од Врховног суда затражено је, 2. септембра 2004. године, да достави одговор на апелацију.

3. Врховни суд није доставио одговор на апелацију.

4. На основу члана 21 став 2 Пословника Уставног суда, од Федералног министарства одбране, учесника у поступку (у даљњем тексту: Федерално министарство), затражено је 2. септембра 2004. године да достави одговор на апелацију.

5. Федерално министарство је 14. септембра 2004. године доставило одговор на апелацију.

6. На основу члана 25 став 2 Пословника Уставног суда, одговор Федералног министарства је 18. новембра 2004. године достављен апеланту.

III. Чињенично стање

7. Чињенице предмета, које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на следећи начин.

8. Општински суд у Бихаћу (у даљњем тексту: Општински суд) је Рјешењем број Р1-12/01 од 11. јула 2001. године, које је потврђено Рјешењем Кантоналног суда у Бихаћу (у даљњем тексту: Кантонални суд) број Гж-840/01 од 27. фебруара 2002. године, одбио апелантов предлог да се утврди да је он носилац станарског права на стану у Бихаћу у

Улици 5. корпуса број 23/2 (у даљњем тексту: спорни стан). У образложењу рјешења је наведено да је апелант унук умрле С. Л. рођ. Г. (у даљњем тексту: апелантова бака) која је била носилац станарског права на спорном стану на основу уговора о коришћењу стана од 3. новембра 1988. године. Даље је утврђено, увидом у увјерење о заједничком кућанству Службе опште управе Општине Бихаћ од 1. јула 1991. године, да је апелант живио са својом баком у спорном стану у заједничком домаћинству на дан када је издато споменуто увјерење, а увидом у увјерење о пребивалишту Полицијске управе Бихаћ утврђено је да апелант има пребивалиште на адреси спорног стана од 31. маја 1991. године. Увидом у рачуне од 18. октобра 2000. године и 22. децембра 2000. године за плаћену станарину, утврђено је да је апелант платио станарину за спорни стан за шест мјесеци (јули-децембар) из 2000. године и станарину за децембар 2000. године, на основу чега је Општински суд закључио да је апелант користио спорни стан за становање и живљење у другој половини 2000. године, али да то није утицало на то да се утврде одлучне чињенице живљења у заједничком домаћинству са баком која је умрла много раније, у августу 1991. године. У том поступку је такође утврђено, увидом у тестамент апелантове баке од 1. јула 1991. године, “да је била намјера носитељке станарског права да спорни стан послџе њене смрти користи предлагач као члан породичног домаћинства”. Општински суд је утврдио да је апелант становао и живио са својом баком и да је постојала економска заједница између њих у периоду од почетка 1990. године до њене смрти, 14. августа 1991. године, дакле годину и по дана, те да је апелант наставио да користи спорни стан до данас. Општински суд је закључио да апелант, у смислу члана 6 Закона о стамбеним односима (у даљњем тексту: ЗОСО), није корисник предметног стана као члан породичног домаћинства своје баке, као носитељке станарског права до њене смрти, јер није с њом трајно и непрекидно живио и становао, нити је између њих успостављена економска заједница живљења која би трајала десет или више година. Апелант је против другостепеног рјешења уложио ревизију Врховном суду.

9. Врховни суд је Рјешењем број Рев-266/02 од 15. јануара 2004. године одбио апелантову ревизију. Тај суд је оцијенио правилним тумачење нижестепених судова према ком апелант у складу са чланом 6 ЗОСО не може да се сматра чланом породичног домаћинства. У пресуди се даље образлаже да “унуку који није члан породичног домаћинства своје баке не припада право да након бакине смрти трајно користи стан на ком је бака била носилац станарског права. Истовремено, пунољетни предлагач [апелант], који је сходно неупитном чињеничном стању био у домаћинству своје баке мало више од годину дана и није био издржавано лице, а био је ван бакиног домаћинства, не може да каснијим усељењем у стан на ком је бака носилац станарског права постане члан њеног породичног домаћинства.” У пресуди је такође наведено да “ревидент [апелант] погрешно тумачи правни смисао који произилази из Одлуке Уставног суда Југославије број У-409/87 и 213/88 од 29. јуна 1988. године, у вези са измјеном члана 6 ЗОСО, посебно објављеном у “Службеном листу СФРЈ” број 36/89 у погледу околности да ли само унук без родитеља улази у поменути круг лица која чине чланове породичног домаћинства носиоца станарског права. Разлог за оно је што унуцима припада право да, након смрти носиоца станарског права са којим су живјели у породичном домаћинству

као корисници стана, наставе да користе стан у смислу члана 21 став 2 ЗОСО, а то ревидент свакако није јер је живио у породичном домаћинству својих родитеља. Логична је претпоставка да, истовремено, не може да се буде члан два породична домаћинства, тако да је чињенично утврђење нижестепених судова у овом правцу, свакако, правилно. То не може да измијени ни околност да је ревидент уселио пред бакину смрт у стан очигледно да би стекао станарско право.”

IV. Релевантни прописи

10. Закон о стамбеним односима (“Службени лист СРБиХ”, бр. 14/84 и 12/87), како је измијењен одлукама Уставног суда Југославије бр. У-409/87 и У-213/88 (“Службени лист СРБиХ”, број 36/89) и Одлуком Уставног суда Босне и Херцеговине број У174/90 (“Службени лист РБиХ”, број 2/93)

Члан 6

"Корисником стана у смислу овог закона, сматрају се: носилац станарског права и чланови његовог породичног домаћинства који заједно са њим трајно живе и станују, као и лица која су престала да буду чланови тог домаћинства а остала су у истом стану.

Члановима породичног домаћинства носиоца станарског права, у смислу овог закона, сматрају се: брачни друг, дјеца (рођена у браку или ван брака, усвојена, пасторчад) [...] унучад, [...] а која заједно с њима трајно живе и станују, као и лица која са носиоцем станарског права живе у економској заједници у истом стану више од десет година или више од пет година ако су се уселила у стан на основу уговора о доживотном издржавању носиоца станарског права. "

Члан 21

Корисници стана (члан 6 став 1) који станују заједно са носиоцем станарског права имају право да трајно и несметано користе тај стан под условима који су прописани овим законом.

Члановима породичног домаћинства (члан 6 став 2) припада право из претходног става и после смрти носиоца станарског права [...]"

Члан 22 ст. 1 и 3

"Када носилац станарског права умре или из других разлога трајно престане да користи стан, а чланови његовог породичног домаћинства наставе са коришћењем стана, уколико у стану није остао брачни друг као носилац станарског права, чланови породичног домаћинства ће споразумно између себе одредити једно лице за носиоца станарског права и о томе обавјестити даваоца стана на коришћење.

[...]

*Ако давалац стана на коришћење сматра да ниједно од лица која су остала у стану послје смрти носиоца станарског права, или кад је он из других разлога трајно престао да користи стан, нема право да по одредби члана 21 став 2 овог закона настави са коришћењем стана, може по истеку рока од три мјесеца да тражи од стамбеног органа иселење свих лица која су остала у стану.
[...]"*

V. Апелација

а) Наводи из апелације

11. Апелант је у апелацији навео да су редовни судови погрешно тумачили и примијенили материјално право јер је чланом 6 став 2 ЗОСО регулисано ко се сматра чланом породичног домаћинства, а закон додаје додатни услов за та лица да са носиоцем станарског права трајно живе и станују, при чему није лимитиран рок становања и трајно живљења. За ова лица није потребан услов да су живјела са носиоцем станарског права десет или више година, односно пет година, јер се она практички, ако су живјела са носиоцем станарског права један дан, сматрају чланом породичног домаћинства и у случају смрти носиоца станарског права постају носиоци станарског права. Апелант је, такође, навео да редовни судови на правилно утврђено чињенично стања погрешно примјењују, и то на драстично арбитран и произвољан начин, материјално право, када су закључили да апелант није стекао станарско право. Апелант је, такође, навео да је његова бака још за живота поднијела захтјев за откуп спорног стана у ком је апелант наведен као члан породичног домаћинства, те је сачинила тестамент у ком апеланта одређује својим наследником, а у погледу станарског права изричито се изјашњава да послје њене смрти апелант остаје носилац станарског права као члан породичног домаћинства, иако таква изјава није правио релевантна, у смислу преноса станарског права, али јесте индикативна да је постојала намјера трајне заједнице живота и фактичко постојање те заједнице. Апелант је на крају навео и да је Одлуком Уставног суда Југославије ("Службени лист СРБИХ", број 36/89) утврђено да је престао да важи дио одредбе члана 6 став 2 ЗОСО који гласи "без родитеља". То значи да се члановима породичног домаћинства дједа односно баке сматрају сва унучад која са њима трајно живе и станују, па имају права из члана 21 наведеног закона. Таквим пресудама редовних судова је, по апелантовом мишљењу, дошло до повреде његовог права на дом из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Европска конвенција), права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције и права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

б) Одговор на апелацију

12. Федерално министарство је у одговору на апелацију навело да је неоснован апелантов навод о повреди права на правично суђење и права на имовину, што потврђују и судске одлуке којима је претходно одлучено о апелантовом захтјеву. Федерално министарство је оспорило основаност апелације у вези са повредом права на имовину из члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију, образложивши да, с обзиром да спорни стан није апелантова имовина нити је био имовина његове баке, него је имовина из војностамбеног фонда Федералног министарства и Војске Федерације БиХ, није повријеђено апелантово право на имовину. Федерално министарство је навело да апелант са својом баком није провео најмање десет година у економској заједници, на самим тим није могао да стекне статус члана породичног домаћинства.

VI. Допустивост

13. У складу са чланом VI/36) Устава Босне и Херцеговине, Уставни суд такође има апелациону надлежност у питањима која су садржана у овом уставу, када она постану предмет спора због пресуде било ког суда у Босни и Херцеговини.

14. У складу са чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд може да разматра апелацију само ако су против пресуде, односно одлуке која се њоме оспорава исцрпљени сви ефективни правни лијекови могући по закону и ако се поднесе у року од 60 дана од дана када је подносилац апелације примио одлуку о посљедњем правном лијеку који је користио.

15. У конкретном случају, предмет оспоравања апелацијом је Рјешење Врховног суда број Рев-266/02 од 15. јануара 2004. године, против ког нема других ефективних правних лијекова могућих по закону. Надаље, оспорено рјешење је, ради достављања странама у поступку, достављено Кантоналном суду 28. јануара 2004. године, док је апелација поднесена Уставном суду 24. марта 2004. године, тј. у року од 60 дана, како је прописано чланом 15 став 3 Пословника Уставног суда. На крају, апелација испуњава и услове из члана 16 став 2 Пословника Уставног суда.

16. Имајући у виду одредбе члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 15 став 3 и члана 16 став 2 Пословника Уставног суда, Уставни суд је утврдио да предметна апелација испуњава услове у погледу допустивости.

VII. Меритум

17. Апелант оспорава наведено рјешење тврдећи да је тим рјешењем повријеђено његово право на поштивање дома из члана II/3ф) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције, права на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције, те права на имовину из члана II/3к) Устава Босне и Херцеговине и члана 1 Протокола број 1 уз Европску конвенцију.

а) Право на поштивање дома

Члан II/3ф) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Сва лица на територији Босне и Херцеговине уживају људска права и основне слободе из става 2 овог члана, а она обухватају:

(...)

ф) Право на приватни и породични живот, дом и преписку”.

Члан 8 Европске конвенције, у релевантном дијелу, гласи:

“1. Свако има право на поштовање [...], дома [...].

2. Јавна власт се не мијеша у вршење овог права, осим ако је такво мијешање предвиђено законом и ако је неопходна мјера у демократском друштву у интересу националне безбједности, јавне безбједности, економске добробити земље, спречавања нередра или спречавања злочина, заштите здравља и морала, или заштите права и слобода других.”

18. Основна сврха члана 8 Европске конвенције је заштита појединаца од арбитрарних мијешања власти са њиховим правима гарантованим чланом 8 Европске конвенције (види Европски суд за људска права *Kroon против Холандије* пресуда од 27. октобра 1994. године, серија А бр. 297-Ц, стр. 56 став 31).

19. Да би се утврдило да ли се ради у конкретном случају о повреди члана 8 Европске конвенције, прво мора да се утврди да ли је спорни стан представљао апелантов “дом” у смислу значења става 1 члана 8 Европске конвенције и да се мјере на које се апелант позива односе на “мијешање” јавних власти у поштовање тога “дома”. Друго, да би “мијешање” било оправдано, мора да буде “у складу са законом”. Овај услов законитости се, у складу са значењем термина Европске конвенције, састоји из више елемената: (а) мијешање мора да буде засновано домаћим или међународним законом; (б) закон о ком је ријеч мора да буде примјерено доступан тако да појединац буде примјерено упућен на околности закона које могу да се примијене на дати предмет и (с) закон такође мора да буде формулисан са одговарајућом тачношћу и јасноћом да би се појединцу дозволило да према њему прилагоди своје поступке (види Европски суд за људска права *Sunday Times против Уједињеног Краљевства* пресуда од 26. априла 1979. године, серија А, број 30, став 49).

20. У случају да се испостави да је то “мијешање” у складу са законом и тада може да представља повреду члана 8 Европске конвенције ако се сматра да оно није “неопходно” да би се постигао један од законитих циљева из става 2 члана 8 Европске конвенције. Неопходно у овом контексту значи да “мијешање” одговара “притисцима друштвених потреба” и, што је овдје случај, да постоји разумна релација пропорционалности између мијешања и законитог циља ком се тежи (види Европски суд за људска права *Niemietz против Њемачке*, пресуда од 16. децембра 1992. године, серија А, број 251).

21. Сходно судској пракси Европског суда за људска права, појам “дом” обухвата како изнајмљен дом, тако и дом у приватној својини (види пресуде Европског суда за

људска права *Gillow против Велике Британије* од 24. новембра 1986. године серија А, број 109, став 46 ф, и *Kroon против Холандије* од 27. октобра 1994. године, серија А, број 297-Ц, став 31). У складу са овом интерпретацијом, Уставни суд је проширио домен члана 8 Европске конвенције на станове у којима се станује на основу станарског права (види Одлуку Уставног суда број У 8/99 од 11. маја 1999. године, објављену у “Службеном гласнику Босне и Херцеговине”, број 24/99). У складу са наведеном праксом, произилази да је “дом” фактичко стање које не захтијева постојање правне основе.

22. Што се тиче питања да ли може спорни стан да се сматра апелантовим “домом”, што је сврха члана 8 Европске конвенције, неспорно је утврђено да је апелант у спорни стан уселио почетком 1990. године, да је у њему живио са својом баком која је умрла у августу 1991. године, те је након бакине смрти наставио да живи у спорном стану, засновао своју породицу и у том стану живи и данас. Апелант је на адреси спорног стана имао пријављено пребивалиште од 31. маја 1991. године. Током цијелог тог временског периода апелант у спорном стану живи, обавља своје уобичајне активности, а то његово право нико не оспорава. Тачно је да је фактичка заједница живота са баком, као носиоцем станарског права, прекинута њеном смрћу, али је апелант наставио несметано да живи у спорном стану (период од 14 година). У складу са наведеним, Уставни суд сматра да спорни стан представља апелантов “дом” у смислу члана 8 Европске конвенције.

23. Уставни суд, даље, сматра да оспоравање апелантовог права да настави да користи спорни стан као члан породичног домаћинства, односно одбијање његовог предлога да се утврди да је он носилац станарског права на спорном стану, представља мијешање у његово право на поштивање дома у смислу става 1 члана 8 Европске конвенције.

24. У вези са питањем да ли је то мијешање било у “складу са законом” у смислу члана 8 став 2 Европске конвенције, Уставни суд је утврдио да је апелантов предлог да се утврди да је он носилац станарског права на спорном стану одбијен уз образложење да он не може да се сматра чланом породичног домаћинства у смислу члана 6 став 2 ЗОСО. Тим чланом ЗОСО је регулисано која лица се сматрају чланом породичног домаћинства носиоца станарског права, уз услов да та лица са носиоцем станарског права “трајно живе и станују”. Тај члан ЗОСО, дакле, оставља одређену дискрецију надлежним органима да оцијене да ли је постојала трајна заједница живота са носиоцем станарског права. У конкретном случају су судови закључили да није постојала трајна заједница живота и становања, јер је апелант живио са својом баком кратак временски период прије њене смрти. Иако апелант оспорава начин на који је наведени закон примијењен у конкретном случају, с обзиром на закључак суда, произилази да је мијешање у апелантово право на поштивање дома било “у складу са законом” у смислу члана 8 став 2 Европске конвенције.

25. Уставни суд треба, даље, да размотри да ли је мијешање у апелантово право, иако је утврђено да је било у складу са законом, представљало “неопходну мјеру у демократском друштву”, у вези са једним од циљева наведеним у ставу 2 члана 8 Европске конвенције (види Европски суд за људска права *Dudgeon против Уједињеног Краљевства*, серија А број 45, став 43).

26. Стране у поступку нису навеле који је био циљ мијешања у апелантово право на поштивање “дома”, али је јасно, из чињеница предмета, да би апелантовим исељењем спорни стан био враћен у војностамбени фонд власника стана, односно Федералног министарства. С обзиром да су потребе тог фонда за слободним становима тренутно у Босни и Херцеговини велике, како би се задовољиле стамбене потребе припадника Војске Федерације БиХ, може да се закључи да је постојао легитиман циљ за мијешање у апелантово право на поштивање дома у смислу члана 8 став 2 Европске конвенције.

27. У вези са питањем да ли је мијешање у апелантово право на поштивање дома било неопходно у демократском друштву, односно да ли је постојала равнотежа између права појединца и јавног интереса, Уставни суд је утврдио да је, како је то већ наведено у овој одлуци, апелантов предлог да се утврди да је он носилац станарског права на спорном стану одбијен уз образложење да он није трајно живио и становао са својом баком, што је услов из члана 6 став 2 ЗОСО да би се корисник стана, који је наведен у том члану, сматрао чланом породичног домаћинства. Члан 6 став 2 ЗОСО не садржи одредницу колико треба да траје заједница живљења, него је дискреционо право суда да, од случаја до случаја, оцијени да ли је постојала трајна заједница, при чему ће надлежни суд узети у обзир све релевантне чињенице које указују на постојање такве заједнице. У рјешењима нижестепених судова није образложено због чега се период од годину и по дана, у апелантовом случају, узевши у обзир и остале релевантне елементе (пријављено пребивалиште, плаћање рачуна итд.), не сматра трајном заједницом живота у смислу члана 6 став 2 ЗОСО. Ни Врховни суд није дао детаљније образложење у том смислу. Врховни суд је у свом дискреционом тумачењу члана 6 став 2 ЗОСО и члана 21 став 2 истог закона отишао и даље када је закључио да “унуцима припада право да након смрти носиоца станарског права са којим су живјели у породичном домаћинству, као корисници стана, наставе да користе стан у смислу члана 21 став 2 ЗОСО, а то ревидент [апелант] свакако није јер је живио у породичном домаћинству својих родитеља. Логична је претпоставка да истовремено не може да се буде члан два породична домаћинства, тако да је чињенично утврђење нижестепених судова у овом праву свакако правилно”. Контрадикторно је Образложење Врховног суда у вези са чињеницом да ли је апелант био члан породичног домаћинства своје баке у дијелу у ком тај суд наводи “пунољетни предлагач (апелант), који је сходно неупитном чињеничном стању био у домаћинству своје баке мало више од годину дана и није био издржавано лице, а био је ван бакиног домаћинства, па не може да каснијим усељењем у стан на ком је бака носилац станарског права постане члан њеног породичног домаћинства”. Дакле, Врховни суд тумачи да би се апелант сматрао чланом породичног домаћинства своје баке да је код ње уселио прије свог пунољетства, иако ЗОСО такав услов не поставља, односно за сва лица из члана 6 став 2 поставља исти услов, а то је да су са носиоцем станарског права “трајно живјели и становали”. Постоје одређени елементи произвољности у рјешењу Врховног суда у дијелу у ком тај суд закључује да је “апелант уселио у спорни стан очигледно да би стекао станарско право.” Наиме, с обзиром да се Врховни суд упустио у оцјену и тих субјективних елемената, гребао је да узме у обзир и чињеницу да је апелантова бака, у захтјеву за откуп стана који је поднијела војностамбеном фонду 1991. године,

навела апеланта као члана породичног домаћинства, који је остварио право на стамбени допринос, који се признаје при откупу стана, као и њен тестамент од 1. јула 1991. године, у ком је изјавила своју вољу да спорни стан “остави” апеланту који ће наставити да га користи као члан породичног домаћинства. Из тих докумената неспорно произилази њена воља и намјера да живи у заједници са апелантом. Нису од правног значаја такве изјаве воље у смислу ЗОСО, али је Врховни суд требао да им да исти значај као и наводној апелантовој намјери да “усели у стан очигледно како би стекао станарско право”. Не може да се прихвати да је овакво тумачење ЗОСО, у конкретном случају, оправдано, односно да је било “неопходно у демократском друштву” у смислу става 2 члана 8 Европске конвенције.

28. У оцјени да ли је мијешање у апелантово право на поштивање дома било “неопходно у демократском друштву” Уставни суд сматра значајном чињеницом и то што апелант спорни стан користи несметано већ четрнаест година, а да тужени није искористио своје овлашћење из члана 22 став 3 ЗОСО да тражи апелантово исељење из спорног стана, нити је покренуо неки други поступак у вези са апелантовим исељењем из спорног стана. Дакле, није постојала никаква хитна друштвена потреба која би оправдала мијешање у апелантово право на поштивање дома. Уставни суд закључује да одбијање апелантовог предлога да се утврди да је он носилац станарског права на спорном стану представља мјеру која није била “неопходна у демократском друштву” и, стога, није сразмјерно у односу на законити циљ ком се тежило.

29. Уставни суд закључује да је дошло до повреде апелантовог права на дом из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције.

б) Остали наводи

30. Уставни суд закључује да, с обзиром на закључке у вези са чланом II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 8 Европске конвенције, није погрешно да разматра остале апелантове наводе.

VIII. Закључак

31. На основу члана 61 ст. 1 и 2 и члана 64 став 3 Пословника Уставног суда, Уставни суд је, једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

32. Сходно члану VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

Уставни суд Босне и Херцеговине у пленарном сазиву, у саставу: предсједник Мато Тадић, потпредсједници проф. др Тазим Садиковић и проф. др Миодраг Симовић, те судије Хатица Хациосмановић, David Feldman, проф., Валерија Галић и Јово Росић, на сједници одржаној 17. децембра 2004. године, у предмету број АП 921/04, на основу члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине, члана 16 став 2 тач. 8 и 14 и члана 59 став 2 тачка 1 Пословника Уставног суда Босне и Херцеговине - Нови пречишћени текст ("Службени гласник Босне и Херцеговине", број 2/04), донио је

Одлуку о допуствости

Одбацује се као недопуштена апелација Љ. Б. из Трна - општина Бања Лука, поднесена против рјешења Суда Босне и Херцеговине број КВ-198/04 од 11. октобра 2004. године и број КЖ-98/04 од 9. августа 2004. године, због новонасталих правних околности с обзиром да је Суд Босне и Херцеговине ускладио предметни кривични поступак са чланом II/3д) Устава Босне и Херцеговине и чланом 5 став 3 Европске комисије за заштиту људских права и основних слобода, те због тога што је апелација преурањена у односу на члан II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члан 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода.

Одлуку објавити у "Службеном гласнику Босне и Херцеговине", "Службеним новинама Федерације Босне и Херцеговине" и "Службеном гласнику Републике Српске".

Образложење

1. Љ. Б. (у даљњем тексту: апелант) из Трна, општина Бања Лука, ког заступа К. С., адвокат из Бање Луке, поднио је 20. октобра 2004. године Уставном суду Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Уставни суд) апелацију против Рјешења Суда Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Суд БиХ) број КВ-198/04 од 11. октобра 2004. године. Апелант је такође поднио захтјев да се донесе привремена мјера, којом би Уставни суд укинуо притвор одређен против њега. Наведени предмет регистрован је под пословним бројем Уставног суда АП 921/04.

2. Прије него што је поднио наведену апелацију, апелант је 23. августа 2004. године поднио Уставном суду апелацију против Рјешења Суда БиХ број Кж-98/04 од 9. августа

2004. године. Апелант је такође поднио захтјев да се донесе привремена мјера, којом би Уставни суд укинуо притвор одређен против њега. Наведени предмет регистрован је под пословним бројем Уставног суда АП 749/04.

3. У оба предмета апелант оспорава законитост притвора, с тим што у предмету број АП 749/04 оспорава законитост притвора за вријеме претходног поступка, док у предмету број АП 921/04 оспорава законитост продужења притвора док се не оконча главни претрес. Како се у оба предмета јавља исто питање, тј. оспоравање законитости притвора, Уставни суд је одлучио, у смислу члана 30 Пословника Уставног суда, да наведене предмете споји у један који ће се водити под јединственим пословним бројем АП 921/04.

4. Чињенице предмета, које произилазе из апелантових навода и докумената предочених Уставном суду, могу да се сумирају на сљедећи начин.

Предмет АГ1 749/04

5. Суд БиХ је, на предлог Тужилаштва Босне и Херцеговине (у даљњем тексту: Тужилаштво), Рјешењем број КВ-142/04 од 27. јула 2004. године које је потврђено Рјешењем Апелационог вијећа истог суда број Кж-98/04 од 9. августа 2004. године, продужио апеланту притвор до 29. септембра 2004. године. Апеланту је раније био одређен притвор рјешењима Суда БиХ број КПП-105/04 од 30. априла 2004. године и број КВ-85/04 од 26. маја 2004. године. Након тога, апелант је поднио апелацију против Рјешења Суда БиХ број Кж-98/04 од 9. августа 2004. године.

6. У обје апелације апелант тврди да му је оспореним рјешењима повријеђено право на правично суђење из члана II/3е) Устава Босне и Херцеговине и члана 6 Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљњем тексту: Европска конвенција), с тим што повреду права на правично суђење апелант види у непотребном задржавању у притвору, противно одредбама члана II/3д) Устава Босне и Херцеговине и члана 5 став 3 Европске конвенције. Непотребно задржавање у притвору, односно повреду члана 5 став 3 Европске конвенције, апелант види у томе што се од 29. априла 2004. године налази у притвору који је продужаван у више наврата, да би на крају било одлучено да ће остати у притвору док се не оконча главни претрес, а да при том није био изведен пред судију ради давања исказа, што је изричито прописано чланом 5 став 3 Европске конвенције.

Предмет АП 921/04

7. Рјешењем Суда БиХ број КПС-105/04 од 29. септембра 2004. године, које је потврђено Рјешењем Апелационог вијећа тог суда број КВ-198/04 од 11. октобра 2004. године, апеланту је продужен притвор док се не оконча главни претрес који се води на основу оптужнице Тужилаштва број КТ-142/04 од 27. септембра 2004. године, којом се апелант терети за кривично дјело - организовани криминал - из члана 205 став 2 у вези са кривичним дјелом - прање новца - из члана 209 став 2 Кривичног закона ("Службени гласник Босне и Херцеговине", бр. 3/03, 32/03 и 37/03). Након тога, апелант је поднио апелацију против Рјешења Суда БиХ број КВ-198/04 од 11. октобра 2004. године.

Приликом испитивања допустивости апелације Уставни суд је пошао од одредби члана VI/36) Устава Босне и Херцеговине и члана 16 став 2 тач. 8 и 14 Пословника Уставног суда.

Члан VI/3 б) Устава Босне и Херцеговине гласи:

“Уставни суд има и апелациону надлежност над питањима по овом Уставу, која проистичу из пресуде сваког суда у Босни и Херцеговини.”

Члан 16 став 2 тач. 8 и 14 Пословника Уставног суда гласи:

“Захтјев или апелација нису допустиви ако постоји који од сљедећих случајева:

(...)

8. ако су измијењене правне околности;

14. апелација је преурађена ”.

Допустивост апелације у односу на члан 5 став 3 Европске конвенције

8. Уставни суд примјећује да је апелант у обје апелације тражио да се укине притвор и да га се пусти на слободу зато што је сматрао да је лишен слободе супротно одредбама члана 5 став 3 Европске конвенције, због чега је тражио и да се донесе привремена мјера.

9. Одлучујући о апелантовом захтјеву да донесе привремену мјеру, Уставни суд је донио Одлуку број АП 921/04 од 19. новембра 2004. године којом је одбио апелантов захтјев да му се укине притвор. Међутим, у истој одлуци наложено је Суду БиХ да апеланта одмах изведе пред надлежног судију у складу са чланом 5 став 3 Европске конвенције, те обавијести Уставни суд о мјерама које је предузео у року од пет дана од дана пријема одлуке о привременој мјери. Том приликом Уставни суд је заузео став да редовни судови треба да директно примјењују одредбе члана 5 став 3 Европске конвенције у случајевима када Закон о кривичном поступку не прописује стриктну обавезу да ухапшено лице, тј. лице ком је одређен притвор, изведу пред надлежног судију ради давања исказа.

10. У року од пет дана након пријема одлуке о привременој мјери, Суд БиХ је дописом од 30. новембра 2004. године обавијестио Уставни суд да је апеланту укинут притвор, те да је пуштен на слободу. Сем тога, Суд БиХ је нагласио да је на Општој сједници одржаној 6. октобра 2004. године донио закључак по ком се примјена члана 5 став 3 Европске конвенције сматра обавезном, те да су судије за претходни поступак обавезне да приликом разматрања предлога за одређивање притвора, а прије него што донесу своје одлуке, позову оптуженог, чиме ће се испунити обавеза из наведеног члана Европске конвенције да се лице лишено слободе одмах изведе пред судију.

11. Имајући у виду изложено, Уставни суд примјећује да је Суд БиХ пустио апеланта на слободу, док је истовремено апелантов захтјев из апелације био усмјерен на то да Уставни суд донесе одлуку којом ће наложити његово пуштање из притвора. Дакле, у

међувремену су наступиле измијењене правне околности, које се састоје у томе да је Суд БиХ укинуо апеланту притвор и пустио га на слободу, што значи да је предметни кривични поступак усклађен са чланом 5 став 3 Европске конвенције. У таквој ситуацији Уставни суд сматра да би било беспредметно да се испитује законитост притвора у складу са чланом 5 став 3 Европске конвенције, када притвор више не постоји. Стога, Уставни суд закључује да су наступиле измијењене правне околности из члана 16 став 2 тачка 8 Пословника Уставног суда.

12. Сем тога, Уставни суд наглашава да апелант задржава право да, након завршетка предметног кривичног поступка, поднесе надлежном органу захтјев за компензацију у складу са релевантним одредбама Закона о кривичном поступку (“Службени гласник Босне и Херцеговине”, број 3/03), уколико буде сматрао да је био жртва кршења уставних права те да по том основу има право на одштету.

Допустивост апелације у односу на члан 6 Европске конвенције

13. Уставни суд примјећује да апелант повреду права на правично суђење из члана 6 Европске конвенције види у томе што је лишен слободе супротно члану 5 став 3 Европске конвенције. У вези са цитираним апелантовим наводима, Уставни суд наглашава да, у складу са судском праксом Европског суда за људска права и Уставног суда (види Европски суд за људска права *Barbera, Messeque and Jobardo v. Spain* пресуда од 6. децембра 1988. године, серија А-146, став 68, те Одлуку Уставног суда број У 63/01, од 27. јуна 2003. године, став 19) питање да ли је испоштован принцип правичног суђења мора да се процијени на основу поступка у цјелини, с обзиром да недостатак, до ког се дошло у једној фази поступка, може да се поправи у накнадној фази поступка. Ово значи да, у принципу, није могуће да се одреди да ли је поступак био правичан или не док се не заврши и донесе крајња судска одлука.

14. У конкретном случају поступак се налази у почетној фази с обзиром да је тек отворен главни претрес, те да није донесена било каква мериторна судска одлука. Стога, Уставни суд закључује да је предметна апелација преурађена у смислу члана 16 став 2 тачка 14 Пословника Уставног суда.

15. Имајући у виду одредбе члана 16 став 2 тач. 8 и 14 Пословника Уставног суда, по којој ће се апелација одбацити као недопуштена ако су измијењене правне околности, односно уколико је апелација преурађена, Уставни суд је једногласно одлучио као у диспозитиву ове одлуке.

16. У складу са чланом VI/4 Устава Босне и Херцеговине, одлуке Уставног суда су коначне и обавезујуће.

Предсједник
Уставног суда Босне и Херцеговине
Мато Тадић

LISTA SLUČAJEVA

1. A. B. iz Brčkog, V. Rješenja Apelacijskoga suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Gž-161/03 od 12. 9. 2003. godine,
Odluka AP 546/03 od 26. 8. 2004. godine strana 225
2. A. D., V. Rješenja Kantonalnog suda u Tuzli broj Kv-99/04 od 2. 6. 2004. godine,
Odluka AP 617/04 od 29. 9. 2004. godine strana 346
3. A. G. iz Kulen-Vakufa, V. Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-220/01 od 9. 5. 2002. godine,
Odluka U 107/03 od 19. 11. 2004. godine strana 481
4. A. M. iz Banjaluke, V. Rješenja Republičke uprave carina-Carinarnica Banjaluka broj Up/1-3403/99 od 31. 3. 2000. godine, Rješenja Ministarstva financija-Republičke uprave carina Banjaluka broj Up/II-104/00 od 18. 7. 2000. godine i Presude Vrhovnoga suda Republike Srpske broj U-992/00 od 8. 10. 2003. godine,
Odluka AP 77/04 od 26. 8. 2004. godine strana 238
5. A. S. iz Sarajeva, V. Presude Vrhovnoga suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Už-406/02 od 19. 6. 2003. godine,
Odluka AP 291/03 od 23. 7. 2004. godine strana 137
6. “Astra ITB” d.o.o. iz Beograda, V. Presude Apelacijskog suda Brčko Distrikta broj Rev-8/02 od 30. 9. 2002. godine, Presude Apelacijskog suda Brčko Distrikta broj Pž-22/01 od 24. 10. 2001. godine i Presude Osnovnog suda Brčko Distrikta broj Ps-20/96 od 22. 6. 2001. godine,
Odluka AP 218/02 od 23. 7. 2004. godine strana 86
7. “Bobar osiguranje” a.d. Bijeljina, V. Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-12/01 od 22. 2. 2002. godine,
Odluka U 120/03 od 23. 7. 2004. godine strana 115

8. B. T. iz Lipika, općina Gacko, V. presuda Okružnog suda u Trebinju broj Kž-78/02 od 26. 6. 2002. godine i Osnovnog suda u Nevesinju broj K-73/01 od 18. 2. 2002. godine,
Odluka U 117/03 od 29. 10. 2004. godine strana 422
9. C. D. iz Srpskog Sarajeva, V. Rješenja Okružnog suda u Srpskom Sarajevu broj Gž-16/03 od 20. 3. 2003. godine i Rješenja Osnovnog suda u Srpskom Sarajevu broj P-124/02 od 23. 10. 2002. godine,
Odluka AP 219/03 od 23. 7. 2004. godine strana 131
10. D. K. iz Laktaša, V. Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-84/04 od 23. 7. 2004. godine,
Odluka AP 757/04 od 29. 10. 2004. godine strana 454
11. D. M. iz Dervente, V. Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev.433/02 od 10. 6. 2003. godine,
Odluka AP 230/03 od 30. 11. 2004. godine strana 519
12. D. M. iz Modriče, V. Presude Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž-38/03 od 16. 6. 2003. godine i Zaključka Općinskog sekretarijata za privredu i komunalne djelatnosti Općine Gradačac broj 04-372-666/99 od 5. 10. 1999. godine,
Odluka AP 258/03 od 29. 9. 2004. godine strana 339
13. D. R. iz Banjaluke, V. Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-11/02 od 2. 7. 2003. godine,
Odluka U 160/03 od 23. 7. 2004. godine strana 122
14. D. P. iz Bijeljine, V. Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-234/01 od 4. 2. 2002. godine i Presude Okružnog suda u Bijeljini, broj K-12/01 od 18. 10. 2001. godine,
Odluka U 50/03 od 21. 7. 2004. godine strana 22
15. D. Z. iz Rasavca, općina Prijedor, V. Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-102/02 od 10. 12. 2003. godine i Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj 23/01 od 8. 1. 2002. godine,
Odluka AP 407/04 od 23. 7. 2004. godine strana 143
16. Devet delegata Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, V. Zakona o imunitetu Bosne i Hercegovine, član 6. stav 2, član 7. stav 2. i član 8. (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” broj 37/03), te član 6. stav 3, član 7. stav 2. i član 8. i Zakona o imunitetu

- Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine” broj 19/03),
Odluka U 24/03 od 22. 9. 2004. godine strana 277
17. Dž. M. iz Tinje, općina Srebrenik, V. Rješenja Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž-1444/02 od 28. 2. 2003. godine,
Odluka AP 171/03 od 14. 10. 2004. godine strana 369
18. E. F. iz Bihaća, V. Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-266/02 od 15. 1. 2004., Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću broj Gž-840/01 od 27. 2. 2002. i Rješenja Opštinskog suda u Bihaću broj Rl-12/01 od 11. 7. 2001. godine,
Odluka AP 323/04 od 17. 12. 2004. godine strana 574
19. F. A. iz Radišića - Ljubuški, V. Presude Općinskog suda Ljubuški broj P-30/03 od 7. 6. 2004. godine,
Odluka AP 138/02 od 27. 10. 2004. godine strana 379
20. G. I. iz Tuzle, V. Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Kv-408/03 od 1. 12. 2003. godine, Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Ki-82/02 od 10. 11. 2003. godine, Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Kv-353/03 od 13. 10. 2003. godine, Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Ki-18/03 od 24. 9. 2003. godine, Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Kv-409/03 od 9. 12. 2003. godine i Rješenja Općinskoga suda u Tuzli broj Ki-188/02 od 10. 11. 2003. godine,
Odluka AP 646/03, AP 667/03 i AP 668/03 od 26. 8. 2004. godine strana 233
21. I. D. iz Cazina, V. Rješenja Vijeća za prekršaje Federacije Bosne i Hercegovine broj Pž. 541/02 od 9. 4. 2002. godine,
Odluka U 106/03 od 27. 10. 2004. godine strana 402
22. I. H. iz Banjaluke, V. Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-117/02 od 25. 10. 2002. godine, Presude Okružnog suda u Banjaluci broj Gž-911/01 od 25. 9. 2001. godine i Presude Osnovnog suda u Banjaluci broj P-I-310/00 od 30. 11. 2000. godine,
Odluka AP 60/03 od 23. 7. 2004. godine strana 107
23. I. P., V. Zakona o privremenom odgađanju od izvršenja potraživanja na osnovu izvršnih odluka na teret budžeta Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije BiH” br. 9/04 i 30/04),
Odluka U 18/04 od 17. 12. 2004. godine strana 572

24. I. Š. iz Zenice, V. Rješenja Kantonalnog suda u Zenici broj Gž-1030/02 od 22. 1. 2003. godine,
Odluka AP 98/03 od 27. 10. 2004. godine strana 393
25. J. B. iz Kiseljaka, V. Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-1013/02 od 28. 8. 2002. godine,
Odluka U 127/03 od 26. 8. 2004. godine strana 210
26. J. R. S. iz Sarajeva, V. Rješenja Vrhovnoga suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-509/02 od 20. 11. 2002. godine,
Odluka AP 190/02 od 23. 7. 2004. godine strana 80
27. “Kemokop”, d.o.o. Dugo Selo, S. i M. L. iz Dugog Sela, V. Rješenja Ministarstva finansija Republike Srpske, Republičke uprave carina Banja Luka 02/1-2 broj P/II-134/03 od 25. 6. 2003. godine,
Odluka U 157/03 od 30. 11. 2004. godine strana 507
28. K. J. iz Trebinja, V. Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-609/02 od 13. 11. 2002. godine, Rješenja Ministarstva za urbanizam, stambeno-komunalne djelatnosti, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske broj 01-372-474/2001 od 12. 6. 2001. godine i Rješenja Općine Trebinje - Odjeljenje za stambeno-komunalne poslove broj 06-372-16/-1/01 od 27. 11. 2001. godine,
Odluka AP 21/03 od 22. 9. 2004. godine strana 264
29. Kućni savjet zgrade u ulici Srpskoj broj 77/79 u Banjoj Luci, V. presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-1014/00 od 16. 10. 2002. godine i broj U-1066/00 od 16. 10. 2002. godine,
Odluka U 128/03 od 21. 9. 2004. godine strana 318
30. Lj. B. iz Trna - opština Banja Luka, V. Rješenja Suda Bosne i Hercegovine broj KPS-105/04 od 29. 9. 2004. godine,
Odluka AP 921/04 od 19. 11. 2004. godine strana 501
31. Lj. B. iz Trna - opština Banja Luka, V. Rješenja Suda Bosne i Hercegovine broj KV-198/04 od 11. 10. 2004. godine i broj KŽ-98/04 od 9. 8. 2004. godine,
Odluka AP 921/04 od 17. 12. 2004. godine strana 584
32. M. B. iz Bihaća, V. Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-86/03 od 16. 7. 2003. godine i Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj K-36/02 od 22. 11. 2002. godine,
Odluka AP 255/03 od 14. 10. 2004. godine strana 372

33. M. B. iz Cazina, V. Rješenja Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U 40/03 od 18. 2. 2004. godine i Rješenja Općinskog suda u Bihaću broj Kv-84/03 od 20. 11. 2003. godine, **Odluka AP 412/04 od 29. 10. 2004. godine** strana 440
34. M. G. iz Banje Luke, V. Rješenja Okružnog suda u Banjoj Luci broj GŽ-561/01 od 3. 7. 2002. godine i Rješenja Općinskog suda u Banjoj Luci broj 0-698/96 od 24. 11. 2000. godine, **Odluka AP 163/02 od 29. 9. 2004. godine** strana 337
35. M. K. iz Kozarske Dubice, V. Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kvlp-45/02 od 16. 12. 2002. godine i Presude Okružnog suda u Banjaluci broj Kž-100/02 od 7. 8. 2002. godine, **Odluka AP 54/03 od 23. 7. 2004. godine** strana 100
36. M. K. iz Vogošće, V. Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-77/02 od 22. 1. 2003. godine i Rješenja Općinskog suda 1 u Sarajevu broj P-1414/01 od 13. 9. 2001. godine, Odluka AP 102/03 od 14. 10. 2004. godine strana 359
37. M. K. Kneževa, V. Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-97/02 od 22. 7. 2002. godine i Presude Okružnog suda u Banjaluci broj K-76/01 od 6. 2. 2002. godine, **Odluka U 142/03 od 21. 7. 2004. godine** strana 40
38. M. M. iz Sarajeva, V. Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-4442/01 od 14. 3. 2002. godine i Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-929/02 od 23. 5. 2002. godine, **Odluka AP 119/02 od 23. 7. 2004. godine** strana 63
39. “Multiprodukt” d.o.o. Sanski Most, V. Rješenja Kantonalnog suda u Bihaću broj Pž-166/01 od 28. 2. 2002. godine, **Odluka U 64/03 od 26. 8. 2004. godine** strana 192
40. “Munja” DOO iz Ustikoline - Foča, V. Presude Vrhovnoga suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-1866/02 od 11. 9. 2003. godine, Rješenja Federalnoga ministarstva financija broj 07-15-547/02 od 25. 7. 2002. godine i Rješenja Porezne uprave Kantonalnoga ureda Gorazde broj 10-5/02-15-1-54/02-91 od 27. 2. 2002. godine, **Odluka AP 547/03 od 26. 8. 2004. godine** strana 230

41. M. V. iz Banjaluke, V. Naloga Visokoga predstavnika za Bosnu i Hercegovinu od 7. 7. 2003. godine,
Odluka AP 350/04 od 26. 8. 2004. godine strana 242
42. N. L., S. L. i J. L. iz Banje Luke, V. Rješenja Osnovnog suda u Banjoj Luci broj 1-463/02 od 12. 4. 2002. godine,
Odluka AP 288/03 od 17. 12. 2004. godine strana 562
43. O. S. iz Banje Luke, V. Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-367/02 od 27. 6. 2003. godine i Presude Okružnog suda u Banjoj Luci broj Ž-235/01 od 21. 3. 2002. godine,
Odluka AP 256/03 od 27. 10. 2004. godine strana 413
44. Općina Vitez, V. Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-1919/02 od 23. 1. 2003. godine i Rješenja Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva broj UP-I-07-25-1226/01 od 25. 7. 2002. godine,
Odluka AP 112/03 od 26. 8. 2004. godine strana 199
45. P. C. iz Kozarske Dubice, V Odluke Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu broj 226/04 od 29. 6. 2004. godine (“Službeni glasnik Republike Srpske” broj 62/04),
Odluka AP 784/04 od 29. 9. 2004. godine strana 352
46. Pokretne komunikacije ERONET, d.o.o. Mostar i B. K. iz Čapljine, V. presuda Županijskoga suda Odžak broj PKŽ-3/03 od 7. 11. 2003. godine i Općinskoga suda Odžak broj PK-1/02 od 15. 7. 2003. godine,
Odluka AP 532/04 od 23. 7. 2004. godine strana 150
47. Privredna banka d. d. Sarajevo, V. Presude Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Rev.1/03 od 12. 5. 2003. godine, Presude Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Pž 51/02 od 15. 10. 2002. godine i Presude Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Ps 5/00 od 19. 6. 2002. godine.
Odluka AP 214/03 od 30. 11. 2004. godine strana 511
48. S. Č. i H. E. iz Sanskog Mosta, V. Rješenja Kantonalnog suda u Bihaću broj Gž-727/01 od 28. 2. 2002. godine i Rješenja Općinskog suda u Sanskom Mostu broj R-223/01 od 3. 9. 2001. godine,
Odluka U 62/03 od 21. 7. 2004. godine strana 32
49. S. Č. iz Sarajeva, V. Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-1343/02 od 29. 11. 2002. godine,
Odluka U 131/03 od 22. 9. 2004. godine strana 326

50. S. D. iz Breze, V. Rješenja Općinskog suda za prekršaje Jajce broj P-667/04 od 21. 4. 2004. godine,
Odluka AP 687/04 od 29. 9. 2004. godine strana 348
51. S. I. iz Sarajeva, V. Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev. 137/02 od 13. 11. 2002. godine, Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-880/01 od 22. 11. 2001. godine i Presude Općinskog suda I Sarajevo broj P-1436/97 od 11. 4. 2001. godine,
Odluka U 130/03 od 26. 8. 2004. godine strana 218
52. S. K. iz Sanskog Mosta, V. Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsz-276/02 od 23. 1. 2003. godine i Presude Općinskog suda u Sanskom Mostu broj P-211/01 od 22. 3. 2002. godine,
Odluka AP 53/03 od 26. 8. 2004. godine strana 185
53. S. S. iz Gornjih Vijačana, općina Čelinac, V. Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-99/02 od 14. 10. 2002. godine,
Odluka U 162/03 od 21. 7. 2004. godine strana 46
54. S. S. iz Orahovica - Zenica, V. Presude Kantonalnog suda u Zenici broj Gž-274/02 od 24. 6. 2002. godine,
Odluka U 110/03 od 21. 7. 2004. godine strana 38
55. S., R., J. P i J. O. rod. P. iz Brčkog, V. Presude Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Gž-201/03 od 16. 9. 2003. godine i Presude Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj P-233/01-1-4 od 17. 4. 2003. godine,
Odluka AP 289/03 od 19. 11. 2004. godine strana 491
56. “Šeha Es” d.o.o. i E. Š. iz Sanskog Mosta, V. Presude Kantonalnog suda u Bihaću broj Pkž-23/02 od 15. studenoga 2002. godine i Presude Općinskog suda u Sanskom Mostu broj Pk-4/02 od 30. 8. 2002. godine,
Odluka AP 223/02 od 23. 7. 2004. godine strana 92
57. Špirić Nikola, prof. dr, zamjenik predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, V Zakona o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima član 3a. (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 11/98, 38/98, 12/99, 27/99, 43/99, 31/01, 56/01, 15/02 i 29/03),
Odluka U 83/03 od 22. 9. 2004. godine strana 295
58. Špirić Nikola, prof dr, zamjenik predsjedavajućeg Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine, V. Zakona o osnovama

- Javnog radio-televizijskog sistema i Javnog radio-televizijskog servisa Bosne i Hercegovine, čl. 6, 7, 9, 43, 71 i 72 (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 29/02)
Odluka U 42/03 od 17. 12. 2004. godine strana 548
59. Šumarski fakultet Univerziteta u Sarajevu, V. Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rcv-261/01 od 11. 3. 2002. godine,
Odluka AP 83/02 od 23. 7. 2004. godine strana 55
60. Terzić Adnan, predsjedatelj Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, V. Zakona o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 39/04) i Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 39/04)
Odluka U 14/04 od 5. 8. 2004. godine strana 157
Odluka U 14/04 od 29. 10. 2004. godine strana 430
61. T. K. iz Trebinja, V. Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-138/01 od 10. 7. 2002. godine, Rješenja Vrhovnog suda Republike Srpske broj Su-VII-12/02 od 12. 11. 2002. godine, Rješenja Okružnog suda u Trebinju broj Gž.366/02 od 22. 11. 2002. godine, Rješenja broj Gž.366/02 od 27. 11. 2002. godine, Rješenja Službe za stambena i javna pitanja Općine Trebinje broj 06-372-96/02 od 27. 11. 2002. godine i Rješenja Ministarstva za izbjeglice i raseljene osobe Republike Srpske broj 05-050-01-4/03 od 10. 1. 2003. godine,
Odluka AP 207/02 od 26. 8. 2004. godine strana 173
62. Tokić Sejfuđin, V. Zakona o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi, dio člana 11. (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 11/94, 6/95, 26/95, 15/96, 17/96, 19/96 i 6/97) i Zakona o Gradu Srpsko Sarajevo, čl. 1. i 2. (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 25/93, 8/96, 27/96 i 33/97),
Odluka U 44/01 od 22. 9. 2004. godine strana 256, 260
63. “Vilkom” d.j.l. iz Gračanice, V. Rješenja Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Gž-172/04 od 30. 7. 2004. godine i Rješenja Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj DN-1427/01 od 16. 7. 2002. godine,
Odluka AP 854/04 od 9. 12. 2004. godine strana 533

64. V. M. iz Bijeljine, V. Presude Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-1150/03 od 29. 10. 2003. godine i Presude Općinskog suda 1 u Sarajevu broj PR-341/01 od 7. marta 2002. godine,
Odluka AP 733/04 od 29. 9. 2004. godine strana 350
65. V. Z. iz Banje Luke, V. Odluke Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U 1/02 od 26. 9. 2003. godine (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine” broj 8/04), Presude Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-383/99 od 16. 5. 2000. godine,
Rješenje U 1/02 od 29. 10. 2004. godine strana 465
66. V. Z. iz Banje Luke, V. Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-383/99 od 16. 5. 2000. godine,
Odluka U 1/02 od 17. 12. 2004. godine strana 540
67. Z. B. iz Sarajeva, V. presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ- 1257/01 od 7. marta 2002. godine i Opštinskog suda II Sarajevo broj P-585/00 od 26. 6. 2001. godine,
Odluka U 77/03 od 19. 11. 2004. godine strana 471
68. Z. D. i I. D. iz Sarajeva, V. Rješenja Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-334/01 od 4. 4. 2002. godine, Rješenja Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-1149/00 od 15. 5. 2001. godine, Rješenja Općinskog suda II Sarajevo broj P-2476/99 od 20. 8. 2000. godine, Rješenja Ministarstva prostornog uređenja i komunalnih poslova - Uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove broj 25-31-921-D/99 od 27. 6. 2000. godine i Zaključka načelnika Općine Novo Sarajevo - Službe za stambenu oblast broj 05-23-2224/99 od 25. 10. 1999. godine,
Odluka AP 130/02 od 23. 7. 2004. godine strana 70, 71
69. Z. G. iz Sarajeva, V. Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-86/01 od 24. 5. 2001. godine,
Odluka U 35/03 od 21. 7. 2004. godine strana 13
70. Z. M. iz Sarajeva, V. Presude Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-231/02 od 9. 1. 2003. godine,
Odluka U 121/03 od 22. 9. 2004. godine strana 249
71. Z. K. iz Prnjavora, V. Presude Okružnog suda u Banjaluci broj KŽ-495/01 od 10. 5. 2002. godine,
Odluka AP 145/02 od 26. 8. 2004. godine strana 165

REGISTAR PREDMETA

Nalog Visokoga predstavnika za Bosnu i Hercegovinu od 7. 7. 2003. godine	str. 242
Odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine broj U 1/02 od 26. 9. 2003. godine ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 8/04)	str. 465
Odluka Visokog predstavnika za Bosnu i Hercegovinu broj 226/04 od 29. 6. 2004. godine ("Službeni glasnik Republike Srpske" broj 62/04)	str. 352
Presuda Apelacijskog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Pž-22/01 od 24. 10. 2001. godine	str. 86
Presuda Apelacijskog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Rev-8/02 od 30. 9. 2002. godine	str. 86
Presuda Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Pž 51/02 od 15. 10. 2002. godine	str. 511
Presuda Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj P-233/01-I-4 od 17. 4. 2003. godine	str. 491
Presuda Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Rev.1/03 od 12. 5. 2003. godine	str. 511
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj 23/01 od 8. 1. 2002. godine	str. 491
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Pkž-23/02 od 15. 11. 2002. godine	str. 143
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj K-36/02 od 22. 11. 2002. godine	str. 92
Presuda Kantonalnog suda u Bihaću broj Rsz-276/02 od 23. 1. 2003. godine	str. 372
Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-880/01 od 22. 11. 2001. godine	str. 185
Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž- 1257/01 od 7. 3. 2002. godine	str. 218
Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-1013/02 od 28. 8. 2002. godine	str. 471
Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj Gž-1343/02 od 29. 11. 2002. godine	str. 210
Presuda Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-1150/03 od 29. 10. 2003. godine	str. 326
Presuda Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž-38/03 od 16. 6. 2003. godine	str. 350
Presuda Kantonalnog suda u Zenici broj Gž-274/02 od 24. 6. 2002. godine	str. 339
Presuda Okružnog suda u Banjaluci broj Gž-911/01 od 25. 9. 2001. godine	str. 38
	str. 107

Presuda Okružnog suda u Banjaluci broj K-76/01 od 6. 2. 2002. godine	str.4
Presuda Okružnog suda u Banjoj Luci broj Ž-235/01 od 21.3. 2002. godine	str.4
Presuda Okružnog suda u Banjaluci broj Kž-495/01 od 10. 5. 2002. godine	str.1
Presuda Okružnog suda u Banjaluci broj Kž-100/02 od 7. 8. 2002. godine	str.1
Presuda Okružnog suda u Bijeljini broj K-12/01 od 18. 10. 2001. godine	str.2
Presuda Okružnog suda u Trebinju broj Kž-78/02 od 26. 6. 2002. godine	str.4
Presuda Općinskog suda I Sarajevo broj P-1436/97 od 11. 4. 2001. godine	str.2
Presuda Općinskog suda I u Sarajevu broj PR-341/01 od 7. 3. 2002. godine	str.3
Presuda Opštinskog suda II Sarajevo broj P-585/00 od 26. 6. 2001. godine	str.4
Presuda Općinskog suda Ljubuški broj P-30/03 od 7. 6. 2004. godine	str.3
Presuda Općinskog suda u Sanskom Mostu broj P-211/01 od 22. 3. 2002. godine	str. 185
Presuda Općinskog suda u Sanskom Mostu broj Pk-4/02 od 30. 8. 2002. godine	str. 92
Presuda Općinskoga suda Odžak broj PK-1/02 od 15. 7. 2003. godine	str. 150
Presuda Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Ps-20/96 od 22. 6. 2001. godine	str. 86
Presuda Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj Ps 5/00 od 19. 6. 2002. godine	str. 511
Presuda Osnovnog suda u Banjaluci broj P-I-310/00 od 30. 11. 2000. godine	str. 107
Presuda Osnovnog suda u Nevesinju broj K-73/01 od 18. 2. 2002. godine	str. 422
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-86/01 od 24. 5. 2001. godine	str. 13
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-261/01 od 11.3. 2002. godine	str. 55
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-4442/01 od 14. 3. 2002. godine	str. 63
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-929/02 od 23. 5. 2002. godine	str. 63
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev. 137/02 od 13. 11. 2002. godine	str. 218
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-231/02 od 9. 1. 2003. godine	str. 249
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-1919/02 od 23. 1. 2003. godine	str. 199
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-86/03 od 16. 7. 2003. godine	str. 372

Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj KŽ-102/02 od 10. 12. 2003. godine	str. 143
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-383/99 od 16. 5. 2000. godine	str. 465, 540
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj KŽ-234/01 od 4. 2. 2002. godine	str. 22
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-12/01 od 22. 2. 2002. godine	str. 115
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj KŽ-97/02 od 22. 7. 2002. godine	str. 40
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj KŽ-99/02 od 14. 10. 2002. godine	str. 46
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-1014/00 od 16. 10. 2002. godine	str. 318
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-1066/00 od 16. 10. 2002. godine	str. 318
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-117/02 od 25. 10. 2002. godine	str. 107
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-609/02 od 13. 11. 2002. godine	str. 264
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kvlp-45/02 od 16. 12. 2002. godine	str. 100
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev.433/02 od 10. 6. 2003. godine	str. 519
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-367/02 od 27. 6. 2003. godine	str. 413
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-I 1/02 od 2. 7. 2003. godine	str. 122
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj UŽ-406/02 od 19. 6. 2003. godine	str. 137
Presuda Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U-1866/02 od 11. 9. 2003. godine	str. 230
Presuda Vrhovnog suda Republike Srpske broj U-992/00 od 8. 10. 2003. godine	str. 238
Presuda Županijskoga suda Odžak broj PKŽ-3/03 od 7. 11. 2003. godine	str. 150
Rješenje Apelacijskoga suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj GŽ-161/03 od 12. 9. 2003. godine	str. 225
Rješenje Apelacionog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj GŽ-172/04 od 30. 7. 2004. godine	str. 533
Rješenje Okružnog suda u Trebinju broj GŽ.366/02 od 27. 11. 2002. godine	str. 173
Rješenje Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva broj UP-I-07-25-1226/01 od 25. 7. 2002. godine	str. 199
Rješenje Federalnog ministarstva Financija broj 07-15-547/02 od 25. 7. 2002. godine	str. 230
Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću broj GŽ-840/01 od 27. 2. 2002. godine	str. 574
Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću broj GŽ-727/01 od 28. 2. 2002. godine	str. 32
Rješenje Kantonalnog suda u Bihaću broj PŽ-166/01 od 28. 2. 2002. godine	str. 192
Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-1149/00 od 15. 5. 2001. godine	str. 70
Rješenje Kantonalnog suda u Sarajevu broj GŽ-77/02 od 22. 1. 2003. godine	str. 359

Rješenje Kantonalnog suda u Tuzli broj Gž-1444/02 od 28. 2. 2003. godine	str. 369
Rješenje Kantonalnog suda u Tuzli broj Kv-99/04 od 2. 6. 2004. godine	str. 346
Rješenje Kantonalnog suda u Zenici broj Gž-1030/02 od 22. 1. 2003. godine	str. 393
Rješenje Ministarstva financija - Republičke uprave carina Banjaluka broj Up/II-104/00 od 18. 7. 2000. godine	str. 238
Rješenje Ministarstva finansija Republike Srpske, Republičke uprave carina Banja Luka 02/1-2 broj P/II-134/03 od 25. 6. 2003. godine	str. 507
Rješenje Ministarstva prostornog uređenja i komunalnih poslova - Uprave za geodetske i imovinsko-pravne poslove broj 25-31 -92 I-D/99 od 27. 6. 2000. godine	str. 71
Rješenje Ministarstva za izbjeglice i raseljene osobe Republike Srpske broj 05-050-01-4/03 od 10. 1. 2003. godine	str. 173
Rješenje Ministarstva za urbanizam, stambeno-komunalne djelatnosti, građevinarstvo i ekologiju Republike Srpske broj 01-372-474/2001 od 12. 6. 2001. godine	str. 264
Rješenje Okružnog suda u Banjoj Luci broj GZ-561/01 od 3. 7. 2002. godine	str. 337
Rješenje Okružnog suda u Srpskom Sarajevu broj Gž-16/03 od 20. 3. 2003. godine	str. 131
Rješenje Okružnog suda u Trebinju broj Gž.366/02 od 22. 11. 2002. godine	str. 173
Rješenje Općine Trebinje - Odjeljenje za stambeno-komunalne poslove broj 06-372-16/-1/01 od 27. 11. 2001. godine	str. 264
Rješenje Općinskog suda I u Sarajevu broj P-1414/01 od 13. 9. 2001. godine	str. 359
Rješenje Općinskog suda II Sarajevo broj P-2476/99 od 20. 8. 2000. godine	str. 70
Rješenje Općinskog suda u Banjoj Luci broj 0-698/96 od 24. 11. 2000. godine	str. 337
Rješenje Opštinskog suda u Bihaću broj RI-12/01 od 11. 7. 2001. godine	str. 574
Rješenje Općinskog suda u Bihaću broj Kv-84/03 od 20. 11. 2003. godine	str. 440
Rješenje Općinskog suda u Sanskom Mostu broj R-223/01 od 3. 9. 2001. godine	str. 32
Rješenje Općinskog suda za prekršaje Jajce broj P-667/04 od 21. 4. 2004. godine	str. 348
Rješenje Općinskoga suda u Tuzli broj Ki-18/03 od 24. 9. 2003. godine	str. 233
Rješenje Općinskoga suda u Tuzli broj Kv-353/03 od 13. 10. 2003. godine	str. 233
Rješenje Općinskoga suda u Tuzli broj Ki-188/02 od 10. 11. 2003. godine	str. 233
Rješenje Općinskoga suda u Tuzli broj Ki-82/02 od 10. 11. 2003. godine	str. 233
Rješenje Općinskoga suda u Tuzli broj Kv-408/03 od 1. 12. 2003. godine	str. 233
Rješenje Općinskoga suda u Tuzli broj Kv-409/03 od 9. 12. 2003. godine	str. 233
Rješenje Osnovnog suda Brčko Distrikta Bosne i Hercegovine broj DN-1427/01 od 16. 7. 2002. godine	str. 533

Rješenje Osnovnog suda u Banjoj Luci broj 1-463/02 od 12. 4. 2002. godine	str. 562
Rješenje Osnovnog suda u Srpskom Sarajevu broj P-124/02 od 23. 10. 2002. godine	str. 131
Rješenje Porezne uprave Kantonalnoga ureda Goražde broj 10-5/02-15-1-54/02-91 od 27. 2. 2002. godine	str. 230
Rješenje Republičke uprave carina-Carinarnica Banjaluka broj Up/1-3403/99 od 31. 3. 2000. godine,	str. 238
Rješenje Službe za stambena i javna pitanja Općine Trebinje broj 06-372-96/02 od 27. 11. 2002. godine	str. 173
Rješenje Suda Bosne i Hercegovine broj KZ-98/04 od 9. 8. 2004. godine	str. 584
Rješenje Suda Bosne i Hercegovine broj KPS-105/04 od 29. 9. 2004. godine	str. 501
Rješenje Suda Bosne i Hercegovine broj KV-198/04 od 11. 10. 2004. godine	str. 501
Rješenje Suda Bosne i Hercegovine broj KV-198/04 od 11. 10. 2004. godine	str. 584
Rješenje Ustavnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj U 40/03 od 18. 2. 2004. godine	str. 440
Rješenje Vijeća za prekršaje Federacije Bosne i Hercegovine broj Pž. 541/02 od 9. 4. 2002. godine	str. 402
Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-334/01 od 4. 4. 2002. godine	str. 70
Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-220/01 od 9. 5. 2002. godine	str. 481
Rješenje Vrhovnoga suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Kž-509/02 od 20. 11. 2002. godine	str. 80
Rješenje Vrhovnog suda Federacije Bosne i Hercegovine broj Rev-266/02 od 15. 1. 2004. godine	str. 574
Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske broj Rev-138/01 od 10. 7. 2002. godine	str. 173
Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske broj Su-VII-12/02 od 12. 11. 2002. godine	str. 454
Rješenje Vrhovnog suda Republike Srpske broj Kž-84/04 od 23. 7. 2004. godine	
Zaključak načelnika Općine Novo Sarajevo - Službe za stambenu oblast broj 05-23-2224/99 od 25. 10. 1999. godine	str. 71
Zaključak Općinskog sekretarijata za privredu i komunalne djelatnosti Općine Gradačac broj 04-372-666/99 od 5. 10. 1999. godine	str. 339
Zakon o Gradu Srpsko Sarajevo, Čl. 1. i 2. ("Službeni glasnik Republike Srpske", br. 25/93, 8/96, 27/96 i 33/97)	str. 256
Zakon o imunitetu Bosne i Hercegovine, član 6. stav 2, član 7. stav 2. i član 8. ("Službeni glasnik Bosne i Hercegovine" broj 37/03)	str. 277

Zakon o imunitetu Federacije Bosne i Hercegovine, član 6. stav 3, član 7. stav 2. i član 8. (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine” broj 19/03)	str. 277
Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o posebnom porezu na bezalkoholna pića (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 39/04)	str. 157, 430
Zakon o izmjenama Zakona o porezu na promet proizvoda i usluga (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, broj 39/04)	str. 157, 430
Zakon o osnovama Javnog radio-televizijskog sistema i Javnog radio-televizijskog servisa Bosne i Hercegovine, čl. 6, 7, 9, 43, 71 i 72 (“Službeni glasnik Bosne i Hercegovine”, broj 29/02)	str. 548
Zakon o prestanku primjene Zakona o napuštenim stanovima član 3a. (“Službene novine Federacije Bosne i Hercegovine”, br. 11/98, 38/98, 12/99, 27/99, 43/99, 31/01, 56/01, 15/02 i 29/03)	str. 295
Zakon o privremenom odgađanju od izvršenja potraživanja na osnovu izvršnih odluka na teret budžeta Federacije Bosne i Hercegovine (“Službene novine Federacije Bil i” br. 9/04 i 30/04)	str. 572
Zakon o teritorijalnoj organizaciji i lokalnoj samoupravi, dio člana 11. (“Službeni glasnik Republike Srpske”, br. 11/94, 6/95, 26/95, 15/96, 17/96, 19/96 i 6/97)	str. 256